

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

του Παύλου Χρήστου

**ΘΕΜΑ: «Οι μαθητές της Δευτεροβάθμιας Τεχνικής
Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και η σχολική γνώση: Η σκοπιά
των μαθητών».**

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

- 1) Καρακατσάνη Δέσποινα Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πελοποννήσου
Επιβλέπουσα
- 2) Παπαδιαμαντάκη Παναγιώτα Επίκουρη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου
Πελοποννήσου Μέλος Συμβουλευτικής Επιτροπής
- 3) Νικολακάκη Μαρία Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστημίου
Πελοποννήσου Μέλος Συμβουλευτικής Επιτροπής
- 4) Δημόπουλος Κωνσταντίνος Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου
- 5) Φώκιαλη Περσεφόνη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου.
- 6) Ανδρεαδάκης Νικόλαος Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου.
- 7) Φωτόπουλος Νικόλαος Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Δυτικής
Μακεδονίας.

Κόρινθος 2016

Περιεχόμενα	σελ. 2
Περίληψη	σελ. 6
Πρόλογος	σελ. 8
Α Μέρος-Θεωρητικό πλαίσιο	σελ. 10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	σελ. 11
1.1. Δομή της εργασίας.	σελ. 11
1.2. Εισαγωγή	σελ. 13
1.3. Έρευνες που αφορούν την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση στην Ελλάδα.	σελ. 18
1.4. Διευκρινίσεις: Γενική Εκπαίδευση – Επαγγελματική Εκπαίδευση - Επαγγελματική Κατάρτιση.	σελ. 24
1.5. Επαγγελματική Εκπαίδευση στην Ελλάδα	σελ. 29
1.5.1. Η επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα από το 1928 έως το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου.	σελ. 29
1.5.2. Η επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου.	σελ. 32
1.5.3. Μεταρρύθμιση του 1959.	σελ. 33
1.5.4. Μεταρρύθμιση του 1964	σελ. 37
1.5.5. 1967 – 1974 περίοδος της δικτατορίας	σελ. 39
1.5.6. Οι μεταρρυθμίσεις στην επαγγελ- ματική εκπαίδευση μετά την μεταπο- λίτευση.	σελ. 40
1.5.7. Μεταρρύθμιση του 1977	σελ. 42
1.5.8. Μεταρρύθμιση του 1985	σελ. 44
1.5.9. Μεταρρύθμιση του 1998	σελ. 46
1.5.10. Μεταρρύθμιση του 2006	σελ. 49
1.5.11. Μεταρρύθμιση του 2013	σελ. 51
1.6. Οι τάσεις της Ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής σε σχέση με την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση. Μια σύνοψη αναφορά.	σελ. 53
1.6.1. Μοντέλα επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.	σελ. 62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	σελ. 68
2.1 Γενικά	σελ. 68
2.2. Περί οικονομικής μεγέθυνσης και οικονομικής ανάπτυξης	σελ. 72
2.2.1 Οικονομική μεγέθυνση	σελ. 74
2.2.2. Οικονομική ανάπτυξη	σελ. 75
2.2.3.Οι άυλοι συντελεστές παραγωγής	σελ. 76
2.3. Η θεωρία του ανθρωπίνου κεφαλαίου	σελ. 78
2.4. Εκπαίδευση και αγορά εργασίας	σελ. 87
2.5. Σχέση εκπαίδευσης και επαγγελματικής επιτυχίας	σελ. 93
2.5.1. Η θεωρία του φίλτρου	σελ. 95
2.5.2. Η θεωρία της πιστοποίησης	σελ. 99
2.5.3. Η θεωρία του ανταγωνισμού για θέσεις εργασίας	σελ. 102
2.5.4. Η θεωρία της κοινωνικοποίησης του εργαζομένου	σελ. 105
2.5.5. Συμπεράσματα από την επισκόπηση των παραπάνω θεωριών	σελ. 107
2.6. Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση και η σχέση της με την αγορά εργασίας.	σελ. 109
2.6.1. Η τεχνικολειτουργική θεωρία (αναγκαιότητα δημιουργίας επαγγελματών)	σελ. 111
2.6.2. Η θεωρία της νομιμοποίησης	σελ. 113
2.6.3. Η θεωρία της ενσωμάτωσης	σελ. 116
2.6.4. Η νεομαρξιστική θεωρία ή θεωρία “ελέγχου των τάξεων	σελ. 118
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΠΟΤΥΧΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	σελ. 121
3.1 Γενικά	σελ. 121
3.2. Σχολική επιτυχία – Σχολική αποτυχία	σελ. 123
3.2.1. Αξιολόγηση στο σχολείο - Σχολική επίδοση	σελ. 124
3.3. Ισότητα ευκαιριών στη σχολική επιτυχία και κοινωνικές ανισότητες.	σελ. 130

3.3.1. Ο ρόλος του σχολείου στον δομολειτουργισμό και η σχολική επιτυχία	σελ. 133
3.3.2. Η απουσία του υποκειμένου στο δομολειτουργισμό.	σελ. 136
3.4. Bourdieu: κοινωνικές ανισότητες και σχολική επιτυχία.	σελ. 139
3.4.1. Κοινωνικό κεφάλαιο και σχολική επιτυχία.	σελ. 140
3.5. Η κοινωνιολογία της υποκειμενοποίησης και η σχολική επιτυχία.	σελ. 143
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ Η ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΟΣΗ	σελ. 145
4.1. Μάθηση- γνώση	σελ. 145
4.2. Υποκείμενο-Συμμετοχή	σελ. 147
4.3. Υποκείμενο- Κίνητρα και στόχοι.	σελ. 149
4.4. Σχέση με τη γνώση	σελ. 150
4.4. Σχέση με τη γνώση και σχολική επίδοση – σχολική αποτυχία	σελ. 157
4.5 Οι διαστάσεις της σχέσης με τη γνώση στον Charlot	σελ. 163
4.5.1. Η επιστημική διάσταση της σχέσης με την γνώση.	σελ. 163
4.5.2. Η ταυτοτική διάσταση της σχέσης με τη γνώση.	σελ. 165
4.5.3. Η κοινωνική διάσταση της σχέσης με τη γνώση.	σελ. 166
4.5. Δημιουργώντας τα ερευνητικά ερωτήματα	σελ. 168
Β ΜΕΡΟΣ – ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	σελ. 173
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Η ΕΡΕΥΝΑ	σελ. 174
5.1. Εισαγωγικά	σελ. 175
5.2. Το πλαίσιο της έρευνας.	σελ. 176
5.3. Επιλογή μεθόδου.	σελ. 179
5.3.1.. Ανάλυση περιεχομένου	σελ. 181
5.4. Περιγραφή της έρευνας.	σελ. 182
5.5. Ανάλυση συνεντεύξεων	σελ. 183
5.5.1. Ανάλυση σχολιασμός απαντήσεων ανά θεματικό άξονα	σελ. 189
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	σελ. 297
ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ. 308
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ. 319

ΠΗΓΕΣ – ΝΟΜΟΙ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

σελ. 324
σελ. 326

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Βασικός σκοπός της παρούσας εργασίας αποτελεί η διερεύνηση αφενός του βαθμού στον οποίο οι μαθητές που φοιτούν στα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.), θεωρούν ότι αποκτούν τις απαιτούμενες γνώσεις και αφετέρου των λόγων στους οποίους αποδίδουν μια ενδεχόμενη μη ικανοποιητική γι' αυτούς μόρφωση. Διερευνήθηκε, λοιπόν, με ποιοτικό τρόπο, η άποψη των ίδιων των μαθητών σε σχέση με την προσλαμβανόμενη γνώση, τις δυσκολίες πρόσκτησής της, εστιάζοντας στους πιθανούς ανασταλτικούς παράγοντες (εξωγενείς, που συνδέονται π.χ. με το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον ή ενδογενείς, που συνδέονται π.χ. με την δική τους προσπάθεια) καθώς και οι προσδοκίες τους και οι προτάσεις τους για την βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Στο πρώτο μέρος της εργασίας επιχειρείται καταρχήν μια ιστορική αναδρομή της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, ώστε να αποτυπωθεί η εξέλιξή της στην πορεία του χρόνου και η σημερινή της θέση στο εκπαιδευτικό σύστημα. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται εν συντομία, οι γενικότερες τάσεις που επικρατούν στον ευρωπαϊκό χώρο σχετικά με την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση. Ακολουθώς αναπτύσσονται συνοπτικά οι κοινωνιολογικές θεωρητικές προσεγγίσεις για την αναγκαιότητα της ύπαρξης του τύπου αυτού της εκπαίδευσης καθώς και οι κοινωνικοοικονομικές θεωρίες για τη σχέση εκπαίδευσης - επαγγελματικής επιτυχίας.

Προσεγγίζονται εν συντομία, οι θεωρητικές απόψεις που αναφέρονται στη σχέση που μπορεί να έχει η κοινωνική προέλευση των μαθητών με την επιλογή τύπου σχολείου και τη σχολική αποτυχία, αλλά και οι θεωρίες οι οποίες εστιάζουν στην ατομική ευθύνη του μαθητή για την

προσωπική του εξέλιξη. Επίκεντρο δηλαδή του ενδιαφέροντος αποτελεί η καταγραφή των διαφορετικών λόγων στους οποίους αποδίδεται σε θεωρητικό επίπεδο η μη επαρκή απόκτηση των απαιτούμενων γνώσεων και η αντιπαραβολή τους με την αντίστοιχη άποψη των ίδιων των μαθητών.

Στο ερευνητικό μέρος της εργασίας, διεξήχθησαν συνεντεύξεις σε τελειοφοίτους μαθητές των ΕΠΑΛ, οι οποίοι φοιτούν σε σχολεία των Δυτικών Συνοικιών της Αθήνας. Η ανάλυση περιεχομένου των συνεντεύξεων και η κωδικοποίηση των απαντήσεων εστίασε στη συλλογή δεδομένων γύρω από ερωτήματα όπως: κατά πόσο οι ερωτηθέντες μαθητές επέλεξαν συνειδητά και με ποια κριτήρια ως σχολικό πλαίσιο της λυκειακής τους εκπαίδευσης το ΕΠΑΛ, κατά πόσο είναι ικανοποιημένοι από την επιλογή τους, εάν αυτά που διδάσκονται τα μαθαίνουν, αν δηλαδή κατακτούν τη γνώση και σε ποιο βαθμό και αν πιστεύουν ότι αυτή η γνώση θα τους είναι χρήσιμη. Επιπλέον διερευνήθηκαν διάφοροι παράγοντες σχετικά με τη λειτουργία των ΕΠΑΛ και την φοίτηση σε αυτά με στόχο να διαπιστωθεί κατά πόσο το όλο σχολικό περιβάλλον δρα θετικά ή αρνητικά στην πρόσκτηση της γνώσης που παρέχεται στους μαθητές..

Στο τελευταίο μέρος της εργασίας καταγράφονται τα συμπεράσματα σε σχέση με τον όλο προβληματισμό που αναπτύχθηκε για την επαγγελματική εκπαίδευση στη χώρα μας κατά τις τρέχουσες συνθήκες μέσα από την οπτική των ίδιων των αποδεκτών της, των μαθητών.

Λέξεις κλειδιά: Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση, σχέση εκπαίδευσης και ανάπτυξης, επιλογή τύπου λυκείου, σχολική επιτυχία – σχολική αποτυχία, γνώση, κατάκτηση γνώσης, ικανοποίηση μαθητών.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Μετά την δεκαετία του 1950 οι ανάγκες της ελληνικής οικονομίας, η οποία προσπαθούσε να μετατραπεί σε μια σύγχρονη ανεπτυγμένη οικονομία, δημιούργησαν την ανάγκη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού. Έτσι η ανάπτυξη της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης θεωρήθηκε σαν εργαλείο προς αυτή τη πορεία ανάπτυξης. Έγιναν προσπάθειες ανάπτυξης της, κάποιες μεταρρυθμίσεις, οι οποίες θεωρούμε ότι είχαν όλες σχεδόν καλές προθέσεις, αλλά ελάχιστα αποτελέσματα.

Η ενασχόλησή μου με την διδασκαλία σε αυτά τα σχολεία, δημιούργησε την επιστημονική περιέργεια, να διερευνήσω θέματα τα οποία έχουν να κάνουν με αυτό το κομμάτι της εκπαίδευσης στο οποίο λειτουργώ. Έτσι αποφασίσαμε να ασχοληθούμε ερευνητικά με ένα κομμάτι από την όλη εκπαιδευτική διαδικασία στην δευτεροβάθμια τεχνική εκπαίδευση, με κύριο ερευνητικό ερώτημα, το οποίο έχει να κάνει με το τι μαθαίνουν οι μαθητές από αυτά που διδάσκονται σε αυτού του τύπου τα σχολεία, δηλαδή αν αποκτούν γνώση σε αυτά και αν δεν αποκτούν, ποιοι θεωρούν ότι είναι οι λόγοι που συμβαίνει αυτό. Επίσης ζητήσαμε να μας πουν αν αυτή η γνώση τους φτάνει και τι διαφορετικό θα ήθελαν οι ίδιοι να μαθαίνουν και με ποιο τρόπο. Σαφώς τα συμπεράσματα τα οποία θα προκύψουν αφορούν το δείγμα των ερωτηθέντων, και οι αναγωγές τις οποίες θα κάνουμε, θα αφορούν αυτά τα οποία συζητήσαμε με το δείγμα μας. Πιστεύουμε ότι καλό θα ήταν να υπάρξει μια έρευνα σε πανελλαδικό επίπεδο σε αυτού του είδους τα σχολεία, η οποία βέβαια απαιτεί οικονομική συμβολή από ενδιαφερόμενους φορείς, ώστε να μπορέσει να καταγραφεί η άποψη συνολικά του μαθητικού δυναμικού των ΕΠΑΛ. Αυτό το υποστηρίζουμε διότι διαπιστώσαμε μελετώντας τις υπάρχουσες

εργασίες ότι οι μαθητές, δεν είχαν καλεστεί μέχρι τώρα, να πουν την άποψή τους, για αυτά τα οποία μαθαίνουν και για τον τρόπο με το οποίο τα μαθαίνουν. Πιστεύουμε ότι θα είχαν σε πανελλήνιο επίπεδο πολύ ενδιαφέροντα πράγματα να πουν και να προτείνουν, και καλό θα ήταν κάποιος επίσημος φορέας να τα ακούσει.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κα Καρακατσάνη για την συνεργασία και βοήθεια που μου παρείχε, καθώς και τη συμβουλευτική μου επιτροπή αλλά και το πανεπιστήμιο Πελοποννήσου που μου έδωσε την ευκαιρία να εκπονήσω αυτή τη διδακτορική διατριβή.

Επίσης, την οικογένειά μου, η οποία μου έχει σταθεί με πλήρη κατανόηση όλα αυτά τα χρόνια της ύστερης φοιτητικής μου προσπάθειας.

Όμως, το μεγαλύτερο ευχαριστώ στους μαθητές, οι οποίοι συμμετείχαν πρόθυμα και με σοβαρότητα, η οποία πραγματικά με κατέπληξε, στις συνεντεύξεις.

Και βεβαίως, θέλω να ευχαριστήσω τους Διευθυντές και τους Συναδέλφους των σχολείων, στα οποία πήρα τις συνεντεύξεις, διότι πολύ πρόθυμα και επικουρικά, με βοήθησαν στην όλη διαδικασία.

Επιπλέον, δεν θα μπορούσα να παραλείψω να αναφερθώ, στην πολύτιμη βοήθεια που μου παρείχε η κυρία Πισλή Κωνσταντίνα, συνάδελφός μου, καθηγήτρια Γαλλικής Φιλολογίας στο Γυμνάσιο Λύκειο Τήλου, με τις ουσιαστικές φιλολογικές παρατηρήσεις της, σχετικά με τη γραφή του κειμένου.

A ΜΕΡΟΣ- ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.

1.1. Δομή της εργασίας.

Η παρούσα εργασία είναι δομημένη ως ακολούθως:

Στην γενική εισαγωγή του πρώτου κεφαλαίου της εργασίας μας, αναφέρουμε πολύ συνοπτικά, το πώς η ανάγκη για συστηματική εκπαίδευση, οδήγησε στη δημιουργία οργανωμένων εκπαιδευτικών συστημάτων, στα οποία μετά από κάποια χρονική στιγμή εντάχθηκε και η τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση. Στη συνέχεια του κεφαλαίου, παρουσιάζουμε πεδία, με τα οποία έχει ασχοληθεί η έρευνα, η οποία αφορά αυτού του είδους την εκπαίδευση στην Ελλάδα. Εξετάζοντας λοιπόν μια σειρά ερευνών, την οποία έχουμε υπόψη μας, θεωρούμε, ότι λείπει το κομμάτι με το οποίο ασχολείται η δική μας έρευνα, προσδοκώντας μέσω της παρουσίασης της εργασίας μας να το καλύψουμε στο μέτρο του δυνατού.

Αρχικά, παρουσιάζουμε το πλαίσιο και τους στόχους της έρευνάς μας.

Στη συνέχεια δίνουμε διευκρινήσεις ως προς τους όρους εκπαίδευση και κατάρτιση.

Προχωρώντας, παρουσιάζουμε την πορεία της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης από την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι σήμερα, αλλά και τις τάσεις γύρω από αυτή σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Επιπλέον, παρουσιάζουμε συνοπτικά διαφορά μοντέλα οργάνωσης της εκπαίδευσης αυτού του είδους, σε κάποια ανεπτυγμένα ευρωπαϊκά κράτη.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, παρουσιάζουμε πώς η σύγχρονη θεωρητική προσέγγιση συνδέει την εκπαίδευση με την οικονομική ανάπτυξη, με την αγορά εργασίας και με την επαγγελματική επιτυχία. Στη συνέχεια του κεφαλαίου, παρουσιάζουμε τις θεωρίες, οι οποίες αναδεικνύουν

τη σχέση, της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, με στόχο να υποστηρίξουμε την ανάγκη ύπαρξής της, στην σύγχρονη οικονομική πραγματικότητα.

Στο τρίτο κεφάλαιο, παρουσιάζουμε τις κοινωνιολογικές προσεγγίσεις οι οποίες αφορούν την επιτυχία ή αποτυχία του μαθητή στο σχολείο, αναδεικνύοντας την απουσία ευθύνης του υποκειμένου (μαθητή), σε σημαντικό βαθμό από την όλη συζήτηση.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, παρουσιάζουμε την θεωρία, η οποία υποδεικνύει τον ίδιο τον μαθητή, ως τον κύριο παράγοντα ο οποίος καθορίζει την επιτυχία του ή την αποτυχία του στο σχολείο, με καθοριστικό γνώμονα σε αυτό του τον προσδιορισμό ως επιτυχημένου ή αποτυχημένου μαθητή, την δυνατότητα πρόσκτησης της απαιτούμενης, προκαθορισμένης από τα αναλυτικά προγράμματα γνώσης. Μέσα από αυτή την παραδοχή, προσπαθούμε να διαμορφώσουμε συγκεκριμένα τα ερευνητικά μας ερωτήματα.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζουμε την μεθοδολογία της έρευνάς μας, τα ερωτήματα τα οποία θέσαμε στους ίδιους τους μαθητές, με τους στόχους τους οποίους προδιαγράψαμε πιο πάνω και μετά την ανάλυση των απαντήσεων τους διατυπώνουμε τα τελικά συμπεράσματά μας.

1.2. Εισαγωγή

Από την πρωτόγονη οικογένεια και τις πρώτες από ανάγκη συμβιωτικές ομάδες, έως τις σύγχρονες κοινωνίες των ημερών μας, η εκπαίδευση είναι ένα ζήτημα που φαίνεται να απασχόλησε την ανθρωπότητα, καθώς αυτό το βλέπουμε να περιγράφεται σε κάθε αποτυπωμένη μνήμη κοινωνικής ζωής. Αρχικά λοιπόν διακρίνουμε, ενδογενείς οικογενειακούς τρόπους εκπαίδευσης και στην συνέχεια διαρκώς εξελισσόμενα, επιστημονικά τεκμηριωμένα και επαρκώς παιδαγωγικά αναλυμένα εκπαιδευτικά συστήματα, μέσω των οποίων σχεδιάζονται οι τρόποι εκπαίδευσης των ατόμων και των οποίων η επεξεργασία έγινε από σπουδαίους ειδικούς (Κασσωτάκης & Φλουρής, 2006).

Σε όλη αυτή την πορεία εξέλιξης των τρόπων εκπαίδευσης, το μόνο που δεν άλλαξε, ήταν ο βασικός τους στόχος, ο οποίος ήταν η προσπάθεια μετάδοσης της υπάρχουσας γνώσης, από αυτούς που την κατείχαν ή ισχυρίζονταν ότι κατείχαν, σε αυτούς που την είχαν ανάγκη. Αυτή η διαδικασία, η οποία στην ουσία, ως κύριο στόχο έχει να προετοιμάσει κατάλληλα το παιδί ώστε να αντιμετωπίσει τις απαιτήσεις της ενήλικης ζωής του, άλλαζε με το πέρασμα του χρόνου και διαμορφωνόταν ανάλογα, επηρεασμένη από την εκάστοτε κοινωνική, πολιτική, οικονομική και επιστημονική συγκυρία, ώσπου οργανώθηκε συγκεκριμένα, αποτελώντας το εκάστοτε και κατά περίπτωση εκπαιδευτικό σύστημα (Νούτσος, 1999).

Αρχικά, όταν αυτά τα εκπαιδευτικά συστήματα άρχιζαν στοιχειωδώς να διαμορφώνονται, την ευθύνη της εφαρμογής τους ανέλαβαν τοπικοί φορείς ή διάφοροι θεσμοί (εκκλησίες, φιλανθρωπικές οργανώσεις, κ.α.). Στην πορεία του χρόνου όμως, η εφαρμογή τους πέρασε στην ευθύνη της κρατικής εξουσίας, ως

υποχρέωση τουλάχιστον στο επίπεδο του σχεδιασμού, σχεδόν σε όλο τον «πολιτισμένο κόσμο»¹. Έτσι στην εποχή μας, έχουν διατυπωθεί πολλές θεωρίες, από τη μια, για το πώς τα εφαρμοζόμενα εκπαιδευτικά συστήματα θα γίνονταν αποτελεσματικότερα ως προς τη μεταφορά της γνώσης που παρείχαν (Bertrand, 1999) και από την άλλη, αναπτύχθηκε έντονος προβληματισμός για το τι είδους γνώση θα ήταν η παρεχόμενη (Apple, 2008).

Επιπλέον στο μισό του προηγούμενου αιώνα, ήτοι στη δεκαετία του 1950, η παγκόσμια κοινότητα, προσπαθεί να ανασυγκροτηθεί οικονομικά μετά από δυο καταστροφικούς πολέμους. Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας και μέσα από την επικράτηση μιας σειράς θεωρητικών απόψεων², οι οποίες βλέπουν την γνώση η οποία παρέχεται μέσω της εκπαίδευσης, ως έναν από τους σημαντικούς μοχλούς ώστε να υλοποιηθεί αυτή η οικονομική ανάπτυξη, αυξάνεται η βαρύτητα των προβληματισμών. Παράλληλα οι υψηλοί ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης εκείνης της εποχής, δημιουργούν τις κοινωνικοοικονομικές προϋποθέσεις, κυρίως στην Ευρώπη και στην Αμερική, ώστε να υπάρχει ευκολότερη πρόσβαση των χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων στην εκπαίδευση. Αυτή η νέα πραγματικότητα, θεωρείται ότι σε βάθος χρόνου, δίνει σε μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού, καλύτερες ευκαιρίες συμμετοχής στην διαρκώς εξελισσόμενη κοινωνική και οικονομική ζωή. Ταυτόχρονα όμως, γεννά παράλληλα μια σειρά θεωρητικών διαφωνιών, για το αν η γνώση πρέπει να υφίσταται για την ίδια τη γνώση, ή να εξυπηρετεί

---

¹Τα εισαγωγικά εδώ θέλουν να τονίσουν ότι στον πλανήτη μας υπάρχουν ακόμη ιθαγενείς πληθυσμοί οι οποίοι, σαφώς στο δικό τους πολιτισμικό πλαίσιο, εφαρμόζουν συστήματα εκπαίδευσης, προσανατολισμένα κυρίως στην μεταφορά δεξιοτήτων, των οποίων η γνώση εξυπηρετεί τις ανάγκες της ζωής τους (Lévi-Strauss, 1979).

² Θα αναπτύξουμε τις βασικές σε επόμενο κεφάλαιο.

τις εκάστοτε ανάγκες και απαιτήσεις του υφιστάμενου κοινωνικοοικονομικού συστήματος (Apple, 2008).

Σήμερα, καθώς βρισκόμαστε στη δεύτερη δεκαετία του εικοστού πρώτου αιώνα, φαίνεται ότι αυτή η θεωρητική διχογνωμία έχει ξεκαθαρίσει (δεν θα υποστηρίζαμε με απολυτότητα το καλώς). Έτσι υποστηρίζεται ευρέως, ότι η γνώση που μεταφέρει το εκπαιδευτικό σύστημα, (χωρίς βέβαια αυτό, να μονοπωλεί στην εποχή μας μόνο αυτό το ρόλο) είναι ο κύριος αρωγός της ανάπτυξης της κοινωνίας. Η εκπαίδευση θεωρείται πλέον³ ως μια παραγωγική επένδυση, και το ανθρώπινο κεφάλαιο που διαμορφώνεται μέσα σε αυτήν, ένας συντελεστής αυτής της επένδυσης (Γώγου, 2003).

Απόρροια αυτής της αντίληψης, είναι το ότι, όλο και περισσότερο, τα εκπαιδευτικά συστήματα, σχεδιάζονται, με στόχο η γνώση την οποία προσδοκούν ότι θα παρέχουν, να εξυπηρετήσει κυρίως, την οικονομική ανάπτυξη της κοινωνίας. Για τον σκοπό αυτό, ο τρόπος εκπαίδευσης του βασικού συντελεστή, αλλά και ταυτόχρονα κύριου υποκείμενου του εκπαιδευτικού συστήματος, του μαθητή δηλαδή, ζητείται πλέον σε ένα μεγάλο βαθμό να έχει όλο και πιο συγκεκριμένο προσανατολισμό. Μέσα από την όλη προσπάθεια δηλαδή, επιδιώκεται ο μαθητής να γίνει ικανός, ώστε μελλοντικά να μπορεί να ανταπεξέλθει, στις ήδη δεδομένες κοινωνικές και επαγγελματικές απαιτήσεις, τις οποίες θα υποχρεωθεί να εκπληρώσει και πιθανόν να αναπαραγάγει, ως ενεργός συντελεστής της οικονομικοκοινωνικής εξέλιξης της κοινωνίας (Apple, 1986).

Ως αποτέλεσμα της παγιωμένης αυτής άποψης η οποία κυριαρχεί στο μεγαλύτερο μέρος των αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων

---

³ Το ποιές θεωρίες επηρέασαν αυτή την εξέλιξη και τις κοινωνικές πραγματικότητες οι οποίες έπαιξαν ρόλο σε αυτό, θα τα δούμε στη συνέχεια της εργασίας μας.

χωρών, διαφαίνεται η ανάγκη της ουσιαστικής οργάνωσης και ανάπτυξης της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Η ανάγκη αυτή προκύπτει από την διαδεδομένη πεποίθηση, ότι προσφέροντας καλύτερης ποιότητας εκπαίδευση αυτού του είδους στους μαθητές, θα υπάρξει και καλύτερη δυνατότητα αυτών να συνεισφέρουν ως ενήλικες εργαζόμενοι, στην ανάπτυξη της οικονομίας μέσα από την καλύτερη εξειδίκευσή τους (Schultz,1960).

Το ενδιαφέρον λοιπόν που αρχίζουν να δείχνουν τα κράτη της Ευρώπης για αυτό το κομμάτι της εκπαίδευσης, αρχίζει να καθίσταται σαφές, όπως θα δούμε παρακάτω, σχεδόν από την ίδρυση της ΕΟΚ. Επιπλέον, τα τελευταία χρόνια και στην πορεία στην οποία εξελίσσεται ο θεσμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι προσπάθειες προς αυτή τη κατεύθυνση, διαφαίνονται ολοένα και πιο ξεκάθαρα μέσα από τις διαφόρων χρωμάτων «βίβλους», τις οδηγίες δηλαδή προς τα κράτη μέλη για κοινές δράσεις. Έτσι και η Ελλάδα, ως αρχικά ενδιαφερόμενη από τη δεκαετία του 1960 να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και αργότερα ως πλήρες μέλος αυτής, εντάσσει στο επίπεδο της μέσης εκπαίδευσης, πιο οργανωμένα και θεσμοθετημένα, την εκπαίδευση «περί των τεχνών και επαγγελμάτων», η οποία μέχρι τα μέσα σχεδόν της δεκαετίας του 1970, λειτουργούσε σχετικά ανεξάρτητα (Παλαιοκρασάς,1995)⁴.

Τα τελευταία χρόνια, είναι γεγονός, ότι γίνεται προσπάθεια ώστε η τεχνική – επαγγελματική εκπαίδευση⁵ να ενταχθεί με πιο

---

⁴ Παρόλο που είχαν γίνει προσπάθειες από αρκετές ελληνικές κυβερνήσεις, οι οποίες όμως δεν ευδοκίμησαν, να την εντάξουν συνολικά και χωρίς καμία εξαίρεση υπό την απόλυτη εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας από την αρχή του εικοστού αιώνα.

⁵ Στη συνέχεια της παρουσίασης, όταν γίνεται αναφορά στο κείμενο για τεχνική εκπαίδευση θα εννοούμε την δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση. Στην περίπτωση που εννοούμε με τον όρο τεχνική εκπαίδευση κάτι άλλο, θα ξεκαθαρίζουμε τι είναι αυτό.

συστηματικό τρόπο στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα, ως ένα κομμάτι της (καλό η κακό δεν έχει σημασία), και αφορά ήδη ένα μεγάλο αριθμό μαθητών. Λόγω των προκλήσεων που δημιουργεί αυτή η νέα πραγματικότητα, ολοένα και περισσότεροι ειδικοί της εκπαίδευσης ασχολούνται και στην Ελλάδα με την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, έχοντας τις τελευταίες δεκαετίες εκπονήσει αρκετές εργασίες που αφορούν σε ζητήματα της εν λόγω εκπαίδευσης.

1.3. Έρευνες που αφορούν την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Όπως έχει προαναφερθεί έχει ήδη ξεκινήσει στην Ελλάδα, μια επιστημονική συζήτηση, μέσω μιας σειράς αξιολογών εργασιών, οι οποίες αναφέρονται στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση. Οφείλουμε όμως να παρατηρήσουμε, ότι παρόλο που η ενασχόληση με την εν λόγω εκπαίδευση, είναι πλέον αρκετά μεγάλης χρονικής διάρκειας και παρόλα τα συμπεράσματα που γίνεται προσπάθεια να εξαχθούν από όλες αυτές τις εργασίες, δεν φαίνονται μέσω της εφαρμογής τους να οδηγούν, σε διαπιστωμένα θετικά αποτελέσματα, τα οποία θα κατέληγαν σε μια πλήρη και αδιαμφισβήτητη εξέλιξη της επαγγελματική εκπαίδευση, στη χώρα μας. Σε αυτό το συμπέρασμα καταλήγουμε, μέσα από την ενασχόλησή μας με τα εκπαιδευτικά, ως μάχιμοι εκπαιδευτικοί, και παρακολουθώντας τις διαρκείς αλλαγές του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, τα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια, οι οποίες αφορούν την επαγγελματική εκπαίδευση.

Αλλαγές, οι οποίες δεν φαίνεται να αποδίδουν τα αναμενόμενα, αφού διαρκώς απορρίπτονται και αντικαθίστανται με άλλες, οι οποίες με τη σειρά τους έχουν την ίδια τύχη. Το μόνο που φαίνεται να παραμένει χωρίς να αλλάζει στο πλαίσιο αυτών των αλλαγών, είναι το δυικό σύστημα εκπαίδευσης στην δευτεροβάθμια εκπαίδευσης, δηλαδή η ύπαρξη ξεχωριστού μέρους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που αφορά τη γενική παιδεία και ξεχωριστού το οποίο αφορά την τεχνική επαγγελματική. Αυτό το επισημαίνουμε, για να αναδείξουμε απλώς μια εμφανέστατη πραγματικότητα, διότι παρόλο που σε όλες τις μεταρρυθμίσεις των τελευταίων δεκαετιών, σε θεωρητικό επίπεδο, η επίσημη πολιτεία θεωρεί ισότιμα τα δύο κομμάτια στα οποία είναι χωρισμένη η δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το

κομμάτι της τεχνικής εκπαίδευσης δεν αντιμετωπίστηκε ποτέ ως ισότιμο επί της ουσίας από αυτήν, όπως εξηγούν και επισημαίνουν πολλοί μελετητές (Κασσωτάκης, 1985, Ρέππα, 1999, Ιακωβίδης 1998, Μπουζάκης 2002, Κοτσιφάκης, 2005, Προβατά 2005).

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, η άποψη περί κακής ποιότητας παρεχόμενης εκπαίδευσης, να υπάρχει έστω και ανομολόγητα στην κοινωνία και να επηρεάζει αρνητικά, σε ένα βαθμό, την επιλογή του συγκεκριμένου τύπου σχολείου από τους μαθητές. Προσπαθήσαμε λοιπόν, εκτός των άλλων με τα οποία ασχοληθήκαμε ως ερευνητικά ενδιαφέροντα στην παρούσα εργασία, να διαπιστώσουμε αν πράγματι υφίσταται αυτή η επιρροή και σε ποιο βαθμό.

Υπάρχουν βέβαια παλιότερες έρευνες που εξετάζουν το παραπάνω θέμα, αλλά λόγω της χρονικής περιόδου που είχαν εκπονηθεί, αφορούν παλιότερες μορφές σχολείων επαγγελματικής εκπαίδευσης (καθώς οι συνεχείς αλλαγές όπως είπαμε ήταν κάτι σύνηθες), τα οποία δεν είχαν τα χαρακτηριστικά των σημερινών ΕΠΑ.Λ.

Έτσι, σε έρευνες οι οποίες είχαν ως κύριο στόχο να ερευνηθούν την πρόθεση των μαθητών να φοιτήσουν στην Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση και οι οποίες έγιναν στο τέλος της δεκαετίας του 1970, αφού είχε εφαρμοστεί ήδη ο νόμος 576/ 1977, έδειξαν, ότι η Τεχνική Εκπαίδευση είχε πολύ χαμηλό κοινωνικό γόητρο στη συνείδηση γονιών και μαθητών, και την προτιμούσαν μαθητές με χαμηλές επιδόσεις και προερχόμενοι από επίσης χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα (Ζάγκα, 2003).

Επιπλέον, όταν οι απόφοιτοι του γυμνασίου, τη σχολική χρονιά 1979 - 1980 έδωσαν εξετάσεις για το λύκειο, επέλεξαν για να φοιτήσουν, στην συντριπτική τους πλειοψηφία στο Γενικό κι όχι στο Τεχνικό Λύκειο (Κασσωτάκης, 1985). Το ποσοστό που επέλεξε το

Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο, δεν ξεπερνούσε το 3% αυτών που τελείωσαν το γυμνάσιο. Ακόμη κι όταν, σε άλλη έρευνα η οποία διεξήχθη σε μαθητές γυμνασίου το 1978, ερωτήθηκε η πρόθεση τους ως προς το τι τύπο λυκείου θα επιλέξουν, μόνο το 9% των αγοριών και το 6% των κοριτσιών, είχαν προβληματισθεί με την πιθανότητα να ακολουθήσουν το Τεχνικό Λύκειο (Κασσωτάκης, 1997).

Το 1980, σε πανελλαδικό δείγμα 3000 μαθητών της Γ΄ Γυμνασίου, με ερευνητικό θέμα την επιλογή τους μετά το γυμνάσιο, το 73.5% απάντησε ότι θα δώσει εξετάσεις για να εισαχθούν στο Γενικό Λύκειο, με στόχο να συνεχίσει τις σπουδές τους στο πανεπιστήμιο και μόνο το 9% απάντησε ότι θα δώσει εξετάσεις για την εισαγωγή στο Τεχνικό Λύκειο, με στόχο για τους μισούς από αυτούς όπως προκύπτει από τις απαντήσεις, η εκμάθηση ενός επαγγέλματος (Κεπλανίδη, 1986).

Άλλη έρευνα το 1982 σε μαθητές της Γ΄ Γυμνασίου και της Α΄ Λυκείου, με πανελλαδικό κι εδώ δείγμα, επιβεβαίωσε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών, απέφευγε την Τεχνική Εκπαίδευση, επειδή πίστευαν ότι μέσω της Τεχνικής Εκπαίδευσης, αυτοί δεν θα είχαν την δυνατότητα να ασχοληθούν με επαγγέλματα υψηλής κοινωνικής εκτίμησης (Ζηκοπούλου, 1982). Στην ίδια έρευνα φάνηκε, ότι όσοι μαθητές επέλεξαν την Τεχνική Εκπαίδευση, η δεν είχαν διαμορφωμένη άποψη για το επαγγελματικό τους μέλλον ή οδηγούνταν σε αυτή την επιλογή, εξ αιτίας του φόβου της σχολικής αποτυχίας.

Από άλλη έρευνα, επιβεβαιώνεται ξανά, το χαμηλό κοινωνικό γόητρο, το οποίο έχει για τους μαθητές και το περιβάλλον τους, η Μέση Τεχνική Εκπαίδευση. Συγκεκριμένα μια έρευνα του Ευρωπαϊκού Κέντρου (CEDEFOP, 1986), δείχνει ότι το 60% των μαθητών αποφοίτων Γυμνασίου, προτιμούν να συνεχίσουν τις

σπουδές τους στα γενικά λύκεια, έχοντας ως στόχο ανώτερες σπουδές και μόλις το 30 % επιλέγουν, το σύνολο των τότε υπάρχουσών δομών της Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης (Πολυκλαδικά, ΤΕΛ, ΤΕΣ).

Ένα άλλο ζήτημα με το οποίο ασχολήθηκαν κάποιες ερευνητικές εργασίες οι οποίες αφορούσαν την τεχνική εκπαίδευση στην Ελλάδα, ήταν το ότι η επιλογή των συγκεκριμένου τύπου σχολείου γίνονταν από μαθητές οι οποίοι προέρχονταν από οικογένειες χαμηλού οικονομικού ή κοινωνικού προφίλ. Μια έρευνα με αυτόν τον προσανατολισμό (Κόκκου, 1982), έδειξε ότι το ποσοστό των γονιών μαθητών οι οποίοι φοιτούσαν στα Τεχνικά Λύκεια, οι οποίοι ήταν απόφοιτοι πανεπιστημίου ή ελεύθεροι επαγγελματίες, ήταν εξαιρετικά μικρό σε σχέση με τους γονείς, οι οποίοι ήταν εργάτες ή αγρότες. Επίσης, μια άλλη εργασία (Λαγγίδης, 2009), προσπαθεί να διερευνήσει, αν η κοινωνική θέση της οικογένειας, σχετίζεται με την επιλογή του επαγγελματικού σχολείου, ως σχολείου το οποίο επέλεξαν οι μαθητές.

Μια άλλη έρευνα, επίσης με θέμα «Παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τους μαθητές στην επιλογή τύπου Λυκείου» (Κάτσικας & Καβαδίας, 1994), έδειξε ότι το 100% των μαθητών Γυμνασίου, οι οποίοι προέρχονταν από υψηλά οικονομικά και κοινωνικά στρώματα, επέλεξαν το Γενικό Λύκειο. Αντίθετα, μαθητές προερχόμενοι από οικογένειες, οι οποίες ανήκαν στην εργατική τάξη, επέλεξαν να φοιτήσουν στην Τεχνική Εκπαίδευση, σε ποσοστό 50%.

Μια άλλη κατηγορία ερευνών, ασχολήθηκε με το επίπεδο επίδοσης των μαθητών της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Μια έρευνα με αυτή τη θεματική, η οποία έγινε με μεγάλο δείγμα μαθητών, έδειξε ότι το επίπεδο των μαθητών στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση είναι αρκετά χαμηλό (Παναγιωτοπούλου, 1998). Βέβαια ο χρόνος

διεξαγωγής της συγκεκριμένης έρευνας περί τα είκοσι χρόνια πριν, παίζει καθοριστικό ρόλο, διότι στο μεσοδιάστημα αυτό τα εν λόγω σχολεία έχουν εξελιχθεί.

Μια άλλη κατηγορία εργασιών, οι οποίες είχαν ως αντικείμενο την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, είναι αυτές οι οποίες προσπαθούσαν να εξηγήσουν τις αδυναμίες και τα προβλήματα αυτού του τύπου εκπαίδευσης μέσα από την ιστορική διαδρομή της, τις αλλαγές της, και την αντιμετώπιση από τις πολιτικές ηγεσίες που καθόριζαν την εξέλιξή της. Έτσι έχουμε εργασίες αυτού του είδους και με αυτό το σκοπό (Κασσωτάκης 1985, Ρέππα, 1999, Μπουζάκης 2002, Προβατά 2005, Κοτσιφάκης, 2005). Αυτή η κατηγορία των ερευνών, προσπαθεί να εξηγήσει τις αλλαγές της τεχνικής εκπαίδευσης, τις αιτίες οι οποίες οδήγησα στις αλλαγές αυτές και πως όλες αυτές οι αλλαγές επηρεάστηκαν από την πολιτική και κοινωνική κατάσταση της χώρας την εποχή που εφαρμόστηκαν.

Μια άλλη κατηγορία εργασιών, ασχολείται με την διερεύνηση των στάσεων και των απόψεων για την επαγγελματική εκπαίδευση και για τους μαθητές αυτής, των εκπαιδευτικών που διδάσκουν σε αυτήν (Θεοδώρου, 2008, Σωτηροπούλου, 1998).

Μια άλλη κατηγορία εργασιών, οι οποίες ασχολούνται με την τεχνική εκπαίδευση είναι αυτές που εξετάζουν συγκριτικά τα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης τα οποία εφαρμόζονται σε χώρες της Ευρώπης με το ελληνικό σύστημα (Ιακωβίδης 1998, Γιαγκουνίδης, 2002) και οι οποίες προσπαθούν να αναδείξουν τις διαφορές μεταξύ τους.

Από τη μελέτη όλων αυτών των κατηγοριών ερευνών και αναλύσεων που έχουν γίνει στην Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες, τουλάχιστον από όσες γνωρίζουμε, και αφορούν στην τεχνική

επαγγελματική εκπαίδευση, διαπιστώσαμε ότι υπάρχει ένα σημαντικό σημείο με το οποίο δεν έχουν ασχοληθεί επαρκώς, κατά την άποψή μας, όπως σαφώς προκύπτει από τη θεματολογία των εργασιών τις οποίες αναφέραμε πιο πάνω. Θεωρούμε λοιπόν, ότι δεν έχει ερευνηθεί επαρκώς το κομμάτι της γνώσης το οποίο αποκομίζουν οι μαθητές των τεχνικών επαγγελματικών λυκείων, φοιτώντας σε αυτά τα σχολεία. Έτσι, οδηγηθήκαμε στην παρούσα έρευνα, καθώς το κομμάτι της γνώσης το θεωρούμε από τα πιο ουσιαστικά ζητήματα και συγχρόνως προβλήματα της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Αυτό λοιπόν, προσπαθήσαμε να το κάνουμε ερευνητικά, ζητώντας από τους ίδιους τους μαθητές των συγκεκριμένων σχολείων, να μιλήσουν γι αυτό.

1.4. Διευκρινίσεις: Γενική Εκπαίδευση – Επαγγελματική Εκπαίδευση - Επαγγελματική Κατάρτιση.

Ο διαχωρισμός της εκπαίδευσης σε γενική και τεχνική (όσον αφορά την δευτεροβάθμια εκπαίδευση) για κάποιους μελετητές δεν είναι απαραίτητος, ενώ για άλλους δεν είναι καν δόκιμος, αφού θεωρούν ότι η εκπαίδευση πρέπει να είναι ενιαία (Πεσμαζόγλου, 1987). Επειδή αυτός ο διαχωρισμός, καλώς ή κακώς, υπάρχει στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, οφείλουμε να κάνουμε μια αναφορά σε κάποιους ορισμούς, έχοντας ως στόχο να μη δημιουργηθεί σύγχυση, ανάμεσα σε αυτά που εμείς εννοούμε στην παρούσα εργασία, σε σχέση με αυτά που συναντάμε με διαφορετικές νοηματοδοτήσεις, στη βιβλιογραφία.

Με τον όρο γενική εκπαίδευση, θα ονομάζαμε τη διαδικασία που στοχεύει στην απόκτηση γνώσης, με απώτερο στόχο την ανάπτυξη συνολικά της προσωπικότητας του ατόμου, χωρίς να επιχειρεί να αναπτύξει ειδικές ικανότητες (Αθανασούλα- Ρέππα, 1999).

Ο όρος τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, τις τελευταίες δεκαετίες (γιατί στο παρελθόν ίσως είχε τελείως διαφορετική έννοια), προσδιορίζει την εκπαίδευση που εκτός των παραπάνω, επιχειρεί να αναπτύξει και εξειδικευμένες δεξιότητες, οι οποίες θα χρειαστούν στο άτομο, όταν πια αυτό ενταχθεί στην παραγωγική διαδικασία (Αθανασούλα- Ρέππα, 1999).

Στη σημερινή πραγματικότητα βέβαια, υπάρχουν πολλές ενστάσεις, για το αν θα πρέπει να υπάρχει τελικά στην δευτεροβάθμια βαθμίδα της εκπαίδευσης διαχωρισμός (Κωστίκης, 2002), αλλά στην παρούσα εργασία δεν θα ασχοληθούμε με αυτή τη θεωρητική διχογνωμία, αλλά θα το θεωρήσουμε ως δεδομένο και θα μιλήσουμε ειδικότερα, για την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση.

Με τον όρο επαγγελματική κατάρτιση, εννοούμε ένα σύστημα ανάπτυξης μόνο εξειδικευμένων γνώσεων και δεξιοτήτων, οι οποίες έχουν ως στόχο, να κάνουν το άτομο ικανό να απασχοληθεί άμεσα σε ένα συγκεκριμένο επαγγελματικό χώρο. Αυτή λοιπόν μπορεί να είναι μια επιμορφωτική δραστηριότητα ή ένα συγκεκριμένα σχεδιασμένο πρόγραμμα τα οποία θα έχουν ως στόχο να διδαχθούν γνώσεις για συγκεκριμένα είδη εργασιών (ο.π.).

Στις περισσότερες χώρες η κατάρτιση γίνεται σε χώρους εργασίας ή σε χώρους επαγγελματικών ενώσεων ή επιμελητηρίων και δεν σχετίζεται με το επίσημο υποχρεωτικό ή μη εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο παρέχεται από ή υπό την επίβλεψη του κράτους. Σε κάποιες άλλες χώρες, το νομικό τους πλαίσιο δεν ξεχωρίζει τους όρους εκπαίδευση και κατάρτιση, και ο όρος επαγγελματική κατάρτιση μπορεί να περιλαμβάνει **όλο** το οργανωμένο και θεσμοθετημένο πλαίσιο μάθησης, το οποίο οδηγεί το άτομο το οποίο το παρακολουθεί, στην απόκτηση συγκεκριμένων προσόντων, ικανών να το βοηθήσουν στην επαγγελματική του ζωή (ο. π.).

Επειδή από την όλη φιλοσοφία της, η διαδικασία της κατάρτισης παρέχει εξειδικευμένες επαγγελματικές γνώσεις, οι οποίες σαφώς αφορούν συγκεκριμένες εργασιακές απαιτήσεις, ο καταρτιζόμενος δεν μπορεί να διαθέτει την απαιτούμενη δυνατότητα για επαγγελματική ευελιξία, η οποία απαιτείται στις σημερινές οικονομικές συνθήκες. Αυτό γίνεται επειδή ο στόχος της επαγγελματικής κατάρτισης, είναι η εκμάθηση ενός συγκεκριμένου επαγγέλματος και βεβαίως αυτή μπορεί να συνεχίζεται εφ' όρου ζωής μέσα από ανάλογα προγράμματα, τα οποία θα επιμορφώνουν τον εργαζόμενο στις νέες απαιτήσεις του επαγγέλματος. Είναι όμως γεγονός, ότι οι σύγχρονες αναπτυσσόμενες οικονομίες, απαιτούν από

τους εργαζόμενους ένα συνεχή επαναπροσδιορισμό γνώσεων σε διαφορετικά επαγγελματικά πεδία. Αυτό είναι πλέον απαραίτητο, καθώς στην μεταβιομηχανική κοινωνία τα πάντα κινούνται πολύ γρήγορα και η ήδη αποκτημένη επαγγελματική γνώση χρειάζεται συχνή ανανέωση (Πεσμαζόγλου, 1987).

Παρατηρείται λοιπόν τα τελευταία χρόνια (κυρίως στις χώρες της Βόρειας Αμερικής), μείωση της ζήτησης για προσωπικό γενικής εκπαίδευσης, και απαίτηση για εργαζόμενους καταρτισμένους, με υψηλή εξειδίκευση σε επιμέρους τομείς, φαινόμενο που παρατηρείται σε όλα τα πεδία των επαγγελματικών δραστηριοτήτων. Όμως, οι ίδιοι οι εργαζόμενοι όταν ξαναγυρίζουν να εκπαιδευτούν, στις όποιες εκπαιδευτικές δομές, ζητούν μια πολύπλευρη μορφωτική προσέγγιση. Αυτό συμβαίνει, επειδή θεωρούν ότι μόνο μια τέτοια είναι ικανή, να συνδυάσει προχωρημένες επαγγελματικές γνώσεις, αλλά και γενικότερη μόρφωση. Έτσι, αυτός ο συνδυασμός, θα τους δώσει ένα διευρυμένο γνωστικό πλαίσιο, το οποίο θα τους επιτρέψει να έχουν την δυνατότητα να αποκτούν με μεγαλύτερη ευκολία, την συνεχώς διαμορφούμενη αλλά και καινούργια γνώση, η οποία απαιτείται στην επαγγελματική τους πορεία, η οποία πιθανόν κι αυτή, να χρειαστεί να διαφοροποιηθεί αρκετές φορές στην εργασιακή τους ζωή (Κωστίκης, 2002).

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχουν προγράμματα κατάρτισης σε όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα αυτόνομα ή σε συνεργασία με το εκπαιδευτικό σύστημα της εκάστοτε χώρας. Πολλά από αυτά είναι έτσι δομημένα ώστε να περιλαμβάνουν και μαθήματα γενικής παιδείας και να μπορούν να δίνουν με τον τρόπο αυτό επίσης αναγνωρισμένους και διαβαθμισμένους εκπαιδευτικούς τίτλους (Βούτσινος και συν.1994). Με αυτή την κατάσταση, σε πολλές

ευρωπαϊκές χώρες και με δεδομένο ότι δεν υπάρχει αυστηρά καθορισμένο νομικό πλαίσιο προκαλείται σύγχυση μεταξύ των όρων επαγγελματική εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση. Στην Ελλάδα μέχρι τώρα η κατάσταση είναι λίγο πιο ξεκάθαρη, διότι η κατάρτιση γίνεται αυτόνομα, είτε σε χώρους εργασίας, είτε σε οργανισμούς, ενώ η επαγγελματική εκπαίδευση γίνεται σε σχολεία και περιέχει στο πρόγραμμά της και μαθήματα γενικής παιδείας (Κωστίκης, 2002). Στην παρούσα εργασία δεν θα ασχοληθούμε με την επαγγελματική κατάρτιση, διότι την θεωρούμε ένα διαφορετικό πλαίσιο, με το οποίο αν κάποιος επιθυμεί την διερεύνησή του πρέπει να ασχοληθεί αποκλειστικά με αυτό.

Ως λοιπόν δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση στην παρούσα εργασία, εννοούμε την εκπαίδευση που παρέχεται οργανωμένα από το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα μετά την αποφοίτηση του μαθητή από το γυμνάσιο, το οποίο σήμερα καλύπτει τα τρία τελευταία χρόνια της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Η ονομασία αυτού του είδους της εκπαίδευσης, περιλαμβάνει δύο συνθετικά, μέσω των οποίων προσδιορίζονται και τα χαρακτηριστικά της. Ως εκπαίδευση, ονομάζουμε στην σημερινή εποχή την οργανωμένη παιδεία η οποία παρέχεται από το σχολείο (Ευαγγελόπουλος, 1984). Ως επάγγελμα χαρακτηρίζουμε την προσφορά εργασίας ή υπηρεσίας με αντάλλαγμα χρηματική αμοιβή. Με τον όρο επαγγελματική εκπαίδευση, εννοούμε την επίσημα οργανωμένη εντός του εκπαιδευτικού συστήματος, μεταφορά στα εκπαιδευόμενα άτομα γνώσης και αγωγής από την μια και από την άλλη ανάπτυξη των τεχνικοεπαγγελματικών δεξιοτήτων τους (Κωστίκης, 2002). Έτσι στόχος της ανωτέρω εκπαίδευσης είναι να καταφέρουν τα άτομα – μαθητές να αποκτήσουν ένα σύνολο

γνώσεων, τόσο θεωρητικών και γενικών γνώσεων οι οποίες απαιτούνται να δίνονται στο άτομο, ώστε αυτό να έχει ένα καλό επίπεδο γενικής μόρφωσης το οποίο θα το βοηθήσει στην μετέπειτα ζωή του γενικώς όσο και ένα επίπεδο πρακτικών γνώσεων οι οποίες θα του επιτρέψουν να ασκήσει ένα επάγγελμα στην ενήλικη ζωή του. Με τους μαθητές αυτού λοιπόν του τύπου σχολείου θα ασχοληθεί η παρούσα εργασία.

1.5. Επαγγελματική Εκπαίδευση στην Ελλάδα

1.5.1. Η επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα από το 1928 έως το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου.

Η ιστορική αφετηρία της ελληνικής εκπαίδευσης ξεκινά επίσημα το 1830, χρονιά κατά την οποία η Ελλάδα κηρύχτηκε ανεξάρτητο κράτος (Τσουκαλάς, 1983). Όμως η ίδρυση τεχνικού σχολείου από τον Καποδίστρια, ο οποίος προφανώς αντιλήφθηκε την ανάγκη του, λόγω του γεγονότος ότι ο πολυετής απελευθερωτικός αγώνας είχε αφήσει το υπό σύσταση κράτος γεμάτο ερείπια, έγινε στην Αίγινα το 1928, και εκπαίδευε νέους στις οικοδομικές τέχνες (ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2000). Το 1936, ιδρύεται στην Αθήνα το Πολυτεχνικό σχολείο, το οποίο αρχικά πρόσφερε τις ίδιες ειδικότητες και το οποίο κατέληξε σταδιακά το 1888, να ενταχθεί στη μέση εκπαιδευτική βαθμίδα, να ονομαστεί, χάριν των ευεργετών του, Μετσόβιο Πολυτεχνείο και να αυξήσει τα τμήματά του με τέσσερις ειδικότητες (Πολιτικών Μηχανικών, Μηχανουργών, Γεωμετρών και Εργοδηγών). Παράλληλα, περίπου την ίδια εποχή, ξεκινά την λειτουργία της στην Ελλάδα και η ιδιωτική τεχνική εκπαίδευση. (Πειραιϊκός σύνδεσμος, Ακαδημία Ρουσοπούλου, Προμηθέας). Τελικά, το 1914 το Μετσόβιο Πολυτεχνείο εντάσσεται στην ανώτατη εκπαίδευση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, αφού πλέον δεν υπάρχουν δημόσια τεχνικά σχολεία μέσης εκπαίδευσης να αυξηθούν οι ιδιωτικές σχολές (Σιβιτανίδειος, Διπλάρειος, Σεβαστοπούλειος). Παράλληλα με την τεχνική ξεκινά και η επαγγελματική εκπαίδευση με την ίδρυση το 1920 της Ανωτάτης Εμπορικής Σχολής, η οποία αρχικά βρισκόταν υπό τη διοίκηση του υπουργείου Βιομηχανίας και η οποία το 1937 περνά υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας και εντάσσεται στη μέση εκπαιδευτική βαθμίδα. Μια σειρά σχολών διαφόρων ειδικοτήτων, παραμένει υπό

την εποπτεία διαφόρων κρατικών φορέων και υπουργείων, γεγονός το οποίο δημιουργεί μια χαοτική κατάσταση στο χώρο της τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης καθώς και στο ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα (Ζάχαρης, 1981).

Το 1931, γίνεται μια προσπάθεια οργάνωσης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, με την ψήφιση του νόμου 5197 «περί επαγγελματικής εκπαιδύσεως», η οποία αποτελεί και την πιο σοβαρή δράση για την δημιουργία οργανωμένης επαγγελματικής εκπαίδευσης στην προπολεμική Ελλάδα, αλλά εξαιτίας της έλλειψης των απαραίτητων κονδυλίων και ειδικευμένων εκπαιδευτικών (ΥΠΕΠΘ, 2000), δεν κατόρθωσε να επιτύχει. Έτσι πλέον για τα επόμενα χρόνια μέχρι και τη λήξη του εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα, η τεχνικοεπαγγελματική εκπαίδευση, λειτούργησε αποσπασματικά, ανοργάνωτα και με ελάχιστους μαθητές (Αθανασούλα-Ρέπα, 1999).

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, τα κύρια αίτια της μη επιτυχούς λειτουργίας της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, για την εποχή στην οποία αναφερόμαστε ήταν η έλλειψη χρηματοδότησης, η έλλειψη επαρκούς εκπαιδευτικού προσωπικού το οποίο θα την στελέχωνε, η δυνατότητα λειτουργίας της χωρίς την κύρια εποπτεία της από το Υπουργείο Παιδείας και βεβαίως η συνολικότερη αδυναμία του ελληνικού κράτους, να οργανώσει το εκπαιδευτικό του σύστημα, χωρίς τις αγκυλώσεις που δημιουργούσαν οι συντηρητικοί κύκλοι οι οποίοι κατεύθυναν την εκπαίδευση εκείνη την εποχή (επιγραμματικά θα μπορούσαμε να θυμηθούμε την προσκόλληση στην αρχαιολατρία και την κλασική παιδεία, το γλωσσικό ζήτημα, τον τρόπο λειτουργίας

των πανεπιστημίων, την καταδίωξη των προοδευτικών εκπαιδευτικών κλπ)⁶ .

---

⁶ Για περισσότερα από το συντηρητισμό εκείνης της εποχής βλέπε:

Δημαράς, Α. (1997). *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*. (Τομ.Α & Τομ.Β). Αθήνα: Εστία

Τζάνη Μ. (2002): *Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα «Ταυτόν και Αλλοτριμορφοδίαιτον»*. Αθήνα: Ερωδιός.

1.5.2. Η επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου.

Το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου και του Εμφυλίου άφησε το Ελληνικό κράτος με μια σειρά από μεγάλα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα. Οι απώλειες σε ανθρώπους λόγω των συρράξεων ανέρχονται στο 8% περίπου του συνολικού πληθυσμού (Σβορώνος, 1976). Η αγροτική παραγωγή, η ναυτιλία, η βιομηχανία και οι υποδομές της χώρας είναι σχεδόν κατεστραμμένες. Η εικόνα αυτής της καταστροφής δεν είναι διαφορετική και στον τομέα της παιδείας καθώς το εκπαιδευτικό σύστημα είχε περιπέσει σε άθλια κατάσταση. Αυτή η πραγματικότητα περιγράφεται στο υπόμνημα που υποβλήθηκε (έπειτα από επίσημη ανάθεση από το υπουργείο Συντονισμού σε επιτροπή με υπεύθυνο τον Ε. Παπανούτσο) το 1950 (Κασσωτάκης, 1985). Ξεκινά λοιπόν εκείνη την εποχή, όπως θα δούμε παρακάτω, η προσπάθεια της γενικότερης ανασυγκρότησης της εκπαίδευσης. Την ίδια περίοδο διατυπώνεται η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου, η οποία φαίνεται να επηρεάζει καθοριστικά το μεγαλύτερο μέρος του αναπτυγμένου κόσμου, ως προς την κατανόηση της σημαντικού ρόλου που έχει μια καλή εκπαίδευση στην πραγματοποίηση της οικονομικής ανάπτυξης των κρατών (Φώκιαλη, 2010). Μέσα στο πλαίσιο αυτής της αντίληψης, γίνεται αποδεκτή και η ανάγκη ανάπτυξης της επαγγελματικής εκπαίδευσης (με προσοχή βέβαια, ώστε να μην θιγεί η προνομιακή αντιμετώπιση της γενικής εκπαίδευσης), αφού θεωρείται ως απαραίτητη για την ανάπτυξη της υπανάπτυκτης για την εποχή ελληνικής οικονομίας.

1.5.3. Μεταρρύθμιση του 1959.

Τον Ιούλιο του 1957 δημιουργείται από την τότε κυβέρνηση, η Επιτροπή Παιδείας, με σκοπό την ανίχνευση των αναγκαίων αλλαγών στην εκπαίδευση, η οποία τον Ιανουάριο του 1958 παρουσιάζει μια σειρά απόψεων για τις απαιτούμενες αλλαγές στην παιδεία. Όσο αφορά συνολικά την παιδεία, προτείνει ότι πρέπει να δοθεί απόλυτη προτεραιότητα στην ανάπτυξη του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς αυτή, θα δημιουργήσει προϋποθέσεις συνολικής ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Επιπλέον, συνιστά την διατήρηση του ανθρωπιστικού χαρακτήρα της ελληνικής κλασικής παιδείας, προτείνει λύση για το γλωσσικό ζήτημα (δημοτική, καθαρεύουσα) η οποία είναι συμβιβαστική, θεωρώντας τις ισότιμες και προσπαθεί, προτείνοντας διάφορα μέτρα, να βρει λύση ως προς την αδυναμία των φτωχών ελληνόπουλων να σπουδάσουν. Για την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση ειδικότερα συνιστά να αναπτυχθεί «ορθά και με επιμέλεια ώστε να μπορέσει η χώρα να προσαρμοστεί στους νέους όρους παραγωγής με την χρησιμοποίηση ειδικευμένων στελεχών» (Αθανασούλα-Ρέππα, 1999). Το 1959, η πολιτεία ακολουθώντας⁷ τα πορίσματα της Επιτροπής Παιδείας, εκδίδει τους νόμους 3971/1959 (ΦΕΚ Α 187 4/9/1959) και 3973/1959 (ΦΕΚ Α 187 7/9/1959) τα οποία αφορούν την ΤΕΕ. Στην εισηγητική έκθεση του νόμου (Προβατά, 2002) αναδύονται δυο στόχοι της προτεινόμενης μεταρρύθμισης. Ο ένας αφορά την οργάνωση της ΤΕΕ και ο άλλος την καλλιέργεια των ιδεωδών της ανθρωπιστικής παιδείας. Επιπλέον, από την εισηγητική έκθεση του

---

⁷ Οι προτάσεις της επιτροπής υιοθετήθηκαν κατά ένα μόνο μέρος, αφού η αλλαγή του τότε υπουργού, άλλαξε και την πολιτική του υπουργείου σε πολλούς τομείς (Αθανασούλα – Ρέππα, 1999).

νόμου, προκύπτουν οι παρακάτω σημαντικές παρατηρήσεις (Δημαράς, 2009):

α) Επιδιώκεται η ανάπτυξη του δημοσίου χαρακτήρα της ΤΕΕ, η οποία είχε αναπτυχθεί μετά από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο σχεδόν αποκλειστικά μέσα από την λειτουργία ιδιωτικών σχολών. Αυτή η επιδίωξη της μεταβολής της υπάρχουσας κατάστασης που ακολουθείται από ανάπτυξη της ΤΕΕ κρίθηκε απαραίτητη, ώστε να μπορέσει να καλυφθεί η ανάγκη της πολύ γρήγορα αναπτυσσόμενης τεχνολογικής προόδου. Φαίνεται λοιπόν ότι αναγνωρίστηκε η ανάγκη για ανάπτυξη της ΤΕΕ από την τότε συντηρητική ελληνική κυβέρνηση ώστε να υποστηριχθεί η ανάπτυξη του δημοσίου χαρακτήρα της, παρόλο που αυτό δεν ταίριαζε στην γενικότερη πολιτική της φιλοσοφία.

β) Αναγνωρίζεται ότι η μέχρι τότε ανάπτυξη της ανθρωπιστικής παιδείας από τα προγράμματα σπουδών της ΤΕΕ είναι ανεπαρκής.

Επιπλέον στην εισηγητική έκθεση του ν. 3973/1959 τονίζεται ότι η επαγγελματική παιδεία εκτός «από την καλλιέργεια τεχνικών δεξιοτήτων δεν παύει να αποτελεί κατά κύριο λόγο παιδεία πράγμα που σημαίνει ότι θα έπρεπε να δίνει και ενός είδους γενικότερη μόρφωση (Μπουζάκης, 1999). Συγχρόνως, με αυτούς τους δύο νόμους, εκτός των άλλων μεγάλων αλλαγών που προτείνονται (και δεν αφορούν την παρούσα εργασία) περνά η εποπτεία των περισσότερων από αυτές τις σχολές στο Υπουργείο Παιδείας. Έτσι η ένταξη στο επίσημο σύστημα εκπαίδευσης της ΤΕΕ είναι πλέον ένα δεδομένο, γεγονός που από μόνο του αποδεικνύει ότι αρχίζει, τουλάχιστον ο νομοθέτης, να μην την αντιμετωπίζει μόνο ως εκπαίδευση εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού. Γι' αυτό το λόγο πρότεινε να εμπλουτισθούν τα αναλυτικά προγράμματα των σχολών

ώστε να περιέχουν εκτός από τα τεχνικά μαθήματα και στοιχεία αγωγής του πολίτη, και στοιχειώδεις γνώσεις άλλων θεωρητικών μαθημάτων.

Η όλη αυτή στάση της συντηρητικής κυβέρνησης θα μπορούσε να ερμηνευτεί αν λάβουμε υπόψη μας τα παρακάτω δεδομένα:

Από τη μια η ανθρωπιστική παιδεία θεωρείται από μια μεγάλη μερίδα της τότε κυβερνώσας παράταξης, ίσως και όλης της ελληνικής κοινωνίας εκείνη την εποχή, ως η μόνη πραγματική παιδεία (Προβατά,2002. Μπουζάκης, 1999). Από την άλλη, όμως, η ανάγκη ανάπτυξης της οικονομίας καθιστά απαραίτητη την προσπάθεια ανάπτυξης μιας «σωστής» τεχνικής εκπαίδευσης η οποία θα εφοδιάζει με το αναγκαίο εξειδικευμένο εργατικό προσωπικό την αγορά εργασίας. Αυτό όμως θα προσκρούσει σε μια πραγματικότητα η οποία έχει διαμορφωθεί εξαιτίας της υπέρογκης διόγκωσης του τριτογενούς τομέα της παραγωγής και της υπερβολικής ανάπτυξης του κρατικού μηχανισμού, μια πραγματικότητα η οποία δημιουργήθηκε για προφανείς λόγους, που έχουν να κάνουν με την πολιτική χειραγώγηση ή την εξαργύρωση της πολιτικής προτίμησης των ψηφοφόρων (Προβατά, 2002). Έτσι, η όποια ανάπτυξη της ΤΕΕ δεν δημιουργεί επαγγελματικές προοπτικές στους αποφοίτους της, σε τέτοιο βαθμό που να την κάνουν ευρέως αποδεκτή από μεγάλο κομμάτι της κοινωνίας ως μόρφωση και όχι ως αναγκαία διέξοδο κάποιων ομάδων μαθητικού πληθυσμού. Παρόλα αυτά, , ενδεχόμενα αναγκαστικά, λόγω της ύπαρξης των δύο πραγματικών δεδομένων (ανάγκης οικονομικής ανάπτυξης – ιδεολογική προτεραιότητα της κλασικής μόρφωσης), ο νόμος προσπαθεί να αντιμετωπίσει την ΤΕΕ ως ολοκληρωμένη εκπαίδευση. Από τη μια ως ικανή να προσφέρει στους μαθητές της γενικότερη μόρφωση, αλλά και από την άλλη

παρέχοντάς τους και εξειδικευμένες τεχνικές γνώσεις Παρόλο που το συγκεκριμένο νομοσχέδιο θεωρείται ως σταθμός για την ΤΕΕ στη χώρα μας, στην πράξη δεν κατάφερε να καθιερώσει την τεχνική εκπαίδευση ως ισότιμη με την γενική, αφού οι περιορισμένοι διαθέσιμοι οικονομικοί πόροι, η έλλειψη εξειδικευμένου και υψηλού επιστημονικού επιπέδου εκπαιδευτικού προσωπικού, αλλά και το γενικότερο κοινωνικοπολιτικό και ιδεολογικό πλαίσιο της εποχής (Κασσωτάκης, 1985. Μπουζάκης, 1999. Προβατά, 2002), δεν της επέτρεψαν να αναπτυχθεί πραγματικά προς την κατεύθυνση της ισότιμης και αξιόλογης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

1.5.4. Μεταρρύθμιση του 1964

Η επόμενη εκλεγείσα κυβέρνηση καταθέτει νόμο 4379/1964 (ΦΕΚ Α182 24/10/1964) για την αναμόρφωση της γενικής παιδείας με πολλές καινοτομίες για την συγκεκριμένη εποχή (δωρεάν παιδεία σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας κ.α.). Επιπλέον, ετοιμάζει νομοσχέδιο για την Τεχνική Εκπαίδευση που το καταθέτει για ψήφιση το Μάιο του 1965, αλλά λόγω ανατροπής της δεν προλαβαίνει να ψηφισθεί (Αθανασούλα- Ρέππα, 1999).

Το νομοθέτημα αυτό κινείται στο ίδιο πλαίσιο με τον προηγούμενο, σε σχέση με την προσπάθεια αντιμετώπισης της ΤΕΕ ως δευτεροβάθμιου σχολείου και όχι ως μια κατάρτιση τεχνιτών, προορισμένων να επανδρώσουν τις παραγωγικές διαδικασίες (Κασσωτάκης, 1985). Στις προθέσεις του, έτσι όπως αυτές αποτυπώνονται στην εισηγητική έκθεση άλλα και σε συζητήσεις και αρθρογραφία εκείνης της εποχής (Δημαράς, 2009. Μπουζάκης, 1999. Προβατά 2002), ήταν να αναβαθμίσει τον ρόλο της τεχνικής εκπαίδευσης. Έτσι, η ελληνική κοινωνία θα μπορούσε να ξεπεράσει την αντίληψη που υπήρχε σε σχέση με την ανωτερότητα της γενικής εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο αυτής της κατεύθυνσης, στην εισηγητική έκθεση της πρότασης τονίζεται εκ νέου, ότι η ανάγκη να στραφούν οι νέοι σε τεχνικά επαγγέλματα είναι απαραίτητο στοιχείο για να αναπτυχθεί η ελληνική οικονομία γεγονός που θα συνεπιφέρει και την ανάπτυξη της ελληνικής κοινωνίας γενικότερα (Προβατά, 2002). Επιπλέον, ήδη είναι δεδομένη η επιθυμία για ένταξη της χώρας μας στην ΕΟΚ και από τις δύο παρατάξεις εξουσίας εκείνης της εποχής, γεγονός που γεννά προσδοκίες ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Γι' αυτό υποστηρίζεται από τον ίδιο τον Παπανούτσο, ο οποίος είναι εκ των

εισηγητών της πρότασης, ότι οι καλά καταρτισμένοι τεχνίτες που είναι απαραίτητοι για αυτήν την οικονομική ανάπτυξη θα πρέπει να είναι γενικότερα μορφωμένοι, ώστε να είναι ικανοί να συνυπάρξουν ισότιμα με τους αντίστοιχους Ευρωπαίους συναδέλφους τους.

Παρόλα αυτά και αυτή η πρόταση νόμου για την ΤΕΕ δεν φαίνεται ότι θα κατόρθωνε, αν εφαρμοζόταν, να αλλάξει την διαμορφωμένη αντίληψη της κοινωνίας, για τον σκοπό της ΤΕΕ. Αυτή η άποψη μπορεί να στηριχθεί στο ότι κι αυτή η μεταρρύθμιση, παρά τις γενικές καλές προθέσεις της και τις καινοτομίες της, συνεχίζει να διατηρεί το διπλό εκπαιδευτικό δίκτυο (ακόμη και στα τρία τελευταία χρόνια της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης), στο οποίο δίκτυο της τεχνικής συνεχίζουν να πηγαίνουν οι μαθητές των αδυνάτων οικονομικά στρωμάτων, οι οποίοι θα ξεκινούσαν άμεσα, ως επί το πλείστον, την επαγγελματική τους πορεία (Μπουζάκης, 1999. Προβατά 2002). Για το λόγο αυτό προβλεπόταν και ταχύρρυθμες εξειδικεύσεις.

1.5.5. 1967 – 1974 περίοδος της δικτατορίας

Στην διάρκεια της δικτατορίας στην Ελλάδα, διαπιστώνουμε ένα έντονο ενδιαφέρον για την αναμόρφωση της ΤΕΕ, αλλά τα όποια θετικά αυτών των προσπαθειών χάνονται μέσα στη διαρκή προσπάθεια του καθεστώτος να ελέγχει τα πάντα και να τα υποτάσσει στους δικούς του ιδεολογικούς σκοπούς (Αθανασούλα – Ρέππα, 1999). Έτσι, δεν μπορούμε να έχουμε μια ξεκάθαρη εικόνα για την κατεύθυνση που οι νόμοι 580/1970 και 581/1970 (ΦΕΚ 139^Α 24/6/1970) είχαν πρόθεση να οδηγήσουν την ΤΕΕ. Αυτό όμως που παρατηρείται είναι μια γενικότερη έλλειψη υποδομών στην ΤΕΕ εκείνης της εποχής, παρά το γεγονός ότι συνάφθηκε μια σειρά δανείων από το εξωτερικό για την ανάπτυξη της ΤΕΕ. Επιπλέον, παρά τις προσπάθειες οργάνωσης που έγιναν, δεν υπήρξε αποτέλεσμα. Κι ενώ φαινόταν η πρόθεση για αναβάθμιση της ΤΕΕ, ποτέ δεν έγινε λόγος για εξίσωσή της ΤΕΕ με τα γενικά σχολεία. Προφανώς, η ανάγκη της όποιας εισαγόμενης εκβιομηχάνισης, την οποία προωθούσε το καθεστώς, ήταν το χαμηλού επιπέδου ειδικευμένο εργατικό δυναμικό, το οποίο θα συμπλήρωνε το ανειδίκευτο, το οποίο θα ήταν και η πλειοψηφία (Αθανασούλα- Ρέππα, 1999).

Κατά συνέπεια, λόγω των προβλημάτων τα οποία αναφέραμε, η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση και εκείνη την περίοδο, δεν κατόρθωσε να αποσπάσει το ενδιαφέρον των μαθητών, οι οποίοι εξακολουθούσαν να προτιμούν τη φοίτηση στη γενική εκπαίδευση (Ζάγκα, 2003).

1.5.6.Οι μεταρρυθμίσεις στην επαγγελματική εκπαίδευση μετά την μεταπολίτευση.

Μετά την επάνοδο της Δημοκρατίας στην Ελλάδα, το 1974, ένα από το κύρια μελήματα των δημοκρατικά εκλεγμένων κυβερνήσεων, ήταν ο εκσυγχρονισμός και η βελτιστοποίηση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Έτσι ξεκινούν μια σειρά μεταρρυθμίσεων στην εκπαίδευση, οι οποίες όμως θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε, ότι όχι μόνο έφεραν την σφραγίδα της πολιτικής ιδεολογίας του κάθε πολιτικού κόμματος που είχε την εξουσία, αλλά του ίδιου του υπουργού ο οποίος είχε την ευθύνη για την παιδεία. Αυτό πιστεύουμε, ότι είχε σαν αποτέλεσμα μιας σειράς αλλαγών, οι οποίες δεν τεκμηριωνόνταν πάντα επιστημονικά από ερευνητικά δεδομένα και επιστημονικές θεωρίες. Αυτός είναι θεωρούμε και ο λόγος, εξαιτίας του οποίου, δεν μπορούμε πρακτικά να αντλήσουμε συμπεράσματα για τα αποτελέσματα των αλλαγών οι οποίες εφαρμόζονται, και να οδηγηθούμε ως χώρα σε αναγκαίες και ουσιαστικές αλλαγές εκεί όπου υπάρχουν αδυναμίες.

Συνεπώς, παρόλο που από την ίδρυση της οργανωμένης και ενταγμένης στο εκπαιδευτικό σύστημα Τεχνικής - Επαγγελματικής Εκπαίδευσης έγιναν πολλές προσπάθειες να αναβαθμιστεί και να ισχυροποιηθεί ο ρόλος της σε σχέση με την παραδοσιακή Γενική Εκπαίδευση η σχέση αυτή παρέμεινε μια σχέση ελλειμματική, σε βάρος της ΤΕΕ, αφού η προτεραιότητα και το βάρος σε κάθε μεταρρυθμιστική προσπάθεια δινόταν στις αλλαγές της γενικής εκπαίδευσης ενώ οι αλλαγές στην επαγγελματική εκπαίδευση ήταν αποσπασματικές και χωρίς ουσιαστικά αποτελέσματα (Κοτσιφάκης, 2005). Από την μεταπολίτευση έως σήμερα θα δούμε πέντε μεταρρυθμιστικές προσπάθειες. Έχουμε λοιπόν τους νόμους 309/76

(ΦΕΚ Α 100 30/4/1976) και 576/77 (ΦΕΚ Α 102 13/4/1977) για τα ΤΕΛ- ΤΕΣ και το Επαγγελματικό Λύκειο. Στη συνέχεια το 1985, ο νόμος 1566/85 (ΦΕΚ Α 167 30/9/1985) ο οποίος αναφέρεται και στο Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο (ΕΠΛ). Στη δεκαετία του '90, έχουμε τους νόμους 2525/97 και 2640/98 (ΦΕΚ Α 206 3/9/1998) για το Ενιαίο Λύκειο και το ΤΕΕ. Ακολουθεί ο νόμος 3475 /2006 (ΦΕΚ Α 146 13/7/2006) για τα ΕΠΑΛ - ΕΠΑΣ. Και τέλος ο νόμος 4186/2013 (ΦΕΚ Α 193 17/9/2013), του οποίου η εφαρμογή είναι σε εξέλιξη ο οποίος όμως όπως φαίνεται από πληροφορίες βαίνει προς αντικατάσταση.

Και ενώ θα δούμε ότι από το 1960 έως το 1987, το σύνολο των μαθητών που φοιτά σε όλα τα επίπεδα της επαγγελματικής και τεχνολογικής εκπαίδευσης σχεδόν να τετραπλασιάζεται, θα παρατηρήσουμε από τα στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας (ΥΠΕΠΘ, 2000), ότι εφεξής αρχίζει μια συνεχής μείωση αυτού του αριθμού. Τα τελευταία χρόνια η μείωση φτάνει το 40%, γεγονός το οποίο επιτάσσει την έναρξη μιας ουσιαστικής συζήτησης για την αναζήτηση των αιτίων, τα οποία οδήγησαν στη μείωση αυτή.

1.5.7. Μεταρρύθμιση του 1977

Την περίοδο της μεταπολίτευσης, προωθείται ο νόμος 576/77 που ρυθμίζει την ΤΕΕ. Στην εισηγητική του έκθεση αποτυπώνεται ξεκάθαρα ότι η ΤΕΕ δεν είναι κάποιο είδος κατάρτισης ως προς ένα επάγγελμα αλλά γενικότερη εκπαίδευση του μαθητή, η οποία περιλαμβάνει και γνώσεις, οι οποίες θα του χρειαστούν σε κάποιο επάγγελμα. Μάλιστα, οι δημιουργοί του συγκεκριμένου νόμου, καταργώντας τις κατώτερες τεχνικές σχολές στις οποίες εγγράφονταν απόφοιτοι δημοτικού σχολείου, οι οποίοι δεν είχαν διδαχθεί μαθήματα γενικής παιδείας αφού δεν είχαν φοιτήσει καν στο γυμνάσιο, φαίνεται ότι αντιλαμβάνονταν την ανάγκη των φοιτώντων στην τεχνική εκπαίδευση μιας πιο ολοκληρωμένης μόρφωσης.

Έτσι, δημιουργώντας τα ισότιμα τεχνικά λύκεια, εκφράζεται η θέληση των συντακτών του συγκεκριμένου νόμου, να αναβαθμιστεί η ποιότητα της ΤΕΕ, και οι απόφοιτοί της, εκτός από τις εξειδικευμένες επαγγελματικές και τεχνικές γνώσεις, να έχουν πάρει και ένα σύνολο γνώσεων γενικής παιδείας. Στην ουσία η μεταρρύθμιση αυτή είχε ενσωματώσει ένα μεγάλο μέρος των προτεινόμενων ρυθμίσεων του 1964. Όμως, στην πραγματικότητα, παρά τις ξεκάθαρα αποτυπωμένες καλές προθέσεις του νομοθέτη (Αθανασούλα-Ρέππα, 1999), ούτε αυτό το μοντέλο επαγγελματικής εκπαίδευσης δεν κατόρθωσε να πείσει τους μαθητές να το ακολουθήσουν, όπως αποδεικνύουν τα στατιστικά στοιχεία τα οποία υπάρχουν (ΥΠΕΠΘ, 2000). Το 1979, το ποσοστό των μαθητών της ΤΕΕ ήταν 18,5% επί του συνόλου των μαθητών στην Ελλάδα και ήταν το χαμηλότερο ανάμεσα στις χώρες του ΟΟΣΑ⁸.

---

⁸ Στοιχείο από έκθεση εμπειρογνομόνων το 1986 η οποία κάνει επισκόπηση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Οι περισσότερες επικρίσεις που δέχθηκε η προσπάθεια αυτή της περιόδου έχουν να κάνουν με την αύξηση των ωρών των θεωρητικών μαθημάτων στην ΤΕΕ σε αναλογία με τα τεχνικά μαθήματα, με αποτέλεσμα να μην παρέχεται επαρκής τεχνική γνώση (Ανδριανουπολίτης, 2000) η οποία θα έκανε τους αποφοίτους επαρκώς κατηρτισμένους επαγγελματικά. Από την άλλη, υποστηρίζεται ότι η ισοτιμία των δύο σχολείων ήταν πλασματική, αφού η δυνατότητα εισαγωγής από τα τεχνικά σχολεία στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση ουσιαστικά δεν υφίσταται (Ζιάγκα 2003). Επιπλέον, εξακολουθούσαν να μην υπάρχουν σαφώς καθορισμένα δικαιώματα για τους αποφοίτους, το επίπεδο του εκπαιδευτικού προσωπικού δεν ήταν το αντίστοιχο με της γενικής εκπαίδευσης, η υλικοτεχνική υποδομή διατηρήθηκε υποτυπώδης, με αποτέλεσμα αυτή η κατάσταση να απαξιώνει στην πράξη την ΤΕΕ, παρά τις όποιες προθέσεις του νομοθέτη. Αυτή η απαξίωση οδηγούσε την ΤΕΕ σε υποβάθμιση. Έτσι έχουμε για άλλη μια φορά, μια εκπαίδευση ουσιαστικά δεύτερης κατηγορίας (Κοτσιφάκης 2005). Αυτό σημαίνει στην ουσία, ότι την ΤΕΕ θα την επέλεγαν μαθητές στην πλειοψηφία τους, οι οποίοι δεν τα κατάφερναν στην γενική εκπαίδευση, με στόχο να αποκτήσουν το απολυτήριο λυκείου ευκολότερα. Μια πραγματικότητα, η οποία αφαιρεί το συγκριτικό πλεονέκτημα της επαγγελματικής εκπαίδευσης, το οποίο πρέπει να είναι παράλληλη παροχή γενικής μόρφωσης και εξειδικευμένης επαγγελματικής γνώσης, η οποία θα επιτρέψει στον απόφοιτό της να εισέλθει στην αγορά εργασίας.

1.5.8. Μεταρρύθμιση του 1985

Η επόμενη γενική αλλαγή που αφορά την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση στο σύνολό της έγινε με τον νόμο 1566/85. Σε αυτόν το νόμο πλαίσιο όπως ονομάζεται, βλέπουμε ξανά ως προς τους στόχους για την ΤΕΕ, ότι ο νομοθέτης θεωρεί σημαντική τη γενικότερη μόρφωση των μαθητών της. Θεωρεί ότι η ΤΕΕ είναι ένα κομμάτι της γενικότερης εκπαίδευσης, που δεν έχει μόνο ως στόχο να προσφέρει μονόπλευρη γνώση (άρθρο 6 που αφορά σε όλους τους τύπους λυκείου αλλά και άρθρο 8 που αφορά στις τεχνικές σχολές). Εδώ πρέπει να παρατηρήσουμε, ότι είναι η εποχή στην οποία έχει γίνει αλλαγή στην πολιτική σκηνή της χώρας μας, η οποία περνάει ή τουλάχιστον θέλει να περάσει, μηνύματα αλλαγής σε όλη την κοινωνία (Μπουζάκης 2005).

Έτσι και στους εκπαιδευτικούς νόμους, διαπιστώνεται μια προσπάθεια να αλλάξουν τα σημεία τα οποία δεν περιέχουν, στο βαθμό που η πολιτική εξουσία εκείνης της εποχής θέλει, δημοκρατικό πνεύμα και παροχή ίσων ευκαιριών για όλους τους μαθητές. Χωρίς λοιπόν να αλλάζει τα πάντα, στον συγκεκριμένο νόμο κάνει παρεμβάσεις, οι οποίες είναι προσανατολισμένες προς αυτές τις κατευθύνσεις. Όσον αφορά την Τεχνική Εκπαίδευση, διατηρούνται τα Τεχνικά Λύκεια και οι Τεχνικές Σχολές αλλά παράλληλα προτείνεται και ιδρύονται μερικά σχολεία που ονομάζονται Πολυκλαδικά Λύκεια⁹ και έχουν ως γενικό στόχο να συνδυαστεί σε αυτά η γενική με την τεχνική εκπαίδευση. Ο τύπος αυτών των Λυκείων δεν μπόρεσε να

---

⁹ Δεν θα επεκταθούμε στην ανάλυση της φιλοσοφίας αυτού του τύπου σχολείων και τι στόχους είχε η δημιουργία τους,, διότι πιστεύουμε ότι είναι έξω από τις επιδιώξεις της παρούσας εργασίας και ότι για να γίνει προσέγγιση του όλου θεσμού και των λόγων για τους οποίους δεν προχώρησε, χρειάζεται εμπειριστατωμένη και μεγάλης έκτασης παρουσίαση.

προχωρήσει, με αποτέλεσμα να καταργηθούν, όπως θα δούμε στην επόμενη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση.

Κι ενώ οι επίσημες διακηρύξεις είχαν ως στόχο να δημιουργήσουν ισότητα ευκαιριών για τους νέους και να καταγράψουν ισοτιμία διανοητικής και χειρωνακτικής εργασίας στην κοινωνική συνείδηση, πρακτικά δεν το κατάφεραν. Στην ουσία διατηρείται και με αυτό το νόμο το διπλό εκπαιδευτικό δίκτυο γενική- τεχνική εκπαίδευση. Επίσης δεν μεταβάλλεται η κοινωνική σύνθεση του μαθητικού δυναμικού που επιλέγει τα τεχνικά επαγγελματικά σχολεία ούτε καθίσταται δυνατή η εισαγωγή αποφοίτων ΤΕΛ στα ΑΕΙ σε ποσοστό που να είναι άξιο μέτρησης. Επιπλέον, το μεγαλύτερο μέρος των μαθητών που αποφοιτούσαν από το ΤΕΛ, είχε ως σκοπό την επαγγελματική αποκατάσταση, η οποία όμως είχε τα ίδια προβλήματα όπως και παλιότερα, λόγω στην ουσία της μειωμένης επαγγελματικής εξειδίκευσης που είχαν οι απόφοιτοί του (Ζιάγκα 2003).

Ακόμη με το δεδομένο ότι δεν φτιάχτηκαν νέα προγράμματα σπουδών και αναλυτικά προγράμματα τα οποία θα συνόδευαν τις όποιες αλλαγές, κι αυτή η μεταρρύθμιση της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης δεν κατόρθωσε να την αναβαθμίσει ουσιαστικά. Συγχρόνως, αφού δεν κατοχύρωνε επαγγελματικά δικαιώματα στους αποφοίτους της, δεν μπόρεσε να καταξιωθεί κοινωνικά, με αποτέλεσμα να υπάρξει άλλη μια αναντιστοιχία μεταξύ των προθέσεων του νομοθέτη και των αποτελεσμάτων της εφαρμογής των αλλαγών στην πράξη.

1.5.9. Μεταρρύθμιση του 1998

Όλοι οι νόμοι που αφορούν την ΤΕΕ από την μεταρρύθμιση του 1959 μέχρι κι αυτή τη μεταρρυθμιστική απόπειρα, προσπαθούν να την αντιμετωπίσουν, ως ένα κομμάτι του εκπαιδευτικού συστήματος, που εκτός από εξειδικευμένη τεχνική ή επαγγελματική γνώση, θα δίνει στους μαθητές και στοιχεία γενικής παιδείας. Το 1998 λοιπόν έρχεται ο επόμενος νόμος για την ΤΕΕ, ο 2640, ο οποίος, στο άρθρο 1, κάνει μια πρώτη αναφορά και σε ζητήματα επαγγελματικής κατάρτισης. Αναφέρει συγκεκριμένα, ότι η ΤΕΕ (αφού παραπέμπει στον νόμο 2009/1992, ΦΕΚ 18^Α 14/2/1992 που είναι αυτός που ρυθμίζει τα της επαγγελματικής κατάρτισης στην Ελλάδα) έχει ως σκοπό την επαγγελματική ένταξη στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, μειώνει τα μαθήματα γενικής παιδείας και στους δύο κύκλους σπουδών που προβλέπει. Ακόμη δεν προβλέπει αρχικά την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Έτσι αρχικά διαφοροποιεί τους αποφοίτους από αυτούς της γενικής εκπαίδευσης, και δημιουργεί μια σύγχυση ως προς το αν θέλει να έχει επαγγελματική εκπαίδευση, η οποία να παρέχει και γενική παιδεία στους μαθητές ή να δημιουργήσει σχολεία επαγγελματικής κατάρτισης.

Βέβαια, στην συνέχεια ο νομοθέτης διαπιστώνοντας τα προβλήματα και δεχόμενος και κοινωνικές πιέσεις, παρεμβαίνει και αλλάζει πολλά σημεία του αρχικού νόμου, με σκοπό να τον βελτιώσει προς την κατεύθυνση της ενσωμάτωσης του θεσμού ισότιμα στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οφείλουμε να σημειώσουμε ότι, αυτές οι παρεμβάσεις, παρά τις ενδεχόμενες καλές προθέσεις τους, δημιούργησαν μια σειρά συγχύσεων στην καθημερινή πρακτική τους εφαρμογή (Κοτσιφάκης, 2005). Δεν θα εξετάσουμε τα καλά ή τα κακά σημεία του νόμου που φέρνει αυτή τη μεταρρύθμιση, διότι αυτό δεν

είναι έργο της παρούσης εργασίας. Αυτό όμως που πρέπει να παρατηρήσουμε είναι ότι είναι η πρώτη φορά που, τουλάχιστον στον αρχικό νόμο, η τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση παρουσιάζεται ως μορφή κατάρτισης.

Αυτό αν ήθελε κάποιος να το εξηγήσει θα μπορούσε να σταθεί στα εξής σημεία: Στη διάρκεια αυτής της δεκαετίας παρατηρούνται τεράστιες αλλαγές στον τομέα των τεχνολογιών και της οικονομίας. Οι αλλαγές αυτές, οι οποίες δημιουργούν την κοινωνία της γνώσης (ή την κοινωνία των πληροφοριών), επηρεάζουν άμεσα και τα περιβάλλοντα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι πλέον σαφές ότι κανένα ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό σύστημα δεν μπορεί να λειτουργεί απόλυτα εθνοκεντρικά (Πασιάς, 2006).

Επιπλέον, λόγω της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας, προβάλλεται η ανάγκη ανάπτυξης μέσα από το νεοφιλελεύθερο μοντέλο (ελαχιστοποίηση του κράτους πρόνοιας και της κοινωνικής πολιτικής που αυτό συνεπάγεται, λιγότερες κρατικές επιχειρήσεις, ιδιωτική πρωτοβουλία, χαλαρές εργασιακές σχέσεις, κλπ), γεγονός που επηρεάζει και τις εκπαιδευτικές μεταβολές σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη (Μπουζάκης 2005). Αυτή η αντίληψη επηρέασε σε μεγάλο βαθμό το νομοθέτη, τουλάχιστον ως προς το νόμο που αφορά την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση¹⁰.

Είναι γεγονός ότι στη συνέχεια έχουμε επεμβάσεις της πολιτείας και διορθωτικές κινήσεις στο νόμο. Αυτές πιθανόν προήλθαν από την αλλαγή αντίληψης της ηγεσίας του Υπουργείου Παιδείας σε συνδυασμό με πιέσεις της εκπαιδευτικής κοινότητας. Όμως, παρά τις

---

¹⁰ο μεταρρυθμιστικός νόμος 2525/1997 που αφορούσε την γενική εκπαίδευση παρόλο που έχει κάποιες επιρροές διατηρεί σε μεγάλο βαθμό τις φιλοσοφικές και οι ιδεολογικές απόψεις τουλάχιστον στις εισηγητικές του έκθεσης της πολιτικής εξουσίας εκείνης της εποχής (Μπουζάκης, 2005)

όποιες αλλαγές και σε αυτή την μεταρρύθμιση παραμένει το διπλό εκπαιδευτικό δίκτυο με αποτέλεσμα να συνεχίζεται η υποβάθμιση της δευτεροβάθμιας τεχνικής σε σχέση με την γενική εκπαίδευση. Αυτή η αντίληψη πλέον παγιώνεται στη κοινωνία και επιπλέον αναφέρεται, για πρώτη φορά ίσως τόσο ξεκάθαρα, ότι τα σχολεία αυτά είναι περισσότερο προσανατολισμένα προς την αγορά εργασίας και λιγότερο προς την ίδια τη μόρφωση.

1.5.10. Μεταρρύθμιση του 2006

Το 2006, με τον νόμο 3475, η πολιτεία προσπαθεί να επαναφέρει την ΤΕΕ ως ισότιμο μέρος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Ενιαία πρώτη λυκείου, διπλό σύστημα τίτλων: απολυτήριο-πτυχίο, ισότιμο απολυτήριο, πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, δημιουργία παράλληλα ΕΠΑΣ που αφορούν μόνο σε επαγγελματική εξειδίκευση και δεν δίνουν ισότιμο τίτλο κλπ.)¹¹.

Πράγματι, η πολιτεία, σε αυτή τη μεταρρύθμιση, προσπαθεί να ενσωματώσει σημεία παλαιότερων μεταρρυθμίσεων που αφορούσαν την τεχνική εκπαίδευση και πιθανόν να έχει πρόθεση να την εντάξει ισότιμα στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Όμως δεν το καταφέρνει αφού (Ιωαννίδου & Σταύρου, 2013) :

- διατηρεί το διπλό εκπαιδευτικό δίκτυο
- δεν αναβαθμίζει πρακτικά την ποιότητα σπουδών
- αφήνει στους μαθητές τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν την ΤΕΕ (μέσω του διπλού τίτλου, πτυχίου-απολυτηρίου) σαν έναν εύκολο τρόπο απόκτησης ισότιμου απολυτηρίου Λυκείου
- δεν κατοχυρώνει επαγγελματικά δικαιώματα
- δεν ξεκαθαρίζει τη δυνατότητα μιας μορφής επαγγελματικής εξειδίκευσης μετά την ολοκλήρωση των σπουδών στο Επαγγελματικό Λύκειο, έτσι ώστε πλέον οι απόφοιτοι των Επαγγελματικών Λυκείων να μπορούν ευέλικτα να εξειδικεύονται (με περισσότερο ευκολία από αυτούς των γενικών) σε επαγγελματικούς τομείς.

Έτσι κι αυτή η αλλαγή δεν καταφέρνει να δημιουργήσει ένα επαγγελματικό Λύκειο, το οποίο θα είναι ισότιμο με το γενικό,

---

¹¹ Τα στοιχεία έχουν αντληθεί από την αιτιολογική έκθεση του νόμου από το <http://www.parliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/t-lyk-eis.pdf>.

προσανατολισμένο βέβαια στην παροχή και επαγγελματικών γνώσεων. Επίσης δεν καταφέρνει να δώσει στους αποφοίτους των ΕΠΑΛ αξιόλογες επαγγελματικές δεξιότητες, τις οποίες θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν για να ασκήσουν επαγγελματική δραστηριότητα (Ιωαννίδου & Σταύρου, 2013). Εκ των πραγμάτων και αυτή η προσπάθεια δεν έχει καταφέρει να καταξιώσει από τη μια στη συνείδηση της κοινωνίας, και πολύ περισσότερο στη συνείδηση των μαθητών, την τεχνική εκπαίδευση ως αξιόλογη και ισότιμη με την γενική κι από την άλλη να προσφέρει στοιχειώδη επαγγελματική εκπαίδευση, έτσι ώστε να προσανατολίσει τουλάχιστον τους αποφοίτους στον τομέα της κατάρτισης.

1.5.11. Μεταρρύθμιση του 2013

Το καλοκαίρι του 2013 ψηφίζεται ο νόμος 4186 που έχει σαν σκοπό να μεταρρυθμίσει γενικότερα την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση¹². Όσο αφορά το μέρος του νόμου αναφορικά με την επαγγελματική εκπαίδευση, θεωρούμε ότι πρέπει να γίνουν οι εξής παρατηρήσεις (Ιωαννίδου & Σταύρου, 2013):

Α) Στην αιτιολογική έκθεση του νόμου αναφέρεται ότι η προετοιμασία της μεταρρύθμισης ξεκίνησε το 2009 (έναρξη διαλόγου με τους κοινωνικούς φορείς) πράγμα το οποίο σημαίνει ότι τρία χρόνια μετά την μεταρρύθμιση του 2006 ξεκινά η συζήτηση αλλαγής της. Αυτό δεν μπορεί παρά να δημιουργήσει την αίσθηση ότι είτε ομολογείται από τους υπευθύνους η αποτυχία της μεταρρύθμισης του 2006 είτε ότι δεν υπάρχει, αφού χρονικά δεν μπορεί να είναι δυνατό, σοβαρή διαδικασία αξιολόγησης της προηγούμενης αλλαγής.

Β) Η λεγόμενη συζήτηση με τους κοινωνικούς εταίρους η οποία υποστηρίζεται ότι έγινε, εξετάζοντας τα πραγματικά δεδομένα, στην ουσία αποτέλεσε άλλοθι δημοκρατικής νομιμοποίησης του νομοσχεδίου, διότι η συζήτηση έγινε ανάμεσα σε μεγάλες κοινωνικές ομάδες, χωρίς πρόγραμμα και συγκεκριμένη στόχευση και κυρίως χωρίς ανατροφοδότηση της συζήτησης μετά τα πρώτα αποτελέσματα.

Γ) Η δημόσια διαβούλευση στην ουσία διήρκεσε ελάχιστες ημέρες και μάλιστα εντός των καλοκαιρινών διακοπών (12 έως 19 Αυγούστου). Θεωρούμε, ότι αυτό από μόνο του, δημιουργεί την

---

¹² Τα στοιχεία έχουν αντληθεί από την αιτιολογική έκθεση του νόμου από το <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/a-anaekp.pdf>

πεποίθηση ότι στόχος αυτού του τρόπου διαβούλευσης, ήταν στην ουσία να παρακαμφθεί.

Συμφωνώντας, απόλυτα με τις παραπάνω παρατηρήσεις, όλοι στην εκπαιδευτική κοινότητα, περιμένουμε να αξιολογήσουμε την εφαρμογή του νόμου στην πράξη. Βεβαίως, δεν θα πρέπει να αγνοηθεί, ότι η κατάργηση χωρίς προηγούμενη μελέτη 50 περίπου ειδικοτήτων από την ΤΕΕ (εξ ανάγκης προφανώς να περικοπούν οριζόντια 2000 θέσεις εκπαιδευτικών), δημιούργησε ένα κενό για χιλιάδες υποψηφίους μαθητές, και αποδυνάμωσε την ΤΕΕ εξαιτίας της κατάργησης ενός ζωντανού κομματιού της. Συγχρόνως, οι αναφορές στον νόμο περί διασύνδεσης με την αγορά εργασίας (πρακτική άσκηση, τέταρτο έτος μαθητείας κλπ), ενώ πιθανόν να έχουν καλές προθέσεις, φαίνονται αίολες σε σχέση με την εφαρμογή τους. Αυτό μπορεί να υποστηριχθεί, καθώς οι όποιες προθέσεις δεν παίρνουν υπόψη την δεδομένη οικονομική και κοινωνική κατάσταση εν μέσω της κρίσης που υπάρχει στην ελληνική κοινωνία, καθώς και τις αντοχές και την διάθεση για συμμετοχή των ελληνικών μικρομεσαίων κατά βάση επιχειρήσεων, σε τέτοια εγχειρήματα αυτή την χρονική περίοδο. Έτσι, παρόλο που υπάρχουν θετικά στοιχεία στην όλη μεταρρύθμιση, οι παραπάνω παρατηρήσεις δημιουργούν στη φάση παρατήρησης της εφαρμογής της, πολλές επιφυλάξεις¹³.

---

¹³ Την ώρα που γίνονται οι τελευταίες διορθώσεις της παρούσας εργασίας, στην ουσία τείνει προς κατάργηση ο παραπάνω νόμος, πριν δούμε καν την ολοκληρωτική εφαρμογή του, και συνεπώς και τα αποτελέσματα που πιθανόν να διαπιστωνόταν.

1.6. Οι τάσεις της Ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής σε σχέση με την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση.

Μια σύντομη αναφορά.

Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, ήταν το μέρος της εκπαίδευσης το οποίο απασχόλησε την Ευρωπαϊκή Κοινότητα από την εποχή της ίδρυσής της και πριν καν η Κοινότητα ασχοληθεί με το συνολικότερο θέμα της κοινής Ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής (Μαρκόπουλος, 1990). Ο κύριος λόγος αυτού του ενδιαφέροντος, θεωρούμε ότι ήταν, το γεγονός, ότι βασικός στόχος της ίδρυσης της τότε Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ένωσης ήταν η ανάπτυξη της οικονομίας των κρατών μελών της. Οι ενέργειες, μέσω των οποίων αυτό θα επιτυγχάνονταν, ήταν να αυξηθεί η παραγωγικότητα των Ευρωπαίων εργαζομένων και συγχρόνως να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή απασχόληση του εργατικού δυναμικού, κυρίως μέσα από τις εφαρμογές της υψηλής τεχνολογίας (Μαρκόπουλος, 1990). Ήδη από της αρχικές συνθήκες (ΕΚΑΧ, ΕΚΑΕ, ΕΟΚ) προβλέπονταν διατάξεις χρηματοδότησης, εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των πολιτών των κρατών μελών¹⁴. Από το 1963, με απόφαση της 2ας Απριλίου, αποφασίζονται γενικές αρχές κοινής πολιτικής για την επαγγελματική εκπαίδευση.

Το πλαίσιο αυτών των αρχών, προβλέπει σε γενικές γραμμές κοινές δράσεις από όλα τα κράτη, ώστε να σχεδιαστούν προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης στις χώρες μέλη της κοινότητας. Αυτά έχουν ως στόχο να δώσουν ευκαιρίες και επαγγελματικές διεξόδους στους πολίτες των κρατών, ώστε έχοντας τις κατάλληλες γνώσεις, να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

---

¹⁴ Άρθρο 56 ΕΚΑΧ, άρθρο 2 ΕΚΑΕ, άρθρα 41, 118, 128 ΕΟΚ.

Επιπλέον, από εκείνη την εποχή, συνιστάται να γίνει προσπάθεια εναρμονισμού των επιπέδων παρεχόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης, ώστε να μπορούν να είναι αναγνωρίσιμα σε όλα τα κράτη μέλη τα παρεχόμενα επίπεδα εκπαίδευσης. Βεβαίως, προτείνεται σε αυτή την απόφαση, να υπάρχει η κάθε δυνατή διευκόλυνση, σε οποιαδήποτε διάχυση πληροφορίας σε σχέση με τις εκπαιδευτικές διαδικασίες και την παρεχόμενη γνώση, ώστε να μπορούν τα κράτη, ιδίως τα λιγότερο αναπτυγμένα, να αναπτύξουν όσο το δυνατόν υψηλότερου επιπέδου επαγγελματική εκπαίδευση.¹⁵

Παρόμοιου περιεχομένου απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η οποία πρότεινε αντίστοιχες δράσεις και μέτρα τα οποία αφορούν την επαγγελματική εκπαίδευση, με συγκεκριμένο πενταετή σχεδιασμό, βλέπουμε και το Δεκέμβριο του 1987.¹⁶ Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι εκτός των άλλων που προτείνονται, υπάρχει προτροπή από το συμβούλιο ώστε να υπάρξει κοινή αύξηση του επιπέδου της επαγγελματικής εκπαίδευσης σε όλα τα κράτη μέλη. Επίσης, υπάρχει ομοίως η προτροπή να δοθεί προτεραιότητα και διευκολύνσεις στην εκπαίδευση των νέων με κάποιες ανικανότητες και μειονεξίες, καθώς και σε αυτούς οι οποίοι έχουν για κάποιο λόγο εγκαταλείψει πρόωρα την υποχρεωτική εκπαίδευση και δεν έχουν κανένα μορφωτικό εφόδιο στην κατοχή τους (Manfred, & Pascaline,2004).

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι από την αρχική ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας υπήρχε έντονο ενδιαφέρον για την επαγγελματική εκπαίδευση. Στη λογική η οποία επικράτησε κατά τη χρονική περίοδο κατά την οποία γινόταν οι ενέργειες ώστε να ολοκληρωθεί η ενιαία

---

¹⁵ Council of the European Communities: Council decision of 2 April 1963 (63/266/EEC) σ. 197-202

¹⁶ Council Decision of 1 December 1987.

εσωτερική αγορά στη κοινότητα, αναπτύχθηκε στα Ευρωπαϊκά κράτη μέλη μια πεποίθηση ενός διττού ρόλου της εκπαίδευσης στο σύνολό της. Αυτός ο ρόλος, στην μια του αντίληψη θεωρεί πλέον το σύνολο της εκπαίδευσης ως μια κοινωνική επένδυση και στην άλλη του θεωρεί την εκπαίδευση ως κινητήρια δύναμη για την οικονομική ανάπτυξη των χωρών. Παρόλο όμως, που υπήρχε αυτή η άποψη από την αρχή στον Ευρωπαϊκό χώρο, στο πλαίσιο που αρχικά και για μεγάλο διάστημα καθόριζε τις σχέσεις των Ευρωπαϊκών Κρατών μεταξύ τους, η σχολική κυρίως εκπαίδευση παρέμεινε ως προς την οργάνωση των προγραμμάτων σπουδών και του περιεχόμενου των γνώσεων οι οποίες προσφέρονταν, στην απόλυτη επιλογή των κρατών μελών (Petrini, 2004). Έτσι, παρόλες τις αποφάσεις του συμβουλίου οι οποίες αφορούσαν το κομμάτι της επαγγελματικής εκπαίδευσης, τις οποίες είδαμε πιο πάνω, τα κράτη μέλη εφαρμόζαν το καθένα, ως προς αυτό το κομμάτι της εκπαίδευσης, τις δικές του επιλογές.

Είναι γεγονός όμως, ότι σταδιακά μετά την συνθήκη του Μάαστριχ αρχίζει να υποχωρεί η έννοια της Εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής,, στον ευρωπαϊκό χώρο και σιγά σιγά αναδύεται (ήδη αυτό φαίνεται από τα άρθρα που αφορούν στην εκπαίδευση, της ίδιας της αρχικής Συνθήκης), η έννοια της κοινής εκπαιδευτικής πολιτικής (Τσαούσης, 2007). Προφανώς αρχίζει να επικρατεί η αντίληψη, ότι η ύπαρξη μιας κοινής εκπαιδευτικής πολιτικής, θα δημιουργήσει ίδιου επιπέδου μόρφωση σε όλους τους πολίτες της Ένωσης, με αποτέλεσμα, καθώς η αγορά εργασίας θα είναι ενιαία, να υπάρχει το κατάλληλα εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό, το οποίο θα συντελέσει, ώστε η θεωρητικά κοινή οικονομία να αναπτυχθεί. Μέσα λοιπόν από αυτή την διαφαινόμενη αντίληψη, κατά την έναρξη της διακυβερνητικής

συνδιάσκεψης για να δημιουργηθεί η μετατροπή της Κοινότητας σε Ένωση, η επιτροπή εξέδωσε γνώμη στις 21/10/1990 στην οποία εκφράζει, ότι από τους βασικούς τομείς στους οποίους πρέπει να επικεντρωθεί η διεύρυνση των κοινοτικών αρμοδιοτήτων είναι και η αρχική και συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση,¹⁷ μέσα από την οποία φαίνεται η ιδιαίτερη βαρύτητα την οποία έχει η επαγγελματική εκπαίδευση, στην νέα Ευρωπαϊκή πραγματικότητα η οποία ξεκινούσε εκείνη την εποχή. Στη συνέχεια, τη Δεκαετία του 2000 άρχισε να διατυπώνεται σε πάρα πολλά κείμενα των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο σημαντικός ρόλος που παίζει γενικά η εκπαίδευση, για την ανάπτυξη των πολιτικών της Ένωσης, στους τομείς της κοινωνικής πολιτικής, της απασχόλησης και της οικονομίας (Πασιάς, 2006).

Όμως, και σε όλη αυτή την περίοδο μέχρι και το 2005, ο Κοινοτικός Ευρωπαϊκός εκπαιδευτικός λόγος δεν λειτούργησε παρά μόνο συμπληρωματικά στις εθνικές εκπαιδευτικές πολιτικές. Ο στόχος του βέβαια παρέμενε ο ίδιος και ήταν να βοηθήσει την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την κοινωνική συνοχή (Αργυρός, 1993, Πασιάς, 2006). Η απόλυτη αναγκαιότητα όμως, της δημιουργίας μιας όσο το δυνατόν κοινής ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής, φαίνεται να γίνεται επιτακτική εξαιτίας της ανάπτυξης μιας σειράς εσωτερικών και εξωτερικών αλλαγών και μετασχηματισμών της ίδιας της Ένωσης, αλλά και της παγκόσμιας πραγματικότητας (Reuter-Kumpmann, 2004).

Έτσι μετά το τέλος της δεκαετίας του 80, βλέπουμε να αλλάζει στα περισσότερα κράτη της Ένωσης η κυριαρχία του κάθε κράτους στη

---

¹⁷ Δελτίο των ΕΚ συμπλήρωμα 2/91 Βρυξέλλες σ. 177

χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής και να γίνεται προσπάθεια εναρμόνισης του κρατικού εκπαιδευτικού σχεδιασμού με τον υπερεθνικό Ευρωπαϊκό σχεδιασμό. (Παπαδιαμαντάκη,2012)

Επιπλέον τα τελευταία χρόνια δημιουργούνται νέα δεδομένα, τα οποία καθορίζουν την συνύπαρξη των χωρών μελών. Αυτά, εμφανίζονται μετά από μια σειρά εσωτερικές αλλαγές στην Ένωση, οι οποίες έχουν να κάνουν με τη νέα οικονομική διάστασή της η οποία δημιουργήθηκε από την συγκρότηση της Οικονομικής Νομισματικής Ένωσης (της Ζώνης του Ευρώ), με τις αλλαγές στο πολιτικό πεδίο από τη θέσπιση του ενιαίου Συντάγματος και με τις αλλαγές στο γεωπολιτικό επίπεδο με την διεύρυνση της Ένωσης (Τσαούσης, 2007). Αλλά και στον ίδιο τον κοινωνικό χώρο, ο οποίος ένεκα κυρίως των δημογραφικών εξελίξεων που δημιουργούνται από την γήρανση του πληθυσμού αλλά και στις οικονομικές κρίσεις που αναφύονται λόγω των νέων οικονομικών συγκυριών, δημιουργείται η ανάγκη για μια νέα αντιμετώπιση και στα ζητήματα πρόνοιας και σε θέματα απασχόλησης (ο.π.).

Αυτή η ανάγκη, η οποία δημιουργήθηκε στην νέα διευρυμένη Ευρωπαϊκή πραγματικότητα, απαιτεί σταδιακή συσχέτιση της εκπαιδευτικής πολιτικής των κρατών, με όλα αυτά τα προβλήματα, η οποία συσχέτιση πιθανόν να μπορεί να δημιουργήσει δυνατότητες επίλυσής τους. Αυτό είναι δυνατό να συμβεί, καθώς με καλύτερη εκπαίδευση είναι προφανές, ότι οι πολίτες της Ένωσης θα έχουν καλύτερη δυνατότητα συμμετοχής στην οικονομική και κοινωνικοπολιτική ζωή, του ενιαίου υποτίθεται ευρωπαϊκού χώρου (Τσαούσης, 2007). Από την άλλη πάλι, τα νέα δεδομένα τα οποία δημιουργούνται εκτός Ένωσης, όπως οι επιστημονικές εξελίξεις, η παγκοσμιοποιημένη οικονομία, η διεύρυνση της κοινωνίας της

πληροφορίας και οι μεταναστευτικές ροές, οι οποίες δημιουργούν νέους πληθυσμιακούς συσχετισμούς εντός Ένωσης, αναγκάζουν τα κράτη μέλη να προσαρμόσουν τις εκπαιδευτικές τους πολιτικές σε συγκεκριμένη κοινή στόχευση (Νικολάου, 2008).

Βλέπουμε λοιπόν, να διαμορφώνονται μια σειρά επί μέρους αξόνων της εκπαιδευτικής πολιτικής, με στόχο την επικουρία στην αντιμετώπιση των παραπάνω ζητημάτων. Μέσα από την διαδικασία του Λουξεμβούργου¹⁸, αναγνωρίζεται η συμβολή της οικονομίας της γνώσης στην ανάπτυξη αλλά και στην αντιμετώπιση των προβλημάτων απασχόλησης. Στην διαδικασία της Μπολόνιας¹⁹ συγκροτείται ο ενιαίος ευρωπαϊκός χώρος για την τριτοβάθμια εκπαίδευση με στόχο τον εναρμονισμό, σε περίπου ίδιο επίπεδο, των γνώσεων τις οποίες αποκομίζουν οι νέοι επιστήμονες οι οποίοι αποφοιτούν από τα πανεπιστήμια των κρατών μελών της Ένωσης. Στη διαδικασία της Κοπεγχάγης²⁰, η οποία είναι μεγάλης σημασίας για την εξέλιξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αποφασίζεται μια κοινή ευρωπαϊκή άποψη για την επαγγελματική εκπαίδευση, με στόχο οι νέοι επαγγελματίες να έχουν και αυτοί περίπου ίδια προσόντα και ίδιες δυνατότητες σε κάθε χώρα της Ένωσης. Στη Λισαβόνα²¹ τέλος, αποφασίζεται ο εκσυγχρονισμός, η βελτίωση και η σύγκλιση των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης.

---

¹⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Λευκό βιβλίο για την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Διδασκαλία και Μάθηση. Προς την κοινωνία της γνώσης. Λουξεμβούργο 1996.

¹⁹ Bologna Declaration (http://europa.eu.int/comm/education/bologna_en.html).

²⁰ Η δήλωση της Κοπεγχάγης (The Copenhagen Declaration) έγινε από τους αρμόδιους υπουργούς 31 χωρών στη Σύνοδο της Κοπεγχάγης (29-30/11/2002) και επικυρώθηκε και επικυρώθηκε από όλα τα κράτη μέλη.

²¹ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμπεράσματα της Προεδρίας, Λισαβόνα 23-24/3/2000) Βρυξέλλες, παρ.1.

Επιπλέον, σε διάφορες αποφάσεις της Ένωσης προβλέπεται η ενίσχυση της δια βίου μάθησης και κατάρτισης²². Έτσι λοιπόν στην πορεία εξέλιξης της Ένωσης αναφύεται σταδιακά η συγκρότηση ενιαίων ευρωπαϊκών χώρων. Ένας από τους σπουδαιότερους φαίνεται να είναι ο κοινός ευρωπαϊκός χώρος της γνώσης και της έρευνας. Μέσα σε αυτόν τα κράτη μέλη καλούνται να προσαρμόσουν σε γενικές γραμμές τις εθνικές εκπαιδευτικές τους πολιτικές σε μια γενικότερη κατεύθυνση που υπάρχει στην Ένωση (ο.π.).

Όσον αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση, ήδη ακόμη και πριν από την αρχική συνθήκη του Μάαστριχτ, αλλά κυρίως μετά, τονίζεται η ανάγκη ανάπτυξης αξιολογής αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Αυτή θα συνδυάζεται με συνεχή κατάρτιση, έτσι ώστε να διευκολύνεται από τη μία η επαγγελματική ένταξη και επανένταξη στην αγορά εργασίας και από την άλλη να επιτυγχάνεται μέσω της βελτίωσης και της οργάνωσης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, η κάλυψη των αναγκών που απορρέουν από την οικονομική ανάπτυξη και την ανάπτυξη της βιομηχανίας. Τα άρθρα της Συνθήκης (κυρίως το 126 και 127 αλλά και το 130 και 149 και 150) (Δάλτογλου,1992. Τσαούσης, 2007) και οι ρυθμίσεις που ακολουθούν, δημιουργούν σε σχέση με την εκπαιδευτική πολιτική ένα πλαίσιο δράσης.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, έγινε προσπάθεια ώστε να αντιμετωπιστούν τα θέματα της επαγγελματικής εκπαίδευσης αλλά και της κατάρτισης. Αυτά τα δύο μέρη της ΤΕΕ υπάρχει πρόθεση να αναπτυχθούν παράλληλα και να γίνει προσπάθεια να γεφυρωθεί η απόσταση, η οποία τα χώριζε (βλέπουμε να αναπτύσσονται μια σειρά

---

²² Μια πολύ λεπτομερής και αναλυτική παρουσίαση για όποιον ενδιαφέρεται είναι η εξής: Πασιάς, Γ (2006). *Ευρωπαϊκή Ένωση και Εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.

δράσεων όπως τα προγράμματα Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius κ.α.) (Νικολάου, 2008).

Όλα αυτά οδηγούν στη δημιουργία ενός στρατηγικού σχεδίου το 2000 στη Λισαβόνα (Στρατηγική της Λισαβόνας), με στόχο να ενισχυθεί η απασχόληση, η οικονομική μεταρρύθμιση και συνοχή στο πλαίσιο μιας οικονομίας, βασισμένης στη γνώση. Αυτή η αντίληψη οδηγεί με τη σειρά της σε μια απόφαση των υπουργών που ήταν αρμόδιοι για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, στη διάσκεψη της Κοπεγχάγης (Διαδικασία της Κοπεγχάγης, 2002).

Η διαδικασία της Κοπεγχάγης, υιοθετεί κάποιες προτεραιότητες σε σχέση με τη συνεργασία των κρατών μελών στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Έτσι, προωθείται η εθελούσια συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, ενισχύεται η Ευρωπαϊκή διάσταση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, αυξάνεται η δυνατότητα πληροφόρησης και καθοδήγησης σε σχέση με την επαγγελματική εκπαίδευση, διαμορφώνεται διαδικασία αναγνώρισης τίτλων, προωθείται η συνεργασία στην πιστοποίηση των κριτηρίων μιας αξιολογής επαγγελματικής εκπαίδευσης και γίνεται σαφές ότι υπάρχει ανάγκη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών της επαγγελματικής εκπαίδευσης (Τσαούσης 2007). Είναι σαφές, ότι αυτή η αυξημένη ενασχόληση με την επαγγελματική εκπαίδευση σε θεσμικό επίπεδο στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει να κάνει με την αποδοχή της άποψης, ότι η τεχνική εκπαίδευση είναι απαραίτητη για την οικονομική ανάπτυξη των χωρών μελών.

Επιπλέον, θεωρούμε ότι σε θεσμικό επίπεδο δεν γίνεται σαφής διαχωρισμός των ορίων μεταξύ της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Όμως δεν προκύπτει κατά την άποψή μας κι από πουθενά ότι αυτά τα

δύο ταυτίζονται. Μάλιστα, στο λεπτομερές πρόγραμμα εργασίας για το 2010, που καταρτίστηκε από το ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Βαρκελώνη το 2002, βλέπουμε ένα αναλυτικό χρονοδιάγραμμα εφαρμογής μελλοντικών στόχων των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης (Νικολάου, 2008). Αυτό ενώ έχει δεχτεί διάφορες κριτικές, ότι δηλαδή έχει ως στόχο να οδηγήσει την επαγγελματική εκπαίδευση σε σύστημα κατάρτισης, δεν φαίνεται τουλάχιστον με μια πρώτη ματιά, να προκύπτει σε θεσμικό επίπεδο από πουθενά (βέβαια το συγκεκριμένο ζήτημα θα χρειαζόταν μία εκ βαθέων ανάλυση για να προκύψει άποψη, πράγμα που δεν είναι δυνατόν στο πλαίσιο της παρούσης εργασίας).

Επίσης, θα μπορούσαμε να σημειώσουμε τη βαρύτητα που δείχνει ότι έχει για την Ευρωπαϊκή Ένωση η επαγγελματική εκπαίδευση, διαπιστώνοντας ότι στην έκθεση του Συμβουλίου Παιδείας του 2008, σε σχέση με την πρόοδο του προγράμματος Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010, επισημαίνεται ότι η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, θα πρέπει να ενσωματωθεί με τον τρόπο που αρμόζει στο αντίστοιχο εκπαιδευτικό περιβάλλον της κάθε χώρας και ισότιμα ως προς την γενική εκπαίδευση (Νικολάου, 2008).

1.6.1. Μοντέλα επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η επαγγελματική εκπαίδευση στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σαφώς είναι διαφορετική από χώρα σε χώρα και βεβαίως η ανάπτυξη της, ο σχεδιασμός της αλλά και η εκπαιδευτική της βαρύτητα έχει να κάνει με τον αναπτυξιακό χαρακτήρα της κάθε χώρας, καθώς και με την οικονομική της δυνατότητα. Αυτό μπορεί να γίνει κατανοητό αν σκεφτούμε πως άλλου προσανατολισμού σχεδιασμό της επαγγελματικής εκπαίδευσης θα έχει μια βιομηχανικά υπεραναπτυγμένη χώρα και άλλο μια πολύ λίγο με προσανατολισμό στην αγροτική οικονομία και στις υπηρεσίες. Επιπλέον, επειδή η επαγγελματική εκπαίδευση, αν είναι σωστά και επαρκώς αναπτυγμένη είναι και δαπανηρή, άλλη δυνατότητα ανάπτυξης της έχει μια οικονομικά εύρωστη χώρα και άλλη μια οικονομικά ασθενής. Στις ευρωπαϊκές χώρες υπάρχουν διάφορες οργανώσεις της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Στις περισσότερες από αυτές, η επαγγελματική εκπαίδευση συνδέεται με κάποιους τρόπους με την αγορά εργασίας (Reuter-Kumpmann, 2004), καθώς στη διάρκεια της εκπαίδευσής τους οι μαθητές κάνουν και πρακτική άσκηση σε χώρους εργασίας. Μέσα από αυτό το μικτό σύστημα σπουδών, υποστηρίζεται ότι οι μαθητές, αποκτούν παράλληλα με τις θεωρητικές γνώσεις και εργασιακή εμπειρία, σε πραγματικούς χώρους εργασίας, ώστε να αποκτούν προσόντα, τα οποία θα τους επιτρέψουν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας²³.

Παρακάτω, θα παρουσιάσουμε εν συντομία, το πώς λειτουργεί σε κάποιες σχετικά οικονομικά αναπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες, η

---

²³ Οι παρακάτω πληροφορίες έχουν αντληθεί από το δίκτυο Ευρυδική (www.eurydice.org).

τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση. Βεβαίως, δεν έχουμε ως στόχο, να αποτυπώσουμε την ευρωπαϊκή εκπαιδευτική εικόνα αυτού του κομματιού των εκπαιδευτικών συστημάτων, καθώς κάτι τέτοιο θα έφευγε από το σκοπό της εργασίας μας. Θέλουμε απλά να παρουσιάσουμε, την εικόνα της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης σε κάποιες ευρωπαϊκές χώρες, με παράδοση στο κομμάτι αυτό του εκπαιδευτικού τους συστήματος, ώστε ο αναγνώστης να κάνει την προσωπική του αναγωγή σε σχέση με την κατάσταση στην Ελλάδα την οποία περιγράψαμε πιο πάνω.

Γερμανία.

Η Γερμανία η οποία είναι μια οικονομικά ανεπτυγμένη χώρα έχει μακρά παράδοση στην επαγγελματική εκπαίδευση. Σε αυτή υπάρχουν διάφοροι τύποι επαγγελματικών σχολείων. Το Fachoberschule παρέχει στους μαθητές θεωρητικές και πρακτικές γνώσεις και δεξιότητες και μπορεί να οδηγήσει στο Πανεπιστήμιο. Το Berufsfachschule είναι επαγγελματικό λύκειο το οποίο προετοιμάζει τους μαθητές του για το επάγγελμά τους και συγχρόνως τους παρέχει επαγγελματική εκπαίδευση, και αρκετή γενική παιδεία. Το επίπεδο σε αυτά τα σχολεία είναι αρκετά υψηλό και επειδή η φοίτησή τους συνδυάζεται και με πρακτική άσκηση σε επιχειρήσεις, έχουν αποκτήσει εργασιακή εμπειρία η οποία τους καθιστά έτοιμους να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Επιπλέον, οι περισσότεροι απορροφώνται από τις επιχειρήσεις στις οποίες έχουν κάνει την πρακτική τους άσκηση. Βέβαια δεν θα πρέπει να παραβλέψουμε ότι η οικονομική ανάπτυξη της Γερμανίας, δίνει αυτές τις δυνατότητες της απορρόφησης στους αποφοίτους των επαγγελματικών σχολείων, τα οποία με αυτό τον τρόπο είναι απόλυτα συνδεδεμένα με την αγορά εργασίας.

Γαλλία

Στη Γαλλία υπάρχουν τα τεχνικά λύκεια, που δίνουν επαγγελματική εκπαίδευση στους μαθητές που θα τα επιλέξουν για να φοιτήσουν. Σε αυτά υπάρχει αναγκαστικά και πρακτική άσκηση. Τα τεχνικά λύκεια, υπογράφουν συμβάσεις τα ίδια με επιχειρήσεις, ώστε αυτές να δέχονται μαθητές για πρακτική άσκηση. Τα κριτήρια επιλογής των επιχειρήσεων είναι αυστηρά ώστε οι μαθητές στην επιχείρηση να μπορούν να εργάζονται σε συναφείς θέσεις με αυτό που σπουδάζουν και επιπλέον να υπάρχει στην επιχείρηση ειδικευμένο προσωπικό το οποίο να βοηθά τους μαθητές κατά τη διάρκεια της άσκησής τους. Υπάρχει δε από πλευράς του σχολείου ένας καθηγητής ο οποίος είναι υπεύθυνος για την παρακολούθηση της πρακτικής των μαθητών. Στην αξιολόγηση της πρακτικής του μαθητή, η οποία είναι απαραίτητο να είναι θετική, ώστε να μπορέσει να πάρει πτυχίο, μετρά όχι μόνο ο βαθμός που ο μαθητής αποκτά γνώσεις από την άσκηση, αλλά και το κατά πόσο αυτός μπορεί να συνεργαστεί με τους υπόλοιπους, στο δεδομένο εργασιακό περιβάλλον.

Επιπροσθέτως, θα πρέπει να τονισθεί, ότι και τα εργαστήρια των σχολείων είναι απόλυτα εξοπλισμένα, ώστε να λειτουργούν ως πραγματικές μονάδες εργασίας. Έτσι προσφέρουν υπηρεσίες και σε ιδιώτες κάθε περιοχής (πχ. κάποιος μπορεί να πάει να επισκευάσει το αυτοκίνητό του στο εργαστήριο του σχολείου) και έτσι οι μαθητές αποκτούν πραγματική εμπειρία και στις ώρες που βρίσκονται στα εργαστήρια του σχολείου.

Ιταλία

Στα ιταλικά Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια από το 1989 η φοίτηση διαρκεί 5 έτη. Τα πρώτα τρία χρόνια, οι μαθητές διδάσκονται μαθήματα γενικής παιδείας και ειδικότητας. Μετά από εξετάσεις,

αποκτούν το πρώτο πτυχίο το οποίο τους προσφέρει τη δυνατότητα εργασίας σε θέσεις χαμηλόβαθμου εργατικού δυναμικού. Τα επόμενα δύο χρόνια, παρέχεται στους μαθητές εξειδικευμένη γνώση πάνω στην αντίστοιχη ειδικότητα την οποία έχουν επιλέξει. Η διδασκαλία σε αυτά τα δύο χρόνια έχει να κάνει κατά το ήμισυ με μαθήματα γενικής παιδείας και το υπόλοιπο κομμάτι με μαθήματα ειδίκευσης. Επιπλέον είναι υποχρεωμένοι να παρακολουθήσουν 300 επιπλέον ώρες εκ των οποίων οι 180 είναι θεωρητικές πάνω στο αντικείμενο και οι 120 είναι εργασία σε επιχειρήσεις σε θέσεις συνυφασμένες με την ειδικότητά τους. Στο τέλος του 5^{ου} έτους οι μαθητές δίνουν εξετάσεις για την απόκτηση απολυτηρίου στο σχολείο και στις υπηρεσίες της περιφέρειας για την απόκτηση άδειας ασκήσεως επαγγέλματος. Στην τελική εξέταση της πρακτικής, υπάρχει και η εκπόνηση πτυχιακής εργασίας σε πρακτικά προβλήματα τα οποία σχετίζονται με την ειδικότητα τους. Σε περίπτωση, στην οποία οι μαθητές δεν επιτύχουν σε αυτές τις εξετάσεις, παίρνουν μεν το απολυτήριο λυκείου, εφόσον έχουν επιτύχει στις σχολικές εξετάσεις, αλλά για την άδεια άσκησης επαγγέλματος πρέπει να επαναλάβουν την παρακολούθηση της πρακτικής άσκησης για να ξαναέχουν δικαίωμα εκ νέου εξέτασης.

Σουηδία

Στην Σουηδία για την εκπαίδευση γενικά είναι υπεύθυνοι οι δήμοι στους οποίους λειτουργούν ειδικές επιτροπές για την εκπαίδευση. Στα προγράμματα των τεχνικών σπουδών τα οποία έχουν και μαθήματα γενικής παιδείας και μαθήματα ειδικότητας είναι ενταγμένη υποχρεωτικά και η πρακτική άσκηση των μαθητών σε επιχειρήσεις για 15 τουλάχιστον εβδομάδες. Τελευταία, εντάχθηκε πιλοτικά ένα νέο πρόγραμμα στα προγράμματα σπουδών, με τίτλο: «Μάθηση και εργασία» το οποίο προβλέπει το 1/3 των σπουδών να

είναι πρακτική άσκηση. Με τον τρόπο αυτό, δημιουργείται επαφή των μαθητών με την αγορά εργασίας σε πραγματικό επίπεδο, και επιπλέον, με ένα τρόπο ο οποίος προβλέπεται από το πρόγραμμα, υπάρχει δυνατότητα επανασχεδίασης των προγραμμάτων σπουδών, μέσα από την συνεργασία μαθητών, σχολείου και επιχειρήσεων, ώστε αυτό να πλησιάζει τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

Ισπανία

Μετά το 1990, στην συγκεκριμένη χώρα εφαρμόστηκε μια νομοθετική μεταρρύθμιση, η οποία ίδρυσε τα Ινστιτούτα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, τα οποία είναι αυτόνομα ιδρύματα και υπεύθυνα για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Η επαγγελματική εκπαίδευση, ως μέρος της υποχρεωτικής Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, παρέχεται σε δύο επίπεδα, ενώ ο συνολικός προσανατολισμός ως προς την επαγγελματική εκπαίδευση, είναι και σε αυτή τη χώρα να αποκτήσουν οι μαθητές εκτός από γνώσεις και δεξιότητες και μια σχετική επαγγελματική εμπειρία, ώστε να διευκολυνθούν αργότερα όταν εργασθούν. Έτσι μετά το τέλος της υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (το αντίστοιχο ελληνικό γυμνάσιο), οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν να φοιτήσουν σε πρόγραμμα μεσαίου επιπέδου (τεχνικής σχολής), ή ανωτέρου επιπέδου (τεχνικό λύκειο). Στο ανώτερο επίπεδο, οι μαθητές πηγαίνουν αφού παρακολουθήσουν δυο έτη μη υποχρεωτικής εκπαίδευσης (Bachillerato), όπου οι μαθητές παρακολουθούν θεωρητικά μαθήματα λυκείου. Έπειτα, για δυο χρόνια ακόμη συνεχίζουν το δεύτερο κύκλο σπουδών, ο οποίος κατά βάση είναι πρακτική σε μια επιχείρηση, την οποία τη βρίσκει το σχολείο, μέσω των ειδικά επιφορτισμένων με αυτό το καθήκον καθηγητών.

Έτσι από το πρόγραμμα των υποχρεωτικών 1440 ωρών που διαρκεί ο κύκλος των μαθημάτων, οι 440 είναι η πρακτική σε επιχείρηση. Ο μαθητής εργάζεται κανονικά σε οκτάωρη βάση σε αυτή, και είναι υποχρεωμένος κάθε 15 ημέρες να πηγαίνει στο σχολείο και να συζητά με τον υπεύθυνο καθηγητή του, την πορεία της εκπαίδευσής του και να συμπληρώνει και ανάλογες εβδομαδιαίες εκθέσεις. Ο υπεύθυνος καθηγητής, πρέπει να επισκέπτεται κι αυτός κάθε 15 ημέρες τις επιχειρήσεις, ώστε να διαπιστώνει ο ίδιος, το πώς οι επιχειρήσεις απασχολούν τους μαθητές. Για όλη αυτή τη συνεργασία, οι επιχειρήσεις δεν αμείβονται, αλλά δεν υπάρχουν και εργασιακές υποχρεώσεις εκ μέρους της επιχείρησης σε σχέση με τον μαθητή. Ο μαθητής καλύπτεται ασφαλιστικά από το σχολείο του. Όταν ο μαθητής τελειώσει την πρακτική του και πάρει δίπλωμα, τότε μόνο μπορεί να εργαστεί με πλήρη εργασιακά δικαιώματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

2.1 Γενικά

Στη σύγχρονη οικονομικοκοινωνική συγκυρία, οι θεωρίες οι οποίες συνδέουν την εκπαίδευση με την οικονομική ανάπτυξη, την ατομική επαγγελματική επιτυχία και την ευκολότερη πρόσβαση στην αγορά εργασίας, έχουν πλέον γίνει ευρέως αποδεκτές, σε όλα τα αναπτυγμένα και αναπτυσσόμενα κράτη (Φώκιαλη, 2010). Λόγω λοιπόν αυτής της ευρείας αποδοχής των συγκεκριμένων θεωριών, τις οποίες θα παρουσιάσουμε στη συνέχεια, οι υπεύθυνοι για το σχεδιασμό των εκπαιδευτικών συστημάτων των χωρών, σχεδιάζουν τα προγράμματα σπουδών με τέτοιο τρόπο ώστε αυτά να εκπαιδεύουν τους νέους ώστε ως ενήλικες εργαζόμενοι να μπορούν να ανταποκριθούν, όσο το δυνατόν καλύτερα στις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και οικονομίας. Αυτό όπως υποστηρίζουν οι θεωρίες που θα παρουσιάσουμε, θα οδηγήσει την κοινωνία σε οικονομική ανάπτυξη σε βάθος χρόνου, αλλά και σε επαγγελματική επιτυχία τα ίδια τα άτομα.

Συνεπώς, οι ειδικοί, οι οποίοι σχεδιάζουν το κάθε εκπαιδευτικό σύστημα, θέτουν τους στόχους του ακολουθώντας κατά προτεραιότητα αυτή τη λογική. Αυτοί δε οι στόχοι, γίνεται προσπάθεια να επιτευχθούν, μέσω μιας προτεινόμενης εκπαιδευτικής πολιτικής προς αυτή τη κατεύθυνση και μέσω των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών τα οποία εφαρμόζονται κατά την εκπαιδευτική διαδικασία (Χατζηγεωργίου, 2003).

Βεβαίως είναι μια πραγματικότητα, ότι οι στόχοι του κάθε εκπαιδευτικού συστήματος, σε όλη την ιστορική διαδρομή της εκπαίδευσης των ανθρώπων, εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό, από το πώς η κάθε κοινωνία θέλει να εκπαιδεύσει τα μέλη της, ώστε να

μοιάσουν στα πρότυπα που αυτή ή ίδια έχει επιλέξει ως ιδανικά (Eisner, 1985). Θεωρούμε αυτονόητο ότι αυτά τα πρότυπα επιλέγονται ανάλογα με την ιδεολογική αντίληψη, η οποία κυριαρχεί τη δεδομένη χρονική στιγμή, κατά την οποία διαμορφώνονται. Έτσι, μπορούμε να παρατηρήσουμε μελετώντας μέσω της ιστορίας την εξέλιξη της εκπαίδευσης (Νόβα – Καλτσούνη, 2010), ότι στις μεσαιωνικές κοινωνίες της Ευρώπης, το πρότυπο ανθρώπου το οποίο ήθελαν να δημιουργηθεί, ήταν εκείνο του καλού χριστιανού, ο οποίος όμως ταυτόχρονα, θα ήταν και ένας σχετικά μορφωμένος υπάλληλος, στην υπηρεσία του φεουδάρχη ή της εκκλησίας. Αυτό υποθέτουμε, ότι ήταν αρκετό, καθώς οι οικονομίες εκείνης της εποχής βρίσκονταν σε χαμηλά επίπεδα ανάπτυξης και οι ανάγκες της οικονομίας δεν ήταν τέτοιες, ώστε να χρειαζόταν ανθρώπους με υψηλού επιπέδου μόρφωση, ώστε να αναπτυχθούν. Η επαγγελματική εκπαίδευση η οποία δινόταν κυρίως στους τόπους εργασίας, και μάλιστα με τη μορφή μαθητείας, κάλυπτε επαρκώς τις ανάγκες των οικονομιών της εποχής (Reuter-Kumpmann, 2004).

Από τη περίοδο της βιομηχανικής επανάστασης και προς τις μέρες μας, οι βιομηχανικές κοινωνίες οι οποίες αναπτύσσονται, απαιτούν ολοένα και περισσότερο εξειδικευμένη εργασία και γνώσεις (Τσουκαλάς, 1999). Αυτή η ανάγκη, θα αρχίσει να δημιουργεί γενικότερα την άποψη, ότι για να αναπτυχθούν οικονομικά οι κοινωνίες, στη νέα οικονομική πραγματικότητα, πρέπει η κάθε χώρα να δημιουργήσει ένα καλό εκπαιδευτικό σύστημα.²⁴ Το πόσο καλό θα

---

²⁴Για περισσότερα στοιχεία αναφορικά με την ιστορική εξέλιξη των εκπαιδευτικών συστημάτων σε βάθος χρόνου, βλ.: στο 3^ο κεφάλαιο του: Νόβα – Καλτσούνη, Χ., (2010). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg.

ήταν, προσδιοριζόταν από την ικανότητά του να μπορεί να εκπαιδεύει άτομα, τα οποία θα έχουν τις γνώσεις και τις ικανότητες οι οποίες χρειάζονται, ώστε να συμμετέχουν ενεργά στην όλη αναπτυξιακή διαδικασία της οικονομίας της κάθε χώρας²⁵(Νόβα- Καλτούνη, 2010). Από την αρχή του 20^{ου} αιώνα και μετά, βλέπουμε να αναδύεται η αντίληψη, ότι εκπαίδευση, παραγωγή και κατ' επέκταση οικονομική ανάπτυξη, έχουν κάποια σχέση, χωρίς βεβαίως να αναπτύσσονται συστηματικές και επιστημονικά τεκμηριωμένες θεωρίες, οι οποίες θα μπορούσαν να στηρίξουν την συγκεκριμένη αντίληψη εκείνη την εποχή (Φώκιαλη, 2010).

Όμως μετά το τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, εμφανίζεται επιτακτικά η ανάγκη της οικονομικής ανασυγκρότησης των χωρών, οι οποίες είχαν πληγεί από τον πόλεμο. Επιπλέον, ξεκινά παράλληλα κι ένας έντονος αγώνας από κάποιες από τις ανεπτυγμένες χώρες, με στόχο την οικονομική επικράτηση έναντι των υπολοίπων, έτσι ώστε εντός των νέων συνθηκών οι οποίες δημιουργήθηκαν μεταπολεμικά, να υπάρχει γι' αυτές μια διαρκής, σίγουρη και αδιαμφισβήτητη οικονομική υπεροχή (Offe, 1984). Επιπροσθέτως, η έντονη αντιπαλότητα με στόχο την επικράτηση, μεταξύ Ανατολής - Δύσης η οποία επεκτάθηκε και στο οικονομικό πεδίο (Gaddis,1991), μέσα κυρίως από ελεγχόμενες ζώνες επιρροής (ΗΠΑ - ΕΣΣΔ), δημιουργούν μια νέας μορφής οικονομική συνεργασία μεταξύ των κρατών, η οποία όμως ήταν απόλυτα ελεγχόμενη από

---

²⁵ Σαφώς οφείλουμε να αναγνωρίσουμε, ότι η Γαλλική Επανάσταση και το πνεύμα του Διαφωτισμού, με τη νέα αντίληψη που μεταφέρουν για το δικαίωμα των ανθρώπων και στην εκπαίδευση (Χορκχάϊμερ, Μ, & Αντόρνο, Τ. 1996), επηρεάζουν σημαντικά, την όλη εξέλιξη των εκπαιδευτικών συστημάτων στις Ευρωπαϊκές χώρες. Στο πλαίσιο όμως της παρούσας εργασίας, αυτό που θέλουμε να αναδείξουμε, είναι η σχέση εκπαίδευσης με την οικονομία, έτσι όπως διαμορφώθηκε τον 20 αιώνα. Για αυτό λοιπόν το λόγο, περιοριζόμαστε μόνο σε αυτή την ελάχιστη αναφορά σε τούτη την υποσημείωση, αυτής της σημαντικής κατά την άποψή μας επιρροής.

αυτές τις ζώνες επιρροής (Ασημακοπούλου,2008). Οι παραπάνω νέες πραγματικότητες λοιπόν, οι οποίες κάνουν τα κράτη να επιζητούν άμεσα την οικονομική ανάπτυξή τους, τα κάνει παράλληλα να αναζητούν και τρόπους για το πώς αυτή θα επιτευχθεί πιο εύκολα και γρήγορα. Έτσι, με δεδομένο ότι στο θεωρητικό επίπεδο αρχίζουν να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη διάφορες θεωρίες, τις οποίες θα αναπτύξουμε παρακάτω, οι οποίες εμπλέκουν την εκπαίδευση με την οικονομική ανάπτυξη, αρχίζει να δημιουργείται η πεποίθηση, ιδίως στις δυτικές χώρες, για τον αυξημένο ρόλο τον οποίο πρέπει να έχει η εκπαίδευση, στην διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης (Schultz,1961).

2.2. Περί οικονομικής μεγέθυνσης και οικονομικής ανάπτυξης

Επειδή λοιπόν, η παρούσα εργασία ασχολείται με την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, η οποία θεωρείται ότι έχει ή τουλάχιστον θα έπρεπε να έχει, άμεση σχέση με την οικονομική ανάπτυξη (Πεσμαζόγλου, 1999), γι' αυτό το λόγο, θα προσπαθήσουμε, αφενός να περιγράψουμε με συντομία, το τι εννοούμε γενικά χρησιμοποιώντας τον όρο ανάπτυξη και αφετέρου, να παρουσιάσουμε τις κυριότερες θεωρίες οι οποίες περιγράφουν αυτή τη σχέση, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο.

Ο όρος ανάπτυξη, ο οποίος χρησιμοποιείται ευρέως πλέον, έχει μια οικονομική και μια κοινωνική διάσταση (Κολλίντζας,& Τσουκαλάς,2011), οι οποίες απασχολούν όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια τις κοινωνικές επιστήμες, την οικονομική επιστήμη και την πολιτική. Αυτό συμβαίνει, γιατί και οι δύο αυτές διαστάσεις, δηλαδή η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική ανάπτυξη, αποτελούν ευκαταίιο στόχο για την ίδια την παγκόσμια κοινότητα (με όλες τις εκφράσεις, δηλαδή κράτη, ομάδες συμφερόντων κλπ), αλλά και των ίδιων των ατόμων (Φώκιαλη, 2010).

Με άλλα λόγια η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, πρέπει να είναι βασική άμεση επιδίωξη της οικονομικής πολιτικής, η οποία ασκείται σε όλες τις βαθμίδες διοικητικής ή οικονομικής διαίρεσης μιας χώρας. Επιπλέον, επιδιώκεται να είναι ο προσανατολισμός και της οικονομικής στρατηγικής, την οποία καταστρώνει για τον εαυτό της, η κάθε οικονομική μονάδα, έτσι ώστε από αυτή την οικονομική ανάπτυξη να έχουμε μια σειρά αποτελέσματα, τα οποία θα ωφελούν το άτομο και το κοινωνικό σύνολο (Κολλίντζας,& Τσουκαλάς, 2011).

Για να μπορέσουμε όμως να κατανοήσουμε την έννοια ανάπτυξη, πρέπει αρχικά να αναφερθούμε σύντομα, στους ορισμούς των

εννοιών της οικονομικής μεγέθυνσης και της οικονομικής ανάπτυξης, και στην ειδοποιό διαφορά τους, διότι μόνο έτσι θα καταφέρουμε να έχουμε γνώση του τι εννοούμε λέγοντας ανάπτυξη.

2.2.1 Οικονομική μεγέθυνση

Η λέξη μεγέθυνση ετυμολογικά σημαίνει μεγάλωμα ή αύξηση²⁶. Η ίδια λοιπόν η ερμηνεία του όρου μας δείχνει, ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την χρήση του, είναι η ανυπαρξία στασιμότητας, σε ό,τι κι αν εννοούμε χρησιμοποιώντας τους όρους. Αλλά και ο όρος ανάπτυξη σημαίνει το ίδιο²⁷. Άρα, θα μπορούσαμε αρχικά να συμπεράνουμε, ότι οι δύο όροι ταυτίζονται (Φωκιαλη, 2010). Η διαφορά όμως είναι, ότι η οικονομική επιστήμη, όταν μιλάει για μεγέθυνση, προσδιορίζει κατά βάση, τον κύριο παράγοντα που χαρακτηρίζει τον όρο και αυτός δεν είναι άλλος από το εισόδημα. Στην προκειμένη περίπτωση δε, όταν μιλάμε για εισόδημα μιας χώρας, μιλάμε για το ακαθάριστο εθνικό της προϊόν (Κολλίντζας,& Τσουκαλάς, 2011). Όταν όμως θέλουμε να έχουμε στοιχεία συγκρίσιμα μεταξύ χωρών, αντί για το συνολικό ακαθάριστο εθνικό προϊόν, λαμβάνουμε υπόψη το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εθνικό προϊόν. Αν λοιπόν παρουσιαστεί αύξηση αυτού του μεγέθους τότε μιλάμε για οικονομική μεγέθυνση (Κολλίντζας,& Τσουκαλάς, 2011).

---

²⁶ Ελληνικό Λεξικό Τεγόπουλου - Φυτράκη

²⁷ Ελληνικό Λεξικό Τεγόπουλου - Φυτράκη

2.2.2. Οικονομική ανάπτυξη

Υποστηρίζεται από πολλούς οικονομολόγους όμως, ότι δεν αρκεί από μόνη της η οικονομική μεγέθυνση, για να προσδιορίσει την ανάπτυξη, αφού εκτός από την ποσοτική αύξηση των οικονομικών μεγεθών, η ανάπτυξη πρέπει να περιέχει και ποιοτικές βελτιώσεις στην όλη δομή της οικονομίας, οι οποίες θα αυξήσουν την κοινωνική ευημερία (Becker, 1992). Εξάλειψη της ανεργίας, υγεία, παιδεία, πρόνοια, ασφάλεια, αξιοποίηση των παραγωγικών δυνατοτήτων των χωρών, ανάπτυξη τεχνολογιών, είναι κάποιοι σημαντικοί παράγοντες, των οποίων η αύξηση δημιουργεί καλύτερο επίπεδο ζωής στο κοινωνικό σύνολο και συνεπώς κοινωνική ευημερία. Έτσι λοιπόν, θεωρούμε ότι ως οικονομική ανάπτυξη δεν μπορεί από μόνη της να χαρακτηριστεί η οικονομική μεγέθυνση, αλλά αυτή πρέπει να συνοδεύεται από την ανάπτυξη μιας σειράς παραγόντων, τους οποίους αναφέραμε παραπάνω, και των οποίων η ανάπτυξη παράλληλα με την αύξηση του εισοδήματος, θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις της κοινωνικής προόδου και ευημερίας (Becker 1992).

2.2.3.Οι άυλοι συντελεστές παραγωγής

Για να υπάρξει λοιπόν οικονομική μεγέθυνση, η οποία θα συνοδεύεται από μια γενικότερη οικονομική ανάπτυξη (όπως τους προσδιορίσαμε τους όρους παραπάνω), θα πρέπει να υπάρξει από τη μια μεριά αύξηση του εισοδήματος μιας χώρας και από την άλλη βελτίωση των υπολοίπων παραγόντων, οι οποίοι θα δημιουργήσουν με τη σειρά τους βελτίωση της ποιότητας ζωής του κοινωνικού συνόλου (Κολλίντζας, & Τσουκαλάς, 2011 & Becker 1992). Για να γίνει αυτή η αύξηση με τη σειρά της, βασική προϋπόθεση είναι η αύξηση των προϊόντων και υπηρεσιών της χώρας. Ανάλογα λοιπόν με τα προϊόντα που παράγει, η οικονομία χωρίζεται σε τομείς παραγωγής. Αυτοί είναι ο πρωτογενής (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, δάση, ορυκτά), ο δευτερογενής (βιομηχανία, βιοτεχνία, κατασκευές κλπ.) και ο τριτογενής (εμπόριο, τουρισμός υπηρεσίες, κλπ.). Στην κάθε παραγωγή προϊόντων στους παραπάνω τομείς, η οικονομική επιστήμη δέχεται, ότι χρησιμοποιούνται συντελεστές παραγωγής και οι άνευ αμφισβήτησης ήταν παραδοσιακά τρεις: η φύση (έδαφος, υπέδαφος, κλπ), το κεφάλαιο (κτίρια, εγκαταστάσεις, εξοπλισμούς, κλπ) και η εργασία (όλες οι κατηγορίες εργαζομένων). Κάποιοι οικονομολόγοι, αναφέρουν και ως τέταρτο συντελεστή παραγωγής την επιχειρηματικότητα (οι ενέργειες του κάθε επιχειρηματία που αφορούν στην ανάληψη επιχειρηματικού κινδύνου) (Φώκιαλη, 2010).

Στην παραγωγή κάθε προϊόντος, συμμετέχουν συνήθως περισσότεροι από έναν συντελεστές παραγωγής, και τις περισσότερες φορές μάλιστα, με άνισο ποσοστό συμμετοχής σε αυτή την παραγωγή. Επιπλέον, για αυτή του την συμμετοχή στην παραγωγή, ο κάθε συντελεστής έχει ανάλογη αμοιβή (Βαΐτσος, 1990).

Όμως, ήδη από τη δεκαετία του 1950 και μετά, άρχισε να αναπτύσσεται ένας έντονος προβληματισμός, σε σχέση με το αν οι παραδοσιακές κατηγορίες συντελεστών παραγωγής, τις οποίες αναφέραμε παραπάνω, είναι οι μόνες που εμπλέκονται στην όλη παραγωγική διαδικασία. Παρατηρήθηκε λοιπόν, πως παραγωγικές μονάδες οι οποίες διέθεταν ίσες ποσότητες εδάφους, ίσης ποσότητας φυσικό κεφάλαιο, ίσο αριθμό εργαζομένων και ίσου βαθμού επιχειρηματικότητα, είχαν διαφορετικό παραγωγικό αποτέλεσμα (Schultz,1961). Το φαινόμενο αυτό στη δεκαετία του 1950, αρχικά ερμηνεύτηκε ως αποτέλεσμα της αύξησης της τεχνογνωσίας και της ανάπτυξης της τεχνολογίας, φαινόμενα τα οποία εμφανίστηκαν εκείνη την εποχή. Τα νέα αυτά δεδομένα, μπορεί να χαρακτηριστούν ως πρόσθετοι συντελεστές παραγωγής και να δικαιολογήσουν τις διαφορές στο παραγωγικό αποτέλεσμα. Όμως, παρόλο που οι νέες τεχνολογίες δημιούργησαν τις προϋποθέσεις εφαρμογής νέων μεθόδων στην παραγωγή και έτσι δημιουργήθηκε αύξηση της παραγωγικότητας, αλλά και παραγωγή νέων καινοτόμων προϊόντων, πάλι επειδή οι νέοι συντελεστές χρησιμοποιούνταν ευρέως δεν υπήρξε εξισορρόπηση του παραγωγικού αποτελέσματος (Chaharbaghi,&Gripps, 2006). Στην δεκαετία του 1960 πλέον, στην προσπάθεια εξήγησης αυτής της πραγματικότητας, αρχίζουν να αναζητούνται νέοι συντελεστές παραγωγής. Έτσι συνδυάζοντας την ανάπτυξη η οποία υπήρχε εκείνη την εποχή, με μια σειρά επιτευγμάτων του ανθρώπινου νου, οι νέοι συντελεστές παραγωγής αναζητήθηκαν σε άυλες μορφές, οι οποίες είχαν να κάνουν με την ανθρώπινη γνώση και εμπειρία και παρουσιάστηκε η θεωρία του ανθρωπίνου κεφαλαίου, ως η εξήγηση όλης αυτής της κατάστασης (Schultz,1961).

2.3. Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου

Παρότι η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου διατυπώνεται ολοκληρωμένη το 1960 από τον οικονομολόγο Theodor Schultz (Schultz, 1960), συναντάμε κάποιους από τους προβληματισμούς της, ακόμη και σε σκέψεις οικονομολόγων του 19^{ου} αιώνα (Φραγκουδάκη, 1985), όπως στη θεωρία του Adam Smith.²⁸

Βεβαίως όπως είπαμε, ήταν και η επείγουσα ανάγκη των κυβερνήσεων στην μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο εποχή, για ταχεία και ισχυρή οικονομική ανάπτυξη, η οποία βοηθά στο μέγιστο βαθμό, ώστε η τεκμηριωμένη πλέον, συγκεκριμένη θεωρία, να καθιερωθεί και να διαδοθεί ευρέως (Καλαϊτζιδάκης & Καλυβίτης, 2008).

Η συγκεκριμένη θεωρία, ονομάζει ως ανθρώπινο κεφάλαιο, το σύνολο των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των εμπειριών τις οποίες διαθέτει το κάθε άτομο ξεχωριστά (ατομικό ανθρώπινο κεφάλαιο). Επιπλέον, ονομάζει κοινωνικό ανθρώπινο κεφάλαιο, το σύνολο των γνώσεων και των εμπειριών τις οποίες διαθέτει η ίδια η κοινωνία, αλλά και η οικονομία, συνολικά (Schultz, 1960). Φαίνεται λοιπόν από τους προαναφερθέντες ορισμούς, ότι όταν το ίδιο το άτομο αυξάνει τις γνώσεις του και τις εμπειρίες του, πραγματοποιεί μια επένδυση σε ατομικό ανθρώπινο κεφάλαιο, ενώ όταν μια κοινωνία φροντίζει τα

---

²⁸ Στο βιβλίο του "Ο Πλούτος των Εθνών" το 1776, (Smith, 2000 σελ.379-380), αναφέρει ότι το απόθεμα κεφαλαίου ενός έθνους αποτελείται και από «τις αποκτώμενες και χρήσιμες ικανότητες όλων των κατοίκων ή μελών της κοινωνίας. Η απόκτηση τέτοιων ταλέντων, με την φροντίδα του ατόμου κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης του, σπουδών ή μαθητείας του, έχει πάντοτε ένα πραγματικό κόστος, το οποίο αποτελεί ένα πάγιο κεφάλαιο εμφανιζόμενο σε αυτόν. Αυτά τα ταλέντα, επειδή αποτελούν μέρος της περιουσίας του ατόμου, αποτελούν επίσης περιουσία της κοινωνίας στην οποία ανήκει. Η βελτιωμένη δεξιότητα ενός εργαζόμενου μπορεί να θεωρηθεί ως μια μηχανή ή εργαλείο το οποίο βελτιώνει και αναβαθμίζει την εργασία, και η οποία αν και κοστίζει συγκεκριμένες δαπάνες ξεπληρώνει αυτές τις δαπάνες και αφήνει και κέρδος»

μέλη της να αυξάνουν τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους, αυτή επενδύει σε αυτό το ανθρώπινο κεφάλαιο (Καλαϊτζιδάκης & Καλυβίτης, 2008). Επίσης, από τα παραπάνω καθίσταται προφανές, ότι αυτή την επένδυση, δηλαδή την αύξηση της γνώσης και της εμπειρίας, η κοινωνία μπορεί να την κάνει μόνο μέσω του οποιουδήποτε τρόπου εκπαίδευσης (O'Donnell, & part. 2006). Υποστηρίζεται λοιπόν, ότι όσο καλύτερα εκπαιδευμένο είναι το άτομο, τόσο αποτελεσματικότερα συμμετέχει στην παραγωγική διαδικασία, γεγονός το οποίο με τη σειρά του, δημιουργεί προϋποθέσεις, ώστε να έχουμε οικονομική ανάπτυξη. Άρα, η διάθεση πόρων στην ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου, που στην ουσία είναι διάθεση πόρων στην εκπαίδευση, αποτελεί μέρος της επενδυτικής διαδικασίας της κάθε χώρας. Κατά συνέπεια, η επένδυση στην εκπαίδευση, δεν αποτελεί μια καταναλωτική δαπάνη μιας χώρας, αλλά μια παραγωγική επένδυση (Καλαϊτζιδάκης & Καλυβίτης, 2008).

Όμως, για να είναι αυτή η επένδυση αποδοτική, πρέπει όλη αυτή η εκπαιδευτική διαδικασία να είναι σχεδιασμένη κατάλληλα, ώστε το παραγόμενο ανθρώπινο κεφάλαιο να είναι πράγματι χρήσιμο στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών (Odden, & part. 2002). Επιπλέον, η συνολικά σχεδιασμένη επένδυση στην εκπαίδευση, η οποία έχει ως στόχο την αύξηση του ανθρώπινου κεφαλαίου, εκτός από την αύξηση του παραγόμενου εθνικού προϊόντος, πρέπει να προσαρμόζει στις νέες πραγματικότητες αλλά και να ωθεί για αλλαγές αν χρειάζεται, όλο το καθιερωμένο κοινωνικό θεσμικό πλαίσιο. Αυτό θα το πετύχει, εκπαιδεύοντας με τέτοιο τρόπο τα νέα άτομα, ώστε να αναπτύξουν μια δημιουργική και κριτική σκέψη από τη μια και από την άλλη να τους δημιουργήσει την επιθυμία και τις προϋποθέσεις ώστε να

προσπαθούν να παράγουν νέα γνώση. Βεβαίως, όλες αυτές οι προσπάθειες, πρέπει να γίνουν για να επικουρούν την διαδικασία επίτευξης οικονομικής ανάπτυξης και σε καμιά περίπτωση, να μην δημιουργούν, ιδεοληπτικά κυρίως, εμπόδια στην οικονομική ανάπτυξη (Φώκιαλη, 2008).

Αν επιχειρούσαμε λοιπόν, να δώσουμε έναν εμπλουτισμένο από τα παραπάνω ορισμό για το τι ονομάζουμε ανθρώπινο κεφάλαιο, θα λέγαμε ότι είναι το σύνολο της σοφίας, των γνώσεων, των δεξιοτήτων, των ταλέντων, των εμπνεύσεων που οδηγούν σε καινοτομίες και καθιστούν δυνατή την ανταπόκριση σε μεγάλους στόχους (Ψαχαρόπουλος, 1999).

Το ανθρώπινο κεφάλαιο όμως, έχει και μια σειρά από χαρακτηριστικά γνωρίσματα, τα οποία το καθιστούν ξεχωριστό παραγωγικό συντελεστή. Αυτό καταρχήν, αποτελεί προσόν και κατά μια έννοια περιουσιακό στοιχείο, το οποίο δεν μεταβιβάζεται και συνοδεύει πάντα το άτομο που το κατέχει (Malhorta, 2000). Άρα με δεδομένη αυτή του την ιδιότητα, το ανθρώπινο κεφάλαιο πρώτον, δεν μπορεί να διαχωριστεί από το άτομο που το έχει, δεύτερον, χαρακτηρίζεται ως κεφάλαιο διότι αποτελεί πιθανή πηγή μελλοντικών ικανοποιήσεων ή κερδών πάλι στο ίδιο το άτομο που το έχει και τρίτον, το άτομο πραγματοποιεί μια επένδυση όταν προσπαθεί να αυξήσει το ανθρώπινο κεφάλαιο που κατέχει, αφού μέσα από αυτή την αύξηση προσδοκά να έχει μελλοντικά αυξημένα οφέλη (Schultz, 1961).

Όμως σε σχέση με το φυσικό κεφάλαιο, το ανθρώπινο κεφάλαιο έχει μια βασική διαφορά. Αυτή, προκύπτει από το γεγονός ότι το ανθρώπινο κεφάλαιο, επειδή δεν μπορεί να διαχωριστεί από το άτομο το οποίο το κατέχει, δεν μπορεί να πωληθεί, παρά να ενοικιαστεί υπό

μορφή ενοικίασης υπηρεσιών (Crainer,1998). Αυτό έχει ως συνέπεια, η χρηματοδότηση για την απόκτηση του ανθρωπίνου κεφαλαίου να γίνεται κυρίως από τα ίδια τα άτομα και το περιβάλλον τους, ίσως και σε ένα βαθμό από τα κράτη, υπό τη μορφή της παροχής δωρεάν εκπαίδευσης (το οποίο και αυτό είναι πολύ σχετικό με την έννοια ότι η χρηματοδότηση της εκπαίδευσης προέρχεται από την ατομική εισφορά σε φόρους) (Χάγιεκ, 2008), και δεν την αναλαμβάνουν σχεδόν ποτέ κερδοσκοπικές επιχειρήσεις.²⁹

Επιπλέον, όπως κάθε επένδυση η οποία έχει κόστος, πρέπει να έχει και τα αντίστοιχα αναμενόμενα πιθανά αποτελέσματα. Έτσι, για τα άτομα τα πιθανά αναμενόμενα οφέλη από την επένδυσή τους στην εκπαίδευσή τους, μπορεί να είναι οι καλύτεροι μισθοί και οι υψηλότερου κύρους θέσεις εργασίας, καθώς και η ικανοποίησή τους από την κατοχή τέτοιων θέσεων ή ορισμένου είδους εργασία (Θεοδώρου, 2007).

Το κόστος αφενός μιας επένδυσης στην εκπαίδευση σε ατομικό επίπεδο, έχει δύο σκέλη. Το πρώτο είναι το κόστος το οποίο καταβάλλεται όσα χρόνια το άτομο μορφώνεται (δίδακτρα, βιβλία, γραφική ύλη, υπολογιστές, φοιτητικές δαπάνες κλπ). Το δεύτερο, έχει να κάνει με το ποσό των χρημάτων που το άτομο χάνει από μισθούς, τους οποίους θα έπαιρνε, αν αντί να σπουδάζει, δούλευε (Χάγιεκ, 2008).

Το κόστος αφετέρου για την πολιτεία (μισθοί εκπαιδευτικών, βιβλία, σχολικά κτίρια κλπ), η οποία αποφασίζει να επενδύσει στην εκπαίδευση, προσδοκώντας να αυξήσει το κοινωνικό μορφωτικό

---

²⁹ Βέβαια, η ενδωυπηρεσιακή εκπαίδευση, τείνει να πάρει διαστάσεις σε μεγάλες επιχειρήσεις,, αλλά θεωρούμε, ότι δεν έχει ως στόχο αυτή καθ' αυτή την αύξηση του μορφωτικού κεφαλαίου των υπαλλήλων, αλλά μάλλον την εξυπηρέτηση της ίδιας της επιχείρησης.

κεφάλαιο, με σκοπό να έχει η οικονομία της υψηλότερη παραγωγικότητα και κατά συνέπεια υψηλότερο ακαθάριστο εθνικό προϊόν, είναι μια μορφή δημόσιας δαπάνης (Odden, & part. 2002), η οποία όμως, στερεί από επενδύσεις άλλους τομείς της οικονομίας και για τον λόγο αυτό, δεν είναι απεριόριστη. Έτσι, θα πρέπει να είναι πολύ καλά σχεδιασμένη, ώστε να έχει τα αναμενόμενα οφέλη, όταν μάλιστα οι οικονομικές δυνατότητες κάποιων χωρών είναι περιορισμένες (Garet, & part. 2001).

Ο δημιουργός της θεωρίας (Schultz, 1960), υποστήριξε επίσης, ότι και η ίδια προσφορά για εκπαίδευση και εξειδίκευση, δημιουργεί αυτόματα και ζήτηση. Η τοποθέτηση αυτή, θεωρήθηκε ως ένα βαθμό υπεύθυνη για την ανεξέλεγκτη διάθεση κονδυλίων για την εκπαίδευση, τόσο σε αναπτυγμένες χώρες, όσο και σε αναπτυσσόμενες, γεγονός όμως το οποίο δεν είχε τα αναμενόμενα, ανάλογα αποτελέσματα στον τομέα της ανάπτυξης (Θεοδώρου, 2007). Έτσι, πολλές χώρες επένδυσαν μεγάλα ποσά στα εκπαιδευτικά τους συστήματα. Υπανάπτυκτες χώρες, όπως η Νιγηρία, η Χιλή, η Σιγκαπούρη και η Αλγερία, επένδυσαν το ένα τρίτο του προϋπολογισμού τους στο εκπαιδευτικό σύστημα. Αλλά και οι αναπτυγμένες χώρες όπως οι Η.Π.Α., η Σουηδία, η Μεγάλη Βρετανία επένδυσαν το 15% του προϋπολογισμού τους στην εκπαίδευση (Φώκιαλη 2008). Όμως, η οικονομική κρίση της δεκαετίας του '70, διέψευσε τις προσδοκίες που είχαν από την εκπαίδευση οι χώρες που επένδυσαν σε αυτήν. Έτσι οι αναπτυγμένες χώρες δεν πέτυχαν τους ρυθμούς ανάπτυξης που επεδίωκαν, ενώ οι υπανάπτυκτες είδαν το χάσμα που τις χωρίζει από τις αναπτυγμένες να αυξάνεται (Fagerline, & Saha, 1983). Φάνηκε λοιπόν, ότι η ως ένα βαθμό αυθαίρετη και υποκειμενική υπόθεση περί ύπαρξης αρμονικής

συνεργασίας του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας και ορθολογικής συμπεριφοράς εργοδοτών και (μελλοντικών) εργαζομένων, ορθολογισμού της προσφοράς και ζήτησης δηλαδή, δημιουργεί επιφυλάξεις ως προς την αξιοπιστία της, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που υπάρχει μεγάλη ανεργία (Κωστίκης, 2002). Παρόλη αυτή την αδυναμία, την οποία παρουσίασε η συγκεκριμένη θεωρία, έπαιξε σπουδαίο ρόλο στην διαμόρφωση προτεινόμενων πολιτικών για την εκπαίδευση, τόσο από διεθνείς οργανισμούς, όσο και από μεμονωμένα ανεπτυγμένα κράτη (Jørgensen, 2006). Εδώ βέβαια πρέπει να επισημάνουμε, ότι βασικό κριτήριο για όλες αυτές τις επενδύσεις των χωρών, δεν ήταν η ίδια η ανάπτυξη του ατόμου το οποίο εκπαιδευόταν, αλλά η προσδοκία των επενδυτών κρατών, ότι όλες αυτές οι γνώσεις θα χρησιμοποιηθούν μέσω των ατόμων ως ένα εθνικό πλουτοπαραγωγικό αγαθό, το οποίο θα συνδράμει αποτελεσματικά στη διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης και θα εξουδετερώσει σε ένα βαθμό, την απειλή από τον οικονομικό ανταγωνισμό (Κωστίκης, 2002).

Στο τέλος της δεκαετίας του 1970, εν μέσω της τότε υπάρχουσας πολύ σοβαρής οικονομικής κρίσης, είναι γεγονός ότι άρχισαν να υπάρχουν αμφιβολίες στην ήδη υπάρχουσα πεποίθηση, την οποία είχε δημιουργήσει η ευρεία αποδοχή της θεωρίας του ανθρωπίνου κεφαλαίου. Αυτή δηλαδή που υποστήριζε, ότι η επέκταση της εκπαίδευσης, θα δημιουργούσε τις προϋποθέσεις της εξάλειψης μέσω της οικονομικής ανάπτυξης, των οικονομικών προβλημάτων των πληθυσμών των χωρών και έτσι η θεωρία αμφισβητήθηκε πάρα πολύ έντονα (Fagerline, & Saha, 1983).

Αναπτύχθηκαν επίσης μια σειρά θεωρητικές αμφισβητήσεις σε σχέση με τις παραδοχές της, οι οποίες αφορούσαν την ύπαρξη σχέσης

μεταξύ εκπαίδευσης και παραγωγικότητας και εκπαίδευσης και αμοιβών (O'Donnell, & part. 2006). Βεβαίως, όλες αυτές οι θεωρητικές αμφισβητήσεις έτυχαν απαντήσεων και διευκρινήσεων από τους υποστηρικτές της θεωρίας, των οποίων όμως η ανάλυση θεωρούμε ότι δεν είναι αντικείμενο για ανάπτυξη στην παρούσα εργασία³⁰, και δημιούργησαν στα μέσα της δεκαετίας του 1980 μια σειρά από συμπληρωμένες θεωρητικές προσεγγίσεις για το ρόλο της θεωρίας του ανθρωπίνου κεφαλαίου. Ο Lucas, (Κανελλόπουλος & συν. 2003) θεωρεί το ανθρώπινο κεφάλαιο, ως έναν παραγωγικό συντελεστή, που ως τέτοιος, ανάλογα με το ρυθμό ανάπτυξής του, προσδιορίζει και τον ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας. Επιπλέον, ο Romer (Κανελλόπουλος & συν. 2003), θεωρεί ότι από μόνο του το ανθρώπινο κεφάλαιο δημιουργεί στα άτομα, τις προϋποθέσεις της προσέγγισης της παραγωγικότητας με παραγωγικούς νεωτερισμούς, των οποίων και μόνο η χρήση, δημιουργεί αύξηση της παραγωγικότητας. Οι διάφορες εμπειρικές έρευνες δείχνουν, ότι χώρες με υψηλότερα επίπεδα ανθρωπίνου κεφαλαίου, αναπτύσσονται ταχύτερα από άλλες χώρες του ίδιου επιπέδου εισοδήματος, ενώ σημαντική για την οικονομική ανάπτυξη, εκτιμάται και η ελευθερία δράσης που έχουν οι δυνάμεις της αγοράς (Andriessen, & Stam, 2004). Έτσι υποστηρίζεται, ότι όσες περισσότερες γνώσεις και δεξιότητες έχουν οι εργαζόμενοι, τόσο πιο παραγωγικοί είναι. Επιπλέον, αυτή η αύξηση της δική τους παραγωγικότητας, αυξάνει με τη σειρά της την παραγωγικότητα όσων συνεργάζονται μαζί τους. Αυτό, έχει ως συνέπεια να γίνεται υψηλής

---

³⁰ Αναλυτικότερα για το θέμα αυτό βλ. Φώκιαλη, Π., (2010). *Οικονομικά θέματα στην εκπαίδευση*. [Πανεπιστημιακές Σημειώσεις]. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Π.Μ.Σ.: «Μοντέλα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών Μονάδων», Εαρινό Εξάμηνο 2010-2011. Ρόδος

παραγωγικότητας και στην ουσία υψηλής απόδοσης, τόσο το χρησιμοποιούμενο κεφάλαιο όσο και οι άλλοι πόροι οι οποίοι χρησιμοποιούνται στην διαδικασία παραγωγής ή υπηρεσιών. Κι αυτές οι ίδιες οι μηχανές, τις οποίες πιθανόν να χρησιμοποιούν, αξιοποιούνται πιο αποτελεσματικά, με συνέπεια να παρακινούνται και οι ίδιοι οι επιχειρηματίες, ώστε να εκσυγχρονίσουν την παραγωγή, υιοθετώντας πιο αναβαθμισμένες και αποδοτικές τεχνικές (Θεοδώρου, 2008).

Επιπλέον, παρόλο που τα αποτελέσματα των εμπειρικών ερευνών, οι οποίες αφορούν την θεωρία του ανθρωπίνου κεφαλαίου, ποικίλουν σε συμπεράσματα, σε γενικές γραμμές αν θέλαμε να συγκεράσουμε τα αποτελέσματά τους θα διαπιστώναμε ότι:

«Όσο περισσότερα είναι τα χρόνια που αφιερώνει κάποιος σε σπουδές, τόσο το προσδοκώμενο εισόδημα και το εισόδημα που εν τέλει αποκτά στο σύνολο της επαγγελματικής του ζωής, αυξάνεται.

Όσο χαμηλότερο είναι το επίπεδο σπουδών, τόσο μια οριακή αύξηση του αυξάνει την αποδοτικότητα του εργαζόμενου. Όμως από ένα σημείο και μετά, αυξάνοντας το επίπεδο σπουδών, προσθέτουμε στην αποδοτικότητα όλο και μικρότερο όφελος (νόμος φθινουσών αποδόσεων).

Η αποδοτικότητα των σπουδών ακαδημαϊκού χαρακτήρα (π.χ. γενικού λυκείου), είναι υψηλότερη από αυτήν των σπουδών επαγγελματικού τύπου π.χ. τεχνικού λυκείου).

Η αποδοτικότητα των γυναικών, είναι υψηλότερη από αυτήν των ανδρών.

Η επένδυση στην εκπαίδευση, αποδίδει καλύτερα στον ιδιωτικό τομέα» (Φώκιαλη, 2008 σελ. 109).

Από τα παραπάνω συμπεράσματα, θεωρούμε ότι η εκπαίδευση παίζει όντως σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας,

και πιστεύουμε ότι θα ήταν εποικοδομητικό, οι χώρες να σχεδιάζουν με συγκεκριμένες στοχεύσεις τα προγράμματα σπουδών τους, ώστε να υπάρχουν τα σωστά αποτελέσματα. Διότι πιστεύουμε ότι μπορεί η όποια θεωρία να είναι εμπεριστατωμένη, μα αν η εφαρμογή της δεν είναι αποτελεσματική, τίποτε δεν μπορεί να προχωρήσει ώστε να υλοποιηθούν οι επιδιωκόμενοι στόχοι.

2.4. Εκπαίδευση και αγορά εργασίας

Ανεξάρτητα όμως, από την επιτυχημένη ή όχι εφαρμογή της όποιας θεωρίας, είναι πλέον κοινός τόπος, ότι η εκπαίδευση έχει σχέση, με την ανάπτυξη των οικονομιών, αλλά και συνολικότερα της κοινωνίας. Μάλιστα έχει αποδειχθεί από διάφορες έρευνες (Πεσμαζόγλου, 1999), ότι η σχέση αυτή είναι αμφίδρομη και αλληλοεξαρτώμενη. Έτσι λοιπόν, όσο πιο ανεπτυγμένη είναι η οικονομία και η κοινωνία, τόσο πιο ανεπτυγμένο είναι το εκπαιδευτικό σύστημα, και αντίστροφα, όσο πιο ανεπτυγμένο είναι το εκπαιδευτικό σύστημα τόσο βοηθά την ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας. Έτσι, μπορούμε να δούμε τις ισχυρές οικονομίες, να προσπαθούν να εξοικονομούν πόρους τους οποίους στη συνέχεια διαθέτουν στην εκπαίδευση. Μέσω λοιπόν αυτού του τρόπου, η εκπαίδευση γίνεται συνήθως καλύτερη, γεγονός το οποίο δημιουργεί τις προϋποθέσεις για αξιοποίηση των γνώσεων οι οποίες θα προκύψουν, και οι οποίες στην ουσία θα χρησιμοποιηθούν στην παραγωγική διαδικασία (Σαϊτή, 2000). Η ανάπτυξη δε αυτής, είναι καθοριστικός παράγων για την ίδια την ανάπτυξη της οικονομίας. Επιπλέον είναι προφανές, ότι η ανάπτυξη της παραγωγικής δυνατότητας της οικονομίας μιας χώρας, είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ανάπτυξη της τεχνολογίας και των υπηρεσιών (Καλαϊτζιδάκης, & Καλυβίτης, 2008). Είναι δε σαφές, ότι μια σωστά δομημένη δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση, ως μέρος του εκπαιδευτικού συστήματος, πρέπει να έχει ως στόχο να εκπαιδεύσει σωστά ανθρώπους, οι οποίοι θα εργαστούν στην συνέχεια σε αυτούς τους σημαντικότερους επιμέρους τομείς της οικονομίας μιας χώρας (Αθανασούλα Ρέππα, 1999). Κι όμως το παράδοξο είναι, ότι η επαγγελματική εκπαίδευση (αλλά και η κατάρτιση αυτού του επιπέδου εκπαίδευσης), υπήρξε το

παραμελημένο κομμάτι της εκπαίδευσης μέχρι τις τελευταίες δεκαετίες (Κωστίκης, 2002), ενώ είναι αυτό το κομμάτι της εκπαίδευσης με την μεγαλύτερη σχέση με την αναπτυξιακή διαδικασία. Εκ προοιμίου λοιπόν η επαγγελματική εκπαίδευση, έχει σαν κύρια αποστολή να εκπαιδεύει το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό, το οποίο θα επανδρώνει την αγορά εργασίας, έτσι ώστε αυτή να μπορεί να παρέχει στην παραγωγή και στις υπηρεσίες, το κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό το οποίο χρειάζεται ώστε να επιτευχθεί η ανάπτυξη. Ως εκ τούτου, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι το εκπαιδευτικό σύστημα, επηρεάζει με καθοριστικό τρόπο τις οικονομικές εξελίξεις κάθε χώρας, ακόμη και την άσκηση της οικονομικής της πολιτικής (Γλαμπεδάκης, 1990). Επιπλέον, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε, ότι ένα από τα κύρια διακυβεύματα που τίθενται τα τελευταία χρόνια, λόγω κυρίως και του υψηλού ποσοστού ανεργίας των νέων ανθρώπων, είναι το πώς το κάθε εκπαιδευτικό σύστημα θα σχεδιαστεί με τον κατάλληλο τρόπο, ώστε να εξασφαλίσει την ομαλή μετάβαση του αποφοίτου του στην αγορά εργασίας (Αλεξίου, 2002). Είναι βέβαιο όμως, ότι όσο και να προσπαθούν οι ειδικοί επιστήμονες να βρουν τρόπους και να σχεδιάσουν έτσι τα εκπαιδευτικά συστήματα, ώστε να εξασφαλίζεται αυτή η ομαλή μετάβαση, κρίνοντας από τα διαρκώς αυξανόμενα ποσοστά ανεργίας των νέων, αυτό τελικά δεν έχει γίνει ικανοποιητικά κατορθωτό. Πιθανόν κατά την άποψή μας, αυτό να υφίσταται, επειδή πρακτικά είναι αδύνατο να προβλεφθούν τα δεδομένα ανά πάσα στιγμή της αγοράς εργασίας και να προβλεφθούν οι ανάγκες την κάθε στιγμή, σε κατάλληλα εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό. Ως μια λύση σε όλες αυτές τις πραγματικές αδυναμίες, θα μπορούσαμε να δούμε, εκτός από ένα ευκολοπροσάρμωστο σε αλλαγές και αναγκαιότητες

βασικό εκπαιδευτικό σύστημα, και την περίπτωση της διαρκούς δυνατότητας επανεκπαίδευσης και επανακατάρτισης σε νέες ειδικότητες, τις οποίες η αγορά εργασίας θα έχει ανάγκη κάθε χρονική περίοδο (Πεσμαζόγλου, 1999). Συγχρόνως δε, με μια θεσμοθετημένη δια βίου εκπαίδευση, η οποία θα έλυνε σε ένα βαθμό τα προβλήματα κυρίως της κλαδικής ανεργίας, τα οποία δημιουργούνται από τις ανισορροπίες της αγοράς, το εκπαιδευτικό σύστημα οφείλει να εξασφαλίσει, κατά την άποψή μας, το μεγαλύτερο δυνατό εύρος γνώσεων στους αποφοίτους του. Με αυτόν τον τρόπο, θα είναι εφοδιασμένοι με αρκετές και διαφορετικών επιπέδων γνώσεις, ώστε να είναι ευκολοπροσάρμοστοι στις γενικότερες απαιτήσεις και αλλαγές της αγοράς εργασίας (Κωστίκης, 2002). Έτσι, οι όποιες μεταρρυθμίσεις γίνονται στο εκπαιδευτικό σύστημα προς αυτή την κατεύθυνση, θα πρέπει εκτός από την αλλαγή και τον εκσυγχρονισμό των προγραμμάτων σπουδών, να περιλαμβάνουν ανάπτυξη κινήτρων για μάθηση, ουσιαστικά προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού, εξειδικευμένα αλλά και αρχικώς χρηματοδοτούμενα προγράμματα διασύνδεσης της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας (Αλεξίου, 2002).

Ένα πρόβλημα το οποίο έχει παρατηρηθεί στο παρελθόν και αναδεικνύει την ανάγκη γρήγορης προσαρμογής του εκπαιδευτικού συστήματος στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, είναι το φαινόμενο να καθυστερεί η εκπαίδευση να εφοδιάσει την αγορά εργασίας με κατάλληλα εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό και όταν πλέον το καταφέρνει, οι συνθήκες να έχουν αλλάξει και η οικονομία να μην το χρειάζεται πια (Χασάπης, 2000). Για τον λόγο αυτό υποστηρίζουμε την ανάγκη μιας διαρκούς συνεργασίας του εκπαιδευτικού συστήματος με τις ανάγκες της πραγματικής οικονομίας. Όμως η

άποψη αυτή, η οποία έχει να κάνει με την αναγκαιότητα της σύνδεσης της εκπαίδευσης με την παραγωγή, έχει αντιμετωπιστεί αρνητικά από πολλούς παιδαγωγούς και κοινωνιολόγους της εκπαίδευσης, με το σκεπτικό ότι ενισχύει τον αλλοτριωτικό ρόλο της καπιταλιστικής παραγωγής (Μπουζάκης, 2002). Αυτή η αντιμετώπιση στην σύνδεση εκπαίδευσης με την παραγωγή, κατά την άποψή μας, αποτελεί μια υπερβολή ιδεολογικής τοποθέτησης, η οποία βλέπει τον κίνδυνο της μετατροπής του σχολείου σε μια οικονομική επιχείρηση (Κάτσικας & Καββαδίας, 2000). Αυτό όμως δεν είναι δυνατόν να προκύπτει εξαιτίας της σύνδεσης σχολείου και οικονομίας. Διότι θεωρούμε προφανές, ότι το εκπαιδευτικό σύστημα, εκτός από το να προμηθεύει την αγορά εργασίας με ικανά στελέχη, έχει και άλλους ρόλους που του δίνουν τον κοινωνικό του χαρακτήρα. Αυτοί μπορεί να είναι: η συμβολή του στην ατομική και κοινωνική ανάπτυξη των ατόμων, η δημιουργία μαζικής πολιτιστικής και πολιτικής κουλτούρας, η ανάπτυξη συνεργατικής λειτουργίας ανάμεσα στα άτομα μαθητές, η μάθηση της αρμονικής συμβίωσης με τη διαφορετικότητα, ρόλοι οι οποίοι από μόνοι τους, το απομακρύνουν από όποιες επιφυλάξεις δημιουργούνται για το ρόλο του σε σχέση με την οικονομική ανάπτυξη. Επιπλέον, ο ανθρωπιστικός διαπλαστικός ρόλος του εκπαιδευτικού συστήματος, αποτελεί (ή τουλάχιστον έτσι θα έπρεπε να είναι), μια ασφαλιστική δικλίδα ισορροπίας, μεταξύ της κοινωνίας και του πολλές φορές απάνθρωπου οικονομικού συστήματος (Τσουκαλάς, 1983).

Έτσι μέσω αυτών των επιμέρους ρόλων του, θα είναι δυνατόν να μπορεί η λογική των αριθμών να ακολουθεί την λογική των κοινωνικών αναγκών, τις οποίες κάθε εκπαιδευτικό σύστημα έχει κατά την άποψή μας υποχρέωση να τονίζει στους νέους ανθρώπους.

Για όλους αυτούς τους λόγους θεωρούμε ότι η εκπαίδευση πρέπει να κρατά μια ισορροπία μεταξύ των γενικών γνώσεων που θα προσφέρει στους νέους ανθρώπους και την ειδίκευση την οποία θα προσφέρει σε αυτούς, η οποία θα έχει ως στόχο να τους προετοιμάσει για την αγορά εργασίας (Κάτσικας & Καββαδίας, 2000). Αν αυτό το καταφέρει, θα μπορέσει να εκπαιδεύσει και να παραδώσει στην κοινωνία γενικότερα μορφωμένους πολίτες και παράλληλα ειδικευμένους, ώστε να μπορούν να αντιμετωπίσουν τις σύγχρονες επαγγελματικές ανάγκες. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα η κοινωνία να προοδεύει αλλά και συνάμα η οικονομία να αναπτύσσεται.

Άλλωστε, και η σύγχρονη Ευρωπαϊκή τάση, επιδιώκει μεγαλύτερου εύρους αρχική εκπαίδευση και λιγότερη εξειδίκευση και στη συνέχεια τη δυνατότητα κατάρτισης και επανακατάρτισης, για όσες φορές είναι απαραίτητο, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της παραγωγικής διαδικασίας και της οικονομίας των χωρών (Νικολάου, 2008).

Όσο αφορά την σχέση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος με την οικονομία, υπάρχουν δύο πολύ βασικά αρνητικά δεδομένα, τα οποία πιθανόν να οδηγούσαν κάποιον να σκεφτεί, ότι πλέον δεν μπορεί να υπάρξει κανενός είδους σχεδιασμένη σχέση. Από τη μια είναι η χαμηλότατη χρηματοδότηση του εκπαιδευτικού συστήματος από την πολιτεία, η οποία πλέον στην περίοδο της οικονομικής κρίσης είναι οριακή. Από την άλλη η ανυπαρξία στην ουσία πλέον βιομηχανικού τομέα στη χώρα μας και η κάλυψη των αναγκών του τομέα υπηρεσιών με ανειδίκευτους ανέργους νέους. Αυτές δυστυχώς οι πραγματικότητες, προφανώς δε βοηθούν, ούτε την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού συστήματος μέσα από ένα στοχοθετημένο σχεδιασμό, ούτε στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας γενικότερα (Πεσμαζόγλου, 1999). Παράλληλα, το όποιο ανθρώπινο κεφάλαιο

αναπτύσσεται σε εποχές οικονομικής κρίσης σε μια χώρα, εξαιτίας της αδυναμίας απασχόλησής του, αναζητεί κατά κόρον διεξόδους στην αναζήτηση εργασίας σε άλλες χώρες στο εξωτερικό. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, στις χώρες στις οποίες συμβαίνει, σε βάθος χρόνου να δημιουργείται μια έλλειψη του σύγχρονου συντελεστή παραγωγής, του οποίου η έλλειψη αντίστοιχα πιθανόν να εμποδίζει σε μεγάλο βαθμό την προοπτική ανάκαμψης της οικονομίας, μέσα από ένα κατάλληλο σχεδιασμό, ο οποίος θα προέβλεπε τη χρησιμοποίησή του (Skeldon,1997).

2.5. Σχέση εκπαίδευσης και επαγγελματικής επιτυχίας

Παράλληλα με την αναζήτηση της σχέσης της εκπαίδευσης με την οικονομία και το πόσο υπάρχει μεταξύ τους εξάρτηση, έχει απασχολήσει πολλούς μελετητές και η σχέση εκπαίδευσης και επαγγελματικής επιτυχίας. Αυτή η θεωρητική αναζήτηση, πιστεύουμε ότι έχει ως αφετηρία, την ανάγκη να αναδειχθεί η σπουδαίος ρόλος μιας καλής εκπαίδευσης του ατόμου, στην μετέπειτα επαγγελματική του πορεία. Έτσι, η διαδικασία μετάβασης από το σχολείο στην εργασία, είναι για τις αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες ένα σημαντικό ζήτημα θεωρητικής ανάλυσης. Βέβαια σε σχέση με αυτές τις θεωρίες – μοντέλα οι οποίες προσπαθούν να εξηγήσουν την πορεία μετάβασης από τις σπουδές στην εργασία, έχουν διατυπωθεί μια σειρά από αμφισβητήσεις (Κωστίκης, 2002). Αυτές οι αμφισβητήσεις, βασίζονται σε νέα δεδομένα³¹ τα οποία εμφανίζονται στις σύγχρονες παγκοσμιοποιημένες οικονομίες, με τις κατά καιρούς σοβαρές οικονομικές κρίσεις τους. Υποστηρίζουν λοιπόν ότι σε αυτά τα νέα περιβάλλοντα, δεν μπορεί να προβλεφθούν συγκεκριμένες οικονομοπολιτικές διαδρομές, χωρίς να ληφθούν υπόψη κάθε φορά, τα πραγματικά δεδομένα του οικονομικού περιβάλλοντος (Κανελλόπουλος & συν. 2003). Παρόλη την ύπαρξη των όποιων αντιρρήσεων ή προβληματισμών όμως, αυτές οι θεωρίες υπάρχουν, ανεξάρτητα τη σημαντικότητα που αναγνωρίζεται στην καθεμία. Θεωρούμε δε, ότι είναι πολύ χρήσιμες στην προσπάθεια εξήγησης, της όλης πορείας μεταξύ σχολείου και εργασίας. Έτσι, εκτός από τη

---

³¹Εισαγωγή φτηνών προϊόντων, εισαγωγή φτηνού εργατικού δυναμικού, εισαγωγή ακριβών πρώτων υλών, χαμηλή παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα, διογκωμένη γραφειοκρατία, έλλειψη προγραμματισμού και στρατηγικού σχεδιασμού, διογκωμένος δημόσιος τομέας, έλλειψη κονδυλίων για έρευνα, κακή κοινωνική πολιτική κ.α.

θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου, η οποία, όπως αναπτύξαμε, ασχολείται κατά βάση με την σχέση της εκπαίδευσης με την οικονομική ανάπτυξη και παράλληλα έχει και αναφορές στη σχέση εκπαίδευσης και επαγγελματικής επιτυχίας, υπάρχουν και άλλες θεωρίες, οι οποίες προσπαθούν να παρουσιάσουν το πόσο εξαρτημένη ή όχι, είναι η επαγγελματική επιτυχία ενός ατόμου από την εκπαίδευσή του. Αυτές είναι οι θεωρία του φίλτρου, η θεωρία του ανταγωνισμού για θέσεις εργασίας, η θεωρία της κοινωνικοποίησης του εργαζομένου και η θεωρία της πιστοποίησης.

2.5.1. Η θεωρία του φίλτρου

Η θεωρία του φιλτραρίσματος διατυπώθηκε από τους Taubman και Wales (Παλαιοκρασά, χ,χ). Η θεωρία αυτή υποστηρίζει ότι σε πρακτικό επίπεδο, η εκπαίδευση δεν παρέχει ουσιαστικά, καμία ήσσονος σημασίας ικανότητα στον νέο που να τον ωφελεί στην εργασία του (Κωστίκης, 2002). Κι αυτό το τεκμηριώνει, υποστηρίζοντας ότι η πρόσληψη σε μια εργασία, παγκοσμίως, γίνεται με κριτήριο την προσδοκία της κάθε επιχείρησης, ότι ο εργαζόμενος θα μπορεί να ανταποκριθεί σε ένα βάθος χρόνου, στις απαιτήσεις της θέσης η οποία προσφέρεται (Taubman, & Wales, 1974). Τα σημαντικά κριτήρια, τα οποία συνήθως κάθε επιχείρηση θα ήθελε να αξιολογήσει, ώστε να προχωρήσει στην πρόσληψη κάθε φορά, είναι προφανές, ότι δεν είναι οι αποκτημένες γνώσεις σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά η ικανότητα στην απόκτηση νέων γνώσεων, η αποτελεσματικότητα και η συνεργατικότητα, έτσι ώστε ο εργαζόμενος να μπορεί να λειτουργήσει στο προκαθορισμένο παραγωγικό πλαίσιο της επιχείρησης. Όμως για να εξακριβώσει την ύπαρξη όλων αυτών των προσόντων, θα απαιτούνταν χρόνος και χρήμα, ενώ αν χρησιμοποιηθούν από την επιχείρηση, κάποια αντικειμενικά στερεότυπα ως ενδείξεις (Θεοδώρου, 2008), αυτό θα είναι ευκολότερο και χωρίς κόστος. Μεταξύ των κριτηρίων σε δεσπόζουσα θέση (Κανελλόπουλος και συν., 2003,) είναι η εκπαίδευσή των υποψηφίων και η κατάρτισή τους. Άρα, η εκπαίδευση κατά την συγκεκριμένη θεωρία, έχει το ρόλο της διαδικασίας πιστοποίησης αυτών που είναι πιο εκπαιδευμένοι, ότι είναι και πιο ικανοί. Δηλαδή, το εκπαιδευτικό σύστημα μέσα από τις διαδικασίες αξιολόγησης, τις οποίες διαθέτει ούτως ή άλλως, λειτουργεί ως ένας πρώτος μηχανισμός επιλογής σε σχέση με τις ικανότητες του κάθε

εκπαιδευόμενου, οι οποίες πιθανόν να παίξουν σημαντικό ρόλο στην επαγγελματική τους επιτυχία (Taubman, & Wales, 1974). Σύμφωνα με την θεωρία του φίλτρου, η εκπαίδευση μέσα από τους τίτλους σπουδών που δίνει, είναι ο τρόπος, ο οποίος χωρίς να προϋποθέτει δύσκολες και δαπανηρές διαδικασίες αξιολόγησης για τους εργοδότες, τους δίνει τη δυνατότητα εύκολα, να επιλέγουν τους θεωρητικά καλύτερους υποψηφίους. Έτσι λοιπόν, το κάθε εκπαιδευτικό σύστημα, λειτουργεί σαν ένα πρώτο φίλτρο επιλογής προσωπικού, μια λειτουργία αρκετά χρήσιμη μεν κατά την θεωρία, αλλά πολλές φορές όχι τόσο αξιόπιστη και αποτελεσματική (Θεοδώρου, 2008), αλλά οπωσδήποτε, καταρχήν πολύ βολική. Αλλά και οι ίδιοι οι μελλοντικοί υποψήφιοι εργαζόμενοι, επενδύουν στην απόκτηση αυξημένων εκπαιδευτικών προσόντων, τα οποία θα πιστοποιούν στους μελλοντικούς εργοδότες τους, την πιθανή καταλληλότητα για την απόκτηση των απαιτούμενων θέσεων.

Η θεωρία του φίλτρου, λαμβάνοντας υπόψη της και άλλες προϋπάρχουσες ικανότητες του ατόμου εκτός της εκπαίδευσης, οι οποίες υποστηρίζει ότι στην ουσία πιστοποιούνται ή και απλώς επιβραβεύονται από το εκπαιδευτικό σύστημα, θεωρεί, ότι αυτές απλώς επηρεάζουν την παραγωγικότητα των ατόμων, την καταλληλότητά τους για συγκεκριμένες θέσεις εργασίας και τελικά τις αμοιβές τους. Όμως θεωρούμε, ότι αυτή η υπόθεση και ταυτόχρονα παραδοχή, δημιουργεί τον κίνδυνο αποδυνάμωσης της απαίτησης για παροχή ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση μέσω των επενδύσεων από τα κράτη, με σκοπό να υπάρχει εκπαίδευση για όλους (Giddens, 2002). Αυτή η παροχή, έχει ως στόχο την διεύρυνση των δυνατοτήτων των ατόμων, γεγονός το οποίο θα έχει σαν αποτέλεσμα, όπως υποστηρίζει η θεωρία του ανθρώπινου

κεφαλαίου, μια σταθερή οικονομική ανάπτυξη. Όμως, αφού η θεωρία του φίλτρου έχει την αντίληψη, ότι οι εκπαιδευόμενοι, έχουν ούτως ή άλλως προϋπάρχουσες ικανότητες και η αυξημένη παραγωγικότητά τους δεν οφείλεται στην ουσία στην εκπαίδευσή τους, η όποια μείωση των εθνικών επενδύσεων στην εκπαίδευση, δεν θα σημαίνει και μείωση του εθνικού προϊόντος, άρα δεν θα επηρέαζε την οικονομική ανάπτυξη (Κανελλόπουλος και συν., 2003). Η άποψη αυτή, είναι καθολικά αντίθετη με όλα όσα έχει εκφράσει η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου, η οποία προωθεί την ανάπτυξη της εκπαίδευσης, ως την ανάπτυξη ενός μηχανισμού ίσων ευκαιριών για όλους (Schultz, 1961).

Γενικότερα όμως, οι απόψεις της συγκεκριμένης θεωρίας, δεν φαίνονται και ερευνητικά να επιβεβαιώνονται ξεκάθαρα (Θεοδώρου, 2008). Έρευνες, οι οποίες προσπάθησαν να εκτιμήσουν την επίδραση προϋπαρχόντων ικανοτήτων με αμοιβές, μετρώντας τον δείκτη νοημοσύνης των συμμετεχόντων, έδειξαν ότι οι διαφορές στις αμοιβές δεν οφείλονταν στο διαφορετικό δείκτη νοημοσύνης, αλλά στο διαφορετικό επίπεδο εκπαίδευσης. Επίσης η θεωρία του φίλτρου δεν μπορεί να επιβεβαιωθεί στην περίπτωση των μισθωτών και των αυτοαπασχολούμενων (Κανελλόπουλος και συν., 2003). Στην κατηγορία των μισθωτών λοιπόν, έστω ότι θα μπορούσαμε να δεχθούμε, ότι η εκπαίδευση μπορεί να θεωρηθεί ως φίλτρο, από το οποίο θα περάσουν οι υποψήφιοι για να πιστοποιηθούν οι ικανότητές τους, ώστε να πεισθούν οι εργοδότες τους για την καταλληλότητά τους και να τους προσλάβουν. Όμως στην κατηγορία των αυτοαπασχολούμενων, έστω και αν θεωρήσουμε τους πελάτες σαν εργοδότες, είναι προφανές, ότι η εκπαίδευση από μόνη της δεν μπορεί

να λειτουργήσει ως φίλτρο επιλογής, το οποίο θα κρίνει την καταλληλότητα του υποψηφίου.

2.5.2. Η θεωρία της πιστοποίησης

Για την θεωρία της πιστοποίησης (Berg, 1970), η οποία για πολλούς μελετητές αποτελεί μια λιγότερο απόλυτη εκδοχή της θεωρίας του φίλτρου (Κανελλόπουλος & συν. 2003), η εκπαίδευση και τα τυπικά προσόντα τα οποία έχει αποκτήσει ο υποψήφιος εργαζόμενος, του χρησιμεύουν μόνο κατά την διαδικασία πρόσληψης, ως εισιτήριο εισόδου στην εργασία (Κανελλόπουλος & συν. 2003). Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, οι εργοδότες βρίσκουν τα εύκολα αποδείξιμα τυπικά προσόντα, τα οποία μπορεί να πιστοποιηθούν ανά πάσα στιγμή μέσα από επίσημα αποδεικτικά, ως προσόντα μεγαλύτερης βαρύτητας, από τα ουσιαστικά προσόντα του υποψηφίου.

Αυτό συμβαίνει, επειδή τα ουσιαστικά προσόντα χρειάζονται κόπο και έρευνα για να αναδειχθούν, γεγονός που είναι χρονοβόρο, αλλά επιπλέον δυσκολεύει και ταλαιπωρεί τους εργοδότες. Έτσι οι εργοδότες καταφεύγουν αρχικά στα γνωστά στερεότυπα (ηλικία, φύλο, φυλή, οικογενειακή κατάσταση), αλλά στη συνέχεια εξετάζουν τα εκπαιδευτικά προσόντα των υποψηφίων, τα οποία, φαίνεται να τα θεωρούν επαρκείς δείκτες της προσδοκώμενης παραγωγικότητας των εργαζομένων και τα οποία σε κάποιο βαθμό έχουν μια σφραγίδα νομιμότητας, αφού είναι βεβαιωμένα από την ίδια την πολιτεία (Bidner, 2010).

Η θεωρία της πιστοποίησης ερμηνεύει την ετεροαπασχόληση, αλλά και την απασχόληση εργαζομένων με αυξημένα τυπικά προσόντα, σε θέσεις στις οποίες θα μπορούσαν να εργαστούν άτομα με λιγότερα τυπικά προσόντα (υπερεκπαίδευση). Αυτή η προτίμηση των εργοδοτών έχει να κάνει με την προσδοκία τους ότι με δεδομένο το υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης των εργαζομένων θα είναι και μεγαλύτερη η παραγωγικότητά τους (Κανελλόπουλος και συν., 2003).

Αυτός ο τρόπος επιλογής προσωπικού, είναι γεγονός, ότι από τη μια τους βοηθά να αποφεύγουν τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, σε σχέση με το περιεχόμενο της απασχόλησης στις θέσεις εργασίας των επιχειρήσεων. Επιπλέον από την άλλη, επιβεβαιώνει τις απόψεις των υποστηρικτών της γενικής παιδείας, σε σχέση με την εξειδικευμένη, η οποία φαίνεται με αυτό τον τρόπο ότι δεν είναι απαραίτητη για την αύξηση της παραγωγικότητας. Έτσι, η χρήση των εκπαιδευτικών προσόντων ως στοιχείων επιλογής στην πρόσληψη, φαίνεται ότι δίνει στον εργαζόμενο πλεονέκτημα, σε όλη τη διάρκεια που αυτός παραμένει στην ίδια εργασία, όταν μάλιστα αυτή είναι εσωτερικά οργανωμένη (πχ. δημόσιος τομέας) και δεν είναι αναγκαία η εσωτερική επαγγελματική κινητικότητα, αλλά και τα εκπαιδευτικά προσόντα είναι αποδεκτά ως κριτήρια προαγωγής και εξέλιξης και από τα δύο ενδιαφερόμενα μέρη (Κανελλοπουλος, και συν. 2003). «Έρευνες στις ΗΠΑ, έδειξαν ότι στην πλειοψηφία τους οι αυτοαπασχολούμενοι έχουν λιγότερα εκπαιδευτικά προσόντα από τους μισθωτούς, ενώ όσοι έχουν σπουδάσει είναι περισσότερο σταθεροί εργαζόμενοι, ευρήματα συμβατά με την θεωρία της πιστοποίησης και ταυτόχρονα υποστηρικτικά της θεωρίας του ανθρώπινου κεφαλαίου» (Θεοδώρου, 2008, σελ. 79).

Θεωρούμε ότι στην σημερινή εποχή, όπου υπάρχει αυξημένη προσφορά εργασίας σε σχέση με τη ζήτηση, πράγματι η πιστοποίηση έχει συνδεθεί με την απασχόληση και το σύστημα αμοιβών. Αυτό σημαίνει, ότι ο πιστοποιημένος εργαζόμενος, κατά την άποψή μας, γίνεται αποδεκτός ως γνώστης μιας σειράς θεμάτων γενικών και εξειδικευμένων, τις οποίες γνώσεις έχει αποκτήσει από τις σπουδές ή την κατάρτισή του. Ως εκ τούτου, ένα υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης

είναι πιθανό να αποτελεί, το διαβατήριο εισόδου στην κλειστή αγορά εργασίας για τους νέους.

2.5.3. Η θεωρία του ανταγωνισμού για θέσεις εργασίας

Ο Lester Thurow, (Thurow, 1975), προσπάθησε να εξηγήσει, διατυπώνοντας την θεωρία του ανταγωνισμού για τις θέσεις εργασίας, το λόγο που ενώ σχεδιάζονται εκπαιδευτικά προγράμματα με στόχο να καταπολεμηθεί η ανεργία, αυτά δεν έχουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα (Κωστίκης, 2002). Το συγκεκριμένο μοντέλο – θεωρία, υποστηρίζει ότι όταν υπάρχει ανταγωνισμός για θέσεις εργασίας, αυτό το οποίο έχει το σπουδαιότερο ρόλο στην πιθανότητα να βρει κάποιος εργασία, είναι η ίδια η αντιστοιχία μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης και όχι τα παραγωγικά του προσόντα. (Muysken,1999). Θεωρεί, ότι στην ουσία τα απαιτούμενα παραγωγικά προσόντα, δεν τα δίνει κύρια στον υποψήφιο εργαζόμενο καμία εκπαίδευση ή κατάρτιση, από το όποιο εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά η ικανότητά του να καταρτίζεται και να προσαρμόζεται με ευκολία στον συγκεκριμένο χώρο εργασίας. Βέβαια, αν δεχτούμε ότι η συγκεκριμένη θεωρία ευσταθεί, θα πρέπει να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις αλλαγής του ρόλου του σχολείου, ώστε αυτό να δίνει προτεραιότητα στα γνωστικά, στα ψυχοκινητικά και στα θυμικά του μαθητή (διάθεση για εργασία, εμπιστοσύνη, συνεργατικότητα κλπ). (Büchel, & Pollmann-Schult, 2001).

Όμως η θεωρία του ανταγωνισμού για τις θέσεις εργασίας, στις νέες διαμορφωμένες οικονομικοκοινωνικές πραγματικότητες, φάνηκε να μην λαμβάνει σοβαρά υπόψη της δεδομένα, τα οποία υπάρχουν στις σύγχρονες οικονομίες. Ζητήματα όπως η ατέλεια των αγορών, οι διακρίσεις μεταξύ των κοινωνικών ομάδων οι οποίες διεκδικούν τις θέσεις εργασίας, καθώς και τα πιθανά εμπόδια κινητικότητας ως προς την αναζήτηση εργασίας στην

παγκοσμιοποιημένη κατά τα αλλά οικονομία, οδήγησε στην εμφάνιση διαφορετικών ερμηνειών, ως προς τον τρόπο λειτουργίας του ανταγωνισμού στην αγορά εργασίας (Κωστίκης 2002). Για να καλυφθεί η αδυναμία να ερμηνεύσει τα παραπάνω η θεωρία του ανταγωνισμού για τις θέσεις εργασίας, αναπτύχθηκε η θεωρία των δυαδικών ή καταταμημένων αγορών εργασίας (Edwards & part.,1973). Αυτή προσπαθεί να εξηγήσει φαινόμενα, όπως η φτώχεια, οι διακρίσεις, η μακροχρόνια ανεργία στις νέες διαμορφωμένες συνθήκες, σε αυτές δηλαδή, όπου η επικοινωνία μεταξύ των αγορών εργασίας και της κινητικότητας των εργαζομένων είναι ιδιαίτερα δύσκολες. Αυτή η δυσκολία, είναι σαφές ότι εύκολα μπορεί να γίνει κατανοητή, καθώς η κινητικότητα εμποδίζεται, είτε από υπερπροσφορά διαθεσίμων ατόμων (γυναικών, μειονοτήτων, μεταναστών), είτε από το γεγονός ότι η προσφορά αφορά σε επαγγέλματα χαμηλού γοήτρου, είτε από την απαξίωση των αγορών, ως προς το επίπεδο της εκπαίδευσης την οποία έχουν οι υποψήφιοι εργαζόμενοι από το εκπαιδευτικό σύστημα (Κανελλόπουλος & συν. 2003).

Για όλους αυτούς τους λόγους, οι υποστηρικτές της θεωρίας των δυαδικών αγορών θεωρούν, ότι ο προσδιορισμός των αμοιβών των εργαζομένων, αλλά και η εξήγηση φαινομένων τα οποία δημιουργούν ανισοροπίες, όπως π.χ. η μακροχρόνια ανεργία, μπορεί να γίνουν αντιληπτά αν κατανοηθούν κάποια χαρακτηριστικά των αγορών τα οποία δημιουργούν τις στρεβλώσεις τους (π.χ. διακρίσεις σε βάρος κοινωνικών ομάδων, κλειστά επαγγέλματα κ.λ.π.) (Θεοδώρου, 2008). Η ίδια λοιπόν η ύπαρξη των δυαδικών αγορών εργασίας, συνεπάγεται άνισες ευκαιρίες εξέλιξης και ανάπτυξης των εργαζομένων και μια

αναποτελεσματικότητα στην κατανομή των εργαζομένων στις θέσεις εργασίας, γεγονότα τα οποία οδηγούν σε χαμηλότερη παραγωγικότητα (Πετρινιώτη,1989).

Η θεωρία των δυαδικών ή κατατετμημένων αγορών, παρόλο που δεν έχει απαντήσεις για όλα τα προβλήματα των αγορών, περιέχει απόψεις τις οποίες έχουν αποδεχτεί σε ένα βαθμό και κλασικοί οικονομολόγοι, οι οποίοι υιοθετούν σημεία της, για να εξηγήσουν προβλήματα των αγορών, όπως το φαινόμενο της μακροχρόνιας ανεργίας ή το φαινόμενο της μειωμένης αποτελεσματικότητας των εργαζομένων (Edwards & part. 1982).

2.5.4. Η θεωρία της κοινωνικοποίησης του εργαζομένου

Οι Bowles και Gintis³² (Φραγκουδάκη, 2005), μέσα από τις μελέτες τους, δίνουν την δική τους θεώρηση σε σχέση με τη σχέση εκπαίδευσης και επαγγελματικής επιτυχίας. Η συγκεκριμένη άποψη, λαμβάνει κυρίως υπόψη της την κοινωνική λειτουργία της εκπαιδευτικής διαδικασίας και όχι τόσο τη γνωστική. Θεωρούν, ότι δεν είναι το περιεχόμενο της εκπαιδευτικής πράξης, αυτό το οποίο κοινωνικοποιεί τους εργαζόμενους, αλλά ότι η κοινωνικοποίησή τους γίνεται κατά βάση ανάλογα με τη μορφή και τον προσανατολισμό τον οποίο έχει το εκπαιδευτικό σύστημα. Υποστηρίζουν, ότι οι εργοδότες επιλέγουν εργαζόμενους με καλύτερη μόρφωση, όχι επειδή πιστεύουν ότι έχουν αποκτήσει από την εκπαίδευση περισσότερες γνώσεις, αλλά επειδή είναι πιο κοινωνικοποιημένοι, με αποτέλεσμα αυτή τους η κοινωνικοποίηση, να τους κάνει πιο εύκολα εντάξιμους στο εργασιακό περιβάλλον, γεγονός το οποίο έχει ως αποτέλεσμα να είναι και πιο παραγωγικοί (Bowles & Gintis, 1975).

Τα κοινωνικά χαρακτηριστικά τα οποία αναπτύσσονται μέσα από την οργανωμένη εκπαιδευτική διαδικασία στους μαθητές, τα οποία είναι χρήσιμα όταν αυτοί αργότερα διεκδικούν θέσεις εργασίας, είναι η συγκέντρωση, η συμμόρφωση στις οδηγίες, η τήρηση των προθεσμιών, η επιμονή και η συνεργασία με τους άλλους. Επιπλέον, μπορεί να αποκτούν αυτοεκτίμηση, οργανωτικότητα, ακόμη και ηγετικές ικανότητες, χαρακτηριστικά τα οποία είναι απαραίτητα για την διεκδίκηση θέσεων εργασίας υψηλού επιπέδου. Βεβαίως, οι δύο δημιουργοί της θεωρίας της

---

³² Αμερικάνοι ριζοσπάστες κοινωνιολόγοι

κοινωνικοποίησης, εκφράζουν την άποψη (Κωστίκης, 2002), ότι κάποιες από τις ικανότητες τις οποίες οι υποψήφιοι αποκτούν μέσω της εκπαίδευσης (δημιουργικότητα, ανάπτυξη πρωτοβουλιών), μπορεί και να κριθούν αρνητικά από κάποιους εργοδότες, οι οποίοι θα τις θεωρήσουν ως απειλή στο υπάρχον εργασιακό καθεστώς της επιχείρησης. Όλοι αυτοί οι προβληματισμοί, αλλά και οι υποθέσεις, όπως τις εκφράζει η θεωρία της κοινωνικοποίησης, σε σχέση με τις θετικές ή αρνητικές επιδράσεις, τις οποίες πιθανόν να έχουν οι αποκτημένες κοινωνικές δεξιότητες κατά τη διάρκεια της σχολικής φοίτησης, θα πρέπει να ερευνηθούν περισσότερο και τα πορίσματα των ερευνών στο μέλλον, θα μας ξεκαθαρίσουν την βασιμότητα των θέσεων της παραπάνω θεωρίας (Κωστίκης, 2002).

2.5.5. Συμπεράσματα από την επισκόπηση των παραπάνω θεωριών

Από τις παραπάνω θεωρίες, φαίνεται ότι η εκπαίδευση με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, έχει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη των ατόμων και σε σχέση με τις δυνατότητες τις οποίες τους δίνει στην διαδικασία εύρεσης εργασίας, αλλά και στην όλη πορεία τους κατά την εργασιακή τους διαδρομή. Επιπλέον, η εφαρμογή των γνώσεων τις οποίες έχουν τα άτομα ένεκα της εκπαίδευσής τους στην όλη παραγωγική διαδικασία, έχει σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη. Όλες οι παραπάνω θεωρίες, θέτοντας βέβαια η κάθε μια διαφορετικά επιχειρήματα, προσπαθούν να ερμηνεύσουν αυτή την επιρροή και τη σχέση μεταξύ της εκπαίδευσης και της αγοράς εργασίας. Τα κράτη λοιπόν και οι αρμόδιοι για τον σχεδιασμό των εκπαιδευτικών πολιτικών, μπορούν χρησιμοποιώντας τις ως εργαλεία ανάλυσης και προβληματισμού, να βοηθηθούν να σχεδιάσουν τις κατάλληλες εκπαιδευτικές πολιτικές. Όπως αναφέρει ο Κανελλόπουλος (Κανελλόπουλος, και συν. 2003), τις τελευταίες δεκαετίες έχουν γίνει πολλές έρευνες με σκοπό να επαληθευτεί και εμπειρικά αυτή η σχέση μεταξύ της εκπαίδευσης και της αγοράς εργασίας και να επαληθευτεί το ορθό της κάθε θεωρητικής προσέγγισης. Παρόλο, που κατά την άποψή μας, οι κοινωνικές έρευνες, δεν μπορούν πάντα να αποτυπώσουν την απόλυτη ορθότητα της θεωρίας, λόγω της πολυπλοκότητας των επιρροών στα κοινωνικά ζητήματα, φαίνεται από τα αποτελέσματα των ερευνών, η σχέση την οποία έχει η αύξηση της παραγωγικότητας της οικονομίας με το επίπεδο εκπαίδευσης το οποίο παρέχεται. Είναι δε σχεδόν σίγουρο, ότι αυτή η αύξηση της παραγωγικότητας, η οποία οδηγεί από την μεριά της σε ανάπτυξη της οικονομίας και αύξηση των εισοδημάτων, θα δημιουργήσει σε μια

αντίστροφη επιρροή και την καθιέρωση καλύτερων εκπαιδευτικών συστημάτων. Έτσι, ερευνητικά ενώ καθίσταται από τη μια σχεδόν σαφής η αλληλεπίδραση μεταξύ οικονομίας και εκπαίδευσης, από την άλλη, δημιουργείται μια αβέβαιη εικόνα ως προς το βαθμό αυτής της αλληλεπίδρασης, επειδή υπάρχει μια σχετική αδυναμία ως προς την ακριβή αποτύπωση εμπειρικά αυτής της σχέσης. Αυτό, κατά την άποψή μας, έχει ως αποτέλεσμα, η εκπαίδευση πλέον να θεωρείται μεν αναγκαία συνθήκη για την ανάπτυξη της οικονομίας αλλά όχι απαραίτητα και ικανή.

2.6. Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση και η σχέση της με την αγορά εργασίας.

Από όλα αυτά που αναφέραμε παραπάνω, θεωρούμε ότι διακρίνεται σαφώς η σημασία της εκπαίδευσης για την οικονομική ανάπτυξη. Μάλιστα, φαίνεται ότι η προετοιμασία των αποφοίτων της εκπαίδευσης, ώστε να έχουν τις κατάλληλες γνώσεις, είναι ιδιαίτερης σημασίας σε σχέση με την καλύτερη ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Αυτό σε ένα μεγάλο βαθμό προϋποθέτει εξειδικευμένη εκπαίδευση, κάτι το οποίο μπορεί να ισχυριστεί ότι δίνει, το κομμάτι της εκπαίδευσης το οποίο έχει ως σκοπό την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση των μελλοντικών αποφοίτων μαθητών (Αθανασούλα- Ρέππα, 1999). Αυτή θεωρούμε ότι είναι μια πραγματικότητα, η οποία έχει γίνει αντιληπτή από τις κυβερνήσεις, τουλάχιστον των ανεπτυγμένων κρατών, και έχει γίνει σε ένα βαθμό προσπάθεια για την ανάπτυξη αυτού του είδους της εκπαίδευσης (Νικολάου, 2008). Το ίδιο φαίνεται να επιδιώκεται και στην Ελλάδα μετά το 1950 τουλάχιστον σε επίπεδο προθέσεων. Δυστυχώς, αυτή η διαφαινόμενη πρόθεση, στο θεωρητικό πλαίσιο, δεν ακολουθείται από πραγματική συνειδητή προσπάθεια να πάρει αυτό το εξειδικευμένο μέρος της εκπαίδευσης, τον σπουδαίο ρόλο του οποίου θα έπρεπε να είχε (Κασσωτάκης, 1985). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, η Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση, στη δευτεροβάθμια εκπαιδευτική βαθμίδα, να παραμένει το αποπαίδι της Γενικής Εκπαίδευσης, και ο αποδέκτης των μαθητών, οι οποίοι δεν μπορούν ή δε θέλουν να προχωρήσουν σε αυτή (Κοτσιφάκης, 2005)³³. Παρόλη αυτή τη πραγματικότητα στο ελληνικό

---

³³ Η εξέταση των αιτίων αυτής της πραγματικότητας, δεν μπορεί να γίνει στο πλαίσιο της παρούσης εργασίας, άλλωστε θα αποτελούσε το θέμα από μόνο του μια ξεχωριστή εργασία, και

εκπαιδευτικό σύστημα, στην διεθνή κοινωνιολογική σκέψη, έχουν διατυπωθεί κάποιες σημαντικές θεωρίες, οι οποίες προσπάθησαν να αιτιολογήσουν την αναγκαιότητα της ύπαρξης και ανάπτυξης της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, τις οποίες θα παρουσιάσουμε στη συνέχεια εν συντομία.

επιπλέον είναι ένα ζήτημα το οποίο έχει απασχολήσει πολλούς μελετητές και η ανάλυσή του, έχει γίνει αντικείμενο πολλών αξιολογών θεωρητικών πονημάτων.

2.6.1. Η τεχνολογική θεωρία (αναγκαιότητα δημιουργίας επαγγελματιών)

Το δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα, επικράτησε η αντίληψη, κυρίως μέσα από την θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου όπως εκτενώς αναφέραμε, ότι η απόκτηση μέσω της εκπαίδευσης γνώσεων και δεξιοτήτων, αποτελούν επένδυση με σκοπό την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας (Schultz, 1961). Αυτή η επικράτηση, οδήγησε στην ανάπτυξη θεωριών, οι οποίες υποστηρίζουν, ότι η εκπαίδευση, αυτή καθ' αυτή συμβάλει στη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων, αφού κατά κάποιο τρόπο δημιουργεί στα άτομα προϋποθέσεις πιθανής κοινωνικής κινητικότητας, ενώ ταυτόχρονα μέσω της εκπαίδευσης των ατόμων, συμβάλει στην οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη της κοινωνίας. Η τεχνολογική θεωρία, η επικρατέστερη σήμερα διεθνώς θεωρία, η οποία ασχολείται με τα παραπάνω συμπεράσματα, βασίζεται στην φονξιοναλιστική (δομολειτουργική) αντίληψη για την κοινωνία (Φραγκουδάκη, 1985).

Αυτή θεωρεί, ότι η ισορροπία των εσωτερικών αντιθέσεων μιας κοινωνίας, επιτυγχάνεται μέσα από την συναίνεση των κοινωνικών ομάδων, οι οποίες την αποτελούν, γεγονός το οποίο δημιουργεί μια κοινωνική σταθερότητα και τάξη. Αυτή η κατάσταση, θεωρείται από την φονξιοναλιστική αντίληψη, ότι συντηρεί την κοινωνική ηρεμία και κάθε απόκλιση από αυτή, ότι δημιουργεί προβλήματα. Η εκπαίδευση λοιπόν μπορεί, σύμφωνα με την θεωρία, να παίξει διττό σημαίνοντα ρόλο σε αυτό. Από τη μια να εκπαιδεύει τους μαθητές στη συμμόρφωση απέναντι στους κοινωνικά αποδεκτούς κανόνες (Durkheim, 1961). Από την άλλη, στην εποχή μας, όπου τα εργασιακά δεδομένα, οι παραγωγικές απαιτήσεις και οι ρόλοι που καλούνται να έχουν οι εργαζόμενοι στην σύγχρονη παραγωγική διαδικασία,

αλλάζουν, μέσα από την αυτοματοποίηση της παραγωγής και τη χρήση νέων τεχνολογιών, να τους δίνει την δυνατότητα, μέσω των αυξημένων γνώσεων, της επαγγελματικής κινητικότητας (Cosin, 1977). Οι αλλαγές λοιπόν αυτές στην παραγωγική διαδικασία οι οποίες απαιτούν και εξειδικευμένη γνώση, δημιουργούν την ανάγκη για νέες επαγγελματικές δεξιότητες, οι οποίες σαφώς δεν μπορούν να αποκτηθούν μόνο από την εμπειρική μαθητεία, αλλά απαιτούν μια καλά αναπτυγμένη τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση (Collins,1971).

Επιπλέον στην εποχή μας θεωρείται, ότι στο πλαίσιο της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, οι τεχνικές και οικονομικές γνώσεις των εργαζομένων, ακόμη και στα χαμηλά κλιμάκια της ιεραρχίας των επιχειρήσεων, πρέπει να προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα. Έτσι, αυτό το διαφορετικό πλαίσιο της νέας οικονομικής πραγματικότητας και της λειτουργίας των επιχειρήσεων, δημιούργησαν μια σειρά νέων απαιτήσεων και δεξιοτήτων από τους εργαζόμενους (Ιακωβίδης, 1998). Ένας από τους τρόπους για να ανταπεξέλθει λοιπόν ο εργαζόμενος στη νέα πραγματικότητα, ήταν η εκμάθηση των επαγγελματών μέσα από μια σύγχρονη επαγγελματική εκπαίδευση, η οποία θα του έδινε όλες αυτές τις εξειδικεύσεις τις οποίες χρειάζεται (Collins,1971). Μέσα από αυτό το σκεπτικό, η τεχνολειτουργική θεωρία, υποστηρίζει την αναγκαιότητα της ύπαρξης μιας σωστά αναπτυγμένης τεχνικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης.

2.6.2. Η θεωρία της νομιμοποίησης

Η θεωρία της νομιμοποίησης, έκανε την εμφάνισή της στην αρχή του εικοστού αιώνα, αλλά μετά την δεκαετία του 60, υποστηριζόμενη από τις θεωρίες οι οποίες αναφέρονται στην αξία της επένδυσης σε ανθρώπινο κεφάλαιο, έγινε πιο συγκεκριμένη, σε σχέση με το ρόλο της εκπαίδευσης στην ανάπτυξη κοινωνικών στόχων (Ιακωβίδης, 1998). Αυτή, επιχειρεί να συνδέσει τη σκοπιμότητα εισαγωγής συγχρόνων σχολικών προγραμμάτων και ειδικοτήτων στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, με τις αντιλήψεις οι οποίες διατυπώνονται από διάφορους διεθνείς οργανισμούς (Unesco, Ο.Ο.Σ.Α., Συμβούλιο της Ευρώπης κλπ.), οι οποίες αποτυπώνουν ένα νέο κοινωνικό ρόλο για την εκπαίδευση (Κωστίκης, 2002). Ο στόχος από αυτές τις αποτυπώσεις, είναι η νομιμοποίηση των ήδη υπάρχουσών εκπαιδευτικών δομών και των ενδεχόμενων μεταρρυθμίσεών τους.

Για την συγκεκριμένη θεωρία λοιπόν, η ανάπτυξη της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης μέσα στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα, η οποία θα προετοιμάζει τους μαθητές για την επαγγελματική τους ζωή, είναι μια από τις προϋποθέσεις για την οικονομική ανάπτυξη των χωρών. Όμως σύμφωνα με τη θεωρία, η τεχνική εκπαίδευση πρέπει να καθιερωθεί, ως ένα σχολικό πρόγραμμα με ρεαλιστικούς επαγγελματικούς στόχους, οι οποίοι όμως να λαμβάνουν γενικότερα υπόψη τους και τον κοινωνικό χαρακτήρα του σχολείου (Blackledge & Hunt, 1995). Μέσα από αυτήν την αντίληψη, η εξειδικευμένη εργασία η οποία είναι απόρροια της καλής επαγγελματικής εκπαίδευσης, δημιουργεί υπεραξία, την οποία δεν καρπύεται μόνο ο εργοδότης, αλλά δημιουργεί και τις προϋποθέσεις για υψηλότερες αμοιβές και καλύτερες συνθήκες εργασίας και στον

ίδιο τον εργαζόμενο (Ιακωβίδης, 1998). Έτσι κάτω από αυτές τις συνθήκες, βάσει της δομολειτουργικής ιδιότητας της κοινωνίας (Φραγκουδάκη, 1985), επιτυγχάνεται και η αναγκαία, για την ομαλή ανάπτυξη του κοινωνικού ιστού, συνύπαρξη των κοινωνικών τάξεων, οι οποίες έχουν αντίθετα οικονομικά συμφέροντα.

Επιπλέον, κατά την άποψη ορισμένων φιλελεύθερων θεωρητικών, η ισότητα των ευκαιριών στην εκπαίδευση, αυτή καθαυτή, προωθεί την κοινωνική κινητικότητα, καθώς, όλα τα άτομα ανάλογα με τις ικανότητες τους, εκμεταλλευόμενα τις δυνατότητες και τις γνώσεις τις οποίες τους δίνει ένα καλό εκπαιδευτικό σύστημα, έχουν την δυνατότητα οικονομικής και κοινωνικής ανόδου, ανεξάρτητα από το σημείο κοινωνικής και οικονομικής εκκίνησης (Χάγιεκ, 2008). Αυτό βέβαια σημαίνει, ότι αφού το άτομο έχει τις ίδιες θεωρητικά ευκαιρίες, είναι πλέον μόνο αυτό υπεύθυνο για το πώς θα τις αξιοποιήσει. Έτσι και το εκπαιδευτικό σύστημα και κατά συνέπεια και η κοινωνία δεν φέρει καμία ευθύνη. Αυτή, η απλοϊκή κατά την άποψή μας ανάλυση, δεν λαμβάνει υπόψη της την πραγματική διάσταση και τις αντικειμενικές δυσκολίες, οι οποίες μπορεί να κρύβονται πολλές φορές πίσω από τη δυνατότητα των ίσων ευκαιριών. Δημιουργείται έτσι μια απενοχοποίηση στο κοινωνικό κατεστημένο, το οποίο τις περισσότερες φορές εμποδίζει υπόγεια τις δυνατότητες της κοινωνικής κινητικότητας, αφού οι ρόλοι είναι μοιρασμένοι ήδη, νομιμοποιώντας *a priori* την προκαθορισμένη κοινωνική διαφοροποίηση, μέσα από ένα ιδεολόγημα το οποίο ονομάζει ίσες ευκαιρίες (Bourdieu, & Passeron, 1990).

Όμως, κατά τη φονξιοναλιστική ερμηνεία του κοινωνικού ρόλου του σχολείου, αυτή η λειτουργία νομιμοποίησης, αποτελεί και τη σημαντικότερη λειτουργία του, καθώς με αυτό τον τρόπο συμβάλλει

αποφασιστικά στη διατήρηση και σταθερότητα της κοινωνική τάξης και ιεραρχίας (Blackledge, & Hunt, 1995). Έτσι με αυτό τον τρόπο, οι μαθητές δέχονται τους κανόνες και τις κοινωνικές αξίες και αποκτούν εφόδια, τα οποία θα τους χρησιμεύσουν μελλοντικά στο να αναλάβουν ρόλους ως εργαζόμενοι. Μετά την αποδοχή του ρόλου της επένδυσης σε ανθρώπινο κεφάλαιο ως μοχλού για την οικονομική ανάπτυξη, οι χώρες θα έπρεπε να επενδύσουν στην δημιουργία εκπαιδευτικών συστημάτων, τα οποία θεωρητικά, θα έδιναν ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση σε όλους, ανάλογα με τις ικανότητες και τις κλίσεις του καθενός (Schultz, 1961). Στο πλαίσιο αυτής της αντίληψης εντάσσονται και οι προσπάθειες των χωρών, ώστε να αναπτυχθεί η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση. Αυτή η ανάπτυξη της, είναι σαφές, ότι θα την κάνει πιο ελκυστική στις προτιμήσεις των μαθητών, διότι ο συγκεκριμένος τύπος σχολείων θα προσφέρει την κατάλληλη επαγγελματική προετοιμασία στους μαθητές, γεγονός που δίνει αφενός στην ύπαρξή τους κοινωνική νομιμοποίηση (Θεοδώρου, 2008) και αφετέρου συστηματοποιεί την επαγγελματική γνώση, έτσι ώστε να μπορεί η αγορά εργασίας να βρίσκει εξειδικευμένους εργαζόμενους.

2.6.3. Η θεωρία της ενσωμάτωσης

Η θεωρία της ενσωμάτωσης ή αφομοίωσης, αντιμετωπίζει την επαγγελματική εκπαίδευση, ως ένα από τους πιο πρόσφορους τρόπους ώστε να ενσωματωθούν οι νέοι άνθρωποι στις ήδη υπάρχουσες δομές των αναπτυσσόμενων χωρών (Κωστίκης, 2002). Η αφετηρία της διατύπωσης της εν λόγω θεωρίας ήταν οι πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, όπου το φαινόμενο της εσωτερικής μετανάστευσης, αλλά και της μετανάστευσης από τις φτωχές χώρες στις πλούσιες, ήταν σε μεγάλη εξέλιξη (Ιακωβίδης, 1998). Έτσι, η θεωρία της ενσωμάτωσης υποστηρίζει, ότι για να ξεπεραστούν τα προβλήματα της δυσκολίας της γλώσσας και επικοινωνίας, καθώς και για να αποκτηθεί η απαραίτητη τεχνική γνώση, την οποία είχαν ανάγκη οι νέες οικονομικές και εργασιακές πραγματικότητες, έπρεπε να αναπτυχθεί μια σύγχρονη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (Κωστίκης, 2002). Αυτή, σύμφωνα με τη θεωρία, θα καταφέρει να ενσωματώσει στις οικονομίες των χωρών τα παιδιά που προέρχονται από τις αδύναμες κοινωνικές τάξεις και τα παιδιά των μεταναστών, χωρίς να δημιουργούνται κοινωνικές οξύνσεις, αφού μέσω της εκπαίδευσης την οποία τους παρέχει, δεν θα υπάρχουν άνισες ευκαιρίες για κανένα, και όλοι θα μπορούν να μορφωθούν και να καταρτιστούν αξιόλογα (Παλαιοκρασάς, χ.χ.). Επιπλέον, λόγω και του ενδιαφέροντος το οποίο θα δημιουργηθεί στους μαθητές μέσα από αυτό το είδος της εκπαίδευσης και τις προσδοκίες τις οποίες θα δημιουργήσει σε αυτές τις κατηγορίες μαθητών, θα τους παροτρύνει να μείνουν όσο χρειάζεται εντός του εκπαιδευτικού συστήματος, ώστε να τελειώσουν τις σπουδές τους και έτσι δεν θα οδηγηθούν σε πρόωρη έξοδο στο εργασιακό

περιβάλλον, εγκαταλείποντας το σχολείο. Έτσι το επαγγελματικό σχολείο είναι ένας επιπλέον και πολύ βασικός θεσμός ενσωμάτωσης, αλλά και παροχής ευκαιριών, πρωτίστως για τα παιδιά των ιδιαίτερων κοινωνικών ομάδων του πληθυσμού (Θεοδώρου, 2008).

2.6.4. Η νεομαρξιστική θεωρία ή θεωρία ελέγχου των τάξεων

Η θεωρία του ελέγχου των τάξεων, έχει τη βάση της στη θεωρία η οποία αναπτύχθηκε από τον Μαρξ για την εργασία και η οποία συμπληρώθηκε από τους νεομαρξιστές φιλοσόφους την δεκαετία του 1970. Σύμφωνα με αυτή, η εργασία είναι ένα προϊόν το οποίο προσφέρεται προς ανταλλαγή από τους εργαζόμενους, οι οποίοι δεν κατέχουν κεφαλαίο, σε αυτούς οι οποίοι το κατέχουν, στο πλαίσιο της ανταλλαγής προϊόντων στις καπιταλιστικές οικονομίες (Ιακωβίδης, 1998).

Από την άλλη, το σχολείο θεωρείται στις μαρξιστικές θεωρίες, ως ένας ιδεολογικός μηχανισμός του κράτους (Althusser, 1977). Σύμφωνα με αυτές τις απόψεις, ο μηχανισμός αυτός, αναπαραγάγει επιλεκτικά τις ταξικές σχέσεις και κάνει κατανομή των μαθητών σε θέσεις, μέσα σε ένα δεδομένο κοινωνικό καταμερισμό. Μέσα όμως από αυτή τη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος, γίνεται κατορθωτό να αμβλυνθούν οι κοινωνικές συγκρουσιακές καταστάσεις. Επιπλέον, παρουσιάζεται ως ο εγγυητής της δυνατότητας των ευκαιριών της κοινωνικής κινητικότητας (Κωστίκης 2002). Στην ουσία όμως, υποστηρίζει η θεωρία, ότι εκπαιδεύει τους μαθητές να ενστερνίζονται αξίες και αντιλήψεις της κυρίαρχης ιδεολογίας (Μαυρογιώργος, 2003), ώστε ως ενήλικες εργαζόμενοι να αποδεχτούν τις σχέσεις εκμετάλλευσης, πάνω στις οποίες δομείται η ταξική διαμόρφωση της κοινωνίας στον καπιταλισμό. Επιπλέον για να ισορροπούνται οι όποιες αντιδράσεις, προτάσσεται η πιθανή μέσω του σχολείου δυνατότητά τους για κοινωνική ανέλιξη, ως σίγουρο κοινωνικό δεδομένο (Μαυρογιώργος, 2003).

Αντίθετα αμερικάνοι νεομαρξιστές όπως οι Bowles και Gintis (Φραγκουδάκη, 1985), δεν θεωρούν το σχολείο ως τον χώρο που κύρια γίνεται αυτή η επιβολή των θέσεων του καπιταλιστικού συστήματος. Θεωρούν, ότι αυτή η επιβολή γίνεται έξω από το σχολείο, λόγω των υπάρχουσών καθιερωμένων οικονομικοκοινωνικών ιεραρχικών σχέσεων. Όμως όπως υποστηρίζουν, διατυπώνοντας αυτό το οποίο ονομάζουν αρχή της αντιστοιχίας, υπάρχει στενή σχέση στις κοινωνικές σχέσεις στην εκπαίδευση και σε αυτές του συστήματος παραγωγής (Heyns, 1978). Έτσι σε ένα μεγάλο βαθμό, το σχολείο το ίδιο, επιτελεί να μεν έμμεσα, αλλά στην πραγματικότητα ουσιαστικά, τον καταμερισμό της κοινωνικής εργασίας, χωρίς να φαίνεται σαφώς αν εμπλέκεται σε αυτόν το καταμερισμό η κοινωνία (Φραγκουδάκη, 1985). Αυτό γίνεται, καθώς αυτό διαμορφώνει τα άτομα σε ανταγωνιστικές μονάδες και αποδέκτες των παγιωμένων κοινωνικών πραγματικοτήτων του καπιταλιστικού συστήματος. Έτσι προσδιορίζει, ανάλογα με το επίπεδο εκπαίδευσης που αποκτά το κάθε άτομο και το διαφορετικό πιθανό επίπεδο απασχόλησης, το οποίο θα έχει ως εργαζόμενος. Συνεπώς, με τους παραπάνω τρόπους, το σχολείο επικουρεί την μελλούμενη κοινωνική αναπαραγωγή, καλυμμένη πίσω από τη δυνατότητα των ίσων ευκαιριών που υποθετικά παρέχει στα άτομα (Νούτσος, 1999). Έτσι τα κάνει να αποδεχθούν τις πεποιθήσεις και τους προδιαγεγραμμένους μελλοντικούς ρόλους, ως κάτι απολύτως φυσικό και δίκαιο, απομακρύνοντας τις πιθανότητες διαμαρτυριών και συγκρούσεων.

Η θεωρία του ελέγχου των τάξεων υποστηρίζει λοιπόν, ότι όποια πολιτική δύναμη μπορέσει να επιβάλει την λογική της στο

εκπαιδευτικό σύστημα, θα μπορέσει μέσω της ιδεολογίας την οποία θα επιβάλλει, υποβάλλοντας τους μαθητές, να ελέγχει τις κοινωνικές σχέσεις (Apple,1988). Και σύμφωνα πάντα με την παραπάνω θεωρία, η επαγγελματική εκπαίδευση, είναι ένα εργαλείο για να καταφέρουν οι καπιταλιστές να ελέγξουν την εργατική τάξη, καθώς σε αυτού του τύπου σχολεία, ο κύριος όγκος των μαθητών προέρχεται από αυτή. Μέσα λοιπόν από την ύπαρξή της, θα είναι δυνατό να εξασφαλίσει το απαραίτητο εργατικό δυναμικό, το οποίο ναι μεν δεν θα έχει υψηλού επιπέδου γενική μόρφωση, αλλά θα έχει την κατάλληλη επαγγελματική εξειδίκευση για συγκεκριμένες θέσεις εργασίας, οι οποίες είναι συνήθως εκ προοιμίου χαμηλού κοινωνικού κύρους. (Ιακωβίδης,1998). Έτσι, στην πράξη έχει αναλάβει το κράτος μέσω της τεχνικής εκπαίδευσης, την εκπαίδευση ενός φτηνού και χωρίς μεγάλες απαιτήσεις εργατικού δυναμικού, εξυπηρετώντας τα συμφέροντα της συμμάχου του άρχουσας τάξης. Οι εργαζόμενοι λοιπόν, πρώην απόφοιτοι των τεχνικών σχολείων, αφού έχουν υποστεί την ιδεολογική συμμόρφωση, την οποία τους έχουν επιβάλλει οι μηχανισμοί αυτών των σχολείων, θα είναι προσαρμοσμένοι στους προκαθορισμένους ρόλους τους, χωρίς ιδιαίτερες απαιτήσεις (Φραγκουδάκη, 1985).

Έτσι λοιπόν, η εν λόγω θεωρία, παρουσιάζει την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, ως ένα ακόμη εργαλείο που έχει ως σκοπό, να υποτάξει την εργατική τάξη, ώστε να μην υπάρχουν αντιδράσεις, στις όποιες άδικες απαιτήσεις έχει η άρχουσα τάξη (Θεοδώρου, 2008).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΠΟΤΥΧΙΑ- ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

3.1 Γενικά

Στο προηγούμενο κεφάλαιο της εργασίας μας, αναπτύξαμε εν συντομία, τις βασικές κοινωνικοοικονομικές θεωρίες που πραγματεύονται την σχέση εκπαίδευσης και επαγγελματικής επιτυχίας. Επιπλέον, αναφερθήκαμε στις κύριες κοινωνιολογικές προσεγγίσεις οι οποίες αναδεικνύουν την αναγκαιότητα της ύπαρξης της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και στις θεωρίες που διερευνούν την σχέση της ίδιας της εκπαίδευσης με την οικονομική ανάπτυξη. Αυτές οι θεωρίες και οι αναλύσεις, ενώ μιλούν για το πώς επηρεάζεται η ζωή του ατόμου μετά το τέλος της όποιας συγκεκριμένης σχολικής του διαδρομής, στην ουσία δεν μιλούν γι' αυτή την ίδια τη διαδρομή. Επιπλέον, προσπαθούν να αναδείξουν, πως μέσω της εκπαίδευσης, λόγω της μόρφωσης και εξειδίκευσης των ατόμων, μπορεί να μεταβληθεί σε ένα βαθμό όλη η κοινωνική πραγματικότητα, παρόλο που αυτή μπορεί να είναι επιβεβλημένη από καθορισμένες κοινωνικές επιταγές.

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιάσουμε σύντομα κάποιες θεωρητικές απόψεις, για το πώς και από τι πιθανόν να επηρεάζεται αυτή η ίδια η σχολική διαδρομή του μαθητή. Μια σχολική διαδρομή, κατά την οποία ο μαθητής καλείται να κατακτήσει τη γνώση, η οποία προβλέπεται από τα αναλυτικά προγράμματα και παράλληλα να αφομοιώσει μια σειρά από αξίες, τις οποίες έχει ως σκοπό να καλλιεργήσει το εκπαιδευτικό σύστημα στους μαθητές όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης. Οι αξίες αυτές έχουν να κάνουν, με αυτόν καθ' αυτόν, τον κοινωνικό, διαπαιδαγωγικό ρόλο του σχολείου, ο οποίος είναι να προετοιμαστεί ο

μαθητής ως κοινωνικό άτομο, για την ενήλικη ζωή του, στο εκάστοτε υπάρχον κοινωνικό πλαίσιο. Οι παρακάτω θεωρητικές προσεγγίσεις, προσπαθούν να απαντήσουν στο ερώτημα κατά πόσο το σχολείο καταφέρνει να υλοποιήσει τα προαναφερθέντα, σε ποιο βαθμό αλλά και να εξηγήσει τους λόγους της αποτυχίας υλοποίησής τους.

Από τη μια πλευρά υπάρχουν απόψεις, οι οποίες υποστηρίζουν, ότι η όλη σχολική πορεία του μαθητή καθορίζεται από εξωγενείς παράγοντες, κυρίως κοινωνικοοικονομικούς, οι οποίοι διαμορφώνουν, το όλο πλαίσιο της εξέλιξης της. Επιπλέον, υποστηρίζουν ότι η σχολική επιτυχία ή αποτυχία ενός μαθητή και η σχολική του επίδοση, στο επίσημα δομημένο εκπαιδευτικό περιβάλλον, διαμορφώνεται καθοριστικά, έως και μοναδικά από αυτούς τους ίδιους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες.

Από την άλλη πλευρά, αναδύεται τα τελευταία χρόνια μια νέα κοινωνιολογική προσέγγιση, η οποία έχει να κάνει με το ρόλο τον οποίο παίζει το υποκείμενο στη σχολική του πορεία, στη διαδικασία της μάθησης και κατά συνέπεια στη σχολική επιτυχία ή αποτυχία. Αυτή η νέα κοινωνιολογία του υποκειμένου όπως την ονομάζουν πολλοί, θεωρεί την ατομική ευθύνη, κυρίως σε σχέση με την πρόσκτηση της γνώσης, ως τον κύριο λόγο για τον οποίο κάποιος μαθαίνει ή δεν μαθαίνει και κατά συνέπεια, οδηγείται στη σχολική επιτυχία ή αποτυχία.

3.2. Σχολική επιτυχία - Σχολική αποτυχία

Πριν προχωρήσουμε στην παρουσίαση των διάφορων θεωριών, είναι θεωρούμε απαραίτητο, να προσδιορίσουμε τι εννοούμε λέγοντας ότι ο μαθητής επιτυγχάνει ή αποτυγχάνει στο σχολείο. Παρότι υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις των γενεσιουργών αιτιών αυτού του πολυσύνθετου προβλήματος, αν επιχειρούσαμε να δώσουμε ένα ορισμό, ο οποίος θεωρούμε είναι ουσιαστικός για να προσδιορίσει τι ακριβώς εννοούμε, χρησιμοποιώντας τον όρο σχολική αποτυχία, θα συμφωνούσαμε ότι αυτή είναι «η περιγραφή της κατάστασης του μαθητή, ως καλού μέτριου ή κακού η οποία προκύπτει από την πλημμελή ή μη εκπλήρωση των διδακτικών και μαθησιακών απαιτήσεων, μιας συγκεκριμένης σχολικής βαθμίδας» (Δήμου, 1999, σελ.33).

Από τον παραπάνω ορισμό προκύπτει, ότι ο μαθητής θεωρείται ότι πετυχαίνει ή στην αντίθετη περίπτωση ότι αποτυχαίνει, ανάλογα με το πόσο αυτός καταφέρνει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του σχολείου, τόσο ως προς την απόδοση των γνωστικών απαιτήσεων, όσο και ως προς τις κοινωνικές δεξιότητες και ικανότητες, τις οποίες επίσης πρέπει να κατακτήσει και οι οποίες με τη σειρά τους προκύπτουν από τους στόχους του ισχύοντος κάθε φορά αναλυτικού προγράμματος (Παπακωνσταντίνου, 1993).

3.2.1. Αξιολόγηση στο σχολείο - Σχολική επίδοση

Στο σχολικό περιβάλλον λοιπόν, το μέτρο της κατάκτησης της σχολικής γνώσης που προβλέπεται στο κάθε εκπαιδευτικό επίπεδο, σε συνδυασμό με την απόκτηση από τον μαθητή των αντίστοιχων δεξιοτήτων, χαρακτηρίζει την επιτυχία του ή την αποτυχία του στο σχολείο. Αυτή την κατάκτηση της σχολικής γνώσης και των αντίστοιχων δεξιοτήτων, την μεταφράζουμε ως επί το πλείστον ποσοτικά, μέσω του βαθμού με τον οποίο αξιολογείται ο μαθητής στα διάφορα γνωστικά αντικείμενα του σχολείου (Αβδάλη, 1989). Η μέτρηση βέβαια αυτής της κατάκτησης και κατά συνέπεια η αξιολόγηση η οποία προκύπτει από αυτή στις επιστήμες της εκπαίδευσης, δεν μπορεί να έχει την ακρίβεια των μετρήσεων τις οποίες παίρνουμε στις φυσικές επιστήμες (Κασσωτάκης, 1981). Η μέτρηση της επίδοσης του μαθητή, εμπεριέχει σχετικότητα και συγκρισιμότητα με τις μετρήσεις της επίδοσης των υπολοίπων μαθητών, ώστε η αξιολόγησή του να ανταποκρίνεται στο συγκεκριμένο εκπαιδευτικό χώρο και χρόνο (ο.π).

Παρόλα αυτά, οι αξιολογήσεις των μαθητών, όσο σχετικές κι να είναι, προσδιορίζουν σε ένα βαθμό την σχολική τους επίδοση και μέσω αυτού του προσδιορισμού, χαρακτηρίζονται οι μαθητές ως καλοί ή κακοί στο σχολικό περιβάλλον. (Λάπα & Βαρδούλης, 2006). Είναι γεγονός, ότι στην σημερινή εποχή γίνεται προσπάθεια να συνδυαστεί η σχέση με την αξιολόγηση της επίδοσης του μαθητή στο γνωστικό πεδίο με την αξιολόγηση και άλλων του χαρακτηριστικών, όπως η γενικότερη συγκρότηση και προσωπικότητά του καθώς και τα διάφορα ταλέντα του. Όμως, εξακολουθούμε όταν μιλάμε για αξιολόγηση του μαθητή, να εννοούμε τις επιδόσεις του στον γνωστικό κυρίως τομέα και στις δεξιότητες, έτσι όπως τις προσδιορίζει το αναλυτικό πρόγραμμα (Κασσωτάκης, 1981). Επιπλέον, έχουν εκφραστεί διαφορετικές απόψεις

από πολλούς θεωρητικούς σε σχέση με το αν πρέπει να υπάρχει αξιολόγηση στο σχολείο ή όχι (τουλάχιστον με την υπάρχουσα μορφή της), και τι αυτή εξυπηρετεί, καθώς υποστηρίζεται ότι ο χαρακτηρισμός του μαθητή στο σχολείο, μπορεί να τον συντροφεύει και στην υπόλοιπη ζωή του ως ενήλικα, ως μια προδιαμορφωμένη εικόνα της εξέλιξής του, επηρεάζοντας θετικά ή αρνητικά την αυτοεκτίμησή του ως άτομο (Φλουρής,1989).

Ανεξάρτητα από την ορθότητα της μιας ή της άλλης άποψης, η ανάλυση των οποίων σαφώς δεν αφορά την παρούσα εργασία³⁴ η ύπαρξη της αξιολόγησης και κατά συνέπεια του χαρακτηρισμού του μαθητή στο σχολικό περιβάλλον είναι μια πραγματικότητα.

Ο χαρακτηρισμός λοιπόν του μαθητή ως καλού ή κακού, υφίσταται και είναι απόλυτα συνυφασμένος με την σχολική του επίδοση. Αυτή η συνάφεια όμως δημιουργεί κάποιους σοβαρούς προβληματισμούς, οι οποίοι έχουν να κάνουν με το γεγονός ότι αποδίδουμε στον καλό μαθητή το εύσημο της σχολικής επιτυχίας, ενώ στον κακό μαθητή το χαρακτηρισμό του σχολικά αποτυχημένου, θεωρώντας ότι μόνο ο σχολικά επιτυχημένος μαθητής έχει κατακτήσει την σχολική γνώση, ενώ ο αποτυχημένος όχι. Οι προβληματισμοί που αναδύονται λοιπόν σε αυτό το σημείο, έχουν να κάνουν με την ερμηνεία αυτής καθ' αυτή, την οποία δίνουμε στην έννοια της κατάκτησης της σχολικής γνώσης.

Είναι δηλαδή αντικείμενο προβληματισμού αν πράγματι θα πρέπει να χαρακτηριστεί καλός ο μαθητής ο οποίος καταφέρνει να αποστηθίζει το σχολικό βιβλίο και ως εκ τούτου να φαίνεται ότι έχει κατακτήσει τη γνώση, ή ως καλός μπορεί να χαρακτηριστεί αυτός, ο οποίος μπορεί να τη

---

³⁴ Μια σχετικά εμπειριστωμένη σύντομη παράθεση αυτής της διχογνωμίας βλέπε στο: Κασσωτάκης, Μ., (1981). *Η αξιολόγηση της επιδόσεως των μαθητών*. Αθήνα: Γρηγόρη (σελ 35-48).

δει κριτικά, καθώς αυτή είναι δεδομένη από το υπάρχον κοινωνικό πλαίσιο και να αποφασίσει, ότι δεν του φαίνεται η σωστή (Τζάνη,1988).

Επιπλέον, θα πρέπει να αποφασίσουμε αν αρκεί η κατάκτηση μιας προσχεδιασμένης γνώσης, σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα, για το χαρακτηρισμό ενός μαθητή ως καλού και συνεπώς σχολικά επιτυχημένου. Αυτός ο χαρακτηρισμός μπορεί αυτόματα να τον κατατάσσει στους κατέχοντες τη γνώση, η οποία όμως μπορεί να αποκλίνει από τα ενδιαφέροντα του ίδιου του μαθητή. Αν συμβαίνει αυτό, η συγκεκριμένη γνώση δεν θα γίνει σχεδόν ποτέ πραγματικά αφομοιώσιμη από τον μαθητή, με αποτέλεσμα στην ουσία συνήθως ή να την απορρίπτει ή να μην του είναι ποτέ χρήσιμη ως ενήλικα (Κάτσικας & Καββαδίας, 1994).

Γι' αυτό το λόγο, θεωρούμε ότι θα ήταν πιο σημαντικό να υπάρχει κάποια διαδικασία μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα, η οποία θα κάνει μια ουσιαστική ανίχνευση των κλίσεων και των ενδιαφερόντων του, ώστε να τα καλλιεργήσει και να τα αναπτύξει, μέσα από την κατάλληλη γνώση. Αυτή η γνώση την οποία θα δέχονταν ευχάριστα και θα την αφομοίωνε ευκολότερα, ώστε να γίνει κτήμα του, θα του έδινε μια διττή δυνατότητα: θα τον χαρακτήριζε ως επιτυχημένο μαθητή και θα του έδινε την ευκαιρία να τη χρησιμοποιήσει με σωστό και ωφέλιμο τρόπο στην μετέπειτα ενήλικη ζωή του (ο.π).

Τα ανωτέρω είναι μερικά από τα ερωτήματα τα οποία προβληματίζουν, όσους αναζητούν την παιδαγωγική σκοπιμότητα της ύπαρξης της αξιολόγησης της σχολικής επίδοσης. Θεωρούμε δε, ότι οι όποιοι τέτοιου είδους προβληματισμοί, έχουν μεγάλη σπουδαιότητα, διότι όπως αναφέραμε και πιο πάνω, είναι αρκετά πιθανό, ο διαχωρισμός των μαθητών σε καλούς και κακούς μέσα από τη σχολική τους επίδοση

(τουλάχιστον με τον τρόπο που αυτή υφίσταται), να τους καθορίσει την όλη υπόλοιπη ενήλικη διαδρομή τους (Κωνσταντινίδης, 1997).

Βέβαια, παρόλες τις αντιρρήσεις, οι οποίες έχουν εκφραστεί κατά καιρούς για την παιδαγωγική αναγκαιότητα του χαρακτηρισμού του μαθητή μέσω της σχολικής επίδοσης και την πεποίθηση πολλών θεωρητικών, ότι ο λόγος για τον οποίο υφίσταται, είναι ότι μέσω αυτής, επιτυγχάνεται η συμμόρφωση των μαθητών στην εκάστοτε κυρίαρχη ιδεολογία, έτσι ώστε αυτοί να αναπτύσσουν ελεγχόμενες συμπεριφορές ή τουλάχιστον πιο εύκολα ελεγχόμενες (Κάτσικας & Καββαδίας, 1994), η παραδοσιακή μορφή της αξιολόγησης εξακολουθεί να υφίσταται σε όλα σχεδόν τα εκπαιδευτικά συστήματα. Αυτό ίσως δεν είναι παράλογο, με την έννοια ότι η αξιολόγηση του μαθητή με το κλασικό υπάρχοντα τρόπο, έχει πιθανόν εύκολα μετρήσιμα κριτήρια, δεν επηρεάζεται εύκολα από υποκειμενικές επιλογές προτίμησης (φύλο, ηλικία, θρησκεία, ιδεολογία) και δίνει θεωρητικά στο άτομο, τη δυνατότητα, μέσω της προσωπικής προσπάθειας, να διακριθεί (Κωνσταντινίδης, 1997). Έτσι φτάνει, ο χαρακτηρισμός του μαθητή, μέσω της σχολικής επίδοσης, όπως αυτή έχει καθιερωθεί και εφαρμόζεται, να θεωρείται από πολλούς, ως το περισσότερο δίκαιο κριτήριο κατάταξης (Παπαναούμ, 1985).

Από την άλλη μεριά όμως, υποστηρίζεται, ότι προσδίδει στο σχολικό περιβάλλον ένα έντονα ανταγωνιστικό, απάνθρωπο και καθοδηγούμενο από την κυρίαρχη ιδεολογία χαρακτήρα, στοιχεία όμως που πιθανόν να αναπαράγονται, από μια σειρά ήδη προϋπάρχουσων κοινωνικών πραγματικοτήτων και να μην οφείλονται στην ύπαρξη αυτής καθ' αυτής της αξιολόγησης (Κωνσταντινίδης, 1997).

Ταυτοχρόνως υποστηρίζεται, ότι το φαινομενικά δίκαιο κριτήριο της σχολικής επίδοσης δεν έχει να κάνει μόνο με την κατάταξη του μαθητή στην κατηγορία του επιτυχημένου ή αποτυχημένου, αλλά ο στόχος αυτής της κατάταξης, αφού αυτή πιθανόν να τον συντροφεύει σε όλη του τη ζωή, είναι η αναπαραγωγή των κοινωνικών ανισοτήτων οι οποίες υπάρχουν ήδη στην κοινωνία. Έτσι για κάποιους θεωρητικούς, το σχολείο ως βασικός θεσμός κοινωνικοποίησης του ατόμου, μεταδίδει αυτές τις υφιστάμενες κοινωνικές πραγματικότητες στα νεαρά άτομα, ως αδιαμφισβήτητες αξίες, με σκοπό να εμπεδωθούν ως καλώς υπάρχουσες και να μην υπάρχουν κοινωνικές αμφισβητήσεις και ρήξεις (Κάτσικας & Καββαδίας, 1994).

Θεωρούμε ότι οι παραπάνω προβληματισμοί και παραδοχές ίσως έχουν μια βάση όταν αναφερόμαστε σε εκπαιδευτικά συστήματα μη δημοκρατικών χωρών, αλλά στις δημοκρατικές κοινωνίες εμπεριέχουν μια αδικαιολόγητη υπερβολή. Αυτή μας η πεποίθηση δημιουργείται διότι πιστεύουμε, ότι οι στόχοι του σχολείου στις δημοκρατικές κοινωνίες, δεν είναι η προτροπή προς μια πειθήνια συμμόρφωση, στις όποιες υπάρχουσες αξίες της κοινωνίας, αλλά η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης του μαθητή, ώστε να μπορέσει και να ζήσει εντός των ορίων που θέτουν οι κανόνες που η ίδια η κοινωνία έχει θέσει, αλλά και όπου χρειάζεται ως ενεργός πολίτης αυτής, να τους αναμορφώσει (Τζάνη, 1988).

Συνεπώς θεωρούμε ότι η ανυπαρξία της αξιολόγησης της σχολικής επίδοσης στο σχολείο, θα αναπτύξει στους μαθητές τη λογική της ήσσονος προσπάθειας, γεγονός το οποίο θα δημιουργήσει έλλειψη κινήτρων για συνεχή βελτίωση της σχολικής επίδοσης, κάτι το οποίο δεν θα ωφελήσει σε καμιά περίπτωση την απόκτηση από τους μαθητές της σχολικής γνώσης, με συνέπεια τον περιορισμό της

ανάπτυξης και βελτίωσης της ίδιας της κοινωνίας γενικότερα. Σαφώς πιστεύουμε, ότι είναι απαραίτητη η προσπάθεια βελτίωσης των υπαρχόντων συστημάτων αξιολόγησης στο σχολείο, ώστε να έχουν αξιοπιστία και εγκυρότητα και να μην δημιουργούν προϋποθέσεις ύπαρξης κοινωνικών αδικιών εντός του σχολείου, οι οποίες θα δημιουργούν στους μαθητές την αμφισβήτηση για τις υπάρχουσες κοινωνικές αξίες συνολικότερα (Κασσωτάκης, 1981).

3.3. Ισότητα ευκαιριών στη σχολική επιτυχία και κοινωνικές ανισότητες.

Από τη δεκαετία του 1960 και μετά η σταδιακή καθιέρωση του δωρεάν σχολείου σε όλα σχεδόν τα εκπαιδευτικά συστήματα των κρατών, του σχολείου δηλαδή στο οποίο θεωρητικά μπορούσαν όλοι να πάνε, ανεξάρτητα αν είχαν προσωπικές οικονομικές δυνατότητες, είναι γεγονός (Κολίτσης, 2012). Επιπλέον, ένα τέτοιο σχολείο το οποίο όπως προκύπτει από τους στόχους τους οποίους καθορίζουν τα αναλυτικά του προγράμματα προτίθεται να λειτουργεί για όλους με τον ίδιο τρόπο, να παρέχει σε όλους τους μαθητές τις ίδιες ευκαιρίες και την ίδια γνώση και να αντιμετωπίζει τους μαθητές ισότιμα, λογικά αντιλαμβανόμαστε ότι στην ουσία μετακυλά τις ευθύνες του για τις όποιες διαφοροποιήσεις, ως προς την επιτυχία ή αποτυχία, στους ίδιους τους μαθητές. Αφού λοιπόν θεωρητικά όλοι έχουν τις ίδιες ευκαιρίες, βγαίνει το συμπέρασμα ότι είναι πλέον σαφώς στο χέρι του κάθε μαθητή, κατά πόσο θα προσπαθήσει να τις αξιοποιήσει (ο.π.).

Αυτό προσωπικά θεωρούμε ότι είναι απόλυτα σωστό, αλλά υπό μια προϋπόθεση. Αν μπορούσαμε να απομονώσουμε πλήρως το σχολείο από την κοινωνία, τις διαφοροποιήσεις που δημιουργεί, το πλαίσιο με το οποίο καθορίζει τα πάντα, το οικονομικό, κοινωνικό, πολιτισμικό υπόβαθρο, τα οποία είναι συνήθως καθορισμένα για όλα τα μέλη της, τότε η συγκεκριμένη λογική τοποθέτηση θα επιβεβαιωνόταν πλήρως.

Όμως έναν κοινωνικό μηχανισμό δεν μπορούμε να τον δούμε στο «εργαστήριο». Ο κοινωνικός μηχανισμός, το σχολείο στην προκειμένη περίπτωση, μπορεί να εξεταστεί μόνο στο κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο λειτουργεί και από το οποίο επηρεάζεται. Αφού λοιπόν, έχουμε ένα κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο οι ανισότητες είναι προφανείς και δημιουργούν εκ των πραγμάτων άνισες ευκαιρίες υποστήριξης για

τους μαθητές εκτός σχολικού περιβάλλοντος, οι οποίες όμως αφορούν την παρουσία και την επίδοση των μαθητών στο σχολείο, στην ουσία καταργείται η θεωρητική ισότητα των ευκαιριών, τις οποίες υποτίθεται δίνει σήμερα το σχολείο (Φραγκουδάκη, 1985).

Όμως, από την άλλη, δεν σημαίνει ότι σε ένα σύστημα ανισοτήτων, τα πάντα είναι προκαθορισμένα a priori, τα κουβαλάει ο μαθητής πάνω του, και ό,τι και να κάνει, όσο και να προσπαθήσει, αυτά θα τον ακολουθούν σε όλη του τη ζωή. Θεωρούμε, ότι το υποκείμενο μαθητής, όταν ξεκινά από διαφορετικές αφετηρίες, έχει να διανύσει διαφορετική απόσταση, από άλλους που ξεκίνησαν από άλλο σημείο, πράγμα που σαφώς καθιστά την προσπάθειά του περισσότερο κοπιώδη. Έτσι ανάλογα με την προσπάθεια την οποία θα καταβάλει, μπορεί ο οποιοσδήποτε μαθητής να ανταποκριθεί με επιτυχία στις όποιες απαιτήσεις του οποιουδήποτε σχολείου. Αυτό λοιπόν, δεν είναι κάτι ακατόρθωτο, και εξαρτάται πλήρως από την διάθεση του υποκειμένου, όπως θα δούμε να υποστηρίζεται από την θεωρία του υποκειμένου (Charlot, 1999).

Επίσης, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε, ότι τις τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα, μέσα από αυτό που ονομάστηκε από τους θεωρητικούς της εκπαίδευσης «σχολική έκρηξη» (ο όρος περιγράφει την τεράστια αύξηση του αριθμού των παιδιών που πηγαίνουν σχολείο), έχουμε μια πραγματικά μεγάλη αύξηση στο μαθητικό πληθυσμό των σχολείων στις αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες (Queiroz, 2000). Επίσης, αυτή η αύξηση του μαθητικού πληθυσμού, η οποία χαρακτηρίζεται από την δυνατότητα πρόσβασης, όλο και μεγαλύτερου αριθμού μαθητών χαμηλής κοινωνικής τάξης σε επίπεδα μόρφωσης, τα οποία παλιότερα δεν είχαν πιθανότητα να φτάσουν, μειώνει σε κάποιο βαθμό τις σχολικές

ανισότητες (ο.π.). Όμως, η μαζική φοίτηση των παιδιών στα σχολεία, και το ότι πιθανόν να αυξήθηκε και ο αριθμός των σχολικά επιτυχημένων μαθητών από τα κατώτερα και μέσα κοινωνικά στρώματα, δεν καταργεί την ίδια την ύπαρξη ανισοτήτων, απλά αλλάζει τα επίπεδα ύπαρξης αυτών και το βαθμό των δυσκολιών, τις οποίες θέτουν στους μαθητές (ο.π.).

Έτσι, η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης, ουσιαστικά από τότε που συγκροτήθηκε, ως κλάδος της επιστήμης της κοινωνιολογίας, προσπαθεί να ερευνήσει για να δώσει απαντήσεις σε ζητήματα, τα οποία αφορούν τους λόγους της επιτυχίας ή αποτυχίας του μαθητή, δηλαδή προσπαθεί να διαπιστώσει αν γι' αυτή του την επιτυχία ή αποτυχία φταίει το κοινωνικό σύστημα με τις ανισότητες του, αν φταίει το ίδιο το σχολείο με το χαρακτήρα που έχει, ή κι αν τελικά φταίει σε μεγάλο βαθμό και το υποκείμενο, με ό,τι προσπάθεια αυτό κάνει ή δεν κάνει.

Προτού όμως ασχοληθούμε, με το αν η σχολική επιτυχία ή αποτυχία είναι ευθύνη του ίδιου του μαθητή, του σχολείου ή όλης της κοινωνίας, θεωρούμε ότι πρέπει να δούμε, τι λένε ότι είναι το σχολείο κάποιοι θεωρητικοί, ποιος είναι ο ρόλος του, πώς αντιμετωπίζει και διαμορφώνει τον μαθητή και μετά να δούμε, τι μέρος ατομικής ευθύνης έχει στο υπάρχον πλαίσιο ο μαθητής, για την επιτυχία του ή την αποτυχία του.

3.3.1. Ο ρόλος του σχολείου στον δομολειτουργισμό και η σχολική επιτυχία.

Ο Durkheim, ο θεμελιωτής του δομολειτουργισμού, θεωρεί την εκπαίδευση ως ένα μηχανισμό αναπαραγωγής του κοινωνικού κατεστημένου. Ορίζει την εκπαίδευση, ως την ενέργεια που ασκούν οι γενιές των ωρίμων, πάνω σ' αυτές που δεν είναι ακόμα έτοιμες για την κοινωνική ζωή. Αυτή θεωρεί, ότι έχει ως στόχο, να αναπτύξει στο παιδί έναν αριθμό φυσικών, διανοητικών και ηθικών καταστάσεων, τις οποίες απαιτούν απ' αυτό, η πολιτική κοινωνία στο σύνολό της και το συγκεκριμένο περιβάλλον μέσα στο οποίο προορίζεται να ζήσει. Η κοινωνία, από τη στιγμή που γεννιέται το άτομο, παραλαμβάνει ένα βιολογικό, ατομικό ον και πάνω του επενδύει ένα άλλο, το κοινωνικό ον, το οποίο προσπαθεί να διαμορφώσει με τέτοιο τρόπο, ώστε αυτό, μη διαταράσσοντας τις ισορροπίες οι οποίες υπάρχουν εντός της, να συμβάλει στη διαίωσή της ως έχει (Durkheim, 2013).

Άρα, ο ρόλος του σχολείου είναι στην ουσία να αναπτύξει σωματικές και πνευματικές ικανότητες στο παιδί, τις οποίες το κοινωνικά καθορισμένο πλαίσιο, θεωρεί ότι πρέπει να έχουν όλα τα μέλη μιας κοινωνίας. Με τον τρόπο αυτό, θεωρεί ότι καλύπτει τις ανάγκες των ατόμων, αλλά συγχρόνως τους εκπαιδεύει, έτσι ώστε να διατηρούνται και οι αρχές της ίδιας της κοινωνίας, χωρίς αυτή στην ουσία να διαταράσσεται. Αυτή η διαδικασία νομιμοποίησης των δεδομένων κοινωνικών αρχών, την οποία δίνει το σχολείο, είναι για τον Durkheim, η θεμελιώδης αρχή που δημιουργεί την κοινωνική σταθερότητα (ο.π.). Επειδή, αυτή η εν λόγω κοινωνική σταθερότητα απαιτεί κανόνες, για τον θεμελιωτή του δομολειτουργισμού, το σχολείο μέσω της ηθικής διαπαιδαγώγησης και της πειθαρχίας, έχει ως στόχο να τους μεταδώσει στους μαθητές.

Ο Parsons, σημαντικός εκπρόσωπος των δομολειτουργιστών κοινωνιολόγων, θεωρεί ότι στις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες, οι δομές των κοινωνιών αλλάζουν, αφού μέσα από μια εκπαιδευτική επανάσταση ή οποία έχει συντελεστεί,³⁵ επεκτείνεται το δικαίωμα των ίσων ευκαιριών προς όλους (Parsons, 1959). Βεβαίως φαίνεται, να αναγνωρίζει ότι αυτή η δυνατότητα των ίσων ευκαιριών, μπορεί να εξαρτάται μέχρι ένα βαθμό, από τις ατομικές ικανότητες, το οικογενειακό περιβάλλον ή ακόμη και από τα ατομικά κίνητρα του ίδιου του ατόμου, αλλά όλα αυτά δεν μπορεί να αμφισβητήσουν την ύπαρξή της (ο.π.). Παρατηρεί όμως συγχρόνως, ότι από αυτή την ισότητα ευκαιριών, δημιουργούνται νέες μορφές κοινωνικής ανισότητας, αφού πλέον τα εκπαιδευτικά προσόντα καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την επαγγελματική επιτυχία το μισθό, αλλά και το κοινωνικό κύρος (ο.π.).

Πιστεύει λοιπόν, ότι η εκπαίδευση μέσα στο επίσημο πλαίσιο στο οποίο λειτουργεί, νομιμοποιώντας κατά κάποιο τρόπο αυτές τις ανισότητες, εξουδετερώνει τις εντάσεις, μέσα από την διαδικασία κοινωνικοποίησης στην οποία υποβάλλει τα άτομα (ο.π.). Για τους δομολειτουργιστές, τα παιδιά στην σχολική αφετηρία, εισέρχονται με καθεστώς ισότητας και συνεχίζουν μαθαίνοντας τα ίδια πράγματα με τις ίδιες μεθόδους. Στη συνέχεια όμως, είτε από αντικειμενικούς είτε από υποκειμενικούς λόγους (νοημοσύνη, κοινωνική προέλευση, ατομική διάθεση για προσπάθεια, κ.α.), διαφοροποιούνται σε σχέση με την σχολική τους επιτυχία ή αποτυχία και σαφώς αυτό τους συνοδεύει και στην μετέπειτα ενήλικη ζωή τους. Θεωρείται δε πολύ φυσικό και σωστό για τους δομολειτουργιστές, το σχολείο να

---

³⁵ Προφανώς αναφέρεται στην αύξηση του μαθητικού πληθυσμού και στην κατά κάποιο τρόπο ανάπτυξη της δωρεάν παιδείας.

αναδεικνύει τους καλύτερους και ικανότερους, αρκεί αυτό να το κάνει με αντικειμενικά και δίκαια κριτήρια.

Άρα το σχολείο, καθώς επιβραβεύει «τις καλές επιδόσεις και την προσαρμογή των μαθητών στις ηθικές αξίες» (Φραγκουδάκη, 1985. σ.152), προετοιμάζει τους μαθητές, ώστε να αναλάβουν τους μελλοντικούς τους κοινωνικούς ρόλους, σε μια ιεραρχημένη κοινωνία.

Βλέπουμε λοιπόν στις αντιλήψεις των δομολειτουργιστών, ότι η σχολική επιτυχία ερμηνεύεται στην ουσία εκ του αποτελέσματος, με δεδομένους εκ των προτέρων κοινωνικούς όρους, (καλές επιδόσεις, ηθικές αξίες κλπ). Συγχρόνως, μπορούμε να παρατηρήσουμε, ότι τελικά είναι το ίδιο το αποτέλεσμα το οποίο ενδιαφέρει και κανείς από τους υποστηρικτές της εν λόγω θεωρίας δεν λαμβάνει υπόψη του, αν για τη διαμόρφωσή του έπαιξε ρόλο η ύπαρξη ή μη των ίσων ευκαιριών. Αυτή η πραγματικότητα, ίσως θα πρέπει να μας προβληματίσει πολύ σοβαρά, ως προς τον τρόπο με τον οποίο κρίνονται οι μαθητές ως επιτυχημένοι ή αποτυχημένοι, καθώς η συγκεκριμένη κρίση, θεωρείται σχεδόν προϋπόθεση της κοινωνικής επιτυχίας του ατόμου στην ενήλικη ζωή του.

Για τους δομολειτουργιστές, ενώ το σχολείο αντιμετωπίζεται ως ένας από τους μηχανισμούς επιλογής, πρέπει ταυτόχρονα να λειτουργεί και ως μηχανισμός άμβλυνσης των κοινωνικών αντιθέσεων. Έτσι, καθώς το σχολείο είναι αποδεκτό ως ένα σπουδαίο μέσον κοινωνικής κινητικότητας, το μόνο που χρειάζεται να κάνει ώστε να εξισοροπούνται οι κοινωνικές αντιθέσεις, είναι ο χαρακτηρισμός του επιτυχημένου ή όχι μαθητή, να γίνεται αξιοκρατικά. Επομένως, αφού ο χαρακτηρισμός θα θεωρείται αντικειμενικός και δίκαιος, δεν θα υπάρχουν κοινωνικές συγκρούσεις (Parsons, 1959).

3.3.2. Η απουσία του υποκειμένου στο δομολειτουργισμό.

Για τον Durkheim, θεμελιωτή του δομολειτουργισμού, η ίδια η κοινωνία αποτελεί μια αυθύπαρκτη οντότητα, η οποία είναι κάτι περισσότερο από ένα άθροισμα ατόμων που την αποτελούν. Έτσι υποστηρίζει, ότι κάθε πράξη του ατόμου πρέπει να καθορίζεται από κανόνες, οι οποίοι έχουν ως στόχο το γενικό καλό και όχι το ατομικό. Η εκπαίδευση λοιπόν, ως ένας επίσημος κοινωνικός θεσμός, έχει ως κύριο στόχο τη μετάδοση αυτών των κανόνων και των γενικά παραδεκτών αξιών της κοινωνίας (Λάμνιας, 2001).

Εκτός όμως από αυτές τις κοινωνικοποιητικές λειτουργίες της, η εκπαίδευση έχει και ως στόχο τη μετάδοση της γνώσης. Στο πλαίσιο αυτής της μετάδοσης της γνώσης, το σχολείο έχει υποχρέωση να παραγάγει και να μεταφέρει την ειδίκευση αλλά και να λειτουργεί παράλληλα και ως επιλεκτικός μηχανισμός. Με αυτό τον τρόπο, αυτό θα επιλέγει τους ικανούς, οι οποίοι θα στελεχώσουν αργότερα τα οικονομικά υποσυστήματα της κοινωνίας, ώστε να παραχθούν κοινωνικά αγαθά. Έτσι, σύμφωνα με τον δομολειτουργισμό, το σχολείο καταλήγει να είναι από μόνο του, ένας από τους επιλεκτικούς κοινωνικούς μηχανισμούς (Σολομών, 1991).

Όλα τα παραπάνω, τα οποία υποστηρίζει η κοινωνιολογική σχολή της οποίας αρχικός εκφραστής ήταν ο Durkheim, θεωρείται από κάποιους μελετητές, ότι είναι η βασική αφετηρία των θεωριών, τις οποίες θα δούμε παρακάτω, σύμφωνα με τις οποίες η κοινωνική αναπαραγωγή και ο συμβολικός έλεγχος είναι οι βασικοί ρόλοι του σχολείου. Αυτοί οι δύο ρόλοι, θεωρούνται από μια κατηγορία ειδικών και αξιόλογων ερευνητών επιστημόνων, ως καθοριστικοί παράγοντες, οι οποίοι προσδιορίζουν την ποσότητα και την ποιότητα της πρόσληψης γνώσης από τους μαθητές, και επιπλέον καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο θα γίνεται αυτή (ο.π.).

Όμως, στην όλη τοποθέτηση τους, υπάρχει μια ηθελημένη ή ακούσια παράλειψη, όπως υποστηρίζουν άλλοι θεωρητικοί (Charlot, 1999), η οποία είναι, η μη απόδοση της πρέπουσας σπουδαιότητας στο ρόλο τον οποίο παίζει το ίδιο το υποκείμενο, στην αποδοχή ή όχι των κανόνων, των αξιών και κυρίως των γνώσεων που δίνει ένα σχολείο. Είναι βέβαιο, ότι η κοινωνία και κάθε υποσύστημά της έχει δομές και θεσμούς, οι οποίοι καθορίζουν το πλαίσιο λειτουργίας και οργάνωσή τους, έτσι ώστε να μπορούν να διαμορφώνουν αλλά και να ελέγχουν το είδος των αξιών, των κανόνων και της γνώσης που παράγουν. Ταυτόχρονα, οι κοινωνίες μέσω αυτών των δομών και των θεσμών, συμπεριλαμβανομένου και του σχολείου, προσπαθούν να μεταδίδουν το υπάρχον αξιακό σύστημα και τις γνώσεις στις επόμενες γενιές. Το διακύβευμα είναι στην προκειμένη περίπτωση, πώς οι νέοι άνθρωποι θα αφομοιώσουν όλα τα προαναφερθέντα, πώς θα τα δουν με κριτική διάθεση και πως θα προσπαθήσουν να κάνουν αλλαγές στις αξίες και τη γνώση που τους προσφέρεται. Όσον αφορά ιδιαίτερα τη γνώση που προσφέρει το σχολείο, θεωρούμε ότι είναι βασικό και αδιαμφισβήτητο, το πώς το κάθε υποκείμενο που τη λαμβάνει, την ενσωματώνει στο αξιακό του σύστημα μοναδικά. Επίσης είναι προφανές ότι ο τρόπος και ο βαθμός αφομοίωσης αυτής της γνώσης εξαρτάται απόλυτα από τον ψυχισμό και την προσωπικότητα του κάθε ατόμου. Έτσι, αυτός ο διαφορετικός τρόπος που το κάθε άτομο ενσωματώνει τη γνώση, είναι λογικό να δημιουργεί στον καθένα ξεχωριστά διαφορετικές αναπαραστάσεις σε σχέση με αυτή. Με τη σειρά τους, αυτές οι διαφορετικές αναπαραστάσεις πολύ πιθανόν να είναι το αίτιο του διαφορετικού τρόπου που ο καθένας σκέφτεται και πράττει(ο.π.).

Θεωρούμε λοιπόν, ότι είναι λάθος να αντιμετωπίζονται οι διαδικασίες, αλλά και τα παραγόμενα (αξίες ,ήθη, κανόνες, γνώση), τα οποία

προκύπτουν από τους κοινωνικούς θεσμούς ως απόλυτα συγκεκριμένα και αμετάβλητα. Αυτό σημαίνει ότι και συνολικά η όλη διαδικασία της μάθησης, δεν μπορεί να παραμείνει αμετάβλητη και ανεξάρτητη από τον χρήστη (ο.π.). Θα πρέπει να υπολογίσουμε τους ατομικούς τρόπους δράσης, σκέψης και αίσθησης, οι οποίοι θα διαμορφώσουν ξεχωριστά στον καθένα, ανάλογα με τον ψυχισμό του, μια διαφορετική από άποψη μεγέθους και ποιότητας γνώση. Αυτό θεωρούμε, ότι ισχύει ακόμη και για την παρεχόμενη από το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα σχολική γνώση, το οποίο έχει σχεδιάσει αυτή τη διαδικασία της παροχής, με τρόπο ώστε να είναι θεωρητικά η ίδια για όλους τους μαθητές.

3.4. Bourdieu: κοινωνικές ανισότητες και σχολική επιτυχία.

Θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε την μάθηση γενικότερα, ως την διαδικασία, η οποία θα επιφέρει μια πιθανή αλλαγή στην κάθε είδους συμπεριφορά του ατόμου και θα του δώσει τις πολιτισμικές κοινωνικές και επαγγελματικές αξίες και γνώσεις της κοινωνίας (Κασσωτάκης, & Φλουρής, 2006).

Αυτή η διαδικασία, γίνεται **είτε** με την εσωτερίκευση των εμπειριών του ίδιου του ατόμου, είτε δια μέσου του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος. Η μάθηση η οποία γίνεται μέσω του όποιου εκπαιδευτικού συστήματος, είναι η γνώση που αποκτούν οι μαθητές, στα κάθε επιπέδου σχολεία. Το κατά πόσο οι μαθητές αποκτούν τη γνώση, κρίνεται από τις διαδικασίες αξιολόγησης που έχουν καθιερωθεί από το κάθε εκπαιδευτικό σύστημα και αποτελεί την περιγραφή της σχολικής διαδρομής ως επιτυχημένη ή αποτυχημένη (Παπαναούμ,1985).

Στην προσπάθεια λοιπόν να εξηγηθεί η σχολική επιτυχία ή αποτυχία ενός μαθητή, ο Bourdieu ανέπτυξε μια θεωρία, για το πώς αυτό γίνεται και κυρίως για το τι φταίει για να συμβαίνει, είτε το ένα είτε το άλλο. Υποστηρίζει λοιπόν, ότι η σχολική επιτυχία δεν είναι αποτέλεσμα μόνο των οικονομικών πόρων που διατίθενται, είτε από το εκπαιδευτικό σύστημα, είτε από την οικογένεια, αλλά κυρίως μιας σειράς μορφωτικών προνομίων και μιας κουλτούρας, τα οποία κατά βάση προσφέρονται στα παιδιά μέσα στην οικογένεια και τα οποία διαφέρουν ανάλογα με την κοινωνική τάξη ή την κοινωνική θέση των γονιών τους. Έτσι προσπαθεί να δοθεί μια ερμηνεία, στην σχολική επιτυχία **η** οποία θεωρείται δεδομένη, αν υπάρχουν οι κατάλληλοι μηχανισμοί κοινωνικής αναπαραγωγής, οι οποίοι επιτρέπουν στους μαθητές να ακολουθούν τις επιτυχημένες διαδρομές, οι οποίες είναι όμως εκ των προτέρων καθορισμένες (Bourdieu 2006).

3.4.1. Κοινωνικό κεφάλαιο και σχολική επιτυχία.

Ως κοινωνικό κεφάλαιο, θεωρείται η κατοχή και η ενεργοποίηση κοινωνικών, συμβολικών και μορφωτικών εφοδίων, ικανών να συμβάλουν στις δυνατότητες επιτυχίας (επαγγελματικής, σχολικής, κοινωνικής) μεμονωμένων ατόμων, αλλά και κοινωνικών ομάδων (Φραγκουδάκη, 1985).

Στο επίπεδο του σχολείου λοιπόν, η κατοχή από ένα μαθητή κατά την διάρκεια της σχολικής του διαδρομής αυτών των εφοδίων, θα μπορούσε να σημαίνει εκ προοιμίου τη σχολική του επιτυχία. Άρα, αυτή η σχέση του μαθητή με το σχολείο, η οποία στην ουσία είναι η σχέση του μαθητή με τη σχολική γνώση, έχει να κάνει με τα εφόδια τα οποία ο μαθητής έχει από την οικογένεια και τα οποία αυτή του μεταδίδει και τα οποία κατέχει λόγω της θέσης της στην κοινωνική ιεραρχία. Αυτά όμως, για να δημιουργήσουν προϋπόθεση επιτυχημένης σχολικής διαδρομής στο μαθητή, πρέπει να ταιριάζουν με την κυρίαρχη κουλτούρα, η οποία αναπαράγεται μέσω του σχολικού θεσμού και η οποία είναι σχεδόν πάντα, η κουλτούρα των κυρίαρχων στρωμάτων (Bourdieu & Passeron, 1990).

Για τον Bourdieu, η κατοχή του κοινωνικού κεφαλαίου, δημιουργεί προϋπόθεση κατοχής μορφωτικού κεφαλαίου, του οποίου οι τρεις μορφές του³⁶ (Bourdieu, 2004) δημιουργούν συνολικά ένα πλαίσιο μορφωτικών προνομίων, των οποίων η κατοχή ή μη, δημιουργεί την άνιση σχέση των μαθητών στο σχολείο (Φραγκουδάκη, 2004) και η

---

³⁶ η *αντικειμενοποιημένη (objectified)*, που σχετίζεται με τη συσσώρευση πολιτισμικών αγαθών, όπως έργα τέχνης, βιβλία κτλ, η *θεσμοθετημένη (institutionalized)*, δηλαδή η απόκτηση πιστοποιημένων προσόντων με τη μορφή τίτλων σπουδών, και η *ενσωματωμένη (embodied)* η οποία είναι η μακροχρόνια, αδιόρατη, εγγεγραμμένη στο σώμα διαδικασία μύησης στην ελεύθερη παιδεία και αποτελεί ένα αναπόσπαστο κομμάτι του υποκειμένου.

οποία καθορίζει ουσιαστικά και τις διαδικασίες της κοινωνικής αναπαραγωγής (Bourdieu, 2004).

Όμως, σύμφωνα με τον Charlot, ο Bourdieu στην όλη του τοποθέτηση δείχνει το κοινωνικά δρών πρόσωπο, ως ένα άτομο το οποίο μέσα από αυτές τις κληρονομίες, δεν είναι ένα πραγματικά αυτόνομο άτομο. Άρα στην ουσία, το κοινωνικό γίνεσθαι, δεν μπορεί να ερμηνευτεί μέσα από τις ελεύθερες δράσεις του υποκειμένου, αλλά διαμέσου της προϋπάρχουσας ύπαρξης εφοδίων (Charlot, 1999).

Σύμφωνα με αυτή την τοποθέτηση, οι συμπεριφορές των ατόμων, δεν οφείλονται πρωτίστως στην δική τους πρόθεση και στους ατομικούς λόγους από τους οποίους αυτές οδηγούνται, αλλά από τις προϋπάρχουσες ψυχικές διαθέσεις, οι οποίες έχουν δομηθεί κοινωνικά και τις οποίες ο Bourdieu ονομάζει έθος (habitus). Σύμφωνα με τον Bourdieu, οι κοινωνικά κατασκευασμένες διαθέσεις, είναι αυτές οι οποίες δημιουργούν τις αναπαραστάσεις και οδηγούν τις πρακτικές του δρώντος ατόμου (ο.π.).

Ο Bourdieu θεωρεί σαφώς ότι η συγκρότηση των διαθέσεων στο άτομο, του έθους δηλαδή, γίνεται μέσα από μια διαδικασία εσωτερίκευσης ή ενσωμάτωσης στο ίδιο το άτομο, όλων των εξωτερικών κοινωνικών θέσεων. Όμως, αυτές οι κοινωνικές θέσεις, με την όποια συγκεκριμένη διάστασή τους, όταν περνούν στον εσωτερικό κόσμο του ατόμου, στην υποκειμενικότητά του δηλαδή, η οποία έχει δικούς της κανόνες οργάνωσης και λειτουργίας στο κάθε άτομο, δεν είναι δυνατόν να λειτουργήσουν, παρά μόνο με αυτούς και όχι με τους κανόνες λειτουργίας των εξωτερικών κοινωνικών κανονικοτήτων (ο.π.).

Άρα το άτομο, κατά την άποψή μας, μπορεί να ερμηνεύσει την σχολική του επιτυχία ή αποτυχία, και κατά συνέπεια την κατάκτηση ή όχι της σχολικής γνώσης, όχι με την οριοθέτηση την οποία δίνουν οι έξωθεν κοινωνικές προδιαγραφές, αλλά όπως τη βιώνει μέσα από τον δικό του ψυχισμό, γεγονός το οποίο φαίνεται να επιβεβαιώνεται και από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων μαθητών στην έρευνά μας.

Βέβαια, δεν μπορούμε να αγνοήσουμε τη σημασία της θεωρίας του Bourdieu στην κατανόηση της σχέσης των μαθητών με τη γνώση, καθώς το υποκείμενο πράγματι, λειτουργεί μέσα σε ένα δεδομένο κοινωνικό πλαίσιο. Όμως, πρέπει να παρατηρήσουμε την αντινομία που δημιουργεί η προσέγγισή του, καθώς παρουσιάζει το υποκείμενο να εσωτερικεύει σχέσεις υπό τη μορφή αυτού που ο Bourdieu ονομάζει ως έθος (habitus), και μάλιστα προκαθορισμένες από το κοινωνικό πλαίσιο, χωρίς να λαμβάνει υπόψη του την υποκειμενική νοηματοδότηση, η οποία είναι ξεχωριστά μοναδική για κάθε άτομο (Charlot, 1999).

Ίσως λοιπόν, μόνο αν καταφέρουμε να ερμηνεύσουμε την όλη σχολική διαδρομή και εμπειρία, ως μια εμπειρία, η οποία αφορά ξεχωριστά και μοναδικά το κάθε υποκείμενο, έτσι όπως αυτό τη μετασχηματίζει εσωτερικά, τότε θα αναγνώσουμε τις διαφορετικές εξωτερικεύσεις και ορισμούς, τους οποίους μπορεί ο καθένας να εκλάβει ως σχολική αποτυχία ή επιτυχία. Μέσω αυτής της ερμηνείας, ίσως μπορέσουμε να οδηγηθούμε σε μια νέα κοινωνιολογική προσέγγιση που αφορά στην σχολική διαδρομή του ατόμου, η οποία θα επικεντρώνεται, στη σημασία που έχει το ίδιο το άτομο στην επιτυχία ή αποτυχία αυτής της διαδρομής. Αυτή τη προσέγγιση ο Charlot την ονομάζει κοινωνιολογία του υποκειμένου³⁷ (ο.π.).

---

³⁷ Για την παρούσα εργασία βέβαια, αυτό που μας αφορά δεν είναι η ονομασία της κοινωνιολογικής θεωρίας και οι βαθύτερες επιστημονικές της αναλύσεις, αλλά το σημαντικό σημείο που αυτή θέλει να αναδείξει, το οποίο είναι το ζήτημα της ατομικής ευθύνης και δράσης στο θέμα της κατάκτησης της σχολικής γνώσης σε ένα οποιοδήποτε σχολικό περιβάλλον.

3.5. Η κοινωνιολογία της υποκειμενοποίησης και η σχολική επιτυχία.

Ο Dubet στις αρχές τις δεκαετίας του 1990, παρουσίασε μια κοινωνιολογία της σχολικής εμπειρίας, βάζοντας στη συζήτηση την έννοια της υποκειμενικότητας. Υποστήριξε στην τοποθέτησή του, ότι η κοινωνιολογία πρέπει να φύγει πλέον από την απλή μελέτη των κοινωνικών θέσεων και να ασχοληθεί, όταν μελετά γενικότερα την κοινωνική εμπειρία, με την υποκειμενικότητα των κοινωνικά δρώντων προσώπων (Dubet, 1994, Dubet & Martuccelli, 1996).

Θεωρεί ότι η κοινωνία δεν μπορεί να μελετάται πλέον ως μια λειτουργική ενότητα, η οποία να έχει κανόνες, αξίες, κοινωνικές λειτουργίες που πρέπει απλά το άτομο να εσωτερικεύει. Ισχυρίζεται, ότι στην εποχή μας η κοινωνία δεν μπορεί να θεωρηθεί ενιαία, καθώς αποτελείται από μια σειρά αυτόνομων υποσυστημάτων. Σε κάθε υποσύστημα λοιπόν τα κοινωνικά άτομα δρουν ξεχωριστά, εσωτερικεύοντας τους ρόλους οι οποίοι απαιτούνται, ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στις κοινωνικές τους δραστηριότητες. Αυτές οι διάφορες δράσεις, οι οποίες προκύπτουν από τους διαφορετικούς ρόλους, τους οποίους είναι αναγκασμένο να παίρνει το άτομο, αποτελούν την ίδια την κοινωνική του εμπειρία (Dubet & Martuccelli, 1996).

Όπως λοιπόν, η κοινωνία δεν είναι πλέον ενιαία, έτσι και το σχολείο δεν μπορεί πλέον να θεωρηθεί ως ένα ενιαίο κοινωνικό υποσύστημα, αφού **κι** αυτό δομείται από πολλές λογικές δράσης, όπως την κοινωνικοποίηση, τη διανομή ικανοτήτων και την εκπαίδευση. Μέσα από αυτές τις διάφορες δράσεις, το νόημα του σχολείου οικοδομείται όχι από μόνο του, αλλά από τα δρώντα άτομα. Ο συνδυασμός αυτών των δράσεων, ατομικά ή και συλλογικά, δομούν τον σχολικό κόσμο και ο τρόπος με τον οποίο γίνεται ο συνδυασμός είναι η σχολική εμπειρία. Όμως από τον συνδυασμό αυτών των δράσεων, δηλαδή από την σχολική εμπειρία, συγκροτείται η υποκειμενικότητα των δρώντων, η οποία είναι διαφορετική ανάλογα με την διαφορετικότητα των σχολικών εμπειριών (ο.π.).

Έτσι, το σχολείο κατασκευάζει διαφορετικά κοινωνικά δρώντα

πρόσωπα ή υποκείμενα³⁸. Η διαδικασία, η οποία διαμορφώνει τα κοινωνικά δρώντα πρόσωπα, λέει ο Dubet, έχει δύο πλευρές. Η μία πλευρά, είναι η κοινωνικοποίηση του ατόμου, στην φάση της οποίας το άτομο εσωτερικεύει κανόνες και πρότυπα. Η άλλη είναι μια υποκειμενοποίηση, η οποία οδηγεί τα άτομα να πάρουν αποστάσεις από αυτή την ίδια την κοινωνικοποίησή τους (Dubet, 1994).

Με απλά λόγια αυτό σημαίνει ότι κάθε άτομο αναγιγνώσκει, αποδέχεται, και βιώνει τους κανόνες και τα πρότυπα, τα οποία εκλαμβάνει από την κοινωνική πραγματικότητα, με ένα δικό του ξεχωριστό τρόπο, ο οποίος είναι μοναδικός για τον καθένα. Αυτό είναι αποτέλεσμα μιας σειράς εσωτερικών διεργασιών, των οποίων η δημιουργία έχει να κάνει με τον ψυχισμό του καθενός, και γι' αυτό το λόγο οι δράσεις που ο καθένας επιλέγει, σε ίδια κοινωνικά περιβάλλοντα, είναι διαφορετικές (ο.π.).

Αν τώρα αυτή την υπόθεση, την μεταφέρουμε στην περίπτωση του σχολικού περιβάλλοντος, θα παρατηρήσουμε ότι ενώ έχουμε παιδιά της ίδιας κοινωνικής προέλευσης, του ίδιου μορφωτικού επιπέδου οικογενειακού περιβάλλοντος/του ίδιου μορφωτικού, οικογενειακού επιπέδου, μεγαλωμένα στις ίδιες σχεδόν αντίξοες συνθήκες, και του ίδιου σχεδόν νοητικού επιπέδου, κάποια επιτυγχάνουν και κάποια αποτυγχάνουν στη σχέση τους με το σχολείο (Charlot, 1999).

Αυτή η αδιαμφισβήτητη κατά την άποψή μας, πραγματικότητα, έχει να κάνει με το ίδιο το υποκείμενο και το πώς αυτό επεξεργάζεται τις διάφορες επιρροές, τις οποίες προσλαμβάνει από το κοινωνικό περιβάλλον. Ανάλογα λοιπόν την επεξεργασία που διενεργείται σε ατομικό επίπεδο, έχουμε ανάλογο αποτέλεσμα, δηλαδή μαθαίνει ή δεν μαθαίνει και συνεπώς επιτυγχάνει ή αποτυγχάνει στον κοινωνικό σχηματισμό που είναι το σχολικό περιβάλλον.

---

³⁸ Για το θέμα της παρούσας εργασίας, θεωρούμε ότι αρκεί να μείνουμε σε αυτό το σημείο της τοποθέτησης του Dubet, και δεν χρειάζεται να μπούμε στο βάθος της κοινωνιολογικής ανάλυσης, την οποία κάνει ο Charlot, της διαφοράς δηλαδή της έννοιας της υποκειμενικότητας όπως την παρουσιάζει ο Dubet, από την έννοια του υποκειμένου (Charlot, 1999).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ Η ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΙΔΟΣΗ

4.1. Μάθηση- γνώση

Στο προηγούμενο κεφάλαιο, προσπαθήσαμε να δούμε πως κάποιες κοινωνιολογικές θεωρίες προσεγγίζουν την σχολική επιτυχία ή αποτυχία. Παραθέσαμε τους παράγοντες, τους οποίους οι συγκεκριμένες θεωρίες θεωρούν ότι καθορίζουν κατά κύριο λόγο την πορεία του μαθητή στο σχολικό περιβάλλον. Παρατηρήσαμε επίσης, ότι στις συγκεκριμένες θεωρίες, η βαρύτητα της ευθύνης της σχολικής αποτυχίας του μαθητή, εντοπιζόταν σε καθαρά εξωγενείς κοινωνικούς παράγοντες, οι οποίοι είχαν να κάνουν με το κοινωνικό, οικογενειακό και οικονομικό περιβάλλον του μαθητή. Στο κεφάλαιο αυτό, θα προσεγγίσουμε την σχολική επιτυχία ή αποτυχία του μαθητή, την κατάκτηση ή μη δηλαδή της απαιτούμενης γνώσης, εξετάζοντας τη συμμετοχή και την ευθύνη του ίδιου του μαθητή στην όλη διαδικασία της σχολικής διαδρομής, η οποία θα τον οδηγήσει στην επιτυχία ή αποτυχία. Θεωρούμε ότι θα πρέπει να εξετάσουμε τελικά, αν ο μαθητής ο οποίος είναι και το υποκείμενο της γνώσης, ευθύνεται ο ίδιος και σε ποιο βαθμό για την πορεία του στο σχολείο.

Με την γέννηση του ανθρώπου, αρχίζει αναγκαστικά η πρώτη του υποχρέωση. Καθώς το μικρό παιδί έρχεται στον κόσμο, είναι αναγκασμένο να εκπαιδευτεί, επειδή δεν διαθέτει κανένα ιδιαίτερα ανεπτυγμένο ένστικτο, σε αντίθεση με τα άλλα ζώα τα οποία έχουν ήδη το απαραίτητο ένστικτο ανεπτυγμένο, σε βαθμό που να είναι ήδη όλα όσα μπορούν να είναι (Kant, 1776/1976). Παρόλη όμως αυτή την ανάγκη, την οποία θα μπορούσαμε να την χαρακτηρίσουμε ως μια βιολογική ανωριμότητα, ο άνθρωπος διαθέτει μια μεγάλη πλαστικότητα, η οποία του επιτρέπει να εκπαιδευτεί από τους άλλους και να εκπαιδεύσει ο ίδιος

τον εαυτό του, μέσα σε έναν ήδη προϋπάρχοντα δομημένο από άλλους ανθρώπους κόσμο (Charlot, 1999).

Αυτός ο ήδη δομημένος κόσμος, ο οποίος υπάρχει γύρω από το παιδί, έχει πλέον διαμορφώσει σχέσεις, έννοιες, θεωρίες, πραγματικότητες και καταστάσεις. Μέσα σε αυτό το υφιστάμενο πλαίσιο, το παιδί καλείται να μεγαλώσει, να ολοκληρωθεί και να αυτοεκπληρωθεί, μέσα από κάθε μορφής εκπαίδευση ή αν αυτή δεν υπάρχει, εξασφαλίζοντας την αυτοεκπαίδευσή του (ο.π.).

Όμως, παρόλο το υφιστάμενο πλαίσιο, ο άνθρωπος ακόμη και στα πρώτα χρόνια της ζωής του, έχει μια ξεχωριστή ικανότητα, η οποία τον διαφοροποιεί από τα υπόλοιπα έμβια, η οποία έχει να κάνει με την ικανότητα της συγκέντρωσης και αποθήκευσης της προϋπάρχουσας γνώσης (Mercer,1998). Το ίδιο το σύστημα δε, του προσφέρει κυρίως μέσω της εκπαίδευσης, αυτή τη συγκεντρωμένη γνώση, έτοιμη προς αποθήκευση, γεγονός πολύ διευκολυντικό ως προς την διαδικασία, αλλά που ενέχει κινδύνους χειραγώγησης αυτής της γνώσης, αφού τελικά είναι το ίδιο το σύστημα το οποίο έχει καθορίσει πια θα είναι αυτή (Ξανθόπουλος,2011).

Συνεπώς, το ερώτημα που τίθεται από την όλη συζήτηση για την απόκτηση της γνώσης από τους μαθητές, είναι αν αυτή η ήδη κοινωνικά δομημένη γνώση, η οποία οργανώνεται μέσω του εκάστοτε εγκεκριμένου εκπαιδευτικού προγράμματος, κατακτάται ή όχι από τον μαθητή ανάλογα με τις δικές του προσπάθειες και επιδιώξεις ή είναι οι κοινωνικοί παράγοντες μέσα στους οποίους ζει, αυτοί που θα καθορίσουν την εξέλιξή του ως επιτυχημένο ή αποτυχημένο (Banks, χ.χ).

4.2. Υποκείμενο-Συμμετοχή

Καθώς λοιπόν το άτομο μεγαλώνει, διαμορφώνεται σε ένα αυτοτελές υποκείμενο. Ως τέτοιο, εκτός από την ήδη υπάρχουσα γνώση, την οποία ως ένα βαθμό προσλαμβάνει αναγκαστικά, αναπτύσσει παράλληλα, ατομικές επιθυμίες (θέλω), τα οποία προσπαθεί να εκπληρώσει, ζώντας με τους άλλους σε μια κοινωνία (Charlot, 1999). Συνεπώς, αυτή η ύπαρξη του άλλου, σχεδόν πάντα καθορίζει, την δυνατότητα εκπλήρωσης της κάθε επιθυμίας. Βεβαίως, αυτές οι επιθυμίες δεν μπορεί να αγνοούν τις όποιες δεδομένες κοινωνικές πραγματικότητες, οι οποίες θέτουν ανάλογα και τα αντίστοιχα όρια (ο.π.). Όμως επειδή υπάρχει πάντα στο άτομο η δυνατότητα υπέρβασης των ορίων, η εκπλήρωση της κάθε επιθυμίας, είναι το σημείο, στο οποίο η ατομική θέληση μπορεί να υπερβεί το συγκεκριμένο υπάρχων πλαίσιο. Αυτή η υπέρβαση θεωρούμε ότι είναι η αιτία της ανατροπής της κοινωνικά καθορισμένης πορείας του ατόμου, έτσι όπως υποστηρίζουν ότι υπάρχει, οι θεωρίες της κοινωνικής αναπαραγωγής.

Αυτή όμως, η ύπαρξη της ατομικής θέλησης για απόκτηση εκπαίδευσης και κατά συνέπεια γνώσης, δεν μπορεί να μην έχει και μια πολύ σοβαρή προϋπόθεση για να είναι αποτελεσματική. Έτσι, δεν θα πρέπει να αγνοήσουμε, ότι η ύπαρξη της εκπαίδευσης, προϋποθέτει αναμφίβολα και συμμετοχή του ίδιου του ατόμου στην εκπαίδευσή του. Θεωρούμε, ότι κανείς δεν μπορεί να εκπαιδεύσει κάποιον, αν αυτός δεν αποδεχθεί σε μικρό ή μεγάλο βαθμό την αναγκαιότητα της εκπαίδευσης του, γεγονός που πιστεύουμε ότι παίζει ρόλο στην αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης. Μόνο αποδεχόμενος αυτή την αναγκαιότητα, θα συμμετέχει με θετική διάθεση και θα αναπτύξει ατομική θέληση, έτσι ώστε, η εκπαίδευσή του να φέρει το προσδοκώμενο γνωστικό αποτέλεσμα (ο.π.).

Έτσι λοιπόν, πρέπει το υποκείμενο να είναι πάντα παρόν στην εκπαίδευσή του, αφού η ίδια η εκπαίδευση, απαιτεί τουλάχιστον, μια στοιχειώδη δραστηριότητα, η οποία με απλά λόγια σημαίνει συμμετοχή, έστω κι αναγκαστική, του υποκειμένου. Θεωρούμε ίσως, ότι ο άνθρωπος είναι ο μόνος από τα έμβια όντα, ο οποίος για να αποκτήσει γνώση, να μάθει δηλαδή ό,τι του προσφέρεται, πρέπει να το θέλει και ο ίδιος και να συμμετέχει στην όλη διαδικασία (Χαραλαμποπούλος, 1985). Επιπλέον θα υποστηρίζαμε, ότι αυτή η συμμετοχή του ατόμου στην όλη δραστηριότητα, προϋποθέτει ταυτόχρονα, έστω και εξ ανάγκης, την ατομική κινητοποίηση του ίδιου του συμμετέχοντος (Charlot, 1999).

Αυτή ακριβώς η κινητοποίηση του ατόμου, είναι μια από τις δυνατότητες, τις οποίες δημιουργεί η εκπαίδευση, η οποία για να αναπτυχθεί είναι απαραίτητη όπως είπαμε και η ατομική θέληση του ίδιου του υποκειμένου. Διότι το άτομο οικειοποιείται τη γνώση, μαθαίνει δηλαδή, μόνο όταν σκέπτεται ή πειραματίζεται, δηλαδή στην ουσία, όταν μόνο με κάποιο τρόπο συμμετέχει στην όλη διαδικασία. (Χαραλαμποπούλος, 1985). Αυτή η δυνατότητα σκέψης ή η δυνατότητα πειραματισμού, είναι αυτή, την οποία προσπαθεί να αναπτύξει στο άτομο η εκπαιδευτική διαδικασία (ο.π).

4.3. Υποκείμενο- Κίνητρα και στόχοι.

Εκτός όμως το αδιαμφισβήτητο κατά την άποψή μας, ότι δηλαδή είναι απαραίτητο για να μάθει ένα άτομο να θέλει να συμμετέχει σε αυτή τη διαδικασία της απόκτησης γνώσης, το διακύβευμα για το όποιο σύστημα θέλει να εκπαιδεύσει άτομα, είναι να δημιουργήσει αν τυχόν δεν υπάρχει ή να αυξήσει αυτή τη θέληση του ίδιου του ατόμου, να συμμετέχει στην όλη διαδικασία της μάθησης.

Αυτή όμως η κινητοποίηση του ίδιου του μαθητή, ο οποίος είναι στην ουσία το κύριο υποκείμενο το οποίο συμμετέχει στην εκπαιδευτική διαδικασία, και για το οποίο στην ουσία έχει λόγο να υφίσταται η ανωτέρω, δημιουργείται κατά την άποψή μας από την ύπαρξη κινήτρων (Charlot, 1999, Boekaerts,2002). Τα κίνητρα αυτά, μπορεί να δημιουργούνται, είτε από εσωτερική παρόρμηση του ίδιου του υποκειμένου, είτε από εξωτερικές παροτρύνσεις, οι οποίες έχουν να κάνουν με την δημιουργία στο άτομο της ελπίδας, ότι μέσα από αυτή την κινητοποίησή του θα εκπληρωθούν οι στόχοι του (Ames,1992).

Θεωρούμε λοιπόν, ότι η εκπαίδευση πρέπει να αναλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης για τη δημιουργία κινήτρων. Παράλληλα όμως με τη δημιουργία κινήτρων θα πρέπει να φροντίζει να δημιουργεί στο μαθητή τη θέληση να θέτει στόχους. Μέσα λοιπόν από τα κίνητρα και τους στόχους ο μαθητής με τη σειρά του, θα κινητοποιείται και θα μαθαίνει ό,τι μπορεί περισσότερο από αυτά που διδάσκεται, ώστε να καταφέρει να έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα σε επίπεδο γνώσης, ώστε έτσι να μπορεί να επιτύχει τους όποιους στόχους του (ο.π.).

4.4. Σχέση με τη γνώση

Η σχέση με τη γνώση ή αν θα θέλαμε να γενικεύσουμε, η σχέση με τη μάθηση, είναι μια μορφή σχέσης του ατόμου με τον γύρω κόσμο (Charlot, 1999). Αυτή η διαπίστωση θα μπορούσε να θεμελιωθεί από απλές παραδοχές τις οποίες θα αναπτύξουμε παρακάτω.

Αρχικά, ο ήδη δομημένος κόσμος στον οποίο έρχεται το παιδί με τη γέννησή του, έχει διαμορφωμένο το αξιακό του σύστημα, τους κανόνες του και το πλαίσιο λειτουργίας του, το οποίο κατ' ουσία είναι αυτό το οποίο καθορίζει και τα όρια, μέσα στα οποία επιτρέπει στους ανθρώπους να κινούνται. Πρακτικά λοιπόν και το παιδί, για να μπορέσει να υπάρξει με μια σχετική αρμονία στο ήδη δομημένο κοινωνικό περιβάλλον, πρέπει να μάθει να ζει σε αυτό, μαθαίνοντας τους κανόνες οι οποίοι είναι ήδη καθορισμένοι πριν από τη γέννησή του (Λάμνιαν, 2001).

Έτσι αυτό, καλείται να μάθει όλα εκείνα τα οποία πρέπει, με σκοπό να ανταποκριθεί σε αυτή την απαίτηση. Ο μόνος τρόπος για να το επιτύχει, είναι να εκπαιδευτεί όσο καλύτερα γίνεται, με στόχο να οικειοποιηθεί τις γνώσεις, που είναι η προϋπόθεση της ομαλής ένταξής του στην ήδη υπάρχουσα κοινωνία (Durkheim, 2013).

Το μεγάλο μέρος του βάρους της εκπαίδευσής του, θα το σηκώσουν οι άνθρωποι που το παισιώνουν, δηλαδή αυτοί που αποτελούν το περιβάλλον του. Έτσι λοιπόν, θα δεχτούμε ότι το περιβάλλον του παιδιού, το οποίο βέβαια μπορεί να είναι το οικογενειακό, το εκπαιδευτικό, το κοινωνικό, ακόμη και οι παρέες των συνομηλίκων του, παίζει καθοριστικό ρόλο στις επιρροές και στις επιδράσεις τις οποίες το παιδί δέχεται, ώστε να ανταποκριθεί όσο γίνεται πιο θετικά ή όχι στην εκπαίδευσή του (Elliott, & part., 2008). Αλλά πάνω σε αυτό το σημείο, δεν μπορούμε παρά να συμφωνήσουμε, ότι αυτό το οποίο έχει τη μεγαλύτερη βαρύτητα από τα παραπάνω στην εκπαίδευσή των παιδιών,

στον «ανεπτυγμένο»³⁹ κόσμο, είναι το εκπαιδευτικό περιβάλλον, το οποίο είναι από τη μια θεσμοθετημένα πλέον προσιτό σε όλους (δωρεάν παιδεία) και από την άλλη «υποτίθεται»⁴⁰ επιστημονικά τεκμηριωμένο (Queiroz,2000).

Εδώ βέβαια, αναφέρεται το εξής απλό ερώτημα στο οποίο πρέπει να απαντήσουμε: γιατί αυτό το εκπαιδευτικό περιβάλλον, δεν επιδρά το ίδιο σε όλα τα άτομα τα οποία έχουν τα ίδια αντικειμενικά χαρακτηριστικά, δηλαδή ανήκουν στην ίδια κοινωνική τάξη, έχουν σχεδόν το ίδιο πολιτισμικό υπόβαθρο, ζουν κάτω από τις ίδιες σχεδόν οικογενειακές συνθήκες; Γιατί λοιπόν, το ένα παιδί δέχεται την επιρροή, θετική ή αρνητική δεν έχει σημασία και το άλλο δεν τη δέχεται; (Charlot, 1999)

Η απάντηση, η οποία θα έρχονταν στο μυαλό μας σε αυτή την ερώτηση, σύμφωνα και με όσα έχουμε πει πιο πάνω, είναι ότι το ένα παιδί υποκείμενο, ήθελε να δεχθεί την όποια επιρροή, ενώ το άλλο ήταν αρνητικό. Πραγματικά θεωρούμε, ότι δεν θα μπορούσε να είναι κάπως αλλιώς, αφού όλες οι επιστημονικές αντιλήψεις συγκλίνουν, στο ότι όλα τα παιδιά τα οποία δεν έχουν σοβαρές μαθησιακές δυσκολίες οργανικής προέλευσης, θα μπορούσαν να μάθουν, τουλάχιστον αυτά που προβλέπει, ένα επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα διδασκαλίας σχολείου (Χατζηγεωργίου, 2003).

Βέβαια η εσωτερική θέληση του κάθε ατόμου, έχει υπερβολικά πολλές παραμέτρους, τις οποίες σαφώς και δεν μπορούμε να αγνοήσουμε

---

³⁹ Η έννοια του ανεπτυγμένου κόσμου θα μπορούσε σε κάθε περίπτωση να ανοίξει μια μεγάλη συζήτηση ως το προς τι κανείς μπορεί να ονομάσει ανεπτυγμένο, πράγμα το οποίο δεν είναι στις προθέσεις της παρούσας εργασίας. Για αυτό το λόγο για την παρούσα εργασία, θα θεωρήσουμε ανεπτυγμένο κόσμο, τα κράτη που παρέχουν ένα οργανωμένο σύστημα εκπαίδευσης στα παιδιά.

⁴⁰ Το δεχόμαστε για τις ανάγκες της εργασίας ότι είναι έτσι, διότι και το θέμα της επιστημονικής τεκμηρίωσης της κάθε προσέγγισης, θα άνοιγε, άπειρα πεδία συζητήσεων, στο κομμάτι της συγκριτικής παιδαγωγικής .

ολοκληρωτικά και οι οποίες μπορεί να έχουν κοινωνικό, πολιτισμικό, οικονομικό και περιβαλλοντολογικό χαρακτήρα και να δημιουργούν μια σειρά από διαφορετικές ευκολίες ή δυσκολίες, στο κάθε υποκείμενο το οποίο δέχεται τη γνώση (Queiroz,2000). Θεωρούμε όμως ότι σε γνωσιακό τουλάχιστον επίπεδο, η ισχυρή θέληση του ίδιου του υποκειμένου, μπορεί να παρακάμψει, τις όποιες εξωγενείς δυσκολίες στην κατάκτηση της γνώσης, γεγονός το οποίο η καθημερινή ζωή, η εμπειρία και η ίδια η επιστημονική έρευνα, μας έχουν δείξει (Charlot, 1999).

Αν και όπως είπαμε παραπάνω, πιστεύουμε στον καθοριστικό ρόλο τον οποίο παίζει το ίδιο το υποκείμενο, στο να δεχθεί ή να μη δεχθεί τις επιρροές, οι οποίες του ασκούνται, αναφέραμε ότι μια σειρά παραγόντων, οι οποίοι υφίστανται ήδη στο περιβάλλον του ατόμου, δημιουργούν ευνοϊκές ή μη προϋποθέσεις, για να δεχθεί το άτομο την όποια επίδραση. Αλλά ίσως, δεν μπορούμε να μιλήσουμε στην πραγματικότητα για επίδραση, επειδή υπάρχει πάντα, ανεξάρτητα από τους επιβοηθητικούς ή ανασταλτικούς παράγοντες, αυτή η ατομική δυνατότητα, την οποία έχει το κάθε άτομο, να δεχθεί ή να μην δεχθεί επιδράσεις και στην ουσία, για να μιλήσουμε πιο συγκεκριμένα, να πάρει ή να μην πάρει τις γνώσεις, τις οποίες έχει προγραμματίσει, το υπάρχον εκπαιδευτικό σύστημα ότι πρέπει να μάθει (ο.π.).

Η επίδραση, έχει κατά την άποψή μας την έννοια του δεδομένου. Στην προκειμένη περίπτωση, μπορούμε να μιλήσουμε για σχέση του υποκειμένου με όλες αυτές τις πληροφορίες, τις οποίες το εκπαιδευτικό περιβάλλον θέλει να του περάσει ως γνώση. Η σχέση αυτή, έχει τη δυνατότητα να γίνει αρμονική, αλλά έχει τη δυνατότητα και να μην υπάρξει, και σε αυτή την επιλογή, την απόφαση την παίρνει το ίδιο το

άτομο, το οποίο είναι εκ των πραγμάτων το υποκείμενο της γνώσης (Γώγου,2003).

Αυτό λοιπόν, είναι ένα από τα σοβαρότερα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά των έμβιων όντων. Να μπορούν δηλαδή, να βρίσκονται σε σχέση με τον περίγυρο και ό,τι αυτός τους δίνει (Charlot, 1999). Στην προκειμένη περίπτωση, αν αναφερθούμε στο εκπαιδευτικό σύστημα, αυτό το οποίο έχει ως σκοπό να παρέχει, είναι η γνώση. Από τα παραπάνω προκύπτει λοιπόν, ότι είναι μόνο οι ίδιοι οι μαθητές, οι οποίοι έχουν την επιλογή, να αφομοιώσουν ή όχι τη γνώση (ο.π.).

Η παρεχόμενη γνώση λοιπόν, η οποία δίνεται στο παιδί μέσα στο σχολείο, έχει να κάνει με πληροφορίες, σωστές ή λανθασμένες δεν έχει σημασία, οι οποίες αφορούν τον κόσμο, τους άλλους, ακόμη και το ίδιο το υποκείμενο. Αυτή η σχέση με τη γνώση, είναι στην ουσία, μια σχέση μεταξύ του ατόμου με όλα αυτά (Γώγου,2003).

Από τη μια, αυτή η σχέση έχει να κάνει με το πόσο μεγάλη σημασία θα δώσει το άτομο και ίσως καλύτερα πώς θα ερμηνεύσει αυτές τις γνώσεις, οι οποίες του προσφέρονται. Από την άλλη όμως, είναι θεωρούμε σημαντικότερος ο τρόπος με τον οποίο θα δράσει το άτομο, μετά από αυτή την σημασιολογική αποδοχή, δηλαδή με ποιο τρόπο αυτά τα οποία έμαθε, και όπως ο ίδιος τα ερμήνευσε μέσα του, τελικά τα οικειοποιήθηκε (ο.π.). Αν αυτό επιτευχθεί, όλη αυτή η γνώση, είναι δυνατόν να αποτελέσει σε βάθος χρόνου, ωφέλιμη γνώση για τον ίδιο, αλλά και την βάση για μια καινούργια σειρά πληροφοριών - γνώσεων, οι οποίες θα απευθύνονται στις επόμενες γενιές (Charlot, 1999).

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, αν θέλαμε να δώσουμε έναν ορισμό του τι εννοούμε λέγοντας σχέση με τη γνώση, θα επιλέγαμε ένα ορισμό από τους αρκετούς που έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς και λέει ότι: « Η σχέση με τη γνώση, είναι το οργανωμένο σύνολο των σχέσεων, που ένα

υποκείμενο αναπτύσσει, με όσα σχετίζονται με τη μάθηση και τη γνώση» (Charlot, 1999, σελ.135). Η επιλογή αυτού του ορισμού θα βοηθήσει παρακάτω, όταν θα μιλήσουμε ξανά για σχολική αποτυχία, ώστε να μπορέσουμε να κρατήσουμε κάποιες αποστάσεις, από την κατά την άποψή μας απολυτότητα, την οποία σε ένα βαθμό εκφράζουν κάποιες κοινωνιολογικές θεωρίες. Αναφερόμαστε σε εκείνες, οι οποίες μιλούν για κοινωνική αναπαραγωγή και δεν λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τους, το ρόλο τον οποίο παίζει στην όλη ιστορία, το ίδιο το άτομο.

Σε αυτό το σημείο υπάρχει και ένα άλλο ζήτημα, στο οποίο θεωρούμε ότι πρέπει να αναφερθούμε, διότι το θεωρούμε σημαντικό και είναι το κατά πόσο το άτομο που αναπτύσσει μια σχέση με τη γνώση – μάθηση, οδηγείται σε αυτή από μια επιθυμία, η οποία υπάρχει στο ίδιο το άτομο - υποκείμενο. Αυτή η επιθυμία αν υπάρχει, όταν βρίσκει τη γνώση μπροστά της, μετατρέπεται σε επιθυμία κατάκτησής της. Έτσι το αντικείμενο της επιθυμίας για γνώση, είναι στην ουσία η ανάγκη του ατόμου, να μάθει από τη μια, τον έξω από αυτόν προϋπάρχοντα κόσμο, αλλά και από την άλλη, τον ίδιο του τον εαυτό. Αυτό όμως, μέσα πάντα από τους ήδη δεδομένους χαρακτηρισμούς, οι οποίοι υπάρχουν ως στερεότυπα γύρω του (καλός, κακός, εγωιστής, φιλόδοξος κλπ), πολλές φορές έχει ερμηνευθεί από τους ειδικούς, ως κατασκευάσμα του ίδιου του υπάρχοντος συστήματος, τα οποία, τα περνά σχεδόν μηχανιστικά στο άτομο (ο.π.).

Αυτό θεωρούμε ότι δεν είναι απόλυτα δεδομένο, καθώς η ψυχολογία αναγνωρίζει στο άτομο στοιχεία (Εγώ, Εκείνο, Υπερεγώ), τα οποία μέσα από τη σχέση τους, διαμορφώνουν την ξεχωριστή προσωπικότητα του καθενός (Elliott & part., 2008). Από αυτή την διαμορφωμένη ιδιαίτερη προσωπικότητα του καθενός, δομείτε στην ουσία, η σχέση του με κάθε

είδους γνώση, ανάλογα με την επιθυμία που αναπτύσσεται ή δεν αναπτύσσεται, στο ίδιο το άτομο,

Κάτω από αυτό το πρίσμα, μπορούμε να διαπιστώσουμε τη μοναδικότητα του κάθε υποκειμένου. Έτσι λοιπόν, από τη μια, αυτό δέχεται επιρροές σχεδόν ίδιες με τα άλλα άτομα της κοινωνικής του τάξης, από ένα πλήθος αντικειμενικών παραγόντων. Από την άλλη, είναι ενταγμένο ήδη σε κανόνες, τους οποίους καλείται να μάθει και εκπαιδεύεται για αυτό, σχεδόν από τη γέννησή του και σε όλη τη πορεία της ζωής του. Όμως τελικά, βλέπουμε να γίνεται τελείως διαφορετικό από τους γύρω του. Αυτή λοιπόν, η δυναμική της ιδιαιτερότητας του υποκειμένου, είναι αυτή η οποία νοηματοδοτεί για το κάθε άτομο μια διαφορετική επιθυμία για γνώση. Επιπλέον, το κινητοποιεί αναλόγως, ώστε να αναπτύξει στο τέλος, μια διαφορετική, μοναδική στο τέλος για το καθένα άτομο σχέση, με αυτή την ίδια τη γνώση.

Έτσι, μέσα από αυτή τη διαφορετική σχέση η οποία αναπτύσσεται στο κάθε υποκείμενο, έχουμε και τις διαφορετικές αναπαραστάσεις, οι οποίες δημιουργούνται στον καθένα, για τις πραγματικότητες αυτού του κόσμου. Στην ουσία τελικά, αυτή η πραγματικότητα για τον καθένα, είναι ένα υποκειμενικό νοητικό δημιούργημα, απότοκο της γνώσης στο βαθμό που έχει εμπεδωθεί, μέσα από τη σχέση του ατόμου μαζί της. Ακόμη και η εικόνα που έχουμε για τον εαυτό μας, είναι προϊόν αυτής της διεργασίας.

Άρα, πρέπει να δεχθούμε αυτό που διαπιστώνει ο Charlot, ότι «η ίδια η αναπαράσταση της γνώσης είναι ένα περιεχόμενο της συνείδησης βαλμένο σε ένα δίκτυο σημασιών, ενώ η σχέση με τη γνώση είναι το ίδιο το δίκτυο αυτών των σχέσεων» (Charlot, 1999 σελ. 108) Αυτό, με απλά λόγια σημαίνει ότι γνωρίζουμε αυτό που νοηματικά, ο καθένας ξεχωριστά, μπορεί να κατανοήσει. Αυτή δε η κατανόηση, διαφοροποιείται στο κάθε άτομο, ανάλογα με τον τρόπο που ο καθένας

έρχεται σε σχέση με κάθε είδους γνώση, η οποία του προσφέρεται, πάντα όμως, αυτή η διαφοροποίηση γίνεται στο μέτρο, που το ίδιο το άτομο θέλει να οικειοποιηθεί την δεδομένη γνώση.

4.4. Σχέση με τη γνώση και σχολική επίδοση – σχολική αποτυχία

Πριν αναφερθούμε στην σχολική αποτυχία με στόχο να την κατανοήσουμε, θεωρούμε απαραίτητο να αναφερθούμε σε ένα βασικό χαρακτηριστικό, της αντίθετης της έννοιας που είναι η σχολική επιτυχία. Τη χρησιμότητα αυτής της αναφοράς, τη βασίζουμε στο ότι για να μπορούμε να πούμε σε τι αποτύχαμε, πρέπει να ξέρουμε, τι θέλαμε να είχαμε πετύχει. Για το άτομο, με τον όρο επιτυχία, θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε, κάθε τι που γίνεται και καθιστά πραγμάτωση στόχων, οι οποίοι έχουν τεθεί. Άρα, η έννοια της επιτυχίας, αυτή καθ' αυτή, δεν προσδιορίζει τα αποτελέσματά της, αλλά προσδιορίζεται από αυτά (Τζάνη, 1983).

Στο επίπεδο του σχολείου λοιπόν, τίθεται το ερώτημα, για το τι θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε ως επιτυχία: Απαντώντας απλά θα λέγαμε ό,τι στην ουσία είχαμε πει στο προηγούμενο κεφάλαιο, χρησιμοποιώντας όμως ένα άλλο ορισμό. Αυτό θα το κάνουμε, διότι σε αυτό το σημείο, θέλουμε να προσεγγίσουμε με τον ορισμό αυτό, την έννοια της κατάκτησης της γνώσης σε συνάρτηση με την ατομική ευθύνη και θέληση. Έτσι θα μπορούσαμε να πούμε πιο γενικά, ότι σχολική επιτυχία στο εκπαιδευτικό σύστημα, είναι η κατάκτηση των στόχων από τον μαθητή (ο.π.).

Πρέπει εδώ όμως, να μην παραβλέψουμε μια πραγματικότητα: ότι οι όποιοι στόχοι υπάρχουν, σχεδόν πάντα, έχουν τεθεί από το υφιστάμενο κοινωνικό περιβάλλον. Αυτήν την αρμοδιότητα καθορισμού των στόχων, δίνει το υφιστάμενο περιβάλλον ως κατεύθυνση, σε μια επίσημη δομή του (πχ. Υπουργείο Παιδείας) ώστε να τους εφαρμόσει, αλλά φροντίζει πάντα παρακολουθώντας τους, να μην επιτρέψει να ξεφεύγουν από το δεδομένο και αποδεκτό πλαίσιο.

Όλα λοιπόν τα εκπαιδευτικά συστήματα, προσδιορίζουν, ως κύριο στόχο για κατάκτηση, την γνώση την οποία προσφέρουν. Δεν θα μπορούμε στο πειρασμό, καθώς δεν είναι αντικείμενο της παρούσης εργασίας, να συζητήσουμε, το με ποια κριτήρια καθορίζεται η γνώση, την οποία πρέπει να μάθουν τα παιδιά υποκείμενα, ούτε τι στόχους έχουν οι δεδομένες επιλογές των διαφόρων εκπαιδευτικών συστημάτων. Τα προαναφερθέντα είναι ζητήματα, τα οποία έχουν να κάνουν, με την ανάλυση ενός πολύ ενδιαφέροντος φιλοσοφικού και κοινωνιολογικού ερωτήματος. Αυτό το ερώτημα από τη μια ενδιαφέρεται να δώσει απαντήσεις για το αν η ίδια η παιδεία και πιο συγκεκριμένα η εκπαίδευση, είναι ένα μέσο, για τη διευκόλυνση της προσαρμογής του ατόμου, σε μια λογική ενός υπάρχοντος συστήματος (Durkheim, 2013). Από την άλλη όμως, ταυτόχρονα θέτει και τον προβληματισμό, αν ο σκοπός της εκπαίδευσης θα έπρεπε να είναι να εκπαιδεύσει άτομα, τα οποία θα έχουν μια διευρυμένη κοινωνική αντίληψη, ώστε να κατανοούν το προϋπάρχον κοινωνικό γίνεσθαι, και να μπορούν να επεμβαίνουν σε αυτό (Τζάνη, 1983).

Ανεξάρτητα με το ποιο από τα δύο συμβαίνει (εμείς θεωρούμε ότι και οι δυο αντιλήψεις έχουν την δυνατότητα συγκερασμού σε κάτι ενδιάμεσο), το παιδί υποκείμενο, αν κατακτήσει την απαιτούμενη γνώση, θα έχει επιτύχει. Έτσι οι μαθητές οι οποίοι δεν καταφέρνουν να μάθουν αυτά που απαιτούνται, αξιολογούνται και, ή μένουν στην ίδια τάξη, ή προσανατολίζονται προς τύπους σχολείων τα οποία θεωρούνται υποδεέστερα (Charlot, 1999). Απλοϊκά θα λέγαμε λοιπόν, ότι εδώ υπάρχει, αυτό το οποίο θα ονομάζαμε σχολική αποτυχία του μαθητή.

Παρόλη όμως αυτή την δυνατότητα, να μπορούμε να δώσουμε δηλαδή, με μεγάλη ευκολία έναν ορισμό, σε ένα τόσο σοβαρό πρόβλημα, λόγω της σπουδαιότητας του ίδιου του προβλήματος, το οποίο βασανίζει πλήθος

ατόμων μαθητών ανά τον κόσμο, πρέπει να τον εξετάσουμε με προσοχή. Τι κρύβεται τελικά πίσω από αυτόν τον απλό ορισμό;

Καταρχήν, η σχολική αποτυχία είναι ένα πολύ σύνθετο πρόβλημα, το οποίο δεν φιλοδοξούμε, ούτε πιστεύουμε ότι χρειάζεται να αναλύσουμε στην παρούσα εργασία. Αυτό το οποίο μας ενδιαφέρει, είναι να προσπαθήσουμε εν συντομία να παρουσιάσουμε κάποια χαρακτηριστικά της, κάποιες σκέψεις διαφόρων ειδικών για το τι είναι και να προσδιορίσουμε τα πιθανά κακά, τα οποία μπορεί να προξενήσει στο άτομο.

Η σχολική αποτυχία του μαθητή λοιπόν, σε μια πρώτη ερμηνευτική προσέγγιση, έχει σαν διακριτό της χαρακτηριστικό, το δεδομένο, ότι υπάρχει στον μαθητή ένα αθροιστικό αρνητικό αποτέλεσμα, μιας σειράς επαναλαμβανόμενων προσεγγίσεων στα γνωστικά αντικείμενα, για τα οποία υπάρχει υποχρέωση κατάκτησής τους από τον μαθητή, όπως αυτά θεσμοθετούνται στην συγκεκριμένη χρονική περίοδο από το εκπαιδευτικό σύστημα (Δήμου, 2009).

Η σχολική αποτυχία άρχισε βέβαια να αναφέρεται ιδιαιτέρως και να απασχολεί τους ειδικούς, οι οποίοι άρχισαν να την ερευνούν και να προσπαθούν να την ερμηνεύσουν με συστηματικό τρόπο, στη διάρκεια της δεκαετίας του '60. Αυτό έγινε, διότι την εποχή εκείνη, ξεκινά αφ' ενός στα αναπτυγμένα κράτη η μαζικοποίηση του μαθητικού πληθυσμού, και αφετέρου, θεωρείται ότι η γνώση την οποία θα πάρει μέσα από το εκπαιδευτικό σύστημα, το παιδί υποκείμενο της γνώσης, θα ωφελήσει την ανάπτυξη της μεταβιομηχανικής κοινωνίας (Γώγου, 2009).

Έτσι, μέσα από την εδραίωση της αντίληψης, ότι η εκπαίδευση είναι μια παραγωγική επένδυση, της οποίας η ανάπτυξη θα δημιουργούσε ανθρώπινο κεφάλαιο, οι κυβερνήσεις των χωρών δαπανούσαν κεφάλαια για το σκοπό αυτό. Σκοπός, ο οποίος δεν ήταν τίποτε άλλο, από το να

δοθούν οι δυνατότητες, να μορφωθούν όσοι περισσότεροι και όσο καλύτερα γίνονταν οι μαθητές, αφού θεωρητικά τους εξασφάλιζε, ανεξάρτητα από την κοινωνική και οικονομική τους θέση στην κοινωνική διαστρωμάτωση, μια ίδια ευκαιρία για σπουδές (Φώκιαλη,2010).

Όμως εκείνη την εποχή, η άποψη, πως πλέον θα υπήρχαν ίσες ευκαιρίες για όλους να έχουν πρόσβαση στη γνώση και συνεπώς δυνατότητα να την αποκτήσουν, αντί να δημιουργήσει αισιοδοξία και αποτελέσματα οριζόντιας εξάπλωσης της γνώσης, έδωσε ερευνητικά απαισιόδοξα αποτελέσματα. Πολλές έρευνες εκείνης της εποχής, έδειξαν ότι υπήρχαν ανισότητες επιτυχίας πλέον, στα ίδια τα σχολεία στα οποία θεωρητικά μπορούσαν να φοιτούν όλοι οι μαθητές (Γώγου, 2009).

Επιπλέον, οι κοινωνιολογικές θεωρίες της αναπαραγωγής, προσπαθώντας να ερμηνεύσουν το φαινόμενο της σχολικής αποτυχίας, εξηγούσαν την ύπαρξη του συγκεκριμένου φαινομένου – προβλήματος με όρους κοινωνικής προέλευσης. Μέσα όμως, από αυτού του είδους την προσέγγιση, έπρεπε να μπορούν να απαντήσουν σε ένα δύσκολο ερώτημα. Έπρεπε δηλαδή να εξηγήσουν, πώς ένας αριθμός μαθητών, οι οποίοι προέρχονταν από μη προνομιούχα κοινωνικά στρώματα επιτύχαναν στο σχολείο, ενώ παιδιά των προνομιούχων κοινωνικών στρωμάτων δεν τα κατάφερναν. Η αδυναμία ως ένα βαθμό, να εξηγήσουν αυτές οι θεωρίες την κατάσταση, οδήγησαν κάποιους ειδικούς, να δώσουν κάποιες θεωρητικές εξηγήσεις, σε σχέση με το γιατί δυσκολεύονται να απαντήσουν σε αυτά τα ερωτήματα, προσεγγίσεις τέτοιου είδους (Charlot, 1997).

Έτσι, αυτή η αδυναμία θεωρείται ότι πηγάζει από το γεγονός, ότι οι παραπάνω θεωρίες προσπαθούν να εξηγήσουν τη σχολική αποτυχία, με όρους κοινωνικής επιλογής. Αυτό πρακτικά σημαίνει, ότι παρατηρούν την κοινωνική θέση του ατόμου – μαθητή την ώρα που εισέρχεται στο

εκπαιδευτικό σύστημα και ερμηνεύουν τα στατιστικά αποτελέσματα κατά την έξοδό του από αυτό, τα οποία πιθανόν αριθμητικά να τις επιβεβαιώνουν, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους το ζήτημα της γνώσης, την οποία αποκτούν οι μαθητές στην σχολική τους πορεία (Γώγου, 2009).

Αγνοούν έτσι το γεγονός, ότι στην ουσία ο χαρακτηρισμός της σχολικής διαδρομής ως επιτυχημένης ή αποτυχημένης, πρέπει να εξαρτάται κυρίως, από την αξιολόγηση των αποκτηθέντων γνώσεων και γνωστικών δεξιοτήτων, κατά την διάρκεια της φοίτησης στο σχολείο, ανεξάρτητα από το πολιτιστικό κεφάλαιο με το οποίο το παιδί προσέρχεται σε αυτό (ο.π).

Το ζητούμενο κατά την άποψή μας, για να ερμηνεύσουμε την επιτυχία ή αποτυχία του μαθητή, είναι πριν από όλα να δώσουμε την πρέπουσα βαρύτητα, στο να ερευνήσουμε, αν το άτομο μαθητής, κατάφερε να κατακτήσει τη γνώση η οποία του προσφέρεται μέσα στο υπάρχον εκπαιδευτικό σύστημα, χωρίς να μας ενδιαφέρει, αν κατάφερε ή όχι να αναπτύξει περαιτέρω, το ήδη υπάρχον πολιτισμικό κεφάλαιο, με το οποίο έρχεται στο σχολείο. Αυτό, δεν επιτρέπει σύμφωνα με αυτή τη θεωρητική προσέγγιση, να ερμηνεύσουμε την σχολική αποτυχία ως γνωστική επιτυχία ή αποτυχία, αλλά ως διερεύνηση του κόστους οφέλους σε επίπεδο κοινωνικής θέσης (Charlot, 1997).

Στην πραγματικότητα δηλαδή, ενώ πρέπει να εξετάζονται και να εξηγούνται μέσω αυτών των θεωριών, τα ατομικά αίτια κυρίως αλλά και τα κοινωνικά, τα οποία εμποδίζουν ή ευνοούν το άτομο – μαθητή, ο οποίος έχει διαφορετική κοινωνική προέλευση, να κατακτήσει ή όχι, τη γνώση που του προσφέρεται εντός του εκπαιδευτικού συστήματος, γι' αυτές, αυτό το δεδομένο δεν είναι το κυρίαρχο ζητούμενο. Αυτό γίνεται επειδή θεωρούν, ότι το κύριο προς εξέταση ζήτημα, είναι η εκ των προτέρων δεδομένη άποψη μιας συγκεκριμένης κοινωνικής εξέλιξης του

μαθητή, εξαρτώμενης σχεδόν εξ ολοκλήρου, από την κοινωνική κατάσταση εισόδου του στο σχολείο (Γώγου, 2009).

Μια τέτοια άποψη θεωρούμε, ότι έχει τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα μιας αυτοεκπληρούμενης προφητείας. Θεωρούμε, ότι δεν λαμβάνει υπόψη της την ατομική θέληση και προσπάθεια και τις προσωπικές προσδοκίες του κάθε μαθητή να οικειοποιηθεί την γνώση που του δίνεται από το εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο θεωρητικά, προσφέρει τις ίδιες δυνατότητες σε όλα τα υποκείμενα μαθητές, τα οποία εκπαιδεύει (ο.π.).

4.5 Οι διαστάσεις της σχέσης με τη γνώση στον Charlot

4.5.1. Η επιστημική διάσταση της σχέσης με την γνώση.

Για το μαθητή, το σχολείο είναι ο χώρος στον οποίο παίρνει γνώσεις. Σαφώς δεν είναι ο μόνος, αλλά είναι γεγονός, ότι αυτό είναι σχεδιασμένο για το σκοπό αυτό. Στο χώρο του σχολείου λοιπόν, γίνεται προσπάθεια να κατακτήσει ο μαθητής τη γνώση, η οποία προβλέπεται από τα αναλυτικά προγράμματα, και η οποία ενσωματώνεται « σε εμπειρικά αντικείμενα (βιβλία), στεγάζεται σε συγκεκριμένους χώρους (σχολείο) και κατέχεται από συγκεκριμένα πρόσωπα (εκπαιδευτικοί)» (Charlot, 1997, σελ. 116). Αν επιτευχθεί λοιπόν η κατάκτηση της γνώσης, μέσα από μια διαδικασία οικειοποίησής της, οδηγεί τον άνθρωπο στην πεποίθηση ότι γνωρίζει. Ο Charlot ονομάζει όλη αυτή την επιστημική διαδικασία η οποία οδηγεί σε αυτή τη πεποίθηση ως «αντικειμενοποίηση – κατονομασία» (ο.π. σελ. 117), καθώς έχουμε συγχρόνως, μια γνώση η οποία⁴¹ είναι αντικειμενικά σωστή και ένα υποκείμενο, το οποίο πλέον συνειδητά θεωρεί ότι την έχει κατακτήσει.

Μέσα από αυτή την αντίληψη, αυτό το οποίο κυρίως φαίνεται να ενδιαφέρει την επιστημική σχέση με τη γνώση, είναι αν έχει κατακτηθεί το ίδιο το προϊόν του σχολείου, η γνώση δηλαδή και όχι η δραστηριότητα μέσω της οποίας αυτή παράχτηκε, η οποία δεν είναι άλλη από τη σχολική φοίτηση. Αυτή δε η κατοχή της γνώσης από το επιστημικό υποκείμενο, έτσι όπως ονομάζει το μαθητή ο Charlot, εγγράφεται εντός του, ως ένα σύνολο βιωμένων σημασιών, δηλαδή μια απεικόνιση του γύρω κόσμου στην πραγματική και στη δυνητική του διάσταση. Αυτό με απλά λόγια σημαίνει, ότι η γνώση ενός αντικειμένου από το υποκείμενο, δεν του εξασφαλίζει αναγκαστικά και την ικανότητα του να μπορεί να τη

---

⁴¹ Θεωρητικά κατά την άποψή μας, μιας και είναι αυτή, η οποία το εκπαιδευτικό σύστημα αποδέχεται και την εμφανίζει ως αντικειμενική

χρησιμοποιήσει αν δεν την έχει οικειοποιηθεί απόλυτα. Από τον βαθμό λοιπόν της οικειοποίησης, η οποία οδηγεί στην πραγματική αντίληψη των γύρω πραγματικοτήτων, αλλά και των ικανοτήτων του ίδιου του ατόμου, εξαρτάται το κατά πόσο το άτομο θα αναπτύξει αναστοχαστικές ικανότητες, αλλά και θα παράγει νέα γνώση (ο.π.).

Το βασικό διακύβευμα λοιπόν, του κάθε εκπαιδευτικού συστήματος είναι να καταφέρει να οδηγήσει τους μαθητές όσο περισσότερο γίνεται από την όλη διαδικασία της μάθησης στην κατοχή της γνώσης. Αυτή η πραγματική κατοχή λοιπόν, είναι αυτή η οποία θα οδηγήσει το μαθητή στη σχολική επιτυχία και αργότερα, ως ενήλικα πλέον, θα του δημιουργήσει τις προϋποθέσεις μιας επιτυχημένης επαγγελματικής συνέχειας (ο.π.).

4.5.2. Η ταυτοτική διάσταση της σχέσης με τη γνώση.

Για τον Charlot, κάθε σχέση του μαθητή με τη γνώση, είναι μια σχέση του με τον γύρω κόσμο. Ταυτόχρονα όμως, αυτή του η σχέση, περιγράφει και τον βαθμό της ιδιοποίησής των πραγματικοτήτων, οι οποίες τον περιβάλλουν. Έτσι η γνώση εμπεριέχει μια ταυτοτική διάσταση ιδιαίτερη για τον καθένα, όταν η μάθηση αποκτά ξεχωριστό νόημα το οποίο ταιριάζει στην γενικότερη ιδιοσυγκρασία και την προσωπικότητά του. Συγχρόνως, όταν η γνώση κατακτιέται από τον μαθητή, δημιουργείται σε αυτόν «ένα ισχυρό φαινόμενο ψυχικής επιβεβαίωσης και ένα είδος ναρκισσιστικής ενίσχυσης» (Charlot, 1997, σελ. 124). Αυτά, αποτελούν για τον μαθητή κίνητρα για να προσπαθήσει περισσότερο, ώστε να έχει μια επιτυχημένη σχολική διαδρομή. Επιπλέον, η κατάκτηση της γνώσης δίνει στο μαθητή την ευχαρίστηση της διαφοροποίησης από τους υπολοίπους, οι οποίοι δεν τα καταφέρνουν, γεγονός που του ανεβάζει την αυτοεκτίμηση και τον κάνει να αισθάνεται αξιόλογος. Αυτό του δίνει μια ξεχωριστή αίσθηση ταυτότητας, η οποία επιβεβαιώνεται μέσα από την σχολική του επίδοση- επιτυχία.

4.5.3. Η κοινωνική διάσταση της σχέσης με τη γνώση.

Η σχέση με τη γνώση είναι πάντα μια ξεχωριστή σχέση ενός και μόνο υποκειμένου με αυτή. Είναι στην ουσία, αυτή η σχέση η οποία περιγράφει την σχέση του με τον κόσμο που ζει, με τον εαυτό του και με τους άλλους (Charlot,1997, σελ. 126). Όμως ο κόσμος και οι άλλοι προϋπάρχουν του υποκειμένου. Έτσι η σχέση του με αυτούς έχει μεν κοινωνικά γνωρίσματα, αλλά παίρνει μια ξεχωριστή μορφή στο κάθε υποκείμενο ανάλογα με την επιτυχία της σχέσης με τη γνώση την οποία αυτό θα αναπτύξει. Ο Charlot αναφέρει ως επιχείρημα, ότι αν παρακολουθήσουμε τα αγόρια των λαϊκών στρωμάτων θα δούμε, ότι αποδίδουν μεγαλύτερη αξία στο είδος της μάθησης η οποία θα τους επιτρέψει να τα βγάλουν πέρα στη ζωή τους, ενώ τα κορίτσια, ανεξαρτήτως κοινωνικής τάξης, ενδιαφέρονται για την ανάπτυξη της γενικότερης κουλτούρας τους, ώστε μέσα από αυτή την ανάπτυξη να μπορέσουν να ξεπεράσουν το διαφυλική ανισότητα (Charlot,1997, σελ. 127). Τον παραπάνω ισχυρισμό, θα μπορούσαμε να τον χαρακτηρίσουμε, ως μια ικανή αλλά όχι αναγκαία συνθήκη, αφού ναι μεν η κοινωνική ταυτότητα δημιουργεί προτιμήσεις σε κατηγορίες συγκεκριμένης μάθησης, αλλά είναι γεγονός ότι αυτό μπορεί να λειτουργεί και προς την αντίθετη κατεύθυνση και αυτά που μαθαίνουμε να μας οδηγούν προς συγκεκριμένες κοινωνικές ταυτότητες. Αυτό λοιπόν έχει ως συνέπεια, να είναι δυνατόν η όποια σχέση με την γνώση του υποκειμένου η οποία δημιουργείται, να μην καθορίζεται εκ προοιμίου από την κοινωνική του θέση, αλλά ταυτόχρονα και από μια σειρά άλλων παραγόντων, όπως η αγορά εργασίας, το σχολικό σύστημα, οι πολιτισμικές επιρροές κλπ, που όλα όμως επηρεάζουν το υποκείμενο τόσο, όσο είναι αυτό το ίδιο έτοιμο να δεχθεί και να οικειοποιηθεί τις όποιες επιρροές.

Συμπερασματικά λοιπόν, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο μαθητής υποκείμενο, ανεξάρτητα από την κοινωνική του θέση και τις όποιες επιρροές τις οποίες αυτή μπορεί να του δημιουργεί, είναι αυτός που θα καθορίσει τελικά το πόσο θα οικειοποιηθεί τη γνώση που του παρέχεται από το εκπαιδευτικό σύστημα, και πώς θα την αξιοποιήσει.

4.5. Δημιουργώντας τα ερευνητικά ερωτήματα

Θεωρώντας λοιπόν, ότι το φαινόμενο της σχολικής αποτυχίας, δεν είναι αναγκαστικά επιβεβλημένο από την κοινωνική προέλευση του μαθητή, χωρίς βεβαίως να αγνοούμε ότι αυτή πλήττει με μεγαλύτερη ευκολία άτομα- μαθητές, οι οποίοι ανήκουν σε μη προνομιούχα κοινωνικά στρώματα, καθώς είναι πιο ευάλωτα και λιγότερο προστατευμένα απέναντι στις δυσκολίες, θέτουμε ερωτήματα για να δούμε αν οι ίδιοι οι μαθητές βλέπουν την σχολική τους διαδρομή ως επιτυχημένη ή αποτυχημένη.

Έτσι εξετάζουμε το θέμα, με κριτήριο το πώς αισθάνονται οι ερωτηθέντες μαθητές. Θέλουμε δηλαδή να μας πουν αν οι ίδιοι βλέπουν την σχολική τους πορεία ως επιτυχημένη ή αποτυχημένη. Αυτή την απάντηση δεν την εξετάζουμε μέσα από την προσέγγιση των κοινωνιολογικών θεωριών, οι οποίες συσχετίζουν την αποτυχία ή την επιτυχία με όρους κοινωνικής εισόδου και εξόδου από το σχολικό περιβάλλον. Έτσι, ζητάμε από τους ερωτηθέντες μαθητές να απαντήσουν, αν θεωρούν ότι παίρνουν τη γνώση που τους προσφέρει το σχολείο, τους λόγους που θεωρούν ως αιτίες ώστε πιθανόν να μην την παίρνουν και τι νομίζουν, ότι πρέπει να γίνει για να την οικειοποιηθούν όσο γίνεται περισσότερο. Προσεγγίζουμε λοιπόν το θέμα της σχολικής επιτυχίας ή αποτυχίας, με όρους σχέσης των μαθητών με τη γνώση.

Επιπλέον θεωρούμε, ότι ο κάθε μαθητής, ανεξάρτητα αν πιστεύει ότι λαμβάνει ή όχι γνώση, έτσι ώστε αυτή του η πεποίθηση να τον χαρακτηρίζει ως επιτυχημένο ή αποτυχημένο, είναι συγχρόνως και ένα ενεργό υποκείμενο. Ως τέτοιο, η σχολική του διαδρομή δεν μπορεί παρά να εξηγηθεί, είτε είναι αποτυχημένη, είτε επιτυχημένη και από το ποσοστό της δραστηριοποίησης του ίδιου μέσα σε αυτή. Έτσι ζητήσαμε από τους μαθητές να μας πουν κατά πόσο το υπάρχον πλαίσιο, το οποίο

καθορίζει το γνωστικό κομμάτι του σχολείου, αλλά και τη λειτουργία του, τους κινητοποιήσει και τους έκανε να δραστηριοποιηθούν.

Ακόμη θεωρούμε, ότι η σχολική εμπειρία κάθε μαθητή, και κατά συνέπεια η σχολική πορεία του, για να μπορέσει να γίνει κατανοητή, πρέπει να ερευνηθεί και ως προς το περιβάλλον, στο οποίο πραγματώνεται, δηλαδή την σχολική τάξη. Γι' αυτό το λόγο, ζητήσαμε από τους ερωτηθέντες, να μιλήσουν για το πόσο εποικοδομητική ή αποδομητική μπορεί να είναι για την κατάκτηση της γνώσης που θα οδηγήσει τελικά στην σχολική αποτυχία ή επιτυχία τους μαθητές, η ποιότητα των συμμαθητών, των δασκάλων, των μαθημάτων και των σχολικών λειτουργιών εκτός από τα μαθήματα. Αυτή η συνολική μελέτη του σχολικού περιβάλλοντος και της ίδιας της σχολικής τάξης, θα μας δώσει πληροφορίες αφενός για τα δρώντα πρόσωπα, τα οποία συμμετέχουν στην διαδικασία μεταφοράς της γνώσης, δηλαδή μαθητές και καθηγητές, αλλά αφετέρου, θα ξεκαθαρίσει σε ένα βαθμό, κατά πόσο οι αντικειμενικοί μηχανισμοί, οι οποίοι διαμορφώνουν το σχολικό σύστημα, δηλαδή η λειτουργία του ίδιου του σχολείου, βοηθούν ή λειτουργούν αποτρεπτικά, στην προσδοκία απόκτησης γνώσης.

Επίσης, η όλη προσέγγισή μας στην σχολική αποτυχία ή επιτυχία, δεν έχει να κάνει μόνο, με το κατά πόσο ο μαθητής έχει ή δεν έχει κατακτήσει την σχολική γνώση, αλλά και γιατί έγινε αυτό ή δεν έγινε. Έτσι για να διερευνήσουμε τις αιτίες, αναζητούμε μέσω της ερευνάς μας, τα πιστεύω του ιδίου, για τις αιτίες αυτής της κατάκτησης ή της μη κατάκτησης. Συγχρόνως, ζητάμε να μάθουμε πόσο πιστεύουν οι ερωτηθέντες, ότι ήταν καθοριστικός παράγων για αυτή τη κατάκτηση (ή τη μη κατάκτηση), το όλο σχολικό πλαίσιο και περιβάλλον και η όποια κοινωνική αντίληψη, η οποία υπάρχει για επαγγελματικά σχολεία.

Επιπλέον, το άτομο είναι λογικό να μην ενεργεί πάντα σύμφωνα με την γενικώς θεωρούμενη κανονικότητα των πραγμάτων γύρω του, αλλά με αυτό που το ίδιο αντιλαμβάνεται ως κανονικότητα, δηλαδή με το νόημα που αποδίδει το ίδιο στα πάντα γύρω του (Mead, 1925). Για αυτό το λόγο λοιπόν, ερευνούμε στις συνεντεύξεις μας τις κρίσεις των μαθητών, τις προσδοκίες τους και την γενικότερη εικόνα την οποία έχουν για το σχολείο και ως προς το επίπεδο της απόκτησης της γνώσης, αλλά και συνολικότερα, ως προς την όλη λειτουργία του.

Έτσι, ενώ θεωρούμε το θέμα της απόκτησης της γνώσης, ότι είναι το επίκεντρο του σχολικού συστήματος, η δυνατότητα της απόκτησής της, έχει να κάνει επίσης, και με τον τρόπο με τον οποίο οικοδομείται ο ίδιος ο μαθητής, στο πλαίσιο το οποίο του δημιουργεί το ίδιο το σχολικό περιβάλλον (Charlot, 1997). Επιπλέον, η γνώση δεν μπορεί να υπάρξει παρά μόνο ως σχέση του υποκειμένου με τον γύρω κόσμο, στην ουσία δηλαδή, ως μια αλληλοεπίδραση ανάμεσα στο υποκείμενο και στον κόσμο του. Έτσι, η σχέση που έχει το παιδί μαθητής, με συμμαθητές, περιβάλλον, κοινωνικό περίγυρο, και η ασφάλεια ή η ανασφάλεια που αυτές του δημιουργούν, βοηθάνε ή αποθαρρύνουν την σχολική του διαδρομή και καθορίζουν, θεωρούμε σε σημαντικό βαθμό, την επιτυχία του ή την αποτυχία του. Μπορεί να επηρεάσουν σημαντικά την αντίληψή του για τον γύρω κόσμο, και τελικά την ίδια την σχέση του με τη γνώση (Γώγου, 2009).

Συμπληρωματικά ως προς το παραπάνω, οι μαθητές με σχολικές δυσκολίες, πολλές φορές αντιδρούν, στο να καταβάλουν προσπάθεια για την απόκτηση της γνώσης, την οποία προσφέρει ένα πρόγραμμα σπουδών. Προτάσσουν σχεδόν πάντα, ως δικαιολογία για αυτή την αντίδρασή τους, το ότι δεν διαπιστώνουν να έχει για αυτούς καμία σπουδαιότητα, ένα σύνολο γνώσεων, το οποίο δεν θα τους δημιουργούσε

καμία προϋπόθεση, η οποία θα τους επέτρεπε να αντιμετωπίσουν πρακτικά, τις καταστάσεις μιας μελλοντικής ζωής. Έτσι απαξιώνουν μια σειρά γνώσεων που τους παρέχει το σχολείο, οι οποίες δεν είναι άμεσα, κατά αυτούς, προσανατολισμένες προς αυτή την κατεύθυνση.

Αυτό θεωρούμε, ότι είναι μια πολύ σημαντική αδυναμία του ίδιου του εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς αυτό δεν καταφέρνει να πείσει τους μαθητές, ότι η γνώση, αυτή καθ' αυτή, είναι ένα σύστημα διανοητικών αγαθών. Ως τέτοιο λοιπόν, θα τους δώσει εκτός από μια πιθανή επαγγελματική ευκαιρία, τη δυνατότητα να αντιληφθούν το νόημα του κόσμου, την ίδια τους τη ζωή, τις σχέσεις τους με τους άλλους, αλλά και με τον εαυτό τους (Charlot, 1997).

Για να ερευνήσουμε λοιπόν την ύπαρξη ή μη αυτής της αδυναμίας, ρωτήσαμε τους μαθητές, το λόγο επιλογής του τύπου λυκείου και γενικότερα τις αντιδράσεις των γύρω τους σε σχέση με αυτό, αλλά και το πόσο ευχαριστημένοι είναι με την επιλογή τους, και το πόσο χρήσιμες πιστεύουν ότι θα τους φανούν οι γνώσεις τις οποίες πήραν στα ΕΠΑΛ.

Επιπλέον, πιο πάνω αναπτύξαμε την άποψη, ότι η εκπαίδευση είναι αυτή, η οποία πρέπει να δημιουργεί κίνητρα και στόχους στους μαθητές. Έτσι, μέσα από την έρευνά μας θέλουμε να διερευνήσουμε, το κατά πόσο πιστεύουν οι ερωτηθέντες, ότι η φοίτησή τους στα ΕΠΑΛ τους δημιουργεί κίνητρα και στόχους, ώστε να διεκδικήσουν και να κατακτήσουν την όποια γνώση τους προσφέρεται. Επιπλέον, πιστεύουμε ότι μέσα στο πλαίσιο των στόχων του μαθητή, πρέπει να είναι η απόκτηση της γνώσης, η οποία του παρέχεται. Ο απώτερος σκοπός λοιπόν, αυτής της προσπάθειας απόκτησης της γνώσης, είναι να την αξιοποιήσει ο μαθητής, ατομικά και επαγγελματικά στο μέλλον. Έτσι ρωτήσαμε τους μαθητές να μας πουν, αν θεωρούν, ότι οι γνώσεις τις οποίες παίρνουν στο

σχολείο, θα τους ωφελήσουν επαγγελματικά, αλλά και ως άτομα στο μέλλον.

Επίσης, επειδή θεωρούμε όπως αναπτύξαμε, ότι βασική προϋπόθεση στη κατάκτηση της γνώσης, είναι οι προσδοκίες τις οποίες έχουν οι μαθητές, ζητήσαμε από τους ίδιους να μας απαντήσουν, τι θέλουν αυτοί από την φοίτησή τους στο σχολείο. Επιπλέον, τους ζητήσαμε να μας πουν τι πιστεύουν ότι πρέπει να κάνουν οι ίδιοι, έτσι ώστε αυτή η φοίτηση, να γίνει πιο αποτελεσματική για αυτούς, ώστε να ξεπεραστούν και τυχόν εξωγενή εμπόδια στο «θέλω» τους αλλά και τι πιστεύουν ότι πρέπει να κάνουν οι δάσκαλοί τους και το κράτος, ώστε να βοηθήσουν στο να ξεπεραστούν τα όποια εμπόδια.

Β ΜΕΡΟΣ – ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Η ΕΡΕΥΝΑ

5.1.Εισαγωγικά

Στην Ελλάδα, η συζήτηση για τα εκπαιδευτικά ζητήματα είναι μακράς διάρκειας και τελικά δυστυχώς όπως φαίνεται, χωρίς διαπιστωμένα θετικά αποτελέσματα. Αυτό, το υποστηρίζουμε μέσα από την ενασχόλησή μας με τα εκπαιδευτικά, ως μάχιμοι εκπαιδευτικοί, και παρακολουθώντας τις διαρκείς αλλαγές τα τελευταία είκοσι χρόνια του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Αλλαγές, οι οποίες δεν φαίνεται να αποδίδουν τα αναμενόμενα, αφού διαρκώς απορρίπτονται και αντικαθίστανται με άλλες, οι οποίες και αυτές παθαίνουν το ίδιο.

Είναι γεγονός όμως, ότι σε όλες αυτές τις εναλλαγές που γίνονται, εξακολουθεί να υφίσταται⁴², το δυτικό σύστημα εκπαίδευσης στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Όμως το ένα κομμάτι του, η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση, παρόλες τις προσπάθειες να πάρει μια θέση που πραγματικά της αξίζει, δεν μπορεί να πει κανείς, ότι το καταφέρνει (Κοτσιφάκης,2005).

Σε αυτή την ανοιχτή συζήτηση, έχουν τεθεί, αρκετά σοβαρά ζητήματα επιστημονικού ενδιαφέροντος από κάποιους ερευνητές. Παρακολουθώντας αυτές τις κατηγορίες ερευνών και εργασιών οι οποίες αφορούν την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση⁴³, διαπιστώσαμε ένα κενό στα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία έχουν τεθεί από πολλούς αξιόλογους επιστήμονες, οι οποίοι ασχολήθηκαν

---

⁴² Καλώς, κατά την άποψή μας, παρόλες τις διαφορετικές απόψεις που έχουν διατυπωθεί από πολλούς ειδικούς. Η ανάλυση όμως αυτών των διστάμενων απόψεων, θεωρούμε ότι θα ήταν αντικείμενο μιας διαφορετικής εργασίας και ως εκ τούτου εμείς περιοριζόμαστε απλά στην αναφορά της ύπαρξής τους.

⁴³ Βλέπε αναφορά στο κεφάλαιο 1.2 της εργασίας μας.

πριν από εμάς με την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση. Θεωρούμε ότι δεν έχει ερευνηθεί επαρκώς προηγούμενα, το κομμάτι της γνώσης, το οποίο αποκομίζουν οι μαθητές των τεχνικών λυκείων φοιτώντας σε αυτά τα σχολεία. Έτσι, αποφασίσαμε να το ερευνήσουμε, καθώς το θεωρούμε, από τα πιο ουσιαστικά ζητήματα προβλήματα της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, ζητώντας όμως, από τους μαθητές αυτών των σχολείων, να μιλήσουν για αυτό.

5.2. Το πλαίσιο της έρευνας.

Εστιάζοντας λοιπόν στους μαθητές, οι οποίοι είναι κατά την άποψή μας, από τους βασικούς συντελεστές της εκπαιδευτικής διαδικασίας, προσπαθήσαμε να αποκαλύψουμε τον τρόπο, με τον οποίο οι ίδιοι αντιλαμβάνονται την σχέση τους με το σχολείο και τη σχολική γνώση την οποία αποκομίζουν από αυτό ή τουλάχιστον θα έπρεπε να αποκομίσουν. Προσπαθώντας λοιπόν να διερευνήσουμε το παραπάνω ερευνητικό ερώτημα, δημιουργήσαμε μια σειρά ερωτήσεων, οι οποίες είχαν ως σκοπό να αναλύσουν αυτή τους την σχέση με την γνώση αλλά και το ίδιο το σχολείο (Φίλιας, 2000).

Θεωρήσαμε, ότι το πεδίο ανάλυσης της σχέσης τους με τη γνώση η οποία τους παρέχεται, έπρεπε να αποτυπώνει τις απόψεις τους, όσο αφορά το πώς νοηματοδοτούν οι ίδιοι τη σχέση τους με την παρεχόμενη γνώση, τι προσδοκίες έχουν, αν θεωρούν ότι καταφέρουν και την αποκτήσουν και ποια κατά την άποψή τους είναι τα εμπόδια στο να μην γίνει αυτό.

Από την άλλη, με τις ερωτήσεις μας προσπαθήσαμε να ανιχνεύσουμε την άποψή τους για το σχολικό περιβάλλον, το κλίμα του σχολείου και τους παράγοντες, οι οποίοι το διαμορφώνουν είτε θετικά είτε αρνητικά έχοντας ως στόχο να δούμε πως όλα αυτά επηρεάζουν την πρόσληψη της γνώσης. Παράλληλα, εξετάσαμε και τις απόψεις τους συνολικότερα για το εκπαιδευτικό σύστημα και το βαθμό στον οποίο αυτό ανταποκρίνεται στις δικές τους προσδοκίες.

Έχοντας, λοιπόν τα παραπάνω ως γενικό διερευνητικό πεδίο και παίρνοντας ως δεδομένο τα αναλυτικά προγράμματα και το περιεχόμενο σπουδών, όπως αποτυπώνεται στην τελευταία αλλαγή του τύπου των τεχνικών επαγγελματικών σχολείων (ΕΠΑΛ), προσπαθήσαμε ειδικότερα:

- να καταγράψουμε τις απόψεις των μαθητών, σχετικά με την προσφορά αυτών των σχολείων, στην εκπλήρωση των γνωστικών τους απαιτήσεων
- να διερευνήσουμε, ρωτώντας τους ίδιους τους μαθητές, αν η γνώση που τους προσφέρεται είναι η απαιτούμενη και χρήσιμη κατά την άποψή τους ή όχι
- να διαπιστώσουμε αν και σε ποιο βαθμό, επιτυγχάνεται η κατάκτηση αυτής της γνώσης και αν όχι για ποιους λόγους
- να κατανοήσουμε πώς οι ίδιοι νοηματοδοτούν αυτή τη σχέση και τι προσδοκούν από αυτή την κατάκτηση της ίδιας της γνώσης
- να αντιληφθούμε πως αντιμετωπίζουν την όλη μαθησιακή διαδικασία και όλους και ότι εμπλέκεται σε αυτή.

Ένα δεύτερο σημείο της διερεύνησης μας, ήταν ο τρόπος με τον οποίο οι μαθητές αντιλαμβάνονται το δικό τους ρόλο μέσα στο εκπαιδευτικό γίγνεσθαι, τόσο όσον αφορά την επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων, όσο και στη διαμόρφωση του κατάλληλου σχολικού κλίματος το οποίο ανάλογα προάγει ή αποθαρρύνει την κατάκτηση της γνώσης. . Πώς δηλαδή, οι ίδιοι οι μαθητές πιστεύουν, ότι συμμετέχουν ή ευθύνονται για την ισχύουσα κατάσταση (θετική ή όχι με βάση τις δικές τους απαντήσεις). Επιπλέον, εξετάσαμε, πώς οι μαθητές εκλαμβάνουν την αντιμετώπισή τους, τόσο από τον κοινωνικό περίγυρο, όσο και από το μελλοντικό τους επαγγελματικό χώρο και διερευνήσαμε, αν ο παράγοντας αυτός συνδέεται με την αυτοαντίληψη, την ανάπτυξη κινήτρων και την γενικότερη στάση των συγκεκριμένων παιδιών απέναντι στην εκπαίδευση.

Τέλος, ζητήσαμε από τους μαθητές να διατυπώσουν τις δικές τους προτάσεις, όσον αφορά την οργάνωση του συγκεκριμένου τύπου εκπαίδευσης, το είδος και την ποιότητα της παρεχόμενης γνώσης και

τις μεθόδους διδασκαλίας. Επιπλέον, να επισημάνουν, τυχόν αλλαγές που κατά τη γνώμη τους θα ήταν απαραίτητες, ώστε να συγκροτηθεί το σχολείο που αυτοί οραματίζονται και να τοποθετηθούν, ως προς τον τρόπο, με τον οποίο πιστεύουν ότι μπορούν οι ίδιοι να συμμετέχουν σε αλλαγές και παρεμβάσεις, που πιθανόν να προτείνουν.

5.3. Επιλογή μεθόδου.

Είναι γεγονός, ότι στην περίοδο, που έχοντας διαμορφώσει τα ερευνητικά μας ερωτήματα, προσπαθούσαμε να δούμε μεθοδολογικά πως θα τα διατυπώσουμε και να σκεφτούμε, τον προσφορότερο τρόπο να τα διερευνήσουμε και ποια τελικά μεθοδολογικά εργαλεία θα χρησιμοποιήσουμε, υπήρξε μεγάλος προβληματισμός. Με δεδομένη παραδοχή λοιπόν την άποψη, ότι κάθε έρευνα είναι ταυτόχρονα μια συναισθηματική, διανοητική και πολιτική πράξη (Gray, 2008), προσπαθήσαμε να επιλέξουμε μεθοδολογικά εργαλεία, τα οποία να συνδέονται και με την θεωρητική οπτική του ερευνητή, η οποία θα υπαγόρευε τόσο το περιεχόμενο και τους σκοπούς τις έρευνας, όσο και τις μεθόδους οι οποίες θα υιοθετηθούν από τον ερευνητή για να υλοποιηθεί αυτή (Connolly, 1992).

Έτσι, επειδή πιστεύουμε ότι τον κύριο λόγο στην απόκτησης της όποιας γνώσης την έχει το ίδιο το άτομο, χωρίς βεβαίως να αγνοούμε τις αντικειμενικές δυσκολίες τις οποίες θέτει η κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα μιας κοινωνίας, ζητήσαμε μέσα από την ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση, να διερευνήσουμε τα ερευνητικά μας ερωτήματα, ώστε να μπορέσουμε, μέσα από την διάδραση της προσωπικής επαφής, να κατανοήσουμε σε βάθος τις απόψεις των ερωτηθέντων. Θεωρήσαμε, ότι πιθανόν η εξαγωγή γενικευμένων συμπερασμάτων, τα οποία θα βασίζονταν σε στατιστικά δεδομένα και αναλύσεις, παρόλο που για μας, θα ήταν πολύ πιο εύκολο μεθοδολογικά, δεν θα μας διαφώτιζε τα σημεία, τα οποία εμείς θέλαμε να ερευνήσουμε, εξετάζοντας ακόμη και τα νοήματα τα οποία προέκυπταν, από απαντήσεις αμφιβόλων και διστακτικών προσωπικών τοποθετήσεων.

Επιπλέον, θεωρείται ότι ένα από τα κύρια πλεονέκτημα της χρήσης της συνέντευξης ως ερευνητικού εργαλείου, είναι το ότι αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί ώστε να ελεγχθούν υποθέσεις τις οποίες έχει στο μυαλό του ο ερευνητής από πριν, αλλά και να δημιουργηθούν καινούργιες, μέσα από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων κατά τη διάρκεια της, γεγονός το οποίο θεωρούμε ότι είναι απολύτως χρήσιμο σε μια έρευνα κοινωνικών επιστημών (Cohen & Manion, 2000).

Η επιλογή βέβαια, των προσωπικών συνεντεύξεων ως ερευνητική πρακτική, αυτόματα περιορίζει τον αριθμό του δείγματος, με αποτέλεσμα να αποστερεί από το συμπέρασμα της έρευνας, κατά την άποψή μας τη δυνατότητα γενίκευσης των συμπερασμάτων. Και δυστυχώς, μη υπάρχουσας άλλης σχετικής έρευνας, στερεί την δυνατότητα σύγκρισης των όποιων συμπερασμάτων, ώστε να υποστηρίξουμε την εξωτερική της αξιοπιστία.

Για το λόγο αυτό λοιπόν, τα όποια συμπεράσματα μας, τα τοποθετούμε στα λεγόμενα των ερωτηθέντων και δεν διεκδικούμε, η ερευνά μας να αποτελέσει σημείο παρέμβασης και καθορισμού δράσεων, στο πλαίσιο του καθορισμού εκπαιδευτικών αλλαγών. Απλά φιλοδοξούμε, να θέσουμε ένα προβληματισμό, σε σχέση με την ατομική ευθύνη του μαθητή ως προς την απόκτηση των γνώσεων και των ευκαιριών, τις οποίες του προσφέρει το όποιο εκπαιδευτικό σύστημα, ανεξάρτητα από την ταξική και κοινωνική του προέλευση.

5.3.1.. Ανάλυση περιεχομένου

Η ανάλυση των συνεντεύξεων, ακολούθησε μια συγκεκριμένη διαδικασία η οποία αναπτύχθηκε σε δύο επίπεδα. Αρχικά, έγινε η απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων, κατά την οποία έγινε προσπάθεια, ώστε να γίνει μια συστηματική ακρόαση και μια ακριβής καταγραφή του ακουστικού υλικού, ώστε να αποδοθεί ακριβώς και με κάθε λεπτομέρεια, ότι είχαν πει οι ερωτηθέντες (Ιωσηφίδης, 2008)

Είναι σαφές, ότι έγινε προσπάθεια να αποδοθεί και το μη έκδηλο περιεχόμενο των απαντήσεων, το οποίο να έχει να κάνει με τον τόνο της φωνής, τον δισταγμό στις απαντήσεις, τον ενθουσιασμό και τη βεβαιότητα και την γρήγορή απόκριση στην ερώτηση, έτσι ώστε όπου κρίναμε απαραίτητο και ουσιαστικό το σημείο, κατά την διάρκεια της συνέντευξης, θέσαμε ερωτήσεις έξω από το πλαίσιο της δομής των ερωτήσεων των συνεντεύξεων και έτσι αυτό καταγράφηκε και βγήκε και κατά την απομαγνητοφώνηση (Φίλιας,1997).

Μετά την διαδικασία της απομαγνητοφώνησης, προσπαθήσαμε να κάνουμε την θεματική τους ανάλυση. Αυτό έγινε, μετά από την συστηματική τους ανάγνωση και τον καθορισμό των θεματικών αξόνων (Denscombe,2003). Η ανάλυση περιεχομένου, εξαρτά την επιτυχία της, από το κατά πόσο επιτυχημένα θα διαμορφωθούν οι θεματικοί άξονες, έτσι ώστε να απαντήσουν στον κύριο σκοπό της έρευνας και να έχουν και σχέση με το όλο θεωρητικό υπόβαθρο της (Κυριαζή, 1999). Ήδη την επιλογή των θεματικών αξόνων, την είχαμε κάνει από την διαδικασία της ανάλυσης των πιλοτικών συνεντεύξεων και όπως φάνηκε δεν χρειάστηκε κάποια ουσιαστική τροποποίηση τους.

5.4. Περιγραφή της έρευνας.

Η έρευνά μας αποφασίσαμε να γίνει με δομημένες συνεντεύξεις. Αυτό σημαίνει ότι είχαμε προκαθορίσει από πριν τον αριθμό, τη σειρά και το περιεχόμενο των ερωτήσεων τις οποίες θα καλούνταν να απαντήσουν οι μαθητές και οι απαντήσεις τους θα καταγράφονταν έτσι ακριβώς όπως δόθηκαν (Φίλιας, 2000).

Οι συνεντεύξεις αυτές, περιείχαν έναν αριθμό ερωτήσεων, τις οποίες είχαμε διαμορφώσει με τρόπο, ο οποίος θα μας βοηθούσε, να μπορέσουμε να πάρουμε απαντήσεις στα ζητήματα τα οποία είχαμε επιλέξει. Τις ερωτήσεις αυτές, επαναπροσδιορίσαμε και τελειοποιήσαμε, μετά από την διαδικασία των πιλοτικών συνεντεύξεων, τις οποίες διενεργήσαμε το σχολικό έτος 2012- 2013. Οι έξι πιλοτικές συνεντεύξεις, έγιναν με μαθητές από τα ίδια σχολεία, τα οποία είχαμε επιλέξει να κάνουμε την έρευνά μας.

Τα σχολεία, από τα οποία επιλέξαμε να πραγματοποιήσουμε την έρευνά μας είναι ΕΠΑΛ των Δυτικών Συνοικιών της Αθήνας (Άγιοι Ανάργυροι, Καματερό, Ίλιον, Πετρούπολη). Αυτή η επιλογή, είχε να κάνει με το γεγονός, ότι κατά την άποψή μας, η οποία προέρχεται και από την μακρόχρονη υπηρεσία μας, σε αυτού του είδους τα σχολεία, το επίπεδο των μαθητών των συγκεκριμένων συνοικιών, είναι ένα μέσο επίπεδο μαθητών. Οι συγκεκριμένες περιοχές, έχουν πληθυσμό μέσης οικονομικής δυνατότητας στην πλειοψηφία τους και έτσι οι μαθητές δεν προέρχονταν από οικογένειες με απολύτως σοβαρά προβλήματα διαβίωσης συνολικά, όπως θα μπορούσε να συμβαίνει αλλού, ούτε όμως από ανεπηρέαστο κοινωνικό περιβάλλον από την γενικότερη οικονομική κρίση που ζει η ελληνική κοινωνία τα τελευταία χρόνια. Θεωρήσαμε λοιπόν, ότι οι απαντήσεις τις οποίες θα παίρναμε θα ανταποκρίνονταν στην μέση αντίληψη, επηρεασμένη μεν από την

περιρρέουσα κοινωνική πραγματικότητα, χωρίς όμως αυτή η επιρροή να δημιουργεί αλλοίωση των απόψεων λόγω αγανάκτησης στη μια περίπτωση ή αδιαφορίας στην άλλη.

Κατά τα άλλα τα συγκεκριμένα σχολεία από υποδομές βρίσκονται επίσης στην μέση κατάσταση της υπάρχουσας ελληνικής πραγματικότητας. Επιπλέον, η στελέχωσή τους σε προσωπικό είναι ικανοποιητική για τα ελληνικά δεδομένα και ο τρόπος λειτουργίας τους δεν παρεκκλίνει από αυτόν που προβλέπεται από την τρέχουσα νομοθεσία. Υπάρχουν δραστηριότητες, εκπαιδευτικά και πολιτιστικά προγράμματα και αναπτύσσεται σε γενικές γραμμές μια σειρά από εξωεκπαιδευτικές δράσεις πολιτιστικού και πνευματικού χαρακτήρα (θέατρο, μουσική, εθελοντισμός) οι οποίες βοηθούν τους μαθητές να διευρύνουν τους πνευματικούς τους ορίζοντες από τη μια και από την άλλη κάνουν τα συγκεκριμένα σχολεία πιο συμπαθή.

Οι μαθητές και στις πιλοτικές συνεντεύξεις και στις κυρίως, ήταν μαθητές της τελευταίας τάξης του ΕΠΑΛ (18 ετών). Αυτό το επιλέξαμε, επειδή θέλαμε να έχουν σχεδόν ολοκληρωμένη την πορεία σπουδών τους στο σχολείο, ώστε να μπορούν να έχουν σχετικά αποκρυσταλλωμένη άποψη, για να απαντήσουν στα ερωτήματά μας.

Στις κυρίως συνεντεύξεις πήραν μέρος τριάντα τέσσερις μαθητές, αναλογικά από το κάθε σχολείο, οι οποίοι επιλέχθηκαν τυχαία, μεταξύ αυτών οι οποίοι είχαν διάθεση να συμμετέχουν στην έρευνα. Προσπαθήσαμε στο πλαίσιο του δυνατού, σε αυτό το πλήθος του δείγματος, να έχουμε τον ίδιο αριθμό αγοριών και κοριτσιών, γεγονός το οποίο δεν καταφέραμε (21 αγόρια και 13 κορίτσια,), καθώς υπήρχε συγκεκριμένη διαθεσιμότητα τις ημέρες τις οποίες τα επισκεπτόμαστε.

5.5. Ανάλυση συνεντεύξεων

Οι πληροφορίες οι οποίες αντλήθηκαν από την ανάλυση των 34 συνεντεύξεων μπορεί να ταξινομηθούν στους παρακάτω θεματικούς άξονες:

A) Σχέση των μαθητών με το σχολείο. Σε αυτόν τον θεματικό άξονα διερευνώνται οι απόψεις των μαθητών:

1. Για τα συναισθήματά τους για το σχολείο και το εκπαιδευτικό σύστημα.

Μέσα από την ανάλυση των απαντήσεων στον συγκεκριμένο θεματικό άξονα, θα έχουμε εικόνα της σχέσης των μαθητών γενικότερα με το σχολείο και το εκπαιδευτικό σύστημα. Από την ποιότητα αυτής της σχέσης, μπορεί να εξαχθούν συμπεράσματα για τυχόν αρνητική διάθεση των μαθητών για το σχολικό περιβάλλον. Είναι δε προφανές, ότι ανάλογα το αν αυτή η διάθεση είναι αρνητική ή θετική, θα επηρεάζει στην ίδια κατεύθυνση και την διάθεση των μαθητών, ως προς την πρόσκτηση της γνώσης την οποία προσφέρει το σχολείο. Θεωρούμε, ότι αυτή η επιρροή θα έχει ως αποτέλεσμα την θετική ή όχι παρώθηση των μαθητών, ώστε να προσπαθήσουν οι ίδιοι περισσότερο ή όχι με στόχο να κατακτήσουν την σχολική γνώση, ξεπερνώντας τους τυχόν εξωγενείς αρνητικούς παράγοντες, επιβεβαιώνοντας έτσι την άποψη του Charlot περί κυριαρχίας της θέλησης του μαθητή και της ατομικής του ευθύνης στην σχολική του επιτυχία ή αποτυχία..

B) Επιλογή επαγγελματικού λυκείου. Σε αυτόν τον θεματικό άξονα διερευνώνται οι απόψεις των μαθητών:

1: Για τους λόγους επιλογής του συγκεκριμένου τύπου λυκείου.

2: Για τις επιρροές τις οποίες δέχθηκαν ώστε να επιλέξουν και τη στάση του περίγυρου ως προς την επιλογή τους.

3) Για το αν την επιλογή τους την έκαναν με την βοήθεια ή με την προτροπή κάποιας από τις υπάρχουσες δομές επαγγελματικού προσανατολισμού.

Έτσι θα διερευνήσουμε αν η επιλογή τους ήταν συνειδητή, γεγονός που λειτουργεί εποικοδομητικά ως προς τη πρόσκτηση γνώσης και αναδεικνύει ως καθοριστικό παράγοντα την ατομική ευθύνη των ίδιων ως προς αυτή την κατεύθυνση. Πιστεύουμε ότι αν μια επιλογή διαπιστωθεί ότι είναι συνειδητή, τότε σαφώς είναι ο μαθητής ο ίδιος αυτός που θα έχει το κύριο βάρος της υποστήριξής της, μέσω της ατομικής του προσπάθειας και δεν θα μπορέσουν να έχουν οι άλλοι εξωγενείς αρνητικοί παράγοντες κοινωνικοοικονομικού χαρακτήρα, κυρίαρχο ρόλο στην σχολική του επιτυχία ή αποτυχία, η οποία καθορίζεται τελικά από την κατάκτηση ή όχι της σχολικής γνώσης..

Γ) Εντυπώσεις-άποψη για τα συγκεκριμένα σχολεία Σε αυτόν τον θεματικό άξονα διερευνώνται οι απόψεις των μαθητών

1: Για το κτιριακό και τις υποδομές

2: Για τους συμμαθητές, τους καθηγητές, τις αναμεταξύ τους σχέσεις και το

γενικότερο κλίμα το οποίο υπάρχει ένεκα αυτών το σχέσεων

3. Για τα συναισθήματα που τους έχουν δημιουργηθεί για τα συγκεκριμένα σχολεία

και την κοινωνικότητα που αναπτύσσεται σε αυτά.

4: Για την παραβατικότητα

5: Για τη γενική εκτίμηση τους, ως προς τα θετικά ή τα αρνητικά αυτών των

σχολείων

6: Για τις επιθυμίες τους για αλλαγές και αναζητούνται οι προτάσεις τους για το

ιδανικό σχολείο

7: Για μια αποτίμηση της επιλογής τους.

8: Για τους στόχους τους και τα ακαδημαϊκά και επαγγελματικά σχέδια για το μέλλον.

Μέσα και από αυτόν το θεματικό άξονα, προσπαθούμε να διερευνήσουμε την άποψη των ερωτηθέντων, για το γενικότερο σχολικό κλίμα που υπάρχει στα ΕΠΑΛ. Η άποψη των μαθητών για αρνητικό ή θετικό σχολικό περιβάλλον, θεωρούμε ότι αναλόγως καθορίζει και την συνολικότερη διάθεσή τους απέναντι στα συγκεκριμένα σχολεία, γεγονός το οποίο δημιουργεί τις προϋποθέσεις, να αναπτυχθεί σε ατομικό επίπεδο αλλά και συνολικότερα, η καλή ή η κακή σχέση τους με τη σχολική γνώση.

Δ) Γνώση στην Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση.

Σε αυτόν τον θεματικό άξονα διερευνώνται οι απόψεις των μαθητών:

1: Για την ποσότητα και ποιότητα γνώσεων στην Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση

2: Για τον ρόλο τον οποίο παίζουν στην παρεχόμενη γνώση, οι καθηγητές, οι συμμαθητές και οι υποδομές.

3: Για το ρόλο που πιστεύουν ότι θα μπορούσε να παίξει στην βελτίωση της παρεχόμενης γνώσης μια αλλαγή στο πρόγραμμα σπουδών η οποία θα περιλάμβανε μαθητεία ή πρακτική άσκηση εντός αλλά και εκτός σχολείου.

4: Για το πώς οι ίδιοι πιστεύουν ότι μπορεί να συνεισφέρουν στην βελτίωση της παρεχόμενης γνώσης, τι πρέπει να κάνουν προς αυτή την κατεύθυνση, γιατί και πως.

5: Για το τι πρέπει να κάνουν οι εκπαιδευτικοί και το κράτος, ώστε να βελτιωθεί η παρεχόμενη γνώση.

6: Για το αν πιστεύουν ότι οι γνώσεις που αποκτούν στα ΕΠΑΛ θα τους βοηθήσουν επαγγελματικά.

Ο συγκεκριμένος θεματικός άξονας εξετάζει την ίδια τη σχέση των μαθητών με την σχολική γνώση, την ικανοποίησή τους από την ποσότητα ή την ποιότητα αυτής, τους παράγοντες τους οποίους οι ίδιοι θεωρούν ότι επιδρούν ως επί της ουσίας στην κατάκτησή της ή όχι και την άποψή τους για το κατά πόσο αυτές οι γνώσεις θα είναι σημαντικές και ως προς την σχολική τους επιτυχία ή αποτυχία και ως προς την περαιτέρω επαγγελματική τους εξέλιξη. Μέσα από τις απαντήσεις τους θα εξαχθούν συμπεράσματα ως προς το κατά πόσο για τους ίδιους τους μαθητές η γνώση που παίρνουν στα συγκεκριμένα σχολεία είναι σημαντική και κατά πόσο τη θεωρούν ωφέλιμη. Αν η άποψή τους είναι θετική, είναι σαφές ότι υπάρχει το κυρίαρχο κίνητρο, ώστε να προσπαθήσουν οι ίδιοι ακόμη περισσότερο για την κατάκτησή της. Το γεγονός λοιπόν αυτό, θα έχει ως αποτέλεσμα την ανάληψη από τους ίδιους μεγαλύτερης ατομικής ευθύνης ως προς αυτή την κατεύθυνση, παρακάμπτοντας σε μεγάλο βαθμό τους εξωγενείς κοινωνικοοικονομικούς αποτρεπτικούς παράγοντες.

Οι παραπάνω θεματικοί άξονες, καθορίστηκαν με γνώμονα την δημιουργία μιας ολοκληρωμένης εικόνας των πεποιθήσεων των ερωτηθέντων μαθητών, αφού σε κάθε κατηγορία ερωτήσεων, είχαμε καθορίσει εκ των προτέρων τους στόχους τους. Αυτοί θα αναπτυχθούν στην συνέχεια της εργασίας μας, καθώς θα προσπαθούμε να διευκρινίσουμε, από τις απαντήσεις των μαθητών, απόψεις, στάσεις, επιλογές και προτάσεις, τις οποίες έχουν οι

ερωτηθέντες μαθητές, στα ζητήματα τα οποία αφορούν την Δευτεροβάθμια Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση και που έχουν όλα σχέση, με την αποτύπωση και τη βελτίωση του παρεχόμενου γνωστικού έργου, από αυτά.

Διερευνώντας τις απόψεις τους για τα παραπάνω, θα μπορέσουμε να βγάλουμε συμπεράσματα σε σχέση με μια πιθανή θετική ή αρνητική στάση απέναντι στο σχολείο. Αυτή η στάση είναι ένα γεγονός, το οποίο αναλόγως θα διευκολύνει ή θα δημιουργήσει προβλήματα, στην σχέση των μαθητών με το σχολείο και συνεπώς και με τη γνώση την οποία προσφέρει.

5.5.1. Ανάλυση σχολιασμός απαντήσεων ανά θεματικό άξονα

A) Σχέση των μαθητών με το σχολείο

A1. Ρωτήσαμε τους μαθητές να μας απαντήσουν πως νοιώθουν για το σχολείο γενικότερα.

Ο στόχος μας ήταν να διερευνήσουμε, κατά πόσο οι μαθητές έχουν θετική διάθεση ή όχι για το σχολείο γενικότερα, διότι θεωρούμε ότι μια καλή διάθεση απέναντι στον σχολικό θεσμό, είναι πιθανό να δημιουργήσει και θετική διάθεση απέναντι στη γνώση, την οποία αυτός παρέχει. Επιπλέον, θέλαμε να εξετάσουμε προτού κάνουμε την επόμενη ερώτησή μας, η οποία θα αφορούσε την επιλογή τύπου λυκείου, αν οι ερωτηθέντες είχαν αρνητική διάθεση απέναντι στο σχολείο γενικότερα και αν αυτή η αρνητική τους διάθεση αποτέλεσε το βασικό λόγο για την επιλογή τους.

Διαπιστώσαμε από τις απαντήσεις, ότι σχεδόν όλοι, είχαν καλή αντίληψη για το σχολικό θεσμό.

Μερικές από τις πιο χαρακτηριστικές απαντήσεις είναι οι παρακάτω:

Έχω καλές αναμνήσεις και καλά συναισθήματα από το σχολείο γιατί νοιώθω ότι μου προσφέρει χρήσιμα πράγματα.» (1^η συνέντευξη σελ.326).

«Νιώθω ωραία που μου μαθαίνει πολλά πράγματα, γνώσεις, συμπεριφορά και διάφορα άλλα πράγματα» (2^η συνέντευξη, σελ 331).

«Μου άρεσε το σχολείο. Μου άρεσε να διαβάζω. Το σχολείο έχει πολλά θετικά» (3^η συνέντευξη σελ. 337).

«Μ' αρέσει πάρα πολύ. Ας πούμε, σκεφτείτε ότι θέλω άλλη μια χρονιά να κάτσω. Δεν θέλω να περάσω πουθενά. Θέλω

να κάτω εδώ πέρα. Είναι πάρα πολύ ωραία» (7^η συνέντευξη, σελ 363).

«Από το δημοτικό δεν θυμάμαι μια μέρα που να μην ήθελα να πάω σχολείο. Το έβλεπα σαν τρόπο να συναντήσω τους φίλους μου να περάσω ευχάριστα». (23^η συνέντευξη, σελ 482).

Ήταν σχεδόν όλοι ευχαριστημένοι με τη σχολική τους διαδρομή, και ενώ μπορεί ελάχιστοι να αισθανόντουσαν κουρασμένοι από αυτή την πορεία, ακόμη και αυτοί την έκριναν ως αναγκαία.

«Στις μικρότερες τάξεις, εντάξει, όπως όλα τα παιδάκια, δεν ήθελα να πάω σχολείο γιατί ήθελα να κοιμηθώ, ήθελα να κάτω σπίτι. Αλλά μεγαλώνοντας, δηλαδή από την τρίτη, τετάρτη δημοτικού, μ' άρεσε κιόλας γιατί παίζαμε. Μετά, μεγαλώνοντας ακόμη περισσότερο, μου άρεσε ακόμη πιο πολύ. Ειδικά στο λύκειο, νομίζω ότι είναι η πιο ωραία φάση του παιδιού, της εφηβείας, που νομίζω ότι εντάξει, δεν θα υπάρξει ξανά αυτό το πράγμα στη ζωή μας... και δε θέλω να φύγω κιόλας. Αυτό» (8^η συνέντευξη, σελ 372)

« Ε, σίγουρα ήταν κάτι καθημερινό το οποίο άλλοτε βαριόμουνα, άλλοτε ήθελα να πάω. Ε, εντάξει, στο γυμνάσιο δεν διάβαζα και τόσο πολύ αλλά μέσα από κάποιες δραστηριότητες που γινόντουσαν, όπως και στο λύκειο τώρα, εντάξει ήθελα να έρθω. Τώρα δεν θέλω να τελειώσει αλλά όχι... έχω καλές αναμνήσεις. Δεν ε...» (17^η συνέντευξη, σελ.440).

«Εντάξει, στο δημοτικό ήμασταν και μικρά πιστεύω, οπότε δεν μπορούσαμε να πούμε τι είναι το σχολείο. Εντάξει, στο γυμνάσιο υπήρχε μια βαρεμάρα γενικότερα, αλλά από τότε

που άρχισα το λύκειο κατάλαβα ότι το σχολείο χρησιμεύει και πρέπει αναγκαστικά να το τελειώσεις για να κάνεις κάτι στη ζωή σου... και ειδικά έτσι όπως έχουν γίνει τώρα τα πράγματα, οπότε αναγκαστικά, μ' αρέσει δεν μ' αρέσει, πρέπει να το κάνω»(18^η συνέντευξη σελ. 448).

Επίσης, ακόμη και παιδιά με διαγνωσμένες μαθησιακές δυσκολίες, ή παιδιά που στα πρώτα χρόνια του σχολείου, λόγω του γεγονότος ότι ήταν μετανάστες, αντιμετώπιζαν γλωσσικό πρόβλημα, όταν ξεπέρασαν τα προβλήματα, είπαν ότι τελικά τους αρέσει το σχολείο.

«Τα δύο πρώτα χρόνια, έτσι, μόλις ήρθα από Αλβανία, μου φάνηκαν λίγο δύσκολα επειδή...

-Είχες και πρόβλημα με τη γλώσσα.

-Ναι. Αλλά μετά, εντάξει, ήταν εύκολα» (12^η συνέντευξη, σελ. 403).

«Δεν πιστεύω ότι όλοι ερχόντουσαν και ήταν ευχαριστημένοι στο σχολείο. Εντάξει στο δημοτικό ήταν αλλιώς τα πράγματα περνούσες πιο καλά. Στο γυμνάσιο εγώ δεν τα πήγαινα καλά διότι έμενα σε κάποια μαθήματα μετεξεταστέος, άλλες φορές δεν έπρεπε άλλες έπρεπε. Τώρα στο λύκειο δεν λέω ποιο σχολείο αλλά πηγαίνω είναι κάτι που σε ενδιαφέρει πια, δουλεύεις πάνω στην ειδικότητα σου και σε ενδιαφέρει αυτό

Έχεις κάποια μαθησιακή δυσκολία;

Ναι δυσλεξία» (24^η συνέντευξη, σελ. 486).

Ακόμη, οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες κατά βάση θεωρούν, ως τη χειρότερα πληκτική και με δυσκολία προσαρμογής σχολική βαθμίδα, το γυμνάσιο (πράγμα, το οποίο θα πρέπει να προβληματίσει τους σχεδιαστές προγραμμάτων σπουδών, διότι

θεωρούμε ότι η συγκεκριμένη άποψη, είναι ένα κοινό μυστικό σε όλους εμάς τους μάχιμους εκπαιδευτικούς).

«Είναι πιο εύκολο το λύκειο από το γυμνάσιο» (16^η συνέντευξη, σελ 441).

«Στο γυμνάσιο εγώ δεν τα πήγαινα καλά διότι έμενα σε κάποια μαθήματα μετεξεταστέος, άλλες φορές δεν έπρεπε άλλες έπρεπε» (24^η συνέντευξη, σελ. 486).

«Εντάξει, στο γυμνάσιο υπήρχε μια βαρεμάρα γενικότερα, αλλά από τότε που άρχισα το λύκειο κατάλαβα ότι το σχολείο χρησιμεύει και πρέπει αναγκαστικά να το τελειώσεις για να κάνεις κάτι στη ζωή σου» (18^η συνέντευξη σελ. 440).

«Μπορώ να πω ότι έχω πέσει σε καλά σχολεία. Ε, δηλαδή, στο γυμνάσιο που πήγα ε... οι φήμες ήταν ότι συνέχεια κατάληψη, κατάληψη, κατάληψη. Όταν πήγα εγώ εκεί έγιναν δύο καταλήψεις, οπότε λέω με φυλάει το χέρι του Θεού... τι να πω. Εμ, και εδώ, εντάξει, μπορώ να πω καλό» (4^η συνέντευξη σελ. 343).

Φαίνεται λοιπόν συνολικά ότι η διάθεσή των ερωτηθέντων μαθητών για το σχολείο είναι θετική, γεγονός το οποίο μας οδηγεί να συμπεράνουμε ότι δεν έχουν κανένα λόγο να μην προσπαθούν να έχουν καλή σχέση με το προϊόν του σχολείου, το οποίο είναι η γνώση. Άρα οι ίδιοι είναι αυτοί που θα καθορίσουν το μέγεθος της προσπάθειας την οποία θα καταβάλουν για να την κατακτήσουν και να έχουν την ανάλογη σχολική επιτυχία ή αποτυχία.

B) Επιλογή επαγγελματικού λυκείου.

B1. Λόγος επιλογής.

Ρωτήσαμε τους μαθητές, να μας πουν το λόγο, για τον οποίον επέλεξαν το Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο.

Ο στόχος μας ήταν να διερευνήσουμε, αν αυτή τους η επιλογή, έχει να κάνει με την αντίληψη, η οποία δυστυχώς υπάρχει, ότι τα τεχνικά επαγγελματικά σχολεία είναι λύση ανάγκης για όσους δεν τα καταφέρνουν στα γενικά λύκεια ή ήταν συνειδητά επιλογή τους. Επιπλέον θέλαμε να διαπιστώσουμε, αν και οι ίδιοι οι ερωτηθέντες, είχαν την ίδια άποψη κατά την ώρα της επιλογής τους, κι αν την διατηρούν την ώρα που πλέον βρίσκονται στο τέλος του λυκείου. Αυτό μας ενδιαφέρει, διότι θα μας δείξει, κατά πόσο η τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση μπορεί να είναι συνειδητή επιλογή, ή να γίνει στην πορεία λόγω της χρησιμότητάς της στο όλο εκπαιδευτικό σύστημα, ή είναι ο τύπος σχολείου που λειτουργεί, όχι για την αξία της γνώσης, την οποία έχει την δυνατότητα να παρέχει στους μαθητές, αλλά για να δίνει ένα απολυτήριο λυκείου, σε όποιους δεν είναι ικανοί να το αποκτήσουν διαφορετικά.

Από τις απαντήσεις, τις οποίες πήραμε από τους ερωτηθέντες, προκύπτουν τα εξής:

Από τους 34 ερωτηθέντες στις κανονικές συνεντεύξεις, αλλά κι αν ανατρέξουμε και στις 6 πιλοτικές, μόνο δύο απάντησαν ότι το αποκλειστικό κίνητρο της επιλογής τους ήταν, ότι το γενικό λύκειο ήταν δύσκολο και έτσι οδηγήθηκαν στο τεχνικό:

« Όχι, από την πρώτη ήμουν εδώ.

Ε, δεν ήταν και τόσο εύκολο, πως το λένε, το γενικό λύκειο...

-Το γενικό λύκειο.

-... σε σχέση με το ΕΠΑΛ.

-Ναι.

-Είναι πολύ δύσκολο.

-Ναι. Η ευκολία του ΕΠΑ.Λ. ήταν που σ' έκανε, δηλαδή, να διαλέξεις την τεχνική ή και άλλοι λόγοι;

-Η ευκολία του ΕΠΑΛ» (9^η συν.σελ.380).

«Ήταν επιλογή ενός πιο εύκολου τρόπου να τελειώσουμε το σχολείο» (5^η συν. σελ.352).

Οι υπόλοιποι μαθητές, υποστήριξαν ότι για την επιλογή τους, έπαιξε ρόλο το ότι ήθελαν να μάθουν μια τέχνη από μικρή ηλικία και μέσα από τις ειδικότητες των τεχνικών σχολείων, να έχουν μεγαλύτερη ευκολία, στην πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αποκτώντας όμως και ένα πτυχίο παράλληλα με το απολυτήριο λυκείου, το οποίο θα αποτελούσε ένα επιπλέον εφόδιο όταν θα έβγαιναν στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, δεν τους άρεσε η αυστηρότητα στα γενικά λύκεια και υποστηρίζουν, ότι στα τεχνικά τα πράγματα είναι πιο ανθρώπινα και οι καθηγητές βοηθούν περισσότερο και δείχνουν κατανόηση σε τυχόν δυσκολίες. Ακόμη κάποιοι είπαν, ότι για να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του γενικού λυκείου, ώστε να έχουν δυνατότητα να συνεχίσουν σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, θα χρειαζόντουσαν φροντιστήρια και επειδή δεν είχαν αυτή τη δυνατότητα, επέλεξαν να συνεχίσουν στα τεχνικά, στα οποία δεν είναι απολύτως απαραίτητα τα φροντιστήρια, για την εισαγωγή τους σε κάποια σχολή. Σαφώς σχεδόν όλοι αναγνώρισαν, ότι τα τεχνικά σχολεία είναι πιο εύκολα, κατά βάση στα μαθήματα ειδικότητας και αυτό ίσως επηρέασε την επιλογή τους, αλλά δεν ήταν αυτός ο πρωτεύων λόγος. Επίσης, σχεδόν όλοι βρίσκουν, περισσότερο ενδιαφέροντα τα μαθήματα και τη γνώση η οποία τους παρέχετε στα τεχνικά σχολεία.

«Σαν πρώτη Λυκείου πήγαινα σε γενικό λύκειο σκέφτηκα πολύ για να έρθω σε τεχνικό λύκειο διότι από γενικό λύκειο οι πανελλήνιες έχουν πιο πολύ διάβασμα θα είχα πιο πολλές εργασίες να κάνω και τα σχετικά οπότε ήταν και αυτό μια επιλογή να έρθω στο τεχνικό αλλά και σαν μηχανικός αυτοκινήτων ήταν και αυτό μια επιλογή να έρθω στο τεχνικό διότι μου αρέσει από μικρός»(1^η συν. σελ.323).

«Γιατί ήθελα από μικρός να γίνω μηχανικός αυτοκινήτων και ήρθα εδώ να το σπουδάσω για να... στο μέλλον, δηλαδή μετά μπορεί και να πάω να δουλέψω» (2^η συν. σελ.330).

«Διότι έχει ειδικότητες διότι έχει εργαστήρια τα οποία βοηθάνε το παιδί σε αυτό που θέλει να πάει και θεωρώ ότι δεν υπάρχει διαφορά από το ενιαίο. Ίσα ίσα στο ενιαίο παραφορτώνεται το παιδί και έτσι ίσως και να μην έχει επιτυχία σε αυτό που θέλει να κάνει. Θεωρώ μια έξυπνη λύση τη τεχνική εκπαίδευση» (3^η συν.σελ.336).

«Ε, διότι μ' αρέσει το επάγγελμα υγείας και πρόνοιας. Ιδιαίτερα για τραυματιοφορέας, μόνο που δεν υπάρχει στο ΤΕΙ αλλά θα δούμε. Ήθελα υγείας και πρόνοιας και από μικρή» (4^η συν. σελ. 342).

«Ήμουν αρκετά καλός μαθητής – σχετικά του 15- αλλά είχα κάνει μια σοβαρή συζήτηση με τους γονείς μου και αυτό που ήθελα να ακολουθήσω π.χ. μηχανολόγος, έμαθα ότι είναι πιο εύκολο αν πάω από το ΕΠΑΛ. Δηλαδή, να δώσω πανελλήνιες, να πάω σε ένα ΤΕΙ, θα είναι πιο εύκολο απ' ότι στο γενικό και επέλεξα να έρθω στο επαγγελματικό λύκειο» (6^η συν. σελ.356).

«Από την πρώτη λυκείου, ναι. Γιατί απ' το γυμνάσιο και μετά ήξερα ότι ο στόχος μου είναι ότι... ήθελα πάντα να κάνω μια δουλειά γραφείου. Αυτό μου άρεσε. Τώρα, το να πήγαινα σε γενικό λύκειο και να έχω έξι μαθήματα για πανελλήνιες, μου φαινόταν πολλά. Εγώ δεν είμαι άνθρωπος που θα κάτσω να διαβάσω πάρα πολύ, όλη την ημέρα. Ενώ άλλα παιδιά που έχουν χρόνο, το κάνουν. Εμένα δεν μου αρέσει πολύ. Προτίμησα λοιπόν, να έρθω στο ΕΠΑΛ. Είναι μια χαρά. Οι καθηγητές όλοι είναι... μας βοηθάνε να διαβάσουμε, είναι κατανοητοί – οι περισσότεροι δηλαδή, όχι όλοι. Εντάξει, τώρα ξέρω ότι θα περάσω σίγουρα κάπου ενώ από το γενικό δεν ήξερα ότι θα περάσω εκεί πέρα που θα μου αρέσει, ενώ στο ΕΠΑΛ είμαι σίγουρη. Έχω τα 100% του στόχου μου ότι θα περάσω εκεί πέρα που θέλω» (7^η συν. σελ.363).

«Γιατί πάντα ήμουν πιο πολύ... πρακτικά πράγματα. Μαθηματικά πολύ. Οπότε ήμουν και προς τα εκεί. Δεν μου άρεσε τα θεωρητικά μαθήματα κι αυτά, οπότε ήθελα να πηγαίνω σ' αυτό που ξέρω. Είναι πιο εύκολο να περνάς σε σχολές. Ήξερα περίπου τι θέλω να κάνω –τι θα είναι π.χ. μαθηματικά κυρίως... οικονομικά μου άρεσαν οπότε ήξερα προς τα πού θα κατευθυνθώ. Και επειδή ήταν και πιο εύκολα, γι' αυτό το λόγο» (8^η συν.σελ.372).

«Ε, γιατί ήθελα να περάσω αυτήν την ειδικότητα και μ' άρεσε. Γι' αυτό. Ήταν, πιστεύω, τσάμπα κόπος να πάω από το γενικό»(10^η συν. σελ. 382).

«Από την πρώτη. Ε... πρώτον, επειδή το επάγγελμα που μου αρέσει –ηλεκτρολόγος- είναι μόνο σε ΕΠΑΛ και δεύτερον,

το ΕΠΑΛ με τις γνώσεις των καθηγητών (ηλεκτρολόγων) θα ήτανε πιο θετικά στις γνώσεις μου...»(13^η συν.σελ.408).

«Ναι ναι. Απ' την πρώτη. Γιατί έχεις τη θεωρία και περνάς επί τόπου στην πράξη. Αυτά που... τα αφομοιώνεις πιο εύκολα. Έχει πιο πολύ ενδιαφέρον. Το προτιμώ.

-Είχε να κάνει και με την ευκολία;

-Σαν ΕΠΑΛ;

-Ναι.

-Εντάξει, ναι παίζει και αυτό ένα ρόλο. Το ότι, εντάξει, δεν είμαι και πολύ καλός μαθητής, δεν ασχολούμαι, δεν μου αρέσει τόσο τα... η εκπαίδευση και τέτοια. Αλλά, πιστεύω ότι έχει πιο πολύ ενδιαφέρον έτσι» (14^η συν. σελ. 413).

«Όχι. Θεώρησα ότι ήταν απλά πιο εύκολο. Ε... θα είναι μικρότερες οι απαιτήσεις. Ότι δεν θα χρειαζόταν να κάνω φροντιστήρια από τη δευτέρα λυκείου και... γι' αυτό το επέλεξα» (15^η συν. σελ.422).

«Όχι, είχα ψάξει. Σίγουρα ήταν κάτι πιο εύκολο με βάση τις πανελλαδικές και παίρνω κι ένα πτυχίο από εδώ αλλά μπορώ να περάσω και στη σχολή που θέλω. Του γενικού τα μαθήματα, βέβαια, είναι πολύ δύσκολα για μένα και εντάξει... το επέλεξα ως μια καλύτερη επιλογή» (17^η συν. σελ. 440).

«Ε, γιατί ήταν και πιο εύκολο. Επίσης, στο γυμνάσιο που ήμουν, μας είχαν φέρει εδώ πέρα, σ' αυτό το σχολείο για να δούμε τα εργαστήρια και μόλις είδα τη βρεφοκομία μου άρεσε πάρα πολύ και είπα 'εδώ θα έρθω'. Ε, γι' αυτό» (18^η συν. σελ.447).

«Διότι δεν ήθελα να χάσω χρόνο τελειώνοντας το λύκειο για να κάνω κάποια σχολή. Ήθελα τελειώνοντας να έχω και ένα χαρτί για κάποιο επάγγελμα και να βγω για δουλειά κατευθείαν» (31^η συν. σελ 529).

«Διότι ήθελα να εκτός από το απολυτήριο λυκείου να πάρω και ένα πτυχίο για να ακολουθήσω ένα επάγγελμα και επιπλέον ήταν και η είναι και η εισαγωγή στα ΤΕΙ πιο εύκολη» (23^η συν. σελ.481).

«Είχα ξεκινήσει το γενικό γιατί είχα σκοπό ότι θα πήγαινα κάτι ανώτερο. Αλλά ήρθα δευτέρα λυκείου, γιατί είδα ότι τα άλλα παιδιά ήταν πολύ πιο μπροστά από εμένα, δεν είχα και την οικονομική δυνατότητα για φροντιστήρια ώστε να προλάβω όλους τους άλλους, ότι έκανα μόνη μου στο σπίτι. Έτσι ήρθα στο τεχνικό γιατί έτσι και έκανα το διάβασμα του γενικού στο τεχνικό θα ήμουν καλή μαθήτρια και θα μπορώ να ανταπεξέλθω ότι κάνουμε εδώ. Δεν είχα σκεφτεί ότι θα έπαιρνα αυτή την κατεύθυνση που είχα διαλέξει, νοσηλευτική. Δεν μου άρεσε αλλά ήρθα, είδα και τελικά είναι ενδιαφέρον» (27^η συν. σελ 504)..

«Γιατί θεωρώ ότι είναι καλύτερο σε θέματα μαθημάτων και καθηγητών και δεν είναι τόσο δύσκολο. Έχουν καλύτερη συμπεριφορά οι καθηγητές εδώ. Προσέχουν ιδιαίτερα τους μαθητές και είναι καλύτερη πιστεύω.

Δεν υπήρχε και ο λόγος ότι ήταν πιο εύκολα εδώ;

«Ναι υπήρχε και αυτός ο λόγος. Αλλά για πολλούς δεν ήταν αυτός ο μόνος λόγος» (32^η συν. σελ. 533).

«Γιατί στο γενικό, ο κάθε καθηγητής ασχολούνταν με τα παιδιά τα οποία θα πάνε στην κατεύθυνσή του. Οπότε, όλοι

οι άλλοι μαθητές και απορίες να είχαμε, μέναμε πίσω και δεν μας βοηθούσε. Ήταν ελάχιστοι οι καθηγητές που πραγματικά νοιάζονταν και για παιδιά άλλων ειδικοτήτων. Ενώ εδώ πέρα, στο ΕΠΑΛ, ο καθηγητής κάνει τα πάντα ώστε να είναι όλη η τάξη στο ίδιο επίπεδο. Ας πούμε, φέρνουν προτζέκτορες, μας δείχνουν βίντεο για παράδειγμα στην ειδικότητα ή με δικά τους έξοδα βγάζουν φωτοτυπίες και γενικά βρίσκουν υλικό, το οποίο θα βοηθήσει να γίνει η γνώση, η μάθηση πιο εύκολη.

-Το ότι πιθανόν να ήταν και πιο εύκολο, πιθανόν να έπαιρνες κι ένα χαρτί παραπάνω, δεν έπαιξε ρόλο αυτό στην επιλογή σου;

-Έπαιξε ρόλο το θέμα ειδικότητας, γιατί η σχολή που θέλω να περάσω έχει σχέση με τον τομέα Υγείας, οπότε ερχόμενη εδώ πέρα, τα πράγματα τα οποία μαθαίνω μου χρησιμεύουν κι αργότερα, αλλά ακόμη και τώρα στην καθημερινότητά μου. Ας πούμε, πέρυσι έμαθα να κάνω ενέσεις και μου χρειαστήκανε στο σπίτι αφότου γέννησε η μητέρα μου, που χρειάστηκε να της κάνω κάποιες ενέσεις. Είχα ήδη τη γνώση και δεν χρειάστηκε να πληρώσουμε κάποιον» (29^η συν. σελ 517).

«Απ' τη β' λυκείου.

-Απ' τη δευτέρα. Την πρώτη την έκανες στο γενικό. Γιατί ήρθες στην τεχνική εκπαίδευση;

-Κατέληξα ότι θέλω να ασχοληθώ με κάτι Υγείας και Πρόνοιας και εφόσον ήξερα ότι στο ΕΠΑΛ θα κάνω μαθήματα ειδικότητας και μπορώ πιο εύκολα να μπω, ήρθα.

-Δεν υπήρχαν λόγοι του τύπου 'είναι πιο εύκολη', 'θα πάρω ένα χαρτί'...

-Ναι, σίγουρα, γιατί η πρόσβαση στο ΤΕΙ είναι πιο εύκολη. Είναι 4 μαθήματα από το ΕΠΑΛ, απ' ό,τι από το γενικό και είναι με μαθήματα ειδικότητας» (33^η συν. σελ. 537).

B2. Αντίδραση περίγυρου.

Ρωτήσαμε τους μαθητές, να μας απαντήσουν, για τον τρόπο που αντιμετώπισε ο περίγυρός τους (οικογένεια, φίλοι) την επιλογή τους να επιλέξουν τα Τεχνικά σχολεία ως τύπο λυκείου που θα φοιτούσαν.

Η συγκεκριμένη ερώτηση είχε ως στόχο να δούμε, αν οι μαθητές αντιμετώπισαν αρνητικές επιρροές από τον περίγυρο, μιας και είναι πολύ σύνηθες, τα συγκεκριμένα σχολεία να αντιμετωπίζονται με επιφύλαξη και σε σχέση με την ποιότητα μαθητών οι οποίοι φοιτούν εκεί, αλλά και σε σχέση με την παρεχόμενη γνώση, την οποία αυτά προσφέρουν.

Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων φαίνεται ότι, υπάρχει αρκετά έντονα η κακή φήμη στον περίγυρό τους για τα τεχνικά σχολεία. Τα θεωρούν, κυρίως οι φίλοι, ως σχολεία κακής ποιότητας, με κακούς μαθητές, όμως τελικά, όλοι οι γονείς σεβάστηκαν τις επιλογές των παιδιών τους και μάλιστα αρκετοί ήταν αυτοί, οι οποίοι αρχικά ή τελικά τα παρότρυναν να τα επιλέξουν, με γνώμονα κατά βάση, την επαγγελματική προοπτική που θα είχαν τα παιδιά τους, και την ευκολότερη πρόσβαση σε κάποιο ΤΕΙ. Τώρα που τελειώνουν τις σπουδές τους σε αυτά, φαίνεται ότι και αυτοί που απλά σεβάστηκαν αρχικά την επιλογή των παιδιών, τελικά και αυτοί επικρότησαν την επιλογή τους. Οι φίλοι, ενώ οι περισσότεροι αντιμετωπίζουν υποτιμητικά τα συγκεκριμένα σχολεία, φαίνεται ότι εξακολουθούν να κάνουν παρέα με τους ερωτηθέντες, και τελικά να μην ήταν

αποτρεπτικός παράγων η άποψή τους, στην επιλογή των ερωτηθέντων.

«Στην αρχή οι γονείς μου έλεγαν καλύτερα να μείνω στο γενικό. Λέγαν ότι από κει θα έχω περισσότερες επιλογές και θα μπορούσα να περάσω σε ένα πανεπιστήμιο καλύτερο αλλά εγώ ήθελα να έρθω ΕΠΑΛ γιατί αυτό ήθελα να κάνω. Οι γονείς μου μετά δεν είχαν αντίρρηση με στήριξαν μετά και μου είπαν πήγαινε αφού αυτό θέλεις και εμείς θα σε βοηθήσουμε. Και οι φίλοι μου το ίδιο. Μάλιστα επηρεάστηκα και από τους φίλους μου διότι ήρθαμε όλοι στο ΕΠΑΛ από το γενικό και έτσι ήρθαμε όλοι. Είμαστε τρεις κολλητοί και πήγαμε και οι τρεις» (1^η συν. σελ.329).

«Στήριξε την επιλογή μου. Ίσα ίσα θεωρούν ότι τα επαγγελματικά λύκεια τα έχουν πολύ κακοφημίσει και δεν θα έπρεπε. Με στηρίζανε πολύ. Το ότι ένα γενικό λύκειο σε σχέση με ένα επαγγελματικό λέγεται ότι έχει περισσότερα μαθήματα και υποτίθεται μαθαίνεις πιο πολλά εγώ ξέρω ότι το απολυτήριο είναι ισότιμο και στο τεχνικό μαθαίνεις πιο πολλά στην ειδικότητα που θα διαλέξει το κάθε παιδί και πιστεύω ότι αυτό είναι και το πιο χρήσιμο» (3^η συν. σελ.340).

«Ε, δεν αντιδράσανε με την άποψη 'Α, το ΕΠΑΛ είναι... ξέρω εγώ, όλα τα... όλα τα παιδιά που δεν θέλουνε... θέλουν απλά ένα χαρτί λυκείου πάνε εκεί'. Μου λένε 'Κατερίνα ο, τι θέλεις εσύ. Εσύ θα πας... για να πας εκεί που θέλεις,'. Και επειδή είχα και μία γνωστή δασκάλα από ΕΠΑΛ- όχι αυτό, απλά δούλευε- μου είπε ότι το μάθημα στην τάξη δεν είναι μάθημα. Ο ένας, δύο τρεις προσέχουν και οι υπόλοιποι είναι

αλλού. Οπότε, μου λέει 'Να το ξέρεις, να αντιδράσεις ανάλογα.'... και το ίδιο είδα κι εγώ. Ένας, δύο, τρεις προσέχανε και οι υπόλοιποι 'αλλού» (4^η συν. σελ.346).

«Η οικογένειά μου πολύ θετικά διότι έβλεπε ότι στο γενικό δεν είχα μέλλον και δεν θα έκανα τίποτε. Οι φίλοι μου διαφωνούσαν μου έλεγαν ότι δεν θα έκανα τίποτε στο ΕΠΑΛ και αργότερα θα ήμουν άνεργος αλλά εγώ πιστεύω ότι έκανα σωστή επιλογή και τη στηρίζω μέχρι τώρα» (5^η συν. σελ.354).

«Στην αρχή με τη μητέρα μου τσακωνόμασταν ένα ολόκληρο εικοσιτετράωρο γιατί έχει τη άποψη ότι το ΕΠΑΛ είναι της φήμης 'δεν διαβάζουν τα παιδιά'. 'είναι όλα αλητεία' και τέτοια. Είχα μεγάλο θέμα ένα εικοσιτετράωρο ώσπου της λέω 'άμα θέλεις να περάσω κάπου και να είμαι ευτυχισμένη, άφησέ με να το κάνω'. Και μου λέει ότι 'άμα δω ότι οι βαθμοί σου δεν είναι καλοί θα σε πάω στο γενικό' και της λέω 'το δέχομαι'. Λοιπόν, συμβιβάστηκα εγώ, συμβιβάστηκε και αυτή... ήρθαμε εδώ πέρα... είναι απόλυτα ευχαριστημένη. Βλέπει ότι διαβάζω, ότι είμαι καλά. Με τα παιδιά έχουμε δεθεί, οπότε εντάξει. Οι φίλες μου, στο τέλος, μου είπαν ότι 'καλά έκανες' (αυτές που πήγαν στο γενικό). Μου λένε 'καλά έκανες' γιατί αυτές τώρα βλέπουν ότι ταλαιπωρούνται πάρα πολύ με τα έξι μαθήματα για τις πανελλήνιες και γύρισαν όλες και μου είπαν 'καλά έκανες, μακάρι να πήγαινα κι εγώ σε ΕΠΑΛ'. Αλλά οι δουλειές που θέλουν αυτές, ας πούμε δημοσιογραφία, δεν μπορείς να το περάσεις από εδώ. Οπότε ήταν δύσκολο για εκείνες». (7^η συν. σελ 367).

«Η μητέρα μου είχε στην αρχή κάποιες αντιρρήσεις γιατί είχε ακούσει διάφορα επειδή ήταν και ο ξάδερφός μου εδώ πέρα. Αλλά έκατσε ασχολήθηκε, διάβασε και μετά της πέρασε. Είδε και τους βαθμούς, δηλαδή μετά το πρώτο τετράμηνο... δεν είχαμε θέμα, κανένα. Οι φίλοι δεν... είναι επιλογή μου, τέλος. Οι φίλοι θα μας υποστηρίξουν, δεν θα φέρουν αντίρρηση» (8^η συν. σελ.375).

«Εξαρχής, οι γονείς μου, μου λέγανε να πάω γιατί... δηλαδή, ο πατέρας μου, μου έλεγε «Να πας στο ΕΠΑΛ γιατί θα βρεις μια τέχνη και θα μπορείς να κάνεις... να σε βοηθήσει στο μέλλον σου, γι' αυτό.». Ε, και... γι' αυτό κι εγώ ήθελα να επιλέξω αυτό» (11^η συν. σελ.399).

«Ε, οι φίλοι μου δεν το ήθελαν. Εντάξει, λογικό. Η οικογένειά μου, εντάξει, το σκέφτηκε κι εκείνη... μου το είχε προτείνει κι εκείνη από τη μεριά της. Εντάξει, το δεχτήκαν όλοι ήρεμα» (15^η συν. σελ.424).

«Οι γονείς μου δεν μου είπανε κάτι. Ούτε οι φίλοι μου. Απλά, με αυτό που επικρατεί, που λένε ότι υπάρχει λιγότερο διάβασμα κτλ., λένε οι φίλοι ότι : «Θα καλοπερνάς, δεν θα διαβάσεις, το ένα το άλλο.»... δεν είναι έτσι. Αυτό» (20^η συν. σελ 469).

«Όχι, όχι. Ίσα, ίσα, οι γονείς μου ήταν πολύ σύμφωνοι με την ειδικότητα που ήθελα να διαλέξω. Ε και οι φίλοι μου, επειδή ήξεραν ότι γνωρίζω για τα αυτοκίνητα, μου είπανε: «μια πολύ σωστή επιλογή έκανες» (22^η συν. σελ.476.).

«Είναι γεγονός πως τα ΕΠΑΛ είναι παρεξηγημένα σχολεία και ακούγεται ότι τα παιδιά που πηγαίνουν σε αυτά δεν είναι καλής ποιότητας. Πιστεύω ότι αν ξέρεις τι θες και τι

πας να κάνεις τότε δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα. Εγώ δεν είχα αντιδράσεις από κανένα» (23^η συν. σελ.484).

«Οι μόνοι που αντέδρασαν είναι φίλοι. Οι συγγενείς μου λένε ναι είναι μια καλή επιλογή, διότι έχουμε και μια παραπάνω βοήθεια. Άμα δεν περάσεις στις πανελλήνιες έχεις ένα χαρτί στα χέρια σου κάτι που δεν θα έχουν κάποιοι άλλοι. Οι γύρω μου ναι το πήραν ότι ναι πάει στο ΕΠΑΛ, θα κάθεται δεν θα διαβάζει και τέτοια. Εγώ πιστεύω πως όποιος θέλει διαβάζει και συνεχίζει, όποιος θέλει περνάει την τάξη έτσι, με λίγη προσπάθεια» (συν. 24^η σελ. 489).

«Δεν ήταν πρόβλημα. Βασικά γενικά επειδή η κοινωνία έχει δώσει ότι το ΕΠΑΛ είναι ένα σχολείο που πάνε τα παιδιά που δεν διαβάζουνε, έτσι λίγο οι αλήτες και όλα αυτά, είχαμε μια λίγο κακή εικόνα. Δηλαδή και εγώ έλεγα είναι ΕΠΑΛ, δεν θα κάνουνε μάθημα, αυτή την εντύπωση δίνει. Αλλά άμα όντως θέλεις να περάσεις και να ασχοληθείς με κάποια ειδικότητα, είναι πολύ καλό. Δηλαδή και εδώ θέλει διάβασμα, δεν είναι όπως μας τα δείχνουνε. Εγώ το αποφάσισα με την μητέρα μου και δεν είχε κάποια πρόβλημα» (27^η συν σελ.507).

B3. Δομές και επιλογή.

Ρωτήσαμε να μας πουν, αν για την επιλογή της ειδικότητας, βοηθήθηκαν από κάποια επίσημη δομή επαγγελματικού προσανατολισμού (ΚΕΣΥΠ), ή το μάθημα του ΣΕΠ, τα οποία θεωρητικά υφίστανται στο εκπαιδευτικό μας σύστημα.

Στόχος μας ήταν να ανιχνεύσουμε, αν υπήρχε επιρροή ή προτροπή για την επιλογή τους να φοιτήσουν στα ΕΠΑ.Λ. και σε ποιο βαθμό. Θεωρούμε βεβαίως, ότι οι δομές επαγγελματικού προσανατολισμού και το μάθημα του επαγγελματικού προσανατολισμού, θα έπρεπε να έχουν καθοριστική σημασία την βοήθεια των μαθητών Γυμνασίου, ώστε να επιλέξουν, πώς θέλουν να συνεχίσουν και πού, στο επίπεδο του λυκείου.

Από τις απαντήσεις προέκυψε, ότι δυστυχώς οι δομές επαγγελματικού προσανατολισμού (ΚΕΣΥΠ) ή το μάθημα του ΣΕΠ (Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός), το οποίο γίνεται στο Γυμνάσιο, δεν είχαν καμία ουσιαστική συνεισφορά στις επιλογές των μαθητών, όπως λογικά θα έπρεπε να είχαν. Οι μαθητές φαίνεται, ότι δεν είχαν καμία επίσημη βοήθεια στις επιλογές τους και οι όποιες επιρροές, προέρχονταν κυρίως από τον οικογενειακό και κοινωνικό τους περίγυρο. Θεωρούμε ότι αυτή η πραγματικότητα, την οποία ζούμε, όλοι οι μάχιμοι εκπαιδευτικοί στην καθημερινότητά μας στα σχολεία, είναι ουσιώδες έλλειμμα, και θα πρέπει οι υπεύθυνοι του εκπαιδευτικού σχεδιασμού, να κάνουν κάτι γι' αυτό, ώστε οι υφιστάμενοι θεσμοί να γίνουν ουσιαστικά ενεργοί και να μην υπάρχουν, απλά για να υπάρχουν.

«Η επιλογή της ειδικότητας πως έγινε. Βοηθήθηκες από κάποια δομή, το ΣΕΠ ή κάποιο κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού;»

«Καθαρά επειδή μου αρέσει το αυτοκίνητο. Από μικρός είχα την έννοια να φτιάχνω το αυτοκίνητο, ότι χαλάει να το αλλάζω να το πειράζω και έτσι ακολούθησα αυτόν τον τομέα. Όλες οι άλλες ειδικότητες δεν μου έκαναν αυτό το κλικ για να πάω. Ήταν συνειδητή επιλογή» (1^η συν

σελ.329).

«Γενικά, απ' το γυμνάσιο, δεν μας είχαν βοηθήσει, δηλαδή σ' αυτό, να επιλέξουμε. Αλλά είχα κάτσει προσωπικά. Είχα ψαχτεί με το θέμα, είδα ότι μ' αρέσει και από μικρός είχα μια κατεύθυνση προς αυτό το επάγγελμα και απλά το ακολούθησα» (6^η συν. σελ. 373).

«Όχι όχι. Μου άρεσε ηλεκτρολόγος από τη στιγμή... επειδή κάποια καλοκαίρια πήγαινα με το θείο μου που είναι ηλεκτρολόγος και μου άρεσε η οικοδομή, η δουλειά. Μου άρεσαν τα ηλεκτρολογικά».

«Καθαρά δική μου απόφαση» (14^η συν. σελ 416)

«Όχι όχι. Τίποτα» (20^η συν. σελ 462).

«Όχι όχι. Μόνος μου» (12^η συν. σελ 405).

«Εμ, έχω πάρει τη μηχανολογική –μηχανικός αυτοκινήτων. Με αυτήν την δουλειά ασχολείται και ο πατέρας μου. Ασχολείται με αυτοκίνητα, επομένως μου άρεσε κι εμένα κάτι... το ίδιο σχεδόν. Είναι κάτι καλύτερο για μένα.

-Δεν σε βοήθησε κάποια δομή επιλογής;

-Όχι, όχι, όχι. Μου αρέσουν τα αυτοκίνητα και διάλεξα αυτήν την ειδικότητα» (22^η συν. σελ. 475).

«Όχι ήταν απόλυτα δικιά μου γιατί ο μεγάλος μου αδελφός ήταν υδραυλικός και με είχε μαζί του σαν βοηθό και στην οικοδομή εγώ κόλλησα με τα καλώδια πρίζες λάμπες. Και από τότε ξεκίνησε αυτή η αγάπη» (30^η συν. σελ 538).

«Είχα επηρεαστεί λίγο από τους συγγενείς μου, γιατί έχω κάποιους θείους γιατρούς και μια θεία συνταξιούχα μαία, αλλά αυτό που μου άρεσε ήτανε το ότι προσφέρεις στον κόσμο. Δηλαδή, βοηθάς κάποιον ο οποίος έχει ανάγκη, ο

οποίος είναι άρρωστος και αυτό είναι πολύ ωραίο συναίσθημα» (29^η συν. σελ.525).

Συνολικά λοιπόν φαίνεται ότι η επιλογή των ΕΠΑΛ ως τύπο λυκείου τον οποίο διάλεξαν έγινε σχεδόν σε όλους συνειδητά. Δεν φαίνεται να επηρεάστηκαν από τυχόν αρνητικές επιρροές του περίγυρου, οι οποίες ούτως ή άλλως δεν ήταν και έντονες και δυστυχώς δεν είχαν καμιά βοήθεια από τις υπάρχουσες δομές επαγγελματικού προσανατολισμού όπως σαφώς θα έπρεπε. Αυτή η συνειδητή επιλογή λοιπόν μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι αφού οι μαθητές επιλέγουν τα ΕΠΑΛ ως τύπο λυκείου στον οποίο θα φοιτήσουν, είναι οι ίδιοι αυτοί οι οποίοι θα κάνουν ή δεν θα κάνουν μεγαλύτερη προσπάθεια ώστε να αποβεί η φοίτησή τους σε αυτά όσο το δυνατό πιο εποικοδομητική όσο αφορά την κατάκτηση της προσφερόμενης γνώσης. Αυτή τους η προσπάθεια λοιπόν είναι αυτή που κατά κύριο λόγο, θα καθορίσει και την πορεία τους ως μαθητές και ανάλογα το μέγεθός της θα καταφέρει να άρει τις όποιες εξωγενείς κοινωνικές δυσκολίες υπάρχουν.

Γ) Εντυπώσεις-άποψη για τα συγκεκριμένα σχολεία

Γ1. Κτιριακό και υποδομές

Ρωτήσαμε τους μαθητές, να μας πουν την άποψή τους για τα κτίρια και τις υποδομές των σχολείων τους.

Ο στόχος και αυτής της ερώτησης, ήταν για να δούμε το πώς βλέπουν, ένα συγκεκριμένο και πολύ σημαντικό κατά την άποψή μας, κομμάτι του σχολικού περιβάλλοντος. Το κτιριακό και η υποδομή των σχολείων, θεωρούμε ότι έχει μεγάλη σημασία για τη διαμόρφωση του όλου σχολικού κλίματος, το οποίο πιστεύουμε, ότι έχει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της όλης θετικής προδιάθεσης των μαθητών

απέναντι στο σχολείο και κατά συνέπεια στην απόκτηση της σχολικής γνώσης.

Οι απαντήσεις των ερωτηθέντων, μας πληροφόρησαν ότι τα κτίρια και οι υποδομές των σχολείων τους είναι σε αρκετά καλό επίπεδο και ότι οι μαθητές είναι πολύ ικανοποιημένοι από αυτά⁴⁴ιδίως στην εποχή της οικονομικής κρίσης, όπως παρατηρούν αρκετοί από αυτούς..

«Τα κτίρια μια χαρά και τα εργαστήρια». (1^η συνέντευξη σελ. 329)

«Μια χαρά είναι πιστεύω. Για τις ανάλογες... δηλαδή και σεισμό και διάφορα άλλα, πιστεύω θα αντέξουν και δεν θα πάθουν τίποτα». (2^η συνέντευξη σελ. 332)

«Στους καιρούς που ζούμε δεν έχω πολλές απαιτήσεις. Άρα το κτίριο και οι υποδομές είναι μια χαρά χωρίς να είναι το ιδανικό». (5^η συνέντευξη σελ. 353)

«Έχω δει πολύ χειρότερα σχολεία γενικότερα, σαν υποδομές. Τα εργαστήρια μια χαρά, μια χαρά. Είχα ακούσει για ένα καινούργιο ΕΠΑΛ, που άνοιξε τώρα, φέτος και θα ήθελα να το δω κάποια στιγμή –τα εργαστήριά του που είχα ακούσει ότι είναι καλά. Αλλά γενικότερα, έχω ακούσει και γενικώς τα καλύτερα λόγια για το συγκεκριμένο». (8^η συνέντευξη σελ. 373)

«Έχει ανακαινιστεί πρόσφατα, πιστεύω. Εντάξει και οι εγκαταστάσεις θέρμανσης είναι καλές. Λειτουργούνε. Οι

---

⁴⁴ Βέβαια, εδώ έχουμε να παρατηρήσουμε γνωρίζοντας καλά τις συνθήκες που υπάρχουν στα ΕΠΑΛ της Δυτικής Αθήνας γενικότερα, ότι τα κτίρια και οι εξοπλισμοί, είναι σχετικά καινούργια, διότι τα σχολεία έχουν δημιουργηθεί σε νέους κατάλληλους χώρους των περιοχών τις τελευταίες δεκαετίες. Από την προσωπική μας γνώση, λόγω της εργασίας μας σε αυτού του είδους τα σχολεία, σε άλλες περιοχές της Αττικής, δεν είναι τόσο καλά τα πράγματα.

υπολογιστές, τα μηχανήματα σε σχέση με το άλλο σχολείο που ήμουν, είναι σε πολύ καλύτερη κατάσταση. Είναι μεγάλο σχολείο. Είναι όμορφο. Εντάξει, διατηρείται ωραία». (14^η συνέντευξη σελ. 415)

«Το συγκεκριμένο είναι από τα καλύτερα. Δηλαδή, όταν είχα έρθει, λέω 'ήρθαμε σε κολλέγιο τώρα'. Το προηγούμενο όμως, που είχαμε στην α' λυκείου, εντάξει, δεν βλεπότανε τόσο. Ήτανε σε σπίτι μέσα, έμπαιναν τοίχοι προκάτ, τέτοια πράγματα. Κτίρια δεν υπήρχαν αλλά τώρα είμαστε πολύ καλά». (34^η συνέντευξη σελ.548)

Γ2. Συμμαθητές, καθηγητές, σχέσεις ανάμεσά τους και το γενικότερο κλίμα το οποίο δημιουργείται ένεκα αυτών των σχέσεων.

Στην παρακάτω ομάδα ερωτήσεων επιδιώξαμε να μας χαρακτηρίσουν, οι ίδιοι οι ερωτηθέντες, τους συμμαθητές τους, τους καθηγητές τους, τις σχέσεις μεταξύ των συμμαθητών και τις σχέσεις μεταξύ καθηγητών και μαθητών. Μέσα από τις τοποθετήσεις τους, επιδιώκουμε να δούμε την εικόνα που έχουν γενικότερα, για το όλο σχολικό περιβάλλον των σχολείων τους. Όμως επίσης από αυτή την ομάδα ερωτήσεων, προσπαθήσαμε να καταλάβουμε μέσα από τις απαντήσεις τους, αν οι απόψεις για την ποιότητα των συμμαθητών και των δασκάλων, έχουν να κάνουν με τις απαντήσεις σε σχέση με τις σχέσεις, οι οποίες αναπτύσσονται ή δεν αναπτύσσονται σε αυτά τα σχολεία, μεταξύ συμμαθητών και μεταξύ δασκάλων μαθητών.

Γ.2.1. Συμμαθητές

Ρωτήσαμε τους μαθητές, να μας πουν πώς κρίνουν οι ίδιοι την ποιότητα των μαθητών των τεχνικών επαγγελματικών λυκείων.

Είχαμε ως στόχο να μπορέσουμε να δούμε πώς κρίνουν οι ερωτηθέντες τους συμμαθητές τους. Αυτό θα μας επιτρέψει να

καταλάβουμε, πώς οι ερωτηθέντες αξιολογούν το μαθητικό δυναμικό το οποίο φοιτά στα ΕΠΑ.Λ. Αυτή η αξιολόγηση τους, θα μπορέσει να μας βοηθήσει να βγάλουμε συμπέρασμα, για την γενικότερη ποιότητα αυτών των σχολείων, έτσι όπως την αποτυπώνουν οι ερωτηθέντες μαθητές.

Οι απαντήσεις των ερωτηθέντων, καταρχάς περιγράφουν ότι στα ΕΠΑ.Λ. φοιτούν κάποιοι μαθητές οι οποίοι ενδιαφέρονται και είναι και μαθητές με σωστή συμπεριφορά, αλλά αυτοί είναι οι λιγότεροι. Οι ερωτηθέντες υποστηρίζουν, ότι οι περισσότεροι μαθητές έρχονται στα συγκεκριμένα σχολεία, για να πάρουν απλά και μόνο το χαρτί. Αυτοί οι μαθητές, δεν ασχολούνται με το σχολείο και η συμπεριφορά τους πολλές φορές δεν είναι η καλύτερη δυνατή.

«Συνήθως επικρατεί αυτό που λένε ότι οι μαθητές έρχονται εδώ για να πάρουν ένα πτυχίο και όχι να πάνε για πανεπιστήμια και παραπάνω οπότε δεν έχουν την τάση να διαβάζουνε. Έρχονται εδώ πέρα και ότι ακούσουν από τους καθηγητές και περνάει η ώρα έτσι όλη την ημέρα και πιστεύω ότι και αυτοί οι ίδιοι βαριούνται. Γι αυτό δεν περνάν ευχάριστα. Αλλά υπάρχουν και ελάχιστοι σε κάθε τάξη 3-4 πιστεύω που θα καθίσουν να ασχοληθούνε θα διαβάσουν και αυτοί είναι πιστεύω που θα περάσουν στα πανεπιστήμια...». (1^η συνέντευξη σελ. 329)

«Μερικοί δεν είναι σωστοί, κάνουν χαζομάρες. Μερικοί είναι μια χαρά». (2^η συνέντευξη σελ. 332)

«Υπάρχουν οι δυνατοί και οι αδύναμοι οι τουρίστες και οι μη τουρίστες, οι ζωηροί και οι μη ζωηροί, υπάρχουν πάρα πολλά είδη μαθητών». (3^η συνέντευξη σελ. 338)

«Είναι αυτό που είπα πριν... ο, τι οι περισσότεροι έρχονται για να πάρουν ένα χαρτί λυκείου για να περάσουν το λύκειο... για να βγάλουν και το λύκειο. Κάποιοι όμως έρχονται για να... όντως, για να πάρουν την ειδικότητα. Τώρα... η συμπεριφορά δεν είναι και τόσο καλή, μπορώ να πω». (4^η συνέντευξη σελ. 344)

«Το 95% να σας πω 90 είναι αυτοί που έχουν έρθει για 'να περάσει η ώρα μου' 'να πάρω ένα χαρτί χαλαρά'. Δεν έχουν έρθει με κάποιο σκοπό για τη ζωή, δηλαδή, απλά να περάσει η ώρα τους». (6^η συνέντευξη σελ. 358)

«Ανάλογα. Υπάρχουν οι μαθητές που όντως έρχονται στο ΕΠΑΛ για να πάρουν ένα απολυτήριο χωρίς να τους νοιάξει ο βαθμός και υπάρχουν και οι μαθητές που είναι ας πούμε, όπως εγώ, που θέλω να βγάλω κι ένα βαθμό, θέλω να περάσω σε ένα ΤΕΙ γιατί έχω κάποιο στόχο. Είναι ανάλογα αυτά, δεν είναι όλοι». (7^η συνέντευξη σελ. 365)

«Εκεί είναι, όπως σε όλα τα σχολεία, η μία μεριά και η άλλη. Υπάρχουν αυτοί -που πιστεύω από την οικογένεια είναι αυτό κυρίως- που θα μπλέξουν, που θα προκαλέσουν, που θα δημιουργήσουν φασαρία μόνο και μόνο για να δημιουργήσουν, χωρίς λόγο και αιτία... και είναι και εκείνοι οι άλλοι που εντάξει, ασχολούνται με τα μαθήματα, ασχολούνται γενικότερα με πράγματα και δραστηριότητες του σχολείου». (8^η συνέντευξη σελ. 373)

« Λίγο πιο πολύ από το μέτριο». (13^η συνέντευξη σελ. 409)

«Η ποιότητα των μαθητών... εντάξει, χαμηλή στις αποδόσεις τους. Ναι, απ' ότι βλέπω κι εγώ, 9 στους 10, χωρίς υπερβολές είναι... έρχονται εδώ απλά για ένα

απολυτήριο και αν. Δηλαδή δεν τους νοιάζει. Υπάρχουν κι άλλοι όμως που διαβάζουν, που θέλουν κάτι να γίνουν». (15^η συνέντευξη σελ. 423)

«Είναι... άλλα παιδιά είναι καλά, άλλα παιδιά είναι κάπως... που δεν πρέπει να είναι έτσι βασικά, στο σχολείο τουλάχιστον. Είναι επιθετικά, είναι... δεν μπορώ να το εξηγήσω. Δηλαδή...

-Αν ήθελες να μου πεις ποσόστωση, τα περισσότερα είναι έτσι; Τα λιγότερα;

-Στο σχολείο μας ναι, τα περισσότερα είναι έτσι. Βασικά, γενικότερα σ' αυτό το σχολείο τα περισσότερα παιδιά είναι... έρχονται πιο πολύ για βόλτα ή για να πάρουν απλά το απολυτήριο. Δεν έχουν σκοπό να δώσουν πανελλήνιες ούτε τίποτα γιατί είναι απλά η εύκολη λύση. Απλά, πρέπει αυτά τα παιδιά να μάθουν να σέβονται και τους υπόλοιπους, που θέλουνε». (18^η συνέντευξη σελ. 450)

«Εντάξει δεν είναι και η καλύτερη. Οι πιο πολλοί έρχονται να πάρουν ένα χαρτί εύκολα και να τελειώσουν το σχολείο, κάτι που εμποδίζει κάποιους μαθητές που θέλουν να συμμετάσχουν. Γιατί όταν και δύο μαθητές δεν θέλουνε κάνουνε και μια τ1άξη κόλαση και οι υπόλοιποι δυσκολεύονται». (24^η συνέντευξη σελ. 487)

«Μέτρια, είναι λίγοι οι μαθητές που θα ασχοληθούμε με αυτό που θέλουνε πραγματικά. Οι υπόλοιποι έρχονται για τα μάτια του κόσμου για να τελειώσουν ένα σχολείο. Τίποτα παραπάνω». (28^η συνέντευξη σελ. 513)

Αξίζει να σημειωθεί, ότι υπήρχε ένας από τους ερωτηθέντες, ο οποίος είχε απόλυτα κακή άποψη για τους συμμαθητές του:

«Άσχημη πολύ. Ότι χειρότερο υπάρχει από μαθητή είναι σε αυτό το σχολείο.

Σαν απόδοση, σαν άτομα, σαν τι;

Και τα δυο. Οι χειρότεροι μαθητές τα αποβράσματα έρχονται εδώ». (5^η συνέντευξη σελ. 353)

Γ.2.2.Καθηγητές

Ρωτήσαμε τους μαθητές να αξιολογήσουν την ποιότητα των καθηγητών τους, έτσι όπως την κρίνουν οι ίδιοι.

Ο στόχος της ερώτησης, ήταν να μπορέσουμε μέσα από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, να διαπιστώσουμε την άποψή τους για τους δασκάλους τους, διότι θεωρούμε ότι ο ρόλος του δασκάλου σε ένα σχολείο μπορεί να είναι καθοριστικός για την θετική ή μη αντιμετώπιση από τους μαθητές του ίδιου του σχολικού θεσμού και κατ' επέκταση της απόκτησης ή όχι της σχολικής γνώσης.

Οι απαντήσεις καταρχήν έδειξαν, ότι από τους ερωτηθέντες κανείς (πλην ενός, ο οποίος μίλησε για προσωπική αντιπάθεια για τους δασκάλους, από την εποχή που αυτός ήταν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση που συνεχίστηκε μέχρι τώρα), δεν χαρακτήρισε κακούς τους δασκάλους του. Απάντησαν, ότι σαφώς υπάρχουν καλοί δάσκαλοι που κάνουν το μάθημα ενδιαφέρον και ότι υπάρχουν δάσκαλοι, οι οποίοι ενδιαφέρονται πολύ και για άλλα θέματα, τα οποία αφορούν τους μαθητές, εκτός από την διδασκαλία των μαθημάτων και ότι αυτοί είναι η πλειοψηφία, από τους εκπαιδευτικούς τους οποίους γνωρίζουν. Για μια μερίδα δασκάλων είπαν χαρακτηριστικά, ότι προσπαθούν αλλά «δεν το έχουν», και για άλλους είπαν ότι έρχονται στο σχολείο και απλά

κάνουν τα υποχρεωτικά τους καθήκοντα. Δικαιολόγησαν κάποιοι αυτή τους την στάση, ως απογοήτευση την οποία δημιουργεί σε ένα βαθμό, το χαμηλό επίπεδο των μαθητών των ΕΠΑ.Λ., και κάποιοι άλλοι μίλησαν για ελλιπή εκπαίδευση των εκπαιδευτικών.

«Οι περισσότεροι καθηγητές έχουν αρκετή πείρα σε αυτό που κάνουν, αλλά υπάρχουν κάποιοι καθηγητές οι οποίοι δεν είναι ότι δεν ξέρουν αλλά δεν έχουν την ίδια ποιότητα με αυτούς που ξέρουν είτε γιατί δεν επιμορφώνονται με σεμινάρια δηλαδή υπάρχουν κάποιοι καθηγητές που κάνουν μάθημα και δεν συμμετέχουν παιδιά δεν ακούνε δηλαδή κάνουν ότι να'ναι μέσα στην τάξη. Αλλά υπάρχουν κάποιοι καθηγητές οι οποίοι επιβάλουν την ησυχία αλλά και θέλεις να ακούσεις αυτά που λένε. Πιστεύω ότι αυτοί οι καθηγητές που δεν κάνουν σωστά το μάθημα είναι στο χέρι τους να το κάνουν σωστά διότι αυτοί μπορούν να επιβάλουν την ησυχία να κάνουν το μάθημα ενδιαφέρον και ότι μπορεί να θέλει ένας έφηβος σαν εμένα». (1^η συνέντευξη σελ. 329)

«Μια χαρά είναι οι περισσότεροι, αλλά μερικοί όχι και τόσο». (2^η συνέντευξη σελ. 332)

«Μερικοί θα έπρεπε να είναι πιο παιδαγωγικοί δηλαδή μερικοί έχουν πάρει λάθος αυτή τη θέση κατά τη γνώμη μου, μερικοί είναι παραπάνω παιδαγωγικοί από ότι θα έπρεπε που αυτό σημαίνει ότι τα παιδιά σε αυτούς παίρνουν και λίγο αέρα μερικοί είναι νορμάλ και αυστηροί εκεί που πρέπει». (3^η συνέντευξη σελ. 338)

«Δεν μπορώ να τους βάλω όλους στο ίδιο καλάθι. Η πλειοψηφία είναι καλοί αλλά και οι ίδιοι βλέπουν την

κατάσταση και σταματούν να προσπαθούν πολλά πολλά».

(5^η συνέντευξη σελ. 353)

«Πιστεύω ότι όλοι δουλεύουνε. Αυτό, πραγματικά. Δηλαδή ότι αξίζουν τη θέση που έχουν με τους τρόπους τους. Δηλαδή, μπορεί μερικοί, να μην τους κατανοούμε τόσο αλλά όλοι όμως κάνουν την προσπάθειά τους». (7^η συνέντευξη σελ. 365)

«Ποιότητα των δασκάλων, εμ... σε κάποια σημεία πολύ καλή, σε κάποια άλλα εντάξει υπάρχουν θέματα. Πιστεύω ότι κάποιοι καθηγητές δουλεύουν περισσότερο από κάποιους άλλους. Ίσως και λίγο ειδικότητας, επειδή ξέρουν τους καθηγητές μας και επειδή ασχολούνται και με πράγματα πολλά του σχολείου μέσα... βλέπω άλλους καθηγητές που δεν κάνουν την ίδια δουλειά». (8^η συνέντευξη σελ. 373)

«Είναι ορισμένοι που είναι καλοί, να το πούμε κι έτσι και κάποιοι που είναι όχι και τόσο... ε, είναι πιο καλοί από τους άλλους.

-Μάλιστα. Κακός δεν υπάρχει κανείς;

-Όχι». (9^η συνέντευξη σελ. 382)

«Υπάρχουν κάποιοι που είναι πολύ καλοί, άλλοι που προσπαθούν να κάνουν καλή δουλειά και άλλοι που μπορεί και να μην το έχουνε κιόλας. Δηλαδή να τα ξέρουν τα πράγματα αλλά να μην έχουν αν τα μεταδώσουν στους μαθητές». (10^η συνέντευξη σελ. 390)

«Καλοί είναι οι δάσκαλοι.

-Όλοι;

-Όλοι, όλοι. Όσους έχω εγώ τουλάχιστον – που μπορώ να πω ότι έχω αρκετούς- μου αρέσουνε πολύ. Έχουν μεταδοτικότητα. Προσπαθούν, έτσι, να ελκύσουν τον μαθητή. Εντάξει, θα υπάρχει και η πλάκα μέσα στο μάθημα, θα υπάρχει και το σοβαρό που λέμε. Αλλά γενικά, δημιουργούν ένα κλίμα πολύ ευχάριστο». (14^η συνέντευξη σελ. 415)

«Εντάξει τώρα, θα προσπαθήσω να είμαι λίγο αντικειμενικός τώρα εδώ....

-Συμφωνώ,

-...γιατί δεν έχω... δεν τους... δεν τρέφω και μεγάλη συμπάθεια για τους καθηγητές γενικά.

-Γενικά;

-Ναι, γενικά. Απλά εδώ, οι συγκεκριμένοι είναι...

-Γιατί;

-Γιατί έχω...

-Έχεις κάποιους λόγους να εντοπίσουμε;

-Ναι, έχω. Γιατί, μεγάλωσα μετά από ένα σημείο και κατάλαβα ότι οι καθηγητές μου, απ' το δημοτικό κιόλας, δεν... ήταν, να το πω, μέσα στο κόλπο όλοι.

-Δηλαδή;

-Δηλαδή, για παράδειγμα, μου μάθαιναν πράγματα που τους λέγαν να μου μάθουν, πράγματα που μετά καταλάβαινα ότι μπορεί να μην ισχύουν ή να είναι παραποιημένα. Είδα ότι, μετά, στη συνέχεια, στο γυμνάσιο ήθελαν να μας βάλουν, ας πούμε, κάποιες ιδέες στο μυαλό... που το παιδί δέχεται μεγάλη επιρροή απ' τον καθηγητή του, ενώ θα έπρεπε να μην υπάρχει αυτό το πράγμα. Να

αφήσεις το παιδί να κινηθεί όπου θέλει. Αυτά. Και στη συνέχεια, εντάξει, στο λύκειο είδα ότι είναι σαν να έχουν βαρεθεί οι καθηγητές. Απλά έρχονται, κάνουν τη δουλειά τους. Όποιος ακούει, ακούει καλώς. Δεν τα ξαναλένε. Και αυτά. Είναι λίγο...

-Αυτό συνέβαινε και στο γενικό;

-Ναι ναι και στο γενικό. Σε μεγαλύτερο βαθμό στο γενικό».

(15^η συνέντευξη σελ.424)

«Κάποιοι καθηγητές δεν είναι και τόσο καλοί. Δηλαδή, άλλοι έχουν άλλη σχέση με τους μαθητές. Έχουμε απλά την τυπική και άμα πας να τους ρωτήσεις κάτι να σου πουν περισσότερο, θα σου πουν όχι γιατί τέλος... έχει τελειώσει η ώρα του μαθήματος. Κάποιοι άλλοι σε βοηθάνε πάρα πολύ... πάρα πολύ. Είναι αναλόγως τους καθηγητές. Αναλόγως τα χαρακτήρα του καθενός». (18^η συνέντευξη σελ. 450)

«Από τους δασκάλους δεν έχω παράπονο. Είναι όλοι πολύ καλοί απλά κάποιοι είναι πιο αυστηροί με το δίκιο τους βέβαια. Είναι και ΕΠΑΛ και τα πράγματα είναι πιο χαλαρά».

(19^η συνέντευξη σελ. 455)

«Η ποιότητα των δασκάλων... καλοί είναι οι δάσκαλοι. Όσους δεν θεωρώ καλούς, είναι μετρημένοι στα δάκτυλα του ενός χεριού. Με όλους τους άλλους υπάρχει και συνεννόηση και ενδιαφέρον να σε βοηθήσουνε και τώρα που είμαστε στις πανελλήνιες, βλέπω ότι υπάρχει ανταπόκριση και προσπαθούν να βοηθήσουνε να διαβάσουμε». (21^η συνέντευξη σελ. 467)

«Την ποιότητα των δασκάλων είναι πολύ καλοί και πάνω στον τομέα τους αλλά και σαν άνθρωποι». (30^η συνέντευξη σελ. 526)

«Πολύ καλοί. Προσπαθούν να μας μάθουν. Βέβαια υπάρχουν μαθητές που δεν θέλουν και φυσικά οι δάσκαλοι όσο και να προσπαθούν δεν μπορούν να κάνουν κάτι». (31^η συνέντευξη σελ. 530)

«Υπάρχουν πάρα πολύ καλοί δάσκαλοι και σε βοηθάνε σε πολλούς τομείς. Αλλά υπάρχουν και άλλοι που δεν κάνουν καλό μάθημα. Σε ποσοστό θα είναι 70-30». (24^η συνέντευξη σελ. 487)

«Σε δύο κατηγορίες, οι πολλοί καλοί και οι μέτριοι. Οι πολλοί καλοί πέρα από τις γνώσεις του βιβλίου σου λένε και κάτι παραπάνω. Οι μέτριοι θα μπουν στην τάξη θα κάνεις μια απορία για την προηγούμενη μέρα, το λέω από προσωπική πείρα, και μου απαντάει ας ήσουν εδώ να ήξερες και του απαντάω ότι από την στιγμή που δεν απαντάτε στην ερώτηση μου γιατί ρωτάτε αν έχουμε απορία». (28^η συνέντευξη σελ. 513)

«Είναι πολύ καλοί, βοηθάνε τους μαθητές. Ας πούμε, κάποιος ο οποίος έχει αδυναμία, δεν θα του πούνε: «Εντάξει, πέρασε αυτό το κεφάλαιο», θα κάνουνε μία επανάληψη. Προσπαθούνε να κάνουνε το μάθημα όσο το δυνατόν πιο εύκολο. Μας δίνουν έξτρα υλικό, πέρα από την ύλη του σχολείου, για να μπορέσουμε να δουλέψουμε και να δούμε τη δυσκολία που μπορεί να έχουμε στις πανελλήνιες ή αργότερα στα ΤΕΙ που θα πάμε». (29^η συνέντευξη σελ. 519)

Γ.2.3. Σχέσεις, κλίμα μεταξύ συμμαθητών.

Ρωτήσαμε τους μαθητές, να μας πουν πως βλέπουν το κλίμα μεταξύ των συμμαθητών.

Βασικός στόχος αυτής της ερώτησης, εκτός από το να διαπιστώσουμε αν υπάρχει ένα θετικό κλίμα μεταξύ των μαθητών, το οποίο θα βοηθήσει στο να αγαπήσουν το όλο σχολικό περιβάλλον και έτσι να είναι θετικοί απέναντι στη γνώση, την οποία αυτό προσφέρει, είναι να δούμε και κατά πόσο μια θετική ή όχι άποψη για το κλίμα μεταξύ των συμμαθητών, μπορεί να συσχετιστεί και με την άποψή τους για την ποιότητα των μαθητών στα ΕΠΑ.Λ.. Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων μπορούμε να συμπεράνουμε, ότι το κλίμα μεταξύ των συμμαθητών δεν είναι εξαιρετικά καλό, αλλά αυτό δεν φαίνεται να δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στους μαθητές των σχολείων. Θα το χαρακτηρίζαμε, όπως το χαρακτήρισαν οι περισσότεροι, μέτριο από άποψη σχέσεων, αλλά χωρίς να δημιουργεί αποστροφή στον μαθητή για το σχολείο. Οι ερωτηθέντες παρατηρούν, ότι υπάρχουν κλειστές παρέες, ότι υπάρχουν οι φυσιολογικές διενέξεις, τις οποίες συναντάμε σε κάθε σχολείο και ότι, βεβαίως αν θελήσεις να αποφύγεις προβλήματα από συναναστροφές, θα τα καταφέρεις.

Κάποιοι επισήμαναν, ότι μπορούν οι καθηγητές να παίξουν ρόλο στη διαμόρφωση ενός συμπαθητικού σχολικού κλίματος, ενώ κάποιοι άλλοι μας μίλησαν για προβλήματα ρατσισμού και μη αποδοχής της διαφορετικότητας, τα οποία πολλές φορές συνοδεύονται με φαινόμενα σχολικού εκφοβισμού (bullying). Όμως και για αυτά τα προβλήματα, έγινε η επισήμανση ότι είναι γενικώς περιορισμένα. Ανεξάρτητα όμως από αυτή την επισήμανση, μας δημιουργήθηκε ένας προβληματισμός ο οποίος μας οδήγησε σε μια ξεχωριστή ομάδα ερωτήσεων, για να δούμε την έκταση αυτών των φαινομένων, την

οποία θα παρουσιάσουμε στη συνέχεια της έρευνάς μας. Επιπλέον, συμπεράναμε, ότι η γνώμη των ερωτηθέντων για την ποιότητα των μαθητών στα ΕΠΑ.Λ. (ερώτηση Θ), δεν διαμορφώθηκε εξαιτίας της αίσθησης ενός αφόρητου κλίματος μεταξύ των συμμαθητών, αλλά με τα κριτήρια, τα οποία αυτοί μας ανέπτυξαν παραπάνω.

«Με τους συμμαθητές είμαστε φίλοι συνεργαζόμαστε σαν ομάδες δεν νομίζω ότι υπάρχει εχθρικό κλίμα. Αυτό μπορεί να κυριαρχεί σαν ρατσισμός κάποιες φορές δηλαδή αν είμαι εγώ Έλληνας και βλέπω κάποιον αλλοδαπό εγώ μπορεί να αντιδράσω κάπως (όχι εγώ συγκεκριμένα) μόνο εκεί πιστεύω ότι υπάρχει το εχθρικό αλλά σαν ομάδα είμαστε πάρα πολύ καλή ομάδα και στα εργαστήρια και οι καθηγητές μας το έχουν μάθει αυτό να σεβόμαστε ο ένας τον άλλον δηλαδή παίζει ρόλο και ο καθηγητής σε αυτό το πράγμα». (1^η συνέντευξη σελ. 329)

«Μέτριο». (3^η συνέντευξη σελ. 339)

«Εμ, μαθητές προς μαθητές... έχει ο καθένας την παρέα του. Δηλαδή, μέσα στην τάξη θα είναι 3-4 ομάδες παιδιών. Από τα είκοσι άτομα θα κάνουν 4 ομάδες και θα μιλάνε μεταξύ τους στο μάθημα και μπορεί κάποιος να προσέχει- δύο τρεις που θέλουν όντως να δώσουν πραγματικά πανελλήνιες- και να παρακολουθήσουν το μάθημα». (4^η συνέντευξη σελ. 345)

«Δεν είναι το σχολείο που θα είναι όλοι με το χαμόγελο. Έχουμε φασαρίες αλλά όλοι ξέρουμε πώς να τις αποφύγουμε. Είναι λίγο τσίτα το κλίμα». (5^η συνέντευξη σελ. 355)

«Εε, πιο πολύ επιθετικές τάσεις... δεν υπάρχει φιλία... διαμάχες... και δεν μπορείς εύκολα να βρεις φίλους π.χ.. Είναι πιο δύσκολο από γενικό γυμνάσιο και...».(6^η συνέντευξη σελ. 358)

«Και αυτό είναι ανάλογα το άτομο. Δηλαδή, κάποια άτομα, μεταξύ τους έχουν έχθρες και μπορεί τη επόμενη φορά να είναι μια χαρά. Οι άλλοι... τα αγόρια, ας πούμε, είναι τσακώνονται, τα βρίσκουνε πιο εύκολα. Τα κορίτσια είμαστε λίγο πιο... θα τσακωθούμε, θα κρατήσουμε 'έχθρα, πολύ. Στην τάξη μέσα, γενικότερα τα πάμε καλά. Δηλαδή δεν υπάρχουν πολλοί τσακωμοί και τέτοια -ελάχιστοι, θα έλεγα- και ... μια χαρά μέσα στην τάξη. Γενικότερα στο σχολείο, ανάλογα τα άτομα, πάλι».(8^η συνέντευξη σελ. 374)

«Καλό. Στην τάξη μας κιόλας, πολύ καλό».(10^η συνέντευξη σελ. 391)

«Στην τάξη είναι μια χαρά... φυσιολογικά. Δεν έχουμε κάποιο πρόβλημα.

-Στο σχολείο;

-Στο σχολείο... και στο σχολείο μια χαρά. Δηλαδή δεν έχω δει κάτι κακό... παραπάνω να...».(11^η συνέντευξη σελ. 498)

«Ε, πολύ καλή σχέση».(13^η συνέντευξη σελ. 410)

«Ε, για το κλίμα. Εντάξει, καλό κλίμα. Εντάξει, υπάρχουνε και τα... έχω ακούσει για περιστατικά βίας. Εγώ δεν έχω δει κάποιο. Φυσικά, μου το έχουν επιβεβαιώσει πολλοί ότι έχει γίνει. Δεν είναι παραμύθι. Αλλά, όσες φορές έχω ακούσει, είναι με παιδιά εκτός σχολείου και με παιδιά εντός σχολείου. Δηλαδή, εντός σχολείου είναι πολύ σπάνιο. Η αλήθεια είναι ότι για το σχολείο –για το κάθε ΕΠΑΛ, αλλά

και για το συγκεκριμένο κιόλας- δεν σημειώνονται περιστατικά βίας και είναι καλό αυτό». (15^η συνέντευξη σελ. 424)

«Σε κάποια άτομα είναι μια χαρά, σε κάποια άλλα άτομα υπάρχουν πάρα πολλές συγκρούσεις. Απλά πολλά παιδιά δεν δέχονται το διαφορετικό. Αυτό». (18^η συνέντευξη σελ. 451)

«Καλό. Από κει και πέρα δεν γίνεται να τα παν όλοι καλά με όλους και χάλια με όλους. Και παρεξηγήσεις θα υπάρξουν και τσακωμοί έχουν γίνει όπως σε όλα τα σχολεία. Τίποτε σημαντικό όμως». (19^η συνέντευξη σελ. 456)

«Το κλίμα είναι φυσιολογικό, πιστεύω. Κάπου αναπτύσσονται παρέες, κάπου κόντρες... λογικά πράγματα». (21^η συνέντευξη σελ. 468)

«Καλό είναι το κλίμα αλλά υπάρχουν και οι ομάδες παρέες οι οποίες δεν είναι βέβαια συμμορίες και δεν τσακωνόμαστε αλλά είναι κάπως κλειστές». (31^η συνέντευξη σελ. 530)

«Στο σχολείο αυτό θα το έκρινα πολύ καλό σε σχέση με άλλα σχολεία ΕΠΑΛ που ακούω. Διότι τα ΕΠΑΛ έχουνε και μια κακή φήμη, ξύλο, τσιγάρα. Σε σχέση με κάποια άλλα σχολεία που έχω δει, πιστεύω ότι το δικό μας έχει μια καλή εικόνα». (24^η συνέντευξη σελ. 487)

Γ.2.4. Σχέσεις μαθητών και καθηγητών.

Ρωτήσαμε τους μαθητές, να μας πουν πώς βλέπουν ότι είναι οι σχέσεις μαθητών και καθηγητών.

Ο στόχος και αυτής της ερώτησης είναι να δούμε τις απόψεις των ερωτηθέντων, για το σχολικό κλίμα το οποίο διαμορφώνουν, οι καλές

ή όχι σχέσεις μαθητών καθηγητών, το οποίο θεωρούμε, ότι δημιουργεί καλύτερες ή χειρότερες συνθήκες φοίτησης των μαθητών στο σχολείο, οι οποίες ανάλογα, επιδρούν θετικά ή αρνητικά στην πρόσβαση των μαθητών στη σχολική γνώση. Επιπλέον, θέλουμε να διαπιστώσουμε από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, αν οι απόψεις τις οποίες διατύπωσαν για την ποιότητα των καθηγητών τους, εξαρτώνται από τον τύπο των σχέσεων, τις οποίες έχουν αναπτύξει με αυτούς.

Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων φαίνεται, ότι ενώ δεν χαρακτηρίζουν το κλίμα που υπάρχει ως εξαιρετικό, οι περισσότεροι το βρίσκουν από μέτριο ως καλό. Το αξιοσημείωτο είναι, ότι στην κριτική την οποία κάνουν, το φταίξιμο για τα όποια προβλήματα σχέσεων μεταξύ καθηγητών – μαθητών, το αποδίδουν σε κακές συμπεριφορές των μαθητών, σε αδιαφορία τους και στην ανωριμότητα που οφείλεται στην ηλικία τους. Ένας μαθητής επίσης αναφέρει, ότι και οι καθηγητές μπορεί να μην κάνουν περισσότερα, λόγω των γενικότερων προβλημάτων, τα οποία υπάρχουν στην εποχή μας στην ελληνική κοινωνία, δικαιολογώντας τους με αυτό τον τρόπο, για κάποιες πιθανές συμπεριφορές τους. Ένας άλλος μαθητής, ο οποίος είναι ο ίδιος που έχει τη χειρίστη γνώμη για τους συμμαθητές του, υποστηρίζει, θεωρούμε εξαιτίας της σοβαρής εμπάθειας την οποία τρέφει για τους συμμαθητές του, ότι δεν υπάρχει σεβασμός προς τους καθηγητές των ΕΠΑ.Λ. από τους μαθητές, διότι αυτοί πιστεύουν, ότι για να επιλέγουν να δουλεύουν σε σχολεία τέτοιου χαμηλού επιπέδου, δεν αξίζουν τίποτε.

Επιπλέον, θεωρούμε εξετάζοντας τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, ότι δεν συσχετίζεται η άποψη την οποία έχουν οι μαθητές για τους καθηγητές τους με το διαμορφωμένο σχολικό κλίμα

μεταξύ μαθητών - καθηγητών, όπως αυτό προκύπτει από τις απαντήσεις τους στην ερώτηση I (η οποία αφορούσε το πώς οι μαθητές βλέπουν την ποιότητα των δασκάλων τους).

«Υπάρχει καλή σχέση μεταξύ καθηγητών και μαθητών. Μπορεί να κάνω εγώ μια ερώτηση στον καθηγητή ο καθηγητής θα μου απαντήσει δηλαδή δεν αδιαφορεί για αυτό. Ο καθηγητής ενδιαφέρεται για την υγεία δηλαδή αν αισθάνεσαι καλά. Αν του πεις θέλω να πάω τουαλέτα θα σε αφήσει γενικότερα είναι καλή η σχέση μεταξύ μαθητών και καθηγητών». (1^η συνέντευξη σελ. 329)

«Μια χαρά. Έχουν κοινωνικότητα μεταξύ τους, μιλάνε, κάνουν μάθημα, ρωτάνε. Οι δάσκαλοι έχουν τη θέληση να τους πούνε αυτά που δε ρωτάνε τα παιδιά». (2^η συνέντευξη σελ. 332)

«Ο μαθητής (όχι ο τουρίστας) θέλει να μπει μέσα στη τάξη και να δει ένα καθηγητή παιδαγωγικό να τον νοιώσει κοντά του και να τον κάνει από μόνο του να προβληματιστεί και να ανοίξει το βιβλίο. Θέλει να δει ένα χαμόγελο μια ωραία παρουσία μια θετική ενέργεια. Όσοι από τους δασκάλους την έχουν λαμβάνουν το ίδιο όσοι δεν την έχουν θα είναι λάθος του μαθητή να αντιδράσει άσχημα». (3^η συνέντευξη σελ. 339)

«Όταν οι καθηγητές μας λένε ότι 'Παιδιά, είμαστε με το μέρος σας. Αυτά που κάνουν συναδέλφους σας... εε... εμείς κάνουμε απεργίες για να αλλάξουμε την κατάσταση', τότε οι μαθητές αρχίζουν και επικοινωνούν με τον δάσκαλο. Πέρα από αυτό, είναι η επικοινωνία πάνω στο μάθημα. Δηλαδή ερωτήσεις, απαντήσεις από τον δάσκαλο, αν και σ'

έναν συγκεκριμένο καθηγητή... εμ, συζητάμε και εκτός μαθήματος πράγματα - για πράγματα που δεν είναι στην ειδικότητά του. Είναι μαθηματικός και μας μιλάει, ξέρω εγώ, για αστρονομία. Μπορεί να μας μιλήσει για διατροφή. Μπορεί να μας μιλήσει για διάφορα... ε, κι εντάξει, μ' αρέσει που λίγο σπάει από τα μαθηματικά και λέει απλά πληροφορίες για άλλα». (4^η συνέντευξη σελ. 345)

«Όσοι καθηγητές βρίσκονται εδώ πέρα έχουν χάσει την αξία τους σαν καθηγητές και εμείς δεν τους σεβόμαστε». (5^η συνέντευξη σελ. 354)

«Γενικά, υπάρχουν πολλές συγκρούσεις, δηλαδή καθημερινά. Δηλαδή, οι καθηγητές να φωνάζουν... διευθύντριες... αποβολές. Δεν είναι πολύ ειρηνικά τα πράγματα. Πολλοί είναι, γενικά, απ' τη ζωή... έτσι πως έχουν έρθει τις σημερινές μέρες είναι κουρασμένοι και απλά έχουν επιθετικές τάσεις και ξεσπάνε πάνω στους μαθητές». (6^η συνέντευξη σελ. 358)

«Σ' εμάς, μια χαρά. Όλοι, ειδικά της ειδικότητας... δεν έχω να πω κουβέντα για τους περισσότερους, εμ... και θα μας βοηθήσουνε και θα οργανώσουνε εκδρομές και θα... πέρυσιας πούμε, μας είχαν φέρει και κάναμε σεμινάριο εδώ, μέσα στο σχολείο για τις τράπεζες που είναι μέσα στην ειδικότητα. Ασχολούνται γενικά. Εμ, και έρχονται και κοντά μας. Ε, γενικότερα, για τα άλλα παιδιά δεν ξέρω. Νομίζω ότι είμαστε από τα ευνοημένα τμήματα, ίσως». (8^η συνέντευξη σελ. 374)

«Όχι και πολύ καλή.

-Όχι. Τι νομίζεις ότι πρέπει να αλλάξει εκεί;

-Εμείς... να μην τα κάνουμε αυτά τα πράγματα. Εμείς φταίμε.

-Οι μαθητές πιστεύεις ότι φταίνει σε μεγαλύτερο βαθμό;

-Ναι.

-Μπορείς να μου περιγράψεις δηλαδή; Έτσι, για να καταλάβω κι εγώ.

-Τι να σας περιγράψω;

-Τι θα μπορούσατε να κάνετε για να μη φταίτε;

-Να μη φωνάζουμε, να είμαστε ήσυχτοι, να μην... ε, αυτό πιο πολύ. Να μη φωνάζουμε, επειδή κάνουμε πολύ φασαρία στην τάξη». (12^η συνέντευξη σελ. 405)

«Με κάποιους είναι καλό. Με άλλους, τα παιδιά δεν έχουν καλές σχέσεις γιατί δεν τους ακούνε, κάνουν φασαρία μέσα στην τάξη. Αυτό». (18^η συνέντευξη σελ. 451)

«Ε, πιστεύω ότι ο καθηγητής δεν έχει κάποιο λόγο να βλάψει έναν μαθητή. Ε, άμα η συμπεριφορά του μαθητή είναι κακιά, προφανώς θα είναι και του καθηγητή απέναντί του κακιά». (21^η συνέντευξη σελ. 468)

«Καλό με τους καλούς μαθητές που έχουν μια άλφα καλή σχέση, και κακό για αυτούς που δεν είναι καλοί μαθητές. Είτε θα κάνουν φασαρία στην τάξη, είτε θα τους πει κάτι ο καθηγητής και θα γίνει ο χαμός». (28^η συνέντευξη σελ. 513)

«Ορισμένες φορές κακό και ορισμένες φορές μέτριο προς χάλια

Από ποια μεριά χαλάει?

Από την πλευρά των μαθητών και της φασαρίας που κάνουν μέσα στην τάξη». (32^η συνέντευξη σελ. 535)

Γ3. Συναισθήματα και κοινωνικότητα στα συγκεκριμένα σχολεία.

Ρωτήσαμε τους μαθητές, να μας πουν, πώς νοιώθουν για το συγκεκριμένο σχολείο, στο οποίο φοιτά ο καθένας. Εστίασαμε ειδικά, στο αν αισθάνονται ευχάριστα τις ώρες που είναι σε αυτό, γεγονός το οποίο τους δημιουργεί θετική προδιάθεση και αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα μια γενικότερη καλή διάθεση για το σχολείο τους. Επίσης, ρωτήσαμε αν στα σχολεία τους αναπτύσσονται κοινωνικές σχέσεις, οι οποίες τους βοηθούν να ξεπερνούν την πιθανή καθημερινή σχολική ρουτίνα.

Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων προκύπτουν τα εξής:

Όσο αφορά για το πώς αισθάνονται στο συγκεκριμένο σχολείο, οι περισσότερες απαντήσεις δείχνουν, ότι σχεδόν όλοι οι ερωτηθέντες, περνούν ευχάριστα στα ΕΠΑ.Λ., όπου φοιτούν. Όμως αρκετοί προσδιόρισαν, ότι αυτό εξαρτάται κατά πολύ από τους καθηγητές, οι οποίοι τους κάνουν μάθημα, γιατί σημαντικό ρόλο παίζει στο ενδιαφέρον, ο τρόπος που ο κάθε καθηγητής κάνει το μάθημά του, ακόμη και τα μέσα τα οποία χρησιμοποιεί. Επιπλέον, κάποιιοι διατύπωσαν την άποψη ότι αν τα μαθήματα γίνονται με μεγαλύτερη συμμετοχή των μαθητών σε αυτά, θα ήταν οπωσδήποτε πιο ελκυστικά.

Επισημάναν, ότι γενικότερα τα μαθήματα και το κλίμα στα σχολεία τους είναι ευχάριστο και χαλαρό και τους αρέσει, αλλά ένας βρήκε, πως αυτή η χαλαρότητα, του απομακρύνει κάθε ενδιαφέρον. Επίσης όλοι σχεδόν υποστήριξαν, ότι τους αρέσουν κυρίως και είναι πιο ενδιαφέροντα, τα μαθήματα ειδικότητας από τα γενικής παιδείας.

Όσο αφορά τις κοινωνικές σχέσεις και το κατά πόσο αυτές αναπτύσσονται στα συγκεκριμένα σχολεία, όλοι είπαν ότι είναι πολύ καλές και ότι τα σχολεία προσφέρονται για κάτι τέτοιο. Όμως ένας

υποστήριξε, ότι παρόλα αυτά υπάρχουν συγκρούσεις, λόγω του γεγονότος ότι οι μαθητές είναι ζωηροί και ενοχλούν τους άλλους, οι οποίοι θέλουν να προσέξουν. Επίσης, ένας άλλος υποστήριξε, ότι λόγω του μεγάλου αριθμού των μαθητών που έχουν αυτά τα σχολεία, δεν ευνοούνται οι κοινωνικές σχέσεις. Τέλος, υπήρξε κι ένας μαθητής, ο οποίος διαπίστωσε τη δική του διαφορά σε σχέση με τους άλλους σε επίπεδο κοινωνικής ζωής και γι' αυτό υποστήριξε, ότι κρατά σχετική απόσταση.

«Στο σχολείο άλλες ώρες περνάν ευχάριστα οι ώρες άλλες βαρετά και σε αυτό πιστεύω ότι φταίνε οι καθηγητές. Πρέπει να είναι πιο επιμορφωμένοι να μπορούν να κάνουνε και μάθημα αλλά να περνάει η ώρα και λίγο πιο διασκεδαστικά κάνοντας με τον δικό τους τρόπο μια άλλη συζήτηση για ένα πεντάλεπτο και όχι όλο μάθημα για να ξεφεύγουμε και λίγο. Επίσης εδώ έχω γνωρίσει πολλά παιδιά έχω κάνει παρέες». (1^η συνέντευξη σελ.328)

«Ναι, μια χαρά είναι. Κάνουμε φίλους, παρέα στα διαλείμματα και διάφορα άλλα πράγματα». (2^η συνέντευξη σελ. 331)

«Το μόνο καλό είναι ότι είμαι χαλαρά. Δεν με πιέζει κανείς να κάνω τίποτε. Αν θέλω θα διαβάσω αν όχι δεν θα με πιέσει κανείς. Βέβαια αυτό είναι και το άλλο κακό. Σκέπτομαι ότι έρχομαι και φεύγω και δεν κάνω τίποτε. Δεν μαθαίνω τίποτε και αυτό είναι δικό μου λάθος περισσότερο.

Βαριέσαι στο σχολείο;

Μπορώ να πω ναι πως βαριέμαι.

Τι θα ήθελες να γινόταν για να μη βαριόσουν;

Γενικά πιστεύω ότι η ιδέα του ΕΠΑΛ είναι που το δημιουργεί αυτό. Έχουμε την ιδέα ότι θα πάμε και θα κάτσουμε εκεί και δεν θα πάμε για να μάθουμε κάτι. Οπότε είναι όλο λάθος από την αρχή. Όταν έρχομαι εδώ πέρα και βλέπω ότι δεν χρειάζεται να διαβάσω και δεν υπάρχει προσπάθεια ούτε από τους μαθητές ούτε από τους καθηγητές δεν πρόκειται να βοηθήσει κάτι». (5^η συνέντευξη σελ. 353)

«Κοινωνικές σχέσεις δεν φτιάχνεις στο ΕΠΑΛ. Ο, τι είχες, αυτές θα' χεις. Εε, η ώρα περνάει χαλαρά, όχι ευχάριστα. Δηλαδή οι καθηγητές, οι πιο πολλοί, έχουν κουραστεί με το μάθημα. Δηλαδή κάθονται στον πίνακα μέχρι να περάσει η ώρα και γενικά δεν είμαι πάρα πολύ ευχαριστημένος. Δηλαδή, ενώ υπάρχει κάποια διάθεση να κάνουμε μάθημα, έρχεσαι στο ΕΠΑΛ και βλέπεις όλους τους μαθητές να είναι βαρεμένοι, να θέλουν να κάνουν φασαρία, οι καθηγητές να μην θέλουν να προσπαθήσουν άλλο... αυτό.

Βαρετά; Απογοητευτικά; Πώς είναι;

Πώς νιώθω; Ενώ θα 'θελα να κάνω μάθημα. Δηλαδή, όπως πας στο γενικό και είναι όλοι οι μαθητές σε μία ευθεία και όλοι προσπαθούνε, εκεί θα προσπαθήσεις πιο πολύ. Εδώ πέρα είναι όλοι χαλαρά κι άμα προσπαθείς να κάνεις μόνος σου μάθημα και ο καθηγητής είναι... κι αυτός δεν θέλει, δεν γίνεται μάθημα». (6^η συνέντευξη σελ. 357)

«Η Διευθύντρια το έχει οργανώσει ουσιαστικά το σχολείο. Είναι πολύ καλύτερα πιστεύω. Έτσι είχα συνηθίσει και το γυμνάσιο. Ήμασταν πολύ οργανωμένο σχολείο και τότε και μου αρέσει που έχει αρχίσει και οργανώνεται και εδώ πέρα.

Εντάξει, όλα τα σχολεία έχουν τα στραβά και τα κακά τους, αλλά με τα παιδιά έχουμε καλές σχέσεις. Δεν έχουμε πολλούς τσακωμούς. Είμαστε πάρα πολλά παιδιά. Είμαστε γύρω στα εξακόσια παιδιά εδώ. Είμαστε πολλά παιδιά και είναι πολύ καλό αυτό. Εντάξει, μια χαρά είμαστε και είναι ωραία». (7^η συνέντευξη σελ. 365)

«Ναι. Εντάξει, είναι μέρες που όπως όλοι οι άνθρωποι, δεν έχουμε όρεξη για κάποια πράγματα. Αλλά γενικότερα σαν εικόνα, ναι, έχω όρεξη για το σχολείο. Μου αρέσει.

-Κοινωνικές σχέσεις;

-Μια χαρά. Ειδικά μέσα στην τάξη, επειδή στην πρώτη λυκείου ας πούμε, ήμασταν πολλά παιδιά, ήμασταν 30... τώρα που είμαστε λιγότερα, είμαστε και πιο κοντά, πιο δεμένοι. Κι εγώ αυτό δεν το είχα ξαναζήσει γιατί ήμασταν πάντα πολλά παιδιά μέσα στην τάξη... και δευτέρα και τρίτη λυκείου, μου αρέσει πάρα πολύ που είμαστε έτσι δεμένοι και βγαίνουμε και μαζί και κανονίζουμε με τους καθηγητές. Πολύ ωραία.

-Μάλιστα. Άρα δεν περνάς βαρετά στην...

- Είναι ανάλογα τον καθηγητή και το μάθημα. Δηλαδή, ας πούμε, κάνουμε φυσική φέτος. Δεν το βρίσκω και πολύ ενδιαφέρον να κάνω φυσική. Μπορεί να βαρεθώ κάποια ώρα και είναι και πολλές οι ώρες. Ή ας πούμε, σε κάποιο μάθημα ειδικότητας μπορεί να μη βαρεθώ. Σε κάποιο άλλο πιο ανούσιο, ίσως να βαρεθώ». (8^η συνέντευξη σελ. 373)

«Να πω την αλήθεια, πάντα δεν έρχομαι με ευχάριστη στο σχολείο, αλλά μερικές μέρες, εντάξει... πιστεύω, μερικές

φορές δηλαδή έχω την όρεξη να κάνω μάθημα αλλά μερικές φορές δεν μου έρχεται. Δεν ξέρω γιατί.

-Μάλιστα. Μπορείς να το προσδιορίσεις αυτό το «γιατί»;
Δηλαδή, ο τρόπος που γίνεται το μάθημα, δεν υπάρχει ενδιαφέρον... προσωπικοί είναι οι λόγοι; Τι γίνεται;

-Αυτό συμβαίνει, επειδή, εμ... πώς να το πω... μπορεί να μην καταλαβαίνεις το μάθημα μερικές φορές. Δηλαδή, μπορεί ο καθηγητής να μη στο λέει σωστά το μάθημα κι εσύ να αρχίζεις να κουράζεσαι και να μη δίνεις μετά σημασία γι' αυτό. Αλλά, αυτό... δηλαδή αρχίζεις και δε δίνεις σημασία και το βαριέσαι

Πώς θα ήθελες να γίνεται το μάθημα για να μην το βαριέσαι;

-Φυσικά, να είναι πιο σωστό.

-Τι εννοείς πιο σωστό; Για προσδιορίσέ το.

-Να τα λέει πιο σωστά, ο καθηγητής αλλά και να μην είναι... να 'μαστε κάθε μέρα σε θεωρία αλλά να μας πηγαίνει και σε καμιά άλλη αίθουσα να βλέπουμε βίντεο γι' αυτό το μάθημα, να κάνουμε κάτι πειράματα... τέτοια πράγματα.

-Αν γινόταν, ας πούμε, σε ομάδες με εργασίες...

-Ναι, κάτι τέτοιο.

-...με project. Παρόλο που όμως, εκεί θα έπρεπε να συμμετέχεις κι εσύ πιο έντονα.

-Ναι, ναι.

-Θα ήταν πιο ενδιαφέρον, λες;

-Ναι, θα ήταν πιο ωραίο». (11^η συνέντευξη σελ. 396)

«Έχω, ναι. Είμαι πρώτο χρόνο εδώ. Πρώτη μου χρονιά που έρχομαι. Μου αρέσει πολύ. Είναι φιλόξενο το κλίμα, γενικά και από τους καθηγητές». (14^η συνέντευξη σελ. 415)

«Ε, αρκετές. Το έχω αγαπήσει, βασικά, το σχολείο το συγκεκριμένο.

-Κοινωνικές σχέσεις, αναπτύσσονται;

-Ναι, καθημερινά. Μέσα από δραστηριότητες...

-Και έξω από το σχολείο;

-Ναι». (17^η συνέντευξη σελ. 441)

«Ναι, αναπτύσσονται κοινωνικές σχέσεις. Εντάξει και πολλές συγκρούσεις, ειδικά μέσα στην τάξη, αλλά εντάξει...

-Συγκρούσεις, γιατί;

-Γιατί κάποια παιδιά δεν δέχονται το διαφορετικό. Επίσης, δεν σέβονται κάποια άτομα που θέλουν να προσέξουν γιατί φέτος δίνουν πανελλήνιες και κάνουν φασαρία μέσα στην τάξη... και δεν το σέβονται αυτό το πράγμα κι ερχόμαστε πολύ συχνά σε συγκρούσεις. Ειδικά τη φετινή χρονιά, έχουμε έρθει πάρα πολλές φορές». (18^η συνέντευξη σελ. 449)

«Ναι. Εδώ πέρα, είμαστε πολύ φιλικοί. Γενικώς είναι τα παιδιά... είναι πολύ καλά παιδιά και εντάξει, μιλάς. Δεν έχεις κανένα πρόβλημα, όχι». (20^η συνέντευξη σελ. 460)

«Στο συγκεκριμένο, ναι. Αναπτύσσονται πολλές κοινωνικές σχέσεις, δραστηριότητες, θεατρικές ομάδες κτλ. Ε, περνάει ευχάριστα μπορώ να πω. Η καλύτερη σχολική μου χρονιά είναι αυτά τα 3 χρόνια που είμαι στο σχολείο αυτό». (21^η συνέντευξη σελ. 467)

«Ναι, ναι.

-Αναπτύσσονται τέτοια πράγματα;

-Περνάμε ωραία. Είμαστε μια οικογένεια όλοι μέσα εδώ, πλέον. Περνάμε καλά, εντάξει.

-Πολύ ωραία.

-Και με τους καθηγητές και με τους μαθητές, δεν έχουμε κανένα πρόβλημα». (22^η συνέντευξη σελ. 474)

«Ναι έρχομαι ευχάριστα. Έχω καλές κοινωνικές σχέσεις. Επιπλέον μαθαίνω πράγματα ιδίως στα εργαστήρια από τους καθηγητές οι οποίοι είναι καλοί». (23^η συνέντευξη σελ. 482)

« Ναι και κοινωνικές σχέσεις έχω, κάποιες μέρες περνάει ευχάριστα, κάποιες δεν περνάει γιατί είσαι κουρασμένος η δεν έχεις όρεξη. Αλλά περνάει ευχάριστα γενικά». (24^η συνέντευξη σελ. 486)

«Ναι, υπάρχει μία ομαδικότητα στο σχολείο. Ας πούμε, ακόμα και με άτομα που δεν τα γνωρίζεις, έχεις μία 'καλημέρα', σε κάνουν να νιώσεις, ας πούμε, ότι ανήκεις σε μία κοινωνία, ας το πούμε, σε μία μικρή κοινωνία. Είναι πολύ ευχάριστο. Όπως, επίσης και οι καθηγητές». (29^η συνέντευξη σελ. 518)

«Ναι, εδώ πέρα είναι ευχάριστα. Είναι και πολύ ωραίο το κτίριο και καινούργιο... και τα παιδιά. Έχουμε και πολλές παρέες. Γενικά, πιστεύω ότι όλα τα παιδιά εδώ πέρα έχουνε τις παρέες τους». (33^η συνέντευξη σελ. 539)

« Δύσκολο. Δηλαδή, εγώ είμαι τελείως έξω από τον κόσμο τους. Δηλαδή, ούτε καπνίζω ούτε πίνω ούτε βγαίνω ας πούμε, μέχρι πολύ αργά. Είναι τελείως διαφορετικά. Τους βλέπω εγώ σαν ξένους. Δηλαδή λέω 'τι κάνουν αυτοί τώρα,

πώς θα προχωρήσουνε;'. Εντάξει, εγώ έχω εδώ 2- 3 καλούς φίλους... ε, μέχρι εκεί για το σχολείο. Δηλαδή πιο πολύ σαν εκπαίδευση». (34^η συνέντευξη σελ. 548)

Γ.4. Παραβατικότητα.

Η παρακάτω ομάδα ερωτήσεων περιλαμβάνει ερωτήσεις, οι οποίες έχουν να κάνουν με την φήμη, η οποία υπάρχει για αυτά τα σχολεία, σε σχέση με το ότι τα παιδιά είναι ζωηρά, σκληρά και με προβλήματα συμπεριφοράς. Αν αυτό λοιπόν υφίσταται, αποτυπώνεται στην πραγματική σχολική ζωή, με βίαιες συμπεριφορές από ορισμένους, οι οποίες δημιουργούν ανασφάλεια στους υπόλοιπους, ρατσισμό προς τους διαφορετικούς μαθητές, και χρήση ουσιών στους χώρους των σχολείων. Θεωρούμε ότι σε ένα σχολικό κλίμα στο οποίο υπάρχουν σε μεγάλο βαθμό τέτοιες καταστάσεις, δεν ευνοείται σε καμία περίπτωση, η ανάπτυξη του γνωστικού μέρους του εκπαιδευτικού συστήματος.

Ο στόχος των παρακάτω ερωτήσεων είναι να διερευνήσουμε αν όλα τα παραπάνω υφίστανται και σε ποιο βαθμό.

Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων προκύπτει, ότι ναι μεν αυτά τα φαινόμενα υπάρχουν σε ένα μεγάλο βαθμό σε αυτά τα σχολεία, αλλά είναι σε βαθμό σχετικά ελεγχόμενο και είναι φαινόμενα που υπάρχουν και σε άλλου τύπου σχολεία. Επίσης, δεν φαίνεται από τα λεγόμενα των ερωτηθέντων, ότι τους επηρεάζουν αρνητικά σε σχέση με την παρακολούθησή τους στο σχολείο, σε αυτό το εύρος φυσικά, που οι ερωτηθέντες δηλώνουν, ότι υπάρχουν.

Επιπλέον παρατηρούν κάποιοι, ότι τα φαινόμενα αυτά, μπορούν να ελεγχθούν και να μειωθούν, με παρεμβάσεις κυρίως από τις διευθύνσεις των σχολείων, αλλά και τους καθηγητές, οι οποίες θα θέτουν όρια και κανόνες για τη σχολική ζωή. Τονίζουν δε, ότι όσο πιο

κοινωνικός είσαι και όσο περισσότερες παρέες έχεις, σε περιβάλλοντα που υπάρχουν τέτοια φαινόμενα, τόσο λιγότερο ευάλωτος και εκτεθειμένος, είσαι σε αυτά. Ακόμη λένε, ότι η χρήση ουσιών είναι σχετικά ελεγχόμενη εντός των σχολείων και σαφώς αφορά αυτούς, οι οποίοι έτσι και αλλιώς θα την κάνουν και εκτός σχολείου. Οι κοπέλες μαθήτριες δήλωσαν, ότι δεν αισθάνθηκαν επιπλέον πιέσεις από αυτά τα φαινόμενα, λόγω φύλου.

Συμπερασματικά λοιπόν θα λέγαμε, ότι ενώ δηλώνουν οι ερωτηθέντες την ύπαρξη τέτοιων φαινομένων, δεν φαίνεται ότι είναι σε βαθμό που τους δημιουργεί αποστροφή για τα σχολεία τους και εμποδίζει τη φοίτησή τους σε αυτά.

«Υπάρχουν φαινόμενα bullying στο σχολείο σου;

Τα προηγούμενα 2 χρόνια είχαμε τέτοια περιστατικά. Φέτος δεν έχω παρατηρήσει σοβαρά περιστατικά. Έχει βελτιωθεί κατά κάποιο τρόπο αυτό. Δεν ξέρω άμα είναι λόγω της διεύθυνσης αυτό. Αλλά έχω δει ότι η διευθύντρια έχει ισχυροποιήσει τους κανόνες και λογικά έχει βελτιωθεί και από αυτό. Παίζει ρόλο.

Εσύ έχεις αισθανθεί ανασφάλεια στο περιβάλλον λόγω αυτών των καταστάσεων;

Εγώ προσωπικά δεν έχω αισθανθεί τόσο ανασφάλεια διότι έχω παρέες. Συνήθως αυτοί κοιτάν να πειράξουν τα παιδιά που είναι πιο πολύ μόνα τους δεν συναναστρέφονται με πολλούς είτε έχουν κάποιο πρόβλημα μπορεί να είναι χοντροί και τα σχετικά αυτούς πιο πολύ θα πάνε να πειράξουν. Άμα έχεις παρέες δεν θα ασχοληθούν τόσο πολύ γιατί ξέρουν ότι από πίσω παίζουν και άλλοι και δεν θα

κάτσουν να πειράξουν εσένα θα πειράξουν αυτούς που είναι απροστάτευτο.

Βία;

Έχει πολύ περιοριστεί σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια.

Χρήση ουσιών;

Για να μην λέμε ψέματα υπάρχουν χρήσεις ουσιών σε περιορισμένο βαθμό. Δεν νομίζω ότι ενοχλούν τους γύρω τους η ζητάνε λεφτά. Περιορίζεται διότι επεμβαίνει και η διεύθυνση με μέτρα». (1^η συνέντευξη σελ. 329)

«Αισθάνεσαι ανασφάλεια εδώ πέρα μερικές φορές από φαινόμενα βίας, ρατσισμού, κτλ. ; Έχεις αισθανθεί έτσι;

-Σ' εμένα;

Μπορεί όχι σ' εσένα αλλά γενικότερα άμα ένα κλίμα είναι τρομακτικό... Δηλαδή, μπορεί κι εμένα να μη με πειράξουν άμα περπατάω σε ένα περίεργο δρόμο, αλλά όταν βλέπεις περίεργους τύπους δίπλα, δημιουργείται μία ανασφάλεια. Αυτό.

-Υπάρχουν μερικά παιδιά εδώ πέρα που είναι έτσι. Δηλαδή, άμα πας να τους πεις κάτι μπορεί να σε χτυπήσουν και διάφορα άλλα... να σε βρίσουν. Αυτό.

-Υπάρχει δηλαδή αυτό το αίσθημα μεγάλο ή μικρό;

-Αναλόγως. Μικρό πιστεύω. Δηλαδή αν πας να τους ρωτήσεις κάτι δεν ξέρεις τι θα κάνουν. Να σε βρίσουν, να σου μιλήσουν άσχημα για μία ερώτηση.

-Στο ΕΠΑ.Λ.. Θα το επέλεγες. Άσχημες εντυπώσεις στο σχολείο; Περιστατικά; Συμπεριφορά; Βία; Χρήση ουσιών;

-Υπάρχουν.

-Υπάρχουν. Πολλά; Λίγα;

-Φέτος υπάρχει χρήση ουσιών, αλλά όχι πολύ. Πολύ λίγο. Βία... φέτος καθόλου δεν έχω δει. Πέρυσι και πρόπερσι ναι. Ήμουν εδώ. Και... τι άλλο...». (2^η συνέντευξη σελ. 333)

«Γενικά δεν αντιμετώπισα ποτέ φαινόμενα όποιου είδους ενδοσχολικής βίας

Έχεις δει τέτοια φαινόμενα;

παντού υπάρχουν αυτά τα φαινόμενα είναι και λόγω ηλικίας. αυτό που πρέπει να καταλάβουμε είναι ότι όλοι είναι άνθρωποι. το ότι εσύ είσαι μαύρος και εγώ λευκός ή ότι εσύ είσαι ξένος και εγώ έλληνας δεν αλλάζει αυτό το γεγονός.

Αισθάνεσαι ανασφάλεια στο συγκεκριμένο σχολείο; Ίσως λόγω βίας ή ρατσισμού, ίσως επειδή είσαι κορίτσι;

Θύμα η θύτης ποτέ. παρατηρητής έχω γίνει και στενοχωρήθηκα πολύ φέρνοντας τον εαυτό μου στη θέση της κοπέλας που κορόιδευαν.

Το φαινόμενο είναι αρκετά μεγάλο θα έλεγες;

Ναι είναι αρκετά μεγάλο και τα κορίτσια έχουν γίνει χειρότερα από τα αγόρια πλέον.

τα φαινόμενα βλέπω ότι αυξάνονται αντί να μειώνονται.

Υπάρχει ένα ποσοστό χρήσης ουσιών αλλά μικρό τουλάχιστον μέσα στο σχολείο. και βίας αλλά και κει μικρό ποσοστό. για τη χρήση ουσιών πρέπει να γίνει κάτι. να ενδιαφερθούν οι καθηγητές περισσότερο. μην κάνουν ότι δεν βλέπουν και ότι δεν ξέρουν και φωνάζουν μόνο για το τσιγάρο». (3^η συνέντευξη σελ. 338)

«Έχεις δει φαινόμενα bullying; Έχεις αισθανθεί ανασφάλεια;

Σίγουρα ναι. αλλά από τη στιγμή που επιλέγεις να πας σε ΕΠΑΛ ξέρεις ότι θα μπεις σε ένα τέτοιο κλίμα και ετοιμάζεσαι για αυτό. είναι πολλοί μαθητές που δεν διαλέγουν το ΕΠΑΛ για αυτό το λόγο». (5^η συνέντευξη σελ. 354)

«Θέματα ρατσισμού, bullying; Ανασφάλεια αισθανθήκατε ποτέ;

-Γενικά υπάρχουν πολλά τέτοια φαινόμενα. Δηλαδή, ρατσισμού ειδικά... σωματικά, ψυχικά, εθνικά –υπάρχουν τέτοιες. Και το bullying υπάρχει πάρα πολύ. Δηλαδή υπάρχουν οι μαθητές που είναι κατώτερου επιπέδου και είναι μπλεγμένοι να σας πω, κάπως και απλά κάνουν bullying τους πιο... και τους φέρνουν κι αυτούς στο επίπεδό τους κάποια στιγμή.

-Αισθάνεστε ανασφαλείς πολλές φορές;

-Ε, γενικά ναι. Δεν είναι σχολείο το οποίο θα έλεγες 'νιώθω ασφάλεια'. Δηλαδή, μπορείς να μπλέξεις από την πρώτη μέρα.

Άσχημες εντυπώσεις- bullying, χρήση ουσιών, βία- έχεις;

-Προσωπικά;

-Είτε σαν παρατηρητής.

-Ε, παλιά έβλεπα πάρα πολλά. Δηλαδή πέρυσι και bullying και ουσίες, απ' όλα. Έχουν αλλάξει, η αλήθεια είναι, λίγο τα πράγματα. Έχουν γίνει πιο πειστικά, όπως έπρεπε. Δηλαδή το bullying έχει σταματήσει σε κάποιο μέρος, οι ουσίες έχουν συμμαζευτεί αλλά σίγουρα υπάρχουν και πολλές κιόλας... αλλά έχουν συμμαζευτεί από πιο παλιά». (6^η συνέντευξη σελ. 358)

«Φαινόμενα ρατσισμού, bullying έχεις δει έστω και σαν παρατηρητής; Αίσθηση ανασφάλειας έχεις αισθανθεί;

-Ναι, και αυτό δυστυχώς οφείλεται ότι η παιδεία είναι αυτή που δεν έχει βοηθήσει πολύ τα άτομα στο να ολοκληρωθούν και να μάθουν ότι η διαφορετικότητα είναι καλό και ότι αυτό είναι που μας κάνει ξεχωριστούς όλους. Δυστυχώς ξέρω πάρα πολλά άτομα, τα οποία το θεωρούν μαγκιά (ας το πούμε), το να προσβάλλουν κάποιον αλλά δεν είναι δυστυχώς. Και κακό σ' εκείνον κάνουν και κακό στο περιβάλλον τους, τριγύρω.

-Στο περιβάλλον εδώ, έχεις αισθανθεί ανασφάλεια;

-Εγώ προσωπικά, όχι.

-Βγαίνει όμως γενικότερα;

-Δυστυχώς ναι, Και όχι μόνο στο σχολείο, έτσι; Παντού είναι αυτό δυστυχώς.

Έχεις να κάνεις κάποιες παρατηρήσεις για άσχημες συμπεριφορές, για βία, για χρήση ουσιών;

-Ου! Πολύ. Γι' αυτό, δυστυχώς, φταίει το σύστημα του σχολείου, το οποίο... πρώτα απ' όλα για τη φήμη του. Το να μην βγει παραέξω αυτό το σκηνικό ότι γίνεται. Γιατί γίνονται και ουσίες και βία υπάρχει αλλά αυτό είναι δύσκολο. Όταν είναι 600 παιδιά ή θα πρέπει να έρθουν περισσότεροι καθηγητές – που ήδη είναι εκατό, δηλαδή πόσοι ποια να έρθουν... Αλλά γενικά είναι πολύ δύσκολο. Γενικά και τα παιδιά εδώ πέρα πιστεύουν ότι έτσι θα αναδειχθούν σαν αρχηγοί . Αλλά αυτό υπάρχει παντού...

βία και τέτοια. Τώρα, για τις ναρκωτικές ουσίες, δυστυχώς...

-Σαν κοπέλα έχεις αισθανθεί –σε σχέση με το φύλο σου- πίεση;

-Όχι. Νομίζω πως όχι. Μόνο για πλάκα πάνω στην τάξη ίσως που λένε 'Είσαι γυναίκα. Τι μιλάς;'. Αλλά είναι στην πλάκα, δεν το εννοούν πιστεύω». (7^η συνέντευξη σελ. 366)
«Λοιπόν, ρατσισμός, bullying και ανασφάλεια, έχεις αισθανθεί; Σαν παρατηρητής; Έχεις δει φαινόμενα;

-Ναι, πολλά. Όλη την ώρα. Αλλά πιστεύω ότι θα μπορούσαν να είχαν πάρει χειρότερες διαστάσεις. Παλιότερα, άκουγα χειρότερα περιστατικά. Τώρα σταματάνε. Ίσως φταίει η διεύθυνση που προλαβαίνει κάποια πράγματα. Δηλαδή, ναι μεν ξεκινάνε τσακωμοί και τέτοια, αλλά σταματάνε γρήγορα. Αυτό.

Σαν κοπέλα, έχεις αισθανθεί πίεση, λόγω του φύλου σου;

-Όχι.

Αρνητικά, το bullying -που αυτό υπάρχει στα σχολεία- και οι ουσίες που κυκλοφορούν εδώ μέσα και... λίγο, κάποιιοι καθηγητές που έχουν κάποια περίεργη συμπεριφορά. Αυτό». (8^η συνέντευξη σελ. 374)

«Φαινόμενα ρατσισμού, bullying;

-Βίας.

-Έχετε παρατηρήσει; Έχετε αισθανθεί;

-Εντάξει, όχι τόσο έντονα όσο περίμενα εδώ. Γιατί, ξέρετε, λένε για τα ΕΠΑΛ, ότι είναι σχολεία, ξέρω εγώ... ε, δεν το κατάλαβα και τόσο πολύ.

-Άρα, δεν έχεις αισθανθεί κάποια ανασφάλεια, όταν ήρθες...ιδίως όταν πρωτοήρθες εδώ πέρα κτλ.

-Ξέρετε, ο φόβος πως.... Όταν έρχεσαι είναι για το άγνωστο. Δεν ξέρεις τι θα σου επιφυλάξει το μέλλον. Ε και... εντάξει, τώρα που το γνώρισα καλύτερα, δεν είναι και τόσο...

-Έχεις προσωπικά εντυπώσεις από περιστατικά στο σχολείο – συμπεριφοράς κακής, βίας ή χρήσης ουσιών;

-Όχι.

-Δεν έχεις δει...

-Όχι». (9^η συνέντευξη σελ. 384)

«Εντάξει, υπάρχει ρατσισμός, υπάρχει αυτό το bullying, που λέμε στα σχολεία. Προσωπικά εγώ, δεν έχω τέτοια προβλήματα. Είμαι κοινωνικός. Εντάξει, μπορώ να προστατεύσω τον εαυτό μου και πιστεύω ότι κάποιες καταστάσεις, άμα τις αποφύγουμε απλά, είναι καλύτερα.

-Όταν ξεκίνησες το λύκειο στο τεχνικό, λόγω αυτών των φαινομένων, αισθάνθηκες ανασφάλεια;

-Ελάχιστα. Πιο πολύ για τις αλλαγές, μέχρι να προσαρμοστώ λίγο σ' ένα καινούργιο σχολείο. Μόνο αυτό το συναίσθημα.

-Μάλιστα. Γενικά, μου είπες για τον ρατσισμό, μου είπες για το bullying. Χρήση ουσιών;

-Στο σχολείο; Υπάρχει... κυρίως στα ΕΠΑΛ υπάρχει πολύ». (14^η συνέντευξη σελ. 416)

«Εντάξει, υπάρχουνε και τα... έχω ακούσει για περιστατικά βίας. Εγώ δεν έχω δει κάποιο. Φυσικά, μου το έχουν επιβεβαιώσει πολλοί ότι έχει γίνει. Δεν είναι παραμύθι. Αλλά, όσες φορές έχω ακούσει, είναι με παιδιά εκτός

σχολείου και με παιδιά εντός σχολείου. Δηλαδή, εντός σχολείου είναι πολύ σπάνιο. Η αλήθεια είναι ότι για το σχολείο –για το κάθε ΕΠΑΛ, αλλά και για το συγκεκριμένο κιόλας- δεν σημειώνονται περιστατικά βίας και είναι καλό αυτό.

-Όταν ήρθες, αισθάνθηκες ανασφάλεια; Αισθάνεσαι ακόμα καθόλου λόγω αυτών των πληροφοριών που είχες ή των περιστατικών;

-Εντάξει, όταν ήρθα, σίγουρα, ήταν έξω από τα νερά μου. Είχα μια επιφύλαξη, εντάξει. Υπήρχε ένας φόβος αλλά μετά, εντάξει, υπήρχαν τρόποι να το ξεπεράσεις αυτό. Δηλαδή, καθόσουνα με τα παιδιά από την τάξη σου και εντάξει... φέτος, σαν τρίτη πλέον, πηγαίνω σε όλα τα μέρη του σχολείου, εντάξει, χωρίς κάποιον ιδιαίτερο φόβο. Είναι καλά. Δεν υπάρχει κάποιο πρόβλημα.

Εκτός από τα περιστατικά που μου είπες για ρατσισμό, bullying κτλ., χρήση ουσιών;

-Χρήση ουσιών. Εντάξει, τώρα... στο οποίο, ας πούμε, καπνίζουνε τα παιδιά.

-Εντάξει. Πάει στο καλό το κάπνισμα, αν και ουσία είναι.

-Ναι.

-Μιλάμε για ουσίες πιο... ναρκωτικά, χασίσια...

-Ναι. Ε, εγώ προσωπικά δεν έχω δει ποτέ. Ε... ούτε έχω μυρίσει κιόλας –γιατί μυρίζει. Εντάξει, τώρα... τα παιδιά μπορεί να το κάνουν εκτός σχολείου. Μέσα στο σχολείο δεν έχω δει κάτι, πέρα από τα απλά τσιγάρα». (15^η συνέντευξη σελ. 425)

«Φαινόμενα ρατσισμού, βίας, bullying (μικρού επιπέδου ή μεγάλου) έχεις ακούσει, έχεις δει, έχεις βιώσει;

-Στο χώρο του σχολείου;

-Ναι.

-Ε, ναι. Όχι βιώσει εγώ... έχω δει με τα μάτια μου.

-Όταν ήρθες στα επαγγελματικά λύκεια, είχες μία ανασφάλεια για αυτά τα πράγματα; Αν θα ήταν πιο έντονα, αν θα σε επηρέαζαν.

-Ε, σίγουρα γιατί δεν ήξερα και τον χώρο. Δεν είχα ξαναζήσει... δεν είχα ξαναέρθει. Ούτε τα παιδιά ήξερα ούτε το πώς φέρονται ούτε γενικότερα, το κλίμα.

Εκτός από περιστατικά βίας και συμπεριφορών τέτοιων, χρήση ουσιών υπάρχει;

-Ε, να το δω με τα μάτια μου, όχι αλλά εντάξει... φαίνεται εμφανισιακά ο άνθρωπος.

-Υπάρχει;

-Ναι.

-Σε μεγάλο βαθμό;

-Όχι, αλλά υπάρχει». (17^η συνέντευξη σελ. 444)

«Φαινόμενα ρατσισμού, bullying κτλ. έχεις δει;

-Βεβαίως.

-Σε μεγάλο βαθμό; Σε μικρό βαθμό;

-Ε, εντάξει, σε μεγάλο βαθμό.

-Όταν ήρθες εσύ στο τεχνικό, αισθάνθηκες ανασφάλεια, ας πούμε, σ' ένα τέτοιο κλίμα;

-Ανασφάλεια, όχι για τον εαυτό μου. Ε, σε περιστατικά που υπήρχε αδικία, βοηθούσα κι εγώ παιδιά που υπήρξαν θύματα της βίας. Βοηθούσα. Δεν φοβόμουν κάτι.

Με τη χρήση ουσιών, τι γίνεται; Υπάρχει μεγάλης έκτασης;
Μικρής;

-Ε, όταν πρωτοήρθα σ' αυτό το σχολείο, όταν ήμουν πρώτη, δηλαδή πριν από 2 χρόνια, υπήρχε πολλή. Τώρα, απ' ότι βλέπω, τα 2 τελευταία χρόνια, πιστεύω ότι έχει μειωθεί. Βλέπω ότι έχει μειωθεί». (21^η συνέντευξη σελ. 469)

«Φαινόμενα ρατσισμού και bullying υπάρχουν;

-Μέσα στην τάξη;

-Στο σχολείο, γενικότερα.

-Εντάξει, όχι. Κάτι τέτοιο δεν έχω δει. Εντάξει, έχω δει να... πειραζόμαστε, εντάξει, μεταξύ μας. Υπάρχουν και από άλλες χώρες... κι εγώ από άλλη χώρα είμαι γεννημένος. Εντάξει, υπάρχει το πείραγμα λίγο, μεταξύ μας. Αλλά δεν έχει κάποιο πρόβλημα απέναντι σε άλλο παιδί ή σ' εμένα τον ίδιο. Δεν μου έχει τύχει κάποιο πρόβλημα επειδή είναι από άλλη χώρα ή έχει άλλο χρώμα.

-Όταν ήρθες από το γενικό στο τεχνικό, επειδή θα τα είχες ακούσει... πιθανόν να είχες ακούσει... έτσι, αισθάνθηκες κάπως ανασφάλεια;

-Στην αρχή πίστευα... έχω ακούσει πάρα πολλά. Είχα ακούσει για πολλά ναρκωτικά, από εδώ, από εκεί. Δίσταζα λίγο να έρθω. Ψιλοφοβόμουν. Λέω "δεν θέλω να μπλέξω μ' αυτά τώρα, εγώ" και αυτά. Αλλά απ' ότι ήρθα, μπήκα κανονικά στο τμήμα μου. Τα παιδιά ήταν πάρα πολύ καλά. Οι καθηγητές, επίσης. Δεν είδα κάτι. Αυτές οι φήμες που λένε, για μένα δεν υπάρχουνε. Εντάξει, φυσικά θα υπάρχει κάτι εδώ, στον χώρο του σχολείου. Σ' όλα τα σχολεία κάτι παίζει από ναρκωτικά αλλά εντάξει, μέχρι ένα όριο.

-Μάλιστα. Άρα, η χρήση ουσιών, πιστεύεις ότι είναι μικρή.

-Ναι, εντάξει. Δεν είναι μεγάλη. Εντάξει, χρήση... είναι μόνο το κάπνισμα και το μαύρο, χόρτο.

-Εντάξει, το κάπνισμα τώρα, είναι κάπνισμα. Για το χόρτο μιλάμε, το χασίσι.

-Αυτό, ναι. Το χόρτο, ναι. Μόνο αυτό υπάρχει. Όχι, δεν έχουμε κάτι άλλο, μέσα στο σχολείο βέβαια». (22^η συνέντευξη σελ. 475)

«Φαινόμενα ρατσισμού και bullying υπάρχουν στο σχολείο; Υπάρχουν όχι σε μεγάλο βαθμό αλλά υπάρχουν. Όπως σε κάθε σχολείο νομίζω σε βαθμό από μέτριο προς μεγάλο.

Όταν ήρθες απο τα γυμνάσιο αισθάνθηκες ανασφάλεια λόγο αυτών των φαινομένων;

Όχι γιατί ήξερα ότι αν δεν ασχοληθώ μαζί τους δεν θα ασχοληθούν και αυτοί μαζί μου. Άλλωστε είχα και φίλους.

Χρήση ουσιών υπάρχει αλλά σε μικρό βαθμό». (23^η συνέντευξη σελ. 482)

Γ5. Θετικά και αρνητικά αυτών των σχολείων.

Ρωτήσαμε τους μαθητές, εφόσον προσδιορίσουν τα σημαντικότερα για αυτούς, να μας πουν τι βλέπουν θετικό στο να είσαι μαθητής στο ΕΠΑ.Λ. και τι αρνητικό.

Ο στόχος μας είναι να δούμε, πώς οι ίδιοι κρίνουν αυτά τα σχολεία και αν από τις απαντήσεις τους προκύπτει, ότι οι ίδιοι διαπιστώνουν ότι η φοίτηση σε αυτού του είδους τα σχολεία, έχει περισσότερα και ουσιαστικότερα θετικά σημεία σε σχέση με τα αρνητικά. Αυτό σημαίνει κατά την άποψή μας, ότι οι μαθητές αξιολογώντας τα σχολεία τους θετικά, έχουν θετική προδιάθεση για το όλο σχολικό περιβάλλον, κάτι το οποίο πιστεύουμε ότι ωφελεί και στην ανάπτυξη

θετικής προδιάθεσης και ως προς το γνωστικό μέρος, του όλου σχολικού περιβάλλοντος.

Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων προκύπτει, ότι οι μαθητές θεωρούν την δυνατότητα που δίνεται σε αυτούς, οι οποίοι επιλέγουν να φοιτήσουν στα ΕΠΑ.Λ., να πάρουν και ένα πτυχίο εκτός από το απολυτήριο λυκείου, το οποίο θα τους δώσει μια πιθανή δυνατότητα εργασίας, ως το σημαντικότερο θετικό σημείο της όλης επιλογής. Επιπλέον, θεωρούν ότι η δυνατότητα την οποία παρέχουν αυτά τα σχολεία σε όσους το επιθυμούν, για μια ευκολότερη πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τα καθιστά τρομερά ελκυστικά. Συγχρόνως, το χαλαρότερο και λιγότερο πιεστικό σχολικό περιβάλλον αυτών των σχολείων, δίνει στους μαθητές οι οποίοι δεν μπορούν να αντέξουν την έντονη πίεση και τους ρυθμούς του γενικού λυκείου, τη δυνατότητα αφενός να τελειώσουν το σχολείο και αφετέρου να ασχοληθούν συνάμα και με άλλες δραστηριότητες που τυχόν έχουν. Ως αρνητικά σημεία, οι ερωτηθέντες βλέπουν την αδυναμία των συγκεκριμένων σχολείων να υποστηρίξουν μαθητές με υψηλές γνωστικές απαιτήσεις και υψηλούς ακαδημαϊκούς στόχους, καθώς επίσης την ύπαρξη αριθμού μαθητών με περίεργες συμπεριφορές, οι οποίοι αν δεν προσέξεις, μπορεί να σου δημιουργήσουν προβλήματα.

«Θα έλεγα από το ΕΠΑΛ αν θέλει να περάσει σε ένα πανεπιστήμιο είναι πιο εύκολο. Δεν θα ζοριστεί τόσο. Γι αυτό το επέλεξα και εγώ. Επίσης αν κάτσει και ασχοληθεί με τα μαθήματα. Η ώρα θα περνάει περνά πιο ευχάριστα και δεν θα έχει τόσες πολλές εργασίες να κάνει. Έτσι θα μπορεί να κάνει διάφορα πράγματα όπως ποδόσφαιρο γυμναστήριο κ. α. Θα μπορεί και να διαβάσει κιόλας.

Αρνητικά είναι πως άμα θες να δώσεις πανεπιστήμιο δεν

θα έχεις τις γνώσεις που θα έχεις από το γενικό Πράγμα που πρέπει να βελτιωθεί βέβαια.

Επιπλέον αν είναι άτομο που δεν μπορεί να κοινωνικοποιείται αυτός μπορεί να έχει και πρόβλημα *bullying*...». (1^η συνέντευξη σελ. 329)

«Θα του έλεγα να έρθει γιατί είναι πολύ καλά τα εργαστήρια και οι ειδικότητες εδώ. Μαθαίνεις αρκετά πράγματα. Κι είναι σωστό σα σχολείο. Αλλά τα αρνητικά είναι πως είναι τα παιδιά κάπως εδώ. Είναι ένας λόγος. Μερικοί δάσκαλοι δεν είναι και τόσο καλοί». (2^η συνέντευξη σελ. 335)

«Θα του έλεγα ότι ' Άμα είσαι καλός μαθητής και έχει βλέψεις για κάποιο πανεπιστήμιο, μην το ακολουθήσεις... δεν γίνεται να το ακολουθήσεις κιόλας. Δηλαδή, δεν αξίζει να πάρεις τα μαθήματα του ΕΠΑΛ για να πας στο πανεπιστήμιο.'. Οπότε, αναλόγως το άτομο. Δηλαδή άμα ήταν ένας μαθητής μέτριος και είχε κάποιους στόχους, τότε να πάει στο επαγγελματικό, να διαβάσει για να περάσει σε ΤΕΙ. Άμα ήταν καλός μαθητής και μπορούσε να διαβάσει, ε, σίγουρα στο γενικό. Έχει πιο πολλές βλέψεις από εκεί». (6^η συνέντευξη σελ. 360)

«Ότι είναι εύκολο να περάσεις στις πανελλήνιες και ότι δίνεις μαθήματα που σε ενδιαφέρουν, που θα ασχοληθείς μετά και όχι άσχετα. Ότι, κάνεις πολλά ενδιαφέροντα πράγματα, τα οποία θα σου χρειαστούν και στο μέλλον σίγουρα. Εμ... και οι καθηγητές είναι -όσοι έχω γνωρίσει τουλάχιστον... θα τους πρότεινα μάλιστα και για τη συγκεκριμένη ειδικότητα πάρα πολύ. Αρνητικά, το *bullying*

-που αυτό υπάρχει στα σχολεία- και οι ουσίες που κυκλοφορούν εδώ μέσα και... λίγο, κάποιιοι καθηγητές που έχουν κάποια περίεργη συμπεριφορά. Αυτό». (8^η συνέντευξη σελ. 378)

«Γιατί μπορεί να ήθελε μια άλφα ειδικότητα από εδώ πέρα, που μπορεί να την έχει. Πρώτα απ' όλα. Βασικότατο. Θα 'χει 3 εύκολες χρονιές -γιατί εντάξει, δεν είναι το δύσκολο σαν το γενικό- και πιστεύω ότι θα ήξερε ακριβώς τι γίνεται για το επάγγελμά του.

-Μάλιστα. Για πες μου τώρα, αρνητικό τι θα ήταν; Αν θα το έλεγες για αρνητικό.

-Αρνητικό είναι ότι γιατί έχεις τρεις εύκολες χρονιές και ο ίδιος επηρεάζεσαι γιατί απ' το κλίμα που υπάρχει και ότι κάποια μαθήματα... εντάξει, δηλαδή, άμα υπάρχει τόσο... το απαξιώνουν το ΕΠΑΛ... δηλαδή οι μαθητές... πω πω το ένα, το άλλο, κι εσύ ο ίδιος σα μαθητής, αρχίζεις να πέφτεις σαν απόδοση». (10^η συνέντευξη σελ. 393)

«Αρχίζοντας από τα θετικά, ότι θα περάσει κατευθείαν από τη θεωρία στην πράξη αλλά και τη θεωρία θα την πάρει από καθηγητές πιο εξειδικευμένους πάνω στη συγκεκριμένη ειδικότητα. Πέρα από αυτό, άλλα θετικά είναι ότι άμα θέλει να δώσει πανελλήνιες, είναι τέσσερα τα μαθήματα, τα οποία, δύο είναι ειδικότητας και έχει και μπόνους -εντός εισαγωγικών- στις πανελλήνιες, λόγω μορίων. Εντάξει, από αρνητικά, είναι λίγο... ίσως οι καθηγητές σε μερικά ΕΠΑΛ να μην είναι τόσο πολύ... να μην θέλουν, όχι το να δουλέψουν ακριβώς, απλά να μην δίνουν τόση πολλή βάση, επειδή βλέπουν τη γενική κατάσταση κι

εντάξει, απ' το να γεμίζουν και αυτοί ψυχολογικά ας πούμε, καλύτερα είναι έτσι, να το πάνε λίγο πιο χαλαρά. Άλλο αρνητικό είναι ότι... τα παιδιά που είναι στο ΕΠΑΛ. Δηλαδή θα φάει... ο ρατσισμός κυρίως. Πιστεύω ότι ένα παιδί πιο... οι συνθήκες έτσι, να κάνει φιλίες μέσα σ' ένα ΕΠΑΛ ή να έρθει σε επαφή με τους μαθητές, άμα δεν είναι λίγο... να μοιάσει λίγο σ' αυτούς, θα τον βάλουν στο περιθώριο, ενώ στο γενικό δεν πολυισχύει». (14^η συνέντευξη σελ. 419)

«Θετικά, ότι ασχολούμαστε περισσότερο με την ειδικότητα που έχουμε επιλέξει, ότι οι καθηγητές ενδιαφέρονται περισσότερο για το μάθημα, ότι έχεις και χαρτί απολυτηρίου και χαρτί ειδικότητας. Και αρνητικά, ναι, για τους μαθητές περισσότερο, που είναι πιο βίαιοι, σε εισαγωγικά «βίαιοι» και πιο... ρατσισμός πιο πολύ». (26^η συνέντευξη σελ. 502)

Γ6. Επιθυμίες για αλλαγές και αποτύπωση του πώς θα έβλεπαν το ιδανικό σχολείο.

Ρωτήσαμε τους μαθητές να μας πουν, τι θα ήθελαν να αλλάξει στα σχολεία τους, ώστε αυτά να γίνουν καλύτερα.

Θεωρούμε, ότι εξετάζοντας αρχικά τη σχέση των μαθητών με τα σχολεία τους και κυρίως τη σχέση με τη γνώση που τους δίνουν αυτά, ήταν απαραίτητο να ρωτήσουμε, τι οι ίδιοι θέλουν να αλλάξει, για να γίνει στην ουσία αυτή η σχέση καλύτερη.

Από τις απαντήσεις τους διαπιστώσαμε, ότι στην πλειοψηφία τους οι ερωτηθέντες ζητούν να αλλάξει ο τρόπος διδασκαλίας των μαθημάτων, ώστε να είναι πιο εύκολο να κατανοηθούν και πιο ευχάριστο να παρακολουθηθούν. Επιπλέον, όπως χαρακτηριστικά λένε, δεν θα ήταν άσχημο, να βελτιωνόταν ο εξοπλισμός των

σχολείων, να επιμορφώνονταν οι καθηγητές σε σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας, να υπήρχαν στα συγκεκριμένα σχολεία κανόνες και όρια για τους μαθητές, έτσι ώστε το σχολικό περιβάλλον να γίνονταν πιο ήσυχο και ασφαλές και να υπήρχε περισσότερη πρακτική εξάσκηση. Ζητήθηκε ακόμη, να αλλάξουν τα βιβλία ώστε να γίνουν πιο κατανοητά και προσιτά στους μαθητές. Επιπλέον ζήτησαν, τα εν λόγω σχολεία να αποκτήσουν περισσότερο κύρος στην κοινωνία, ίσως αναβαθμίζοντας το επίπεδο σπουδών τους, ίσως αυστηροποιώντας τα. Ακόμη υπήρξε και η τοποθέτηση κάποιου μαθητή, ο οποίος θα ήθελε να υπήρχε μέσω διασύνδεσης των σχολείων, μια πιθανή εξασφάλιση εργασίας μετά την αποφοίτηση από το σχολείο⁴⁵.

«Η επαγγελματική αποκατάσταση μετά. Δεν ξέρω. Ίσως θα έπρεπε να είναι περισσότερα χρόνια. Να είναι λίγο σαν σπουδές ή... εννοώ το πτυχίο να είχε λίγο μεγαλύτερη αξία, κάπως. Ή μετά... μετά το σχολείο να έπιανες δουλειά και να σπούδαζες ταυτόχρονα, έτσι ώστε να κάνεις και πρακτική. Εφόσον είναι επαγγελματικό λύκειο, θα έπρεπε να σκέφτονται και αυτό». (8^η συνέντευξη σελ. 378)

«Τη συμπεριφορά των παιδιών. Να μην είναι βίαιοι, να μην έχουν βία. Να έβαζα εξοπλισμό εδώ στα εργαστήρια. Να τα εξοπλίσω όσο μπορώ και... για την καλύτερη μάθηση των παιδιών από τους καθηγητές». (2^η συνέντευξη σελ. 335)

---

⁴⁵ Παραθέτουμε αυτή τη συγκεκριμένη και μεμονωμένη άποψη, διότι το θεωρούμε, ως κάτι το οποίο θα ήταν πολύ εποικοδομητικό για τα ΕΠΑΛ. Έχουν μάλιστα γίνει προσπάθειες για τέτοιες εφαρμογές τα τελευταία χρόνια, οι οποίες όλες δυστυχώς, έχουν αποτύχει.

Με ίδιο στόχο με αυτόν της προηγούμενης ερώτησης ρωτήσαμε τους μαθητές, να μας πουν, πώς φαντάζονται γενικότερα το ιδανικό τεχνικό σχολείο.

Οι περισσότερες απαντήσεις ζητούσαν, καλά εξοπλισμένα σχολεία, κυρίως στα εργαστήρια, καινοτόμους τρόπους διδασκαλίας των μαθημάτων ώστε να μην κουράζουν, πολλές εξωσχολικές δραστηριότητες, και πολύ πρακτική άσκηση. Κάποιοι όμως από τους ερωτηθέντες, σε σημαντικό αξιοσημείωτο ποσοστό, βρίσκουν τα σχολεία τα οποία φοιτούν, ότι είναι αυτά που θέλουν.

«Θα ήθελα για παράδειγμα αυτοκίνητα τα οποία να δουλεύανε στα εργαστήρια σύγχρονα να καταλαβαίναμε πολλά πράγματα. Πρέπει το κράτος να το φροντίσει αυτό. (1^η συνέντευξη σελ. 330)

«Με δραστηριότητες έξω από το μαθησιακό κομμάτι». (3^η συνέντευξη σελ. 341)

«Το θέλω με πρόζεκτ και συμμετοχή των μαθητών ώστε να μην βαριόμαστε και τα παρατάμε». (5^η συνέντευξη σελ. 356)

«Να μπορείς να προσέχεις στα θεωρητικά μαθήματα. Να είναι δηλαδή με μαθητές μέσα που να θέλουν να κάνουν μάθημα, που να μην διαλύσουν την τάξη, που να συμμετέχουν. Οι καθηγητές να είναι χαρούμενοι γι 'αυτό που κάνουν, να έχουν διάθεση, να έχουν συνεχές μορφώσεις. Να είναι χαλαρό αλλά να γίνεται μάθημα, δηλαδή να μπορείς να παίρνεις κάποιες γνώσεις. Και στα εργαστήρια να δουλεύουν όλοι οι μαθητές, να βλέπουν πως είναι η ζωή- ότι είναι σκληρά κτλ. .

-Οι μέθοδοι διδασκαλίας πώς θα σου άρεσαν; Αυτό το μετωπικό που συνήθως γίνεται 'εγώ κάθομαι και λέω σ' εσένα' κτλ.; Θα ήθελες να αλλάξει;

-Θα προτιμούσα ο καθηγητής να ήτανε συνήθως όρθιος, να έκανε παραδείγματα, να χρησιμοποιούσε τον πίνακα... κάποια στιγμή να σταμάταγε λίγο το μάθημα να ξεκουραστούν οι μαθητές, να έλεγε κάποια πλακίτσα και μετά να συνέχιζε. Να μας πήγαινε...

-Δουλειά σε ομάδες;

-Να συνεχίσω... να μας πήγαιναν π.χ. εκδρομές να βλέπαμε πως είναι π.χ. τα εργαστήρια, πως δουλεύουνε, πως είναι το περιβάλλον. Projects... δηλαδή, μας δίνουν ένα θέμα, το αναλύουμε ομαδικά και να μην είναι μόνο 'βάζεις τρεις σελίδες παπαγαλία απ' έξω' που είναι βαρετό και δεν μπορώ... δεν είναι εύκολο. Δηλαδή θα ήταν πιο πρακτικά τα πράγματα ακόμη και στη θεωρία. Να καταλάβαινες δηλαδή, όχι να τα μάθεις απ' έξω.

- Μάλιστα.

-Σαν λέξεις.». (6^η συνέντευξη σελ. 361)

Γ7. Αποτίμηση της επιλογής τους

Ρωτήσαμε τους μαθητές, οι οποίοι ήταν στο τελευταίο έτος των σπουδών τους στο ΕΠΑ.Λ., αν είναι τελικά ευχαριστημένοι από την επιλογή τους να φοιτήσουν στο τεχνικό σχολείο και αν είναι ευχαριστημένοι από την ειδικότητα την οποία επέλεξαν.

Ο στόχος ήταν να διαπιστώσουμε, αν οι ίδιοι οι ερωτηθέντες πιστεύουν, ότι άξιζε η επιλογή του τεχνικού σχολείου, σε σχέση με τη γνώση που απεκόμισαν και την επαγγελματική προοπτική που θεωρούν ότι ξεκινά μετά από αυτή την επιλογή τους.

Όλοι απάντησαν ότι ήταν ευχαριστημένοι από την επιλογή αυτού του τύπου λυκείου στον οποίο θα φοιτούσαν και ότι δεν έχουν μετανιώσει για τις ειδικότητες, τις οποίες ακολουθούν. Υποστήριξαν σχεδόν όλοι, ότι ήθελαν κάτι τέτοιο από μικροί και πιστεύουν, ότι γνωστικά έχουν βοηθηθεί από τα συγκεκριμένα σχολεία και πολλοί υποστήριξαν, ότι έχουν βοηθηθεί και πάρα πολύ από τους καθηγητές. Επίσης πιστεύουν, ότι και επαγγελματικά θα βρουν κάτι να κάνουν, στον τομέα τους.

«Ευχαριστημένος είμαι διότι από το ΕΠΑΛ έχω περισσότερες δυνατότητες και είναι πιο εύκολα από το γενικό διότι να περάσω σε μια σχολή και σίγουρα από το γενικό έχω πιο πολλές δυνατότητες». (1^η συνέντευξη σελ. 328)

«Ναι, πάρα πολύ. Δεν το έχω μετανιώσει καθόλου. Και κυρίως από άποψη καθηγητών πιστεύω ότι είναι αυτό το θέμα. Πάρα πολύ. Είχαμε πολύ καλούς καθηγητές». (7^η συνέντευξη σελ. 364)

«Ε, γιατί ήθελα να περάσω αυτήν την ειδικότητα και μ' άρεσε. Γι' αυτό. Ήταν, πιστεύω, τσάμπα κόπος να πάω από το γενικό».

«Τώρα που τελειώνεις, είσαι ευχαριστημένος από την επιλογή σου;

-Ναι ναι.

-Αν ξαναδιάλεγες, θα διάλεγες ξανά το τεχνικό;

-Ναι».

«Ε ναι, γιατί... επειδή θα δώσω πανελλήνιες θα προχωρήσουν οι γνώσεις μου, θα πάω πιο 1πάνω –ένα επίπεδο πιο πάνω- και θα γνωρίσω άλλα πράγματα.

-Μάλιστα.

-Και θα μάθω και περισσότερες γνώσεις».

«Είμαι, ναι».

Γ8. Στόχοι και ακαδημαϊκά και επαγγελματικά σχέδια για το μέλλον.

Ρωτήσαμε τους μαθητές, αν θα δώσουν πανελλήνιες εξετάσεις για να διεκδικήσουν την εισαγωγή τους σε κάποιο ίδρυμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ο στόχος μας ήταν να διαπιστώσουμε τις προσδοκίες και τις φιλοδοξίες αυτών των μαθητών. Αυτό θα μας δώσει τη δυνατότητα να έχουμε διατυπωμένη την άποψή τους, όσο αφορά, το κατά πόσο τα παιδιά τα οποία φοιτούν στα ΕΠΑ.Λ., θέλουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους και δεν αισθάνονται, ότι από αυτά τα σχολεία, δεν μπορούν να κάνουν γνωστικά τίποτε περισσότερο, από το να τα τελειώσουν με οποιοδήποτε τρόπο.

Από τους 34 ερωτηθέντες, οι 27 είχαν σκοπό να διεκδικήσουν την εισαγωγή τους σε κάποια σχολή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό δείχνει κατά την άποψή μας, ότι οι ερωτηθέντες θέλουν να προχωρήσουν περισσότερο γνωστικά και έχουν και αυτοί στόχους, για περισσότερες σπουδές. Δεν προέκυψε από τα λεγόμενα των ερωτηθέντων ως ανάγκη, διότι πιθανόν να ένοιωθαν γνωστική αδυναμία, αλλά απλά ως στόχος για κάτι περισσότερο.

Επιπλέον, από τις απαντήσεις τους προκύπτει, ότι για τη συμμετοχή τους στις πανελλήνιες εξετάσεις, οι οποίες θεωρητικά είναι λίγο ευκολότερες μέσω αυτού του τύπου σχολείου, είναι σχεδόν απαραίτητη η έξωθεν του εκπαιδευτικού συστήματος βοήθεια (φροντιστήρια), πράγμα το οποίο για τους οικονομικά μη δυνάμενους, όπως περιγράφηκε, είναι δυσβάσταχτο.

«Ευχαριστημένος είμαι διότι από το ΕΠΑΛ έχω περισσότερες δυνατότητες και είναι πιο εύκολα από το γενικό διότι να περάσω σε μια σχολή και σίγουρα από το γενικό έχω πιο πολλές δυνατότητες».

«Θέλω να βγάλω κι ένα βαθμό, θέλω να περάσω σε ένα ΤΕΙ γιατί έχω κάποιο στόχο».

«Να περάσω πρώτα στο ΤΕΙ. Μετά, όταν τελειώσω, να δω άμα μπορώ να πάω για πιο μεγάλες σπουδές. Ε, και μετά να βρω μία δουλειά».

«Πανελλήνιες θα δώσεις;

-Ναι.

-Κάνεις φροντιστήριο;

-Ναι.

-Χωρίς φροντιστήριο δεν θα μπορούσες να μπεις; Από τις γνώσεις του σχολείου.

-Ε, νομίζω πως όχι γιατί στο φροντιστήριο μου εξηγούνε κάποια παραπάνω πράγματα και περισσότερη ώρα απ' ότι μου τα εξηγούνε εδώ πέρα. Όχι ότι εδώ πέρα τους έχω ζητήσει τη βοήθειά τους και δεν μου την έχουν δώσει αλλά εντάξει... κάνουμε κάποια παραπάνω πράγματα, κάποια παραπάνω διαγωνίσματα».

«Θα δώσεις πανελλήνιες;

-Ναι.

-Κάνεις φροντιστήριο;

-Ναι.

-Πιστεύεις ότι χωρίς φροντιστήριο, δεν θα έκανες τίποτα;

-Πιστεύω ότι σε κάποια μαθήματα δεν θα έκανα τίποτα, ας πούμε, μαθηματικά. Ήμουν... είχα πάρα πολλά κενά από το

γυμνάσιο και α' λυκείου άρχισα να κάνω και τα κάλυψα τα κενά... ε και συνεχίζω ακόμα και τώρα γιατί πιστεύω ότι πάλι χωρίς φροντιστήριο, δεν θα είμαι καλά. Στα υπόλοιπα που κάνω, ήταν πιο πολύ επιλογή των γονιών μου, αλλά εντάξει, είναι βοήθεια». (18^η συνέντευξη σελ. 448)

Στο ίδιο θεματικό πεδίο ρωτήσαμε τους μαθητές να μας πουν αν πιστεύουν, ότι οι γνώσεις τις οποίες παίρνουν στο σχολείο, θα τους βοηθήσουν στην επαγγελματική τους εξέλιξη. Συγχρόνως τους ζητήσαμε να μας δώσουν μια εικόνα, για το πώς φαντάζονται το επαγγελματικό τους μέλλον.

Στόχος της ερώτησής μας είναι να δούμε το κατά πόσο πιστεύουν οι ερωτηθέντες, ότι οι γνώσεις που παίρνουν από τα συγκεκριμένα σχολεία θα τους βοηθήσουν και πρακτικά στην επαγγελματική τους εξέλιξη και αν φαντάζονται αυτή, ότι θα έχει σχέση με τις σπουδές τους στα τεχνικά σχολεία.

Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, διαπιστώνουμε καταρχήν μια βαθιά απογοήτευση σε αρκετούς από αυτούς, όσο αφορά στο επαγγελματικό τους μέλλον, η οποία δεν έχει να κάνει με τα σχολεία, καθώς οι συνεντεύξεις παρθήκαν το 2014, όπου η οικονομική και κοινωνική κρίση στην ελληνική κοινωνία ήταν οξεία.

«Πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον;»

Ζόρικο, και από άποψη κρίσης και από θέμα δουλειάς θα είναι δύσκολα σίγουρα». (28^η συνέντευξη σελ. 516)

«Δύσκολο όσον αφορά κυρίως την οικονομική κρίση». (27^η συνέντευξη σελ. 510)

«Άδειο». (25^η συνέντευξη σελ. 497)

«Έτσι πως έχουν γίνει τα πράγματα τώρα πλέον...

-Ε, σκέφτομαι να τελειώσω... να περάσω κάπου εύχομαι και να βρω μια δουλειά». (17^η συνέντευξη σελ. 446)

«Ελπίζω να είναι καλύτερο απ' ό τι λένε τώρα». (9^η συνέντευξη σελ. 388)

«Ε, μ' αυτά τα δεδομένα που γίνεται έξω η εργασία... αν δεν αλλάξουν θα είναι πολύ δύσκολα τα πράγματα». (13^η συνέντευξη σελ. 412)

Θεωρούμε λοιπόν, ότι σε αυτή την χρονική συγκυρία, η οποία είχε δημιουργήσει μια γενικότερη απογοήτευση στην ελληνική κοινωνία, είναι φυσικό οι ερωτηθέντες να μην περιμένουν, ότι οι σπουδές στο τεχνικό επαγγελματικό σχολείο θα δημιουργούσαν τις ιδανικές προϋποθέσεις για επαγγελματική εξέλιξη. Παρόλα αυτά, υπήρξαν και πιο αισιόδοξες απόψεις, οι οποίες υποστήριζαν, ότι επειδή το σχολείο τους δίνει τις βάσεις για να ξεκινήσουν, είτε θα καταφέρουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε κάποιο ίδρυμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και μετά πιθανόν να αποκατασταθούν επαγγελματικά, είτε θα πιάσουν μια δουλειά πάνω σε αυτό που σπούδασαν και θα τελειοποιήσουν τις γνώσεις τους όντας εργαζόμενοι. Εδώ θα θέλαμε να παρατηρήσουμε, ότι δυστυχώς σχεδόν κανείς δεν υποστήριξε, ότι οι γνώσεις που έχουν πάρει στα σχολεία τους είναι ολοκληρωμένες, ώστε να τους επιτρέψουν άμεσα, χωρίς περαιτέρω προσπάθεια να ασκήσουν το αντίστοιχο επάγγελμα. Εδώ επίσης παρατηρούμε, ότι ενώ σε προηγούμενη γενική ερώτηση, οι μαθητές δήλωναν ότι παίρνουν γνώσεις από αυτά τα σχολεία οι οποίες πιστεύουν ότι θα τους χρειαστούν στην επαγγελματική τους εξέλιξη, όταν το ερώτημα μπαίνει συγκεκριμένα σε σχέση με το άμεσο επαγγελματικό τους μέλλον, απαντούν χωρίς την ίδια θετική πεποίθηση. Ως ένα βαθμό αυτό θεωρούμε ότι είναι λογικό και απηχεί την πραγματικότητα,

στην συγκεκριμένη κοινωνικοοικονομική συγκυρία εν μέσω της κρίσης της ελληνικής κοινωνίας. Ίσως όμως κατά την άποψή μας η οποία προκύπτει κατά βάση εξαιτίας της ενασχόλησής μας ως μάχιμοι εκπαιδευτικοί στα εν λόγω σχολεία, αυτό θα έπρεπε να είναι σε μικρότερο βαθμό εντυπωμένο στην ψυχολογία των μαθητών. Διότι πιστεύουμε ότι θα έπρεπε, το γνωστικό κομμάτι το οποίο αφορά τουλάχιστον την επαγγελματική γνώση που παρέχεται από τα αυτά τα σχολεία, να δίνει στους μαθητές την ψυχολογική τουλάχιστον πεποίθηση, της σχετικής επαγγελματικής ετοιμότητας. Ανεξάρτητα όμως από αυτές τις παρατηρήσεις μας, βλέπουμε ότι στην πλειοψηφία τους οι ερωτηθέντες, δεν απαξιώνουν την βάση των γνώσεων, τις οποίες πήραν στο ΕΠΑ.Λ. και θεωρούν, ότι θα τους βοηθήσουν σε ό,τι κάνουν στην πορεία της ζωής τους.

«Να δουλεύω κάπου σαν προϊστάμενος αλλά και σαν μηχανολόγος αν περάσω. Βέβαια στην αρχή θα πάω εργάτης και σιγά σιγά μαθαίνοντας τη δουλειά θα γίνω κάτι παραπάνω». (1^η συνέντευξη σελ. 330)

«Ε... όχι και αρκετά γιατί έχουν βγει και πολλά σύγχρονα πράγματα που δεν τα έχουμε εδώ για να τα μάθουμε. Αλλά, περισσότερο... όχι περισσότερο, το μισό μισό, αρκετά με βοήθησε.

-Αρκετά;

-Θα μπορέσω να δουλέψω». (2^η συνέντευξη σελ. 336)

«Στην αρχή πολύ δύσκολα. Αλλά επειδή έχω μαζέψει κάποιες γνώσεις και θα τις χρησιμοποιήσω. Αν τη δουλεία σου την αγαπάς και προσπαθήσεις πιστεύω ότι θα πας καλά». (3^η συνέντευξη σελ. 342)

«Αν βάλω μόνο το σχολείο, όχι μόνο του. Θα περιμένω περισσότερα για να με βοηθήσουνε. Δηλαδή περισσότερα... τα μαθήματα να παραδίδονται με πιο κατανοητό τρόπο. Βλέπω δηλαδή κάποιου άλλους που κάθονται και κοιτάνε τον καθηγητή λες και μιλάει κινέζικα. Εγώ τα καταλαβαίνω επειδή τα έχω κάνει στο φροντιστήριο και γι' αυτό μπορώ και αποδίδω περισσότερο. Αλλά, δεν θα έλεγα ότι θα με βοηθήσαγε». (5^η συνέντευξη σελ. 351)

«Προσωπικά, έχω βλέψεις να πάω σε κάποιο ΤΕΙ εγώ και να κάνω κάποια δευτεροβάθμια εκπαίδευση και να με βοηθήσει λίγο παραπάνω επειδή άμα απλά σταμάταγα με αυτό το χαρτί, θα έκανα κάποια δουλειά όπως σε κάποιο σουβλατζίδικο. Δηλαδή δουλειά που δεν έχει πτυχίο, απλά είναι για τα πρόβατα, δηλαδή πάει όλο το σύνολο εκεί». (6^η συνέντευξη σελ. 353)

«Να περάσω πρώτα στο ΤΕΙ. Μετά, όταν τελειώσω, να δω άμα μπορώ να πάω για πιο μεγάλες σπουδές. Ε, και μετά να βρω μία δουλειά». (10^η συνέντευξη σελ. 394)

«Εντάξει, είναι κάποιες γνώσεις που σίγουρα θα μου χρειαστούν κάπου. Τώρα, αν είναι στον επαγγελματικό τομέα... ναι, ίσως με βοηθήσουν. Εντάξει, δεν ξέρω ακόμα τι πρόκειται να γίνει αλλά ίσως με βοηθήσουνε, ναι». (17^η συνέντευξη σελ. 447)

«Προσωπικά θέλω να ανοίξω ένα συνεργείο και να κάνω μια σωστή δουλειά.

Το σχολείο θα σε βοηθήσει σε κάτι τέτοιο;

Με βοηθάει αλλά όχι σε μεγάλο βαθμό. Τώρα αν προχωρήσω μέσα από τις πανελλήνιες θα είναι

διαφορετικά τα πράγματα και άλλο το επίπεδο». (19^η συνέντευξη σελ. 468)

«Να τελειώσω το ΤΕΙ και να συνεχίσω να εργάζομαι ως ηλεκτρολόγος αυτοματιστής, και θα ήθελα να μπω σε μια μεγάλη εταιρία και στο μέλλον να ανοίξω και εγώ μια.

Το σχολείο σ' αυτά τα όνειρα σου θα σε βοηθήσει, ναι γιατί αυτό θα έχει δώσει τις αρχές». (30^η συνέντευξη σελ. 529)

«Θα ήθελα να δουλέψω σαν ελεύθερος επαγγελματίας ανεξάρτητος.

Πιστεύεις ότι στο επαγγελματικό σου μέλλον οι γνώσεις που παίρνεις από το σχολείο θα βοηθήσουν;

Ναι πιστεύω διότι και οι καθηγητές βοηθούν και κάποιες βάσεις αποκτιούνται». (23^η συνέντευξη σελ. 484)

«Φαντάζομαι ότι θα περάσω σε ένα ΤΕΙ, μηχανολογία ας πούμε που με ενδιαφέρει, και θα κάτσω να ασχοληθώ βασικά με αυτό που με νοιάζει και να το συνεχίσω.

Πιστεύεις πως στα επαγγελματικά σου όνειρα ότι έκανες στο σχολείο θα σε βοηθήσει;

Όχι τόσο πολύ γιατί δεν έμαθα πολλά πράγματα. Διότι το σχολείο κάνει το μαθητή να μαθαίνει πράγματα που δεν αρμόζουν στη καθημερινότητα. Το ΕΠΑΛ πιστεύω ότι θα έπρεπε να είναι μια σχολή που δίνει βάση στα επαγγελματικά πράγματα». (24^η συνέντευξη σελ. 491)

«Θα δώσω πανελλήνιες θα περάσω στη σχολή, θα τελειώσω θα κάνω πρακτική σ' ένα νοσοκομείο και μετά θα δουλέψω εκεί

Πιστεύεις ότι γι' αυτό το επαγγελματικό μέλλον οι γνώσεις που πήρες θα σε ωφελήσουν;

Πιστεύω πως ναι». (32^η συνέντευξη σελ. 537)

«Θέλω να περάσω μαιευτική και αργότερα να βρω μία δουλειά ως μαία ή αν όχι ως μαία, έστω, αφού θα έχω ένα χαρτί βοηθού, να καταφέρω έστω ως βοηθός νοσηλεύτης. Ε και αν δεν βρω τίποτα εδώ πέρα, ίσως να φύγω και στο εξωτερικό.

-Μάλιστα. Πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσουν οι γνώσεις που πήρες στο σχολείο στα επαγγελματικά σου όνειρα;

-Ναι, γιατί θα έχω καλύτερη γνώση, καλύτερη... όχι πειθαρχία... καλύτερη... δεν μου έρχεται η λέξη. Πιο πολλή υπευθυνότητα, βασικά». (29^η συνέντευξη σελ. 525)

«Το σχολείο θα σε βοηθήσει σ' αυτήν την επαγγελματική σου εξέλιξη, πιστεύεις;

-Το τεχνικό;

-Ναι.

-Ναι, σίγουρα. Περισσότερο από το γενικό. Εδώ πέρα πηγαίνεις και παίρνεις κάποιες βάσεις, ενώ στο γενικό, τίποτα». (34^η συνέντευξη σελ. 554)

Συνολικά λοιπόν σε αυτό το θεματικό άξονα από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων διαπιστώνουμε ότι υπάρχει θετική διάθεση των μαθητών απέναντι στο γενικότερο σχολικό κλίμα και περιβάλλον των ΕΠΑΛ. Οι ερωτηθέντες παρόλο που αναγνωρίζουν τις δυσκολίες τις οποίες υπάρχουν κυρίως ως προς το ενδιαφέρον μερίδας μαθητών οι οποίοι φοιτούν στα συγκεκριμένα σχολεία, θεωρούν ότι και σε αυτά όπως και σε άλλων τύπων σχολεία, ο μαθητής ο οποίος ενδιαφέρεται να μάθει δεν θα εμποδιστεί. Επιπλέον χαρακτηρίζουν τις σχέσεις με το εκπαιδευτικό προσωπικό σχετικά παρωθητικές, τις εγκαταστάσεις και τον εξοπλισμό των σχολείων ικανοποιητικό, σε βαθμό που βοηθά

την διδασκαλία και συνεπώς την πρόσκτηση της γνώσης, και το γενικότερο πλαίσιο των ανθρωπίνων σχέσεων στα σχολεία τους, όχι κάτι διαφορετικό από αυτό το οποίο υπάρχει σε όλα τα υπόλοιπα σχολεία. Ακόμη φαίνεται ότι έχουν στόχους και προσδοκίες για το μέλλον τους και για συνέχιση των σπουδών τους και ότι γενικότερα είναι ευχαριστημένοι από την επιλογή τους να φοιτήσουν στα ΕΠΑΛ. Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε, ότι το όλο σχολικό κλίμα και περιβάλλον στα συγκεκριμένα σχολεία, δεν δημιουργεί φραγμούς στον μαθητή ο οποίος θα ήθελε να αποκομίσει την γνώση την οποία αυτά παρέχουν και τελικά ο ίδιος ο μαθητής, ανάλογα με την προσπάθειά του, έχει κατά κύριο λόγο την ευθύνη για τον βαθμό που θα την κατακτήσει.

Δ) Γνώση στην Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση.

Ο παραπάνω θεματικός άξονας, αποτελεί και το κύριο ερευνητικό ερώτημα της εργασίας μας. Μέσα από μια σειρά ερωτήσεων, προσπαθούμε να διερευνήσουμε, αν οι ερωτηθέντες πιστεύουν ότι παίρνουν γνώση στα Επαγγελματικά Λύκεια και τι ποιότητας είναι αυτή. Ακόμη, ζητήσαμε από τους μαθητές, να εκφράσουν την άποψή τους, σε σχέση με το αν πιστεύουν, ότι η γνώση την οποία παίρνουν στο Επαγγελματικό Λύκειο θα τους βοηθήσει στην εργασία τους αργότερα. Επιπλέον, θέλουμε να διατυπώσουν τις απόψεις τους, για το πόσο βοηθούν στην κατάκτηση της γνώσης στο συγκεκριμένο περιβάλλον διδασκαλίας, οι καθηγητές, οι συμμαθητές και τα εργαστήρια των σχολείων τους.

Δ1. Ποσότητα και ποιότητα γνώσεων

Ρωτήσαμε τους μαθητές, να μας πουν την άποψή τους, για το αν πιστεύουν ότι παίρνουν γνώση στα τεχνικά σχολεία.

Η συγκεκριμένη ερώτηση, έγινε με στόχο να διαπιστώσουμε, αν οι ίδιοι οι μαθητές θεωρούν, ότι η γνώση η οποία τους παρέχετε, είναι για αυτούς αρκετή. Θεωρούμε, ότι αν ο μαθητής πιστεύει ότι δεν παίρνει αρκετή γνώση, θα απαξιώσει το σχολείο και είναι πολύ πιθανόν, να αναπτύξει ένα αίσθημα απέχθειας σε σχέση με την φοίτησή του σε αυτό, με ότι αυτό μπορεί να συνεπάγεται (χαμηλή επίδοση, μαθητική διαρροή, δύσκολες συμπεριφορές).

Οι μαθητές λοιπόν, απάντησαν σχεδόν στο σύνολό τους, ότι οι γνώσεις που παίρνουν στα τεχνικά σχολεία είναι πάρα πολλές, κυρίως στα μαθήματα τα οποία αφορούν τις ειδικότητες, τις οποίες παρακολουθούν.

«Σε θέματα που θα ασχοληθώ ειδικά, πάρα πολλές. Σε θέματα γενικής παιδείας και τέτοια, πιστεύω όσο οι υπόλοιποι που θέλουμε δουλειά, σαν χώρα, όχι σαν ΕΠΑΛ. Θα μπορούσαν να είναι καλύτερα τα πράγματα» (7^η συνέντευξη σελ 375)

«Για της γενική παιδείας, λίγο. Πάνω στην ειδικότητα όμως, εγώ ήρθα εδώ πέρα και δεν ήξερα τίποτα πάνω στον τομέα του αυτοκινήτου κι έχω μάθει πολλά πράγματα δύο χρόνια τώρα» (21^η συνέντευξη σελ. 469)

«Θεωρώ ότι είναι πολύ καλά τα τεχνικά σχολεία, γιατί ασχολείσαι συγκεκριμένα μ' ένα θέμα που έχεις επιλέξει, παρά γενικά με όλα τα υπόλοιπα» (26^η συνέντευξη σελ. 500)

«Τα τεχνικά; Πιστεύω, σε σχέση με τα γενικά, είναι πολύ καλύτερα γιατί σε βοηθάνε. Δηλαδή, ειδικά οι ειδικότητες, άμα σ' ενδιαφέρει εκεί που έχεις πάει, θα σε βοηθήσει. Δηλαδή, θα πεις 'αυτό δεν το ήξερα, θα με βοηθήσει'. Ενώ

στα γενικά είναι «ένα κι ένα κάνουν δύο» ας πούμε. Είναι πιο γενικές γνώσεις. Δεν ενδιαφέρουν τόσο πιστεύω τα παιδιά». (34^η συνέντευξη σελ. 550)

Όμως επεσήμαναν, ότι θα μπορούσαν αυτές οι γνώσεις, να ήταν ακόμη περισσότερες στα μαθήματα ειδικότητας:

«Πιστεύω ότι άμα είχαμε καλύτερο εξοπλισμό θα μας έδιναν καλύτερες γνώσεις. Δηλαδή σε σχέση με αυτά που βλέπω ντοκιμαντέρ στο εξωτερικό έχουμε μείνει πολύ πίσω σα χώρα. Εντάξει οι καθηγητές ότι εξοπλισμό έχουμε μας παρέχουν τις κατάλληλες γνώσεις δεν μπορούν να κάνουν και αυτοί κάτι παραπάνω φταίει και ο εξοπλισμός. Τι να μας μάθουν πράγματα που δεν μπορούμε να τα δούμε στο εργαστήριο. Το να το βλέπουμε σε ένα προβολέα νομίζω δεν έχει τόσο ρόλο οπότε πιστεύω ότι οι καθηγητές να μας μάθουν πάνω σε αυτά που υπάρχει εξοπλισμός στα εργαστήρια και να μας κάνουν πιο πολύ θεωρία διότι πάμε για πανελλήνιες. Αλλά εγώ πιστεύω ότι έπρεπε να μας μάθουν πιο πολύ με το λύσιμο δέσιμο διότι άμα πας σε ένα συνεργείο εννοείται ότι χρειάζονται γνώσεις για το τι κάνει το κάθε εξάρτημα αλλά όταν πας σε ένα συνεργείο πρέπει να ξέρεις που είναι η μπαταρία πού είναι ο κινητήρας εντάξει αυτό φαίνεται αλλά υπάρχουν κάποια άλλα πράγματα που δεν θα τα γνωρίζεις πιστεύω». (1^η συνέντευξη σελ. 329)

«Το κακό είναι ότι πιστεύω ότι το πτυχίο θα το πάρω έτσι και αλλιώς και δεν θα χρειαστεί πολύ γνώση. Θα πάρω λοιπόν ένα πτυχίο που θα λέει ότι κάτι ξέρω και κάτι κάνω,

ενώ στην ουσία δεν ξέρω ούτε τα μισά από αυτά που έπρεπε να ξέρω». (5^η συνέντευξη σελ. 354)

«Πολύ καλή η γνώση που παίρνουμε αλλά θα χρειαζόταν κάτι παραπάνω. Να μην μένουμε στο ότι γίνεται στο σχολείο. Παλιά από καθηγήτριες μου ξέρω ότι ακόμα και τα ΕΠΑΛ τα πηγαίνανε στα νοσοκομεία για να κάνουν πρακτική για να δουν τι γίνετε. Άλλο να κάνω ένεση σε μια κούκλα και άλλο σε άνθρωπο. Όταν ήταν τα ΤΕΕ». (28^η συνέντευξη σελ. 514)

Αλλά φαίνεται, ότι ήθελαν να ήταν περισσότερες και στα μαθήματα γενικής παιδείας:

«Εγώ πιστεύω ότι είναι ελλιπές εδώ το σχολείο, στην Ελλάδα γενικώς. Γιατί επειδή είμαι και από την Πολωνία ξέρω πως είναι τα σχολεία στην Πολωνία, έχω μια γνώση πως είναι γενικώς στις Ευρωπαϊκές χώρες. Είναι πολύ πιο ανεπτυγμένα από τα δικά μας. Δηλαδή εδώ είμαστε λύκειο και κάνουμε αγγλικά που τα έκανα στο δημοτικό ή γυμνάσιο. Δηλαδή είναι πολύ ελλιπές. Δηλαδή στις ξένες χώρες βγαίνεις από το λύκειο και στην ουσία ξέρεις τέλεια αγγλικά. Επίσης ξέρω ότι πράγματα που έκανα εγώ στο γυμνάσιο στα μαθηματικά, αυτοί τα κάνουν είδη από το δημοτικό. Δηλαδή πιστεύω ότι πρέπει λίγο να ανέβουμε και εμείς» (27^η συνέντευξη σελ. 507)

«Σε θέματα γενικής παιδείας και τέτοια, πιστεύω όσο οι υπόλοιποι που θέλουμε δουλειά, σαν χώρα, όχι σαν ΕΠΑΛ. Θα μπορούσαν να είναι καλύτερα τα πράγματα, όπως στην Ευρώπη ας πούμε, που υπάρχουνε... υπάρχει άλλο σύστημα γνώσεων» (7^η συνέντευξη σελ 375)

Επίσης, επισήμαναν σχεδόν όλοι, ότι η μεγαλύτερη ευθύνη για την κατάκτηση της γνώσης, βαραίνει τους ίδιους τους μαθητές.

«Εννοείτε ότι άμα προσέξω θα πάρω τη κατάλληλη γνώση. Πιστεύω πως ότι λένε μπορώ να το πάρω σαν γνώση». (1^η συνέντευξη σελ 329)

«Αρκετές, άμα έχεις τη θέληση να προσέξεις». (2^η συνέντευξη σελ. 332)

«Πιστεύω ότι οι γνώσεις που μας δίνουν στο σχολείο δεν είναι τέτοιες που να μας επιτρέπουν να είμαστε έτοιμοι όταν βρούμε δουλειά. Πρέπει να βοηθήσουμε και εμείς τον εαυτό μας. Το σχολείο θα μας δώσει τις βάσεις». (19^η συνέντευξη σελ. 466)

«Σε θέματα που θα ασχοληθώ ειδικά, πάρα πολλές» (8^η συνέντευξη σελ. 375)

«Είναι ανάλογα με το πόσο ο κάθε μαθητής θα κάτσει να ασχοληθεί. Αν εγώ αποφασίσω να κάτσω να διαβάσω και έχω τους κατάλληλους καθηγητές να παίρνω γνώσεις» (24^η συνέντευξη σελ. 488)

«Παίρνεις λίγες γνώσεις από το σχολείο και ακόμα πιο λίγες άμα δεν προσέχεις κιόλας» (15^η συνέντευξη σελ. 425)

«Για το επάγγελμά μου αρκετές. Γενικότερες, πιστεύω, είναι στην κρίση του καθενός. Άμα θέλει διαβάζει, άμα δεν θέλει δεν διαβάζει. Προσωπικά, εντάξει, διαβάζω γιατί θέλω να βγάλω κι ένα καλό απολυτήριο» (17^η συνέντευξη σελ. 442)

«Με άριστα το 100 65 με 70 πιστεύω και αυτό με δικιά σου θέληση» (23^η συνέντευξη σελ. 483)

«Θεωρώ πως όλα παίζουν ρόλο. Δηλαδή ευθύνεται και το σύστημα διδασκαλίας, αλλά και σε ατομικό επίπεδο. Προσωπικά εγώ ασχολούμαι μόνο με τα πράγματα που με ενδιαφέρουν, αλλιώς δεν μπορώ να ασχοληθώ». (25^η συνέντευξη σελ. 493)

Δ2. Ρόλος καθηγητών – συμμαθητών - υποδομών στην παρεχόμενη γνώση.

Ρωτήσαμε τους μαθητές να μας πουν, πόσο τους βοηθούν οι καθηγητές, οι συμμαθητές, και οι εργαστηριακές υποδομές των σχολείων τους, σε αυτή την προσπάθεια κατάκτησης της γνώσης.

Είχαμε ως στόχο, να διερευνήσουμε τις απόψεις των ερωτηθέντων, για τη βοήθεια που παίρνουν από το εκπαιδευτικό προσωπικό των σχολείων, το πόσο ωφελεί ένα καλό επίπεδο μαθητικού δυναμικού στην τάξη και πόσο βοηθούν οι υπάρχουσες εργαστηριακές υποδομές, σε αυτή τη διαδρομή της κατάκτησης της γνώσης.

Στην ερώτηση του κατά πόσο βοηθούν οι καθηγητές, οι μαθητές θεωρούν ότι σε γενικές γραμμές βοηθούν, αλλά επισημαίνουν, ότι αυτό είναι θέμα του κάθε καθηγητή ξεχωριστά ως μονάδα. Τονίζουν, ότι υπάρχουν καθηγητές που προσπαθούν ως προς αυτή τη κατεύθυνση και άλλοι, οι οποίοι απλώς κάνουν διεκπεραιωτικά αυτή την εργασία, χωρίς ιδιαίτερη επιτυχία. Θα πρέπει να σημειώσουμε εδώ, ότι κανείς από τους ερωτηθέντες, δεν είχε τελείως αρνητική άποψη για τους εκπαιδευτικούς των τεχνικών επαγγελματικών σχολείων στα οποία φοιτούν. Επιπλέον, θα παρατηρήσουμε τη βαρύτητα την οποία δίνουν οι ερωτηθέντες, στο ρόλο των καθηγητών, για να υπάρχει ησυχία στην τάξη, με σκοπό να μπορούν να αφομοιώνουν τα διδασκόμενα:

«Οι καθηγητές δεν παίζουν τόσο μεγάλο ρόλο διότι αν θες

να προσέξεις θα προσέξεις. Αυτοί πρέπει κύρια να επιβάλουν την ησυχία διότι αν γίνεται χαμός μέσα στην τάξη δεν μπορείς να παρακολουθήσεις. Έτσι αυτοί αν θέλουν να επιβάλουν μέτρα θα γίνεται ησυχία». (1^η συνέντευξη σελ. 328)

«Οι καθηγητές θέλουν να έχει ησυχία μέσα στην τάξη για να παρακολουθούν όσοι θέλουν κι όσοι δεν θέλουν ας μην κάνουν φασαρία ή να βγουν από την τάξη. Και μερικοί μαθητές κάνουν ησυχία κι ας μην θέλουν να προσέξουν για να προσέξουν αυτοί που θέλουν». (2^η συνέντευξη σελ. 333)

«Ένας σωστός καθηγητής θέλει να μεταδώσει τις γνώσεις του στα παιδιά. Μερικοί έχουν τον τρόπο άλλοι όχι. Μερικοί θέλουν πραγματικά» (3^η συνέντευξη σελ. 340)

«Υπάρχουν καθηγητές που είναι πολύ καλοί στη δουλειά τους και κάνουν το μάθημα πολύ ελκυστικό» (5^η συνέντευξη σελ. 354)

«Θα έλεγα ότι θα μπορούσαν και παραπάνω ορισμένοι, άμα θέλανε. Αλλά, όλοι προσπαθούν. Δηλαδή, βλέπω ότι υπάρχουν παιδιά που δεν τα καταλαβαίνουν από την πρώτη στιγμή. Θα το ξαναπούν και μια και δυο και τρεις και όσες χρειαστεί, αλλά πιστεύω ότι άμα ήθελαν, θα μπορούσαν και λίγο παραπάνω» (7^η συνέντευξη σελ. 367)

«Πιστεύω ότι είναι θέμα μεταδοτικότητας, η αλήθεια είναι... και πώς το κάθε παιδί δέχεται αυτά που του προσφέρουν. Ε, στη λογιστική που θέλω να το ακολουθήσω κιόλας, όλα όσα έχουμε κάνει τα έχω καταλάβει, ας πούμε. Βοηθάει... βοηθάνε αρκετά». (8^η συνέντευξη σελ. 365)

«Τα γενικής παιδείας... δύο συγκεκριμένοι καθηγητές με βοηθούν πάρα πολύ, δηλαδή ο, τι και να τους πω, μας βοηθάνε και μας δίνουν κι άλλες φωτοτυπίες άμα έχουμε κανένα πρόβλημα. Ε, και στην ειδικότητα μπορώ να πω ότι βοηθάει πάρα πολύ». (9^η συνέντευξη σελ. 384)

«Κάποιοι πάρα πολύ. Κάποιοι λίγο λιγότερο» (10^η συνέντευξη σελ. 391)

«Ε, αρκετά. Αν δυσκολευτώ κάπου, βοηθάνε». (17^η συνέντευξη σελ.442)

Κάποιοι καθηγητές βοηθάνε πολύ, δηλαδή, άμα έχεις κάποιο πρόβλημα, στο εξηγούν καλύτερα ή κάθονται πιο πολύ να στο εξηγήσουνε. Είναι αναλόγως, δηλαδή άμα μέσα στο μάθημα γίνεται ένας χαμός και στο εξηγεί ο καθηγητής και δεν καταλαβαίνεις τίποτα, πρέπει αναγκαστικά να στο εξηγήσει μετά. Οι περισσότεροι καθηγητές αυτό κάνουνε βέβαια, αλλά κάποιοι άλλοι όχι. (18^η συνέντευξη σελ. 445)

Στην ερώτηση που κάναμε, για να μας πουν οι ερωτηθέντες την άποψή τους, για το ρόλο που παίζουν οι συμμαθητές στην διαμόρφωση του κλίματος στην τάξη, έτσι ώστε να διαμορφώνονται συνθήκες, οι οποίες βοηθούν το μάθημα να γίνεται πιο εποικοδομητικό και αυτό να έχει αντίκτυπο στην ευκολία να αποκτήσουν γνώση οι μαθητές, απάντησαν, ότι γενικά οι συμμαθητές στα επαγγελματικά σχολεία, επειδή οι περισσότεροι δεν ενδιαφέρονται για τα μαθήματα, επηρεάζουν αρνητικά την όλη διαδικασία της μάθησης. Επισημάνθηκε, ότι πολύ συχνά γίνεται φασαρία στην τάξη, από τους αδιάφορους μαθητές. Επίσης, ότι οι μαθητές οι οποίοι ενδιαφέρονται, αντιδρούν και προσπαθούν να διεκδικήσουν, ένα ήσυχο κλίμα μέσα στις τάξεις, έτσι ώστε να

μπορούν να παρακολουθήσουν το μάθημα. Επιπλέον, τονίσθηκε από κάποιους από τους ερωτηθέντες, ότι αν υπήρχε ένας υγιής συναγωνισμός μεταξύ των συμμαθητών, αυτό θα έκανε καλό στην πρόοδο όλων.

«Μερικές φορές χαμός. Μερικές φορές... οι πιο πολλές φορές όμως είναι μια χαρά» (2^η συνέντευξη σελ. 333)

«Στην εξάλειψη της. Αλλά πλέον αν ενοχλούν και με εμποδίζουν να μάθω αντιδρώ. Είναι κάποια παιδιά που δημιουργούν πρόβλημα και εμποδίζουν τη μάθηση» (3^η συνέντευξη σελ. 340)

«Απ' τους μαθητές, ναι. Η κυρία είναι πρόθυμη αλλά αν δεν υπάρχει συνεργασία με τους μαθητές...» (4^η συνέντευξη σελ. 347)

«Αρνητικά. Όταν ήμουν στο ενιαίο και έβλεπα ότι οι άλλοι προσπαθούν ντρεπόμουν και έκανα μια προσπάθεια. Εδώ όταν βλέπεις ότι οι άλλοι είναι πιο αραχτοί βολεύεσαι και μάλιστα ταιριάζεις και μαζί τους». (5^η συνέντευξη σελ. 354)

«Αυτοί που θέλουν κάπου να περάσουν, ρωτάνε άμα δεν έχουν καταλάβει κάτι. Αυτοί που δεν τους νοιάζει, μπορεί να το προσπεράσουνε και άμα ρωτήσει ο καθηγητής 'Το καταλάβατε παιδιά;', να πούνε 'Ναι.' Κι ας μην το' χουν καταλάβει. Άμα δεν τους νοιάζει, έτσι είναι». (7^η συνέντευξη σελ. 367)

«Όταν είναι αδιάφοροι, θα απαιτήσω να μην μ' ενοχλούν... εμένα που ενδιαφέρομαι. Δεν με ενοχλεί το να μην τους ενδιαφέρει αυτό που θα ακούσουνε γιατί πολλά παιδιά, ας πούμε, δεν την ήθελαν αυτή την ειδικότητα. Έτυχε, προέκυψε ... δεν ξέρω πως, εμ... δεν θέλουν να την

ακολουθήσουν για οποιοδήποτε λόγο, οπότε λογικό μου φαίνεται να είναι αδιάφοροι. Αλλά δεν θα με ενοχλήσουν και στη συγκεκριμένη τάξη, όντως δεν μ' ενοχλούν αυτοί που είναι αδιάφοροι. Τώρα, η αλήθεια είναι ότι επειδή το μεγαλύτερο ποσοστό, θα δώσει πανελλήνιες, μέσα στην τάξη, οι περισσότεροι νοιάζονται και θα παρακολουθήσουν οπότε, έτσι κι αλλιώς...» (8^η συνέντευξη σελ. 375)

«Εντάξει. Υπάρχουν και καλοί μαθητές και κακοί και μέτριοι αλλά εντάξει». (11^η συνέντευξη σελ. 399)

«Υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό που δεν θέλουν. Υπάρχει όμως κι ένα ποσοστό, που μπορούν αλλά κι επίσης, δεν θέλουν» (13^η συνέντευξη σελ. 410)

«Εντάξει, το να κοιμούνται όλοι, δεν είναι και κακό γιατί άμα θες εσύ να προσέχεις, ακούς. Εγώ το εκτιμάω κιόλας γιατί σέβεσαι και τον άλλον που θέλει ν' ακούσει. Το να κάνεις φασαρία είναι το πρόβλημα, που συμβαίνει συνήθως. Εκεί, εντάξει, δεν βοηθάς. Χάνει την υπομονή και ο καθηγητής και δεν γίνεται μάθημα με τίποτα. Και ήταν κι ένα από τα προβλήματά μας, διότι στην γενικής παιδείας τα μαθήματα, έχουμε ενωθεί με μία άλλη τάξη και είμαστε πολλά παιδιά εκεί μέσα. Και ήταν η ανησυχία μας... ότι δεν θα γίνεται μάθημα. Και, εντάξει, άμα ο καθηγητής μπορεί και επιβληθεί, καλώς, γίνεται μάθημα. Αλλιώς δεν καταλαβαίνεις τίποτα». (15^η συνέντευξη σελ. 426)

«Ε, υπάρχουν παιδιά μέσα στο τμήμα που δεν ενδιαφέρονται να παρακολουθήσουνε. Κάνουν φασαρία. Εντάξει, τους έχουν γίνει επιπλήξεις. Παρόλα αυτά, το συνεχίζουνε. Είναι και το τι έχει έρθει ο καθένας να κάνει

στο σχολείο. Άλλοι έρχονται για βόλτα, άλλοι έρχονται για να κοιμηθούν, όπως είπατε. Μερικές φορές βοηθάνε, μερικές φορές, όχι. Αυτό». (17^η συνέντευξη σελ.443)

«Εμ, οι περισσότεροι καθόλου γιατί δεν με αφήνουν να μάθω γιατί όλη την ώρα μέσα στην τάξη δεν συνεργάζονται... γίνεται χαμός. Ε, κάποιιοι άλλοι, εντάξει... δηλαδή άμα κάτι γίνει και δεν ακούσω εγώ μέσα την τάξη, δεν ακούσω κάτι που είπε ο καθηγητής, ναι θα μου το πει κάποιος άλλος, να μου το εξηγήσει καλύτερα. Αλλά οι περισσότεροι μαθητές δεν... δεν κάθονται να ασχοληθούν καν». (18^η συνέντευξη σελ. 452)

«Για μένα, το βασικό είναι να μην ενοχλούνε γιατί εγώ προσπαθώ να παρακολουθήσω μέσα. Ε, καμιά φορά γίνεται κάποια ενόχληση αλλά σταματάει εκεί μετά» (20^η συνέντευξη σελ. 462)

«Εντάξει, οι περισσότεροι τώρα μέσα στην τάξη κάνουν τον χαβαλέ τους γιατί δε δίνουν πανελλήνιες. Στην τάξη είμαστε γύρω στα 15 παιδιά. Ε εντάξει, τα 5 είναι για να δώσουν πανελλήνιες. Το άλλο 10% κάνουν φασαρία μέσα στην τάξη, ασχολούνται με τα κινητά τους, οτιδήποτε. Δεν τους ενδιαφέρει δηλαδή το μάθημα» (22^η συνέντευξη σελ. 477)

«Ο ανταγωνισμός υπάρχει πιο πολύ στα γενικά λύκεια. Η κοροϊδία είναι γεγονός ότι θα γίνει όχι επειδή οι υπόλοιποι το ξέρουν αλλά θα το κάνουν επίτηδες. Ο ανταγωνισμός υπάρχει στα γενικά λύκεια γιατί εκεί θέλουν να βγάλουν ένα βαθμό γιατί θέλουν ο ένας να έχει καλύτερο βαθμό από τον άλλον. Ο συναγωνισμός ωφελεί διότι βλέποντας ότι ο

άλλος προχωρά μάσα στην ομάδα προσπαθεί να μάθεις και εσύ και θα πεις και στον άλλο αυτά που ξέρεις και θα τα μάθει και άλλος». (4^η συνέντευξη σελ. 347)

«Ωφελεί διότι είναι όπως τα φυτά. Δηλαδή, το φυτό το ένα όταν το βάλεις δίπλα στο άλλο, συναγωνίζεται ποιος θα ψηλώσει πιο πολύ. Έτσι κι εμείς, όταν όλοι συναγωνίζονται, να φτάσουμε πιο ψηλά. Όχι για να πούμε 'κοίτα, έφτασα πιο ψηλά' αλλά ότι 'ναι, εγώ το 'κανα αυτό μόνη μου, χωρίς να αντιγράψω, χωρίς να...». (2^η συνέντευξη σελ. 335)

Στην ερώτηση, για το πόσο βοηθούν στην απόκτηση γνώσης οι εργαστηριακές υποδομές των τεχνικών επαγγελματικών σχολείων, οι ερωτηθέντες απάντησαν όλοι, ότι παίζουν το βασικότερο ρόλο για αυτούς, ακόμη και αν τόνισαν κάποιοι, ότι αυτές οι υποδομές, θα έπρεπε να ήταν καλύτερες. Επιπλέον, θεωρούν ότι οι ώρες στα εργαστήρια, είναι πιο ευχάριστες σε σχέση με την θεωρία, την οποία χαρακτηρίζουν ως βαρετή και πιο δύσκολη.

«Σίγουρα. Στα εργαστήρια είναι οι στιγμές που προσέχω και παίρνω πράγματα άμεσα. Τα θεωρητικά μαθήματα πιστεύω ότι δεν με βοηθάνε και δεν μου αρέσουν» (5^η συνέντευξη σελ. 354)

«Ναι ναι» (9^η συνέντευξη σελ. 385)

«Ναι, τα εργαστήρια βοηθάνε πολύ. Άμα δεν έχεις να κάνεις την πρακτική, δεν θα το μάθεις πολύ. Δηλαδή, άμα είναι να μάθεις μόνο θεωρία, δεν θα κάνεις τίποτα έξω. Δηλαδή άμα δεν έχεις κάτι να φτιάξεις, δεν θα το μάθεις» (11^η συνέντευξη σελ. 399)

«Πιστεύω, η πρακτική είναι το άλφα κεφαλαίο στην ειδικότητα. Ειδικά αυτή... τη δικιά μας και θα μας βοηθήσει πάρα πολύ» (13^η συνέντευξη σελ. 410)

«Τα εργαστήρια βοηθάνε γιατί περνάς από τη θεωρία, επιτόπου στην πράξη. Έχουμε άπλετο χρόνο να μπορέσουμε να καθίσουμε να κοιτάξουμε, να κάνουμε, να ράνουμε, σχετικά, πάνω σ' αυτό το μάθημα που έχουμε. Μπορώ να πω ότι είναι και πιο εύκολο έτσι, να ασχοληθείς, γιατί και την επόμενη φορά που θα κάτσεις, θα θυμηθείς τι είχες κάνει» (14^η συνέντευξη σελ. 417)

«Εντάξει, είναι καλό το ότι υπάρχουν αυτά τα εργαλεία. Από την άλλη, είναι πολύ παλιά εργαλεία... πολύ παλιά. Δηλαδή είναι εργαλεία που βγήκανε πριν γεννηθούμε. Οπότε, όταν θα βγούμε έξω εμείς, να ασχοληθούμε με το αντικείμενό μας, είμαστε πολλά χρόνια πίσω... έχει προχωρήσει πολύ η τεχνολογία. Αυτό. Ουσιαστικά μαθαίνουμε την ιστορία της πληροφορικής τώρα» (15^η συνέντευξη σελ. 426)

«Με βοηθούνε πολύ γιατί κάνουμε πρακτική άσκηση. Επίσης, κάνουμε κάτι το οποίο... αυτό το κάτι θα το κάνουμε και στη δουλειά μου αργότερα και μπορώ να προετοιμαστώ από τώρα για το τι θα κάνω. Αυτό» (18^η συνέντευξη σελ. 452)

«Παίζουν μεγάλο ρόλο διότι μαθαίνουμε πράγματα που θέλουμε να κάνουμε όταν δουλέψουμε. Οι ώρες εκεί περνάν πιο ευχάριστα Τα μαθήματα τα θεωρητικά είναι και πιο δύσκολα.» (19^η συνέντευξη σελ. 457)

«Τα εργαστήρια έχουν κάποιες υποδομές ε... καλές αλλά λίγες». (21^η συνέντευξη σελ. 470)

«Πάρα πολύ. Δηλαδή, πιστεύω όλη η μάθηση είναι μέσα εκεί και θα ήταν καλύτερα αν είχαμε και περισσότερες ώρες μέσα εκεί, στα εργαστήρια... τώρα που είμαστε και τελευταία χρονιά» (22^η συνέντευξη σελ. 477)

«Πάρα πολύ. Διότι στη θεωρία αν τα μάθεις θα είναι σαν να έχεις ένα κείμενο στο μυαλό σου. Ενώ στο εργαστήριο θα το πιάσεις και θα το καταλάβεις». (31^η συνέντευξη σελ. 531)

«Τα εργαστήρια πιστεύω ότι βοηθάνε περισσότερο από την θεωρία και ειδικά εδώ που προσπαθούμε να έχουμε εξελιγμένα εργαστήρια βοηθάνε πιστεύω πάρα πολύ για να μάθεις κάτι παραπάνω. Η θεωρία είναι πιο βαρετή, οι μαθητές βαριούνται και κάνουν φασαρία. Η πρακτική πάνω στα εργαστήρια είναι κάτι που εξασκείς καινούρια πράγματα» (24^η συνέντευξη σελ. 489)

«Τα εργαστήρια είναι ωραία, έχουνε πλάκα, ξεχνιέσαι. Άμα σου αρέσει και παρακολουθείς, μαθαίνεις πράγματα. Είναι ωραία γενικώς» (34^η συνέντευξη σελ. 531)

«Γενικά τα εργαστήρια βοηθούν αρκετά, διότι δίνουν την δυνατότητα την ειδικότητα που έχει επιλέξει κάποιος να την δει έμπρακτα και όχι μόνο θεωρητικά. Επομένως για τα άτομα που θέλουν να ασχοληθούν με την ειδικότητα είναι αρκετά χρήσιμα». (25^η συνέντευξη σελ. 494)

«Ε, με βοηθούνε να δω πως γίνεται αυτό που μαθαίνω, στην πράξη. Γιατί εντάξει, είναι καλή η θεωρία, αλλά όταν το κάνεις στην πράξη εσύ, ο ίδιος, είναι διαφορετικό. Ας

πούμε, ξέρεις ότι το παραμικρό λάθος μπορεί να στοιχίσει και σε βοηθάει να μάθεις καλύτερα». (29^η συνέντευξη σελ. 521)

Δ3.Μαθητεία-πρακτική άσκηση.

Ρωτήσαμε τους μαθητές, αν πιστεύουν ότι ένα τεχνικό επαγγελματικό σχολείο το οποίο θα περιλάμβανε στο πρόγραμμά του και ένα σύστημα μαθητείας (πρακτικής άσκησης) σε επιχειρήσεις, θα τους ήταν ωφέλιμο για την εμπέδωση της γνώσης.

Ο στόχος μας ήταν να ακούσουμε τις απόψεις τους, σε σχέση με την ενδεχόμενη ωφέλεια, την οποία θεωρούν ότι μπορεί να παρέχει μια τέτοια μικτή οργάνωση σχολείου, η οποία έχει εφαρμοστεί με επιτυχία σε κάποιες χώρες του εξωτερικού.

Όλων η άποψη ήταν θετική σε κάτι τέτοιο, και μάλιστα το θεωρούν σχεδόν όλοι, ως κάτι το οποίο θα τους βοηθούσε, όχι μόνο στην κατάκτηση της γνώσης αλλά και στο επαγγελματικό τους μέλλον.

«Σίγουρα γιατί θα μάθαινα ακριβώς τη δουλειά διότι εδώ δεν μαθαίνουμε λεπτομέρειες καθώς δεν έχουμε και τον κατάλληλο εξοπλισμό. Θα ήταν μια πολύ καλή γνώση πιστεύω» (1^η συνέντευξη σελ. 328)

«Βεβαίως θα βοηθούσε γιατί θα δουλεύαμε εκεί πέρα και θα μαθαίναμε περισσότερα πράγματα απ' ότι εδώ γιατί έχουν πιο εξελιγμένο εξοπλισμό εκεί και περισσότερο και θα ήταν καλύτερα για εμάς». (2^η συνέντευξη σελ. 333)

«Φυσικά και θα το ήθελα και ποιος δεν θα το ήθελε. Μακάρι να γινόταν» (3^η συνέντευξη σελ. 350)

«Πολύ καλό. Έχω και φίλο μου στο εξωτερικό που γίνεται έτσι και μου λέει πόσο καλά και διαφορετικά είναι ενώ όταν

φοιτούσε εδώ ήταν στα ίδια χάλια με εμένα». (5^η συνέντευξη σελ. 355)

«Πιστεύω ότι θα πήγαινα. Εξαρτάται βέβαια και πως θα το αντιμετώπιζαν στην αγορά εργασίας. Αν θα μου έδινε περισσότερες πιθανότητες να βρω δουλειά, ναι θα πήγαινα» (5^η συνέντευξη σελ. 355)

«Ναι, γιατί όντως εδώ μέσα είναι λίγο προστατευμένα τα πράγματα και μας τα παρουσιάζουν εύκολα και ιδανικά. Οπότε, όταν βγεις στη δουλειά, θα καταλάβεις ότι τα πράγματα δεν είναι έτσι... και θα μπορέσουμε ένα καταλάβουμε τι θα βρούμε μπροστά μας και πως θα αντιμετωπίσουμε κάποια πράγματα. Τα βιβλία τα παρουσιάζουν πολύ ιδανικά σε σχέση με αυτό που είναι» (8^η συνέντευξη σελ. 376)

«Θα ήταν θετικό προς τις γνώσεις και στην πράξη». (13^η συνέντευξη σελ. 411)

Στο ίδιο θεματικό πεδίο και με παρόμοιο στόχο ρωτήσαμε τους μαθητές, αν θα παρακολουθούσαν μετά το τέλος του επαγγελματικού λυκείου, ένα επιπλέον έτος συγκεκριμένης εξειδίκευσης, το οποίο πιθανό να περιελάμβανε και κάποιες θεωρητικές ώρες στο αντίστοιχο κομμάτι του αντικείμενου της ειδικότητάς τους, αλλά να περιλάμβανε περισσότερη πρακτική, έτσι ώστε να αποκτούσαν μια πιο ειδική γνώση σε συγκεκριμένα αντικείμενα.

Σχεδόν όλοι απάντησαν, ότι θα τους ενδιέφερε πολύ κάτι τέτοιο. Ακόμη και αυτοί οι οποίοι είχαν ως στόχο την τριτοβάθμια εκπαίδευση, και είχαν απορίες πώς θα γίνει κάτι τέτοιο, εφόσον θα γινόταν να πάρουν αναστολή σπουδών, σε περίπτωση που πετύχαιναν στις εξετάσεις, θα ήθελαν να το παρακολουθήσουν.

Φαίνεται λοιπόν, ότι οι μαθητές επιζητούν να αποκτήσουν εξειδικευμένες γνώσεις στο αντικείμενο το οποίο σπουδάζουν, διότι προφανώς θεωρούν ότι αυτό θα τους παρέχει μια ειδικότερη γνώση, η οποία θα τους επιτρέψει, να διεκδικήσουν με καλύτερους όρους το επαγγελματικό τους μέλλον.

«Σίγουρα γιατί άλλος ένας χρόνος θα βοηθούσε να μάθουμε περισσότερα. Αλλά εγώ θέλω να πάω μια βαθμίδα παραπάνω να μπω σε ένα πανεπιστήμιο να δώσω πανελλήνιες γιατί έχει πιο πολλές προοπτικές» (1^η συνέντευξη σελ. 328)

«Φυσικά και θα το ήθελα διότι όσα επιπλέον ξέρεις για το επάγγελμά σου τόσο καλύτερα για σένα. Θα βοηθούσε πιστεύω πολύ». (3^η συνέντευξη σελ. 350)

«Πιστεύω πως ναι, γιατί θα ήτανε μία γνώση παραπάνω που θα με βοήθαγε και αφού το τελειώνα, θα είναι... βασικά είναι σαν την πρακτική, το εξάμηνο πρακτικής. Θα 'ναι, νομίζω, κάτι ίδιο, έτσι; Ναι, θα το παρακολουθούσα» (4^η συνέντευξη σελ. 347)

«Πιστεύω ότι θα πήγαινα. Εξαρτάται βέβαια και πως θα το αντιμετωπίζαν στην αγορά εργασίας. Αν θα μου έδινε περισσότερες πιθανότητες να βρω δουλειά, ναι θα πήγαινα». (5^η συνέντευξη σελ. 355)

«Θα μπορούσα να δώσω μετά για σχολή;

-Αυτό, έστω ότι το έχεις κατοχυρώσει...

-Αα.

-Έστω ότι δίνεις και το έχεις κατοχυρώσει.

-Ναι, θα το ακολουθούσα.

-Θα το ακολουθούσες;

-Ναι». (8^η συνέντευξη σελ. 376)

«Θα το παρακολουθούσα, ναι» (19^η συνέντευξη σελ. 457)

«Ναι, σίγουρα γιατί είναι κάτι πάνω στην ειδικότητά μου».

(17^η συνέντευξη σελ. 443)

«Ναι, γιατί έχει τελειώσει και η αδερφή μου εδώ πέρα στο ΕΠΑΛ και έχει κάνει. Μετά το σχολείο έκανε ένα χρόνο πρακτική έξω –μικροβιολογία- και ήτανε πάρα πολύ καλό απέναντι στις αντιδράσεις που μπορεί να κάνουν. Θα ήταν πάρα πολύ καλό, να παρακολουθήσουμε άλλη μια χρονιά. Εντάξει, δεν μας κοστίζει κάτι». (22^η συνέντευξη σελ. 478)

«Θεωρώ πως από την στιγμή που αφορά το αντικείμενο που έχω επιλέξει, θα το παρακολουθούσα». (25^η συνέντευξη σελ. 495)

Δ4. Ατομική συνεισφορά στην βελτίωση της παρεχόμενης γνώσης.

Ρωτήσαμε τους μαθητές, τι πιστεύουν ότι πρέπει να κάνουν οι ίδιοι για να γίνει πιο αποτελεσματική η φοίτησή τους στο σχολείο.

Ο στόχος αυτής της ερώτησης, ήταν να μπορέσουμε να προσδιορίσουμε από τις απαντήσεις τους, αν θεωρούν, ότι υπάρχουν πράγματα τα οποία θα μπορούσαν να κάνουν ατομικά, ώστε η φοίτησή τους στο σχολείο να αποδώσει γνωστικά περισσότερο.

Σε αυτή την ερώτηση, υπήρξε σχεδόν σύμπτωση απόψεων όλων των ερωτηθέντων. Όλοι αναγνώρισαν, ότι πρέπει να διαβάζουν και να ασχολούνται περισσότερο με το σχολείο, ώστε να μπορούν να παίρνουν όσο περισσότερη γνώση γίνεται. Επιπλέον, επιβεβαίωσαν ξανά με τα λεγόμενά τους, ότι μεγάλο μερίδιο για την απόκτηση της γνώσης, έχει η ατομική προσπάθεια του καθενός. Ακόμη κάποιιοι παρατήρησαν, ότι για να μπορούν να κάνουν οι ίδιοι κάτι, πρέπει να αλλάξει το όλο κλίμα και να σταματήσει αυτή η χαλαρότητα, η οποία

υπάρχει σε αυτά τα σχολεία. Επίσης, φάνηκε σε κάποιους μια απροθυμία για να κάνουν το παραμικρό, διότι δεν έχουν κανένα κίνητρο από την κοινωνία και τους γύρω τους, αποτέλεσμα της απογοήτευσης, την οποία δημιουργεί η κρίση στην Ελλάδα σήμερα.

«Πρέπει κάποιος να κάτσει να ασχοληθεί λίγο με τα μαθήματα και όχι να έρχεται εδώ για χαβαλέ. Πιστεύω ότι και γι αυτόν θα περνά η ώρα πιο ευχάριστα και θα μαθαίνει και πιο χρήσιμα πράγματα που θα του χρησιμεύσουν στο τέλος στη δουλεία του αλλά και στην προσωπική του ζωή».
(1^η συνέντευξη σελ. 330)

«Να διαβάζεις, να προσέχεις αυτά που λένε οι καθηγητές, να ασχολείσαι με τις ασκήσεις σου και αυτά. Ε και να προσέχεις συνέχεια άμα θες να ακολουθήσεις κάτι σημαντικό στη ζωή σου». (2^η συνέντευξη σελ. 334)

«Να κόψω ο, τι απόσπαση μπορεί να είναι αυτό. Οτιδήποτε. Μπορεί ο υπολογιστής π.χ. Να προσηλωθώ στο μάθημα. Να πω ότι: 'Αυτή η χρονιά θα είναι χρονιά διαβάσματος και θα διαβάσεις για να περάσεις στις πανελλήνιες, να μπορέσεις να περάσεις στο ΤΕΙ. Για να περάσεις εντός Αθήνας π.χ., για να μην είσαι εκτός.', γιατί μου το 'χουνε πει και οι γονείς μου, ότι 'Κατερίνα, εντός Αθήνας.'. Και θα 'ναι... πιστεύω ότι ναι, θα πρέπει να βάλω τα δυνατά μου και να πετύχω αυτό που θέλω». (4^η συνέντευξη σελ. 348)

«Να διάβαζα περισσότερο». (5^η συνέντευξη σελ. 355)

«Προσωπικά εγώ, τίποτα. Δεν είναι στο χέρι μου. Είναι στο σύνολο πιο πολύ. Δηλαδή, είτε θα είμαι καλός εγώ είτε κακός, πάει με το σύνολο, δηλαδή καθηγητές, μαθητές. Όσο υπάρχει το κλίμα το «χαλαρά», «δεν γίνεται τίποτα», δεν

μπορεί να το αλλάξει ένα άτομο. Είναι στην πλειοψηφία πλέον». (6^η συνέντευξη σελ. 360)

«Να παρατηρώ τους καθηγητές. Δηλαδή, μας λένε κάτι το οποίο είναι ασαφές, ξέρω εγώ... δεν το προσπερνάμε, το λέμε. Ή δεν μου αρέσει το μάθημα, το λέω... δεν μου αρέσει ο τρόπος, θέλω να πω. Βρίσκω λύσεις, ε... προτείνω πράγματα που θα μπορούσαμε να κάνουμε πάνω στο μάθημα για να είναι πιο ενδιαφέρον. Αυτό». (8^η συνέντευξη σελ. 376)

«Κατ' αρχάς, άμα δεν διαβάζεις, τζάμπα θα δώσεις πανελλήνιες. Αλλά εντάξει... πώς το λένε... και τις μέρες μας, δεν μας δίνουν και οι μεγάλοι κίνητρο. Ας το πούμε κι έτσι.

-Μάλιστα.

-Μεγάλοι, εννοούμε, όχι τους γονείς μας.

-Η κοινωνία, η εξουσία...

-Ναι». (9^η συνέντευξη σελ. 386)

«Εγώ... εντάξει, κανονικά πρέπει να... ε... να γίνεις πιο σωστός. Πρέπει να είσαι πιο σωστός σ' αυτά που πρέπει να κάνεις, να μην χαζομεράς κι αυτά στην ώρα του μαθήματος... δηλαδή να είσαι πιο σωστός στο μάθημα». (11^η συνέντευξη σελ. 400)

«Να προσέχω, να είμαι καλός με όλους...». (12^η συνέντευξη σελ. 406)

«Εντάξει, να διαβάζω λίγο παραπάνω. Αλλά και το στάδιο στο οποίο βρίσκομαι, διαβάζω αρκετά. Κάνω το καλύτερο για μένα, αλλά αν ήθελα να κάνω κάτι παραπάνω, ίσως λίγο περισσότερο διάβασμα». (17^η συνέντευξη σελ. 443)

«Να διαβάζω πιο πολύ. Δηλαδή, να δίνω πιο πολλή σημασία στο σπίτι, όχι μόνο στο σχολείο. Εντάξει, ναι, μεγάλο ποσοστό στο σχολείο, αλλά όσο να πεις, οι καθηγητές δεν μπορούν να σου το βάλουν στο μυαλό μόνοι τους. Πρέπει να έχουμε κι εμείς θέληση ώστε να διαβάσουμε σπίτι. Να κάτσουμε 2- 3 ώρες να το διαβάσουμε, να το ξαναδιαβάσουμε, ώστε να τα καταλάβουμε. Άμα δεν κάτσουμε σπίτι και οι καθηγητές δεν μπορούν να κάνουν μαγικά». (22^η συνέντευξη σελ. 478)

«Περισσότερο διάβασμα, ενδιαφέρον. Να παρακολουθώ περισσότερο μέσα στην τάξη, γιατί είναι πιο εύκολη η παρακολούθηση παρά το διάβασμα στο σπίτι. Αυτό περισσότερο. Περισσότερο διάβασμα θέλω». (26^η συνέντευξη σελ. 502)

«Το διάβασμα και να προσέχεις στο μάθημα». (32^η συνέντευξη σελ. 536)

Δ5. Συνεισφορά καθηγητών και κράτους στην βελτίωση της παρεχόμενης γνώσης.

Ρωτήσαμε τους μαθητές, αν πιστεύουν, ότι οι καθηγητές τους κάνουν για το σχολείο αυτά που πρέπει και τι μπορούσαν να κάνουν περισσότερο, έτσι ώστε να βοηθήσουν το σχολικό περιβάλλον να γίνει καλύτερο και κυρίως να βοηθήσουν τους μαθητές να αποκτήσουν περισσότερη γνώση. Επιπλέον, τους ρωτήσαμε, τι πιστεύουν ότι πρέπει να κάνει το κράτος για αυτά τα σχολεία, ώστε να γίνουν όσο περισσότερο γίνεται αποτελεσματικά σε γνωστικό επίπεδο.

Ο στόχος μας ήταν μέσα από τις απαντήσεις τους, να αναδείξουμε τι οι μαθητές ζητούν να κάνουν περισσότερο οι καθηγητές τους και το κράτος, ώστε αυτού του είδους τα σχολεία να γίνουν πιο ελκυστικά, ενδιαφέροντα και αποτελεσματικά στο γνωστικό πεδίο.

Οι ερωτηθέντες λοιπόν απάντησαν στην πλειοψηφία τους, ότι θέλουν τους καθηγητές, να είναι πιο φιλικοί και ευχάριστοι κατά την διάρκεια των μαθημάτων, ώστε αυτά να γίνουν ελκυστικά για τους μαθητές. Να μην δείχνουν, ότι κάνουν αυτή την δουλειά απλά και μόνο από επαγγελματική υποχρέωση, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά και την διάθεση των μαθητών, στο να προσπαθήσουν περισσότερο για να αποκτήσουν τις γνώσεις που τους δίνουν. Επιπλέον είπαν, ότι χρειάζεται τα μαθήματα, να προσπαθούν να τα κάνουν με μεθόδους, οι οποίες θα δημιουργούν τις προϋποθέσεις στους μαθητές, να ενδιαφερθούν περισσότερο γι' αυτά. Ακόμη είπαν, ότι πρέπει να επιβάλλουν κανόνες και όρια στους μαθητές, ώστε να σταματήσει η σχετική χαλαρότητα η οποία επικρατεί, σε αυτά τα σχολεία και η οποία οδηγεί σε ένα βαθμό τους μαθητές, στο να τα απαξιώνουν. Σαφώς αναγνώρισαν, την διαρκή οικονομική απαξίωση των εκπαιδευτικών, μεσούσης της οικονομικής κρίσης, ως την πιθανή αιτία πολλών συμπεριφορών των δασκάλων, οι οποίες δεν δείχνουν, ότι αυτοί έχουν υπερβολικό ζήλο για τη δουλειά τους.

Για το κράτος είπαν, ότι πρέπει να αντιμετωπίσει αυτά τα σχολεία, ως ισότιμα με τα υπόλοιπα και όχι ως δεύτερης ποιότητας, να δώσει χρήματα για εξοπλισμούς, να δημιουργήσει νέα βιβλία και προγράμματα και απαραίτητα να επιμορφώσει τους καθηγητές. Φαίνεται λοιπόν από τις απαντήσεις των μαθητών, ότι ασπάζονται την άποψη, ότι το κράτος παραμελεί σε ένα βαθμό την τεχνική

εκπαίδευση και ζητούν από αυτό, εμμέσως πλην σαφώς, να κάνει τις ενέργειες τις οποίες πρέπει για να αλλάξει τα κακώς κείμενα.

«Πιστεύω ότι πρέπει να δώσει κίνητρα στους καθηγητές αμοιβές παραπάνω για να βελτιωθούν ώστε να δίνουν πιο πολλές γνώσεις στα παιδιά. Επίσης πρέπει να εξοπλίσει σύγχρονα τα εργαστήρια γιατί η τεχνολογία έχει προχωρήσει. Δηλαδή πρέπει να δώσει χρήματα». (1^η συνέντευξη σελ. 329)

«Το κράτος τι πιστεύεις ότι έπρεπε να κάνει για το σχολείο; Για να το κάνει πιο καλό; Τα συγκεκριμένα σχολεία.

-Να βελτιώσει τα εργαστήρια. Να τα εξοπλίσει πιο πολύ. Ε...

-Τους δασκάλους;

-Μερικοί δασκάλοι να... γιατί μερικοί δασκάλοι δεν κάνουν σωστά τη δουλειά τους. Ξέρουνε να μας μάθουν. Προσπαθούν να μας μάθουν αλλά δεν έχουν τον τρόπο.

-Και πώς πιστεύεις ότι θα βοηθούσε το κράτος σ' αυτό; Αν τους επιμόρφωνε, δηλαδή;

-Ναι. Να τους μάθαιναν περισσότερα πράγματα για να μπορούσαν να κάνουν καλύτερα τη δουλειά τους.

- Να τους επιμορφώσει στην ουσία.

-Ναι. Όχι να τους διώξει.

-Οι καθηγητές για το σχολείο, πιστεύεις ότι πρέπει... ότι κάνουν αυτό που πρέπει; Τι περιμένεις εσύ από αυτούς;

-Γνώσεις πολλές να μας δώσουν.

-Γνώσεις. Σας δίνουν;

-Ναι. Οι περισσότεροι μας δίνουν αρκετές γνώσεις.

-Θα θέλατε ακόμα περισσότερο ή όχι;

-Αυτές που ορίζουνε. Αυτές που ορίζει το κράτος. Αυτές».

(2^η συνέντευξη σελ. 334)

«Το κράτος αφού βλέπει ότι τα παιδιά από τα ΕΠΑΛ βγαίνουν με πολύ χαμηλό επίπεδο μόρφωσης έπρεπε να τα είχε αλλάξει όλα. Αφού βλέπουν ότι το μέχρι τώρα σύστημα δεν βγάζει πουθενά.

Πιστεύω ότι οι καθηγητές δεν μπορούν να κάνουν πολλά πράγματα. Ότι μπορούν το κάνουν. Τα παιδιά έρχονται με μια κακή αντίληψη για το σχολείο που όσο και ελκυστικότερο να προσπαθήσουν να κάνουν το μάθημα δεν θα καταφέρουν και πολλά». (5^η συνέντευξη σελ. 355)

«Γενικά πιστεύω ότι το κράτος θα μπορούσε να είναι λίγο πιο σκληρό σε θέματα διαπαιδαγώγησης. Δηλαδή από την αρχή να μην αφήνανε το ΕΠΑΛ στο έλεος του Θεού όπως το έχουν αφήσει και να το έχουν συμμαζεμένο όπως έχουν το γενικό. Δηλαδή να ήταν πιο σκληρά τα πράγματα, δηλαδή οι μαθητές να ήταν σαν πιεσμένοι κάπως. Δηλαδή να έπρεπε να το κάνουν αυτό που κάνουν χαλαρά, δηλαδή σωστά.

Οι καθηγητές, πιστεύω, πρέπει να αρχίσουν να γίνονται πιο φιλικοί και πιο χαρούμενοι. Δηλαδή να θέλουν να κάνουν το μάθημά τους. Δηλαδή να μην έρχονται στην τάξη με διάθεση 'Δεν μπορώ να κάνω μάθημα. Πάλι σας έχω. Είμαι κουρασμένος.'. Να θέλουν... να έχουν λίγο θέληση οι καθηγητές». (6^η συνέντευξη σελ. 360)

«Καταρχάς, να μην είναι όλοι οι καθηγητές της άποψης ότι 'θα μπορούμε μέσα στην τάξη, θα πούμε δυο λόγια και θα

φύγουμε'. Δεν είναι όλοι έτσι, ευτυχώς. Σας το είπα και πριν ότι τα κατανοούν τα παιδιά. Επίσης, να αλλάξουν κάποια βιβλία. Ας πούμε, τα βιβλία μας, μερικά είναι παλιά. Είναι πριν από κάτι δεκαετίες. Έχουν αλλάξει τα πράγματα κι εμείς είμαστε αναγκασμένοι στις πανελλήνιες να πάμε να γράψουμε αυτά που έλεγε το παλιό το βιβλίο κι ας μην ισχύουν. Αυτό είναι λίγο τρελό, πιστεύω.

-Ο τρόπος διδασκαλίας; Αν υπήρχαν ομάδες, αν είναι να υπήρχαν project...-

-Αυτό ήθελα να σας πω. Ότι με τις εργασίες, δηλαδή με τα project, πιστεύω ότι πιο πολύ μαθαίνει το παιδί. Δηλαδή τώρα, με το να κάθεται να παπαγαλίζει το βιβλίο, δεν είναι απόλυτο το ότι θα το καταλάβει κιόλας και ότι θα το κατανοήσει. Σίγουρα, θα πάει να γράψει αυτά που γράφει το βιβλίο αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι θα το ξέρει κιόλας. Ενώ άμα τους βάλουμε μια εργασία, στην οποία θα τους πει 'Ποια είναι η άποψή σου γι' αυτό το θέμα;' Και να αρχίσουν να τα λένε, είναι αλλιώς τότε γιατί τότε καταλαβαίνεις ότι το έχει καταλάβει και ο μαθητής.

-Θα κέρδιζε και το ενδιαφέρον το δικό σας ένας τέτοιος τρόπος;

-Ναι, σίγουρα. Είχαμε κάνει και πέρυσι και ήταν πολύ ωραία.

-Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει το κράτος για το σχολείο – το συγκεκριμένο, το επαγγελματικό;

-Σίγουρα να ενισχύσει τη φήμη του γιατί, εντάξει, κακά τα ψέματα, δεν το έχουν και σε πολλή υπόληψη. Στο εξωτερικό, στη Γερμανία, το 64% νομίζω των παιδιών,

επιλέγουν να πάνε σε ΕΠΑΛ απ' ότι έχω ακούσει. Αυτό δεν θα έπρεπε να γίνει και στην Ελλάδα;

-Είμαστε χώρα εργατική. Δεν θα έπρεπε τα τεχνικά λύκεια να έχουν μεγαλύτερη ώθηση από τα παιδιά; Βέβαια, έχει ένα κακό. Είναι πολύ εξειδικευμένο. Αυτό. Δηλαδή εγώ πιστεύω ότι θα έπρεπε να έχουμε μια πιο πολυμερή ενημέρωση στα πράγματα, σε όλα. Ας πούμε, αρχαία, θα ήθελα πάρα πολύ να 'κάνω. Μου λείπουν. Έχω να κάνω από το γυμνάσιο και μου λείπουν πάρα πολύ. Αλλά από εκεί και πέρα όμως, τα παιδιά έχουν βάλει ένα στόχο, ότι θέλουν να περάσουν εκεί. Γιατί δηλαδή να μπαίνουν από το γενικό; Να δίνουν πανελλήνιες, να 'χουν άλλο άγχος, ενώ το κράτος θα μπορούσε να διασφαλίσει μία άλλη φήμη για τα ΕΠΑΛ... να έρθουν ατ παιδιά εδώ πέρα, να περάσουν εκεί που θέλουν πολύ πιο εύκολα.

Αρχικά, να εξακολουθούν να προσπαθούν. Δηλαδή να μην σταματήσουνε γιατί κι αυτοί... έχει κατέβει πολύ ο μισθός τους και δεν ξέρω κατά πόσο είναι εύκολο και με τι διάθεση έρχονται να κάνουν μάθημα. Αλλά από τη στιγμή που αυτή είναι η δουλειά τους και πιστεύω ότι θα τους αρέσει κιόλας, να συνεχίσουν να προσπαθούνε. Να έχουν υπομονή απέναντι στα παιδιά και να διδάσκουν το μάθημά τους όσο καλύτερα μπορούν. Και καμιά φορά να ξεφεύγουν κι από αυτά που λέει μέσα το βιβλίο, να φεύγουν και παραπάνω από αυτό που κάνουμε μέσα στην τάξη». (7^η συνέντευξη σελ. 368)

«Για τα σχολεία, ε... να δώσει περισσότερη βάση σε αυτά. Κάποια στιγμή λέγανε να τα κλείσουνε κιόλας -είχε

διαδοθεί μια τέτοια φήμη- οπότε, γιατί; Επίσης, να μπορούμε... να υπάρξει επαγγελματική αποκατάσταση μετά ή μετά τις σχολές, όπως στο εξωτερικό, ας πούμε. Βιβλία, εννοείται... θέλουν αλλαγή και στον τρόπο που γράφονται και στις πληροφορίες που έχουν μέσα.

-Οι καθηγητές...

-Τι πρέπει να αλλάξουν;

-... τι πρέπει, κατά τη γνώμη σου, να αλλάξουν;

-Οι καθηγητές πλέον, έχουν ένα ελαφρυντικό, ότι τους μειώνουν πάρα πολύ τον μισθό. Οπότε, ο κάθε άνθρωπος, λογικό είναι να χάνει το ενδιαφέρον του. Δεν έχει κίνητρο. Πιστεύω όμως, ότι όταν... αν παραιτηθούμε όλοι, δεν θα μπορέσουμε να κάνουμε τίποτα. Οπότε, να έρθει το αντίθετο. Αντί να μην ενδιαφέρονται, να ασχοληθούν περισσότερο.

-Με τον τρόπο διδασκαλίας;

-... και να έρθουν πιο κοντά στα παιδιά, πιστεύω. Όταν αρχίζουν να φωνάζουν και να βγάζουν τα παιδιά έξω επειδή κάνουν φασαρία ή επειδή είπαν κάτι, πιστεύω ότι... ας πούμε, πέρυσι είχα μία καθηγήτρια που δεν είχε βγάλει ποτέ παιδί έξω, ούτε φώναζε κι όμως, όλοι την παρακολουθούσαμε... χωρίς να τους ενδιέφερε, γιατί υπήρχαν και παιδιά που δεν τους ενδιέφερε το μάθημά της. Είχε μεταδοτικότητα, είχε έρθει κοντά μας. Μας εξηγούσε τους λόγους που εκείνη θα έκανε τη δουλειά της -γιατί θέλει να ασχοληθεί με αυτό. Πιστεύω ότι όλοι έπρεπε να είναι έτσι και όχι να διδάσκουν... να λένε αυτό που είναι να πουν κι απλά να φεύγουν.

-Ο τρόπος διδασκαλίας; Έτσι όπως τον κάνουν, σ' αρέσει;
-Ναι. Σε κάποια μαθήματα, ναι. Σε κάποια άλλα θα μπορούσε να είναι καλύτερος. Δηλαδή, είναι λίγο δύσκολα τα μαθήματα που είναι λίγο πιο θεωρητικά. Πιστεύω ότι τα παραδείγματα, το να μας δώσουν πλάνα από εταιρείες υπαρκτές, ειδικά στον συγκεκριμένο τομέα... δεν ξέρω... άλλους τρόπους για να μας εξηγήσουν αυτά που λένε τα βιβλία». (8^η συνέντευξη σελ. 377)

«Ε, σ' αυτήν την ώρα που έχω, θα μπορούσε να υπάρχει ένα πεντάλεπτο διάλειμμα. Θα μπορούσαν, κάποια μαθήματα να μας τα κάνουν πιο ευχάριστα. Αυτό... ή να μας κάνουν κάποια μαθήματα που είναι πολύ δύσκολα, πιο εύκολα. Αυτό.

-Πιστεύεις ότι αν γινόταν η διδασκαλία με άλλους τρόπους (σε ομάδες με εργασίες, με project) θα ήταν καλύτερα τα πράγματα;

-Ναι, π.χ. που είχαμε εμείς πέρυσι project, είχαμε μια εργασία να φτιάξουμε ένα σπίτι. Ήταν ευχάριστο γιατί μάθαμε πως φτιάχνουμε τον πίνακα, τις λάμπες κι όλα αυτά. Ήταν ευχάριστο που περάσαμε.

-Μάλιστα. Το κράτος, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει γι' αυτά τα σχολεία, τα τεχνικά; Να αλλάξει τις μεθόδους διδασκαλίας; Να επιμορφώσει τους καθηγητές; Να...

-Θα μπορούσε να...

-... τα χρηματοδοτήσει;

-Να χρηματοδοτήσει κάποια σχολεία. Να βάλουν προτζέκτορες ώστε να... κάποια πράγματα που δε μπορούν

να τα καταλάβουν οι μαθητές, γιατί δε βολεύονται, να γινόντουσαν μ' αυτό το είδος του μαθήματος.

- Οι καθηγητές τι πρέπει να κάνουν, πιστεύεις, για το σχολείο; Σε σχέση με τον τρόπο διδασκαλίας τους, σε σχέση με το...

-Να προσπαθούν να μας βρουν τρόπους, να γίνεται ευχάριστα το μάθημα». (10^η συνέντευξη σελ. 392)

«Ε... εντάξει τώρα... είναι και οι συνθήκες έτσι, είναι η εποχή. Εντάξει, υπάρχουν πολλά πράγματα να διορθώσει το κράτος... τα μέσα, που είπαμε, πιο προηγμένης τεχνολογίας. Εγώ προσωπικά θα 'θελα κι έναν φύλακα, έναν φρουρό στο σχολείο. Εντάξει, δεν υπάρχουν λεφτά γι' αυτή τη θέση τώρα. Ε... και το πιο βασικό, να αξιολογηθούν οι καθηγητές. Εντάξει... και να φύγουν όλοι αυτοί που δεν δικαιολογούν τον μισθό τους -και είναι πάρα πολλοί αυτοί.

-Οι καθηγητές, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν για το σχολείο;

-Αυτό είναι δύσκολη ερώτηση.

-Τι πρέπει να κάνουν; Να αλλάξουν τον τρόπο που διδάσκουν; Να γίνουν πιο ελκυστικοί; Να γίνουν πιο... να βάζουνε τα όρια; Να γίνονται πιο αυστηροί; Να επιμορφωθούν; Τι πιστεύεις;

-Με την τωρινή στάση των καθηγητών, οι καθηγητές έχουνε πετύχει ένα καλό κλίμα με τους μαθητές. Υπάρχουν πολύ καλές σχέσεις μαθητή, καθηγητή -κάτι που δεν υπάρχει στο γενικό. Δηλαδή, στο γενικό θα μιλάνε όλοι με τα χειρότερα λόγια για τους καθηγητές. Από την άλλη τώρα, αυτές οι επιλογές υπάρχουν: είτε θα είσαι χαλαρός

και θα έχεις την αγάπη των ,μαθητών είτε θα είσαι σκληρός, θα κάνεις τη δουλειά σου και... θα έχει, έτσι, ένα πολεμικό κλίμα να το πω, με τους μαθητές. Κάπως έτσι είναι.

-Δεν μπορεί να το αλλάξει ο καθηγητής αυτό; Και να κάνει και τη δουλειά του και να βγάζει δουλειά και να ανεβάζει το ενδιαφέρον και να είναι και αγαπητός;

-Ναι ναι, θα μπορούσε να τα συνδυάσει όλα αυτά, αλλά τώρα... κατά πόσο θα μπορούσε να τα συνδυάσει ένας καθηγητής της παλιάς γενιάς; Αυτά είναι άλλο πράγμα. Νομίζω είναι... νομίζω δεν μπορεί να τα καταφέρει ένας καθηγητής παλιάς γενιάς. Έχει μάθει έτσι. Οπότε, αυτό που είπαμε και πριν: να έρθουν νεοί σιγά σιγά και νέα παιδιά, έτσι μορφωμένοι αν βάλουν έτσι νέες... καταλάβετε, νέες».
(15^η συνέντευξη σελ. 427)

«Εμ, ναι. Θα μπορούσαν να αλλάξουν τρόπο διδασκαλίας. Να το κάνουν λίγο πιο ευχάριστο για να μπορούν να προσέξουν όλοι... να προσέξει όλη η τάξη. Αλλά, πιστεύω ότι και πάλι δεν θα φταίνε οι καθηγητές πιο πολύ, θα φταίνε πιο πολύ τα παιδιά γιατί όταν φωνάζουν μέσα στην τάξη όλα τα παιδιά, ο καθηγητής δεν μπορεί να κάνει μάθημα γιατί όλη την ώρα προσπαθεί να σταματήσει τους άλλους. Οπότε, όλο το μάθημα δεν γίνεται σωστά.

-Τι πρέπει να κάνει το κράτος για το σχολείο;

-Κάποια μαθήματα που είναι σημαντικά, εγώ πιστεύω ότι πρέπει να τα βάλουν περισσότερες ώρες. Ας πούμε, σ' αυτά που δίνουμε εμείς πανελλήνιες φέτος, μας τα έχουν βάλει – κάποια μαθήματα- λιγότερες ώρες από άλλα μαθήματα

που είναι πιο ασήμαντα για εμάς φέτος. Αυτό, να βάζανε περισσότερες ώρες αυτά τα μαθήματα. Πιστεύω, θα ήταν πολύ καλύτερα». (18^η συνέντευξη σελ. 362)

«Κάνουν αρκετά, πιστεύω. Έχουν κάνει πάρα πολλά. Δηλαδή, ασχολούνται με το θεατρικό, μας μαθαίνουν κι άλλα πράγματα, περιβαλλοντική, αθλήματα με τον κύριο γυμναστή... πολλά. Είναι αρκετά αυτά που μας κάνουν, για ένα ΕΠΑΛ.

-Εάν η διδασκαλία γίνονταν ας πούμε, με συμμετοχή δικιά σας, με project, σε ομάδες, θα ήταν καλύτερα;

-Ναι. Και αυτό θα ήταν καλό.

-Το κράτος, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει για τα σχολεία;

-Εντάξει, το κράτος πρέπει λίγο να διορθώσει τα σχολεία.

Δηλαδή, να έχουνε λίγο πιο καλό πρόγραμμα γιατί εντάξει, όσο να πεις, το σχολείο είναι λίγο προς το φλου, να το πούμε έτσι. Το έχουν αφήσει λίγο ελεύθερα. Κάνει ο καθένας ο, τι θέλει μέσα στο σχολείο. Αυτό πρέπει να κοπεί λίγο από το κράτος. Δηλαδή, να μπει νόμος, αλλά να τηρηθεί ο νόμος. Γιατί, εντάξει και τώρα υπάρχουν νόμοι αλλά δεν τηρείται κανένας. Αυτό. Να μπει ένας σοβαρός νόμος που εντάξει, άμα δεν τηρείται, το παιδί να φεύγει από το σχολείο. Αυτός ο νόμος πρέπει να μπει, για μένα. Εντάξει τώρα, το κράτος θα αποφασίσει.

-Από λεφτά, επιμορφώσεις, τ' να τ' άλλο;

-Εντάξει, λεφτά... δεν υπάρχουν δουλειές, δεν υπάρχουν από εδώ από εκεί, οι γονείς εντάξει, τα βρίσκουνε δύσκολα. Άλλοι είναι καλά οικονομικά, άλλοι είναι πολύ χαμηλά. Αναλόγως τώρα, τι οικογένεια θα πετύχεις. Εντάξει». (22^η

συνέντευξη σελ. 478)

«Αρχικά πρέπει να έρθουν πιο κοντά στον μαθητή, να πλησιάσουν τα παιδιά να τα φέρουν κοντά τους ώστε τα παιδιά να αισθανθούν πιο άνετα και έτσι θα θέλουν να αποδώσουν

Το κράτος τι πρέπει να κάνει;

Να το εξοπλίσει γιατί κάποια πράγματα λείπουν και δεν μπορούμε να τα διδαχθούμε και επίσης να ετοιμάσουμε κάποια πράγματα για να τα δείχνουμε στα παιδιά που έρχονται από τα γυμνάσια. Δεν έχουμε τα υλικά, η πρέπει να τα μαζέψουμε από παλιές συσκευές η να τα αγοράσουμε». (30^η συνέντευξη σελ. 527)

«Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν οι καθηγητές για το σχολείο;

-Περισσότερο ενδιαφέρον. Πολύ περισσότερο ενδιαφέρον.

-Να αλλάξουν τους τρόπους προσέγγισης, διδασκαλίας;

-Ναι, τους τρόπους. Περισσότερα project, όπως είπατε και προηγουμένως, περισσότερες ομαδικές εργασίες. Αυτά.

-Μάλιστα. Το κράτος για το σχολείο, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει;

-Πολλά.

-Δηλαδή; Πες μου μερικά.

-Αυτό με τις απουσίες προφανώς, γιατί είναι λίγο το όριο... και γενικά να μας έχει περισσότερο σε... στα όπα όπα... όχι στα όπα όπα, δεν μου έρχεται τώρα η λέξη, να το προσδιορίσω. Να ενδιαφέρονται περισσότερο για εμάς. Να ασχολούνται περισσότερο με τον μαθητή. Περισσότερα βιβλία, βιβλιοθήκες». (26^η συνέντευξη σελ. 502)

Δ6. Γνώση και επαγγελματική εξέλιξη.

Ρωτήσαμε τους μαθητές να μας απαντήσουν, αν πιστεύουν ότι οι γνώσεις που παίρνουν στα τεχνικά επαγγελματικά σχολεία, θα τους βοηθήσουν στην μετέπειτα επαγγελματική τους ζωή.

Είχαμε ως στόχο να δούμε την άποψη την οποία έχουν, για την χρησιμότητα των γνώσεων που παίρνουν, σε αυτού του είδους τα σχολεία.

Κρίνοντας τις απαντήσεις σε γενικό πλαίσιο, βλέπουμε ότι οι ερωτηθέντες πιστεύουν, ότι η γνώση την οποία αποκομίζουν από τη φοίτησή τους στο σχολείο, θα τους χρησιμεύσει στο εργασιακό τους μέλλον. Επιπλέον, τόνισαν αρκετοί, ότι θα μπορούσε να ήταν περισσότερη και πιο εξειδικευμένη. Κάποιοι παρατήρησαν, ότι για να δουλέψουν στη πραγματική εργασία αργότερα, θα χρειαστούν και άλλη εκπαίδευση στους χώρους εργασίας, υπονοώντας έτσι, ότι η γνώση που παίρνουν θα ήθελαν να είναι περισσότερη, ώστε να έχουν επαγγελματική επάρκεια μόλις αποφοιτήσουν. Επίσης, αυτοί οι οποίοι σκόπευαν να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε ανώτερο επίπεδο, θεωρούν, ότι η γνώση από το σχολείο σε κάποιους τομείς, κατά βάση των ειδικοτήτων, θα τους κάνει πιο εύκολη την παρακολούθηση αργότερα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

«Ναι γιατί μου έχουν πει και παιδιά που έχουν τελειώσει και έχουν δουλέψει σε συνεργείο ότι χρειάζεται και πάρα πολύ θεωρεία αλλά και αυτά που κάνουμε στα εργαστήρια διότι πρέπει να ξέρεις τα πάντα διότι χρειάζεται πάρα πολύ και η ονοματολογία και μου έχουν πει ότι αυτά που κάνουμε στα εργαστήρια δεν είναι τίποτε σε σχέση με αυτά που κάνουν σε ένα συνεργείο. Δηλαδή μου έχουν πει ότι στα συνεργεία κάνουν πάρα πολύ διαφορετικά πράγματα τα

οποία δεν τα έχεις δει καν στο σχολείο» (1^η συνέντευξη σελ. 328)

«Θα ήθελα περισσότερες γνώσεις. Δεν ξέρω αν θα βοηθήσουν προς το παρόν με βοηθά το μυαλό μου η θέλησή μου τα χέρια μου και έτσι πιστεύω ότι θα τα πάω καλά με αυτές της λίγες γνώσεις που προσπαθώ να πάρω από εδώ. Μερικές γίνονται κατανοητές μερικές άλλες είναι πολύ δυσκολονόητες. Πρέπει να νοιαστούμε λίγο για την παιδεία για τα παιδιά. Στην ουσία φταίνε όλοι μαζί που έχει δημιουργηθεί όλο αυτό το χάος» (3^η συνέντευξη σελ. 219)

«Πιστεύω ότι με τις γνώσεις που έχω πάρει πρέπει να με βοηθήσουν στη δουλειά που θα πάω. Αλλιώς από μόνος μου δεν είμαι ικανός με αυτά που ξέρω να δουλέψω». (5^η συνέντευξη σελ. 354)

«Ξέρω ότι αυτά θα τα βρω μπροστά μου στο ΤΕΙ, αργότερα. Οπότε, σίγουρα είναι σωστά, καλά... σίγουρα θα μου χρησιμεύσουν κάπου». (7^η συνέντευξη σελ. 366)

«Βέβαια μου φαίνονται χρήσιμα, γιατί και στα εργαστήρια κάνεις μια εξάσκηση –να το πούμε έτσι- για το ΤΕΙ, άμα πας. Κι άμα δεν πας, είναι... κάτι θα μάθεις εκεί πέρα» (9^η συνέντευξη σελ. 383)

«Ε ναι. Γι' αυτό και βέβαια διαλέγεις αυτή την ειδικότητα... για να μπορέσεις να μάθεις τη δουλειά και μετά να βγεις έξω και να... να μπορείς να βγάλεις... να δουλέψεις και να ζήσεις» (11^η συνέντευξη σελ. 399)

«Για το παιδί που θέλει να ασχοληθεί με την πληροφορική, είναι οι βάσεις. Είναι μια καλή αρχή. Μετά το εξελίσσεις και μόνος σου και όσο ζεις μαθαίνεις». (15^η συνέντευξη σελ.

425)

«Γενικότερα, εντάξει... είναι κάποιες από τις γνώσεις οι οποίες μπορεί να μου χρειαστούν. Δεν είναι σίγουρο αλλά εντάξει, ίσως μου χρειαστούν κάπου. Της ειδικότητας σίγουρα θα μου χρειαστούν αν εξασκήσω το επάγγελμα» (17^η συνέντευξη σελ. 442)

«Να σας πω την αλήθεια, δεν ξέρω. Αυτές που παίρνουμε εδώ πέρα είναι μία βάση πιστεύω, την οποία... φτιάχνεις ένα καλούπι εδώ πέρα και μετά με τον καιρό, θέλεις μια εμπειρία για να τις αποκτήσεις. Οπότε, εδώ πέρα παίρνεις τον βασικό σκελετό, βλέπεις πως είναι τα πράγματα πάνω κάτω και μετά συνεχίζεις από μόνος σου». (20^η συνέντευξη σελ. 461)

«Πάρα πολύ, όχι τόσο στον τομέα τον τεχνικό όσο στον θεωρητικό τομέα και στο ΤΕΙ αργότερα» (30^η συνέντευξη σελ. 527)

Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων στις ομάδες ερωτήσεων του παραπάνω θεματικού άξονα διαπιστώνουμε, ότι οι μαθητές είναι ευχαριστημένοι από την ποιότητα της γνώσης που παίρνουν φοιτώντας στα ΕΠΑΛ και μάλιστα ζητούν και ακόμη περισσότερη. Παρατηρούμε λοιπόν μια θετική στάση των ερωτηθέντων απέναντι στην γνώση την οποία παρέχουν αυτού του είδους τα σχολεία, η ποιότητα της οποίας θεωρούν οι ερωτηθέντες, ότι σε γενικές γραμμές βελτιστοποιείται από την προσφορά των καθηγητών και δεν δημιουργούνται σοβαροί φραγμοί για την απόκτησή της από τους αδιάφορους συμμαθητές. Επιπροσθέτως οι ερωτηθέντες αναφέρουν, ότι καλύτερη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και μεγαλύτερη χρηματοδότηση των σχολείων από το κράτος καθώς και η ύπαρξη

πρακτικής άσκησης ή εξειδίκευσης θα ωφελούσε σαφώς το γνωστικό επίπεδο. Όμως, είναι όπως φαίνεται από τις απαντήσεις τους απολύτως πεπεισμένοι, ότι το κύριο βάρος σε σχέση με το βαθμό στον οποίο θα κατακτήσουν την προσφερόμενη γνώση το έχουν οι ίδιοι. Φαίνεται ξεκάθαρα από τις απαντήσεις τους, ότι θεωρούν ότι ο σημαντικότερος παράγοντας στην κατάκτηση της γνώσης είναι η ατομική τους θέληση να μάθουν και ο βαθμός της προσπάθειας τον οποίο θα καταβάλουν για αυτό το σκοπό. Έτσι και από τις απαντήσεις και αυτού του θεματικού άξονα, επιβεβαιώνεται σε μεγάλο βαθμό η άποψη του Charlot περί της σπουδαιότητας της ατομικής ευθύνης του ίδιου του μαθητή και της ατομικής του θέλησης για προσπάθεια στο να μάθει ή όχι και συνεπώς να χαρακτηριστεί ως επιτυχημένος ή όχι στη σχολική του διαδρομή.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όταν ξεκινήσαμε να σχεδιάζουμε αυτή την έρευνα, καθορίζοντας το θέμα και τους στόχους, είχαμε επηρεαστεί από δύο δεδομένα. Το πρώτο, ήταν η κοινωνιολογική προσέγγιση την οποία έκανε ο Charlot, σύμφωνα με την οποία η ατομική ευθύνη του υποκειμένου, έπαιζε τον πρώτο ρόλο στην πρόκτηση της γνώσης, την οποία ο μαθητής θα έπαιρνε από το σχολείο, γεγονός που θα καθόριζε και όλη τη σχολική του διαδρομή. Είναι μια κοινωνιολογική προσέγγιση, η οποία χωρίς να αγνοεί παντελώς μια σειρά εξωγενών παραγόντων, οι οποίοι επηρεάζουν αυτή την πρόκτηση της γνώσης και κατά συνέπεια τη σχολική επίδοση του μαθητή, υποβιβάζει τη σπουδαιότητά τους, όταν αυτοί συναντούν την ατομική θέληση του για μάθηση. Η συγκεκριμένη άποψη, μας δημιούργησε ένα τεράστιο προβληματισμό σε σχέση με όλα αυτά με τα οποία είχαμε μεγαλώσει, και τα οποία καθόριζαν την ατομική κοινωνικοπολιτική μας στάση, περί ευθύνης της περιρρέουσας κοινωνικής πραγματικότητας, η οποία όμως είχε αρχίσει να αμφισβητείται εκ των έσω, λόγω της προσωπικής μας επιστημονικής διαδρομής αλλά και της αντίστοιχης διαδρομής οικείων μας, ανηκόντων στο ίδιο κοινωνικοοικονομικό επίπεδο.

Το δεύτερο ήταν, ότι καθώς τις τελευταίες δύο δεκαετίες λειτουργούμε ως εκπαιδευτικοί στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, έχουμε προσωπικά βιώσει διαδρομές μαθητών μας, οι οποίες επιβεβαίωναν αυτά τα οποία υποστηρίζει ο Charlot, ότι δηλαδή η ατομική θέληση του κάθε μαθητή είναι αυτή η οποία τελικά θα κρίνει την όλη πορεία του στο σχολείο και στη γνώση, ανεξάρτητα του είδους του σχολείου και τις περισσότερες φορές, ανεξάρτητα από την υπάρχουσα πιθανόν αντίξοχη κοινωνική πραγματικότητα. Αυτό κατά την άποψή μας συμβαίνει, επειδή το κοινωνικό, οικογενειακό και

οικονομικό περιβάλλον του μαθητή μπορεί να αποτελεί μια ικανή συνθήκη, η οποία θα είναι καθοριστική για την σχολική του πορεία αλλά δεν είναι και αναγκαία. Με απλά λόγια δηλαδή αυτά τα περιβάλλοντα μπορούν δυνητικά αλλά όχι υποχρεωτικά να επηρεάσουν την όλη πορεία του μαθητή. Θεωρούμε λοιπόν, ότι αυτή η επιρροή θα είναι ανάλογης βαρύτητας η οποία εξαρτάται από το πόσο ο ίδιος ο μαθητής, αντιπαραθέτοντας την ατομική του θέληση και ευθύνη, επιτρέψει να τον επηρεάσει .

Τα παραπάνω δεδομένα λοιπόν μας δημιούργησαν ένα κατά αρχάς προσωπικό προβληματισμό, ο οποίος σε συνδυασμό με το αντίστοιχο επιστημονικό ενδιαφέρον, μας οδήγησαν στην ερευνητική εργασία μας. Ο τελικός στόχος μας ήταν, να διερευνήσουμε αν οι μαθητές των ΕΠΑΛ πιστεύουν, ότι αποκτούν γνώση φοιτώντας σε αυτά και κατά πόσο αυτή η δυνατότητα απόκτησης, αν υφίσταται, καθορίζεται και ως ποιο βαθμό από άλλους εξωγενείς παράγοντες, εκτός από τη θέληση των ίδιων των μαθητών.

Αρχικά διατυπώσαμε το ερώτημα, ως προς το κίνητρο του να επιλέξουν το συγκεκριμένο τύπου λυκείου. Από ότι φάνηκε από τις απαντήσεις σχεδόν του συνόλου των ερωτηθέντων, δεν ήταν η φήμη του, ότι είναι πιο εύκολο, αλλά ότι θα τους έδινε εκτός από το απολυτήριο λυκείου και ένα πτυχίο μιας ειδικότητας και μια ευκολότερη δυνατότητα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Επιπλέον υποστήριξαν, ότι κάποια μαθήματα που θα διδασκόντουσαν στα ΕΠΑΛ, τους φαινόταν πιο ενδιαφέροντα από τα μαθήματα του γενικού λυκείου και αυτό ήταν ένα πρόσθετο κίνητρο το οποίο καθόρισε την επιλογή τους. Υποστήριξαν επίσης, ότι παρόλη την κακή φήμη που έχουν αυτά τα σχολεία, δεν αντιμετώπισαν ουσιαστικές αντιδράσεις σε σχέση με την επιλογή

τους να φοιτήσουν σε αυτά. Μάλιστα πολλοί εξ αυτών, δέχτηκαν και παρότρυνση από το στενό τους περιβάλλον και είπαν, ότι η επιλογή τους δεν άλλαξε σε τίποτε τις προηγούμενες κοινωνικές τους σχέσεις.

Επίσης, από τις απαντήσεις τους διαπιστώσαμε, ότι οι μαθητές αισθάνονται σε γενικές γραμμές καλά στα σχολεία τους, παρόλο ότι δεν θεωρούν τη γενικότερη ποιότητα των μαθητών στα συγκεκριμένα σχολεία να είναι και η καλύτερη δυνατή. Αυτό το γεγονός δήλωσαν, ότι δημιουργεί κάποια προβλήματα στους μαθητές οι οποίοι συνειδητά θέλουν να είναι καλοί και να παρακολουθούν, αλλά αυτοί προσπαθούν με διάφορους τρόπους να ξεπερνούν τις όποιες δυσκολίες δημιουργούνται από αυτή τη κατάσταση. Σημαντικό ρόλο στη βελτίωση αυτής της κατάστασης, εκτός από την συμπεριφορά των ιδίων είπαν, ότι παίζει η γενικότερη στάση των καθηγητών, οι οποίοι κατά την γνώμη τους πρέπει να επιβάλλουν τους κανόνες στα σχολεία, ώστε να υπάρχει ηρεμία, γεγονός το οποίο θα ωφελήσει σε μεγάλο βαθμό την εμπέδωση της σχολικής γνώσης, την οποία αυτά προσφέρουν. Άλλωστε, δεν θεωρούν ότι η ποιότητα συμμαθητών και καθηγητών, είναι ουσιαστικά διαφορετική από ότι στα άλλα σχολεία, καθώς πιστεύουν, ότι σε όλες τις σχολικές μονάδες υπάρχουν καλοί και κακοί μαθητές, καλά ή κακά παιδιά και καλοί ή κακοί δάσκαλοι.

Οι ερωτηθέντες, παρόλο ότι διεκδικούν ένα καλύτερο σχολείο, φαίνεται από τις απαντήσεις τους, ότι έχουν γενικότερα καλή διάθεση απέναντι στο σχολικό θεσμό και δεν φαίνονται να είναι απογοητευμένοι από την σχολική τους διαδρομή. Απάντησαν μάλιστα, ότι αν ξαναδιάλεγαν, θα επέλεγαν τα ίδια σχολεία και τις ίδιες ειδικότητες. Μάλιστα επεσήμαναν ότι δυστυχώς δεν βοηθήθηκαν από επίσημους θεσμούς, ώστε να επιλέξουν τον προσανατολισμό τους. Αυτό, θα πρέπει να προβληματίσει ιδιαίτερα

κατά την άποψή μας τους υπευθύνους, διότι οι δομές υπάρχουν (ΣΕΠ, ΚΕΣΥΠ) και θα πρέπει να λειτουργούν ουσιαστικά, έτσι ώστε να βοηθούν πραγματικά τους μαθητές στον όποιο επαγγελματικό τους προσανατολισμό .

Επίσης υποστήριξαν, ότι το όλο κλίμα του σχολικού περιβάλλοντος, κυρίως μεταξύ των συμμαθητών δεν είναι το καλύτερο, χωρίς αυτό να το κάνει αβάσταχτο. Σαφώς θεωρούν ότι υπάρχουν φαινόμενα ενδοσχολικής βίας και ρατσισμού, αλλά πιστεύουν ότι αυτά είναι αντιμετωπίσιμα, και υφίστανται στον ίδιο βαθμό και συχνότητα όπως και στα υπόλοιπα σχολεία, άλλου τύπου. Επιπλέον πιστεύουν ότι και η χρήση ουσιών, βρίσκεται και εδώ στο γενικό μέσο όρο, όπως ακριβώς και στους άλλους τύπους σχολείων.

Διαπιστώσαμε επίσης από τις απαντήσεις των μαθητών, ότι ως θετικά σημεία του να είσαι μαθητής του ΕΠΑΛ είναι, ότι έχεις τη δυνατότητα εκτός από το απολυτήριο λυκείου να αποκτήσεις ένα πτυχίο μιας ειδικότητας το οποίο θα σου δώσει τη δυνατότητα να ασκήσεις ένα επάγγελμα και επιπλέον κατά τη διάρκεια της φοίτησής σου στο ΕΠΑΛ θα έχεις και ελεύθερο προσωπικό χρόνο, τον οποίο στερείσαι αν φοιτάς στο γενικό λύκειο. Παράλληλα αν έχεις βλέψεις για να εισαχθείς σε χαμηλών απαιτήσεων σχολές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ο δρόμος μέσω του ΕΠΑΛ είναι πιο εύκολος. Βεβαίως οι μαθητές σημειώνουν ότι αν έχεις υψηλούς ακαδημαϊκούς στόχους, αυτό θα το πετύχεις κυρίως μέσω του γενικού λυκείου.

Όταν ρωτήσαμε τους μαθητές, πώς θεωρούν το ιδανικό σχολείο, αυτοί μας το περιέγραψαν, ως το σχολείο το οποίο θα ήταν ευχάριστο, ενδιαφέρον και το οποίο θα τους προκαλούσε μέσα από την κινητοποίηση την οποία θα τους δημιουργούσε, να συμμετέχουν. Επιπλέον επιθυμούν, αυτό το σχολείο να είχε αυστηρότερα όρια και

κανόνες, ώστε μέσα από αυτά, να υποχρεώνονταν να ασχοληθούν περισσότερο με αυτό και για αυτό, γεγονός το οποίο θα είχε ως αποτέλεσμα να αποκτήσουν περισσότερη γνώση.

Όσο αφορά την όλη υλικοτεχνική υποδομή των σχολείων τους, σε γενικές γραμμές, φάνηκαν ικανοποιημένοι, και πιστεύουν ότι επικουρεί την γνώση την οποία λαμβάνουν, χωρίς όμως να μην αποκλείουν το ενδεχόμενο, ότι αν ήταν καλύτερη, το σχολείο θα τους βοηθούσε γνωστικά περισσότερα.

Διαπιστώσαμε από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, ότι στη συντριπτική τους πλειοψηφία θέλουν να συνεχίσουν ανώτερες σπουδές, άποψη η οποία θεωρούμε ότι δείχνει, ότι τα συγκεκριμένα σχολεία, τουλάχιστον σε ένα αριθμό μαθητών, δεν δημιουργούν αρνητική διάθεση για τη γνώση.

Διατυπώνοντας λοιπόν στη συνέχεια το κύριο ερώτημά μας, δηλαδή αν πιστεύουν ότι αποκομίζουν γνώση σε αυτά τα σχολεία⁴⁶, σε σχέση με αυτό το οποίο διατυπώσαμε σε προηγούμενα κεφάλαια ότι σημαίνει γνώση και τι βοηθά την πρόσβαση σε αυτή, ζητήσαμε να μας πουν τι την επηρεάζει αρνητικά, και αν για αυτούς είναι αρκετή και ουσιαστική. Θεωρούμε ότι αν ο μαθητής πιστεύει ότι δεν μαθαίνει ή θεωρεί ότι δεν αποκτά ουσιαστικές γνώσεις, θα αναπτύξει αρνητική διάθεση για το σχολείο, γεγονός που θα τον απομακρύνει σταδιακά από αυτό.

Οι μαθητές λοιπόν απάντησαν, σχεδόν στο σύνολό τους, ότι οι γνώσεις που παίρνουν στα επαγγελματικά λύκεια είναι πάρα πολλές, κυρίως στα μαθήματα τα οποία αφορούν τις ειδικότητες τις οποίες αντίστοιχα παρακολουθούν. Διατύπωσαν ακόμη, ότι θα ήθελαν και

---

⁴⁶ακούγεται συνεχώς στην κοινωνία ότι τα συγκεκριμένα σχολεία δεν δίνουν γνώσεις.

επιπλέον γνώσεις, γεγονός το οποίο δείχνει ότι δεν προσπαθούν να αποφύγουν κάποια πιθανή μεγαλύτερη προσπάθεια, αλλά τουναντίον την επιθυμούν χωρίς αντιρρήσεις και μάλιστα την προτείνουν και οι ίδιοι. Αυτό δείχνει υπεύθυνη στάση και διάθεση για περαιτέρω βελτιώσεις και σαφώς η συγκεκριμένη τοποθέτηση, έρχεται σε αντίθεση με την όποια αρνητική εικόνα, η οποία πιθανόν να υπάρχει για τους μαθητές των συγκεκριμένων σχολείων. Θεωρούν, όπως προκύπτει από αυτά που απάντησαν, ότι οι καθηγητές στην πλειοψηφία τους είναι αρωγοί στην όποια προσπάθεια γίνεται να κατακτηθεί η γνώση, αλλά τονίζουν ότι υπάρχουν κάποιοι οι οποίοι χρειάζεται να μην αντιμετωπίζουν την δουλειά τους απλά και μόνο διεκπαιρευτικά. Υποστηρίζουν ακόμη, ότι πρέπει οι καθηγητές να επιμορφώνονται, ώστε να μπορούν να ανταπεξέρχονται με επιτυχία στις ολοένα αυξανόμενες απαιτήσεις της σύγχρονης γνώσης, την οποία πρέπει να μπορούν να μεταδώσουν με νέες καινοτόμους και πρωτότυπες μεθόδους στους μαθητές, ώστε να τους δημιουργούν κίνητρο και ενδιαφέρον. Αναφέρθηκαν επίσης, στον αρνητικό ρόλο τον οποίο παίζει για την προαγωγή της σχολικής γνώσης, η έλλειψη ενδιαφέροντος και πειθαρχίας μιας μερίδας μαθητών των ΕΠΑΛ, και τόνισαν ότι το σχολικό περιβάλλον θα πρέπει να θέτει όρια στους μαθητές, ενώ παράλληλα οι δάσκαλοι να σχεδιάζουν τον τρόπο διδασκαλίας των μαθημάτων με τρόπο ο οποίος να γίνεται ελκυστικός στους μαθητές, ώστε να δημιουργείται κίνητρο για την απόκτηση περαιτέρω γνώσης. Χαρακτήρισαν επίσης, ικανοποιητική την υποδομή των σχολείων και ότι βοηθά πολύ στην ανάπτυξη των γνώσεων στους μαθητές, κυρίως η εργαστηριακή, παρόλο που υποστήριξαν, ότι θα μπορούσε η όλη υποδομή να βελτιωθεί.

Υποστήριξαν, ότι οι γνώσεις τις οποίες δίνουν τα συγκεκριμένα σχολεία, θα τους χρειαστούν μετέπειτα στην επαγγελματική τους ζωή, αλλά θα έπρεπε να συνδυαστούν με πρακτική άσκηση σε πραγματικές συνθήκες εργασίας. Είδαν θετικά την προοπτική της προσθήκης επιπλέον έτους εξειδίκευσης σε αντικείμενα της ειδικότητά τους, και μάλιστα από τους ερωτηθέντες, οι οποίοι είχαν ως στόχο την εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, σχεδόν όλοι απάντησαν, ότι θα προσπαθούσαν να ζητήσουν, σε περίπτωση που περάσουν με επιτυχία τις εξετάσεις για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, αναστολή σπουδών για να το παρακολουθήσουν.

Φάνηκαν σχεδόν όλοι πεπεισμένοι, ότι οι ίδιοι έχουν την μεγαλύτερη ευθύνη για το αν δεν αποκομίζουν γνώση, ενώ διατύπωσαν την άποψη ότι οι ίδιοι πρέπει να προσπαθήσουν περισσότερο, σε επίπεδο διαβάσματος και παρακολούθησης, ώστε γνωστικά να ωφεληθούν περισσότερο μέσα από την φοίτησή τους στα συγκεκριμένα σχολεία. Παρόλη την έκδηλη απογοήτευσή τους από την δεδομένη οικονομικοκοινωνική κατάσταση της χώρας (οι συνεντεύξεις πάρθηκαν μεσούσης της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα), παρατήρησαν ότι στα συγκεκριμένα σχολεία πρέπει να σταματήσει να υπάρχει η χαλαρή κατάσταση από άποψη πειθαρχίας και γνωστικών απαιτήσεων, ώστε να υπάρξει απαίτηση εντατικοποίησης της προσπάθειας των μαθητών, πράγμα το οποίο πιστεύουν ότι θα δημιουργήσει κίνητρα ώστε να γίνουν καλύτεροι οι μαθητές στα ΕΠΑΛ.

Επιπλέον, ζήτησαν το κράτος να οργανώσει, χρηματοδοτήσει και να αντιμετωπίσει στην πραγματικότητα και όχι στα νομοθετήματα, αυτού του είδους τα σχολεία ως ισότιμα, ώστε να αλλάξει όλη η εντύπωση στην κοινωνία, ότι τα συγκεκριμένα είναι σχολεία δεύτερης

κατηγορίας. Ακόμη, ζήτησαν οι καθηγητές να δημιουργούν κατά την διάρκεια των διδασκαλιών τους, τις προϋποθέσεις ενεργητικής συμμετοχής των μαθητών, διδάσκοντας τα μαθήματα με καινοτόμους μεθόδους, ώστε αυτά να γίνονται πιο ελκυστικά και ευχάριστα για τους μαθητές, γεγονός το οποίο θα δημιουργήσει επιπλέον ευκαιρίες ανάπτυξης της γνώσης. Ακόμη εξέφρασαν την άποψη, ότι οι ίδιοι οι καθηγητές πρέπει να απαιτούν από τους μαθητές να έχουν όρια και κανόνες συμπεριφοράς στο σχολικό περιβάλλον, ώστε να μην υπάρχουν περιθώρια για κακό κλίμα στις σχολικές τάξεις, γεγονός το οποίο δημιουργεί πρόβλημα στην όλη διαδικασία της προσπάθειας που κάνουν κάποιοι μαθητές να μάθουν.

Εδώ όμως, αναγνώρισαν ελαφρυντικά στην πιθανή αδιαφορία ως προς αυτό, από κάποιους δασκάλους τους, καθώς αντιλαμβάνονται τα μεγάλα προβλήματα τα οποία έχει δημιουργήσει η οικονομική κρίση μέσα από την συρρίκνωση των μισθών τους, στην όλη ψυχολογία τους.

Οφείλουμε βέβαια να παρατηρήσουμε, ότι στην ερώτησή μας αν πιστεύουν ότι οι γνώσεις τις οποίες αποκόμισαν από τη φοίτησή τους στα συγκεκριμένα σχολεία, είναι αυτές οι οποίες στο μέλλον από μόνες τους θα τους επιτρέψουν να ασκήσουν την ειδικότητα την οποία σπούδασαν, φάνηκαν οι περισσότεροι διστακτικοί να τοποθετηθούν απόλυτα θετικά. Απάντηση η οποία κατά την άποψή μας, παρόλο που εμπεριέχει την φυσιολογική αγωνία, κάθε απόφοιτου σπουδαστή οποιουδήποτε επιπέδου σπουδών, ο οποίος είναι νεοεισερχόμενος στην αγορά εργασίας, θα πρέπει να προβληματίσει σε ένα βαθμό τους σχεδιαστές των προγραμμάτων σπουδών, ώστε αυτά με κάποιο τρόπο να δημιουργούν γνώσεις, σε επίπεδο που να ελαχιστοποιείται η ανασφάλεια των νέων

επαγγελματιών. Παρόλο όμως αυτό τον προβληματισμό, στις απαντήσεις δεν διαπιστώσαμε απαξίωση για τις γνώσεις τις οποίες αποκόμισαν οι μαθητές κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, γεγονός το οποίο δείχνει, κατά την άποψή μας, ότι παρόλες τις όποιες αγωνίες διατυπώνονται για το επίπεδο των προσλαμβανομένων γνώσεων στα ΕΠΑΛ, υπάρχει αναγκαιότητα ύπαρξης αυτών των σχολείων στη συνείδηση των μαθητών τους.

Ως τελικό συμπέρασμα λοιπόν θα λέγαμε, ότι φαίνεται ότι οι ίδιοι οι ερωτηθέντες μαθητές στην πλειοψηφία τους, είναι σε γενικές γραμμές ευχαριστημένοι από το γνωστικό επίπεδο που τους παρέχεται από τα σχολεία τους, από την επιλογή τους, από το γενικό περιβάλλον του σχολείου τους, και βλέπουν με σχετική αισιοδοξία των μέλλον τους σε σχέση με αυτά τα οποία αφορούν την όλη σχολική τους διαδρομή. Θεωρούν δε συνολικά και αδιαμφισβήτητα, ότι το κύριο βάρος στο να αποκτήσουν γνώσεις από τα συγκεκριμένα σχολεία πέφτει στους ίδιους. Αυτό έχει να κάνει με το μέγεθος της προσπάθειας την οποία θα καταβάλουν και την ατομική τους θέληση για μάθηση. Δεν φαίνεται να υποστηρίζουν σε κανένα σημείο των απαντήσεών τους, ότι δε μαθαίνουν τη γνώση την οποία τα σχολεία τους παρέχουν, εξαιτίας οποιονδήποτε εξωγενών κοινωνικοοικονομικών φραγμών, οι οποίοι αναπτύσσονται, είτε στα σχολεία τους είτε στις περιοχές τις οποίες ζουν και είναι διαφορετικής φύσης από τις δυσκολίες τις οποίες θα μπορούσαμε να συναντήσουμε σε άλλου είδους σχολεία. Κατά συνέπεια, θα επαναλάβουμε ως γενική παρατήρηση αυτό που έχουμε αναπτύξει και σε παραπάνω επιμέρους συμπεράσματα στους θεματικούς άξονες, ότι τελικά η κοινωνιολογική προσέγγιση την οποία κάνει ο Charlot θεωρούμε ότι επιβεβαιώνεται. Διότι φαίνεται από τις απαντήσεις, ότι οι κύριοι παράγοντες όσο

αφορά την πρόσκτηση γνώσης και την σχολική επιτυχία, είναι η θέληση και η προσπάθεια του μαθητή και αυτοί είναι ανεξάρτητοι σε σημαντικό βαθμό από όποιους εξωγενείς κοινωνιοοικονομικούς φραγμούς που πιθανόν να συνυπάρχουν.

Όμως θα πρέπει να τονισθεί από τη μεριά μας, ότι θεωρούμε τις όποιες ενστάσεις, παρατηρήσεις και προτάσεις οι οποίες έγιναν, ως σημαντικές και αν ερμηνευτούν με θετική διάθεση, μπορούν να αναπτύξουν ένα γενικότερο εποικοδομητικό προβληματισμό, στον οποίο αρμόδιο για τα θέματα της εκπαίδευσης, θα ήθελε να τις δει με προσοχή και να τις λάβει υπόψη του στο σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πολιτικής. Διότι πιστεύουμε, ότι σαφώς είναι ο μαθητής αυτός ο οποίος έχει την κύρια ευθύνη για την σχολική του επιτυχία ή αποτυχία, η οποία συναρτάται σε σχέση με το βαθμό ή όχι που αυτός έχει κατακτήσει τη σχολική γνώση, αλλά υποστηρίζουμε συγχρόνως, ότι το οποιοδήποτε εκπαιδευτικό σύστημα οφείλει να κάνει το καλύτερο δυνατό, ώστε αυτή η γνώση να είναι ευκολοπροσέγγιστη για όλους τους μαθητές, χωρίς να υπάρχουν φραγμοί και αποκλεισμοί, τους οποίους ο ίδιος ο μαθητής να χρειάζεται να ξεπεράσει.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αβδάλη, Α. (1989). *Οι βαθμοί είναι αναγκαίοι: παιδαγωγικές - κοινωνιολογικές απόψεις και προσεγγίσεις για την αξιολόγηση και τη βαθμολογία στο σχολείο*. Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή.
- Αθανασούλα - Ρέππα, Α., (1999). *Η δευτεροβάθμια τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση και η περιφερειακή της διάσταση στην Ελλάδα (1980-1990)*. Αθήνα: Έλλην.
- Αλεξίου, Θ. (2002). *Εργασία, Εκπαίδευση και Κοινωνικές Τάξεις*. Αθήνα: Παπαζήσης
- Ανδριανουπολίτης, Κ., (2000). *Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια .Ο νέος θεσμός*. Αθήνα: ΟΕΔΒ. ΥΠΕΠΘ.
- Althusser, L., (1977). *Ιδεολογία και ιδεολογικοί μηχανισμοί του κράτους*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Anweiler, O., Kuebart, F., Liegle, L., Schafer, H.& Sussmuth, R., (1987). *Εκπαιδευτικά συστήματα στην Ευρώπη*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Apple, M., (1986). *Ιδεολογία και αναλυτικά προγράμματα*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- Apple, M., (2008). *Επίσημη Γνώση*. Αθήνα: Επίκεντρο.
- Αργυρός, Σ.,(1993). Σύνδεση παιδείας με την οικονομία. Στο Β. Κοντογιώργος & Π. Ορφανίδης (Επιμ.), *Πρακτικά Ευρωπαϊκού Συνεδρίου* (σελ 45-53). Αθήνα 7-8 Μαΐου 1993. Αθήνα: Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη, Εκπαιδευτήρια Κωστέα - Γείτονα.
- Ασημακοπούλου, Ζ. (2008) *Όψεις οικονομικής και κοινωνικής εξέλιξης στη μεταπολεμική Ευρώπη*. στο Δρίτσα, Μ. (επιμ.) *Κοινωνική και Οικονομική Ιστορία της Ευρώπης*. Πάτρα: ΕΑΠ.

- Βαΐτσος, Κ., (1990). *Οικονομική ανάπτυξη*. Πανεπιστημιακές Σημειώσεις Οικονομικό Τμήμα Πανεπιστημίου Αθηνών.
- Banks, O., (χ.χ). *Η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- Bertrand, Y., (1999). *Σύγχρονες εκπαιδευτικές θεωρίες*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Blackledge, D. & Hunt, B.,(1995) *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*, Μτφρ. Δεληγιάννη Μ., Αθήνα: Έκφραση.
- Bourdieu, P.,(2006). *Η αίσθηση της πρακτικής*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Βιτσιλάκη – Σορωνιάτη, Χ., (1999). *Η εκπαίδευση ως μηχανισμός αναπαραγωγής του κοινωνικού αποκλεισμού. Θεωρητικός προβληματισμός και εμπειρικά δεδομένα*. Πρακτικά του Η΄ Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, σελ. 567- 593.
- Βούτσινος, Γ., Παλαιοκρασάς, Σταύρου, Σ., Λαμπρόπουλος, Χ., Ιθακήσιος, Κ., *Πολιτική ανάπτυξης ανθρώπινων πόρων*. Αθήνα: Έλλην.
- Γιαγκουνίδης, Π., (2002). *Η τεχνικοεπαγγελματική εκπαίδευση στην Ευρώπη: Η περίπτωση Ελλάδας και Γερμανίας*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Γλαμπεδάκης, Μ., (1990). *Οικονομία και Εκπαίδευση*. Αθήνα, χ.ε.,
- Γραικώτου, Α., (1983). *Τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση. Τάσεις που επικρατούν στην ΕΟΚ*. Αθήνα: Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού.
- Γώγου-Κρητικού, Λ.,(1994). *Κοινωνικές αλληλεπιδράσεις κοινωνικές αναπαραστάσεις*. Αθήνα: Πορεία.
- Γώγου, Λ., (2003). *Η σχολική αποτυχία ως σχέση με τη γνώση*. Ανάκτηση 22 Οκτωβρίου 2009 από [http:// www.pee.gr](http://www.pee.gr)
- Charlot, B., (1997). *Η σχέση με τη γνώση*. Αθήνα: Μεταίχιμο.

- CEDEFOP, (1986). *Το Εκπαιδευτικό Σύστημα πάσχει από αρρυθμία, Έρευνα για την Επαγγελματική Εκπαίδευση στην Ελλάδα*. Αθήνα: CEDEFOP
- Cohen, L., & Manion, L., (2000). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Δημαράς, Α. (2009). *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*. (Τομ.Α & Τομ.Β). Αθήνα: Εστία.
- Δήμου, Γ., (2009). Σχολική αποτυχία και κοινωνικός αποκλεισμός: Εννοιολογικές διασαφηνίσεις. Στο Κωνσταντίνου, Χ., & Πλειός, Γ., (Επιμ), *Πρακτικά Η΄ Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου: Σχολική αποτυχία και κοινωνικός αποκλεισμός: Αιτίες, Συνέπειες, Αντιμετώπιση*, (σσ. 33-37). Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδος & Σ.Ε.Α. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Δούκας, Χ., (2000). *Εκπαιδευτική πολιτική και εξουσία*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Δημητρόπουλος, Ε., (2001). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας*. Αθήνα: Ελλην.
- Giddens, A., (2002). *Κοινωνιολογία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ευαγγελόπουλος, Σ., (1984). *Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης*. Αθήνα: αυτοέκδοση.
- Ζάγκα, Α., (2003). *Ο θεσμός των τεχνικών επαγγελματικών εκπαιδευτηρίων στην ελληνική επαγγελματική εκπαίδευση : θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Ζάχαρης, Ε. (1981). *Ιστορία, Οργάνωση και Διοίκηση της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΣΕΛΕΤΕ
- Ηλιού, Μ., (1990). *Εκπαιδευτική και κοινωνική δυναμική*. Αθήνα: Πορεία.

- Θεοδώρου, Κ., (2008). *Τα τεχνικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια και οι κοινωνικές τους λειτουργίες: Η σκοπιά των εκπαιδευτικών*. Διπλωματική εργασία. Φιλοσοφική σχολή, Τμήμα φιλοσοφίας – Παιδαγωγικής – Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα.
- Ιακωβίδης, Γ., (1998). *Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα: προσέγγιση μέσα από σύγκριση του ελληνικού και του γερμανικού συστήματος*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ιωσηφίδης, Θ., (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική.
- Ιωαννίδου, Α. & Σταύρου, Σ. (2013). *Προοπτικές μεταρρύθμισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα*. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung Department of Western Europe / North America Hiroshimastrase 28 | 10785. Ανακτημένο στις 10-03-2014 από το δικτυακό τόπο library.fes.de/pdf-files/id/10315.pdf
- Καλαϊτζιδάκης, Π., & Καλυβίτης, Σ., (2008). *Οικονομική Μεγέθυνση. Θεωρία και Πολιτική*. Αθήνα: Κριτική.
- Κανελλόπουλος Κ., & Μαυρομάρας Κ., & Μητράκος Ο., (2003). *Εκπαίδευση και αγορά εργασίας*. Αθήνα: Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ).
- Kant, I., (1976). *Κριτική του καθαρού λόγου* (Ι. Γιανναράς, Μεταφ.) Αθήνα: Παπαζήση (Το πρωτότυπο έργο δημοσιεύτηκε το 1776).
- Κασσωτάκης, Μ., (1981). *Η αξιολόγηση της επιδόσεως των μαθητών*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Κασσωτάκης, Μ., (1985). *Η προσπάθεια ανάπτυξης της μέσης τεχνικής-επαγγελματικής εκπαίδευσης κατά την περίοδο 1950-1980 και η αποτυχία της: μια ερμηνευτική προσέγγιση*. Αθήνα: (χ. ο).
- Κασσωτάκης, Μ., (1997). *Από το Πολυκλαδικό στο Ενιαίο Λύκειο*. Αθήνα: Γρηγόρη.

- Κασσωτάκης, Μ., & Φλουρής, Γ., (2006). *Μάθηση και Διδασκαλία*. Αθήνα: Γρηγόρη
- Κάτσικας, Χ. & Καββαδίας, Γ., (1994). *Η ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση: Η εξέλιξη των Ευκαιριών Πρόσβασης στην Ελληνική Εκπαίδευση (1960 – 1994)*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κάτσικας Χ. & Καββαδίας Γ.,(2000). *Η Ελληνική Εκπαίδευση στον ορίζοντα του 2000*. Αθήνα: Gutenberg,
- Κεπλανίδη, Μ., (1986). Η κοινωνική ζήτηση για μεταγυμνασιακή Εκπαίδευση: εμπόδιο ή ευκαιρία για εκπαιδευτική μεταρρύθμιση; Στο Καζαμία Α. & Κασσωτάκη, Μ. (Επιμ.), *Οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα*, (σελ. 186 – 204) Πανελλήνιο Παιδαγωγικό Συνέδριο , Ορθόδοξος Ακαδημία Κρήτης 11-13 Ιουλίου 1982, Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης.
- Κόκκου, Α., (1982). Η στροφή στην Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση, στο: *Κριτική της εκπαιδευτικής πολιτικής 1974 – 1981*. Αθήνα: Κέντρο Μεσογειακών Μελετών.
- Κολλίντζας, Τ.,& Τσουκαλάς, Κ.(2011). *Θεωρία οικονομικής ανάπτυξης*. Αθήνα: Κριτική.
- Κολίτσης, Ν., (2012). *Σχολική επίδοση και κοινωνική προέλευση. Η περίπτωση ενός Ιδιωτικού και ενός Δημοσίου Γυμνασίου*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Κοντογιαννοπούλου – Πολυδωρίδη, Γ., (1995). *Εκπαιδευτική πολιτική και πρακτική*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κοντονή, Α., (1997). *Το Νεοελληνικό σχολείο και ο πολιτικός ρόλος των παιδαγωγικών συστημάτων*. Αθήνα: Κριτική.
- Κοτσιφάκης, Θ., (2005). *1997 και επτά. Η μεγάλη περιπέτεια της τεχνικής-επαγγελματικής εκπαίδευσης*. Αθήνα: Έλλην

- Κρεμμύδας, Β., (1990). *Για την εκπαίδευση πραγματικότητες και προοπτικές*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κωνσταντινίδης, Θ. (1997). *Κοινωνιολογία του σχολείου και της σχολικής τάξης*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη.
- Κωνσταντίνου, Χ., (1998). *Σχολική πραγματικότητα και κοινωνικοποίηση του μαθητή*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κωστίκης, Β., (2001). *Εκπαιδευτικά συστήματα (γ' έκδοση)*. Αθήνα: Έλλην.
- Κωστίκης, Β., (2002). *Εισαγωγή στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (γ' έκδοση)*. Αθήνα: Έλλην.
- Λάμνιαν, Κ., (2001). *Κοινωνιολογική θεωρία και εκπαίδευση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Λάππα, Κ. & Βαρδούλης, Α. (2006), «Κοινωνική προέλευση και σχολική επίδοση».
Επιστήμες της Αγωγής, 2, 169-176.
- Λένι-Στραύς, C., (1979). *Θλιβεροί Τροπικοί*. Αθήνα: Χατζηνικολής
- Μαρκόπουλος, Α., (1990). *Η εκπαιδευτική πολιτική των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και τα εκπαιδευτικά συστήματα των κρατών μελών*. Θεσσαλονίκη: Μέλισσα.
- Μαυρογιώργος, Γ., (2003). *Εκπαιδευτική πολιτική και στρατηγικές νομιμοποίησης*. Ιωάννινα: χ.ε..
- Μπαγάκης, Γ., (Επιμ.) (2003). *Ο εκπαιδευτικός και η Ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Μπουζάκης, Σ., (1999). *Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα. (Τόμος α')*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μπουζάκης, Σ., (1999). *Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα. (Τόμος β')*. Αθήνα: Gutenberg.

- Μπουζάκης, Σ.,(2002). *Νεοελληνική εκπαίδευση (1921-1998)*. Αθήνα: Gutenberg.
- Νικολάου, Σ.Μ., (2008). *Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εκπαίδευση και οι ενέργειες της Ελλάδας (2000-2008)*. Αθήνα: Gutenberg.
- Νικολοπούλου, Β., (2005). *Αυτοεκτίμηση και τύπος λυκείου*. Διπλωματική εργασία, Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, Πρόγραμμα Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο. Αθήνα.
- Νόβα - Καλτσούνη, Χ., (2010). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Νούτσος, Χ., (1999). *Ιδεολογία και εκπαιδευτική πολιτική*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Νούτσος, Χ.,(1999). *Προγράμματα μέσης εκπαίδευσης και κοινωνικός έλεγχος (1931-1973)*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Ντιούι, Τ., (1982). *Το σχολείο και η κοινωνία*. Αθήνα: Γλάρος.
- Ξωχέλης, Π., (1984). *Το εκπαιδευτικό έργο ως κοινωνικός ρόλος*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Ξωχέλης, Π., (1989). *Εκπαίδευση και εκπαιδευτικός σήμερα*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Παλαιοκρασάς, Σ. (χ.χ.). *Θεωρίες για την ένταξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης στο εκπαιδευτικό σύστημα*. Πρόχειρες Διδακτικές Σημειώσεις.
- Παλαιοκρασάς, Σ. (1995). Απασχόληση, εκπαίδευση και κατάρτιση: Η μεγάλη πρόκληση για την Ελλάδα στο κατώφλι του 21^{ου} Αιώνα. Στο Καζαμιάς, Α. & Κασσωτάκης, Μ. (Επιμ.), *Ελληνική Εκπαίδευση: Προοπτικές ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού* (σελ. 208-249). Αθήνα: Σείριος.

Παναγιωτοπούλου, Ι., (1993). *Η γεωγραφία των εκπαιδευτικών διαφοροποιήσεων: η μέση επαγγελματική εκπαίδευση στη μεταπολεμική Ελλάδα*. Αθήνα: Οδυσσέας.

Παναγιωτοπούλου, Ι., (1998). Η διακοπή φοίτησης στην τεχνική εκπαίδευση. Στο Παπαθεοφίλου, Ρ., & Βοσνιάδου, Σ., (Επιμ.), *Η εγκατάλειψη του σχολείου* (σελ. 115-126). Αθήνα: Gutenberg.

Παναγιωτοπούλου, Ι., (1998). Κριτική θεώρηση της εσωτερικής δομής των Τεχνικών Επαγγελματικών Λυκείων και του αναλυτικού τους προγράμματος. *Τα Εκπαιδευτικά*, 10, σ. 76-90.

Παπαδιαμαντάκη, Γ.,(2012). Αναζητώντας το «Νέο Σχολείο»: Η Ελληνική Εκδοχή της Ευρωπαϊκής Πολιτικής. Στο Καρακατσάνη, Δ., & Παπαδιαμαντάκη, Γ., (Επιμ.) *Σύγχρονα Θέματα Εκπαιδευτικής Πολιτικής Αναζητώντας το Νέο Σχολείο* (σελ 17-43). Αθήνα: Επίκεντρο.

Παπαθεοδοσίου, Θ., & Καζάζης, Ι., & Ηλιόπουλος, Γ., & Ξεκκαλάκης, Μ., (1999). *Αξιολόγηση και προοπτικές της τεχνολογικής εκπαίδευσης*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων : Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης.

Παπακωνσταντίνου, Π., (1993). *Εκπαιδευτικό έργο και αξιολόγηση στο σχολείο (β' έκδοση)*. Αθήνα: Έκφραση.

Παπαναούμ-Τζίκα, Ζ. (1985). *Η αξιολόγηση της σχολικής επίδοσης: δυνατότητες και όρια*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη.

Πασιάς, Γ., (2006). *Ευρωπαϊκή Ένωση και εκπαίδευση (Α' τόμος)*. Αθήνα: Gutenberg.

Πασιάς, Γ., (2006). *Ευρωπαϊκή Ένωση και εκπαίδευση (Β' τόμος)*. Αθήνα: Gutenberg.

- Πετρινώτη Ξ. (1989): Αγορές εργασίας. Οικονομικές θεωρίες και έρευνες. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Πετρουλάκη, Ν., (1992). *Προγράμματα εκπαιδευτικοί στόχοι μεθοδολογία*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Πεσμαζόγλου, Σ., (1999). *Εκπαίδευση και ανάπτυξη στην Ελλάδα 1948-1985. Το ασύμπτωτο μιας σχέσης*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Προβατά, Α., (2002). *Ιδεολογικά ρεύματα πολιτικά κόμματα και εκπαιδευτική μεταρρύθμιση 1950-65: ο λόγος για την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Προβατά, Α., (2005). *Η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική και η ενωμένη Ευρώπη: ο λόγος για την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση μέσα από την προοπτική ένταξης : 1957-1981*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Postic, M., (1998). *Η Μορφωτική σχέση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Queiroz, J-M., (2000). *Το σχολείο και οι κοινωνιολογίες του*. Αθήνα: Gutenberg.
- Σαΐτη Α., (2000). *Εκπαίδευση και Οικονομική Ανάπτυξη*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Σβορώνος, Ν., (1976). *Επισκόπηση της Νεοελληνικής ιστορίας*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Smith, A, (2000). *Έρευνα για την φύση και τις αιτίες του πλούτου των εθνών* (Χ. Βαλλιάνος, Μεταφ.). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα (Το πρωτότυπο έργο δημοσιεύτηκε το 1776).
- Σόλομων, Ι., (1991). Εισαγωγή στην προβληματική της πολιτισμικής αναπαραγωγής του Basil Bernstein. Στο *B. Bernstein Παιδαγωγικοί κώδικες και κοινωνικός έλεγχος*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Σόλομων, Ι., (1992). *Εξουσία και τάξη στο Νεοελληνικό σχολείο*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

- Τερζής, Ν., (1993). *Εκπαιδευτική πολιτική και εκπαιδευτική μεταρρύθμιση*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη.
- Τζάνη, Μ., (1983). *Σχολική επιτυχία. Ζήτημα ταξικής προέλευσης και κουλτούρας*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Τζάνη Μ. (2002): *Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα «Ταυτόν και Αλλοτριμορφοδίαιτον»*. Αθήνα: Ερωδιός.
- Τσουκαλάς, Κ. (1983). *Εξάρτηση και αναπαραγωγή. Ο κοινωνικός ρόλος των εκπαιδευτικών μηχανισμών στην Ελλάδα (1830-1922)*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Τσουκαλάς, Κ. (1999). *Κράτος, Κοινωνία, Εργασία στη Μεταπολεμική Ελλάδα*. Αθήνα: Θεμέλιο.
- Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, (2000). *Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ.
- Φατσέα, Σ., (2007). *Επαγγελματικές επιλογές μαθητών μέσης γενικής και τεχνικής εκπαίδευσης στην Κύπρο*. Διπλωματική εργασία. Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, Μ.Π.Σ. Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο. Αθήνα.
- Φίλιας ,Β., (2000). *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις Τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών*. Αθήνα: Gutenberg.
- Φλουρής,Γ.,(1989). *Αυτοαντίληψη, σχολική επίδοση και δράση γονέων*. Αθήνα:Γρηγόρη.
- Φραγκουδάκη, Α., (1985). *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Φραγκουδάκη, Α.,(1987). *Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση και Φιλελεύθεροι Διανοούμενοι*. Αθήνα: Κέρδος.

Φώκιαλη, Π., (2010). *Οικονομικά θέματα στην εκπαίδευση*. [Πανεπιστημιακές Σημειώσεις]. Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Π.Μ.Σ.: «Μοντέλα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών Μονάδων», Εαρινό Εξάμηνο 2010-2011. Ρόδος

Fisher, L., (2003). *Κοινωνιολογία του σχολείου*. Αθήνα: Μεταίχιμο.

Χάγιεκ, Φ., (2008). *Το Σύνταγμα της Ελευθερίας*. Αθήνα: Καστανιώτη

Χασάπης, Δ.,(2000).*Σχεδιασμός οργάνωση εφαρμογή και αξιολόγηση προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης*. Αθήνα: Μεταίχιμο.

Χατζηαναστασίου, Τ., (2001). *Το άλλο σχολείο: πρόταση για μια παιδεία χωρίς αποκλεισμούς από την εμπειρία διδασκαλίας στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση*. Αθήνα: Εναλλακτικές Εκδόσεις.

Χατζηγεωργίου, Ι., 2003. *Πρόταση για ένα σύγχρονο αναλυτικό πρόγραμμα: Μια ολιστική-οικολογική προοπτική*. Αθήνα: Ατραπός.

Χορκχάϊμερ, Μ., & Αντόρνο, Τ., (1996). *Διαλεκτική του Διαφωτισμού*. Αθήνα: Νήσος.

Ψαχαρόπουλος, Γ., (1999) , *Οικονομική της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Παπαζήση.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Andriessen, D. G., & Stam, C.D., (2004), *The Intellectual Capital of the European Union, Centre for Research in Intellectual Capital*, INHOLLAND University of Professional Education, De Baak-Management Centre VNO-NCW.
- Apple, M., (1988). Standing on the Shoulders of Bowles and Gintis: Class Formation and Capitalist Schools. *History of Education, Quarterly*, v28, n2.
- Batler, C., & Cliffs, E., (1972). *Instuctional systems development for vocational and technical training*. New Jersey: Educational Technology Publications.
- Becker G.S., (1992), *The Economic Way of Looking at Life*, Nobel Lecture, December 9th.
- Berg, I. (1970): *Education and Jobs: The Great Training Robbery*. New York: Praeger Publishers,
- Bidner,C., (2010). *A Spillover-Based Theory of Credentialism*. Australian School of Business Research Paper No. 2010 ECON 10. Article Stable URL <http://ssrn.com/abstract=1566126>
- Bloom, B., (1976). *Human characteristics and school learning. Printed text*. New York: Nc Graw-Hill.
- Collins,R., (1971) Functional and conflict theories of educational stratification *American Sociological Review* 1971, Vol. 36 (December):1002-1019. Article Stable URL <http://www.jstor.org>
- Bowles, S., & Gintis, H., (1975). The problem with Human Capital. A Marxian. Critique. *American Economic Reviw*. May, 1975
- Bourdieu, P., & Passeron,J., (1990). *Reproduction in Education, Society and Culture*. London: SAGE

Bourdieu, P., (2004). The forms of capital. Στο S.J. Ball (επιμ). *The RoutledgeFalmer reader in sociology of education*. London: RoutledgeFalmer

Büchel, F., & Pollmann-Schult, M., (2001). Overeducation and Skill Endowments. The Role of School Achievement and Vocational Training Quality. Bonn: IZA. Article Stable URL:<http://papers.ssrn.com/abstract>

Chaharbaghi, K., & Cripps S. (2006), Intellectual Capital: Direction, not Blind Faith, *Journal of Intellectual Capital*, 7 (1), p.29-42

Crainer, S., (1998). *Key Management Ideas*, Financial Times Prentice-Hall.

Cosin, B., (1977). *School and Society: A Sociological Reader*. London: Routledge and K. Paul

Dubet, F., (1994). *Sociology de l' experience*. Paris: Seuil.

Dubet, F., & Martuccelli, D.,(1996). *A l' ecole, Sociology de l' experience scolaire*. Paris: Seuil.

Durkheim, E., (1961). *Moral Education*. N.Y.:Free Press

Edwards D., Reich M. & Gordon M.(1973). A Theory of Labor Market Segmentation. *American Economic Review*, (63), pp. 359-365.

Edwards D., Reich M. & Gordon M. 1982). Segmented work, divided workers. The historical transformation of labor in the United States. Cambridge University Press

Evenett S.J. and W. Keller (2002): On the theories explaining the success of the gravity equation, *Journal of Political Economy*, 110, pp. 281-316.

Eisner, E., (1985). *The Educational Imagination*. New York: Mackmillan.

Gaddis, J. L., (1991) *Toward the Post-Cold War World Foreign Affairs. Council on Foreign Relations*. Vol. 70, No. 2 (Spring, 1991), pp. 102-122. Article Stable URL:<http://www.jstor.org/stable/20044712>

Garet, M.S., Porter, A.C., Desimone, L., Birman, B.F., Yoon, K.S., (2001), What Makes Professional Development Effective? Results From a National Sample of Teachers, *American Educational Research Journal*, Winter, 38 (4), p. 915-945.

Heyns, B., (1978). Reviewed Work: *Schooling in Capitalist America: Educational Reform and the Contradictions of Economic Life*. by Samuel Bowles, Herbert Gintis *American Journal of Sociology* Vol. 83, No. 4 (Jan., 1978), pp. 999-1006 Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/2777730>.

Zikopoulos, M, (1982). . Student Selection in Geek Secondary Schools PhD Dissertation University of Wisconsin – Madison. Στο Φλουρής, Γ. (Επιμ.) *Αυτοσυναίσθημα, επίδοση και επαγγελματικές φιλοδοξίες*. Ηράκλειο (χ.ο.).

Fagerline, I., & Saha, L.,(1983). *Education and National Development: A comparative Perspective*. Oxford: Pergamon.

Jørgensen, K.M., (2006) Conceptualising Intellectual Capital as Language Game and Power, *Journal of Intellectual Capital*, 7 (1) P. 78 – 92

Muysken, J.,(1999). *Overeducation, Job Competition and Unemployment European*. Association of Labour Economists, Annual Conference 1999, Regensburg, Germany, 23-26September. Article Stable URL:<http://www.unimaas.nl/~fdewbae/jmuysken.htm>

Malhorta, Y., (2000), Knowledge Assets in the Global Economy: Assessment of National Intellectual Capital, *Journal of Global Information Management*, July-Sep, 8(3),p. 5-15.

Manfred, T., & Pascaline, D., (eds) (2004). *The foundations of evaluation and impact research : third report on vocational training research in Europe : background report*. Luxembourg: European Centre for the Development of Vocational Training. Office for Official Publications of the European Communities.

Mead, G., (1925, April). The Genesis of the Self and Social Control. *International Journal of Ethics*, Vol. 35 No 3, pp.251-277.

Odden, A., Archibald, S., Fermanich, M., & Alix Gallagher, H., (2002). How to Figure the Cost of Professional Development, *Journal of Staff Development*, (23) 2, p. 53-58.

Odden, A., Archibald, S., Fermanich, M., & Alix Gallagher, H., (2002). A Cost Framework for Professional Development, *Journal of Education Finance*, 28, summer, p. 51-74

O'Donnell, D., Tracey, M., Henriksen, L., B., Bontis, N., Cleary, P., Kennedy, T., O'Regan, P., (2006). On the "Essential Condition" of Intellectual Capital: Labour!
Journal of Intellectual Capital, 7 (1), p. 111- 128

Offe, C., (1984). *Contradictions of the welfare state*. London: Hutchinson,

Panagiotopoulou, I., (1990). *The Technical – Vocational Lyceum, in Greece, A critical evaluation of its function*. Sheffield: The University of Sheffield.

Petrini, F., (2004). The common vocational training policy in the EEC from 1961 to 1972. *Vocational European Journal Training* Nr. 32 May – August 2004/II ,45-54.

Reuter-Kumpmann, H., (2004). From divergence to convergence. A history of vocational education and training in Europe. *Vocational European Journal Training* Nr. 32 May – August 2004/II ,6-17.

Schultz, Th., (1960). Capital Formation by Education. *Journal of Political Economy*, Vol. 68. No. 6 ,571 – 583.

Schultz, T.W., (1961), Investment in Human Capital, *American Economic Review*, 51, May, p. 1-17.

Skeldon, R.,(1997). *Migration and Development: A Global Perspective*.
New York: Routledge

Taubman, P., & Wales, T., (1974). Higher Education and Earnings: College as an Investment and Screening. *National Bureau of Economic Research* URL: <http://www.nber.org/books/taub74-1>

Thurow, L., (1975). *Generating Inequality: Mechanisms of Distribution in the U.S. Economy*. N.Y.: First Printing Dirty edition.

ΠΗΓΕΣ - ΝΟΜΟΙ

Νόμος 309/76 ΦΕΚ 100 Τ. Α 30/4/1976

Νόμος 576/77 ΦΕΚ 102 Τ. Α 13/4/1977

Νόμος 1566/85 ΦΕΚ 167 Τ. Α 30/9/1985

Νόμος 2640/98 ΦΕΚ 206 Τ. Α 3/9/1985

Νόμος 3475/06 ΦΕΚ 146 Τ. Α 13/7/2006

Νόμος 4186/13 ΦΕΚ 193 Τ. Α 17/9/2006

Νόμος 580/70 ΦΕΚ 139 24/6/1970

Νόμος 581/70 Ν.Δ. 581/70

Νόμος 4379/64 ΦΕΚ 182 Τ. Α 24/10/1964

Νόμος 3971/59 ΦΕΚ 187 Τ. Α 4/9/1959

Νόμος 3973/59 ΦΕΚ 187 Τ. Α 7/9/1959

Νόμος 2009/92 ΦΕΚ 18 Τ. Α 14/2/1992

Άρθρο 56 ΕΚΑΧ, άρθρο 2 ΕΚΑΕ, άρθρα 41, 118, 128 ΕΟΚ.

Council of the European Communities: Council decision of 2 April 1963 (63/266/EEC) σ. 197-202

Council Decision of 1 December 1987.

Δελτίο των ΕΚ συμπλήρωμα 2/91 Βρυξέλλες σ. 177

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Λευκό βιβλίο για την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Διδασκαλία και Μάθηση. Προς την κοινωνία της γνώσης. Λουξεμβούργο 1996.

BolognaDeclaration

(http://europa.eu.int/comm/education/bologna_en.html).

Η δήλωση της Κοπεγχάγης (The Copenhagen Declaration) έγινε από τους αρμόδιους υπουργούς 31 χωρών στη Σύνοδο της Κοπεγχάγης (29-30/11/2002) και επικυρώθηκε και επικυρώθηκε από όλα τα κράτη μέλη.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμπεράσματα της Προεδρίας, Λισαβόνα 23-24/3/2000) Βρυξέλλες, παρ.1.

Δίκτυο Ευρυδίκη (www.eurydice.org).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1^Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Το όνομα σου:

Βασίλης

Έχεις να μου πεις με δύο κουβέντες για το πως νιώθεις γενικότερα για το σχολείο:

Κατά τη γνώμη μας λέμε κάποια πράγματα στο σχολείο που θα μας χρησιμεύσουν για τη μετά ζωή απ το σχολείο Έχω καλές αναμνήσεις και καλά συναισθήματα από το σχολείο γιατί νοιώθω ότι μου προσφέρει χρήσιμα πράγματα.

Για το τεχνικό σχολείο που επέλεξες:

Σαν πρώτη Λυκείου πήγαινα σε γενικό λύκειο σκέφτηκα πολύ για να έρθω σε τεχνικό λύκειο διότι από γενικό λύκειο οι πανελλήνιες έχουν πιο πολύ διάβασμα θα είχα πιο πολλές εργασίες να κάνω και τα σχετικά οπότε ήταν και αυτό μια επιλογή να έρθω στο τεχνικό αλλά και σαν μηχανικός αυτοκινήτων ήταν και αυτό μια επιλογή να έρθω στο τεχνικό διότι μου αρέσει από μικρός.

Αρα λοιπόν είσαι ευχαριστημένος η όχι από την επιλογή που έκανες:

Ευχαριστημένος είμαι διότι από το ΕΠΑΛ έχω περισσότερες δυνατότητες και είναι πιο εύκολα από το γενικό διότι να περάσω σε μια σχολή και σίγουρα από το γενικό έχω πιο πολλές δυνατότητες.

Πως αντιμετώπισε ο περίγυρος σου την επιλογή σου να πας στο ΕΠΑΛ (η οικογένειά σου οι φίλοι) :

Στην αρχή οι γονείς μου έλεγαν καλύτερα να μείνω στο γενικό. Λέγαν ότι από κει θα έχω περισσότερες επιλογές και θα μπορούσα να περάσω σε ένα πανεπιστήμιο καλύτερο αλλά εγώ ήθελα να έρθω ΕΠΑΛ γιατί αυτό ήθελα να κάνω. Οι γονείς μου μετά δεν είχαν αντίρρηση με στήριξαν μετά και μου είπαν πήγαινε αφού αυτό θέλεις και εμείς θα σε βοηθήσουμε.

Οι φίλοι σου;

Και οι φίλοι μου το ίδιο. Μάλιστα επηρεάστηκα και από τους φίλους μου διότι ήρθαμε όλοι στο ΕΠΑΛ από το γενικό και έτσι ήρθαμε όλοι. Είμαστε τρεις κολλητοί και πήγαμε και οι τρεις.

Δηλαδή ο λόγος που έφυγες από το γενικό ήταν επιλογή θα έλεγες η φοβόσουν ότι δεν θα τα καταφέρεις εκεί;

Είμαι ανάμεσα σε αυτά τα δύο. Μπορεί και να τα κατάφερα άμα καθόμουνα και διάβαζα μπορεί και να τα κατάφερα αλλά είχα και το φόβο ότι δεν θα τα καταφέρω και είπα άμα πάω στα ΕΠΑΛ σίγουρα θα κάνω κάτι.

Η επιλογή της ειδικότητας πως έγινε. Βοηθήθηκες από κάποια δομή το ΣΕΠ ή κάποιο κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού

Καθαρά επειδή μου αρέσει το αυτοκίνητο. Από μικρός είχα την έννοια να φτιάχνω το αυτοκίνητο, ότι χαλάει να το αλλάζω να το πειράζω και έτσι ακολούθησα αυτόν τον τομέα. Όλες οι άλλες ειδικότητες δεν μου έκαναν αυτό το κλικ για να πάω. Ήταν συνειδητή επιλογή.

Για το σχολείο το συγκεκριμένο πως νοιώθεις; Περνάει ευχάριστα η ώρα έχεις διάθεση να έρχεσαι έχεις κοινωνικές σχέσεις;

Στο σχολείο άλλες ώρες περνάν ευχάριστα οι ώρες άλλες βαρετά και σε αυτό πιστεύω ότι φταίνε οι καθηγητές. Πρέπει να είναι πιο επιμορφωμένοι να μπορούν να κάνουνε και μάθημα αλλά να περνάει η ώρα και λίγο πιο διασκεδαστικά κάνοντας με τον δικό τους τρόπο μια άλλη συζήτηση για ένα πεντάλεπτο και όχι όλο μάθημα για να ξεφεύγουμε και λίγο. Επίσης εδώ έχω γνωρίσει πολλά παιδιά έχω κάνει παρέες αλλά πιστεύω το πρωί επειδή μένω μακριά και παίρνω λεωφορείο για να έρθω αργά καμιά φορά και μες το 5λεπτο μου κλείνει η πόρτα και παίρνω απουσία. Αυτό είναι και θέμα δικό μου πρέπει να παίρνω το λεωφορείο πιο νωρίς

Αν σου έλεγα να περιγράψεις το σχολείο σου ως προς τα κτίρια των καθηγητών
Τα κτίρια μια χαρά και τα εργαστήρια

Η ποιότητα των μαθητών

Συνήθως επικρατεί αυτό που λένε ότι οι μαθητές έρχονται εδώ για να πάρουν ένα πτυχίο και όχι να πάνε για πανεπιστήμια και παραπάνω οπότε δεν έχουν την τάση να διαβάζουνε. Έρχονται εδώ πέρα και ότι ακούσουν από τους καθηγητές και περνάει η ώρα έτσι όλη την ημέρα και πιστεύω ότι και αυτοί οι ίδιοι βαριούνται Γι αυτό δεν περνάν ευχάριστα. Αλλά υπάρχουν και ελάχιστοι σε κάθε τάξη 3-4 πιστεύω που θα καθίσουν να ασχοληθούνε θα διαβάσουν και αυτοί είναι πιστεύω που θα περάσουν στα πανεπιστήμια..

Η ποιότητα των καθηγητών

Οι περισσότεροι καθηγητές έχουν αρκετή πείρα σε αυτό που κάνουν, αλλά υπάρχουν κάποιοι καθηγητές οι οποίοι δεν είναι ότι δεν ξέρουν αλλά δεν έχουν την

ίδια ποιότητα με αυτούς που ξέρουν είτε γιατί δεν επιμορφώνονται με σεμινάρια δηλαδή υπάρχουν κάποιοι καθηγητές που κάνουν μάθημα και δεν συμμετέχουν παιδιά δεν ακούνε δηλαδή κάνουν ότι να 'ναι μέσα στην τάξη. Αλλά υπάρχουν κάποιοι καθηγητές οι οποίοι επιβάλουν την ησυχία αλλά και θέλεις να ακούσεις αυτά που λένε. Πιστεύω ότι αυτοί οι καθηγητές που δεν κάνουν σωστά το μάθημα είναι στο χέρι τους να το κάνουν σωστά διότι αυτοί μπορούν να επιβάλουν την ησυχία να κάνουν το μάθημα ενδιαφέρον και ότι μπορεί να θέλει ένας έφηβος σαν εμένα.

Τι έχεις να πεις για το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των συμμαθητών

Με τους συμμαθητές είμαστε φίλοι συνεργαζόμαστε σαν ομάδες δεν νομίζω ότι υπάρχει εχθρικό κλίμα. Αυτό μπορεί να κυριαρχεί σαν ρατσισμός κάποιες φορές δηλαδή αν είμαι εγώ Έλληνας και βλέπω κάποιον αλλοδαπό εγώ μπορεί να αντιδράσω κάπως (όχι εγώ συγκεκριμένα) μόνο εκεί πιστεύω ότι υπάρχει το εχθρικό αλλά σαν ομάδα είμαστε πάρα πολύ καλή ομάδα και στα εργαστήρια και οι καθηγητές μας το έχουν μάθει αυτό να σεβόμαστε ο ένας τον άλλον δηλαδή παίζει ρόλο και ο καθηγητής σε αυτό το πράγμα.

Υπάρχουν φαινόμενα bullying στο σχολείο σου;

Τα προηγούμενα 2 χρόνια είχαμε τέτοια περιστατικά. Φέτος δεν έχω παρατηρήσει σοβαρά περιστατικά. Έχει βελτιωθεί κατά κάποιο τρόπο αυτό. Δεν ξέρω άμα είναι λόγω της διεύθυνσης αυτό. Αλλά έχω δει ότι η διεύθυντρια έχει ισχυροποιήσει τους κανόνες και λογικά έχει βελτιωθεί και από αυτό. Παίζει ρόλο.

Εσύ έχεις αισθανθεί ανασφάλεια στο περιβάλλον λόγω αυτών των καταστάσεων;

Εγώ προσωπικά δεν έχω αισθανθεί τόσο ανασφάλεια διότι έχω παρέες. Συνήθως αυτοί κοιτάν να πειράξουν τα παιδιά που είναι πιο πολύ μόνα τους δεν συναναστρέφονται με πολλούς είτε έχουν κάποιο πρόβλημα μπορεί να είναι χοντροί και τα σχετικά αυτούς πιο πολύ θα πάνε να πειράξουν. Άμα έχεις παρέες δεν θα ασχοληθούν τόσο πολύ γιατί ξέρουν ότι από πίσω παίζουν και άλλοι και δεν θα κάτσουν να πειράξουν εσένα θα πειράξουν αυτούς που είναι απροστάτευτοι.

Πως βλέπεις τις σχέσεις μεταξύ καθηγητών και μαθητών;

Υπάρχει καλή σχέση μεταξύ καθηγητών και μαθητών. Μπορεί να κάνω εγώ μια ερώτηση στον καθηγητή ο καθηγητής θα μου απαντήσει δηλαδή δεν αδιαφορεί για αυτό. Ο καθηγητής ενδιαφέρεται για την υγεία δηλαδή αν αισθάνεσαι καλά. Αν του πεις θέλω να πάω τουαλέτα θα σε αφήσει γενικότερα είναι καλή η σχέση μεταξύ

μαθητών και
καθηγητών.

Σε κάποιον που δεν ξέρει το σχολείο και σε ρώταγε εκεί είναι καλά τι θα του έλεγες;

Αν ήξερα ότι αυτό το παιδί θέλει να ασχοληθεί σημαντικά με το σχολείο δηλαδή εδώ πέρα το ΕΠΑΛ έχει βγάλει το όνομα ότι είναι ένα σχολείο που θα έρθεις θα κάνεις ότι θέλεις και θα πάρεις ένα πτυχίο. Άμα θες να ασχοληθείς πραγματικά μπορεί να πετύχεις δηλαδή αν κάποιος θέλουν να κάτσουν να διαβάσουν πραγματικά μπορούν να πετύχουν. Αλλά έχει επικρατήσει η φήμη ότι το ΕΠΑΛ είναι το σχολείο το οποίο θα πάω δεν θα κάνω μάθημα θα κάνω ότι θέλω εγώ χαβαλέ δηλαδή και έτσι θα περάσει η ώρα δηλαδή έρχομαι για να περάσει η ώρα στο σχολείο. Ενώ στο γενικό επικρατούσαν άλλες συνθήκες. Δηλαδή στο Γενικό έπρεπε να διαβάσεις να δώσεις πανελλήνιες να περάσεις σε ένα πανεπιστήμιο για να σε αντιμετωπίζουν και οι άλλοι όπως πρέπει.

Αυτή η νοοτροπία δηλαδή έρχεσαι κάνεις χαβαλέ περνάς πιστεύεις ότι ισχύει;
Και αυτό είναι ανάλογα με τον καθηγητή. Στα εργαστήρια δεν μπορείς να κάνεις χαβαλέ. Υπάρχουν ώρες όμως με κάποιους καθηγητές που θα φωνάξεις θα κάνεις ότι θέλεις και δεν σου λένε τίποτε. Δηλαδή δεν κάθονται να ασχοληθούνε. Θα κάνουν το μάθημά τους θα πάρουν τα λεφτά τους και δεν τους νοιάζει τόσο.

Πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις στο τεχνικό σχολείο;

Πιστεύω ότι άμα είχαμε καλύτερο εξοπλισμό θα μας έδιναν καλύτερες γνώσεις. Δηλαδή σε σχέση με αυτά που βλέπω ντοκιμαντέρ στο εξωτερικό έχουμε μείνει πολύ πίσω σε χώρα. Εντάξει οι καθηγητές ότι εξοπλισμό έχουμε μας παρέχουν τις κατάλληλες γνώσεις δεν μπορούν να κάνουν και αυτοί κάτι παραπάνω φταίει και ο εξοπλισμός. Τι να μας μάθουν πράγματα που δεν μπορούμε να τα δούμε στο εργαστήριο. Το να το βλέπουμε σε ένα προβολέα νομίζω δεν έχει τόσο ρόλο οπότε πιστεύω ότι οι καθηγητές να μας μάθουν πάνω σε αυτά που υπάρχει εξοπλισμός στα εργαστήρια και να μας κάνουν πιο πολύ θεωρία διότι πάμε για πανελλήνιες. Αλλά εγώ πιστεύω ότι έπρεπε να μας μάθουν πιο πολύ με το λύσιμο δέσιμο διότι άμα πας σε ένα συνεργείο εννοείται ότι χρειάζονται γνώσεις για το τι κάνει το κάθε εξάρτημα αλλά όταν πας σε ένα συνεργείο πρέπει να ξέρεις που είναι η μπαταρία πού είναι ο κινητήρας εντάξει αυτό φαίνεται αλλά υπάρχουν κάποια άλλα πράγματα που δεν θα τα γνωρίζεις πιστεύω.

Δηλαδή θεωρείς ότι αυτή τη γνώση αν κάποιος θέλει να την πάρει θα την πάρει

η θα περιοριστεί από τις ελλείψεις που έχει το εργαστήριο η ο δάσκαλος και πόσο ρόλο παίζεις εσύ για να πάρεις αυτή τη γνώση;

Εννοείτε ότι άμα προσέξω θα πάρω τη κατάλληλη γνώση. Πιστεύω πως ότι λένε μπορώ να το πάρω σαν γνώση.

Αρα αν οι καθηγητές ήταν πιο εκπαιδευμένοι με περισσότερες γνώσεις και τα εργαστήρια πιο εξοπλισμένα οι γνώσεις που θα έπαιρνες θα ήταν καλύτερες;

Σίγουρα επειδή στην ηλικία που είμαι απορροφώ πιο πολλές γνώσεις και μου μένουν στο μυαλό και θα αν μου δινόταν περισσότερη γνώση και την έπαιρνα θα ήταν συμφέρον δικό μου αυτό.

Πιστεύεις ότι αυτά που μαθαίνεις στο σχολείο θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμα που θα κάνεις;

Ναι γιατί μου έχουν πει και παιδιά που έχουν τελειώσει και έχουν δουλέψει σε συνεργείο ότι χρειάζεται και πάρα πολύ θεωρεία αλλά και αυτά που κάνουμε στα εργαστήρια διότι πρέπει να ξέρεις τα πάντα διότι χρειάζεται πάρα πολύ και η ονοματολογία και μου έχουν πει ότι αυτά που κάνουμε στα εργαστήρια δεν είναι τίποτε σε σχέση με αυτά που κάνουν σε ένα συνεργείο. Δηλαδή μου έχουν πει ότι στα συνεργεία κάνουν πάρα πολύ διαφορετικά πράγματα τα οποία δεν τα έχεις δει καν στο σχολείο.

Σε αυτή την κατάκτηση της γνώσης πόσο βοηθούν οι καθηγητές;

Οι καθηγητές δεν παίζουν τόσο μεγάλο ρόλο διότι αν θες να προσέξεις θα προσέξεις. Αυτοί πρέπει κύρια να επιβάλουν την ησυχία διότι αν γίνεται χαμός μέσα στην τάξη δεν μπορείς να παρακολουθήσεις. Έτσι αυτοί αν θέλουν να επιβάλουν μέτρα θα γίνεται ησυχία.

Σε αυτή την κατάκτηση της γνώσης πόσο βοηθούν οι συμμαθητές (Συναγωνισμός κοροϊδία) ;

Ο ανταγωνισμός υπάρχει πιο πολύ στα γενικά λύκεια. Η κοροϊδία είναι γεγονός ότι θα γίνει όχι επειδή οι υπόλοιποι το ξέρουν αλλά θα το κάνουν επίτηδες. Ο ανταγωνισμός υπάρχει στα γενικά λύκεια γιατί εκεί θέλουν να βγάλουν ένα βαθμό γιατί θέλουν ο ένας να έχει καλύτερο βαθμό από τον άλλον. Ο συναγωνισμός ωφελεί διότι βλέποντας ότι ο άλλος προχωρά μάσα στην ομάδα προσπαθεί να μάθεις και εσύ και θα πεις και στον άλλο αυτά που ξέρεις και θα τα μάθει και άλλος.

Σε αυτή την κατάκτηση της γνώσης πόσο βοηθούν τα εργαστήρια;

Τα εργαστήρια βοηθούν σίγουρα για να καταλάβουμε τη θεωρεία άλλα και πώς να

λύσουμε ή να δέσουμε και να έχουμε μια ιδέα για το πώς λύνεις και δένεις κάτι όταν δουλέψουμε σε ένα συνεργείο ή άμα χαλάσει κάτι να ξέρουμε πως θα το αλλάξουμε

Αν υπήρχε πρακτική άσκηση (μαθητεία) έξω σε επιχειρήσεις θα βοηθούσε;

Σίγουρα γιατί θα μάθαινα ακριβώς τη δουλειά διότι εδώ δεν μαθαίνουμε λεπτομέρειες καθώς δεν έχουμε και τον κατάλληλο εξοπλισμό. Θα ήταν μια πολύ καλή γνώση πιστεύω.

Αν υπήρχε μετά τα τρία χρόνια μια χρονιά εξειδίκευσης θα την παρακολουθούσες ;

Σίγουρα γιατί άλλος ένας χρόνος θα βοηθούσε να μάθουμε περισσότερα. Αλλά εγώ θέλω να πάω μια βαθμίδα παραπάνω να μπω σε ένα πανεπιστήμιο να δώσω πανελλήνιες γιατί έχει πιο πολλές προοπτικές.

Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις για να γίνει πιο αποτελεσματική η φοίτηση σου στο σχολείο;

Πρέπει κάποιος να κάτσει να ασχοληθεί λίγο με τα μαθήματα και όχι να έρχεται εδώ για χαβαλέ. Πιστεύω ότι και γι αυτόν θα περνά η ώρα πιο ευχάριστα και θα μαθαίνει και πιο χρήσιμα πράγματα που θα του χρησιμεύσουν στο τέλος στη δουλειά του αλλά και στην προσωπική του ζωή.

Το κράτος για το σχολείο τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει;

Πιστεύω ότι πρέπει να δώσει κίνητρα στους καθηγητές αμοιβές παραπάνω για να βελτιωθούν ώστε να δίνουν πιο πολλές γνώσεις στα παιδιά. Επίσης πρέπει να εξοπλίσει σύγχρονα τα εργαστήρια γιατί η τεχνολογία έχει προχωρήσει. Δηλαδή πρέπει να δώσει χρήματα.

Δυο τρία πράγματα θετικά που θα έλεγες σε κάποιον αν ήθελε να έρθει στο τεχνικό:

Θα έλεγα από το ΕΠΑΛ αν θέλει να περάσει σε ένα πανεπιστήμιο είναι πιο εύκολο. Δεν θα ζοριστεί τόσο. Γι αυτό το επέλεξα και εγώ. Επίσης αν κάτσει και ασχοληθεί με τα μαθήματα. Η ώρα θα περνάει περνά πιο ευχάριστα και δεν θα έχει τόσες πολλές εργασίες να κάνει. Έτσι θα μπορεί να κάνει διάφορα πράγματα όπως ποδόσφαιρο γυμναστήριο κ. α. Θα μπορεί και να διαβάζει κιόλας.

Δυο τρία πράγματα αρνητικά που θα έλεγες σε κάποιον αν ήθελε να έρθει στο τεχνικό:

Αρνητικά είναι πως άμα θες να δώσεις πανεπιστήμιο δεν θα έχεις τις γνώσεις που θα έχεις από το γενικό Πράγμα που πρέπει να βελτιωθεί βέβαια.

Επιπλέον αν είναι άτομο που δεν μπορεί να κοινωνικοποιείται αυτός μπορεί να έχει και πρόβλημα bullying..

Δυο τρία πράγματα ήθελες να αλλάξεις στα τεχνικά σχολεία:

Μπορεί να αλλάξουν οι καθηγητές ώστε να μην έχουμε τους ίδιους. Όσο για το κλίμα να το βάψαμε π.χ. να αλλάξει η όρεξή μας να μην πετάν οι μαθητές σκουπίδια.

Αν σου ζήταγα να μου περιγράψεις το ιδανικό τεχνικό σχολείο;

Θα ήθελα για παράδειγμα αυτοκίνητα τα οποία να δουλεύανε στα εργαστήρια σύγχρονα να καταλαβαίναμε πολλά πράγματα. Πρέπει το κράτος να το φροντίσει αυτό.

Αν ξαναεπέλεγες θα επέλεγες Τεχνικό Λύκειο;

Ναι θα ξαναεπέλεγα για τους λόγους που είπα και πριν

Χρήση ουσιών;

Για να μην λέμε ψέματα υπάρχουν χρήσεις ουσιών σε περιορισμένο βαθμό. Δεν νομίζω ότι ενοχλούν τους γύρω τους η ζητάνε λεφτά. Περιορίζεται διότι επεμβαίνει και η διεύθυνση με μέτρα.

Βία;

Έχει πολύ περιοριστεί σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια.

Συμπεριφορά μεταξύ μαθητών και μεταξύ καθηγητών και μαθητών;

Υπάρχουν στιγμές που γίνονται τσακωμοί αλλά και άλλες με ηρεμία. Αλλά μικροκαυγάδες.

Αναπτύσσονται φιλίες υπάρχει αλληλεγγύη;

Αναπτύσσονται σχέσεις με την πάροδο του χρόνου. Μάθαμε να ακούμε ο ένας τα προβλήματα του άλλου βοηθήσαμε ο ένας τον άλλον ακόμη και υλικά. Και το σχολείο έχει μηχανισμούς που βοηθάει να μαζευτούν πράγματα για τους μαθητές που τα έχουν ανάγκη.

Πως φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον;

Να δουλεύω κάπου σαν προϊστάμενος αλλά και σαν μηχανολόγος αν περάσω. Βέβαια στην αρχή θα πάω εργάτης και σιγά σιγά μαθαίνοντας τη δουλειά θα γίνω κάτι παραπάνω.

Πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσει το σχολείο για την επαγγελματική σου εξέλιξη;

Βοηθάει γιατί σαν σχολείο θα μπορέσω να πάω σε κάποιο πανεπιστήμιο. Αλλά και για τη δουλειά μέσω του σχολείου θα μάθαινα κάποια παραπάνω πράγματα.

2^η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

-Για πες το όνομα σου.

-Στέλιο.

-Στέλιο. Λοιπόν, για πες μας κι εσύ πως νιώθεις για το σχολείο γενικότερα.

- Νιώθω ωραία που μου μαθαίνει πολλά πράγματα, γνώσεις, συμπεριφορά και διάφορα άλλα πράγματα.

-Είχες καλή σχέση δηλαδή με το σχολείο από μικρός;

-Ναι, περίπου.

-Δεν είχες προβλήματα σε άλλες βαθμίδες να θες να παρατήσεις να...

-Όχι, όχι...

-... να φύγεις από το σχολείο, να... μάλιστα. Γιατί επέλεξες την τεχνική εκπαίδευση;

-Γιατί ήθελα από μικρός να γίνω...

-Έχεις κάνει γενικό λύκειο ή ήρθες κατευθείαν στο ΕΠΑΛ;

-Κατευθείαν στο ΕΠΑΛ.

-Κατευθείαν στο ΕΠΑΛ. Για πες μου.

-Γιατί ήθελα από μικρός να γίνω μηχανικός αυτοκινήτων και ήρθα εδώ να το σπουδάσω για να... στο μέλλον, δηλαδή μετά μπορεί και να πάω να δουλέψω.

-Η επιλογή της ειδικότητας έγινε επειδή το ήθελες από μικρός ή μετά όταν ήρθες εδώ λες 'τι να κάνω';

- Όχι, από μικρός ήθελα για τα αυτοκίνητα.

- Άρα, ήταν η επιλογή σαφής. Είσαι ευχαριστημένος τώρα που έχουν περάσει τρία χρόνια από την επιλογή σου;

- Ναι, μια χαρά.

- Δεν θα έκανες κάποια άλλη επιλογή δηλαδή;

-Όχι.

-Όταν ο περίγυρός σου – οικογένεια, φίλοι, συγγενείς, παππούδες, γιαγιάδες, ξαδέρφια-, όταν τους είπες ότι 'θα πάω στο τεχνικό λύκειο', τι είπαν; Ήταν αρνητικοί ή θετικοί;

- Θετικοί με την απόφασή μου.

-Θετικοί. Σε υποστήριζαν, δηλαδή.

-Ε ναι, αφού αυτό ήθελα.

-Οι φίλοι σου;

-Δε μου είπαν κάτι. Αφού αυτό ήθελα, αυτό θα έκανα.

-Συνέχισαν μετά να κάνετε παρέα;

-Ναι

-Συνέχισαν. Ή σε αντιμετωπίζανε: ‘Εντάξει μωρέ, αυτός πάει στα ΕΠΑΛ, εμείς... κάποιοι που...’;

-Τι;

- Το ίδιο. Πώς νιώθεις στο σχολείο εδώ, το συγκεκριμένο; Δηλαδή, περνάει ευχάριστα η ώρα και έχει διάθεση για κοινωνικές σχέσεις με άλλους συμμαθητές με το ‘να, με τ’ άλλο;

-Ναι, μια χαρά είναι. Κάνουμε φίλους, παρέα στα διαλείμματα και διάφορα άλλα πράγματα.

-Δημιουργούνται σχέσεις και για παρέες έξω;

- Στο διάλειμμα;

-Έξω... το απόγευμα, το Σάββατο, την Παρασκευή;

-Βγαίνουμε και βρίσκουμε φίλους καμιά φορά.

-Δημιουργούνται δηλαδή τέτοιες προϋποθέσεις. Αν περιέγραφες το σχολείο σου – κτίρια. Τα κτίρια πώς τα βλέπεις;

-Μια χαρά είναι πιστεύω. Για τις ανάλογες... δηλαδή και σεισμό και διάφορα άλλα, πιστεύω θα αντέξουν και δεν θα πάθουν τίποτα.

-Ευχάριστα τα κτίρια, οι αίθουσες;

-Μερικές είναι λίγο χαλασμένες, αλλά μερικές είναι πολύ καλά.

-Μάλιστα. Η ποιότητα των μαθητών; Πώς τη βλέπεις; Δηλαδή, λες ‘Ποπό ρε γαμώτο, τι είναι εδώ πέρα;’ ας πούμε;

-Μερικοί δεν είναι σωστοί, κάνουν χαζομάρες. Μερικοί είναι μια χαρά.

-Μάλιστα. Οι δάσκαλοι; Την ποιότητα του δασκάλου;

-Μια χαρά είναι οι περισσότεροι, αλλά μερικοί όχι και τόσο.

-Μάλιστα. Το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών και μεταξύ μαθητών και δασκάλων, πώς το βλέπεις;

-Την σχέση τους;

-Ναι, ναι.

-Μια χαρά. Έχουν κοινωνικότητα μεταξύ τους, μιλάνε, κάνουν μάθημα, ρωτάνε. Οι δάσκαλοι έχουν τη θέληση να τους πούνε αυτά που δε ρωτάνε τα παιδιά.

-Ανθρώπινο πλησίασμα των δασκάλων προς τους μαθητές υπάρχει;

-Δηλαδή;

-Ανθρώπινο... να βλέπεις έναν μαθητή και να βλέπεις ότι υπάρχει ένα θέμα και να σε πλησιάζει ο δάσκαλος.

-Ναι, μερικοί υπάρχουν να σου λένε ‘Τι έχεις; Τι πρόβλημα έχεις; Αν θες θα σε βοηθήσω.’.

-Είναι αυτό το ανθρώπινο... οι σχέσεις που αναπτύσσετε μεταξύ σας.

-Ναι, υπάρχει.

-Τι θα έλεγες σε κάποιον που δεν το ξέρει το σχολείο, για τη λειτουργία του; Λειτουργεί καλά το συγκεκριμένο; Όχι το συγκεκριμένο συγκεκριμένο, αλλά το τεχνικό σχολείο όπως το έχεις αντιληφθεί εσύ.

-Ναι, πιστεύω. Μια χαρά είναι γιατί μαθαίνεις πολλά πράγματα αναλόγως με την ειδικότητα που θες για να έρθεις. Και είναι μια χαρά οι δασκάλοι. Λίγο τα παιδιά είναι κάπως, γι’ αυτό... το μόνο πρόβλημα.

-Πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις από το σχολείο, το συγκεκριμένο;

-Αρκετές, άμα έχεις τη θέληση να προσέξεις.

-Άμα θες, λοιπόν. Πόσο πιστεύεις ότι θα σε βοηθούσαν αυτές οι γνώσεις στο επάγγελμά σου;

-Αρκετά, μετά για να πάω σε μία σχολή.

-Αισθάνεσαι ανασφάλεια εδώ πέρα μερικές φορές από φαινόμενα βίας, ρατσισμού, ιστορίες κτλ. ; Έχεις αισθανθεί έτσι;

-Σ’ εμένα;

-Σ’ εμένα... όχι. Μπορεί όχι σ’ εμένα αλλά γενικότερα άμα ένα κλίμα είναι τρομακτικό... Δηλαδή, μπορεί κι εμένα να μη με πειράζουν άμα περπατάω σε ένα περίεργο δρόμο, αλλά όταν βλέπεις περίεργους τύπους δίπλα, δημιουργείται μία ανασφάλεια. Αυτό.

-Υπάρχουν μερικά παιδιά εδώ πέρα που είναι έτσι. Δηλαδή, άμα πας να τους πεις κάτι μπορεί να σε χτυπήσουν και διάφορα άλλα... να σε βρίσουν. Αυτό.

-Υπάρχει δηλαδή αυτό το αίσθημα μεγάλο ή μικρό;

-Αναλόγως. Μικρό πιστεύω. Δηλαδή αν πας να τους ρωτήσεις κάτι δεν ξέρεις τι θα κάνουν. Να σε βρίσουν, να σου μιλήσουν άσχημα για μία ερώτηση.

-Μάλιστα. Πόσο βοηθούν οι καθηγητές, οι συμμαθητές στα εργαστήρια στην κατάκτηση της γνώσης; Πόσο βοηθούν οι καθηγητές ας πούμε;

-Οι καθηγητές θέλουν να έχει ησυχία μέσα στην τάξη για να παρακολουθούν όσοι θέλουν κι όσοι δεν θέλουν ας μην κάνουν φασαρία ή να βγουν από την τάξη. Και

μερικοί μαθητές κάνουν ησυχία κι ας μην θέλουν να προσέξουν για να προσέξουν αυτοί που θέλουν.

-Βοηθούν; Δηλαδή, προωθούν αυτό το πράγμα για να μπορέσεις εσύ να κατακτήσεις τη γνώση και οι καθηγητές και οι μαθητές ή είναι αρνητικοί; Δηλαδή, γίνεται χαμός οπότε...

-Μερικές φορές χαμός. Μερικές φορές... οι πιο πολλές φορές όμως είναι μια χαρά.

-Πιστεύεις ότι αν υπήρχε πρακτική άσκηση με μαθητεία... δηλαδή, εγώ σαν σχολείο σου έβρισκα να πας σε μια εταιρεία και να κάνεις πρακτική άσκηση, να κάνεις μαθητεία εκεί... θα βοηθούσε στο να αποκτήσεις καλύτερες γνώσεις;

-Βεβαίως θα βοηθούσε γιατί θα δουλεύαμε εκεί πέρα και θα μαθαίναμε περισσότερα πράγματα απ' ό,τι εδώ γιατί έχουν πιο εξελιγμένο εξοπλισμό εκεί και περισσότερο και θα ήταν καλύτερα για εμάς.

-Μάλιστα. Εάν υπήρχε εξειδίκευση για ένα χρόνο ακόμα που θα έχεις τελειώς εξειδίκευση – θα έκανες μόνο εργαστήρια, θα έκανες μόνο μαθητεία έξω- θα βοηθούσε; Θα το παρακολουθούσες;

-Μπορεί να, αναλόγως τι θα είχε. Να μην έκανες πάλι τα ίδια. Αν όμως έκανες πάλι τα ίδια θα έπρεπε να πας για κάποια κενά που θα είχες μόνο. Μόνο αυτό.

-Στο πανεπιστήμιο ενδιαφέρεσαι να δώσεις ή στα ΤΕΙ από εδώ;

-Όχι.

-Όχι. Τι θα μου έλεγες εμένα αν σε ρωτούσα τι... Όχι, να το δούμε αλλιώς. Εσύ καταρχήν, τι πιστεύεις ότι θα έπρεπε να κάνεις για να γίνει πιο αποτελεσματική η φοίτηση στο σχολείο σου για σένα και τι έπρεπε να κάνεις εσύ; Δηλαδή, έπρεπε να διαβάζεις; Έπρεπε να προσέχεις;

-Να διαβάζεις, να προσέχεις αυτά που λένε οι καθηγητές, να ασχολείσαι με τις ασκήσεις σου και αυτά. Ε και να προσέχεις συνέχεια άμα θες να ακολουθήσεις κάτι σημαντικό στη ζωή σου.

-Περισσότερη δουλειά για το σπίτι θα ήθελες;

-Ε ναι, έπρεπε να κάνεις πολλή δουλειά στο σπίτι για να...

-Θα ήθελες να σου δίνουν;

-Ναι. Κανονικά έπρεπε να δίνουν.

-Δίνουνε;

-Ναι. Μερικοί δίνουν.

-Το κράτος τι πιστεύεις ότι έπρεπε να κάνει για το σχολείο; Για να το κάνει πιο καλό; Τα συγκεκριμένα σχολεία.

-Να βελτιώσει τα εργαστήρια. Να τα εξοπλίσει πιο πολύ. Ε...

-Τους δασκάλους;

-Μερικοί δασκάλοι να... γιατί μερικοί δασκάλοι δεν κάνουν σωστά τη δουλειά τους. Ξέρουνε να μας μάθουν. Προσπαθούν να μας μάθουν αλλά δεν έχουν τον τρόπο.

-Και πώς πιστεύεις ότι θα βοηθούσε το κράτος σ' αυτό; Αν τους επιμόρφωνε, δηλαδή;

-Ναι. Να τους μάθαιναν περισσότερα πράγματα για να μπορούσαν να κάνουν καλύτερα τη δουλειά τους.

- Να τους επιμορφώσει στην ουσία.

-Ναι. Όχι να τους διώξει.

-Οι καθηγητές για το σχολείο, πιστεύεις ότι πρέπει... ότι κάνουν αυτό που πρέπει; Τι περιμένεις εσύ από αυτούς;

-Γνώσεις πολλές να μας δώσουν.

-Γνώσεις. Σας δίνουνε;

-Ναι. Οι περισσότεροι μας δίνουν αρκετές γνώσεις.

-Θα θέλατε ακόμα περισσότερο ή όχι;

-Αυτές που ορίζουνε. Αυτές που ορίζει το κράτος. Αυτές.

-Έχεις να πεις δυο τρία θετικά και δυο τρία αρνητικά σε κάποιον που σε ρώταγε σήμερα: «Να έρθω στο σχολείο το συγκεκριμένο;». Τι θα του έλεγες; Π.χ. Να έρθεις γι' αυτό γιατί είναι θετικό ή να μην έρθεις εκεί γιατί είναι έτσι. Για πες μου.

-Θα του έλεγα να έρθει γιατί είναι πολύ καλά τα εργαστήρια και οι ειδικότητες εδώ. Μαθαίνεις αρκετά πράγματα. Και είναι σωστό σε σχολείο. Αλλά τα αρνητικά είναι πως είναι τα παιδιά κάπως εδώ. Είναι ένας λόγος. Μερικοί δασκάλοι δεν είναι και τόσο καλοί. Δεν έχει και τόσο καλό εξοπλισμό τα εργαστήρια. Αυτό.

-Δυο τρία πράγματα που θα θέλεις να αλλάξεις;

-Τη συμπεριφορά των παιδιών. Να μην είναι βίαιοι, να μην έχουν βία. Να έβαζα εξοπλισμό εδώ στα εργαστήρια. Να τα εξοπλίσω όσο μπορώ και... για την καλύτερη μάθηση των παιδιών από τους καθηγητές.

-Αν ξαναεπέλεγες, τώρα που πλησιάζεις στο τέλος... γυρνούσανε το χρόνο πίσω και σου έλεγαν οι δικοί σου άνθρωποι 'Παιδί μου, πού ήθελες να πας', ας πούμε.

-Στο ΕΠΑΛ.

-Στο ΕΠΑΛ. Θα το επέλεγες. Άσχημες εντυπώσεις στο σχολείο; Περιστατικά; Συμπεριφορά; Βία; Χρήση ουσιών;

-Υπάρχουν.

-Υπάρχουν Πολλά; Λίγα;

-Φέτος υπάρχει χρήση ουσιών, αλλά όχι πολύ. Πολύ λίγο. Βία... φέτος καθόλου δεν έχω δει. Πέρυσι και πρόπερσι ναι. Ήμουν εδώ. Και... τι άλλο...

-Τι εντυπώσεις από περιστατικά, φιλίες, αλληλοκατανόηση, σε σχέση με τους συμμαθητές σου; Δηλαδή, πώς ανέπτυξες φιλίες; Ένιωσες ότι αν χρειαστεί κάποιος να σε βοηθήσει ή αν χρειαζόταν κάποιος, θα τον βοηθούσες εσύ;

-Ναι, θα με βοηθούσαν μερικά παιδιά από το σχολείο.

-Φιλίες αναπτύχθηκαν εδώ μέσα;

-Ναι, αλλά όχι πολλές.

-Σε κατανόησε κάποιος; Κάποιος, κατάλαβες ότι έχοντας ένα πρόβλημα, θα σε κατανοήσει; Ή εσύ αν έβλεπες κάποιον, το αισθάνθηκες αυτό; Δηλαδή, αυτή η αλληλεγγύη;

-Ναι, αλλά μερικές φορές άλλοι δεν θέλουν να ανοιχτούν και αυτά.

-Το επαγγελματικό σου μέλλον πώς το φαντάζεσαι;

-Θέλω να τελειώσω το σχολείο, να πάρω το χαρτί μου και να πάω να δουλέψω.

-Πιστεύεις ότι το σχολείο θα σε βοηθήσει και στην επαγγελματική σου εξέλιξη; Η γνώση που πήρες, στο σχολείο, θα σε βοηθήσουνε;

-Ε... όχι και αρκετά γιατί έχουν βγει και πολλά σύγχρονα πράγματα που δεν τα έχουμε εδώ για να τα μάθουμε. Αλλά, περισσότερο... όχι περισσότερο, το μισό μισό, αρκετά με βοήθησε.

-Αρκετά.

-Θα μπορέσω να δουλέψω.

-Μάλιστα. Σε ευχαριστώ πάρα πολύ. Να είσαι καλά.

3^η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Ραφαέλα

Ξεκίνησες στην τεχνική εκπαίδευση;

έχω ξεκινήσει από την αρχή στην τε

Πως νιώθεις για το σχολείο γενικότερα;

Μου άρεσε το σχολείο . Μου άρεσε να διαβάζω. Το σχολείο έχει πολλά θετικά. Είναι αναγκαστικό να το βάλουμε εντός εισαγωγικών να έρθουμε να μάθουμε κάποια πράγματα. Δεν μπορώ να σας πω με βεβαιότητα ότι είναι και χρήσιμο.

Η αντίληψη σου για το σχολείο για το θεσμό δηλαδή είναι θετική;

Φυσικά θετική

Γιατι επελέξες την τεχνική εκπαίδευση σαν τυπο λυκείου που θα τελειώσεις;

Διότι έχει ειδικότητες διότι έχει εργαστήρια τα οποία βοηθάνε το παιδί σε αυτό που θέλει να πάει και θεωρώ ότι δεν υπάρχει διαφορά από το ενιαίο. Ίσα ίσα στο ενιαίο παραφορτώνεται το παιδί και έτσι ίσως και να μην έχει επιτυχία σε αυτό που θέλει να κάνει. Θεωρώ μια έξυπνη λύση τη τεχνική εκπαίδευση.

Η επιλογή της ειδικότητας

Είναι καθαρά θέμα δικό μου. Δεν θεωρώ ότι πρέπει να επηρεάζονται τα παιδιά από κανένα. Θεωρώ τα επαγγέλματα υγείας λειτούργημα.

Είσαι ευχαριστημένη από την επιλογή σου να ερθεις σε ένα τεχνικό σχολείο και απο την επιλογή της ειδικότηντας

Ευχαριστημένη τώρα που ήρθαν οι καθηγητές. Καλώς η κακώς κανείς δεν μένει στο επαλ αν θέλεις μπορείς να δώσεις πανελλήνιες περνάς σε κάποιο τει . Στην αρχή απογοητεύτηκα λίγο και μπορώ να πω το μετάνιωσα.

Γιατι το μετανιώσες

Γιατί όταν βλέπεις ότι είναι τόσα παιδιά που θέλουν να μάθουν και δεν έχουν καθηγητές δεν γίνονται οι ώρες που πρέπει να γίνουν και γενικότερα υπάρχει ένας χαμός ε λογικό δεν είναι.

Μου άρεσε το σχολείο . Μου άρεσε να διαβάζω. Το σχολείο έχει πολλά θετικά. Είναι αναγκαστικό να το βάλουμε εντός εισαγωγικών να έρθουμε να μάθουμε κάποια πράγματα. Δεν μπορώ να σας πω με βεβαιότητα ότι είναι και χρήσιμο.

Πως αντιμετώπισε και πως αντιμετωπίζει ο περιγυρος την επιλογή σου ως προς τον τυπο σχολειου

Στήριξε την επιλογή μου. Ίσα ίσα θεωρούν ότι τα επαγγελματικά λύκεια τα έχουν πολύ κακοφημίσει και δεν θα έπρεπε. Με στηρίξανε πολύ. Το ότι ένα γενικό λύκειο σε σχέση με ένα επαγγελματικό λέγεται ότι έχει περισσότερα μαθήματα και υποτίθεται μαθαίνεις πιο πολλά εγώ ξέρω ότι το απολυτήριο είναι ισότιμο και στο τεχνικό μαθαίνεις πιο πολλά στην ειδικότητα που θα διαλέξει το κάθε παιδί και πιστεύω ότι αυτό είναι και το πιο χρήσιμο.

Πως νοιωθεις στο σχολειο (το συγκεκριμενο);(περνα ευχαριστα ερχεται με διαθεση εχει κοινωνικες σχεσεις)

Ανέκαθεν έτσι ήμουν. Γενικά είμαι πολύ κοινωνική. Φυσικά και έρχομαι με διάθεση. Ειδικά όταν ξέρω ότι θα κάνω την ειδικότητά μου και ότι οι ώρες μου θα είναι γεμάτες φυσικά και έρχομαι με διάθεση. Όταν όμως έρχομαι για να κάνω μια ώρα επειδή δεν έχω καθηγητές είμαι μέσα στα νεύρα. Γενικά δεν αντιμετώπισα ποτέ φαινόμενα όποιου είδους ενδοσχολικής βίας

Εχεις δει τετοια φαινόμενα

Παντού υπάρχουν αυτά τα φαινόμενα είναι και λόγω ηλικίας. Αυτό που πρέπει να καταλάβουμε είναι ότι όλοι είναι άνθρωποι. Το ότι εσύ είσαι μαύρος και εγώ λευκός ή ότι εσύ είσαι ξένος και εγώ έλληνας δεν αλλάζει αυτό το γεγονός.

Περιεγραψε το σχολειο σου ως προς τα κτιρια, , και γενικότερα τη λειτουργια του σε καποιον που δεν το ξερει.

Ως προς τα κτίρια πολύ κακή η άποψή μου διότι το σχολείο πρέπει να είναι καθαρό και περιποιημένο ώστε ο άλλος να χαίρεται να έρχεται να το βλέπει και να θέλει να μπει μέσα. Και βεβαίως για να προσελκύσεις ένα παιδί πρέπει ο χώρος να σε γεμίζει.

Την ποιοτητα των μαθητων;

Υπάρχουν οι δυνατοί και οι αδύναμοι οι τουρίστες και οι μη τουρίστες, οι ζωηροί και οι μη ζωηροί, υπάρχουν πάρα πολλά είδη μαθητών

Την ποιοτητα των δασκαλων;

Το ίδιο. Μερικοί θα έπρεπε να είναι πιο παιδαγωγικοί δηλαδή μερικοί έχουν πάρει λάθος αυτή τη θέση κατά τη γνώμη μου, μερικοί είναι παραπάνω παιδαγωγικοί από ότι θα έπρεπε που αυτό σημαίνει ότι τα παιδιά σε αυτούς παίρνουν και λίγο αέρα μερικοί είναι νορμάλ και αυστηροί εκεί που πρέπει.

Την ποιοτητα αυτων που μαθαινεις;

Όχι δεν είμαι ευχαριστημένη. Θα ήθελα να έχω πιο σύγχρονα μέσα σε σχέση με το αντικείμενο που μαθαίνω και αυτά που πρέπει να μάθω να είναι πιο κοντά σε μένα

για να μπορώ να τα καταλάβω. Γιατί όταν μου λένε να μάθω θεωρία δεν με βοηθά η αποστήθιση. Πρέπει να το κάνεις στη πράξη για να σε ελκύει.

Το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών

Μέτριο

Και μεταξύ μαθητών καθηγητών

Ο μαθητής (όχι ο τουρίστας) θέλει να μπει μέσα στη τάξη και να δει ένα καθηγητή παιδαγωγικό να τον νοιώσει κοντά του και να τον κάνει από μόνο του να προβληματιστεί και να ανοίξει το βιβλίο. Θέλει να δει ένα χαμόγελο μια ωραία παρουσία μια θετική ενέργεια. Όσοι από τους δασκάλους την έχουν λαμβάνουν το ίδιο όσοι δεν την έχουν θα είναι λάθος του μαθητή να αντιδράσει άσχημα.

Ποσο πιστευεις οτι παιρνεις γνωσεις στο σχολειο; αιτιολογησε.

Στο 100 %

Αυτες που εσυ θα ήθελες να παρεις;

Στο 100% το δικό μου όχι αυτά που διαβάζω μόνη μου είναι το 50% από αυτά που ήθελα.

Αισθάνεσαι ανασφαλεια στο συγκεκριμένο σχολείο; ισως λόγω βιας η ρατσισμού ισως επειδη είσαι κορίτσι;

Θύμα η θύτης ποτέ. Παρατηρητής έχω γίνει και στενοχωρήθηκα πολύ φέρνοντας τον εαυτό μου στη θέση της κοπέλας που κοροΐδευαν.

Το φαινόμενο είναι αρκετα μεγαλο θα έλεγες;

Ναι είναι αρκετά μεγάλο και τα κορίτσια έχουν γίνει χειρότερα από τα αγόρια πλέον.

Τα φαινόμενα βλέπω ότι αυξάνονται αντί να μειώνονται.

Ποσο πιστευεις οι γνωσεις που περνεις θα σε βοηθησουν στο επαγγελμα;

Θα ήθελα περισσότερες γνώσεις. Δεν ξέρω αν θα βοηθήσουν προς το παρόν με βοηθά το μυαλό μου η θέλησή μου τα χέρια μου και έτσι πιστεύω ότι θα τα πάω καλά με αυτές της λίγες γνώσεις που προσπαθώ να πάρω από εδώ. Μερικές γίνονται κατανοητές μερικές άλλες είναι πολύ δυσκολονόητες. Πρέπει να νοιαστούμε λίγο για την παιδεία για τα παιδιά. Στην ουσία φταίνε όλοι μαζί που έχει δημιουργηθεί όλο αυτό το χάος.

Ποσο βοηθουν οι καθηγητες , στην κατακτηση της γνωσης;

Ένας σωστός καθηγητής θέλει να μεταδώσει τις γνώσεις του στα παιδιά. Μερικοί έχουν τον τρόπο άλλοι όχι. Μερικοί θέλουν πραγματικά.

Εσena σε βοηθούν αυτοι που θελουν να παρεις γνωση;

Ναι και με το παραπάνω. Αλλά φέτος λόγω έλλειψης καθηγητών ειδικότητας είναι δύσκολα

Ποσο οι συμμαθητες;

Στην εξάλειψη της. Αλλά πλέον αν ενοχλούν και με εμποδίζουν να μάθω αντιδρώ. Είναι κάποια παιδιά που δημιουργούν πρόβλημα και εμποδίζουν τη μάθηση.

Ποσο τα εργαστηρια;

Φυσικά και βοηθούν.

Θα ηθελες να υπαρχει μια δυνατοτητα να κανεις καπου σε ενα ιατρειο ενα νοσοκομειο μια μαθητεια η μια πρακτικη ασκηση.

Φυσικά και θα το ήθελα και ποιος δεν θα το ήθελε. Μακάρι να γινόταν.

Αν εμπαινε ενα επιπλεον ετος θα το παρακολουθουσες;

Φυσικά και θα το ήθελα διότι όσα επιπλέον ξέρεις για το επάγγελμά σου τόσο καλύτερα για σένα. Θα βοηθούσε πιστεύω πολύ.

Ο συναγωνισμος στην ταξη πιστευεις οτι εννοει στην κατακτηση της γνωσης;

Ο συναγωνισμός και όχι η βαθμοθηρία θα με πήγαινε και μένα μπροστά

Και η τάξη θα δούλευε σαν ομάδα και κάποιες αδυναμίες αν υπήρχαν στους καθηγητές θα καλυπτόταν.

Αν αλλαζε ο τροπος διδασκαλιας και γινοταν σε ομαδες με εργασιες με προτζεκτ κλπ θα βοηθούσε στην κατακτηση της γνωσης;

Σίγουρα διότι είναι πολύ διαφορετικό να μπαίνεις μέσα σε μια αίθουσα και να διαβάζεις ένα βιβλίο και πολύ διαφορετικό να μπαίνουμε μέσα και να δραστηριοποιούμαστε με διάφορους τρόπους συμμετέχοντας. Βέβαια υπάρχουν και μαθητές που βαριούνται αλλά για εμένα θεωρώ ότι θα είναι καλό. Επιπλέον επειδή βλέπω ότι ορισμένα πράγματα σαν γνώσεις δεν μου προσφέρονται προσπαθώ από μόνη μου να τις αποκτήσω.

Τι πιστευεις οτι πρεπει να κανεις ο ιδιος για να γινει πιο αποτελεσματικη για σενα η φοιτηση στο σχολειο;

Πρέπει να κάνει και ο ίδιος ο μαθητής αλλά πρέπει να ασκηθεί και ομαδικά πίεση σε αυτούς που είναι υπεύθυνοι για την παιδεία για να αναγκαστούν όλοι να κάνουν περισσότερα.

Τι πιστευεις οτι πρεπει να κανει το κρατος για το σχολειο;

Δεν θεωρώ ότι υπάρχει κράτος . Θεωρώ ότι υπάρχει ολιγαρχία και μας κυβερνούν λίγοι οι οποίοι να πίνουν το αίμα. Πρέπει να αλλάξουν πράγματα. Είναι άχρηστοι όλοι τους και δεν σε αφήνουν να χαρείς τίποτε.

Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν οι καθηγητές για το σχολείο;

Μικρά πράγματα τα οποία αλλάζουν τη μέρα. Εγώ αν γίνω εκπαιδευτικός θα μπαίνω στην τάξη με ένα χαμόγελο. Ακόμη ακόμη και με θυμό αλλά να τους μιλάω. Να τους δίνω να καταλάβουν αυτό που πρέπει με όποιο τρόπο μπορώ. Θα προσπαθούσα να βρω τα κουμπιά του καθενός.

Ξεχωρίσε 2-3 θετικά και αρνητικά που θα έλεγες σε κάποιον που θα ήθελε να έρθει στο σχολείο.

Είναι καλό το σχολείο. Έχει ανθρώπους που νοιάζονται για αυτό. Πάντως είναι στη γνώμη του καθενός τι σχολείο θα επιλέξει. Καλό κτιριακό κάποιους καθηγητές καλούς, σαν αρνητικό η έλλειψη καθηγητών.

Πες 2-3 πράγματα που θα ήθελες να αλλάξεις

Να γίνει πιο λειτουργικό και πιο ευχάριστο. Να μπει σύγχρονη τεχνολογία στην καθημερινή διδασκαλία να μπουν διάφορες δραστηριότητες χωρίς να αποκλείεται κανείς από αυτούς που θέλουν.

Πως φανταζεσαι το ιδανικό τεχνικό σχολείο;

Με δραστηριότητες έξω από το μαθησιακό κομμάτι.

Αν ξαναεπέλεγες θα διαλεγες τεχνικό σχολείο:

Με αυτή τη κατάσταση όχι

Να μιλήσει ο μαθητής για ασκήμες εντυπώσεις απο περιστατικά στο σχολείο (συμπεριφορά, βία, χρήση ουσιών) .

Υπάρχει ένα ποσοστό χρήσης ουσιών αλλά μικρό τουλάχιστον μέσα στο σχολείο. Και βίας αλλά και κει μικρό ποσοστό. Για τη χρήση ουσιών πρέπει να γίνει κάτι. Να ενδιαφερθούν οι καθηγητές περισσότερο. Μην κάνουν ότι δεν βλέπουν και ότι δεν ξέρουν και φωνάζουν μόνο για το τσιγάρο.

Να μιλήσει ο μαθητής για καλές εντυπώσεις απο περιστατικά (φιλία συμπνοια αλληλοκατανοηση κλπ)

Είμαστε ένα τμήμα που έχουμε καλές σχέσεις. Αλλά κυρίως περιορίζονται σε παρέα εντός σχολείου όχι έξω.

Πως φανταζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον.

Στην αρχή πολύ δύσκολα. Αλλά επειδή έχω μαζέψει κάποιες γνώσεις και θα τις χρησιμοποιήσω. Αν τη δουλειά σου την αγαπάς και προσπαθήσεις πιστεύω ότι θα πας καλά

4^η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

-Λοιπόν, πώς λέγεσαι;

-Κατερίνα.

-Κατερίνα, θέλω να σου κάνω ερωτήσεις και να μου απαντήσεις όπως νιώθεις.

-Ναι.

-Λοιπόν. Πες μου καταρχήν, ξεκίνησες στο τεχνικό λύκειο ή στο γενικό;

-Ξεκίνησα, ναι, από την πρώτη εδώ.

-Μάλιστα. Πώς νιώθεις για το σχολείο γενικότερα;

-Εμ...

-Και για τα σχολεία που πέρασες –δημοτικά, γυμνάσια- και γι' αυτό. Συμπάθεια; Αντιπάθεια;

-Μπορώ να πω ότι έχω πέσει σε καλά σχολεία. Ε, δηλαδή, στο γυμνάσιο που πήγα ε... οι φήμες ήταν ότι συνέχεια κατάληψη, κατάληψη, κατάληψη. Όταν πήγα εγώ εκεί έγιναν δύο καταλήψεις, οπότε λέω με φυλάει το χέρι του Θεού... τι να πω.

-Μάλιστα.

-Εμ, και εδώ, εντάξει, μπορώ να πω καλό.

-Μάλιστα. Γιατί επέλεξες την τεχνική εκπαίδευση;

-Ε, διότι μ' αρέσει το επάγγελμα υγείας και πρόνοιας. Ιδιαίτερα για τραυματιοφορέας, μόνο που δεν υπάρχει στο ΤΕΙ αλλά θα δούμε. Ήθελα υγείας και πρόνοιας και από μικρή. Στο δημοτικό λέω 'θα γίνω μαία, θα γίνω μαία'. Μετά αλλάξαμε, πήγαμε για ιατροδικαστής, μετά λέμε άντε νοσηλευτική και τραυματιοφορέας... κάτι τέτοιο. Πάντα δηλαδή, ήθελα να είμαι σε χώρους υγείας. Μ' άρεσε...

-Άρα και η επιλογή της ειδικότητας ήταν συνειδητή.

-Ναι, ναι. Δεν έλεγα 'Ωραία, ήρθαμε σ' ένα εύκολο σχολείο...'

-Ας πάμε να δούμε.

-... ας πάμε να δούμε τι γίνεται.' Ναι.

-Τώρα που έχεις κάνει –σχεδόν τελειώνεις- θα έλεγες ότι είσαι ευχαριστημένη με την επιλογή σου αυτή;

-Εμ, ήμουν ευχαριστημένη μέχρι τη Δευτέρα. Μόλις έμαθα ότι η ειδικότητα κλείνει, λέω 'ωχ, τι κάνουμε τώρα;'

-Ναι, αλλά εσένα δεν σε επηρεάζει.

-Εμένα δεν με επηρεάζει, ναι. Ε...

-Δηλαδή αν σε πειράζει από την έλλειψη ότι...

-Ναι, από την έλλειψη καθηγητών. Οπότε λέω ‘το ρίχνουμε στα ιδιαίτερα για να μπούμε στο ΤΕΙ’.

-Θα δώσεις εξετάσεις;

-Ναι, θα δώσω, βέβαια. Αλλά απ’ την άλλη, ήξερα παιδιά από την πρώτη –όταν εγώ ήμουν δευτέρα- που ήθελαν να πάνε υγείας και πρόνοιας και λέω ‘κοίτα, τώρα χάσανε, ας πούμε’.

-Ο περίγυρός σου –οικογένεια, φίλοι, συγγενείς-, όταν τους είπες ότι θες την τεχνική εκπαίδευση...;

-Ε, δεν αντιδράσανε με την άποψη ‘Α, το ΕΠΑΛ είναι... ξέρω εγώ, όλα τα... όλα τα παιδιά που δεν θέλουνε... θέλουν απλά ένα χαρτί λυκείου πάνε εκεί’. Μου λένε ‘Κατερίνα ο, τι θέλεις εσύ. Εσύ θα πας... για να πας εκεί που θέλεις’. Και επειδή είχα και μία γνωστή δασκάλα από ΕΠΑΛ- όχι αυτό, απλά δούλευε- μου είπε ότι το μάθημα στην τάξη δεν είναι μάθημα. Ο ένας, δύο τρεις προσέχουν και οι υπόλοιποι είναι αλλού. Οπότε, μου λέει ‘Να το ξέρεις, να αντιδράσεις ανάλογα.’... και το ίδιο είδα κι εγώ. Ένας, δύο, τρεις προσέχανε και οι υπόλοιποι ‘αλλού’.

-Για το συγκεκριμένο σχολείο θέλω να μου πεις. Περνάει ευχάριστα η ώρα; Έχεις κοινωνικές σχέσεις; Έχεις ε...

- Έχω αναπτύξει φιλίες με δύο κορίτσια. Μία την ήξερα και από εκτός αλλά ναι δεν, ε... γενικά δεν προτιμώ να κάνω παρέες από το σχολείο γιατί θεωρώ ότι είναι συμμαθητές αυτοί και... φίλοι... έχω φίλους εκτός του σχολείου. Και λέω ‘αυτοί θα μείνουν περισσότερο’ (οι εκτός σχολείου). Ενώ οι εντός... ε... συμμαθητές, φεύγουμε... εντάξει.

-Αν θες να μου περιγράψεις το σχολείο σου, τα κτίρια πώς τα βλέπεις; Είναι ικανοποιητικά (οι αίθουσες, τα κτίρια);

-Νομίζω ότι το συγκεκριμένο κτίριο είχε φτιαχτεί για νοσοκομείο να γίνει; Αλλά δεν είμαι σίγουρη.

-Όχι, για σχολείο είχε φτιαχτεί.

-Για σχολείο;

-Ναι.

-Τέλος πάντων. Ε...

-Εσύ πώς το βλέπεις; Την υποδομή του, την κτιριακή.

-Την υποδομή...

-Σ’ αρέσει, δεν σ’ αρέσει; Είναι καλή; Κακή;

-Καταρχήν, μπορώ να πω ότι είναι από τα πιο εξοπλισμένα - σε εργαστήρια- κτίρια και αυτό μου αρέσει. Όχι ότι κάνω ειδικότητες άλλες, αλλά χαίρομαι που υπάρχει αυτό για τα άλλα παιδιά. Γενικότερα, έχω παρατηρήσει ότι ένας διάδρομος είναι τελείως αχρησιμοποίητος και λέω 'Γιατί αυτό δηλαδή;'. Είναι λίγο αλλού γι' αλλού. Ότι είναι τεράστιο, μεγάλο... την πρώτη φορά που ήρθα, χάθηκα 'εντός εισαγωγικών'. Ε, ναι, είναι μεγάλο και σκόρπιο.

-Ε, την ποιότητα των μαθητών; Πώς θα την χαρακτηρίζεις;

-Εμ, είναι αυτό που είπα πριν... ο, τι οι περισσότεροι έρχονται για να πάρουν ένα χαρτί λυκείου για να περάσουν το λύκειο... για να βγάλουν και το λύκειο. Κάποιοι όμως έρχονται για να... όντως, για να πάρουν την ειδικότητα. Εμ, τώρα... η συμπεριφορά δεν είναι και τόσο καλή, μπορώ να πω.

- Την ποιότητα των δασκάλων;

- Εμ, τώρα, από υγείας και πρόνοιας δασκάλους, δεν τους έχω γνωρίσει αρκετά. Έχουμε κάνει δυο τρία μαθήματα, αλλά οι υπόλοιποι είναι ικανοποιητικά... μπορούν να αποδώσουν. Μπορώ να πω ότι έχουν... ότι έχω πέσει σε καλούς δασκάλους. Ε, κάποιοι... έχω διακρίνει σε κάποιους ειρωνεία και δεν μου άρεσε αυτό. Αλλά, γενικά εντάξει. Έχουν μεταδοτικότητα κάποιοι.

-Την ποιότητα αυτών που μαθαίνεις;

-Της γνώσης εννοείτε;

- Ναι.

-Εμ...

-Πώς θα την έκρινες;

-Πώς να το πω τώρα αυτό... θέλω παραπάνω. Θα ήθελα παραπάνω, ναι. Από τα μαθήματα ειδικότητας παραπάνω. Σίγουρα.

-Το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών και των μαθητών και καθηγητών, πώς θα το έκρινες;

-Εμ, μαθητές προς μαθητές... έχει ο καθένας την παρέα του. Δηλαδή, μέσα στην τάξη θα είναι 3-4 ομάδες παιδιών. Από τα είκοσι άτομα θα κάνουν 4 ομάδες και θα μιλάνε μεταξύ τους στο μάθημα και μπορεί κάποιος να προσέχει- δύο τρεις που θέλουν όντως να δώσουν πραγματικά πανελλήνιες- και να παρακολουθήσουν το μάθημα. Ε, τώρα, μεταξύ μαθητών και καθηγητών, εμ... όταν οι καθηγητές μας λένε ότι 'Παιδιά, είμαστε με το μέρος σας. Αυτά που κάνουν συναδέλφους σας... εε... εμείς κάνουμε απεργίες για να αλλάξουμε την κατάσταση', τότε οι μαθητές αρχίζουν και επικοινωνούν με τον δάσκαλο. Πέρα από αυτό, είναι η επικοινωνία

πάνω στο μάθημα. Δηλαδή ερωτήσεις, απαντήσεις από τον δάσκαλο, αν και σ' έναν συγκεκριμένο καθηγητή... εμ, συζητάμε και εκτός μαθήματος πράγματα - για πράγματα που δεν είναι στην ειδικότητά του. Είναι μαθηματικός και μας μιλάει, ξέρω εγώ, για αστρονομία. Μπορεί να μας μιλήσει για διατροφή. Μπορεί να μας μιλήσει για διάφορα... ε, κι εντάξει, μ' αρέσει που λίγο σπάει από τα μαθηματικά και λέει απλά πληροφορίες για άλλα.

- Αν ήθελες να περιγράψεις τη λειτουργία του σχολείου του συγκεκριμένου, σε κάποιον που δεν το ξέρει, θα την έλεγες καλή / κακή / μέτρια; Πώς θα τα...

-Εμ, καταρχήν θα του 'λεγα, εντάξει, μην το επιλέξεις για το υγείας και πρόνοιας γιατί δεν υπάρχει. Απ' ότι είχα ακούσει στην ενημέρωση που μας είχαν κάνει, όταν πηγαίναμε πρώτη, για τις ειδικότητες, μπορώ να πω ότι είναι καλή. Ηλεκτρολόγοι, μηχανικοί... μια χαρά. Τώρα, πρέπει να ρωτήσετε άτομα από τις ειδικότητες. Δεν ξέρω παραπάνω.

-Τώρα, πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις στο σχολείο (που μας ενδιαφέρει);

-Εμ... λίγες. Δηλαδή, σε σχέση π.χ. με μαθήματα ειδικότητας που δίνω πανελλήνιες, θα 'πρεπε να' ναι παραπάνω από το full οι ειδικότητες... είναι οι πληροφορίες και οι γνώσεις που μας δίνουν Εε, άμα συγκρίνω τον τρόπο που γίνονται στο φροντιστήριο και τον τρόπο που γίνονται εδώ, με καθηγητή άπειρο, δεν έχει πείρα δηλαδή πάνω στο μάθημα... ε... δεν. Στο διαγώνισμα που γράψαμε πρόσφατα π.χ., ήμουν η μόνη που απέδωσε γιατί τα ήξερα από το φροντιστήριο. Οι υπόλοιποι, λευκή κόλλα απ' ότι είδα.

-Μάλιστα. Πόσο πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμά σου αυτές οι γνώσεις που παίρνεις;

-Εμ, εντάξει... δε λέω ότι δεν μου δίνουν και τίποτα. Μου δίνουν κάτι λίγο, αλλά περισσότερα θα πάρω άμα ψάξω μόνη μου π.χ. θα 'θελα κι εγώ να βλέπουμε βίντεο, ντοκιμαντέρ με διάφορα -χειρουργεία ακόμη, τοκετούς- αλλά εντάξει, όποιος δεν αντέχει μπορεί να περάσει έξω. Αλλά, ότι έχω δει χειρουργείο σε βίντεο, ναι, έχω δει και ήμωνα, ε ...δεν είχα αντίδραση και πιστεύω ότι θα 'πρεπε να βλέπαμε και κάτι τέτοιο. Κι άμα δεν μας δώσουν αυτή τη γνώση, το ότι 'ξέρετε παιδιά, γίνεται έτσι, κάνουμε αυτό', εε... δεν νομίζω ότι θα πάρουμε και πολλές πληροφορίες και θα μας βοηθήσεις αρκετά.

-Είχα μία στην προηγούμενη, πριν τη γνώση. Εε... έχεις αισθανθεί ανασφάλεια από φαινόμενα βίας; Από φαινόμενα...

-Ναι, υπήρξα θύμα. Μία κοπέλα... ήμασταν παλιές συμμαθήτριες και κάτι θυμήθηκε από το δημοτικό -φανταστείτε, από το δημοτικό- και μου τα έβγαλε τώρα στη φόρα. Εμ, ότι η ιστορία μπορώ να πω... η ιστορία ήταν πλαστή διότι σύγκρινα τα δεδομένα της μιας ημέρας που μου είπε και την επόμενη που μου τα ξανάπε, μου τα είπε ανάποδα, οπότε λέω εντάξει, είναι πλαστή . Οπότε, κάτι άλλο είχε στο μυαλό της, δεν μπορώ να... αλλά έχω δει και γύρω μου φαινόμενα. Στο διάλειμμα μιλάνε όλοι κι ακούγεται μια τσιρίδα και ‘εσύ που μου ‘κανες’ σου ξου μου ξου κτλ.

- Σε σχέση με το φύλο σου; Δηλαδή, έχεις αισθανθεί σαν κορίτσι κίνδυνο;

Ε, όχι μπορώ να πω. Δηλαδή, ντάξει. Είμαι γενικά άτομο που μπορώ να βγω και να ρίξω σφαλιάρα. Αν κάποιος με πειράξει, τον έχω πατήσει κάτω.

-Μάλιστα. Πόσο βοηθούν οι καθηγητές τώρα ε... οι συμμαθητές στα εργαστήρια, στην κατάκτηση της γνώσης;

-Ε, τα εργαστήρια που έχουμε κάνει, καταρχήν, από την αρχή της χρονιάς είναι μία ώρα ε... μία φορά, ένα τετράωρο, ε...

-Ήταν λίγο και ειδική χρονιά φέτος.

-Ναι, η δική μας ήταν πολύ... ναι. Και ήμασταν έξι παιδιά στην τάξη και ντάξει, δεν είχαμε τα υλικά. Τα υλικά υπήρχαν απλά δεν είχαμε, να κάνουμε εφαρμογή, την κούκλα. Εμ, τώρα, από εδώ και πέρα τι θα δούμε. Πιστεύω ότι θα γίνει καλά διότι η κυρία που έχουμε είναι και γνωστή σας και μας είπε ‘η κυρία η τάδε, έχετε χαιρετίσματα... θα τα πάμε πολύ καλά’ και...

-Μμ.

-Τώρα, τα εργαστήρια θα μας βοηθήσουν πάρα πολύ. Αν όντως, όλοι είναι συνεργάσιμοι – που δεν το βλέπω...

-Απ’ τους μαθητές;

-Απ’ τους μαθητές, ναι. Η κυρία είναι πρόθυμη αλλά αν δεν υπάρχει συνεργασία με τους μαθητές...

-Και πολύ έμπειρη.

- Και πολύ έμπειρη... ναι,ναι. Ε, δεν θα βγει η ύλη ας πούμε.

-Άρα και οι συμμαθητές πρέπει να βοηθούν...

-Ναι.

-... και οι καθηγητές για να κατακτηθεί η γνώση.

-Βέβαια.

-Ο συναγωνισμός σε μία τάξη, πιστεύεις ότι ωφελεί;

-Ωφελεί διότι είναι όπως τα φυτά. Δηλαδή, το φυτό το ένα όταν το βάλεις δίπλα στο άλλο, συναγωνίζεται ποιος θα ψηλώσει πιο πολύ. Έτσι κι εμείς, όταν όλοι συναγωνίζονται, να φτάσουμε πιο ψηλά. Όχι για να πούμε ‘κοίτα, έφτασα πιο ψηλά’ αλλά ότι ‘ναι, εγώ το ‘κανα αυτό μόνη μου, χωρίς να αντιγράψω, χωρίς να...’.

-Εάν πιστεύεις ότι μία πρακτική άσκηση με μια μαθητεία, θα ωφελούσε;

-Τι εννοείτε μαθητεία;

-Μαθητεία. Δηλαδή, πήγαινες κάποιες ώρες σε ένα νοσοκομείο, σε μια κλινική, σε ένα αυτό...

-Σαφώς θα βοηθούσε. Και παλαιότερα, που γινότανε... Μπορούμε βέβαια τώρα, μπορούν να πουν ‘ελάτε, πάμε εκδρομή να δούμε’, ως εκπαιδευτική εκδρομή. Σίγουρα θα βοηθούσε διότι θα κάναμε πρακτική – όχι στο να κάνουμε ενέσεις, εντάξει- στο να δούμε πως δίνεις το φάρμακο. Άλλο να το δώσεις στην κούκλα, άλλο να το δώσεις σε πραγματικό ασθενή.

-Αν υπήρχε ένα έτος εξειδίκευσης...;

-Ναι.

-Θα ήθελες να υπάρχει ένα τέτοιο έτος; Δηλαδή, που θα τελείωνες το σχολείο και θα πήγαινες για ένα επίπεδο 4 πτυχίου, που θα έκανες μόνο μαθήματα ειδικότητας και εργαστήρια ή μαθητεία έξω. Θα πήγαινες σε κάποια κλινική. Θα το παρακολουθούσες;

-Πιστεύω πως ναι, γιατί θα ήτανε μία γνώση παραπάνω που θα με βοήθαγε και αφού το τελείωνα, θα είναι... βασικά είναι σαν την πρακτική, το εξάμηνο πρακτικής. Θα ‘ναι, νομίζω, κάτι ίδιο, έτσι;

-Ίδιο.

-Ναι, θα το παρακολουθούσα.

-Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις εσύ για να γίνει πιο αποτελεσματική η φοίτησή σου στο σχολείο;

-Εγώ;

-Ναι.

-Ε...

-Για σένα.

-Για μένα; Α, για μένα. Να κόψω ο, τι απόσπαση μπορεί να είναι αυτό. Οτιδήποτε. Μπορεί ο υπολογιστής π.χ. Να προσηλωθώ στο μάθημα. Να πω ότι: ‘Αυτή η χρονιά θα είναι χρονιά διαβάσματος και θα διαβάσεις για να περάσεις στις πανελλήνιες, να μπορέσεις να περάσεις στο ΤΕΙ. Για να περάσεις εντός Αθήνας π.χ., για να μην

είσαι εκτός.’, γιατί μου το ‘χουνε πει και οι γονείς μου, ότι ‘Κατερίνα, εντός Αθήνας.’. Και θα ‘ναι... πιστεύω ότι ναι, θα πρέπει να βάλω τα δυνατά μου και να πετύχω αυτό που θέλω.

-Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει το κράτος για το σχολείο;

-Να ενδιαφερθεί περισσότερο. Βασικά, να ενδιαφερθεί γιατί... ναι, απλά μας στέλνουν κάποιους καθηγητές για λίγο και μετά εντάξει... βγάλε αυτούς, βάλε άλλους; Πιστεύω ότι... τι να πω;

-Μάλιστα.

-Αυτό, ναι.

- Θα μπορούσες να ξεχωρίσεις δυο τρία θετικά και δυο τρία αρνητικά που θα έλεγες σε κάποιον που ήθελε να έρθει στο σχολείο;

-Θετικά;

-Ναι.

-Ε...

-Τι θα του έλεγες; Έλα γιατί είναι έτσι ή έλα γιατί είναι αλλιώς ή μην έρθεις γιατί είναι έτσι;

-Από θετικά,ε...

-Κανένα θετικό;

-Άκρα του τάφου σιωπή. Ε, τι να πω... ε, μπορούσα να του ‘λεγα να έρθει, όχι συγκεκριμένα για υγείας και πρόνοιας αλλά γενικά, διότι το σχολείο είναι εξοπλισμένο καλά σε εργαστήρια και έχει και καλούς καθηγητές εργαστηρίων. Θα του ‘λεγα αυτό. Τώρα, άλλο, είναι...

(Διακοπή συζήτησης από τηλεφώνημα.)

-Αυτό, ένα... δεύτερο;

-Ε, δεύτερο... δεν βρίσκω κάποιο άλλο θετικό.

-Αρνητικά;

-Αρνητικό; Ε, ότι, ε...

-Μην έρθεις γιατί...

-Μην έρθεις γιατί ... πώς να πω τώρα... γενικά...

-Χαμένος χρόνος. Δεν μαθαίνουμε, δεν κάνουμε, δεν φτιάχνουμε...

-Ντάξει, θα μπορούσα να του πω ‘ναι, να έρθεις γιατί κάτι μαθαίνεις’, ε... μην έρθεις; Τώρα, τι μην έρθεις; Εγώ θα τον άφηνα να αποφασίσει. Τι εννοείτε να έρθει;

-Έρχεται μια φιλενάδα σου, ένας φίλος σου και λέει ‘Θέλω να έρθω, σκέφτομαι να έρθω στο τεχνικό σχολείο, το συγκεκριμένο. Έχεις να μου πεις κάτι θετικό

για να έρθω; Αλλά, δεν έχω αποφασίσει, είμαι προβληματισμένος. Έχεις να μου πεις κάτι θετικό και κάτι αρνητικό;’.

-Α, θετικό. Ότι, πολλοί λένε τη διευθύντριά μας ... ότι είναι πολύ σκληρή, αλλά εγώ δεν θα την χαρακτηρίζα έτσι διότι πιστεύω ότι τα συγκεκριμένα παιδιά, που βρίσκονται σ’ αυτό το σχολείο, θέλουνε μια δόση να το... να τους γαυγίσει κάποιος. Θα του ‘λεγα ότι η διευθύντριά μας είναι αυστηρή σε καλό επίπεδο. Όχι ότι δεν ξέρει τι της γίνεται, αλλά είναι αυστηρή σε καλό επίπεδο και... ότι μπορεί να υπάρχει τάξη στο σχολείο.

-Δυο τρία πράγματα που θα ήθελες να αλλάξεις στο τεχνικό σχολείο;

-Στο τεχνικό να αλλάξω;

-Ναι, στα ΕΠΑΛ.

-Γενικά, χμ...

-Τρόπους διδασκαλίας, περισσότερη πίεση στα μαθήματα, πειθαρχία; Ξέρω κι εγώ; Κάτι.

-Ε, τα πανελλαδικώς εξεταζόμενα μαθήματα θα προτιμούσα να γινόντουσαν περισσότερες ώρες. Δηλαδή η Γλώσσα που είναι δίωρο και μαθηματικά πεντάωρο... τουλάχιστον τρεις ώρες γλώσσα και τέσσερις ή πέντε μαθηματικά και να είναι δύο και δύο στο πρόγραμμα. Από ειδικότητας... τώρα δεν ξέρω για τις άλλες ειδικότητες τι ώρες έχουν εργαστήρια. Πάντως στο υγείας και πρόνοιας θα έβαζα εκδρομές σε νοσοκομεία και σε... οι μαθητές να κάνουν το μάθημα ουσιαστικά. Δηλαδή να τους λέει ο καθηγητής. Να τους παραδίδει με αναλυτικό τρόπο έτσι ώστε να τα καταλαβαίνουν όλοι (καλά, όσοι δεν θέλουν να παρακολουθήσουν... εντάξει, μένουν στη μπάντα), αλλά λέει ‘Παιδιά το καταλάβατε;’ π.χ. ‘Ναι, ωραία, βρείτε μου πληροφορίες για το τάδε’ ή ‘Τι καταλάβατε;’ και ‘Πείτε το μου εσείς πώς το καταλάβατε.’.

-Δηλαδή διδασκαλίες σε ομάδες, project, αυτά;

-Ναι ναι, σε ομάδες.

- Μια χαρά. Αν ξαναεπέλεγες, θα διάλεγες τεχνικό σχολείο;

-Θα διάλεγα... ναι, πάλι τεχνικό σχολείο διότι όπως είπα και πριν, ήθελα υγείας και πρόνοιας. Και επειδή είμαι... πώς το λένε; Το γενικό θα με πίεζε πάρα πολύ για να μπορέσω να περάσω στη νοσηλευτική γιατί πρέπει να γράψεις 100/100 σ’ όλα. Και πιστεύω και ότι τα μαθήματα που δίνουμε στο γενικό π.χ. φυσική, ΑΟΔΕ - τώρα αυτό νομίζω είναι κάτι... αρχές οικονομίας και διοίκησης; Αρχές οικονομίας και διοίκησης.

-Δεν σε ενδιαφέρουν.

-Ναι, για τα υγείας κάνεις την ανατομία, την παθολογία και κάτι έχεις. Και τα παιδιά που μπαίνουν από το γενικό μένουν στο μηδέν και κάνουν στο ΤΕΙ ενώ εσύ ήδη ξέρεις από το εργαστήριο π.χ. να δίνεις το φάρμακο. Οπότε θα διάλεγα, ναι, τεχνικό.

-Άσχημες εντυπώσεις από περιστατικά, βία, χρήση ουσιών;

-Ε, γενικά είμαι κατά του τσιγάρου. Όποτε δω τσιγάρο μου ανεβαίνει το αίμα στο κεφάλι.

-Εγώ σου λέω για χρήση ουσιών. Αν και το τσιγάρο...

-Κι αυτό είναι χρήση, ναι.

-Αλλά, υπάρχει μία διαβάθμιση διαφορετική. Υπάρχουν;

-Ναι, ότι υπάρχουν τσιγάρα με ουσίες μέσα, ναι. Δεν έχω δει. Ξέρω ότι υπάρχουν αλλά δεν έχω δει. Μια φορά... ναι, είχε γίνει... εμ, τώρα θυμήθηκα. Στην πρώτη τάξη, μέσα στην τάξη, είχε ανάψει συγκεκριμένο τσιγάρο και πήγα κατευθείαν στο γραφείο και μ' έπιασε στην πόρτα και μου είπε 'Εντάξει, μην πεις. Δεν θα το ξανακάνω.'. Αλλά... ναι, άμα δω κάτι θα πάω στο γραφείο.

-Έχεις ακούσει ότι υπάρχουν;

-Έχω ακούσει, ναι, ότι...

-Βία;

-Βία, ναι, έχω δει. Με το που βγαίνουν απ' την πόρτα, επειδή τον έσπρωξε, τον πλάκωσε στο ξύλο. Ήμουν μπροστά και λέω 'Αν είναι δυνατόν, μεγάλα παιδιά.'.

-Φιλία; Αλληλοκατανόηση υπάρχει; Φιλίες αναπτύσσονται μέσα στις τάξεις;

Πώς το βλέπεις;

-Ναι, δηλαδή αν έρθει κάποιος καινούργιος μαθητής π.χ., τον σκανάρουνε οι περισσότεροι και βλέπουν περί τίνος πρόκειται, αλλά ότι θα μείνει μόνος του... όχι. Θα του πούνε γεια, θα μπει σε κάποια παρέα. Ε π.χ. ...

-Αλληλεγγύη, αλληλοκατανόηση στα προβλήματα, υπάρχει μεταξύ των μαθητών σ' αυτό το επίπεδο;

-Μπορώ να πω ότι ναι. Σε κάποιο βαθμό υπάρχει. Περισσότερο μεταξύ των κοριτσιών. Τα αγόρια θα πούνε 'Έλα ρε, σιγά. Πώς κάνεις έτσι;'.
-Πιστεύεις ότι το σχολείο θα σε βοηθήσει στην επαγγελματική σου εξέλιξη;

-Αν βάλω μόνο το σχολείο, όχι μόνο του. Θα περιμένω περισσότερα για να με βοηθήσουνε. Δηλαδή περισσότερα... τα μαθήματα να παραδίδονται με πιο κατανοητό τρόπο. Βλέπω δηλαδή κάποιου άλλου που κάθονται και κοιτάνε τον καθηγητή λες και μιλάει κινέζικα. Εγώ τα καταλαβαίνω επειδή τα έχω κάνει στο

φροντιστήριο και γι' αυτό μπορώ και αποδίδω περισσότερο. Αλλά, δεν θα έλεγα ότι θα με βοήθαγε.

-Πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον; Το έχεις φανταστεί;

-Ε, ότι μας επηρεάζουν και μας λένε «ανεργία, ανεργία, ανεργία», βάζουμε κι εμείς τον εαυτό μας στην ανεργία. Εγώ δεν τον βάζω τον εαυτό μου στην ανεργία. Θα δουλέψω. Πραγματικά. Και αν όχι σε υγείας, έχουμε κι άλλο δρόμο.

-Μάλιστα. Σ' ευχαριστώ πολύ.

5^η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΧΡΗΣΤΟΣ

Ξεκίνησες στην τεχνική εκπαίδευση;

Ενιαίο στην Α' και ήρθα στην Β'

Πως νιώθεις για το σχολείο γενικότερα; η αντίληψη σου για το σχολείο για το θεσμό δηλαδή είναι θετική;

Στο δημοτικό μου άρεσε να διαβάζω και το ευχαριστιόμουν. Στο Γυμνάσιο έγιναν πιο δύσκολα τα πράγματα αλλά και πάλι διάβαζα. Στη Δευτέρα το άφησα γιατί βαριόμουν και είχα άλλες ασχολίες. Από και μετά άρχισα να πέφτω στην Τρίτη έμεινα και πέρασα Σεπτέμβριο. Στην πρώτη λυκείου τα πράγματα πήγαν χάλια με βοήθησαν για να περάσω τη τάξη και ήρθα στο ΕΠΑΛ επειδή είναι πιο εύκολα εδώ. Με πολύ λίγη προσπάθεια περνάω και Έτσι μπορώ να τελειώσω το σχολείο.

Αν ήθελες να δώσεις μια αιτία για αυτή τη πτώση τι θα έλεγες; Είναι από σένα, είναι από τους δασκάλους, είναι από το εκπαιδευτικό σύστημα;

Είναι και από μένα δεν θα ρίξω την ευθύνη στο εκπαιδευτικό σύστημα. Αλλά πιστεύω ότι και αυτό έχει μερίδιο ευθύνης. Δεν με βοήθησε στο να με παροτρύνει για να ασχοληθώ.

Τι βοήθεια θα ήθελες;

Είναι κάπως περίεργο το πρόγραμμα κάπως φορτωμένο και δεν βοηθάει. Δηλαδή πιστεύω ότι με ένα πιο χαλαρό πρόγραμμα τα πράγματα θα ήταν καλύτερα.

Αν λειτουργούσε πρόσθετη βοήθεια συστηματικά στο σχολείο θα βοηθούσε;

Πιστεύω ότι δεν χρειαζόμαστε περισσότερες ώρες αλλά οι ώρες να είναι πιο χαλαρές και δημιουργικές. Εμείς έχουμε μόνο διάβασμα ασκήσεις και διάβασμα. Σε άλλες χώρες έχουν διάλειμμα φαί χαλαρώνουν.

Η επιλογή για την τεχνική εκπαίδευση ήταν τελικά συνειδητή ή ήταν από ανάγκη;

Ήταν επιλογή ενός πιο εύκολου τρόπου να τελειώσουμε το σχολείο.

Η ειδικότητα που κάνεις;

Την επέλεξα συνειδητά. Βρήκα κάτι να μου κινήσει το ενδιαφέρον και όχι απλά για να τελειώσω το σχολείο.

Τώρα που τελειώνεις πιστεύεις ότι ήταν σωστή η επιλογή σου;

Μπορούσα πιστεύω να διαλέξω και κάτι άλλο. Όχι ότι δεν με ενδιέφερε απλά διάλεξα πολύ βιαστικά επειδή δεν είχα ψαχτεί τόσο.

Θα ήθελες να υπήρχαν δομές που θα σε βοηθούσαν να επιλέξεις;

Ναι γιατί από τη στιγμή που είμαστε στο γυμνάσιο μέχρι τη στιγμή που ήρθαμε να διαλέξουμε δεν είχαμε ιδέα τι γίνεται στο ΕΠΑΛ. Όλα τα παιδιά όχι μόνο εγώ.

Πως αντιμετώπισε και πως αντιμετωπίζει ο περιγυρος την επιλογή σου ως προς τον τυπο σχολειου;

Η οικογένειά μου πολύ θετικά διότι έβλεπε ότι στο γενικό δεν είχα μέλλον και δεν θα έκανα τίποτε. Οι φίλοι μου διαφωνούσαν μου έλεγαν ότι δεν θα έκανα τίποτε στο επαλ και αργότερα θα είμουν άνεργος αλλά εγώ πιστεύω ότι έκανα σωστή επιλογή και τη στηρίζω μέχρι τώρα.

Πως νοιωθεις στο σχολειο (το συγκεκριμενο);(περνα ευχαριστα ερχεται με διαθεση εχει κοινωνικες σχεσεις)

Το μόνο καλό είναι ότι είμαι χαλαρά. Δεν με πιέζει κανείς να κάνω τίποτε. Αν θέλω θα διαβάσω αν όχι δεν θα με πιέσει κανείς. Βέβαια αυτό είναι και το άλλο κακό. Σκέπτομαι ότι έρχομαι και φεύγω και δεν κάνω τίποτε. Δεν μαθαίνω τίποτε και αυτό είναι δικό μου λάθος περισσότερο.

Βαριεσαι στο σχολειο;

Μπορώ να πω ναι πως βαριέμαι.

Τι θα ήθελες να γινοταν για να μη βαρισουν;

Γενικά πιστεύω ότι η ιδέα του επαλ είναι που το δημιουργεί αυτό. Έχουμε την ιδέα ότι θα πάμε και θα κάτσουμε εκεί και δεν θα πάμε για να μάθουμε κάτι.

Οπότε είναι όλο λάθος από την αρχή. Όταν έρχομαι εδώ πέρα και βλέπω ότι δεν χρειάζεται να διαβάσω και δεν υπάρχει προσπάθεια ούτε από τους μαθητές ούτε από τους καθηγητές δεν πρόκειται να βοηθήσει κάτι.

Περιεγραψε το σχολείο σου ως προς τα κτίρια, , και γενικότερα τη λειτουργία του σε κάποιον που δεν το ξέρει.

Στους καιρούς που ζούμε δεν έχω πολλές απαιτήσεις. Άρα το κτίριο και οι υποδομές είναι μια χαρά χωρίς να είναι το ιδανικό.

Την ποιότητα των μαθητών;

Άσχημη πολύ. Ότι χειρότερο υπάρχει από μαθητή είναι σε αυτό το σχολείο.

Σαν αποδοχή σαν άτομα σαν τι;

Και τα δυο. Οι χειρότεροι μαθητές τα αποβράσματα έρχονται εδώ.

Την ποιότητα των δασκάλων;

Δεν μπορώ να τους βάλω όλους στο ίδιο καλάθι. Η πλειοψηφία είναι καλοί αλλά και οι ίδιοι βλέπουν την κατάσταση και σταματούν να προσπαθούν πολλά πολλά.

Την ποιότητα αυτών που μαθαίνεις;

Πιστεύω ότι δίνουν κάποιες βάσεις αλλά δεν μπορώ να απαντήσω και καλά διότι δεν δίνω και πολύ σημασία στα μαθήματα.

Το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών;

Δεν είναι το σχολείο που θα είναι όλοι με το χαμόγελο. Έχουμε φασαρίες αλλά όλοι ξέρουμε πώς να τις αποφύγουμε. Είναι λίγο τσίτα το κλίμα.

Έχεις δει φαινόμενα bullying; έχεις αιστανθεί ανασφάλεια;

Σίγουρα ναι. Αλλά από τη στιγμή που επιλέγεις να πας σε επαλ ξέρεις ότι θα μπεις σε ένα τέτοιο κλίμα και ετοιμάζεσαι για αυτό. Είναι πολλοί μαθητές που δεν διαλέγουν το επαλ για αυτό το λόγο.

Και μεταξύ μαθητών καθηγητών;

Όσοι καθηγητές βρίσκονται εδώ πέρα έχουν χάσει την αξία τους σαν καθηγητές και εμείς δεν τους σεβόμαστε.

Ποσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις στο σχολείο; αιτιολογήσε.

Το κακό είναι ότι πιστεύω ότι το πτυχίο θα το πάρω έτσι και αλλιώς και δεν θα χρειαστεί πολύ γνώση. Θα πάρω λοιπόν ένα πτυχίο που θα λέει ότι κάτι ξέρω και κάτι κάνω, ενώ στην ουσία δεν ξέρω ούτε τα μισά από αυτά που έπρεπε να ξέρω.

Ποσο πιστευεις οι γνωσεις που παιρνεις θα σε βοηθησουν στο επαγγελμα;

Πιστεύω ότι με τις γνώσεις που έχω πάρει πρέπει να με βοηθήσουν στη δουλειά που θα πάω. Αλλιώς από μόνος μου δεν είμαι ικανός με αυτά που ξέρω να δουλέψω.

Ποσο βοηθουν οι καθηγητες , στην κατακτηση της γνωσης;

Υπάρχουν καθηγητές που είναι πολύ καλοί στη δουλειά τους και κάνουν το μάθημα πολύ ελκυστικό αλλά εγώ πλέον μου είναι αδύνατο να παρακολουθήσω. Έχω χάσει τη μπάλα πλέον. Είναι αργά ή αν δεν είναι αργά θα χρειαστεί πολύ προσπάθεια φροντιστήρια κλπ. Δύσκολα.

Ποσο βοηθουν οι συμμαθητες στην κατακτηση της γνωσης;

Αρνητικά. Όταν ήμουν στο ενιαίο και έβλεπα ότι οι άλλοι προσπαθούν ντρεπόμενοι και έκανα μια προσπάθεια. Εδώ όταν βλέπεις ότι οι άλλοι είναι πιο αραχτοί βολεύεσαι και μάλιστα ταιριάζεις και μαζί τους.

Ποσο τα εργαστηρια;

Σίγουρα. Στα εργαστήρια είναι οι στιγμές που προσέχω και παίρνω πράγματα άμεσα. Τα θεωρητικά μαθήματα πιστεύω ότι δεν με βοηθάνε και δεν μου αρέσουν.

Θα ηθελες να υπαρχει μια δυνατοτητα να κανεις καπου μια μαθητεια η μια πρακτικη ασκηση;

Πολύ καλό. Έχω και φίλο μου στο εξωτερικό που γίνεται έτσι και μου λέει πόσο καλά και διαφορετικά είναι ενώ όταν φοιτούσε εδώ ήταν στα ίδια χάλια με εμένα.

Αν εμπαινε ενα επιπλεον ετος θα το παρακολουθουσες;

Πιστεύω ότι θα πήγαινα. Εξαρτάται βέβαια και πως θα το αντιμετωπίζαν στην αγορά εργασίας. Αν θα μου έδινε περισσότερες πιθανότητες να βρω δουλειά, ναι θα πήγαινα.

Τι πιστευεις οτι πρεπει να κανεις ο ιδιος για να γινει πιο αποτελεσματικη για σενα η φοιτηση στο σχολειο;

Να διάβαζα περισσότερο.

Αν οι διδασκαλιες γινοταν με αλλο τροπο με ομαδε με project κλπ θα ηταν τα πραγματα καλυτερα;

Σίγουρα. Θα ήταν πιο ελκυστικά.

Τι πιστευεις οτι πρεπει να κανει το κρατος για το σχολειο;

Το κράτος αφού βλέπει ότι τα παιδιά από τα επαλ βγαίνουν με πολύ χαμηλό επίπεδο μόρφωσης έπρεπε να τα είχε αλλάξει όλα. Αφού βλέπουν ότι το μέχρι τώρα σύστημα δεν βγάζει πουθενά.

Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν οι καθηγητες για το σχολειο; πιστεύω ότι οι καθηγητές δεν μπορούν να κάνουν πολλά πράγματα.

Ότι μπορούν το κάνουν. Τα παιδιά έρχονται με μια κακή αντίληψη για το σχολείο που όσο και ελκυστικότερο να προσπαθήσουν να κάνουν το μάθημα δεν θα καταφέρουν και πολλά.

Ξεχωρισε 2-3 θετικα και αρνητικα που θα ελεγες σε καποιον που θα ηθελε να ερθει στο σχολειο.

Θα έλεγα ότι αν θες απλά και μόνο να τελειώσεις το σχολείο χωρίς προσπάθεια να έρθεις στο επαλ ενώ αρνητικό το ότι δεν θα μάθεις.

Πες 2-3 πραγματα που θα ηθελες να αλλαξεις

Θα άλλαζα το σύστημα από την αρχή. Θα άλλαζα το γυμνάσιο να το έκανα πιο ελκυστικό και να προετοιμάζει τα παιδιά για τα λύκεια. Και θα άλλαζα και το λύκειο τελείως

Πως φανταζεσαι το ιδανικο τεχνικο σχολειο;

Το θέλω με πρόζεκτ και συμμετοχή των μαθητών ώστε να μην βαριόμαστε και τα παρατάμε.

Πως φανταζεσαι το επαγγελματικο σου μελλον.

Πιστεύω ότι θα τελειώσω και σαν μηχανολόγος δεν θα βρω δουλειά και θα ψάξω οτιδήποτε. Πανελλήνιες δεν θα δώσω. Άρα το σχολείο δεν θα με βοηθήσει να βρω δουλειά.

6^η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

- **Λοιπόν, πώς σε λένε;**

- Στέλιο.

- **για πες μας. Καταρχήν ξεκίνησες απ' την πρώτη το επαλ ή έκανες κι εσύ γενικό λύκειο;**

- την πρώτη μου χρονιά την έκανα την έκανα κι εγώ στο ενιαίο λύκειο και τη δεύτερη χρονιά επέλεξα να έρθω στο επαγγελματικό.

- πες μου λίγο, γενικά για το σχολείο, από τότε που ξεκίνησες μέχρι τώρα.

Πώς... ζ' άρεσε;

- γενικά, στα μικρά χρόνια π.χ. Στο δημοτικό, μου άρεσε το σχολείο. Πήγαινα, διάβαζα, μ' άρεσε γενικά. Πήγαινα δηλαδή με χαρά σχολείο. Στο γυμνάσιο συνέχιζα να πηγαίνω με χαρά. Διάβαζα μέχρι και την τρίτη λυκείου ήμουν καλός μαθητής. Απλά, έβρισκα κι από εκεί τις δυσκολίες. Ε, στην πρώτη λυκείου πήγα στο γενικό λύκειο. Ήμουν αρκετά καλός μαθητής – σχετικά του 15- αλλά είχα κάνει μια σοβαρή συζήτηση με τους γονείς μου και αυτό που ήθελα να ακολουθήσω π.χ. Μηχανολόγος, έμαθα ότι είναι πιο εύκολο αν πάω από το επαλ. Δηλαδή, να δώσω πανελλήνιες, να πάω σε ένα τει, θα είναι πιο εύκολο απ' ό τι στο γενικό και επέλεξα να έρθω στο επαγγελματικό λύκειο.

- μάλιστα. Η επιλογή της ειδικότητας, έγινε συνειδητά; αυτό ήθελες να κάνεις ή ήρθες και είπες τυχαία 'να διαλέξω κάτι που μου αρέσει περισσότερο από τα υπόλοιπα αλλά δεν πεθαίνω κιόλας';

- γενικά, απ' το γυμνάσιο, δεν μας είχαν βοηθήσει, δηλαδή σ' αυτό, να επιλέξουμε. Αλλά είχα κάτσει προσωπικά. Είχα ψαχτεί με το θέμα, είδα ότι μ' αρέσει και από μικρός είχα μια κατεύθυνση προς αυτό το επάγγελμα και απλά το ακολούθησα.

-μάλιστα. Είσαι ευχαριστημένος τώρα που φτάνεις στο τέλος, με αυτήν την επιλογή της ειδικότητας;

- για την ειδικότητα μ' αρέσει, αλλά το πώς έχει διδαχτεί σ' εμένα... έχουμε και τις αντιφάσεις.

- για πες μου λίγο. Ο περίγυρος πώς σε αντιμετώπισε για τη επιλογή σου; και αν θες, υπήρχε επηρεασμός από τον περίγυρο για να την κάνεις; πρώτον, ένα. Εάν δεν υπήρχε, πώς την αντιμετώπισε την επιλογή σου; σου είπε 'τι πας να κάνεις;', η οικογένεια, οι φίλοι, οι συγγενείς κτλ.;

- γενικά οι γονείς μου, επειδή ήξεραν ότι άμα ήθελα να κάτσω, θα μπορούσα να είχα πάει από το γενικό λύκειο- δηλαδή, αν ήθελε πιο πολύ διάβασμα- αλλά, όταν είδαν ότι γενικά έχω δυσκολίες και τους είπα για το επαλ, στην αρχή το είδαν κάπως. Αλλά από τη στιγμή που ήρθα εδώ και είδαν ότι μπορώ να διαβάσω και να πάω πιο εύκολα σ' αυτό που θέλω, εντάξει, συμφώνησαν μαζί μου. Ο περίγυρος... οι μαθητές του γενικού μου είπαν 'τι πας να

κάνεις;’ ‘γιατί να το κάνεις αυτό;’ ‘θα μπλέξεις.’ ‘μάθημα δεν γίνεται.’ ‘δεν θα βρεις ποτέ σου δουλειά.’ και όλα αυτά. Από μαθητές του επαλ ήταν μία φάση ‘έλα εδώ. Είναι χαλαρά, δεν κάνουμε τίποτα.’, αυτό.

-πώς νιώθεις στο σχολείο, το συγκεκριμένο; περνάει ευχάριστα η ώρα; έχεις διάθεση; έχεις κοινωνικές σχέσεις; πώς...

-κοινωνικές σχέσεις δεν φτιάχνεις στο επαλ. Ο, τι είχες, αυτές θα’ χεις. Εε, η ώρα περνάει χαλαρά, όχι ευχάριστα. Δηλαδή οι καθηγητές, οι πιο πολλοί, έχουν κουραστεί με το μάθημα. Δηλαδή κάθονται στον πίνακα μέχρι να περάσει η ώρα και γενικά δεν είμαι πάρα πολύ ευχαριστημένος. Δηλαδή, ενώ υπάρχει κάποια διάθεση να κάνουμε μάθημα, έρχεσαι στο επαλ και βλέπεις όλους τους μαθητές να είναι βαρεμένοι, να θέλουν να κάνουν φασαρία, οι καθηγητές να μην θέλουν να προσπαθήσουν άλλο... αυτό.

- βαρετά; απογοητευτικά; πώς είναι;

-πώς νιώθω; ενώ θα ‘θελα να κάνω μάθημα. Δηλαδή, όπως πας στο γενικό και είναι όλοι οι μαθητές σε μία ευθεία και όλοι προσπαθούνε, εκεί θα προσπαθήσεις πιο πολύ. Εδώ πέρα είναι όλοι χαλαρά κι άμα προσπαθείς να κάνεις μόνος σου μάθημα και ο καθηγητής είναι... κι αυτός δεν θέλει, δεν γίνεται μάθημα.

-για πάμε, να μου περιγράψεις το σχολείο, το συγκεκριμένο, στα κομμάτια του. Δηλαδή, τα κτίρια, οι υποδομές κτλ., πώς σου φαίνονται;

-πιστεύω, για τις σημερινές ημέρες είναι αρκετά καλά. Δηλαδή, είναι πολύ μεγάλο το σχολείο. Δεν έχουμε προβλήματα χώρου. Έχουμε πλούσια εργαλεία. Είναι σχετικά καλό. Από θέμα εκπαιδευτικό, οι καθηγητές είναι... μερικοί δεν έχουνε, πιστεύω, τις κατάλληλες μορφώσεις, δηλαδή σε μερικούς τομείς. Άλλοι ξέρουν απλά, έχουν βαρεθεί. Δηλαδή έχουν κουραστεί με όλο το θέμα και ξέρουν ότι και να προσπαθήσουν, κάτι δεν θα βγει από αυτό. Και είναι και άλλοι που προσπαθούν αλλά μάταια, δηλαδή οι μαθητές δεν θέλουν να συμμετάσχουν.

-η ποιότητα των μαθητών;

-το 95% να σας πω 90 είναι αυτοί που έχουν έρθει για ‘να περάσει η ώρα μου’ ‘να πάρω ένα χαρτί χαλαρά’. Δεν έχουν έρθει με κάποιο σκοπό για τη ζωή, δηλαδή, απλά να περάσει η ώρα τους.

-το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών;

-εε, πιο πολύ επιθετικές τάσεις... δεν υπάρχει φιλία... διαμάχες... και δεν μπορείς εύκολα να βρεις φίλους π.χ.. Είναι πιο δύσκολο από γενικό γυμνάσιο και...

-το κλίμα μεταξύ των καθηγητών και των μαθητών;

-γενικά, υπάρχουν πολλές συγκρούσεις, δηλαδή καθημερινά. Δηλαδή, οι καθηγητές να φωνάζουν... διευθύντριες... αποβολές. Δεν είναι πολύ ειρηνικά τα πράγματα. Πολλοί είναι, γενικά, απ' τη ζωή... έτσι πως έχουν έρθει τις σημερινές μέρες είναι κουρασμένοι και απλά έχουν επιθετικές τάσεις και ξεσπάνε πάνω στους μαθητές.

-θέματα ρατσισμού, bullying; ανασφάλεια αισθανθήκατε ποτέ;

-γενικά υπάρχουν πολλά τέτοια φαινόμενα. Δηλαδή, ρατσισμού ειδικά... σωματικά, ψυχικά, εθνικά –υπάρχουν τέτοιες. Και το bullying υπάρχει πάρα πολύ. Δηλαδή υπάρχουν οι μαθητές που είναι κατώτερου επιπέδου και είναι μπλεγμένοι να σας πω, κάπως και απλά κάνουν bullying τους πιο... και τους φέρνουν κι αυτούς στο επίπεδό τους κάποια στιγμή.

-αισθάνεστε ανασφαλείς πολλές φορές;

-ε, γενικά ναι. Δεν είναι σχολείο το οποίο θα έλεγες 'νιώθω ασφάλεια'. Δηλαδή, μπορείς να μπλέξεις από την πρώτη μέρα.

-πάμε τώρα στη γνώση. Πώς πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις στο σχολείο;

-στο επαγγελματικό;

-ναι, ναι

-πιστεύω, και να θες, οι γνώσεις είναι ημιτελείς. Δηλαδή και να προσπαθήσεις, πάρα πολλές γνώσεις δεν θα πάρεις. Δηλαδή μέχρι ένα όριο. Δηλαδή το 60% απ' όσο θα έπρεπε, πιστεύω.

-πόσο πιστεύεις ότι αυτές οι γνώσεις που παίρνεις, θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμα;

-μόνο του επαγγελματικού;

-ναι. Μιλάμε για το επαγγελματικό λύκειο.

-εννοώ ότι, κάποιο τει για αργότερα. Γι' αυτό λέω.

-εκεί είναι άλλη κατάσταση. Λέμε αν εσύ έφευγες και πήγαινες να κάνεις αυτό το επάγγελμα...

-πιστεύω... αυτό το επάγγελμα... δεν θα έκανα τίποτα. Δηλαδή, άμα έβγαινα έξω στον κόσμο να ψάξω μια κάποια δουλειά, θα προτιμούσαν

άτομα του πανεπιστημίου, των τει... και αυτό θα ήταν απλά ένα χαρτί που απλά υπάρχει. Δηλαδή, μόνο στα λόγια.

-εάν υπήρχε πρακτική άσκηση και μαθητεία; δηλαδή, σε στέλνανε και πήγαινες σε κάποια δουλειά παράλληλα για να κάνεις μία μαθητεία.

Πιστεύεις ότι θα ήταν καλύτερο;

- θα βοηθούσε πιο πολύ στα πρακτικά θέματα. Δηλαδή, θα εξειδικευόμουν με το θέμα, θα έβλεπα πιο πολύ αν μου αρέσει, άμα ήθελα να το συνεχίσω. Θα μάθαινα πιο σωστά πράγματα από άτομα που όντως θέλουν να κάνουν μάθημα. Θα έβλεπα πως θα είναι η ζωή στο μέλλον – πόσο σκληρή ή κουραστική- και θα με προδίξαν (προϊδέαζαν) για μερικά πράγματα στο μέλλον.

-εάν υπήρχε μια χρονιά εξειδίκευσης παραπάνω, που θα έκανες ένα εξειδικευμένο αντικείμενο και πρακτική άσκηση έξω και μαθητεία και θα το μάθαινες καλά, θα την παρακολουθούσες;

-πιστεύω ότι θα ήταν πολύ καλύτερα επειδή θα πήγαιναν οι μαθητές οι οποίοι θα είχαν πραγματικό στόχο εκεί πέρα. Δηλαδή, αυτοί που θέλουν το απολυτήριο θα σταμάταγαν, δεν θα πήγαιναν εκεί. Εκεί θα πήγαιναν οι μαθητές που θέλουν να διαβάσουν, να συμμετάσχουν και θα ήταν καλύτερο πιστεύω. Αλλά να' ναι καθηγητές που να θέλουν να πάμε να μάθουμε, δηλαδή, με κάποια διάθεση.

-τι πιστεύεις ότι θα μπορούσες να κάνεις εσύ, για να γίνει πιο αποτελεσματική η φοίτηση στο σχολείο;

-προσωπικά εγώ, τίποτα. Δεν είναι στο χέρι μου. Είναι στο σύνολο πιο πολύ. Δηλαδή, είτε θα είμαι καλός εγώ είτε κακός, πάει με το σύνολο, δηλαδή καθηγητές, μαθητές. Όσο υπάρχει το κλίμα το «χαλαρά», «δεν γίνεται τίποτα», δεν μπορεί να το αλλάξει ένα άτομο. Είναι στην πλειοψηφία πλέον.

-μάλιστα.

-δεν το βοηθάω αλλά είναι στην πλειοψηφία.

-το κράτος για το σχολείο, τι θα μπορούσε να κάνει; για το συγκεκριμένο, το επαγγελματικό.

-γενικά πιστεύω ότι το κράτος θα μπορούσε να είναι λίγο πιο σκληρό σε θέματα διαπαιδαγώγησης. Δηλαδή από την αρχή να μην αφήνανε το επαλ στο έλεος του θεού όπως το έχουν αφήσει και να το έχουν συμμαζεμένο

όπως έχουν το γενικό. Δηλαδή να ήταν πιο σκληρά τα πράγματα, δηλαδή οι μαθητές να ήταν σαν πιεσμένοι κάπως. Δηλαδή να έπρεπε να το κάνουν αυτό που κάνουν χαλαρά, δηλαδή σωστά.

-οι καθηγητές τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν γι' αυτό το σχολείο;

-οι καθηγητές, πιστεύω, πρέπει να αρχίσουν να γίνονται πιο φιλικοί και πιο χαρούμενοι. Δηλαδή να θέλουν να κάνουν το μάθημά τους. Δηλαδή να μην έρχονται στην τάξη με διάθεση 'δεν μπορώ να κάνω μάθημα. Πάλι σας έχω. Είμαι κουρασμένος.'. Να θέλουν... να έχουν λίγο θέληση οι καθηγητές.

-αν σου έλεγε κάποιος να πεις σε κάποιον που ήθελε να έρθει στο σχολείο (τελείωνε το γυμνάσιο) , δυο τρία αρνητικά και δυο τρία θετικά, τι θα του έλεγες;

-θα του έλεγα ότι ' άμα είσαι καλός μαθητής και έχει βλέψεις για κάποιο πανεπιστήμιο, μην το ακολουθήσεις... δεν γίνεται να το ακολουθήσεις κιόλας. Δηλαδή, δεν αξίζει να πάρεις τα μαθήματα του επαλ για να πας στο πανεπιστήμιο.'. Οπότε, αναλόγως το άτομο. Δηλαδή άμα ήταν ένας μαθητής μέτριος και είχε κάποιους στόχους, τότε να πάει στο επαγγελματικό, να διαβάσει για να περάσει σε τει. Άμα ήταν καλός μαθητής και μπορούσε να διαβάσει, ε, σίγουρα στο γενικό. Έχει πιο πολλές βλέψεις από εκεί.

- τι θα μπορούσες να πεις ότι ήθελες να αλλάξεις; δυο τρία πράγματα.

-πιο πολύ... πιο πολλούς καθηγητές που να θέλουν να κάνουν το μάθημα, πιο ειρηνικό περιβάλλον. Ίσως και πιο σκληρά τα πράγματα για να είναι και πιο συμμαζεμένα τα πράγματα σε φάση...

-από άποψη πειθαρχίας εννοείς περισσότερο;

-ναι.

- πώς το φαντάζεσαι το ιδανικό τεχνικό σχολείο; πώς να γίνεται;

-να μπορείς να προσέχεις στα θεωρητικά μαθήματα. Να είναι δηλαδή με μαθητές μέσα που να θέλουν να κάνουν μάθημα, που να μην διαλύσουν την τάξη, που να συμμετέχουν. Οι καθηγητές να είναι χαρούμενοι γι 'αυτό που κάνουν, να έχουν διάθεση, να έχουν συνεχές μορφώσεις. Να είναι χαλαρό αλλά να γίνεται μάθημα, δηλαδή να μπορείς να παίρνεις κάποιες γνώσεις. Και στα εργαστήρια να δουλεύουν όλοι οι μαθητές, να βλέπουν πως είναι η ζωή- ότι είναι σκληρά κτλ. .

-οι μέθοδοι διδασκαλίας πώς θα σου αρέσανε; αυτό το μετωπικό που συνήθως γίνεται ‘εγώ κάθομαι και λέω σ’ εσένα’ κτλ.; θα ήθελες να αλλάξει;

-θα προτιμούσα ο καθηγητής να ήτανε συνήθως όρθιος, να έκανε παραδείγματα, να χρησιμοποιούσε τον πίνακα... κάποια στιγμή να σταμάταγε λίγο το μάθημα να ξεκουραστούν οι μαθητές, να έλεγε κάποια πλακίτσα και μετά να συνέχιζε. Να μας πήγαινε...

-δουλειά σε ομάδες;

-να συνεχίσω... να μας πήγαιναν π.χ. Εκδρομές να βλέπαμε πως είναι π.χ. Τα εργαστήρια, πως δουλεύουνε, πως είναι το περιβάλλον. Projects... δηλαδή, μας δίνουν ένα θέμα, το αναλύουμε ομαδικά και να μην είναι μόνο ‘βάζεις τρεις σελίδες παπαγαλία απ’ έξω’ που είναι βαρετό και δεν μπορώ... δεν είναι εύκολο. Δηλαδή θα ήταν πιο πρακτικά τα πράγματα ακόμη και στη θεωρία. Να καταλάβαινες δηλαδή, όχι να τα μάθεις απ’ έξω.

- μάλιστα.

-σαν λέξεις.

-αν τώρα ξαναεπέλεγες, θα ξαναεπέλεγες το τεχνικό σχολείο;

-ε, η αλήθεια είναι ότι έχω απογοητευτεί λίγο με το πώς γίνονται τα πράγματα εδώ αλλά επειδή έχω κάποιο σκοπό... ναι, θα το ξαναεπέλεγα εγώ προσωπικά.

-άσχημες εντυπώσεις- bullying, χρήση ουσιών, βία- έχεις;

-προσωπικά;

-είτε σαν παρατηρητής.

-ε, παλιά έβλεπα πάρα πολλά. Δηλαδή πέρυσι και bullying και ουσίες, απ’ όλα. Έχουν αλλάξει, η αλήθεια είναι, λίγο τα πράγματα. Έχουν γίνει πιο πιεστικά, όπως έπρεπε. Δηλαδή το bullying έχει σταματήσει σε κάποιο μέρος, οι ουσίες έχουν συμμαζευτεί αλλά σίγουρα υπάρχουν και πολλές κιάλας... αλλά έχουν συμμαζευτεί από πιο παλιά.

-μάλιστα. Περιστατικά; εντυπώσεις από φίλια, αλληλοκατανόηση υπάρχουν;

-δεν υπάρχουν. Ο, τι είχες. Δηλαδή δύσκολο να βρεις κάποια παρέα.

-πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον;

-προσωπικά, έχω βλέψεις να πάω σε κάποιο τει εγώ και να κάνω κάποια δευτεροβάθμια εκπαίδευση και να με βοηθήσει λίγο παραπάνω επειδή άμα απλά σταμάταγα με αυτό το χαρτί, θα έκανα κάποια δουλειά όπως σε κάποιο σουβλατζίδικο. Δηλαδή δουλειά που δεν έχει πτυχίο, απλά είναι για τα πρόβατα, δηλαδή πάει όλο το σύνολο εκεί.

-άρα λοιπόν, δεν πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσει το συγκεκριμένο σχολείο για την επαγγελματική σου εξέλιξη;

-θα με βοηθήσει μόνο ότι στις πανελλήνιες θα είναι πιο εύκολα τα θέματα και θα μπορέσω να περάσω πιο εύκολα σε κάποιο τει που... της επιθυμίας μου.

-μάλιστα. Σ' ευχαριστώ.

7^η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

-Πώς σε λένε;

-Κατερίνα.

-Κατερίνα, θέλω να μου πεις... καταρχήν, ξεκίνησες το επαγγελματικό λύκειο απ' την αρχή;

-από την πρώτη λυκείου, ναι.

-από την πρώτη λυκείου στο επαγγελματικό. Δεν έκανες καθόλου... ε, πώς νιώθεις για το σχολείο γενικότερα; για όλο το σχολείο, δηλαδή από το νηπιαγωγείο, το δημοτικό, το γυμνάσιο και εδώ που είσαι. Τι θα έλεγες; ζ' άρεσε ή...

-μ' αρέσει πάρα πολύ. Ας πούμε, σκεφτείτε ότι θέλω άλλη μια χρονιά να κάτσω. Δεν θέλω να περάσω πουθενά. Θέλω να κάτσω εδώ πέρα. Είναι πάρα πολύ ωραία. Είμαστε με τα παιδιά, δεν έχουμε πολλές ευθύνες. Ε, μετά θα μεγαλώσουμε, θα αποκτήσουμε τις δικές μας ευθύνες, πρέπει να βάλουμε τους δικούς μας στόχους...

-μάλιστα.

-...να περάσουμε κάπου, να βρούμε μια δικιά μας δουλειά. Ενώ τώρα είμαστε προστατευμένοι ουσιαστικά, είμαστε αλλιώς.

-άρα λοιπόν, φαντάζομαι ότι αυτή την αίσθηση την είχες και στις άλλες βαθμίδες σου άρεσε το σχολείο.

-ναι ναι ναι.

- μάλιστα. Γιατί επέλεξες την τεχνική εκπαίδευση σαν τύπο λυκείου που θα τελειώνεις;

-γιατί απ' το γυμνάσιο και μετά ήξερα ότι ο στόχος μου είναι ότι... ήθελα πάντα να κάνω μια δουλειά γραφείου. Αυτό μου άρεσε. Τώρα, το να πήγαινα σε γενικό λύκειο και να έχω έξι μαθήματα για πανελλήνιες, μου φαινόταν πολλά. Εγώ δεν είμαι άνθρωπος που θα κάτσω να διαβάσω πάρα πολύ, όλη την ημέρα. Ενώ άλλα παιδιά που έχουν χρόνο, το κάνουν. Εμένα δεν μου αρέσει πολύ. Προτίμησα λοιπόν, να έρθω στο επαλ. Είναι μια χαρά. Οι καθηγητές όλοι είναι... μας βοηθάνε να διαβάσουμε, είναι κατανοητοί – οι περισσότεροι δηλαδή, όχι όλοι. Εντάξει, τώρα ξέρω ότι θα περάσω σίγουρα κάπου ενώ από το γενικό δεν ήξερα ότι θα περάσω εκεί πέρα που θα μου αρέσει, ενώ στο επαλ είμαι σίγουρη. Έχω τα 100% του στόχου μου ότι θα περάσω εκεί πέρα που θέλω.

-μάλιστα. Η επιλογή της ειδικότητας έγινε συνειδητά;

-ναι, ναι.

-έγινε συνειδητά.

-αφού από το γυμνάσιο ήθελα να είμαι κάπου σε γραφείο. Αυτό θα πήγαινε μόνο από τα οικονομικά. Έτσι κι αλλιώς.

-σε βοήθησε καθόλου, κάποια δομή επιλογής; δηλαδή, κάποιοι που να σου είπαν οργανωμένα π.χ. Σεπ κτλ. Ή μόνη σου το...

-όχι όχι. Ήταν τελείως μόνη μου αυτό το θέμα...

-τελείως μόνη σου. Μάλιστα.

-τελείως δικό μου θέμα αυτό.

-τόρα που τελειώνεις, στην ουσία, είσαι ευχαριστημένη με την επιλογή της ειδικότητας που έκανες;

-ναι, πάρα πολύ. Δεν το έχω μετανιώσει καθόλου. Και κυρίως από άποψη καθηγητών πιστεύω ότι είναι αυτό το θέμα. Πάρα πολύ. Είχαμε πολύ καλούς καθηγητές.

-πώς αντιμετώπισε ο περίγυρός σου την επιλογή σου για να έρθεις στο επαγγελματικό λύκειο; δηλαδή οικογένεια...

-α, καλά.

-... φίλοι κτλ.;

-στην αρχή με τη μητέρα μου τσακωνόμασταν ένα ολόκληρο εικοσιτετράωρο γιατί έχει τη άποψη ότι το επαλ είναι της φήμης 'δεν διαβάζουν τα παιδιά'. 'είναι όλα αλητεία' και τέτοια. Είχα μεγάλο θέμα ένα εικοσιτετράωρο ώσπου της λέω 'άμα θέλεις να περάσω κάπου και να είμαι ευτυχισμένη, άφησέ με να το κάνω'. Και μου λέει ότι 'άμα δω ότι οι βαθμοί σου δεν είναι καλοί θα σε πάω στο γενικό' και της λέω 'το δέχομαι'. Λοιπόν, συμβιβάστηκα εγώ, συμβιβάστηκε και αυτή... ήρθαμε εδώ πέρα... είναι απόλυτα ευχαριστημένη. Βλέπει ότι διαβάζω, ότι είμαι καλά. Με τα παιδιά έχουμε δεθεί, οπότε εντάξει. Οι φίλες μου, στο τέλος, μου είπαν ότι 'καλά έκανες' (αυτές που πήγαν στο γενικό). Μου λένε 'καλά έκανες' γιατί αυτές τώρα βλέπουν ότι ταλαιπωρούνται πάρα πολύ με τα έξι μαθήματα για τις πανελλήνιες και γύρισαν όλες και μου είπαν 'καλά έκανες, μακάρι να πήγαινα κι εγώ σε επαλ'. Αλλά οι δουλειές που θέλουν αυτές, ας πούμε δημοσιογραφία, δεν μπορείς να το περάσεις από εδώ. Οπότε ήταν δύσκολο για εκείνες.

-για το σχολείο το συγκεκριμένο, πώς νιώθεις; περνάει ευχάριστα η ώρα; έχεις καλή διάθεση; έχεις κοινωνικές σχέσεις καλές;

-θα σας πω το εξής. Είχα ακούσει ότι παλαιότερα ήταν άλλος διευθυντής εδώ πέρα, ο κύριος μακρής, το σχολείο εδώ πέρα ήτανε... πολύ πιο δύσκολα τα πράγματα. Δηλαδή τα παιδιά όντως δεν διαβάζανε καθόλου, άναβαν τσιγάρο μέσα στην τάξη... ήταν πολύ πιο χύμα. Τώρα έχει έρθει η κυρία τσουκιά και το έχει οργανώσει ουσιαστικά το σχολείο. Είναι πολύ καλύτερα πιστεύω. Έτσι είχα συνηθίσει και το γυμνάσιο. Ήμασταν πολύ οργανωμένο σχολείο και τότε και μου αρέσει που έχει αρχίσει και οργανώνεται και εδώ πέρα. Εντάξει, όλα τα σχολεία έχουν τα στραβά και τα κακά τους, αλλά με τα παιδιά έχουμε καλές σχέσεις. Δεν έχουμε πολλούς τσακωμούς. Είμαστε πάρα πολλά παιδιά. Είμαστε γύρω στα εξακόσια παιδιά εδώ. Είμαστε πολλά παιδιά και είναι πολύ καλό αυτό. Εντάξει, μια χαρά είμαστε και είναι ωραία.

-αισθάνεσαι βαρετά ποτέ μέσα στην τάξη;

-ναι. Ναι, άμα νυστάζω... αυτό κυρίως, ότι άμα δεν έχω κοιμηθεί καλά το βράδυ επειδή ξενυχτάω καμιά φορά... πόπο, μιλάμε, δεν μπορώ.

-μόνο γι' αυτό ή...

-ναι, μόνο γι' αυτό

-...επειδή είναι και το πλαίσιο έτσι, οι συνθήκες;

-όχι, αφού μου αρέσει η ειδικότητα που έχουμε. Μου αρέσει πάρα πολύ. Από τη νύστα μόνο, αυτό. Άμα νυστάζω.

-μάλιστα. Αν σου ζηταγα να μου περιγράψεις ένα ένα... πρώτον, τα κτίρια, την υποδομή κτλ. Πώς θα την χαρακτήριζες;

-επειδή δεν έχω πάει σε άλλο επαλ, δεν μπορώ να έχω μέτρο σύγκρισης, αλλά έχω ακούσει ότι έχουμε το καλύτερο. Πάντως, όντως, τα μηχανήματα που έχουμε, οι υπολογιστές πάνω, δεν είναι χαλασμένα. Τα φροντίζουν. Η διευθύντρια ας πούμε είναι πάντα απίκο σ' αυτό το θέμα (να τα προσέχουμε όλα). Έρχονται και μας τα ελέγχουν. Πέρυσι είχαν έρθει και κάτι γερμανοί και τα είχαν κοιτάξει και είχαν πει ότι έχουμε από τα καλύτερα επαλ της αθήνας. Οπότε, καλά είναι.

-η ποιότητα των μαθητών;

-ανάλογα. Υπάρχουν οι μαθητές που όντως έρχονται στο επαλ για να πάρουν ένα απολυτήριο χωρίς να τους νοιάζει ο βαθμός και υπάρχουν και οι μαθητές που είναι ας πούμε, όπως εγώ, που θέλω να βγάλω κι ένα βαθμό, θέλω να περάσω σε ένα τει γιατί έχω κάποιο στόχο. Είναι ανάλογα αυτά, δεν είναι όλοι.

-η ποιότητα των καθηγητών;

-πιστεύω ότι όλοι δουλεύουνε. Αυτό, πραγματικά. Δηλαδή ότι αξίζουν τη θέση που έχουν με τους τρόπους τους. Δηλαδή, μπορεί μερικοί, να μην τους κατανοούμε τόσο αλλά όλοι όμως κάνουν την προσπάθειά τους. Δεν είναι ότι κάποιοι έρχονται, απλά θα πουν αυτό που θα κάνουν. Στην πρώτη λυκείου είχαμε έναν καθηγητή που ερχότανε... βασικά, δεν ερχόταν καν την ώρα που είχαμε μάθημα μαζί του. Τελικά τον διώξανε.

-μάλιστα. Την ποιότητα αυτών που μαθαίνεις;

-ξέρω ότι αυτά θα τα βρω μπροστά μου στο τει, αργότερα. Οπότε, σίγουρα είναι σωστά, καλά... σίγουρα θα μου χρησιμεύσουν κάπου.

-το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών;

-είναι ευνοϊκό. Δηλαδή, όλοι προσπαθούν για κάτι. Ακόμα και το να περάσουν την τάξη, είναι μια προσπάθεια και αυτό. Εντάξει, μπορεί να μην συμμετέχουν αλλά δεν κάνουν φασαρία. Εντάξει, είναι και κάποιοι άλλοι μαθητές βέβαια, που βασικά δεν ασχολούνται καν με το θέμα του σχολείου.

Κάθονται και κοιμούνται, είναι ήρεμοι. Άλλοι τσακώνονται επειδή έτσι τους έχει έρθει. Είναι το... προσωπικό αυτό το θέμα. Δεν είναι όλοι οι μαθητές, δεν μπορώ να πω μια γενική άποψη σ' αυτό.

-το κλίμα μεταξύ καθηγητών και μαθητών;

-νομίζω πως είναι καλοί. Εντάξει, σίγουρα όλοι, κάποιιοι θα έχουμε μια διαφωνία με κάποιο καθηγητή κάποια στιγμή. Δηλαδή, κι εγώ έχω διαφωνήσει με καθηγητές αλλά οι περισσότεροι... σε γενικές γραμμές, είμαστε όλοι καλά. Έχουμε καλές σχέσεις. Μας έχουν βοηθήσει πολύ σε πολλά θέματα. Κάνουν και χιούμορ, πλάκα. Εντάξει, καλοί είναι,

-φαινόμενα ρατσισμού, bullying (ξέρεις τι είναι το bullying);...

-ναι, ναι.

-... και αίσθηση ανασφάλειας έχεις και σαν παρατηρητής δε; αίσθηση ανασφάλειας έχεις αισθανθεί;

-ναι, και αυτό δυστυχώς οφείλεται ότι η παιδεία είναι αυτή που δεν έχει βοηθήσει πολύ τα άτομα στο να ολοκληρωθούν και να μάθουν ότι η διαφορετικότητα είναι καλό και ότι αυτό είναι που μας κάνει ξεχωριστούς όλους. Δυστυχώς ξέρω πάρα πολλά άτομα, τα οποία το θεωρούν μαγκιά (ας το πούμε), το να προσβάλλουν κάποιον αλλά δεν είναι δυστυχώς. Και κακό σ' εκείνον κάνουν και κακό στο περιβάλλον τους, τριγύρω.

-στο περιβάλλον εδώ, έχεις αισθανθεί ανασφάλεια;

-εγώ προσωπικά, όχι.

-βγαίνει όμως γενικότερα;

-δυστυχώς ναι, και όχι μόνο στο σχολείο, έτσι; παντού είναι αυτό δυστυχώς.

- πόσο βοηθούν οι καθηγητές στην κατάκτηση της γνώσης, κατά την άποψή σου;

-θα έλεγα ότι θα μπορούσαν και παραπάνω ορισμένοι, άμα θέλανε. Αλλά, όλοι προσπαθούν. Δηλαδή, βλέπω ότι υπάρχουν παιδιά που δεν τα καταλαβαίνουν από την πρώτη στιγμή. Θα το ξαναπούν και μια και δυο και τρεις και όσες χρειαστεί, αλλά πιστεύω ότι άμα θέλαν, θα μπορούσαν και λίγο παραπάνω.

-οι συμμαθητές σου πώς σε βοηθούν σ' αυτό. Δηλαδή, τι εννοώ...

-αυτοί που θέλουν κάπου να περάσουν, ρωτάνε άμα δεν έχουν καταλάβει κάτι. Αυτοί που δεν τους νοιάζει, μπορεί να το προσπεράσουν και άμα

ρωτήσει ο καθηγητής 'το καταλάβατε παιδιά;', να πούνε 'ναι.' κι ας μην το 'χουν καταλάβει. Άμα δεν τους νοιάζει, έτσι είναι.

-τα εργαστήρια;

-αυτό είναι άλλο θέμα.

-βοηθάνε;

-κοιτάζτε, εμείς στα εργαστήρια, ας πούμε, έχουμε μία καθηγήτρια, η οποία δεν μπορεί να μας επιβληθεί. Είμαστε 13 παιδιά. Ας πούμε, το μόνο που κάνουμε είναι να ανοίγουμε τον υπολογιστή και να μπαίνουμε στο facebook. Αυτό ίσως να 'ναι και κακό δικό μας, που δεν την ακούμε αλλά είναι και κακό δικό της που δεν μπορεί να μας επιβληθεί. Ενώ σε άλλο μάθημα που έχουμε στα εργαστήρια, δεν καθόμαστε καθόλου στο facebook. Μπαίνουμε κατευθείαν, κάνουμε το λογιστικό μας πρόγραμμα και είμαστε μια χαρά. Το παρακολουθούμε όλοι, είναι εύκολο.

-εάν υπήρχε ένα πλαίσιο με πρακτική άσκηση και μαθητεία; δηλαδή, σε στέλνανε παράλληλα σε κάποια εταιρεία να κάνεις πρακτική άσκηση, να κάνεις μαθητεία;

-μακάρι.

-πιστεύεις ότι θα ωφελούσε;

-πάρα πολύ.

-αν έμπαινε ένα έτος μετά, το οποίο θα ήταν αποκλειστικά για όποιον ήθελε αυτό και θα το παρακολουθούσε...

-την πρακτική;

-ναι. Θα ήταν μια εξειδίκευση απόλυτη, δηλαδή σ' ένα λογιστικό σχέδιο, σ' ένα αυτό... θα το παρακολουθούσες;

-ναι, αν είχε αυτό που εγώ ήθελα. Δηλαδή να έχει και δημόσιες σχέσεις και επιχειρήσεις...

-ναι.

-ναι ναι, θα το παρακολουθούσα.

-τι πιστεύεις ότι πρέπει να γίνει για να γίνει πιο αποτελεσματική η φοίτηση για σένα, σε σχέση με την κατάκτηση της γνώσης; πώς έπρεπε δηλαδή να είναι κατά την άποψή σου;

-καταρχάς, να μην είναι όλοι οι καθηγητές της άποψης ότι 'θα μπούμε μέσα στην τάξη, θα πούμε δυο λόγια και θα φύγουμε'. Δεν είναι όλοι έτσι,

ευτυχώς. Σας το είπα και πριν ότι τα κατανοούν τα παιδιά. Επίσης, να αλλάξουν κάποια βιβλία. Ας πούμε, τα βιβλία μας, μερικά είναι παλιά. Είναι πριν από κάτι δεκαετίες. Έχουν αλλάξει τα πράγματα κι εμείς είμαστε αναγκασμένοι στις πανελλήνιες να πάμε να γράψουμε αυτά που έλεγε το παλιό το βιβλίο κι ας μην ισχύουν. Αυτό είναι λίγο τρελό, πιστεύω.

-ο τρόπος διδασκαλίας; αν υπήρχαν ομάδες, αν είναι να υπήρχαν project...-

-αυτό ήθελα να σας πω. Ότι με τις εργασίες, δηλαδή με τα project, πιστεύω ότι πιο πολύ μαθαίνει το παιδί. Δηλαδή τώρα, με το να κάθεται να παπαγαλίζει το βιβλίο, δεν είναι απόλυτο το ότι θα το καταλάβει κιόλας και ότι θα το κατανοήσει. Σίγουρα, θα πάει να γράψει αυτά που γράφει το βιβλίο αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι θα το ξέρει κιόλας. Ενώ άμα τους βάλουμε μια εργασία, στην οποία θα τους πει 'ποια είναι η άποψή σου γι' αυτό το θέμα;' και να αρχίσουν να τα λένε, είναι αλλιώς τότε γιατί τότε καταλάβαινες ότι το έχει καταλάβει και ο μαθητής.

-θα κέρδιζε και το ενδιαφέρον το δικό σας ένας τέτοιος τρόπος;

-ναι, σίγουρα. Είχαμε κάνει και πέρυσι και ήταν πολύ ωραία.

-τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει το κράτος για το σχολείο – το συγκεκριμένο, το επαγγελματικό;

-σίγουρα να ενισχύσει τη φήμη του γιατί, εντάξει, κακά τα ψέματα, δεν το έχουν και σε πολλή υπόληψη. Στο εξωτερικό, στη γερμανία, το 64% νομίζω των παιδιών, επιλέγουν να πάνε σε επαλ απ' ότι έχω ακούσει. Αυτό δεν θα έπρεπε να γίνει και στην Ελλάδα;

-παγκοσμίως, όχι μόνο στη γερμανία. Αυτό είναι το ποσοστό 60 – 70% στην ευρώπη.

-γιατί είμαστε χώρα εργατική.

-παγκοσμίως αν εξαιρέσεις τις χώρες που δεν έχουν καν σχολεία.

-είμαστε χώρα εργατική. Δεν θα έπρεπε τα τεχνικά λύκεια να έχουν μεγαλύτερη ώθηση από τα παιδιά; βέβαια, έχει ένα κακό. Είναι πολύ εξειδικευμένο. Αυτό. Δηλαδή εγώ πιστεύω ότι θα έπρεπε να έχουμε μια πιο πολυμερή ενημέρωση στα πράγματα, σε όλα. Ας πούμε, αρχαία, θα ήθελα πάρα πολύ να 'κάνα. Μου λείπουν. Έχω να κάνω από το γυμνάσιο και μου λείπουν πάρα πολύ. Αλλά από εκεί και πέρα όμως, τα παιδιά έχουν βάλει

ένα στόχο, ότι θέλουν να περάσουν εκεί. Γιατί δηλαδή να μπαίνουν από το γενικό; να δίνουν πανελλήνιες, να 'χουν άλλο άγχος, ενώ το κράτος θα μπορούσε να διασφαλίσει μία άλλη φήμη για τα επαλ... να έρθουν ατ παιδιά εδώ πέρα, να περάσουν εκεί που θέλουν πολύ πιο εύκολα.

-και να αποκτήσουν, θα σου έλεγα εγώ και μία επαγγελματική εξειδίκευση. Δεν σημαίνει ότι... εγώ έχω παρακολουθήσει στη γερμανία ας πούμε, παρουσίαση από αποφοίτους επαλ, που είχαν κάνει τη δικιά τους για συστήματα ενεργειακά κτλ., που μας ενημερώνανε εμάς... που έλεγεσ ότι 'πολύ εξειδικευμένοι άνθρωποι'. Οι καθηγητές για το σχολείο, τι πρέπει να κάνουν, πιστεύεις;

-αρχικά, να εξακολουθούν να προσπαθούν. Δηλαδή να μην σταματήσουνε γιατί κι αυτοί... έχει κατέβει πολύ ο μισθός τους και δεν ξέρω κατά πόσο είναι εύκολο και με τι διάθεση έρχονται να κάνουν μάθημα. Αλλά από τη στιγμή που αυτή είναι η δουλειά τους και πιστεύω ότι θα τους αρέσει κιόλας, να συνεχίσουν να προσπαθούνε. Να έχουν υπομονή απέναντι στα παιδιά και να διδάσκουν το μάθημά τους όσο καλύτερα μπορούν. Και καμιά φορά να ξεφεύγουν κι από αυτά που λέει μέσα το βιβλίο, να φεύγουν και παραπάνω από αυτό που κάνουμε μέσα στην τάξη.

-αν κάποιος σε ρώταγε -ένας φίλος σου ή μια φίλη σου που είναι στην τρίτη γυμνασίου- να του πεις δυο τρία θετικά πράγματα για να έρθει σε ένα επαλ και δυο τρία αρνητικά για να μην έρθει, τι θα του έλεγεσ;

-πρώτα απ' όλα, θα τον ρώταγα αν έχει κάποιο συγκεκριμένο στο μυαλό του, δηλαδή εδώ πέρα είναι πολύ περιορισμένα τα πράγματα. Έχει ξέρω εγώ δέκα ειδικότητες, πρέπει να διαλέξεις μία. Αν έχει επιλέξει όντως ότι αυτή θέλει να κάνει (για να μην το μετανιώσει αργότερα) και μου έλεγε ναι, τότε θα του έλεγα ότι στο επαλ το συγκεκριμένο, οι καθηγητές είναι όλοι πολύ καλοί, τα εργαστήριά τους -απ' ότι ξέρω κι έχω ακούσει- είναι σε καλή κατάσταση....

-αρνητικά;

-αρνητικά είναι μόνο τα ορισμένα παιδιά που υπάρχουν σε όλα τα σχολεία. Αυτοί δηλαδή που θα κάτσουνε πίσω, θα κάνουν μια άλλη φήμη στο σχολείο... θα 'ναι πιο χαλαροί, για να το πω κι έτσι. Αλλά αυτό είναι σε όλα τα σχολεία. Δεν είναι μόνο στο επαλ και δυστυχώς έχουν περάσει στην αρχή, ότι ήταν μόνο στο επαλ, αλλά δεν είναι έτσι. Ίσως να είναι λίγο χειρότερα,

επειδή είναι πιο πολλοί ενήλικοι εδώ. Πολύ πιθανό. Αλλά όχι, είναι σε όλα τα σχολεία αυτό.

-μάλιστα. Εάν σου έλεγα να μου πεις δυο τρία πράγματα που θα ήθελες να αλλάξεις σ' αυτό το σχολείο, τι θα έλεγες;

-να αλλάξω;

-ναι.

-τα αρχαία. Θέλω αρχαία. Την εξειδίκευση. Αυτό. Δηλαδή να κάνουμε τον τομέα που έχουμε επιλέξει, σαφώς, αλλά να κάνουμε και κάτι παραπάνω. Όχι πολύ. Δηλαδή, προς θεού, όχι όπως είναι στο γενικό λύκειο... καμία σχέση. Αλλά θα 'θελα να 'χουμε παραπάνω μαθήματα.

-το ιδανικό τεχνικό σχολείο για σένα πώς θα ήτανε;

-δεν απέχει και πολύ από αυτό. Δεν το έχω σκεφτεί και κάπως διαφορετικά. Βασικά εγώ πίστευα ότι θα ήταν και λίγο χειρότερα όταν είχα πρωτοέρθει εδώ αλλά όχι, εντάξει... είναι αρκετά καλά.

-αν δηλαδή σου δινόταν η ευκαιρία, ας πούμε, να φέρεις τον χρόνο πίσω και να ξαναεπιλέξεις, θα το ξαναεπέλεγες;

-ναι! Ναι ναι, άνετα. Σίγουρα.

-έχεις να κάνεις κάποιες παρατηρήσεις για άσχημες συμπεριφορές, για βία, για χρήση ουσιών;

-ου! Πολύ. Γι' αυτό, δυστυχώς, φταίει το σύστημα του σχολείου, το οποίο... πρώτα απ' όλα για τη φήμη του. Το να μην βγει παραέξω αυτό το σκηνικό ότι γίνεται. Γιατί γίνονται και ουσίες και βία υπάρχει αλλά αυτό είναι δύσκολο. Όταν είναι 600 παιδιά ή θα πρέπει να έρθουν περισσότεροι καθηγητές – που ήδη είναι εκατό, δηλαδή πόσοι ποια να έρθουν... αλλά γενικά είναι πολύ δύσκολο. Γενικά και τα παιδιά εδώ πέρα πιστεύουν ότι έτσι θα αναδειχθούν σαν αρχηγοί . Αλλά αυτό υπάρχει παντού... βία και τέτοια. Τώρα, για τις ναρκωτικές ουσίες, δυστυχώς...

-σαν κοπέλα έχεις αισθανθεί –σε σχέση με το φύλο σου- πίεση;

-όχι. Νομίζω πως όχι. Μόνο για πλάκα πάνω στην τάξη ίσως που λένε 'είσαι γυναίκα. Τι μιλάς;'. Αλλά είναι στην πλάκα, δεν το εννοούν πιστεύω.

-η φιλία, η αλληλοκατανόηση, η αλληλεγγύη, υπάρχει σε αυτά τα σχολεία; πώς το βλέπεις;

-αυτό δεν είναι θέμα σχολείου. Αυτό είναι θέμα προσωπικότητας και του ατόμου. Άμα ταιριάζουν ή δεν ταιριάζουνε. Δεν είναι θέμα του σχολείου. Ας πούμε, η κολλητή μου... τη γνώρισα από το γυμνάσιο, συνεχίσαμε μαζί και είμαστε μια χαρά τρία χρόνια.

-πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον;

-πάρα πολύ ωραίο θα είναι! Φαντάζομαι ότι θα δουλεύω σε μια εταιρεία. Θα 'θελα πάρα πολύ. Στην αρχή ξέρω ότι δεν θα κάνω σίγουρα αυτό που θέλω. Δηλαδή, σερβιτόρα θα δουλεύω... τίποτα τέτοιο. Αλλά θα 'θελα πάρα πολύ να δουλεύω σε μία εταιρεία, να κάνω τις δημόσιες σχέσεις των επιχειρήσεων και να διευθύνω. Γενικά μου αρέσει πολύ να διευθύνω κάτι.

-μάάλιστα. Πιστεύεις ότι το επαγγελματικό σχολείο θα σε βοηθήσει στην επαγγελματική σου εξέλιξη;

-ναι. Μα γι' αυτό ήρθα εδώ πέρα. Σίγουρα. Είναι επαγγελματικό σχολείο, οπότε σίγουρα, 100%.

8^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

-πώς σε λένε;

-Χριστίνα.

-για πες μου χριστίνα, ήρθες από την πρώτη τάξη στο επαλ;

-ναι.

-για το σχολείο γενικά, πώς ένιωθες; από το δημοτικό, από το γυμνάσιο, από το λύκειο τώρα.

-στις μικρότερες τάξεις, εντάξει, όπως όλα τα παιδάκια, δεν ήθελα να πάω σχολείο γιατί ήθελα να κοιμηθώ, ήθελα να κάτσω σπίτι. Αλλά μεγαλώνοντας, δηλαδή από την τρίτη, τετάρτη δημοτικού, μ' άρεσε κίολας γιατί παίζαμε. Μετά, μεγαλώνοντας ακόμη περισσότερο, μου άρεσε ακόμη πιο πολύ. Ειδικά στο λύκειο, νομίζω ότι είναι η πιο ωραία φάση του παιδιού, της εφηβείας, που νομίζω ότι εντάξει, δεν θα υπάρξει ξανά αυτό το πράγμα στη ζωή μας... και δε θέλω να φύγω κίολας. Αυτό.

-γιατί επέλεξες την τεχνική εκπαίδευση σαν τύπο λυκείου που θα τελειώσεις;

-γιατί πάντα ήμουν πιο πολύ... πρακτικά πράγματα. Μαθηματικά πολύ. Οπότε ήμουν και προς τα εκεί. Δεν μου άρεσε τα θεωρητικά μαθήματα κι

αυτά, οπότε ήθελα να πηγαίνω σ' αυτό που ξέρω. Είναι πιο εύκολο να περνάς σε σχολές. Ήξερα περίπου τι θέλω να κάνω –τι θα είναι π.χ. Μαθηματικά κυρίως... οικονομικά μου άρεσαν οπότε ήξερα προς τα πού θα κατευθυνθώ. Και επειδή ήταν και πιο εύκολα, γι' αυτό το λόγο.

-άρα η επιλογή της ειδικότητας έγινε συνειδητά;

-ναι.

-συνειδητά. Δε σε βοήθησαν κάποιες δομές επιλογή; κάποιο μάθημα σεπ, το ένα, τ' άλλο... ο σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός;

-όχι. Το μόνο που είχα ρωτήσει κάποια στιγμή ήταν ποιες σχολές... Αν μπορώ να περάσω εκεί πέρα που θέλω. Αυτό. Ήξερα όμως που θέλω να πάω.

-μάάλιστα. Είσαι δηλαδή ευχαριστημένη από την επιλογή σου;

-σαν ειδικότητα, ναι. Υπάρχουν άλλα που, εντάξει, δεν θα τα επέλεγα αν είχα την ελευθερία να μην τα επιλέξω.

-μάάλιστα. Ο περίγυρός σου, πώς το αντιμετώπισε (οικογένεια, φίλοι), ότι διάλεξες την επαγγελματική εκπαίδευση;

-η μητέρα μου είχε στην αρχή κάποιες αντιρρήσεις γιατί είχε ακούσει διάφορα επειδή ήταν και ο ξάδερφός μου εδώ πέρα. Αλλά έκατσε ασχολήθηκε, διάβασε και μετά της πέρασε. Είδε και τους βαθμούς, δηλαδή μετά το πρώτο τετράμηνο... δεν είχαμε θέμα, κανένα. Οι φίλοι δεν... είναι επιλογή μου, τέλος. Οι φίλοι θα μας υποστηρίξουν, δεν θα φέρουν αντίρρηση.

- στο σχολείο, το συγκεκριμένο, πώς νιώθεις; περνάει η ώρα σου ευχάριστα; έρχεσαι με διάθεση; έχεις κοινωνικές σχέσεις;

- ναι. Εντάξει, είναι μέρες που όπως όλοι οι άνθρωποι, δεν έχουμε όρεξη για κάποια πράγματα. Αλλά γενικότερα σαν εικόνα, ναι, έχω όρεξη για το σχολείο. Μου αρέσει.

-κοινωνικές σχέσεις;

-μια χαρά. Ειδικά μέσα στην τάξη, επειδή στην πρώτη λυκείου ας πούμε, ήμασταν πολλά παιδιά, ήμασταν 30... τώρα που είμαστε λιγότερα, είμαστε και πιο κοντά, πιο δεμένοι. Κι εγώ αυτό δεν το είχα ξαναζήσει γιατί ήμασταν πάντα πολλά παιδιά μέσα στην τάξη... και δευτέρα και τρίτη λυκείου, μου αρέσει πάρα πολύ που είμαστε έτσι δεμένοι και βγαίνουμε και μαζί και κανονίζουμε με τους καθηγητές. Πολύ ωραία.

-μάλιστα. Άρα δεν περνάς βαρετά στην...

- είναι ανάλογα τον καθηγητή και το μάθημα. Δηλαδή, ας πούμε, κάνουμε φυσική φέτος. Δεν το βρίσκω και πολύ ενδιαφέρον να κάνω φυσική. Μπορεί να βαρεθώ κάποια ώρα και είναι και πολλές οι ώρες. Ή ας πούμε, σε κάποιο μάθημα ειδικότητας μπορεί να μη βαρεθώ. Σε κάποιο άλλο πιο ανούσιο, ίσως να βαρεθώ.

-θέλω να μου περιγράψεις τώρα τη... και να μου δώσεις την εντύπωσή σου για το σχολείο. Κατ' αρχήν ως προς τα κτίρια και την υποδομή.

-το συγκεκριμένο... Έχω δει πολύ χειρότερα σχολεία γενικότερα, σαν υποδομές. Τα εργαστήρια μια χαρά, μια χαρά. Είχα ακούσει για ένα καινούργιο επαλ, που άνοιξε τώρα, φέτος και θα ήθελα να το δω κάποια στιγμή –τα εργαστήριά του που είχα ακούσει ότι είναι καλά. Αλλά γενικότερα, έχω ακούσει και γενικώς τα καλύτερα λόγια για το συγκεκριμένο.

-για την ποιότητα των μαθητών τι θα έλεγες;

-εκεί είναι, όπως σε όλα τα σχολεία, η μία μεριά και η άλλη. Υπάρχουν αυτοί –που πιστεύω από την οικογένεια είναι αυτό κυρίως- που θα μπλέξουν, που θα προκαλέσουν, που θα δημιουργήσουν φασαρία μόνο και μόνο για να δημιουργήσουν, χωρίς λόγο και αιτία... και είναι και εκείνοι οι άλλοι που εντάξει, ασχολούνται με τα μαθήματα, ασχολούνται γενικότερα με πράγματα και δραστηριότητες του σχολείου.

-την ποιότητα των δασκάλων πώς τη βλέπεις;

-ποιότητα των δασκάλων, εμ... σε κάποια σημεία πολύ καλή, σε κάποια άλλα εντάξει υπάρχουν θέματα. Πιστεύω ότι κάποιοι καθηγητές δουλεύουν περισσότερο από κάποιους άλλους. Ίσως και λίγο ειδικότητας, επειδή ξέρουν τους καθηγητές μας και επειδή ασχολούνται και με πράγματα πολλά του σχολείου μέσα... βλέπω άλλους καθηγητές που δεν κάνουν την ίδια δουλειά. Εντάξει, ανισότητες πιστεύω.

-για την ποιότητα αυτών που μαθαίνεις, τι έχεις να πεις;

-θα μπορούσαν να είναι περισσότερα και πιο ουσιαστικά κάποια, όχι όλα. Η ειδικότητα, νομίζω ότι καλύπτει πολλά σημεία γιατί ξέρω ότι στο πρώτο, ειδικά εξάμηνο, θα κάνουμε πολλά από αυτά που κάνουμε εδώ πέρα. Τώρα, θα μπορούσαν να είναι λίγο πιο ουσιαστικές οι γνώσεις σε άλλα μαθήματα, δηλαδή η έκθεση ... θα μπορούσαν να μην είναι τόσο δρομολογημένα αυτά

που θα γράψουμε. Είναι έκθεση ιδεών, δεν χρειάζεται να μας βάζουν πλάνο. Και σε άλλα μαθήματα θα μπορούσαν να είναι πιο ελεύθερα. Αυτό.

-το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών, πώς θα το σχολιάζεις;

-και αυτό είναι ανάλογα το άτομο. Δηλαδή, κάποια άτομα, μεταξύ τους έχουν έχθρες και μπορεί τη επόμενη φορά να είναι μια χαρά. Οι άλλοι... τα αγόρια, ας πούμε, είναι τσακώνονται, τα βρίσκουνε πιο εύκολα. Τα κορίτσια είμαστε λίγο πιο... θα τσακωθούμε, θα κρατήσουμε 'έχθρα, πολύ. Στην τάξη μέσα, γενικότερα τα πάμε καλά. Δηλαδή δεν υπάρχουν πολλοί τσακωμοί και τέτοια -ελάχιστοι, θα έλεγα- και ... μια χαρά μέσα στην τάξη. Γενικότερα στο σχολείο, ανάλογα τα άτομα, πάλι.

-μάλιστα. Το κλίμα μεταξύ των μαθητών και των καθηγητών;

-ς' εμάς, μια χαρά. Όλοι, ειδικά της ειδικότητας... δεν έχω να πω κουβέντα για τους περισσότερους, εμ... και θα μας βοηθήσουνε και θα οργανώσουνε εκδρομές και θα... πέρυσι ας πούμε, μας είχαν φέρει και κάναμε σεμινάριο εδώ, μέσα στο σχολείο για τις τράπεζες που είναι μέσα στην ειδικότητα. Ασχολούνται γενικά. Εμ, και έρχονται και κοντά μας. Ε, γενικότερα, για τα άλλα παιδιά δεν ξέρω. Νομίζω ότι είμαστε από τα ευνοημένα τμήματα, ίσως.

- έχεις δίκιο σ' αυτό. Λοιπόν, ρατσισμός, bullying και ανασφάλεια, έχεις αισθανθεί; σαν παρατηρητής; έχεις δει φαινόμενα;

-ναι, πολλά. Όλη την ώρα. Αλλά πιστεύω ότι θα μπορούσαν να είχαν πάρει χειρότερες διαστάσεις. Παλιότερα, άκουγα χειρότερα περιστατικά. Τώρα σταματάνε. Ίσως φταίει η διεύθυνση που προλαβαίνει κάποια πράγματα. Δηλαδή, ναι μεν ξεκινάνε τσακωμοί και τέτοια, αλλά σταματάνε γρήγορα. Αυτό.

-μάλιστα. Πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις από το σχολείο, το επαγγελματικό;

-σε θέματα που θα ασχοληθώ ειδικά, πάρα πολλές. Σε θέματα γενικής παιδείας και τέτοια, πιστεύω όσο οι υπόλοιποι που θέλουμε δουλειά, σαν χώρα, όχι σαν επαλ. Θα μπορούσαν να είναι καλύτερα τα πράγματα, όπως στην ευρώπη ας πούμε, που υπάρχουνε... υπάρχει άλλο σύστημα γνώσεων. Ας πούμε, έχω ακούσει για τα πανεπιστήμια ειδικά, που στο εξωτερικό χρησιμοποιούν άλλα βιβλία, κατ' αρχήν, από εμάς. Δε βρίσκω το λόγο.

Ειδικά σε κάποιες ειδικεύσεις που θα έπρεπε να είναι ένα συγκεκριμένο σε όλη την ευρώπη.

-αυτές οι γνώσεις που παίρνεις, πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμα;

-ναι. Ναι, ναι. Αν και είναι ιδανικά τα πράγματα -δηλαδή μας τα παρουσιάζουν πολύ ιδανικά για το πώς θα είναι- θα με βοηθήσουνε.

-πόσο βοηθούν πιστεύεις, οι καθηγητές, στο να κατακτήσεις τη γνώση που σου δίνουν;

-πιστεύω ότι είναι θέμα μεταδοτικότητας, η αλήθεια είναι... και πώς το κάθε παιδί δέχεται αυτά που του προσφέρουν. Ε, στη λογιστική που θέλω να το ακολουθήσω κιόλας, όλα όσα έχουμε κάνει τα έχω καταλάβει, ας πούμε. Βοηθάει... βοηθάνε αρκετά.

-οι συμμαθητές, παίζουν ρόλο στην κατάκτηση της γνώσης; τι εννοώ... δηλαδή σε ένα περιβάλλον όπου είναι όλοι αδιάφοροι ή σε ένα περιβάλλον που είναι όλοι... ενδιαφέρονται... έχει πολύ σημαντικό κατά την άποψή μου.

-όταν είναι αδιάφοροι, θα απαιτήσω να μην μ' ενοχλούν... εμένα που ενδιαφέρομαι. Δεν με ενοχλεί το να μην τους ενδιαφέρει αυτό που θα ακούσουνε γιατί πολλά παιδιά, ας πούμε, δεν την ήθελαν αυτή την ειδικότητα. Έτυχε, προέκυψε ... δεν ξέρω πως, εμ... δεν θέλουν να την ακολουθήσουν για οποιοδήποτε λόγο, οπότε λογικό μου φαίνεται να είναι αδιάφοροι. Αλλά δεν θα με ενοχλήσουν και στη συγκεκριμένη τάξη, όντως δεν μ' ενοχλούν αυτοί που είναι αδιάφοροι. Τώρα, η αλήθεια είναι ότι επειδή το μεγαλύτερο ποσοστό, θα δώσει πανελλήνιες, μέσα στην τάξη, οι περισσότεροι νοιάζονται και θα παρακολουθήσουν οπότε, έτσι κι αλλιώς...

-θα δώσεις κι εσύ πανελλήνιες;

- ναι.

-τα εργαστήρια βοηθάνε;

-ναι. Φέτος έχουμε δύο εργαστηριακά μαθήματα. Το ένα είναι το λογιστικό πρόγραμμα, που σίγουρα, αν περάσω λογιστική με το καλό, θα ασχοληθώ πάνω σ' αυτό. Το άλλο... πιστεύω ότι αν ρωτήσετε μαθητές, δεν ξέρουν καν πώς το λένε... πώς ονομάζεται το μάθημα.

-πώς ονομάζεται;

-εργασίες γραφείου. Το ξέρω γιατί το γράφω στο απουσιολόγιο.

-αα.

-δεν είναι... το μόνο που θα μπορούσαμε να κάνουμε ας πούμε... μας δίνει ένα χαρτί κι εμείς το αντιγράφουμε στο word. Δεν έχω καταλάβει καν σε τι χρησιμεύει, το συγκεκριμένο μάθημα... και οι περισσότεροι, δεν υπάρχει καν... δεν θα ξέρουν καν πώς το λένε και σε τι χρησιμεύει καν.

-ναι. Εάν υπήρχε πρακτική άσκηση και μαθητεία, τι πιστεύεις, θα βοηθούσε αυτό;

-ναι, γιατί όντως εδώ μέσα είναι λίγο προστατευμένα τα πράγματα και μας τα παρουσιάζουν εύκολα και ιδανικά. Οπότε, όταν βγεις στη δουλειά, θα καταλάβεις ότι τα πράγματα δεν είναι έτσι... και θα μπορέσουμε ένα καταλάβουμε τι θα βρούμε μπροστά μας και πως θα αντιμετωπίσουμε κάποια πράγματα. Τα βιβλία τα παρουσιάζουν πολύ ιδανικά σε σχέση με αυτό που είναι.

-εάν υπήρχε ένα έτος παραπάνω, μετά το τελείομα, που σε εξειδίκευε σε ένα τομέα, ας πούμε... και σου έλεγε 'κοίτα, θα κάνεις μόνο εργαστήρια, θα έχει μαθητεία και θα μάθεις το λογιστικό σχέδιο'...

-θα μπορούσα να δώσω μετά για σχολή;

-αυτό, έστω ότι το έχεις κατοχυρώσει...

-αα.

-έστω ότι δίνεις και το έχεις κατοχυρώσει.

-ναι, θα το ακολουθούσα.

-θα το ακολουθούσες;

-ναι.

-τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις εσύ, για να είναι πιο αποτελεσματική η φοίτησή σου στο σχολείο; εσύ.

-να παρατηρώ τους καθηγητές. Δηλαδή, μας λένε κάτι το οποίο είναι ασαφές, ξέρω εγώ... δεν το προσπερνάμε, το λέμε. Ή δεν μου αρέσει το μάθημα, το λέω... δεν μου αρέσει ο τρόπος, θέλω να πω. Βρίσκω λύσεις, ε... προτείνω πράγματα που θα μπορούσαμε να κάνουμε πάνω στο μάθημα για να είναι πιο ενδιαφέρον. Αυτό.

-μάλιστα. Διδασκαλίες με άλλους τρόπους, δηλαδή με συμμετοχή σε ομάδες, με project, με το 'να, με τ' άλλο, θα βοηθούσαν, πιστεύεις;

- έχουν βοηθήσει ήδη, γιατί πέρυσι φτιάξαμε ολόκληρη εταιρεία για να καταλάβουμε πως λειτουργεί, τουλάχιστον η εταιρεία. Οπότε, έχουμε πάρα πολλά. Το έχουμε κάνει ήδη αυτό κι έχει βοηθήσει.

-το κράτος, τα πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει, για αυτά τα σχολεία, τα επαγγελματικά;

-για τα σχολεία, ε... να δώσει περισσότερη βάση σε αυτά. Κάποια στιγμή λέγανε να τα κλείσουνε κιόλας -είχε διαδοθεί μια τέτοια φήμη- οπότε, γιατί; επίσης, να μπορούμε... να υπάρξει επαγγελματική αποκατάσταση μετά ή μετά τις σχολές, όπως στο εξωτερικό, ας πούμε. Βιβλία, εννοείται... θέλουν αλλαγή και στον τρόπο που γράφονται και στις πληροφορίες που έχουν μέσα.

-οι καθηγητές...

-τι πρέπει να αλλάξουν;

-... τι πρέπει, κατά τη γνώμη σου, να αλλάξουν;

-οι καθηγητές πλέον, έχουν ένα ελαφρυντικό, ότι τους μειώνουν πάρα πολύ τον μισθό. Οπότε, ο κάθε άνθρωπος, λογικό είναι να χάνει το ενδιαφέρον του. Δεν έχει κίνητρο. Πιστεύω όμως, ότι όταν... αν παραιτηθούμε όλοι, δεν θα μπορέσουμε να κάνουμε τίποτα. Οπότε, να έρθει το αντίθετο. Αντί να μην ενδιαφέρονται, να ασχοληθούν περισσότερο.

-με τον τρόπο διδασκαλίας;

-... και να έρθουν πιο κοντά στα παιδιά, πιστεύω. Όταν αρχίζουν να φωνάζουν και να βγάζουν τα παιδιά έξω επειδή κάνουν φασαρία ή επειδή είπαν κάτι, πιστεύω ότι... ας πούμε, πέρυσι είχα μία καθηγήτρια που δεν είχε βγάλει ποτέ παιδί έξω, ούτε φώναζε κι όμως, όλοι την παρακολουθούσαμε... Χωρίς να τους ενδιέφερε, γιατί υπήρχαν και παιδιά που δεν τους ενδιέφερε το μάθημά της. Είχε μεταδοτικότητα, είχε έρθει κοντά μας. Μας εξηγούσε τους λόγους που εκείνη θα έκανε τη δουλειά της -γιατί θέλει να ασχοληθεί με αυτό. Πιστεύω ότι όλοι έπρεπε να είναι έτσι και όχι να διδάσκουν... να λένε αυτό που είναι να πουν κι απλά να φεύγουν.

-ο τρόπος διδασκαλίας; έτσι όπως τον κάνουνε, σ' αρέσει;

-ναι. Σε κάποια μαθήματα, ναι. Σε κάποια άλλα θα μπορούσε να είναι καλύτερος. Δηλαδή, είναι λίγο δύσκολα τα μαθήματα που είναι λίγο πιο θεωρητικά. Πιστεύω ότι τα παραδείγματα, το να μας δώσουν πλάνα από

εταιρείες υπαρκτές, ειδικά στον συγκεκριμένο τομέα... δεν ξέρω... άλλους τρόπους για να μας εξηγήσουν αυτά που λένε τα βιβλία.

- αν σου ζήτηγε κάποιος να του πεις 2-3 θετικά και 2-3 αρνητικά για να έρθει σ' αυτά τα σχολεία, τι θα έλεγες;

-ότι είναι εύκολο να περάσεις στις πανελλήνιες και ότι δίνεις μαθήματα που σε ενδιαφέρουν, που θα ασχοληθείς μετά και όχι άσχετα. Ότι, κάνεις πολλά ενδιαφέροντα πράγματα, τα οποία θα σου χρειαστούν και στο μέλλον σίγουρα. Εμ... και οι καθηγητές είναι –όσοι έχω γνωρίσει τουλάχιστον... θα τους πρότεινα μάλιστα και για τη συγκεκριμένη ειδικότητα πάρα πολύ. Αρνητικά, το bullying -που αυτό υπάρχει στα σχολεία- και οι ουσίες που κυκλοφορούν εδώ μέσα και... λίγο, κάποιιοι καθηγητές που έχουν κάποια περίεργη συμπεριφορά. Αυτό.

-σαν κοπέλα, έχεις αισθανθεί πίεση, λόγω του φίλου σου;

-όχι.

-όχι. Θα πρότεινες κάτι να αλλάξει σ' αυτά τα σχολεία;

-η επαγγελματική αποκατάσταση μετά. Δεν ξέρω. Ίσως θα έπρεπε να είναι περισσότερα χρόνια. Να είναι λίγο σαν σπουδές ή... εννοώ το πτυχίο να είχε λίγο μεγαλύτερη αξία, κάπως. Ή μετά... μετά το σχολείο να έπιανες δουλειά και να σπούδαζες ταυτόχρονα, έτσι ώστε να κάνεις και πρακτική. Εφόσον είναι επαγγελματικό λύκειο, θα έπρεπε να σκέφτονται και αυτό.

-πώς φαντάζεσαι το ιδανικό επαγγελματικό σχολείο; για περιέγραψε μου το.

-θα ενδιαφερόντουσαν όλοι για αυτό που έχουν επιλέξει. Εμ, οι καθηγητές θα έκαναν δραστηριότητες εκτός σχολείου εντός. Ε, προγράμματα για τα παιδιά. Πάλι θα πω για τη δουλειά μετά και ίσως, αν έπαιρναν επιχορηγήσεις από το κράτος, να βελτίωναν και τα εργαστήρια, ακόμα περισσότερο.

- αν ξαναεπέλεγες -γύρναγες το χρόνο πίσω- θα το ξαναεπέλεγες;

-ναι και τη συγκεκριμένη ειδικότητα.

-είπαμε για χρήση ουσιών και για βία. Μου είπες την άποψή σου. Πες μου λίγο για φιλία, αλληλεγγύη μεταξύ των μαθητών. Αναπτύσσονται οι σχέσεις ...

-ναι, αλλά έχω δει και πολλές σχέσεις να αναπτύσσονται εδώ μέσα και μέσα σε ένα χρόνο να διαλύονται. Εμ, κάποιες κρατάνε ακόμα. Κάποιες άλλες όχι. Είναι ανάλογα. Ναι, υπάρχουν εν μέρει πάλι.

-πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον;

-ελπίζω πλούσιο. Να υπάρξει φυσικά... επάγγελμα εννοώ. Θα ήθελα... μου αρέσει γενικώς η πίεση πάνω σε κάτι που με ενδιαφέρει. Δηλαδή, θα μου άρεσε... περνώντας τα χρόνια, να είχα υψηλή θέση σε μια εταιρεία. Αυτό. Ελπίζω, όμως.

-πιστεύεις ότι το σχολείο θα σε βοηθήσει σε μία τέτοια επαγγελματική εξέλιξη;

-όχι. Δεν πιστεύω... πιστεύω ότι έχω πάρει πολλές γνώσεις σ' αυτό το αντικείμενο που θα ασχοληθώ. Όχι ότι θα με βοηθήσει να βρω δουλειά.

-αλλά στην εξέλιξη, άμα βρεις;

-ναι. Στην εξέλιξη, ναι.

-μάλιστα.

9^η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

- το όνομά σου;

-Αντρέας.

-λοιπόν. Θέλω να σε ρωτήσω αντρέα, αν ξεκίνησες το τεχνικό... εσύ είσαι τρίτη τώρα, έτσι;

-ναι.

- ... αν ξεκίνησες το τεχνικό λύκειο από την πρώτη ή είχες κάνει στο γενικό και μετά πήγες στο τεχνικό.

-όχι, από την πρώτη ήμουν εδώ.

-από την πρώτη. Ε, για το σχολείο γενικότερα, από το δημοτικό έως τώρα ας πούμε, πώς νιώθεις; το αγαπούσες; το ήθελες; πήγαινες ευχάριστα;

- εντάξει, ενδιάμεσα ήτανε.

- κάτι στο μέσο.

-ναι.

-πού διαπίστωσης πιο πεισμένος ότι ήσουν, σε ποια βαθμίδα;

-από την γ' γυμνασίου και μετά.

-από την γ' γυμνασίου και μετά. Γιατί; εκεί δυσκόλεψαν τα πράγματα;

-όχι. Γιατί εκεί πέρα ένιωσα ότι τελειώνουν τα σχολεία και άρχισα κατά κάποιον τρόπο να το βαριέμαι το σχολείο.

- το σχολείο... βαριέσαι. Μπορείς να προσδιορίσεις γιατί βαριόσουν; έχεις καμιά ιδέα;

-επειδή μεγαλώνω και πλησιάζουν οι τάξεις να τελειώσουμε. Αυτό.

-ήταν φορτωμένο το πρόγραμμα; ήταν ανιαρός ο τρόπος διδασκαλίας; ήταν κάτι άλλο;

-ήταν λίγο πίεση στο γυμνάσιο μετά την γ' γυμνασίου.

-πίεση. Μάλιστα. Γιατί λοιπόν επέλεξες την τεχνική εκπαίδευση -αν ήθελες να πεις- μετά το γυμνάσιο.

-τι εννοείται; να τελειώνα το γυμνάσιο και μετά να μην ξανα...

-όχι. Γιατί δεν πήγες στη γενική εκπαίδευση και επέλεξες την τεχνική. Γιατί, από την τρίτη γυμνασίου, έκανες μία επιλογή.

-ε, δεν ήταν και τόσο εύκολο, πως το λένε, το γενικό λύκειο...

-το γενικό λύκειο.

-... σε σχέση με το επαλ.

-ναι.

-είναι πολύ δύσκολο.

-ναι. Η ευκολία του επαλ ήταν που σ' έκανε, δηλαδή, να διαλέξεις την τεχνική ή και άλλοι λόγοι;

-η ευκολία του επαλ.

-η ευκολία. Η επιλογή της ειδικότητας; εσύ είσαι ηλεκτρολόγος;

-ναι.

-η επιλογή της ειδικότητας πώς έγινε; την ήθελες; τυχαία;

-ε, εντάξει, μέσω φίλων... δικιά μου επιλογή... και γενικά έτσι, άκουσα γνώμες.

- μάλιστα. Τώρα που τελειώνεις, είσαι ευχαριστημένος από αυτήν την επιλογή σου;

-ναι.

-ναι. Άρα λοιπόν, αν θέλαμε να συνοψίσουμε, ο λόγος που έφυγες και δεν πήγες στο γενικό λύκειο, ήταν ότι... δεν ήταν ότι ήθελες να ακολουθήσεις ένα επάγγελμα που το 'χες στο μυαλό σου, απλά ήθελες να βρεις έναν τρόπο να τελειώσεις εύκολα το λύκειο.

-όχι μόνο γι' αυτό, αλλά ήθελα και να ακολουθήσω, ας πούμε, κάτι χειρ... επειδή μου αρέσουν οι χειρονακτικές εργασίες, ήθελα να τις ακολουθήσω... κάποια ήθελα να τελειώσω.

-μάλιστα. Όταν έκανες την επιλογή σου, να πας στο τεχνικό λύκειο, ο περίγυρος πώς αντιμετώπισε αυτή την επιλογή σου. Κι όταν λέω, ο περίγυρος, εννοώ η οικογένειά σου, οι φίλοι σου...

-το σεβάστηκαν.

-μάλιστα. Δεν είχες αντιδράσεις;

-όχι, όχι.

-για το σχολείο το συγκεκριμένο, πώς νιώθεις; η ώρα περνάει ευχάριστα; έρχεσαι με διάθεση; υπάρχουν κοινωνικές σχέσεις που ανέπτυξες εδώ ή κράτησες τις παλιές σου;

-εντάξει, με 2-3 άτομα έχουμε κρατήσει και σχέση από εδώ. Ε... και τώρα, τι άλλη ερώτηση κάνατε;

-για το σχολείο πώς νιώθεις; έρχεσαι ευχάριστα ή...

-ε ναι, εντάξει. Σε σχέση με τις δύο προηγούμενες χρονιές, είναι πολύ ευχάριστη.

-τι άλλαξε;

-όπως έχω πει και πιο κάτω, είναι που μεγαλώνω... ξέρετε... είναι και η τελευταία τάξη και θα πούμε και δυο κουβέντες στην τάξη και θα περάσει η ώρα. Ε, κάτι τέτοιο.

-μάλιστα. Εάν θέλεις να μου περιγράψεις το σχολείο σου, πρώτα ως προς τα κτίρια, πώς θα το έβρισκες;

-εξαιρετικό γιατί τώρα, στις μέρες μας, είναι σπάνιο να βρούμε τέτοιο σχολείο.

-μάλιστα. Η ποιότητα των μαθητών; των συμμαθητών σου;

-στην τάξη μου ή γενικά σε όλο το σχολείο;

-κατ' αρχήν, την εικόνα που έχεις στην τάξη σου αλλά και γενικότερα για όλο το σχολείο.

-στην τάξη μου, εντάξει είναι μια χαρά... πώς το λένε... προσέχουν κατά κάποιο τρόπο μέσα το μάθημα. Αλλά κι απ' ότι βλέπω γενικά, σε όλο το σχολείο, είναι αρκετοί που προσέχουνε.

-μάλιστα. Την ποιότητα των καθηγητών; πώς θα τους έκρινες; πες ο, τι θες. Δεν το μαθαίνει κανείς ούτως ή άλλως. Ανάλυση περιεχομένου.

-είναι ορισμένοι που είναι καλοί, να το πούμε κι έτσι και κάποιοι που είναι όχι και τόσο... ε, είναι πιο καλοί από τους άλλους.

-μάλιστα. Κακός δεν υπάρχει κανείς;

-όχι.

-την ποιότητα αυτών που μαθαίνεις...

-ναι.

-... αν ήθελες να την κρίνεις. Αυτά που μαθαίνεις δηλαδή. Κατ' αρχήν, πιστεύεις ότι θα σου φανούνε χρήσιμα; πιστεύεις ότι είναι ενός επιπέδου;

-βέβαια μου φαίνονται χρήσιμα, γιατί και στα εργαστήρια κάνεις μια εξάσκηση –να το πούμε έτσι- για το τει, άμα πας. Κι άμα δεν πας, είναι... κάτι θα μάθεις εκεί πέρα, δεν υπάρχει περίπτωση. Ε, και στη γενικής παιδείας είναι κι αυτά ωραία πράγματα... πώς να σας πω... η γλώσσα και τα μαθηματικά είναι και αυτά ενδιαφέρουσα τώρα, σ' αυτήν την τάξη.

-το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών;

-ναι, πολύ καλό, σε σχέση με το γυμνάσιο.

-σε ποιο γυμνάσιο ήσουν;

-στο 65 γυμνάσιο αθηνών.

-εδώ στο...

-ναι.

-μεταξύ των μαθητών και των καθηγητών (το κλίμα);

-εντάξει, μεσαίας, πώς το λένε... διάσταση είναι.

-μάλιστα. Η λειτουργία του σχολείου; πώς την κρίνεις;

-εντάξει, είναι και το... πώς το λένε... αν εννοείτε κάνουν σωστά τα μαθήματά τους και εκτελούνε...

-ναι. Όλοι, τα παιδιά... έρχονται, κάνουνε... οι μαθητές είναι σωστοί. Τι γίνεται; όλοι... όλο... πώς λειτουργεί ένα σχολείο.

-και αυτό μεσαίας διαστάσεως.

-μεσαίας διαστάσεως. Απ' το σχολείο πιστεύεις ότι, σου αναπτύσσεται γνώση;

-ναι. Άμα δεν πας σχολείο, δεν θα ξέρεις τα βασικά.

-από το συγκεκριμένο σχολείο;

-ναι. Βεβαίως.

-πιστεύεις ότι αυτή η γνώση θα σε βοηθήσει στο επάγγελμά σου;

-ναι.

-φαινόμενα ρατσισμού, bullying... ξέρεις τι είναι το bullying;

-βίας.

-έχετε παρατηρήσει; έχετε αισθανθεί;

-εντάξει, όχι τόσο έντονα όσο περίμενα εδώ. Γιατί, ξέρετε, λένε για τα επαλ, ότι είναι (δεν καταλαβαίνω τη λέξη) σχολεία, ξέρω εγώ... ε, δεν το κατάλαβα και τόσο πολύ.

-άρα, δεν έχεις αισθανθεί κάποια ανασφάλεια, όταν ήρθες... ιδίως όταν πρωτοήρθες εδώ πέρα κτλ.

-ξέρετε, ο φόβος πως.... Όταν έρχεσαι είναι για το άγνωστο. Δεν ξέρεις τι θα σου προφυλάξει το μέλλον. Ε και... εντάξει, τώρα που το γνώρισα καλύτερα, δεν είναι και τόσο...

-μάλιστα. Στην κατάκτηση της γνώσης περισσότερο, πώς σε βοηθούν οι καθηγητές, ας πούμε;

-ς' αυτά που θα δώσουμε πανελλήνιες ή γενικά σ' όλα τα μαθήματα;

-κατ' αρχήν, ο στόχος σου είναι οι πανελλήνιες; είναι να περάσεις κάπου;

-ε ναι, σκέφτομαι τώρα τελευταία να περάσω κάπου.

-ωραία. Πόσο βοηθούν οι καθηγητές για όλα αυτά; για να αποκτήσεις μία γνώση για τη δουλειά σου, για να αποκτήσεις και μία γνώση για τις εξετάσεις παραπέρα... να προχωρήσεις.

-τα γενικής παιδείας... δύο συγκεκριμένοι καθηγητές με βοηθούν πάρα πολύ, δηλαδή ο, τι και να τους πω, μας βοηθάνε και μας δίνουν κι άλλες φωτοτυπίες άμα έχουμε κανένα πρόβλημα. Ε, και στην ειδικότητα μπορώ να πω ότι βοηθάει πάρα πολύ.

-οι συμμαθητές; πρόσεξε... πώς βοηθάνε; μπορεί να είσαι σ' ένα κλίμα αρνητικό, που όλοι να κοιμούνται, οπότε δε βοηθάνε. Μπορεί να βοηθάνε γιατί ενδιαφέρονται, υπάρχει συναγωνισμός... πώς; πώς θα έλεγες; βοηθάνε να...

-ε ναι, οι πιο πολλοί μας βοηθάνε για να...

-άμα γίνεται χαμός σε μία τάξη...

-ε, δεν μπορείς να προσέχεις.

-αμ μπράβο.

-ε, εντάξει. Όχι, μας βοηθάνε πολύ.

-μάλιστα. Τα εργαστήρια παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην κατάκτηση της γνώσης; τουλάχιστον, της επαγγελματικής.

-ναι ναι.

-μάλιστα. Πιστεύεις ότι αν υπήρχε μια πρακτική άσκηση και μια μαθητεία –δηλαδή, υπήρχαν ώρες που πήγαινες να κάνεις μια πρακτική άσκηση έξω- θα σε βοηθούσε περισσότερο;

-για μετά το σχολείο;

-ναι.

-ναι, ναι. Θα βοηθούσε πολύ.

-εάν έμπαινε ένα επιπλέον έτος, εφόσον τελείωνες εσύ τη...

-τη σχολική μου χρονιά

-... τη σχολική σου χρονιά... έπαιρνες το.... Που θα ήταν ένα έτος εξειδίκευσης, ας πούμε, θα το παρακολουθούσες; που θα είχε μόνο εξειδίκευση πάνω σε ένα αντικείμενο, ας πούμε, ηλεκτρολόγος εγκαταστάσεων.

-θα το σκεφτόμουνα.

-θα το σκεφτόσουν. Τι νομίζεις ότι πρέπει να κάνεις εσύ, ας πούμε, καταρχήν; για να γίνει πιο αποτελεσματική η φοίτησή σου στο σχολείο; για να αναβαθμίσεις, αν θες, την παρεχόμενη γνώση. Πιστεύεις ότι πρέπει να διαβάσεις; πιστεύεις ότι...

-ε, βέβαια.

-τι πρέπει να κάνεις;

-κατ' αρχάς, άμα δεν διαβάζεις, τζάμπα θα δώσεις πανελλήνιες. Αλλά εντάξει... πώς το λένε... καις τις μέρες μας, δεν μας δίνουν και οι μεγάλοι κίνητρο. Ας το πούμε κι έτσι.

-μάλιστα.

-μεγάλοι, εννοούμε, όχι τους γονείς μας.

-η κοινωνία, η εξουσία...

-ναι.

-μάλιστα, πιστεύεις ότι με άλλους τρόπους διδασκαλίας -δηλαδή με ομάδες, με εργασίες, με project- η γνώση θα κατακτιότανε πιο καλά;

-ναι, γιατί σου, ε...

-θα συμμετείχες εσύ, ας πούμε;

-ναι, γιατί είναι ενδιαφέρον μάθημα και έχεις κάτι να ψάξεις.

-τι πρέπει να κάνει, πιστεύεις, το κράτος για το σχολείο;

-να το κάνει πιο ενδιαφέρον.

-μάλιστα. Σε σχέση με τους τρόπους διδασκαλίας; σε σχέση με...

-ναι, γιατί τώρα είναι πιο καταπιεστικό. Καταπιεστικό, λέγοντας ότι... ξέρετε τώρα, είπαν ότι θα βάλουν και πανελλήνιες και στην πρώτη και στη δεύτερα λυκείου, στο γενικό... ε και τα παιδιά, όσο να 'ναι...

-οι καθηγητές για το σχολείο, τι πρέπει να κάνουν, πιστεύεις; για να το προχωρήσουν κι αυτοί. Σε σχέση με τον τρόπο που κάνουν μαθήματα. Σε σχέση με το πώς αντιμετωπίζουν τους μαθητές.

-οι καθηγητές, πιστεύω, μέχρι τώρα έχουν... κάνουν ο, τι καλύτερο μπορούν κι έχουν βοηθήσει τα παιδιά, ας πούμε... Σύμφωνα με ο, τι λέει το υπουργείο.

-ναι.

-και το έχουν κάνει πιο εύκολο, ας το πούμε έτσι, το μάθημα... Όπως το λέει το υπουργείο παιδείας.

-εάν σου ζητούσε κάποιος να πεις 2-3 θετικά και 2-3 αρνητικά για το σχολείο... που θα ήθελε να έρθει σ' αυτό το σχολείο. Έχεις έναν μικρότερο αδερφό, έχεις έναν ξάδερφο, έχεις ένα φίλο που σκέφτεται τι να ακολουθήσει –να ακολουθήσει τεχνική ή γενικό. Τι θα μπορούσες να του πεις σαν θετικά και τι σαν αρνητικά;

-για το επαλ πάντα;

-ναι, γι' αυτό το σχολείο.

-ε, κατ' αρχάς, κάνεις εξάσκηση πάνω σ' αυτό που θες να πας... ν' ακολουθήσεις. Δεύτερον, είναι ότι... πώς το λένε... είναι αρκετά εύκολο σε σχέση με το γενικό, γιατί το γενικό είναι με πολλά. Αυτά.

-αρνητικά; τι θα του έλεγες;

-ε, εφόσον... άμα δεν ήμουν εδώ πέρα, θα του έλεγα να προσέχει γιατί... λόγω αυτά που έχουμε ακούσει και δεν ε... ναι... και δεύτερον, ότι... αυτό. Δεν έχει κάτι άλλο.

-τι θα ήθελες να αλλάξει σ' αυτό το σχολείο; στα τεχνικά σχολεία. Τι θα ήθελες να αλλάξει, αν σε ρώταγε κάποιος;

-τα γενικά ή εδώ πέρα, τα επαλ;

-τα επαλ.

-λίγο τα εργαστήρια της τρίτης λυκείου, γιατί είναι μόνο θεωρία. Ας το κάνουμε και λίγο πράξη. Να είναι πιο εύκολο, να το καταλάβει το παιδί.

- θέλω να σου πω ότι δεν είναι θεωρία. Απλά δεν υπάρχουν οι υποδομές για να γίνουν.

-ναι, το ξέρω. Το ξέρω αλλά...

-αλλά αυτό είναι... άρα λοιπόν, πώς φαντάζεσαι εσύ, το ιδανικό τεχνικό σχολείο;

-έτσι ακριβώς.

-σε σχέση με τους τρόπους διδασκαλίας. Σε σχέση με τα εργαστήρια. Σε σχέση με πώς το φαντάζεσαι.

-έτσι ακριβώς, γιατί έχω ακούσει ότι είναι το καλύτερο επαλ πανελληνίως, νομίζω. Έχει το πιο... πώς το λένε... έχει τα πιο πολλά πράγματα. Κι άλλα σχολεία που ξέρω, δίπλα από το σχολείο... από τη... απ' το σπίτι μου, δεν έχουν ούτε κινητήρα, ας το πούμε έτσι, να ασχοληθούν. Αυτό.

-αν ξαναδιάλεγες... αν τώρα, ας πούμε, γύριζες τον χρόνο πίσω και διάλεγες ξανά, θα ξαναδιάλεγες το τεχνικό σχολείο.

-ναι.

-έχεις, προσωπικά, εντυπώσεις από περιστατικά στο σχολείο – συμπεριφοράς κακής, βίας ή χρήσης ουσιών;

-όχι.

-δεν έχεις δει...

-όχι.

-... τέτοια περιστατικά. Έχεις να πεις για περιστατικά φιλίας, σχέσεων αλληλεγγύης, μεταξύ των μαθητών... που αναπτύσσεται... και πιστεύεις ότι αυτά αναπτύσσονται περισσότερο στο γενικό, εδώ, πού;

-εγώ πιστεύω, στο γενικό αναπτύσσονται περισσότερο γιατί τα παιδιά, εντάξει, ξέρονται από το γυμνάσιο και είναι πιο δεμένα μαζί τους. Ενώ εγώ, ας πούμε, εδώ πέρα με τα παιδιά, ξερόμαστε... ξέρουμε ο ένας τον άλλον τρία χρόνια. Εντάξει, και εδώ πέρα έχει γεννηθεί μια φιλία, ας το πούμε... συγκεκριμένα με το παιδί. Εντάξει, ναι.

-μάλιστα. Πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον;

-ελπίζω να είναι καλύτερο απ' ότι λένε τώρα

-μάλιστα. Δηλαδή; να βρεις μια δουλειά; να προχωρήσεις παραπέρα σπουδές; τι σκέφτεσαι;

-εντάξει, άμα δώσω πανελλήνιες, όπως λέω, θα ακολουθήσω και τις σπουδές μου. Αλλά άμα τύχει κάτι, μπορεί και να τις παρατήσω... πώς το λένε... άμα βρω καμιά δουλειά, μπορεί να τις παρατήσω.

-το σχολείο, στο επάγγελμά σου –όταν γίνεις ηλεκτρολόγος- πιστεύεις ότι θα σ' έχει βοηθήσει;

-ναι, βέβαια, γιατί μας δίνει τις βάσεις.

-μάλιστα. Σ' ευχαριστώ πολύ.

10^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

-το όνομά σου;

-Δημήτρης.

-Δημήτρη, είσαι από την πρώτη του τεχνικού ή ήρθες στη δευτέρα, αφού έκανες τάξεις στο γενικό;

-απ' την πρώτη.

-απ' την πρώτη. Σε σχέση με τα σχολεία -από το νηπιαγωγείο αν πήγες, δημοτικό, γυμνάσιο- πώς νιώθεις; είχες... τα αγαπούσες; τα ήθελες; σου έφερναν άγχος, δυσκολίες;

-ανάλογα. Ανάλογα. Ήταν τα μαθήματα... τι συμπαθούσα.

-μάλιστα. Δεν μπορείς να αντιμετωπίσεις κάποια δυσκολία ή κάποια...

-ναι, σε κάποια μαθήματα ήμουν πιο... δηλαδή δεν ήμουν τόσο καλός. Σε άλλα μαθήματα ήμουν πολύ καλύτερος

-ναι. Πώς; ποια;

-ε, ιστορία, μαθηματικά. Ήμουν πολύ καλός.

-ναι. Γιατί επέλεξες την τεχνική εκπαίδευση σαν τύπο λυκείου που θα τελειώσεις;

-ε, γιατί ήθελα να περάσω αυτήν την ειδικότητα και μ' άρεσε. Γι' αυτό. Ήταν, πιστεύω, τσάμπα κόπος να πάω από το γενικό.

-μάλιστα. Άρα, λοιπόν βασικό κριτήριο για σένα ήταν η επιλογή της ειδικότητας;

-ναι.

-μάλιστα. Αυτήν την ειδικότητα την ήθελες από παιδί; την είχες σκεφτεί από κάποια ηλικία; σε βοήθησαν κάποιες δομές επιλογής; δηλαδή, κάποιο κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού, το σεπ στο γυμνάσιο ξέρω κι εγώ;

-όχι, όχι. Το σεπ κιάλας μου έλεγε να πάω στο λύκειο, κατευθείαν, στο γενικό.

-α, μάλιστα. Είσαι ευχαριστημένος, τώρα που τελειώνεις, από την επιλογή που έκανες να έρθεις στο τεχνικό λύκειο;

-ναι, πολύ.

-όταν το αποφάσισε αυτό, ο περίγυρός σου πώς...; η οικογένεια, οι φίλοι σου; τι είπαν;

-δεν μου είπαν τίποτα.

-θετικοί ήταν;

-ναι.

-για το συγκεκριμένο σχολείο πώς νιώθεις; περνά ευχάριστα η ώρα; έρχεσαι με διάθεση; αναπτύσσονται κοινωνικές σχέσεις κτλ.;

-ναι. Φιλίες με τα παιδιά έχουμε πολύ καλές. Εντάξει, το μάθημα περνάει ευχάριστα. Τώρα, ότι η διάθεση που έχουμε στο σχολείο είναι ανάλογα, πιστεύω, με τις μέρες.

-βαρετά έχεις αισθανθεί ποτέ;

-ναι.

-αν ήθελες να μου προσδιορίσεις. Είναι περισσότερο; λιγότερο; δηλαδή, τις περισσότερες μέρες αισθάνεσαι βαρετά;

-όχι, όχι.

-μπορείς να μου περιγράψεις το σχολείο σου; ας πούμε, ως προς τα κτίρια. Τι γνώμη έχεις;

-τέλεια.

-μάλιστα. Η ποιότητα των μαθητών, των συμμαθητών σου;

-εντάξει, υπάρχουν κάποιοι πολύ καλοί, άλλοι λιγότερο, άλλοι χειρότεροι αλλά εντάξει, το παλεύουν όλοι, πιστεύω.

-η ποιότητα των δασκάλων;

-υπάρχουν κάποιοι που είναι πολύ καλοί, άλλοι που προσπαθούν να κάνουν καλή δουλειά και άλλοι που μπορεί και να μην το έχουνε κιόλας. Δηλαδή να τα ξέρουν τα πράγματα αλλά να μην έχουν αν τα μεταδώσουν στους μαθητές.

-την ποιότητα αυτών που μαθαίνεις;

-δηλαδή, ακριβώς;

-δηλαδή, οι γνώσεις που παίρνεις, πώς...

-πώς τις δεχόμαστε;

-ναι. Αισθάνεσαι ότι είναι ποιοτικές, ότι είναι ενδιαφέρουσες;

-είναι ανάλογα, πιστεύω, με τον καθηγητή πως θα στα δώσει. Δηλαδή άμα ο ένας καθηγητής έχει τον τρόπο καλό ή μπορεί να μας πάει κάτω στις αίθουσες που έχουμε τα project, να τα δούμε κι όλα αυτά, ναι. Τώρα να μας έχει π.χ. Λέμε, 3 ώρες στην τάξη κι απλώς να μας τα δείχνει στον πίνακα, δεν πιστεύω να είναι και ο καλύτερος τρόπος για να τα μάθουμε.

-μάλιστα. Το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών, πώς το βλέπεις;

-καλό. Στην τάξη μας κιόλας, πολύ καλό.

-γενικότερα στο σχολείο;

-εντάξει, είναι ένα καλό σύνολο, πιστεύω.

-το κλίμα μεταξύ των μαθητών και των καθηγητών;

-μέτριο. Δηλαδή ούτε να είμαστε φίλοι ούτε εχθροί. Μέτριο.

-μάλιστα. Η λειτουργία του σχολείου;

- μέτρια πιστεύω. Ε, κανονικό δηλαδή. Όσο χρειαζόταν, πιστεύω.

- μάλιστα. Παίρνεις γνώσει από το σχολείο;

-πιστεύω, ναι.

-σε όλα τα επίπεδα; δηλαδή, και στα γενικότερα και στις ειδικότητες κτλ.;

-όχι.

- σε τι δεν παίρνεις;

-λογικά πιστεύω, σ' αυτό μπορεί να φταίει... κατά τη γνώμη μου, εγώ. Λόγου που άμα είναι γενικής παιδείας κάποια πράγματα. Λόγου φέτος είναι και οι πανελλήνιες και όλα αυτά. Δεν ασχολιόμαστε τόσο με τα γενικής παιδείας. Άρα αυτό, μπορεί να φταίμε κι εμείς οι ίδιοι.

-ναι. Οι γνώσεις –όποιες γνώσει παίρνεις- πιστεύεις θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμά σου;

-ναι.

-πόσο βοηθούν, σ' αυτές τις γνώσεις, οι καθηγητές ας πούμε, για να τις πάρεις, πιστεύεις;

-κάποιοι πάρα πολύ. Κάποιοι λίγο λιγότερο.

-μάλιστα. Οι συμμαθητές σου; με το κλίμα που δημιουργείται...

-ντάξει, κάποιοι είναι που δεν είναι τόσο μας βοηθάνε αλλά οι πιο πολλοί πιστεύω, δηλαδή το σύνολο σαν τάξη, μας βοηθάει.

-μάλιστα. Τα εργαστήρια;

-μια χαρά. Εξαιρετικά.

-τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις εσύ, για να γίνει πιο αποτελεσματική η φοίτησή σου στο σχολείο; εσύ, ο ίδιος.

-να είμαι σωστός απέναντι στους καθηγητές, πιστεύω. Γιατί αν είμαι εγώ σωστός και διαβάζω και είμαι εντάξει στις υποχρεώσεις μου και όλα αυτά και σε συμπεριφορά και αυτοί θα είναι απέναντί μου, πιστεύω, σωστά.

-ναι. Οι καθηγητές, για να είναι πιο αποτελεσματική η διδασκαλία, για να ξεπερνάς τη βαρεμάρα σου, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν;

-ε, σ' αυτήν την ώρα που έχω, θα μπορούσε να υπάρχει ένα πεντάλεπτο διάλειμμα. Θα μπορούσαν, κάποια μαθήματα να μας τα κάνουν πιο ευχάριστα. Αυτό... ή να μας κάνουν κάποια μαθήματα που είναι πολύ δύσκολα, πιο εύκολα. Αυτό.

-πιστεύεις ότι αν γινόταν η διδασκαλία με άλλους τρόπους (σε ομάδες με εργασίες, με project) θα ήταν καλύτερα τα πράγματα;

-ναι, π.χ. Που είχαμε εμείς πέρυσι project, είχαμε μια εργασία να φτιάξουμε ένα σπίτι. Ήταν ευχάριστο γιατί μάθαμε πως φτιάχνουμε τον πίνακα, τις λάμπες κι όλα αυτά. Ήταν ευχάριστο που περάσαμε.

-μάλιστα. Το κράτος, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει γι' αυτά τα σχολεία, τα τεχνικά; να αλλάξει τις μεθόδους διδασκαλίας; να επιμορφώσει τους καθηγητές; να...

-θα μπορούσε να...

-... τα χρηματοδοτήσει;

-να χρηματοδοτήσει κάποια σχολεία. Να βάλουν προτζέκτορες ώστε να... κάποια πράγματα που δε μπορούν να τα καταλάβουν οι μαθητές, γιατί δε βολεύονται, να γινόντουσαν μ' αυτό το είδος του μαθήματος.

- οι καθηγητές τι πρέπει να κάνουν, πιστεύεις, για το σχολείο; σε σχέση με τον τρόπο διδασκαλίας τους, σε σχέση με το...

-να προσπαθούν να μας βρουνε τρόπους, να γίνεται ευχάριστα το μάθημα.

- εάν υπήρχε πρακτική άσκηση ή μαθητεία, τι πιστεύεις, θα βοηθούσε; δηλαδή, σε στέλναμε κάπου παράλληλα για να δουλεύεις και πρακτικά.

-ναι, θα βοήθαγε.

-εάν υπήρχε ένα τέταρτο έτος μετά το σχολείο, που ήταν μόνο εξειδίκευση και σου έλεγε «εξειδικεύσου σ' αυτό το κομμάτι» -που μπορεί να είχε και μαθητεία μέσα κτλ.- θα το παρακολουθούσες;

-ναι.

-πώς φαντάζεσαι το ιδανικό τεχνικό σχολείο;

-το ιδανικό θα ήτανε, όλα να ήτανε καλά. Δηλαδή και οι καθηγητές να ήτανε εντάξει και στις υποχρεώσεις του και σ' όλα αυτά... και οι μαθητές να ήταν εντάξει, δηλαδή να προσέχαν όλοι, να μην ήταν βαρετό. Αλλά, αυτό, πρέπει να βοηθήσει το κράτος για να γίνει το τέλειο σχολείο. Δεν μπορούν μόνο οι καθηγητές να το κάνουν αυτό.

-ε, δυο τρία πράγματα που θα ήθελες να αλλάξεις;

-στο σχολείο.

-ναι. Διδασκαλίες...

-διδασκαλίες... αυτό που είπα και προηγουμένως, δηλαδή να είναι πιο ευχάριστο το μάθημα. Πολλές φορές βαριόμαστε λόγου το ότι... όχι δε μπορεί και ο καθηγητής... απλώς είναι το μάθημα... δηλαδή έχουμε π.χ. Εργαστήρια 5 ώρες θεωρία. Δεν γίνεται και τις 5 ώρες, εμείς, άμα θες, να παρακολουθούμε.

-αυτό όμως σημαίνει και συμμετοχή δικιά σας. Είσατε πρόθυμοι να την κάνετε;

-είμαστε, αλλά πιστεύω ότι την πρώτη ώρα παρακολουθούμε, τη δεύτερη ναι, την τρίτη. .. Μετά απ' την τέταρτη και την πέμπτη αρχίζει και κουράζει γιατί δεν γίνεται 5 ώρες να μας λένε απλώς θεωρία, θεωρία, θεωρία. Δε γίνεται, πιστεύω. Κουραζόμαστε.

-αν ξαναδιάλεγες, θα ξαναδιάλεγες τεχνικό σχολείο;

-ναι.

-γιατί θα έλεγες σε ένα φίλο σου που ήθελε να έρθει στο τεχνικό, που είναι στο γυμνάσιο δηλαδή ή σε ένα συγγενή σου;

-γιατί μπορεί να ήθελε μια άλφα ειδικότητα από εδώ πέρα, που μπορεί να την έχει. Πρώτα απ' όλα. Βασικότατο. Θα 'χει 3 εύκολες χρονιές –γιατί εντάξει, δεν είναι το δύσκολο σαν το γενικό- και πιστεύω ότι θα ήξερε ακριβώς τι γίνεται για το επάγγελμά του.

-μάλιστα. Για πες μου τώρα, αρνητικό τι θα ήτανε; αν θα το έλεγες για αρνητικό.

-αρνητικό είναι ότι γιατί έχεις τρεις εύκολες χρονιές και ο ίδιος επηρεάζεσαι γιατί απ' το κλίμα που υπάρχει και ότι κάποια μαθήματα... εντάξει, δηλαδή, άμα υπάρχει τόσο... το απαξιώνουν το επαλ... δηλαδή οι μαθητές... πο πο το ένα, το άλλο, κι εσύ ο ίδιος σα μαθητής, αρχίζεις να πέφτεις σαν απόδοση.

-εντυπώσεις από περιστατικά άσχημα στο σχολείο... καταρχήν έχουμε... έχεις βιώσει θέματα ρατσισμού, bullying; έχεις αισθανθεί ανασφάλεια εδώ μέσα;

-ς' εμένα ή γενικότερα;

-γενικότερα.

-γενικότερα ναι.

-έχεις . Χρήση ουσιών;

-όχι.

-δεν έχεις δει καθόλου;

-όχι, όχι.

-μάλιστα. Αναπτύσσεται μέσα στο σχολείο –σ’ αυτού του τύπου τα σχολεία- καταστάσεις φιλίας, σύμπνοιας, αλληλεγγύης. Υποστηρίζονται οι μαθητές;

-ναι.

-περισσότερο ή λιγότερο, πιστεύεις, από το γενικό;

-αυτό είναι ανάλογα. Πως θα είναι δεμένοι οι μαθητές μεταξύ τους. Εντάξει, μπορεί κάποιος –επειδή οι περισσότεροι από το γυμνάσιο πάνε γενικό- μπορεί να είναι πιο δεμένοι. Αλλά και από εδώ πέρα παιδιά που δεν τους ήξερα, δηλαδή ήρθαμε πρώτη χρονιά λυκείου, έχουμε δεθεί πάρα πολύ.

-πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον;

-ελπίζω...

- θα δώσεις πανελλήνιες;

-ναι, σίγουρα.

-πώς το φαντάζεσαι;

-να περάσω πρώτα στο τει. Μετά, όταν τελειώσω, να δω άμα μπορώ να πάω για πιο μεγάλες σπουδές. Ε, και μετά να βρω μία δουλειά.

-το σχολείο θα σε βοηθήσει σε αυτή την επαγγελματική σου εξέλιξη, πιστεύεις;

-ναι.

-μάλιστα. Ok, ευχαριστώ πολύ.

11^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

-λοιπόν, το όνομά σου;

-βασίλης.

-βασίλη. Ξεκίνησες από την πρώτη στο τεχνικό ή ήρθες στη δευτέρα;

-απ’ την πρώτη.

-απ' την πρώτη. Για τα σχολεία γενικότερα, πώς ένιωθες από μικρός;

-εντάξει, φυσικό ήταν, όταν ήσουν μικρός... όταν άρχιζε το σχολείο, σου άρεσε στην αρχή. Ε, μετά τα χρόνια, άρχιζες και το βαριόσουν σιγά σιγά γιατί, εντάξει... δεν ξέρω για ποιο λόγο. Άλλα είναι και οι τάξεις, δηλαδή τόσα χρόνια που περνάνε, δεν ε... βαριόσουν. Αυτό, δηλαδή. Δεν μπορώ να το εξηγήσω πιο...

-αν προσπαθήσεις να προσδιορίσεις την αιτία της βαρεμάρας;

-ε... πώς να το πω; κάθε χρόνο άκουγες τα ίδια. Δεν άκουγα κάτι διαφορετικό από αυτά. Γι' αυτό κάπως... δηλαδή κάπως έτσι... όχι σε όλα τα μαθήματα αλλά σε κάποια συγκεκριμένα και... εντάξει.

-μάλιστα. Γιατί επέλεξες λοιπόν, να έρθεις στην τεχνική εκπαίδευση, σαν τύπο λυκείου που θα τελειώνεις;

-πρώτα απ' όλα, ήξερα ότι δεν ήμουν και καλός μαθητής, οπότε, να πήγαινα γενικό... θα 'ξερα ότι μπορεί να μην μπορούσα να περάσω την τάξη. Οπότε ήρθα εδώ πέρα.

-άρα, ήταν πιο εύκολο... ο λόγος.

-αλλά κι επειδή ήθελα να βρω... να μάθω μία τέχνη για να μπορώ να βρω μια δουλειά.

-μάλιστα. Σε βοήθησε στην επιλογή της ειδικότητας, κάποια δομή επιλογής; δηλαδή ένα σεπ στο γυμνάσιο, ένα κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού κτλ.

-ναι. Είχαμε κι εμείς το σεπ στο γυμνάσιο και... και αυτοί δηλαδή, μου λέγανε να πάω κι εγώ στο επαλ γιατί θα μπορούσα να κάνω και κάτι περισσότερο, δηλαδή.

-ποιο γυμνάσιο τελειώσεις;

-στο 4^ο γυμνάσιο αγίων αναργύρων.

-τόρα που τελειώνεις, είσαι ευχαριστημένος από την επιλογή σου;

-ναι ναι.

-αν ξαναδιάλεγες, θα διάλεγες ξανά το τεχνικό;

-ναι.

-μάλιστα. Όταν αποφάσισε να πας στο τεχνικό, ο περίγυρός σου πώς το αντιμετώπισε (γονείς, φίλοι);

-εξαρχής, οι γονείς μου, μου λέγανε να πάω γιατί... δηλαδή, ο πατέρας μου, μου έλεγε «να πας στο επαλ γιατί θα βρεις μια τέχνη και θα μπορείς να κάνεις... να σε βοηθήσει στο μέλλον σου, γι' αυτό.». Ε, και... γι' αυτό κι εγώ ήθελα να επιλέξω αυτό.

-για το σχολείο, το συγκεκριμένο, πώς αισθάνεσαι; περνάει ευχάριστα η ώρα; έρχεσαι με διάθεση; έχεις αναπτύξει κοινωνικές σχέσεις;

-να πω την αλήθεια, πάντα δεν έρχομαι με ευχάριστη στο σχολείο, αλλά μερικές μέρες, εντάξει... πιστεύω, μερικές φορές δηλαδή έχω την όρεξη να κάνω μάθημα αλλά μερικές φορές δεν μου έρχεται. Δεν ξέρω γιατί.

-μάλιστα. Μπορείς να το προσδιορίσεις αυτό το «γιατί»; δηλαδή, ο τρόπος που γίνεται το μάθημα, δεν υπάρχει ενδιαφέρον... προσωπικοί είναι οι λόγοι; τι γίνεται;

-αυτό συμβαίνει, επειδή, εμ... Πώς να το πω... μπορεί να μην καταλαβαίνεις το μάθημα μερικές φορές. Δηλαδή, μπορεί ο καθηγητής να μη στο λέει σωστά το μάθημα κι εσύ να αρχίζεις να κουράζεσαι και να μη δίνεις μετά σημασία γι' αυτό. Αλλά, αυτό... δηλαδή αρχίζεις και δε δίνεις σημασία και το βαριέσαι.

-πώς θα ήθελες να γίνεται το μάθημα για να μην το βαριέσαι;

-φυσικά, να είναι πιο σωστό.

-τι εννοείς πιο σωστό; για προσδιόρισέ το.

-να τα λέει πιο σωστά, ο καθηγητής αλλά και να μην είναι... να 'μαστε κάθε μέρα σε θεωρία αλλά να μας πηγαίνει και σε καμιά άλλη αίθουσα να

βλέπουμε βίντεο γι' αυτό το μάθημα, να κάνουμε κάτι πειράματα... τέτοια πράγματα.

-αν γινόταν, ας πούμε, σε ομάδες με εργασίες...

-ναι, κάτι τέτοιο.

-...με project. Παρόλο που όμως, εκεί θα έπρεπε να συμμετέχεις κι εσύ πιο έντονα.

-ναι, ναι.

-θα ήταν πιο ενδιαφέρον, λες;

-ναι, θα ήταν πιο ωραίο.

-μάλιστα. Εμ, αν θέλεις να περιγράψεις το σχολείο, ως προς τα κτίρια;

-είναι πολύ εξαιρετικά σε θέματα.

- την ποιότητα των μαθητών;

-μια χαρά. Είναι πολύ καλή. Δεν έχω δηλαδή κάτι κακό να...

-την ποιότητα των καθηγητών;

-εντάξει. Βέβαια, υπάρχουν και καλοί καθηγητές και κακοί. Τώρα...

-την ποιότητα αυτών που μαθαίνεις; είναι κάτι ενδιαφέρον, ποιοτικό; θα σε βοηθήσει ή τα βλέπεις «ωχ, τι άχρηστα που είναι»;

-ς' αυτό που ασχολούμαι τώρα;

-ναι ναι.

-ε, μ' ενδιαφέρει πολύ γιατί σκέφτομαι ότι μόλις τελειώσω το λύκειο, θα πάρω ένα χαρτί και θα μπορέσω να δουλέψω... και γι' αυτό.

-άρα η ποιότητα, πιστεύεις, αυτών που μαθαίνεις, είναι καλή;

-ναι.

-το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών;

-τι; έτσι απλά στην τάξη ή στο σχολείο;

-και στην τάξη και στο σχολείο.

-στην τάξη είναι μια χαρά... φυσιολογικά. Δεν έχουμε κάποιο πρόβλημα.

-στο σχολείο;

-στο σχολείο... και στο σχολείο μια χαρά. Δηλαδή δεν έχω δει κάτι κακό... παραπάνω να...

-τις σχέσεις μεταξύ των μαθητών και των καθηγητών;

-ε, εντάξει... φυσικό είναι να... μπορεί επειδή ο καθηγητής μπορεί καμιά φορά να μην χωνεύει έναν μαθητή -δεν ξέρω γιατί-, να μην χωνεύει ούτε ο μαθητής τον καθηγητή και να πηγαίνει έτσι.

-μάλιστα. Σε σχέση με τη λειτουργία του σχολείου;

-δηλαδή;

-τι θα έλεγες; λειτουργεί καλά το σχολείο; οργανωμένα...

-ναι, πολύ καλά πιστεύω. Σ' όλα τα χρόνια που είμαι εδώ, πιστεύω ότι δουλεύει μια χαρά.

-φαινόμενα ρατσισμού, βίας; ανασφάλεια έχεις αισθανθεί;

-για μένα, δεν νομίζω. Τώρα για άλλους, μπορεί, γιατί όχι... φυσιολογικό.

-εσύ έχεις παρατηρήσει; έχεις δει φαινόμενα τέτοια;

-ρατσισμού;

-βίας.

-πιστεύω ναι... έχω δει.

-μάλιστα. Πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις, στο συγκεκριμένο σχολείο;

-πόσο πιστεύω...

- παίρνεις γνώσεις;

-ε, ναι. Φυσικό είναι.

-αρκετές; σου φτάνουν;

-εντάξει, ε... ναι, εντάξει δεν είναι πάρα πολλές αλλά ναι. Με αυτές δηλαδή που θα πάρεις, θα μάθεις αυτό που θες να κάνεις. Σίγουρα.

-πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμα αυτές;

-ε ναι. Γι' αυτό και βέβαια διαλέγεις αυτή την ειδικότητα... για να μπορέσεις να μάθεις τη δουλειά και μετά να βγεις έξω και να... να μπορείς να βγάλεις... να δουλέψεις και να ζήσεις.

-πόσο βοηθούν οι καθηγητές σ' αυτήν την κατάκτηση της γνώσης; πόσο οι συμμαθητές σου και πόσο τα εργαστήρια;

-οι καθηγητές, βέβαια, βοηθάνε πολύ... και συναισθηματικά, δηλαδή αν σε βοηθάνε ψυχολογικά κι αυτά και .... Άμα δεν είσαι πολύ καλός δηλαδή, να σου δώσουν μία ευκαιρία να πας λίγο παραπάνω, να τα κάνεις λίγο καλύτερα.

-οι συμμαθητές; με το κλίμα που αναπτύσσεται.

-ε, εντάξει. Υπάρχουν και καλοί μαθητές και κακοί και μέτριοι αλλά εντάξει.

-τα εργαστήρια;

-τα εργαστήρια.

-βοηθάνε;

-ναι, τα εργαστήρια βοηθάνε πολύ. Άμα δεν έχεις να κάνεις την πρακτική, δεν θα το μάθεις πολύ. Δηλαδή, άμα είναι να μάθεις μόνο θεωρία, δεν θα κάνεις τίποτα έξω. Δηλαδή άμα δεν έχεις κάτι να φτιάξεις, δεν θα το μάθεις

-εάν υπήρχε πρακτική άσκηση και μαθητεία; σε στέλναμε εμείς από το σχολείο κάπου για να δουλεύεις παράλληλα, έστω και άμισθα. Πιστεύεις ότι θα σε ωφελούσε;

-δηλαδή να πάω να δουλέψω και να μην...

-κάνοντας πρακτική άσκηση.

-δηλαδή να μάθω το... ναι, γιατί όχι.

-αν υπήρχε ένα έτος εξειδίκευσης μετά το σχολείο, θα το παρακολουθούσες; που να κάνεις μόνο εξειδίκευση π.χ. Εγκαταστάσεις κτιρίων.

-ναι. Θα 'θελα να ασχοληθώ με αυτό.

-ο συναγωνισμός μέσα στην τάξη, ωφελεί;

-όχι, γιατί άμα συναγωνίζεσαι με τους άλλους, δεν καταφέρνεις κάτι. Ίσα ίσα που θα κάνεις ακόμα χειρότερα.

-μάλιστα. Εσύ τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις εσύ ο ίδιος για να γίνει πιο αποτελεσματική η φοίτηση στο σχολείο;

-εγώ ο ίδιος;

-ναι.

-πώς να το πω τώρα;

-τα κάνεις σωστά όλα;

-εγώ... εντάξει, κανονικά πρέπει να.... Ε... να γίνεις πιο σωστός. Πρέπει να είσαι πιο σωστός σ' αυτά που πρέπει να κάνεις, να μην χαζομεράς κι αυτά στην ώρα του μαθήματος... δηλαδή να είσαι πιο σωστός στο μάθημα.

-μάλιστα. Εάν τα μαθήματα γίνονταν με άλλους τρόπους –με ομάδες, project- και συμμετείχες, πιστεύεις ότι θα ήταν ενδιαφέρον;

-ναι, γιατί με τα project θα σου μάθαιναν και κάτι παραπάνω που δεν θα σου μάθαιναν στα μαθήματα και θα είχες κάτι να ξέρεις ακόμα παραπάνω.

-επειδή θα συμμετείχες εσύ, δεν θα βαριόσουν;

-όχι, γιατί στο project μπορείς να κάνεις και μία εργασία που θα έχει ενδιαφέρον.

-μάλιστα. Το κράτος τι πρέπει να κάνει για το σχολείο;

-ε βέβαια, να δώσει δαπάνες για να το εκσυγχρονίσει και για κάποιο λόγο... για να είναι ακόμα πιο ωραίο και... αυτό.

-οι καθηγητές;

-ε, θα πρέπει... γιατί... τέτοιο.

-τι να αλλάξουν; τι να κάνουν;

-θα πρέπει να... να φέρουν... εμ... τι να πω τώρα...

-να κάνουν πιο ενδιαφέρον τον τρόπο που διδάσκουν; να έρθουν πιο κοντά στους μαθητές; τι;

-ναι, πρέπει να το κάνουν και αυτό γιατί... έτσι δηλαδή θα είναι πιο απόμακροι και δεν θα γίνεται σωστά το μάθημα... δεν θα έχει...

-οι μαθητές τι πρέπει να κάνουν;

-το ίδιο γιατί... εντάξει.

-εάν σου ζητούσε κάποιος τη γνώμη σου, αν θα έπρεπε να έρθει στο τεχνικό, έχεις 2-3 θετικά να του πεις και 2-3 αρνητικά; γιατί θα 'λεγες σ' ένα ξαδερφάκι σου να έρθει;

-άμα ήτανε... είναι πιο εύκολο, πιστεύω, από το γενικό. Θα μπορέσει να μάθει μία τέχνη και θα μπορέσει να δουλέψει. Ε...

-αρνητικό;

-αρνητικό... δεν ξέρω κάτι αρνητικό. Δηλαδή...

-τι θα ήθελες να αλλάξεις στο σχολείο, εδώ;

-να αλλάξω...

-αν σε βάζανε υπουργό παιδείας αύριο, τι θα ήθελες να αλλάξεις;

-δεν ξέρω, να πω την αλήθεια.

-πώς φαντάζεσαι το ιδανικό τεχνικό σχολείο;

-το ιδανικό; δηλαδή;

-πώς θα το φανταζόσουνα;

-εμ... να' γε... ειδικά στο επαλ, να είχε ακόμα περισσότερες ειδικότητες για να μην τέτοιο... δηλαδή, να έχει ακόμα κάτι παραπάνω, να μην έχει μόνο αυτά. Δηλαδή, να βάλουν κι άλλες ειδικότητες σ' αυτό το θέμα. Και να μην... επειδή το κράτος, τώρα τελευταία, τις έχει βγάλει κιόλας. Αυτό δεν ήτανε σωστό δηλαδή γιατί μ' αυτό που κάνανε, δυσκολέψανε τους μαθητές ακόμα περισσότερο και άλλαξαν όλο το... τη ζωή τους όλη, δηλαδή.

-αν ξαναεπέλεγες, θα διάλεγες το τεχνικό σχολείο;

-ναι.

-χρήση ουσιών κτλ.;

-όχι, δεν έχω δει. Ποτέ.

-φιλία, σύμπνοια, αλληλεγγύη εδώ μέσα;

-φιλία... ναι. Από τότε που ήρθα κι εγώ, ναι. Έχω γνωρίσει πολλά παιδιά και έχουμε φτιάξει φιλίες μεταξύ μας.

-πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον; θα δώσεις πανελλήνιες;

-ναι βέβαια. Θα δώσω, θα περάσω σ' ένα τει και μόλις τελειώσω, θ' αρχίσω να βρω μια δουλειά γιατί αλλιώς δεν γίνεται.

-το σχολείο, πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσει σ' αυτή την επαγγελματική εξέλιξη;

-ναι, γιατί άμα δε βοηθήσει, δεν θα καταφέρω ούτε εγώ τίποτα ούτε το σχολείο.

-μάλιστα. Ωραία.

12^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

-πώς σε λένε;

-με λένε Τζουλιάν.

-Τζουλιάν. Για πες μου, ξεκίνησες από την πρώτη...

-ναι ναι, από την πρώτη λυκείου.

-... ε του τεχνικού;

-ναι ναι.

-δεν έκανες καθόλου γενικό;

-όχι όχι.

-πώς νιώθεις για το σχολείο, γενικότερα; από το σχολείο όταν λέμε... από το... έχεις ξεκινήσει...

-από τους καθηγητές;

-όχι. Να το δούμε διαφορετικά. Έχεις ξεκινήσει στην Ελλάδα σχολείο;

-όχι όχι. Έκανα ένα χρόνο στην Αλβανία και μετά ήρθα πάλι εδώ.

-άρα μιλάμε τώρα... άρα το δημοτικό εδώ το τελείωσες.

-ναι.

-ωραία. Πες μου λοιπόν. Πώς ένιωθες γενικά για το σχολείο -για το δημοτικό, για το γυμνάσιο- δηλαδή, πήγαινες ευχάριστα; πήγαινες δυσάρεστα;

-τα δύο πρώτα χρόνια, έτσι, μόλις ήρθα από Αλβανία, μου φάνηκαν λίγο δύσκολα επειδή...

-είχες και πρόβλημα με τη γλώσσα.

-ναι. Αλλά μετά, εντάξει, ήταν εύκολα.

-μάλιστα. Ευχάριστα, δηλαδή, πήγαινες. Και στο γυμνάσιο;

-ναι ναι.

-γιατί επέλεξες την τεχνική εκπαίδευση σαν τύπο λυκείου που θα τελειώσεις

-ε, τώρα... δεν είμαι και πολύ καλός μαθητής και ήθελα να πάω εδώ μήπως τύχει και γίνω κανένας... όπως τώρα που είμαι ηλεκτρολόγος.

-μάλιστα. Η επιλογή της ειδικότητας έγινε συνειδητά -να γίνεις ηλεκτρολόγος ας πούμε- ή...

-όχι, εμένα μου άρεσε αυτή...

-σου άρεσε;

-ναι και ήθελα να γίνω.

-δε σε βοήθησε κάποιο σεπ στο γυμνάσιο...

-όχι όχι.

-... ή κάποιο κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού;

-όχι όχι. Μόνος μου.

-σου άρεσε εσένα. Μόνος σου. Είσαι ευχαριστημένος από την επιλογή σου, τώρα που τελειώνεις; δηλαδή πρώτον και για την ειδικότητα και για το σχολείο.

-πιστεύω, ναι.

-όταν αποφάσισες να κάνεις τεχνικό σχολείο, ο περίγυρός σου -η οικογένειά σου, οι φίλοι σου- πώς το αντιμετώπισαν;

-ε, τώρα... οι φίλοι μου έλεγαν να πάω γενικό γιατί ήταν όλοι εκεί, αλλά εγώ δεν μπορούσα επειδή ήτανε... και οι γονείς μου, μου είπαν να πάω γενικό, αλλά μόλις τους είπα για ειδικότητα, μου κάνει «καλά, πήγαινε επαλ».

-πώς νιώθεις για το συγκεκριμένο σχολείο; περνάει ευχάριστα η ώρα; έχεις διάθεση να έρθεις; έχεις κοινωνικές σχέσεις;

-ε ναι, έχω.

-μάλιστα. Βαριέσαι;

-όχι.

-όχι. Έχεις παρατηρήσει φαινόμενα ρατσισμού, bullying; έχεις αισθανθεί ανασφάλεια μέσα σ' αυτά τα σχολεία;

-ς' εμένα ή σε...

-ς' εσένα και γενικότερα.

-ς' εμένα όχι αλλά στους τριγύρω, ναι.

-ναι. Έχεις αισθανθεί ανασφάλεια από αυτό το γεγονός;

-όχι.

-όχι.

-για περιέγραψε μου το σχολείο -ως προς τα κτίρια. Τι λες για τα κτίρια;

-εμένα μου φαίνεται ωραίο.

-καλό.

-η ποιότητα των μαθητών;

-να πω την αλήθεια, μόνο 3 ξεχωρίζουν, έτσι, από καλούς βαθμούς. Όλοι οι άλλοι είμαστε ίδιοι.

-μάλιστα. Η ποιότητα των δασκάλων;

-τόρα, να πω;

- ναι, να πεις.

-ε, μερικοί είναι πολύ καλοί, μερικοί όχι.

-μερικοί όχι. Η ποιότητα αυτών που μαθαίνεις; πώς τη βλέπεις;

-ε, καλή.

-καλή. Το κλίμα μεταξύ των μαθητών;

-ε, καλό.

-μεταξύ των μαθητών και των καθηγητών;

-όχι και πολύ καλή.

-όχι. Τι νομίζεις ότι πρέπει να αλλάξει εκεί;

-εμείς... να μην τα κάνουμε αυτά τα πράγματα. Εμείς φταίμε.

-οι μαθητές πιστεύεις ότι φταίνει σε μεγαλύτερο βαθμό;

-ναι.

-μπορείς να μου περιγράψεις δηλαδή; έτσι, για να καταλάβω κι εγώ.

-τι να σας περιγράψω;

-τι θα μπορούσατε να κάνετε για να μη φταίτε;

-να μη φωνάζουμε, να είμαστε ήσυχοι, να μην... ε, αυτό πιο πολύ. Να μη φωνάζουμε, επειδή κάνουμε πολύ φασαρία στην τάξη.

-η λειτουργία του σχολείου, πώς σου φαίνεται; λειτουργούν όλα σωστά; έρχονται οι καθηγητές; έρχονται οι μαθητές;

-ναι ναι, όλοι. Μια χαρά είναι.

-πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις από το σχολείο;

-πόσο πιστεύω;

-ναι. Παίρνεις γνώσεις; τι πιστεύεις;

-πιστεύω, όλοι παίρνουν γνώση από το σχολείο.

-αυτές οι γνώσεις, θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμά σου;

-στα περισσότερα μαθήματα, ναι, θα με βοηθήσουν.

-πόσο βοηθούν οι καθηγητές για να πάρεις αυτή τη γνώση;

-οι καθηγητές τα δίνουν όλα για εμάς. Αλλά εμείς δεν...

- μάλιστα. Οι συμμαθητές σου; τι εννοώ... άμα γίνεται ένας χαμός σε μία τάξη ή αν είναι όλοι... κοιμούνται. Βοηθούν στην κατάκτηση της γνώσης ή είναι αρνητικοί οι περισσότεροι;

-στην τάξη μου οι περισσότεροι... πιστεύω, εντάξει... σχεδόν όλοι τώρα προσέχουνε, επειδή θα δώσουν πανελλήνιες. Υπάρχουν, ξέρω εγώ, σε εξαίρεση 5- 6 άτομα που...

-μάλιστα. Τα εργαστήρια βοηθούν στην κατάκτηση της γνώσης;

-πάρα πολύ.

-εάν υπήρχε πρακτική άσκηση και μαθητεία –δηλαδή, σε στέλναμε δυο ημέρες την εβδομάδα, κάπου ώστε να κάνεις πρακτική άσκηση.- πιστεύεις ότι θα βοηθούσε; πάνω στη δουλειά σου, σ' αυτό που σπουδάζεις.

-ναι.

-εάν έμπαινε ένα τέταρτο έτος, εξειδίκευσης; δηλαδή, τελειώνες τώρα το σχολείο, έπαιρνες το χαρτί σου κανονικά και σου βάζαμε ένα χρόνο ακόμα εξειδίκευση απόλυτη -να κάνεις μαθητεία, εργαστήρια, μόνο σ' ένα αντικείμενο π.χ. Εγκαταστάσεις κτιρίων. Θα το παρακολουθούσες;

-για μένα, όχι. Δεν θα πήγαινα.

-γιατί;

-ε, τι να σας πω; δεν θέλω να συνεχίσω άλλο το σχολείο.

-πανελλήνιες δεν θα δώσεις;

-δεν ξέρω. Μάλλον όχι.

-ο συναγωνισμός μέσα στην τάξη, πιστεύεις ότι θα βοηθούσε;

-όχι.

-όχι. Γιατί;

-τόρα...

-θα χάλαγε το κλίμα;

-ε, ναι. Φυσικά και θα χάλαγε το κλίμα.

-εσύ τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις ο ίδιος, για να γίνει πιο αποτελεσματική η φοίτησή σου στο σχολείο;

-να προσέχω, να είμαι καλός με όλους... ε, αυτά.

-αν η διδασκαλία γινόταν διαφορετικά -σε ομάδες, με εργασίες, με project, με όλα αυτά- θα συμμετείχες; που σημαίνει όμως και περισσότερη δουλειά για σένα, αν γινότανε σωστά. Θα συμμετείχες πιο ευχάριστα; θα μάθαινες πιο ευχάριστα;

-ναι. Με ομάδες είναι καλύτερα.

-μάλιστα. Το κράτος τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει για το σχολείο;

-το κράτος; ε, να μας βάλει πετρέλαιο για να...

-να πληρώσει δηλαδή.

-ναι.

-οι καθηγητές για το σχολείο, τι πρέπει να κάνουν; να αλλάξουν τρόπο που κάνουν τη διδασκαλία, τρόπο που προσεγγίζουν τα παιδιά; να μείνουν έτσι όπως είναι;

-να μείνουν έτσι όπως είναι. Μια χαρά είναι οι καθηγητές.

-εάν σε ρώταγε ένας φίλος σου, ένα ξαδερφάκι σου, που θα ερχότανε στην 3^η... από την 3^η γυμνασίου, να του πεις 2-3 θετικά για το σχολείο, το τεχνικό, για να επιλέξει και κάποια αρνητικά, τι θα του έλεγες σαν θετικά και τι σαν αρνητικά.

-το θετικό είναι ότι παίρνεις δύο διπλώματα εδώ. Το άλλο, ότι έχει ειδικότητες ενώ στα γενικά δεν έχει. Τα αρνητικά είναι ότι σχεδόν το μισό σχολείο καπνίζει. Ε, αυτό είναι μόνο το αρνητικό.

-μάλιστα. Αν σου λέγανε να αλλάξεις κάτι στο σχολείο, έχεις κάτι σκεφτεί σ' αυτό το είδος του σχολείου; σε κάνανε υπουργό παιδείας μία μέρα... τα θα άλλαζες;

-για μένα... να μην καπνίζουν τα παιδιά. Μόνο αυτό.

-μάλιστα. Αν ξαναδιάλεγες, θα διάλεγες το τεχνικό πάλι;

-όχι όχι.

-γιατί;

-δεν μου αρέσει το γενικό.

-το τεχνικό θα διάλεγες αν ξαναδιάλεγες;

-ναι.

-θα το διάλεγες ξανά δηλαδή.

-ναι.

-άσχημα περιστατικά, έχεις να θυμηθείς; χρήση ουσιών;

-όχι.

-φιλία, σύμπνοια, κατανόηση... αναπτύσσονται τέτοιες σχέσεις εδώ μέσα;

-πιστεύω, ναι.

-μάλιστα. Οι σχέσεις σου -εσύ σαν μαθητής που προέρχεται από άλλη χώρα- είναι... αναπτύσσονται περισσότερο με μαθητές που προέρχονται από άλλη χώρα ή και από...

-και από τα δύο. Και από...

-το επαγγελματικό σου μέλλον πώς το φαντάζεσαι;

-να γίνω κι εγώ σαν τους γονείς μου. Ο, τι δουλειά κάνουν οι γονείς μου, αυτό να κάνω κι εγώ. Δεν πιστεύω ότι θα γίνω κάτι άλλο.

-μάλιστα. Το σχολείο θα σε βοηθήσει σ' αυτήν την επαγγελματική εξέλιξη;

-τα σχολεία βοηθάνε αλλά εμείς...

-μάλιστα. Ωραία, ευχαριστώ πολύ.

13^η συνεντευξη

-πώς σε λένε;

-κώστα.

-κώστα, για πες μου. Για το σχολείο γενικά.... Καταρχήν ήρθες απ' την πρώτη του τεχνικού ή έκανες στο γενικό;

-από την πρώτη.

-από την πρώτη ήρθες. Για το σχολείο γενικότερα από μικρός, πώς νιώθεις; πώς ένιωθες;

-ένιωθα ευχάριστα, επειδή θα ξεκινήσω να μαθαίνω γνώσεις, να αναπτύσσω φιλίες. Γενικά, θα... ήταν θετικά στη ζωή μου το σχολείο.

-μάλιστα. Γιατί επέλεξες την τεχνική εκπαίδευση σαν τύπο λυκείου που θα τελειώσεις;

-ε... πρώτον, επειδή το επάγγελμα που μου αρέσει -ηλεκτρολόγος- είναι μόνο σε επαλ και δεύτερον, το επαλ με τις γνώσεις των καθηγητών (ηλεκτρολόγων) θα ήτανε πιο θετικά στις γνώσεις μου...

-μάλιστα.

-... και δεν θα δυσκολευόμουν να μάθω τις γνώσεις.

-μάλιστα. Η επιλογή της ειδικότητας έγινε επειδή σου άρεσε ή επειδή... ή τυχαία ή σε βοήθησε κάποια δομή; η επιλογή έγινε επειδή σου άρεσε ή τυχαία; έλεγες 'σε ποιο να πάω; ας πάω...'

-όχι όχι. Μου άρεσε ηλεκτρολόγος από τη στιγμή... επειδή κάποια καλοκαίρια πήγαινα με το θείο μου που είναι ηλεκτρολόγος και μου άρεσε η οικοδομή, η δουλειά. Μου άρεσαν τα ηλεκτρολογικά.

-ε... είσαι ευχαριστημένος τώρα που τελειώνεις, από την επιλογή σου;

-ε ναι, γιατί... επειδή θα δώσω πανελλήνιες θα προχωρήσουν οι γνώσεις μου, θα πάω πιο πάνω –ένα επίπεδο πιο πάνω- και θα γνωρίσω άλλα πράγματα.

-μάλιστα.

-και θα μάθω και περισσότερες γνώσεις.

-στην επιλογή σου, σε βοήθησε κάποια δομή; δηλαδή το σεπ, κάποιο κέντρο επαγγελμ... όχι, μόνος. Ο περίγυρός σου, πώς σε αντιμετώπισε - η οικογένειά σου, οι φίλοι σου... την επιλογή σου να έρθεις στο τεχνικό; ήταν θετικοί; αρνητικοί;

-θετικοί ήταν γιατί από τη στιγμή που μου άρεσε, θεώρησαν ότι είναι καλύτερο να πας εκεί που σου αρέσει παρά κάπου που θα ήταν αρνητικό.

- για το σχολείο το συγκεκριμένο, πώς νιώθεις; περνάει ευχάριστα η ώρα; έχεις διάθεση; έχεις κοινωνικές σχέσεις;

-ναι, και κοινωνικές σχέσεις έχω και η διάθεσή μου είναι ευχάριστη.

-μάλιστα. Φαινόμενα ρατσισμού, bullying έχεις δει;

-ε, προσωπικά σ' εμένα ή γενικά;

-γενικότερα και σ' εμένα.

-ς' εμένα προσωπικά όχι αλλά γενικότερα, επειδή είναι κι αυτό το... που έρχονται μετανάστες... έχει προχωρήσει πολύ το παράπτωμα κι έχει δημιουργήσει...

-έχεις αισθανθεί ανασφάλεια λόγω αυτών των...;

-ανασφάλεια με την έννοια, όχι προσωπικά σ' εμένα αλλά ότι τα παιδιά που το προσδοκούν αυτό να κάνουν δεν ωφελεί σε τίποτα.

-μάλιστα. Αν ήθελες να μου περιγράψεις το σχολείο σου ως προς τα κτίρια.

-επειδή το κτίριο εδώ είναι σύγχρονο αλλά με πολύ παλιές προδιαγραφές.

-δηλαδή;

-δηλαδή, με την έννοια ότι...

-εξοπλισμού;

-εξοπλισμού και άλλα πολλά. Και εξωτερικά σαν εμφάνιση και εσωτερικά.

-μάλιστα. Η ποιότητα των μαθητών πώς σου φαίνεται;

-λίγο πιο πολύ από το μέτριο.

-μάλιστα.

-λίγο πιο πάνω από το μέτριο.

-μάλιστα. Η ποιότητα των δασκάλων;

-προς το καλό.

-το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών;

-προς τους καθηγητές;

-μεταξύ των μαθητών καταρχήν.

-ε, πολύ καλή σχέση.

-μεταξύ των μαθητών και των καθηγητών;

-κι εκεί, λίγο πιο κάτω από το θετικό.

-μάλιστα. Η λειτουργία του σχολείου, πώς τη βλέπεις;

-πολύ καλή αλλά πρέπει να αλλάξουν μερικά πράγματα.

-δηλαδή;

-και ο τρόπος συμπεριφοράς μαθητών και ο τρόπος συμπεριφοράς καθηγητών.

-μάλιστα. Πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις από το σχολείο;

-πολύ καλές.

-μάλιστα. Αυτές οι γνώσεις, θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμα;

-ναι, αλλά με την έννοια ότι, μερικά μαθήματα που δίνω σ' αυτήν την ειδικότητα, δεν είναι θετικά ως προς ε...

-σαν ποια δηλαδή;

-τα μαθήματα;

-ναι.

- παραδείγματος χάρη, η φυσική μπορεί... αυτό το μάθημα θα μπορούσαμε να το κάνουμε αλλά όχι σε τόσο μεγάλη βάση που δίνουμε. Δηλαδή θα μπορούσαμε να το κάνουμε μία ώρα.

-άρα, εννοείς ότι καλύτερο θα ήταν τα μαθήματα ειδικότητας να...

-ναι. Να είχανε μεγαλύτερη βάση, όπως τα εργαστήρια.

-για τα γενικής παιδείας –γλώσσα, μαθηματικά- πιστεύεις ότι χρειάζονται;

-αυτά ναι, θα χρειαστούν.

-στην κατάκτηση της γνώσης, πόσο βοηθούν οι καθηγητές;

-πολύ καλά.

-οι συμμαθητές... που το κλίμα είναι...

-υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό που δεν θέλουν. Υπάρχει όμως κι ένα ποσοστό, που μπορούν αλλά κι επίσης, δεν θέλουν.

-πόσο τα εργαστήρια βοηθούν;

-πιστεύω, η πρακτική είναι το άλφα κεφαλαίο στην ειδικότητα. Ειδικά αυτή... τη δικιά μας και θα μας βοηθήσει πάρα πολύ.

-εάν υπήρχε πρακτική άσκηση έξω –δηλαδή, σε στέλναμε δυο ημέρες την εβδομάδα, να... τι... θα ωφελούσε πιστεύεις;

-θα ήταν θετικό προς τις γνώσεις και στην πράξη.

-μάλιστα. Εάν υπήρχε ένα έτος, εφόσον τελειώνες το σχολείο κι έπαιρνες τα χαρτιά... ένα έτος παραπάνω, πρόσθετο –όποιος ήθελε να το κάνει- εξειδίκευσης, θα το έκανες;

-εξαρτάται. Επειδή θα δώσω πανελλήνιες, άμα προχωρούσα σε κάποιο τει δεν θα το επέλεγα επειδή θα μάθαινα πιο πολλές γνώσεις στο τει παρά στον τέταρτο χρόνο.

-μάλιστα. Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις εσύ, για να γίνει πιο αποτελεσματική η φοίτησή σου στο σχολείο;

-σαν μαθητής;

-ναι.

-ν' αλλάξω συμπεριφορά, να γίνω πιο καλός μαθητής και να βοηθήσω κι εγώ τους καθηγητές, όπως βοηθούν αυτοί, εμάς.

-αν γινόταν τα μαθήματα αλλιώς - ομάδες, εργασίες, project- θα ήταν πιο ωφέλιμο για τη γνώση; που συμμετείχατε κι εσείς κτλ.

-εξαρτάται. Όταν λέτε ομάδες, άμα ήταν σε εργαστήρια που κάνουμε ομάδες, είναι θετικό γιατί μαθαίνουμε πώς να συνεργαζόμαστε. Στα μαθήματα γενικής παιδείας π.χ. Δεν χρειάζεται.

-δεν θα βοηθούσε, όμως;

-ναι.

- το κράτος για το σχολείο, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει;

-ε, για το κτίριο ή και για τα άτομα;

-και για τα άτομα.

-για το κτίριο πρέπει να δώσει σημασία στις εγκαταστάσεις και εσωτερικά και εξωτερικά. Ε, στους καθηγητές, άμα γίνεται, να επιλέγουν καθηγητές που να αξίζουνε τη θέση του καθηγητή και όχι...

-μάλιστα. Οι καθηγητές για το σχολείο, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν; τι να αλλάξουν από αυτά που κάνουν;

-να αλλάξουν την ιδιοτροπία τους προς τα άτομα που είναι μέσα στο σχολείο. Να είναι πιο θετική η συμπεριφορά τους και να είναι... να δουλεύουνε όλοι μαζί.

-μάλιστα. Εάν ήθελες να πεις 2-3 πράγματα θετικά και κάποια αρνητικά, σε κάποιον που θα ερχότανε εδώ, τι θα έλεγες; γιατί να έρθει, ας πούμε.

-στο επαλ;

-ναι ναι.

-στο επαλ όποιος έρχεται εξειδικεύεται πιο πολύ στα τεχνικά επαγγέλματα. Παίρνει δύο πτυχία... ε και... ως αρνητικό είναι ότι οι συμπεριφορές των μαθητών μεταξύ τους... οι αρνητικές συμπεριφορές.

-τι θα 'θελες να αλλάξει;

-ε, ο τρόπος διδασκαλίας και ο τρόπος που αντιμετωπίζουν οι καθηγητές τους μαθητές και οι μαθητές τους καθηγητές.

-μάλιστα. Αν ξαναδιάλεγες, θα διάλεγες το τεχνικό σχολείο;

-ναι.

- χρήση ουσιών;

-τι εννοείτε;

-έχεις διαπιστώσει;

-ε, όχι.

-ούτε έχεις ακούσει;

-τσου.

- σύμπνοια, φιλία, αλληλοκατανόηση υπάρχει;

-τι εννοείτε;

-μεταξύ των μαθητών.

-να είναι θετικοί...;

-μεταξύ τους. Να υπάρχει μία αλληλεγγύη, μία...

-υπάρχει ένα ποσοστό.

-ένα ποσοστό. Πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον;

-ε, μ' αυτά τα δεδομένα που γίνεται έξω η εργασία... αν δεν αλλάξουν θα είναι πολύ δύσκολα τα πράγματα.

-πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσει το σχολείο στην επαγγελματική σου εξέλιξη;

-με τις γνώσεις που μου παρέχουνε, πιστεύω ναι.

-μάλιστα. Ωραία, σ' ευχαριστώ πολύ.

14^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

-πώς σε λένε;

-θανάση.

-θανάση. Λοιπόν, θανάση, θέλω να μου πεις. Ξεκίνησες στο τεχνικό λύκειο από την πρώτη;

-ναι ναι. Απ' την πρώτη.

-από την πρώτη λυκείου. Πες μου για το σχολείο γενικότερα – από το νηπιαγωγείο, το δημοτικό, το γυμνάσιο και το λύκειο- πώς αισθάνεσαι; το βρίσκεις ενδιαφέρον; το βρίσκεις βαρετό; έχεις προβλήματα;

-εντάξει, για το νηπιαγωγείο και το δημοτικό δεν μπορώ να εκφέρω γνώμη. Ήμουν μικρός και πιο πολύ το βλέπαμε σαν παιχνίδι σ' αυτές τις ηλικίες. Εντάξει τώρα, στο γυμνάσιο και το λύκειο σκέφτεσαι πιο πολύ το μέλλον σου και άμα καθορίζεις έτσι μία πορεία, βάλεις έναν στόχο που θες να τον πετύχεις, πιστεύω ότι το σχολείο βοηθάει πολύ. Άσχετα με τα προβλήματα που υπάρχουν, κοινωνικά έτσι, τα προσωπικά, έχουμε υποστήριξη σαν μαθητές.

-μάλιστα. Άρα λοιπόν, από το σχολείο... δεν μπορείς να πεις ότι βαριόσουν τα σχολεία.

-'οχι όχι.

-γιατί επέλεξες την τεχνική εκπαίδευση σαν τύπο λυκείου;

-γιατί έχεις τη θεωρία και περνάς επί τόπου στην πράξη. Αυτά που... τα αφομοιώνεις πιο εύκολα. Έχει πιο πολύ ενδιαφέρον. Το προτιμώ.

-είχε να κάνει και με την ευκολία;

-σαν επαλ;

-ναι.

-εντάξει, ναι παίζει και αυτό ένα ρόλο. Το ότι, εντάξει, δεν είμαι και πολύ καλός μαθητής, δεν ασχολούμαι, δεν μου αρέσει τόσο τα... η εκπαίδευση και τέτοια. Αλλά, πιστεύω ότι έχει πιο πολύ ενδιαφέρον έτσι.

-μάλιστα. Τι ειδικότητα είσαι εσύ;

-πληροφορική.

-η επιλογή της ειδικότητας πώς έγινε; την ήθελες; ήταν τυχαία γιατί έπρεπε να διαλέξεις μία ειδικότητα; σε βοήθησε κάποια δομή επιλογής; δηλαδή το σεπ στο γυμνάσιο ή

-όχι όχι.

-... ή κάποιο κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού;

-καθαρά δική μου απόφαση, λόγω του ότι υπάρχει αποκατάσταση επαγγελματική στο μέλλον. Είναι κάτι που... είναι διαχρονικό. Δηλαδή και μοντέρνο. Σε πολλές πολιτείες, γενικότερα σε όλο τον κόσμο, υπάρχουν άνθρωποι που ασχολούνται με αυτούς. Εντάξει, πιστεύω ότι είναι κάτι το μελλοντικό και έχεις και πολλούς, έτσι, ανοιχτούς ορίζοντες μέσα από τους υπολογιστές. Μπορείς να ακολουθήσεις πολλές διαδρομές.

-το ήθελες κι από πριν ή το σκέφτηκες στην πορεία;

-στην πορεία το σκέφτηκα.

-είσαι ευχαριστημένος, τώρα που φτάνεις στο τέλος, από την επιλογή σου αυτή;

-είμαι, ναι.

-όταν αποφάσισες να πας στο τεχνικό λύκειο από το γυμνάσιο, ο περίγυρός σου -η οικογένειά σου, οι φίλοι σου κτλ.- πώς το αντιμετώπισαν;

-στην αρχή, με σνομπάρανε λίγο οι γονείς μου, η οικογένειά μου γιατί, εντάξει, είναι λίγο υποτιμημένα τα επαλ όσον αφορά τους μαθητές. Έχει λίγο αλητεία, που λέμε. Δεν είναι τόσο αυστηροί οι καθηγητές. Υπάρχει μία έτσι, πιο ελευθερία. Αλλά δεν... δεν με πειράζει τίποτα.

-οι φίλοι σου;

-οι φίλοι μου θα προτιμούσαν το επαλ για το λόγο ότι όπως κι εγώ είναι – εντός εισαγωγικών- χαλαρά μέσα σ' ένα επαλ. Παίρνεις και μία ειδικότητα,

παίρνεις ένα πτυχίο... ότι τελειώνοντας έχει και το χαρτί λυκείου. Κάτι που σημαίνει ότι έχεις και μία τέχνη στα χέρια σου.

-στόχο να συνεχίσεις παραπέρα;

-έχω.

-θα δώσεις πανελλήνιες;

-θα δώσω, ναι.

-πώς νιώθεις για το συγκεκριμένο σχολείο; περνάει ο χρόνος ευχάριστα; έρχεσαι με διάθεση; έχεις κοινωνικές σχέσεις και φιλίες, εδώ πέρα αναπτύξει;

-έχω, ναι. Είμαι πρώτο χρόνο εδώ. Πρώτη μου χρονιά που έρχομαι. Μου αρέσει πολύ. Είναι φιλόξενο το κλίμα, γενικά και από τους καθηγητές.

-ήρθες από άλλο επαλ;

-ναι, από 1^ο μενιδίου. Εκεί ήταν πιο... λίγο...

-πιο δύσκολα;

-πιο δύσκολα, ναι. Λόγω... είναι και οι μαθητές έτσι, άλλης νοοτροπίας. Την έχουνε δει αλλιώς σαν περιοχή. Οι καθηγητές είναι πιο κοντά στους μαθητές, τους οποίους γνωρίζουνε και δεν είσαι πολύ... δεν έμεινα πολύ ευχαριστημένος.

-μάλιστα. Αν θες να μου περιγράψεις το σχολείο σου, σε σχέση με τα κτήρια ας πούμε, πώς σου φαίνονται;

-το συγκεκριμένο σχολείο;

-ναι.

-έχει ανακαινιστεί πρόσφατα, πιστεύω. Εντάξει και οι εγκαταστάσεις θέρμανσης είναι καλές. Λειτουργούνε. Οι υπολογιστές, τα μηχανήματα σε σχέση με το άλλο σχολείο που ήμουνα, είναι σε πολύ καλύτερη κατάσταση. Είναι μεγάλο σχολείο. Είναι όμορφο. Εντάξει, διατηρείται ωραία.

-μάλιστα. Η ποιότητα των μαθητών; πώς θα την περιέγραφες;

- πιστεύω ότι έχουνε πάρει το σχολείο λίγο αφήφιστα. Δεν σκέφτονται τι μπορεί να τους παρέχει ή το τι θα μπορούσαν εκείνοι να παρέχουν στον εαυτό τους, μέσα από το σχολείο. Πιστεύουνε – κι εγώ μέσα σ' αυτούς- ίσως, ότι «εντάξει, είναι κάτι το υποχρεωτικό και απλά πρέπει να το κάνουμε, όπως είναι ο στρατός... η στρατολόγηση.»

-μάλιστα. Η ποιότητα των δασκάλων; πώς τη βρίσκεις;

-καλοί είναι οι δάσκαλοι.

-όλοι;

-όλοι, όλοι. Όσους έχω εγώ τουλάχιστον – που μπορώ να πω ότι έχω αρκετούς- μου αρέσουνε πολύ. Έχουν μεταδοτικότητα. Προσπαθούν, έτσι, να ελκύσουν τον μαθητή. Εντάξει, θα υπάρχει και η πλάκα μέσα στο μάθημα, θα υπάρχει και το σοβαρό που λέμε. Αλλά γενικά, δημιουργούν ένα κλίμα πολύ ευχάριστο.

-την ποιότητα αυτών που μαθαίνεις;

-τις γνώσεις που παίρνω;

-ναι.

-μπορώ να πω ότι θα μπορούσα, έτσι, να αφομοιώνω περισσότερα. Αν όλο το σύνολο της τάξης ήθελε, έτσι πραγματικά, να δώσουμε βάση, πιστεύω θα μπορούσα κι εγώ, έτσι.

-το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών;

-το κλίμα;

-ναι.

-εντάξει, υπάρχει ρατσισμός, υπάρχει αυτό το bullying, που λέμε στα σχολεία. Προσωπικά εγώ, δεν έχω τέτοια προβλήματα. Είμαι κοινωνικός. Εντάξει, μπορώ να προστατεύσω τον εαυτό μου και πιστεύω ότι κάποιες καταστάσεις, άμα τις αποφύγουμε απλά, είναι καλύτερα.

-όταν ξεκίνησες το λύκειο στο τεχνικό, λόγω αυτών των φαινομένων, αισθάνθηκες ανασφάλεια;

-ελάχιστα. Πιο πολύ για τις αλλαγές, μέχρι να προσαρμοστώ λίγο σ' ένα καινούργιο σχολείο. Μόνο αυτό το συναίσθημα.

-μάλιστα. Οι σχέσεις μεταξύ των μαθητών και των καθηγητών;

-εντάξει, προσωπικά εγώ με τους καθηγητές, τα έχω καλά πιστεύω. Γιατί... εντάξει, είμαι μαθητής. Μπορεί να μην προσέχω πολύ μέσα στο μάθημα, να μην είμαι το 'αστέρι', που λέμε, αλλά δεν θέλω να τους ταλαιπωρώ κιόλας. Και πιστεύω ότι κι εκείνοι, έτσι... αυτό το βλέπουν και το...

-μάλιστα.

-...και το εκτιμούν.

-η λειτουργία του σχολείου, πώς σου φαίνεται; ξέρεις...

-ναι, καταλαβαίνω. Κοιτάχτε, πιστεύω ότι το συγκεκριμένο σχολείο λειτουργεί καλύτερα από άλλα σχολεία. Έχει μια δομή, έτσι μέσα... κυρίως οι καθηγητές που βγάζουν στους μαθητές. Δηλαδή υπάρχει μία δομή, υπάρχουν κάποιοι κανόνες που είναι πολύ αυστηροί και πιστεύω ότι όσοι έχουν παραβεί κάποιους κανόνες, έχουνε φάει τιμωρίες. Οπότε δημιουργείται μια ισορροπία.

- μάλιστα. Πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις από το σχολείο;

-πάνω στην ειδικότητά μου;

-ναι.

-αρκετές. Κυρίως στην... πολλές, πολλές.

-πιστεύεις ότι θα μπορούσες και περισσότερες;

-μέσα στα πλαίσια κάποιας ύλης, ναι. Αλλά, είμαι ευχαριστημένος από τις γνώσεις που μου παρέχει το σχολείο.

-στο επάγγελμά σου, πόσο πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσουν αυτές οι γνώσεις;

-πολύ. Κι αν όχι στο επάγγελμά μου, γενικά στη ζωή μου.

- για να πάρεις αυτές τις γνώσεις, πόσο βοηθούν οι καθηγητές, πόσος οι συμμαθητές σου, πόσο τα εργαστήρια; δηλαδή, οι καθηγητές πόσο σε βοηθάνε;

-τον κύριο λόγο παίζει ο καθηγητής. Εκείνος είναι που θα μας... προσωπικά εμένα, που θα μου δείξει το... την άσκηση... τη δομή που πρέπει να λύσω μία άσκηση, τη θεωρία και αυτά. Και από εκεί και πέρα, είναι καθαρά δικό μου... δικιά μου δουλειά κιόλας να τα αφομοιώσω και να προσπαθήσω να το επεξεργαστώ.

- οι συμμαθητές;

-εντάξει, μέσα στο δικό μου το τμήμα, μπορώ να πω ότι κι εκείνοι ενδιαφέρονται για το μάθημα. Τουλάχιστον για τα μαθήματα της ειδικότητας, κυρίως, είμαστε ήσυχοι, προσέχουμε, μας ενδιαφέρει. Λόγω πανελληνίων αλλά και έχει ενδιαφέρον. Στο τμήμα που είμαι εγώ, είναι ωραία.

-μάλιστα. Τα εργαστήρια πόσος βοηθάνε;

-τα εργαστήρια βοηθάνε γιατί περνάς από τη θεωρία, επιτόπου στην πράξη. Έχουμε άπλετο χρόνο να μπορέσουμε να καθίσουμε να κοιτάζουμε, να

κάνουμε, να ράνουμε, σχετικά, πάνω σ' αυτό το μάθημα που έχουμε. Μπορώ να πω ότι είναι και πιο εύκολο έτσι, να ασχοληθείς, γιατί και την επόμενη φορά που θα κάτσεις, θα θυμηθείς τι είχες κάνει.

-να σου πω. Εάν υπήρχε πρακτική άσκηση εκτός –δηλαδή, σ' έστελνε το σχολείο δυο ημέρες σε μια εταιρεία να δουλεύεις για να κάνεις την πρακτική- πιστεύεις ότι θα σε ωφελούσε αυτή η μαθητεία;

-η μαθητεία... πιστεύω ότι θα ωφελούσε πιο πολύ, όχι για το εκπαιδευτικό κομμάτι. Πιστεύω ότι δεν θα τους ενδιέφερε τόσο πολύ το ...

-ως πρακτική άσκηση. Εσύ πιστεύεις ότι θα σε ωφελούσε;

-εμένα θα με ωφελούσε πιστεύω, ναι, γιατί κάνεις ένα μεγάλο βήμα για την αγορά εργασίας, γιατί κάπως έτσι θ' αρχίσουμε. Θα βγούμε από εδώ, εντάξει, κάπου θα μπούμε σε μια εταιρεία να δουλέψουμε. Σαν αρχή, δηλαδή, είναι καλή. Να νιώσεις λίγο αυτό το άγχος το δημιουργικό, το ότι κάποιος σε επιτηρεί, το ότι παράγεις ένα έργο το οποίο πρέπει να αποτελεί...

- μάλιστα, εάν υπήρχε ένα τέταρτο έτος μετά το σχολείο -έπαιρνες το χαρτί σου κτλ.- που ήταν απόλυτα εξειδίκευση; δηλαδή, ήτανε κάποιες μέρες εκτός και δούλευες και κάποιες μέρες είχε εργαστήρια, εδώ, συγκεκριμένα.

-ναι ναι ναι.

-αλλά σ' ένα κομμάτι ας πούμε, εξειδικευμένο. Θα το παρακολουθούσες;

-θα το παρακολουθούσα, ναι.

- τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις εσύ, για να γίνει πιο αποτελεσματική η φοίτησή σου στο σχολείο;

-εγώ προσωπικά;

-ναι. Ο μαθητής.

-ο μαθητής να δείξει λίγο περισσότερο ενδιαφέρον, κυρίως για το μάθημα και να είμαστε λίγο μαθητές. Να έχουμε έτσι, τουλάχιστον την εικόνα του μαθητή. Ακόμα κι αν δεν θέλουμε να παρακολουθήσουμε το μάθημα για τον οποιοδήποτε λόγο, να είμαστε μαθητές γιατί η συμπεριφορά η δικιά μου θα επηρεάσει όλο το σύνολο μέσα στην τάξη σε κάποιο βαθμό.

-μάλιστα. Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν οι καθηγητές, σε σχέση με τη διδασκαλία τους, για να γίνει πιο ωφέλιμη. Πώς πρέπει; πιστεύεις δηλαδή –για να στο δώσω πιο συγκεκριμένα- ότι αν γινόταν η

διδασκαλία σε ομάδες, με project, με συμμετοχή (που σημαίνει όμως ότι κι εσύ θα δραστηριοποιούσουνα), θα ήταν καλύτερα τα πράγματα για τη γνώση;

-πιστεύω ναι, αν και είναι καθαρά θέμα μαθητή. Ο καθηγητής πάντα έχει όλη την καλή διάθεση, τον τρόπο, έτσι... και να σε βοηθήσει ακόμα κι αν εσύ δεν είσαι τόσο καλός απέναντί του, στη συμπεριφορά σου ή δεν σ' ενδιαφέρει αυτό που προσπαθεί να σε διδάξει.

-μάλιστα. Πιστεύεις ότι μια διαδικασία διδασκαλίας σε ομάδες ή με project, θα ήταν πιο ενδιαφέρουσα για σας;

-ναι, πιο ενδιαφέρουσα.

-το κάνουν οι καθηγητές αυτό;

-ποιο;

-να δουλεύετε σε ομάδες, να δουλεύετε σε project.

-σε project έχουμε κάνει κάποια...

-έξω από το μάθημα, το συγκεκριμένο και μέσα στα υπόλοιπα μαθήματα.

-όχι. Τουλάχιστον στην ειδικότητά μου.

-το κράτος τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει για το σχολείο; αν γινόσουνα υπουργός παιδείας μία μέρα.

-να σας πω, δεν ξέρω. Είναι πολλά τα προβλήματα, αν και πραγματικά πιστεύω

(έτσι –και σαν καθηγητής αλλά και σαν μαθητής- θέλω να πετύχω κάποιο στόχο... ας πούμε... και το σχολείο πιστεύω ότι μπορεί να με βοηθήσει) ότι δεν θα έχω κανένα πρόβλημα. Το μεγαλύτερο πρόβλημα, είναι αυτό.

-μάλιστα. Εάν ήταν ένα ξαδερφάκι σου, ένα αδερφάκι σου και σε ρώταγε... ήτανε στην 3^η γυμνασίου και σε ρώταγε να του πεις γιατί σκέφτεται ...να του πεις 2-3 θετικά (γιατί να έρθει σε ένα επαλ) και κάποια αρνητικά, τι θα μπορούσες να σκεφτείς;

-αρχίζοντας από τα θετικά, ότι θα περάσει κατευθείαν από τη θεωρία στην πράξη αλλά και τη θεωρία θα την πάρει από καθηγητές πιο εξειδικευμένους πάνω στη συγκεκριμένη ειδικότητα. Πέρα από αυτό, άλλα θετικά είναι ότι άμα θέλει να δώσει πανελλήνιες, είναι τέσσερα τα μαθήματα, τα οποία, δύο είναι ειδικότητας και έχει και μπόνους -εντός εισαγωγικών- στις

πανελλήνιες, λόγω μορίων. Εντάξει, από αρνητικά, είναι λίγο... ίσως οι καθηγητές σε μερικά επαλ να μην είναι τόσο πολύ... να μην θέλουν, όχι το να δουλέψουν ακριβώς, απλά να μην δίνουν τόση πολλή βάση, επειδή βλέπουν τη γενική κατάσταση κι εντάξει, απ' το να γεμίζουν και αυτοί ψυχολογικά ας πούμε, καλύτερα είναι έτσι, να το πάνε λίγο πιο χαλαρά. Άλλο αρνητικό είναι ότι... τα παιδιά που είναι στο επαλ. Δηλαδή θα φάει... ο ρατσισμός κυρίως. Πιστεύω ότι ένα παιδί πιο... οι συνθήκες έτσι, να κάνει φιλίες μέσα σ' ένα επαλ ή να έρθει σε επαφή με τους μαθητές, άμα δεν είναι λίγο... να μοιάσει λίγο σ' αυτούς, θα τον βάλουν στο περιθώριο, ενώ στο γενικό δεν πολυισχύει.

-μάλιστα. Τι θα ήθελες να αλλάξει;

-στο επαλ;

-ναι. Αν ερχόμουνα και σε ρώταγα «πες μου. Τι θέλεις ν' αλλάξω; να το αλλάξω αύριο.»

-ίσως, να φύγουν μερικά μαθήματα. Να μούνε πιο πολύ της ειδικότητας.

-πιστεύεις ότι τα θεωρητικά σας βοηθάνε ή όλα τα θεωρητικά δεν σας βοηθάνε;

-εντάξει, φυσικά μας βοηθάνε τα θεωρητικά. Απλά, δεν πίνουν τόσο πολύ τόπο, πιστεύω, μερικά μαθήματα. Θα ήταν καλύτερα, δηλαδή, να δώσουμε βάση αλλού.

-αν άλλαζε ο τρόπος και η ύλη; δηλαδή, αν γινόταν πιο εύπεπτη για εσάς. Ας πούμε, στη γλώσσα, δεν θα σε ενδιέφερε ας πούμε, μ' έναν άλλο τρόπο να μάθεις... να ακούσεις ένα έργο ενός ποιητή ή στα μαθηματικά να δεις λίγο πιο πρακτικά ορισμένα πράγματα.

-ναι ναι ναι. Ισχύει.

-αν σου ζητούσα να φανταστείς το ιδανικό τεχνικό λύκειο. Τι θα έβαζες μέσα; θα έβαζες κάποιες δραστηριότητες; θα έβαζες άλλους τρόπους διδασκαλίας; τι θα έβαζες;

-ίσως να άλλαζα λίγο το πρόγραμμα σχετικά με τα μαθήματα. Θα έβαζα περισσότερα ειδικότητας, αλλά σε πλαίσια εργασίας... κανονικά, εργασίας.

-συμμετοχικά;

-συμμετοχικά, ναι.

- αν ξαναδιάλεγες τώρα, θα διάλεγες το τεχνικό λύκειο πάλι;

-θα το διάλεγα, ναι.

-μάλιστα. Γενικά, μου είπες για τον ρατσισμό, μου είπες για το bullying.

Χρήση ουσιών;

-στο σχολείο; υπάρχει... κυρίως στα επαλ υπάρχει πολύ.

-μάλιστα. Φιλία, αλληλεγγύη μεταξύ των μαθητών στα επαλ, αναπτύσσεται περισσότερο από τα γενικά, πιστεύεις ή...;

-πιστεύω, στο επαλ υπάρχει λίγο το αίσθημα του κυρίαρχου. Δηλαδή, πάντα, σε όλους τους μαθητές θα υπάρχει κάποιος κυρίαρχος που θα 'χει το όνομα ή που θα τον σέβονται όλοι. Είναι λες και υπάρχει μια ιεραρχία. Κάπως έτσι. Αλληλεγγύη και αυτά, σίγουρα θα υπάρχει, αλλά όχι σαν σύνολο.

- πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον;

-λίγο αβέβαιο. Αν και θέλω να...

-εξαιτίας των γνώσεων και των σχολείων ή από τη γενικότερη εικόνα;

-πιο πολύ από τη γενικότερη...

-οικονομική κρίση.

-οικονομική. Αυτό με την κρίση την κοινωνική.

-αυτό είναι για όλους, να το έχεις υπόψη σου... και για εμάς, ε... και για τα παιδιά μας. Άρα δεν αισθάνεσαι λίγος από το σχολείο, ας πούμε και λοιπά.

-όχι, όχι.

-εντάξει, το ότι υπάρχει οικονομική κρίση...

-πιο πολύ, ναι, αυτό. Η γενική κατάσταση. Το κράτος.

-δηλαδή πιστεύεις ότι θα σε βοηθούσαν -άσχετα αυτή τη...- στην επαγγελματική σου εξέλιξη, οι γνώσεις που παίρνεις από το σχολείο;

-φυσικά.

-φυσικά. Μάλιστα.ok.

15Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

-πώς είναι το όνομά σου;

-βαγγέλης.

-βαγγέλη, ξεκίνησες το τεχνικό λύκειο από την πρώτη;

-όχι. Ήρθα στη δευτέρα.

-είχες κάνει γενικό στην πρώτη. Γιατί έγινε αυτή η αλλαγή;

-ε βασικά, εγώ προσωπικά δεν έγραφα καλά στα γραπτά μου και είπα να έρθω εδώ για μεγαλύτερη ευκολία και για την ειδικότητα.

-δεν έγραφε καλά επειδή δεν διάβαζες ή επειδή είχες κάποιες μαθησιακές δυσκολίες;

-είχα κενά, μεγάλα, από το γυμνάσιο. Δεν καθόμουν να διαβάσω κιόλας αλλά κι όταν διάβαζα, ήτανε το ίδιο αποτέλεσμα.

-μάλιστα. Για το σχολείο, γενικότερα -από το νηπιαγωγείο, το δημοτικό, το γυμνάσιο- πώς ένιωθες; πήγαινες ευχάριστα; ένιωθες βαρετά; το μισούσες;

-ε, δεν το μισούσα αλλά πάντα είχα την ίδια άποψη, ότι δεν είναι και τόσο χρήσιμο. Μ' επιφύλαξη αυτό.

-άρα, η επιλογή σου να φύγεις από το γενικό και να έρθεις στο τεχνικό, γιατί έγινε; ας πούμε, επειδή θεώρησες ότι ήταν πιο εύκολο ή μετά είδες ότι καλύτερα να κάνεις και κάτι άλλο, να πάρεις και μια ειδικευση κτλ.;

-όχι. Θεώρησα ότι ήταν απλά πιο εύκολο. Ε... θα είναι μικρότερες οι απαιτήσεις. Ότι δεν θα χρειαζόταν να κάνω φροντιστήρια από τη δευτέρα λυκείου και... γι' αυτό το επέλεξα.

-η επιλογή της ειδικότητας σ' άρεσε ή το είδες μετά; ζ' άρεσε από πριν; το είδες όταν είχες να διαλέξεις κάτι και λες «αφού δεν υπάρχει κάτι να μου αρέσει περισσότερο, ας πάω σ' αυτή.»;

-από τις ειδικότητες που ήταν εδώ, ήταν περισσότερο κοντά στο στοιχείο μου, γιατί ασχολιόμουν με τους υπολογιστές. Όμως στην πορεία είδα ότι δεν ήταν όπως τα φανταζόμουν, τα πράγματα. Και πάλι την ίδια επιλογή θα έκανα (πληροφορική) απλά, κάνουμε άλλα πράγματα από αυτά που είχα στο μυαλό μου.

-τι είχες στο μυαλό σου;

-ε, πράγματα πιο άμεσα, που θα τα χρειαστώ στη ζωή μου, δηλαδή στην καθημερινότητά μου. Κάνουμε πράγματα, ας πούμε... προγράμματα τα οποία μπορεί να μην χρησιμοποιούνται πλέον. Το καταλαβαίνω γιατί το κάνουμε αυτό. Γιατί είναι όλα μια συνέχεια και θα τα βρούμε μπροστά μας. Ας πούμε, στο πανεπιστήμιο όποιος περάσει. Αλλά, εγώ ήθελα, ας πούμε, να δω τα αποτελέσματα απευθείας, δηλαδή να μάθω κάτι και να πάω σπίτι μου να το κάνω. Δεν είχα αυτή τη δυνατότητα γιατί δεν μάθαμε κάτι τέτοιο.

-άρα, επειδή μου είπες ότι... δεν σε βοήθησε και κάποια δομή επιλογής, δηλαδή, κάποιο σεπ ή κάποιο κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού κτλ.; σε βοήθησε κάτι τέτοιο;

-όχι όχι, ποτέ.

- τώρα που τελειώνεις, είσαι ευχαριστημένος από την επιλογή σου;

-για την επιλογή μου να έρθω εδώ, στην πληροφορική;

-ναι και στο επαλ.

-ναι, είμαι ικανοποιημένος.

-είσαι. Όταν το αποφάσισες αυτό, ο περίγυρός σου πώς αντέδρασε (η οικογένειά σου, οι φίλοι σου);

-ε, οι φίλοι μου δεν το ήθελαν. Εντάξει, λογικό. Η οικογένειά μου, εντάξει, το σκέφτηκε κι εκείνη... μου το είχε προτείνει κι εκείνη από τη μεριά της. Εντάξει, το δεχτήκαν όλοι ήρεμα.

-γιατί έτσι, οι φίλοι σου δεν το θέλανε; επειδή θα σε χάνανε από φίλο ή «πού πας εκεί βρε παιδί μου, που είναι...» έτσι κι αλλιώς.

-ε ναι... και τα δύο. Εντάξει, η πρώτη σκέψη ήταν ότι θα χαθούμε... κάτι που δεν έγινε. Αλλά υπήρχε και η σκέψη του ότι «που πας εκεί μέσα;».

-τώρα, εδώ που έρχεσαι, περνά ευχάριστα ο χρόνος σου; έχεις διάθεση; αναπτύσσονται κοινωνικές σχέσεις;

-κοινωνικές σχέσεις εδώ μέσα, ελάχιστοι αναπτύσσουνε. Ο χρόνος περνάει ευχάριστα, μπορώ να πω. Πλέον έχουμε φτάσει, ας πούμε, σ' ένα σημείο και να μαθαίνουμε κάποια πράγματα και να περνάει ευχάριστα η ώρα με τα φιλαράκια που έχουμε δημιουργήσει εδώ πέρα. Τώρα για το... για την κοινωνικοποίηση, δύσκολα. Ο καθένας είναι κλεισμένος... εγώ αυτό βλέπω. Είναι παρέες παρέες. Αυτό.

-αναπτύσσονται όμως παρέες.

-ναι, εντάξει. Βασικά το σχολείο έχει παιδιά από πολλές περιοχές. Είναι κάπως έτσι διαμορφωμένα τα πράγματα.

-αν θα ήθελες να μου περιγράψεις το σχολείο σου. Ως προς τα κτίρια, τι θα έλεγες, ή τις υποδομές του;

-θα 'λεγα ότι για την Ελλάδα και για τα σημερινά δεδομένα, το συγκεκριμένο σχολείο είναι πάρα πολύ καλό σαν στολίδι. Είναι πολύ μεγάλο, έχει τις ειδικότητες μέσα, έχει τα εργαστήριά του όλα. Εντάξει, είναι λογικό να είναι

παλιοί οι υπολογιστές, για παράδειγμα. Δεν υπάρχουν λεφτά αλλά εντάξει, δηλαδή είναι αξιοπρεπώς, στέκεται καλά.

-μάλιστα.

-αυτό.

-η ποιότητα των μαθητών;

-η ποιότητα των μαθητών... εντάξει, χαμηλή στις αποδόσεις τους. Ναι, απ' ότι βλέπω κι εγώ, 9 στους 10, χωρίς υπερβολές είναι... έρχονται εδώ απλά για ένα απολυτήριο και αν. Δηλαδή δεν τους νοιάζει. Υπάρχουν κι άλλοι όμως που διαβάζουν, που θέλουν κάτι να γίνουν.

-μάλιστα. Η ποιότητα των δασκάλων;

-εντάξει τώρα, θα προσπαθήσω να είμαι λίγο αντικειμενικός τώρα εδώ....

-συμφωνώ,

-...γιατί δεν έχω... δεν τους... δεν τρέφω και μεγάλη συμπάθεια για τους καθηγητές γενικά.

-γενικά;

-ναι, γενικά. Απλά εδώ, οι συγκεκριμένοι είναι...

-γιατί;

-γιατί έχω...

-έχεις κάποιους λόγους να εντοπίσουμε;

-ναι, έχω. Γιατί, μεγάλωσα μετά από ένα σημείο και κατάλαβα ότι οι καθηγητές μου, απ' το δημοτικό κιόλας, δεν... ήταν, να το πω, μέσα στο κόλπο όλοι.

-δηλαδή;

-δηλαδή, για παράδειγμα, μου μάθαιναν πράγματα που τους λέγαν να μου μάθουν, πράγματα που μετά καταλάβαινα ότι μπορεί να μην ισχύουν ή να είναι παραποιημένα. Είδα ότι, μετά, στη συνέχεια, στο γυμνάσιο ήθελαν να μας βάλουν, ας πούμε, κάποιες ιδέες στο μυαλό... που το παιδί δέχεται μεγάλη επιρροή απ' τον καθηγητή του, ενώ θα έπρεπε να μην υπάρχει αυτό το πράγμα. Να αφήσεις το παιδί να κινηθεί όπου θέλει. Αυτά. Και στη συνέχεια, εντάξει, στο λύκειο είδα ότι είναι σαν να έχουν βαρεθεί οι καθηγητές. Απλά έρχονται, κάνουν τη δουλειά τους. Όποιος ακούει, ακούει καλώς. Δεν τα ξαναλένε. Και αυτά. Είναι λίγο...

-αυτό συνέβαινε και στο γενικό;

-ναι ναι και στο γενικό. Σε μεγαλύτερο βαθμό στο γενικό.

-μάλιστα. Για το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών;

-ε, για το κλίμα. Εντάξει, καλό κλίμα. Εντάξει, υπάρχουνε και τα... έχω ακούσει για περιστατικά βίας. Εγώ δεν έχω δει κάποιο. Φυσικά, μου το έχουν επιβεβαιώσει πολλοί ότι έχει γίνει. Δεν είναι παραμύθι. Αλλά, όσες φορές έχω ακούσει, είναι με παιδιά εκτός σχολείου και με παιδιά εντός σχολείου. Δηλαδή, εντός σχολείου είναι πολύ σπάνιο. Η αλήθεια είναι ότι για το σχολείο –για το κάθε επαλ, αλλά και για το συγκεκριμένο κιόλας- δεν σημειώνονται περιστατικά βίας και είναι καλό αυτό.

-όταν ήρθες, αισθάνθηκες ανασφάλεια; αισθάνεσαι ακόμα καθόλου, λόγω αυτών των πληροφοριών που είχες ή των περιστατικών;

-εντάξει, όταν ήρθα, σίγουρα, ήταν έξω από τα νερά μου. Είχα μια επιφύλαξη, εντάξει. Υπήρχε ένας φόβος αλλά μετά, εντάξει, υπήρχαν τρόποι να το ξεπεράσεις αυτό. Δηλαδή, καθόσουνα με τα παιδιά από την τάξη σου και εντάξει... φέτος, σαν τρίτη πλέον, πηγαίνω σε όλα τα μέρη του σχολείου, εντάξει, χωρίς κάποιον ιδιαίτερο φόβο. Είναι καλά. Δεν υπάρχει κάποιο πρόβλημα.

-πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις από το σχολείο;

-παίρνεις λίγες γνώσεις από το σχολείο και ακόμα πιο λίγες άμα δεν προσέχεις κιόλας. Εντάξει και οι καθηγητές κάνουν κι εκείνοι τη δουλειά τους αλλά, εγώ ρίχνω ένα φταίξιμο σ' εκείνους. Δηλαδή δεν δικαιολογούν απόλυτα τον μισθό. Ξέρουν ότι βρίσκονται στο επαλ, ότι τα περισσότερα παιδιά δεν ενδιαφέρονται και... Εντάξει, είναι πολύ πιο χαλαροί. Αλλά εντάξει, αυτό βολεύει τους πάντες –και τα παιδιά και τους καθηγητές- οπότε κανείς δεν λέει κάτι.

-μάλιστα. Πόσο πιστεύεις ότι αυτές οι γνώσεις που παίρνεις, θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμά σου;

-για το παιδί που θέλει να ασχοληθεί με την πληροφορική, είναι οι βάσεις. Είναι μια καλή αρχή. Μετά το εξελίσσεις και μόνος σου και όσο ζεις μαθαίνεις. Εγώ προσωπικά, στα επαγγέλματα που θέλω να κάνω, που 'χω στο μυαλό μου, η πληροφορική δεν συνδέεται σχεδόν με τίποτα.

-τι θέλεις να κάνεις;

-εγώ προσωπικά θέλω... αστυνομικός ή πυροσβέστης. Εντάξει, σίγουρα υπάρχουν υπολογιστές και στα δύο σώματα, απλά η θέση που θέλω να έχω, δεν είναι κοντά στο γραφείο οπότε δεν...

Δεν έχει σχέση.

-θα δώσεις πανελλήνιες;

-θα δώσω πανελλήνιες κανονικά. Κάνω και τα τέσσερα μαθήματα που δίνω, φροντιστήριο. Αλλά είμαι έτσι, αρκετά απογοητευμένος. Δηλαδή δεν πιστεύω ότι θα πιάσω... δεν θα έχω καλή απόδοση. Και λόγω του προβλήματος ότι δεν γράφω καλά και δεν έχω πρόβλημα, ας πούμε, δυσλεξίας ή κάτι τέτοιο. Γι' αυτό, ας πούμε και τα επαγγέλματα που έχω αποφασίσει... υπάρχει και η εναλλακτική λύση με την προκήρυξη. Οπότε εντάξει, προσπαθώ κι ένα καλό απολυτήριο.

-στην κατάκτηση της γνώσης, πόσο βοηθούν οι καθηγητές;

-στην κατάκτηση της γνώσης. Εντάξει, βασικά πιστεύω ότι περισσότερα θα μάθεις αν ο καθηγητής σου πει κάτι, εκτός βιβλίου παρά μέσα στα βιβλία.

-αν άλλαζε τον τρόπο διδασκαλίας του; αν έβαζε διδασκαλίες σε ομάδες, έβαζε διδασκαλίες με εργασίες που κάνατε εσείς στα μαθήματα, ας πούμε, πιστεύεις ότι θα σας βοηθούσε αυτό; που σημαίνει όμως και δουλειά από εσάς, έτσι;

-ναι, σωστά το λέτε. Εφόσον εμείς κάναμε σωστή δουλειά, τότε ναι, θα είχε αποτέλεσμα. Αλλά ο καθηγητής θα βάλει την εργασία και... ποιος θα πάει να την κάνει; μετρημένοι. Γι' αυτό.

-οι συμμαθητές, πόσο βοηθούν στην κατάκτηση της γνώσης. Τι εννοώ... άμα έχεις μία τάξη όπου γίνεται χαμός, άμα κοιμούνται όλοι κτλ.

-εντάξει, το να κοιμούνται όλοι, δεν είναι και κακό γιατί άμα θες εσύ να προσέχεις, ακούς. Εγώ το εκτιμώ κιόλας γιατί σέβεσαι και τον άλλον που θέλει ν' ακούσει. Το να κάνεις φασαρία είναι το πρόβλημα, που συμβαίνει συνήθως. Εκεί, εντάξει, δεν βοηθάς. Χάνει την υπομονή και ο καθηγητής και δεν γίνεται μάθημα με τίποτα. Και ήταν κι ένα από τα προβλήματά μας, διότι στην γενικής παιδείας τα μαθήματα, έχουμε ενωθεί με μία άλλη τάξη και είμαστε πολλά παιδιά εκεί μέσα. Και ήταν η ανησυχία μας... ότι δεν θα γίνεται μάθημα. Και, εντάξει, άμα ο καθηγητής μπορεί και επιβληθεί, καλώς, γίνεται μάθημα. Αλλιώς δεν καταλαβαίνεις τίποτα.

-μάλιστα. Τα εργαστήρια πόσο βοηθούν στην κατάκτηση της γνώσης;

-τα εργαστήρια, εντάξει... εγώ για την πληροφορική μπορώ να μιλήσω.

-ναι ναι.

-εντάξει, είναι καλό το ότι υπάρχουν αυτά τα εργαλεία. Από την άλλη, είναι πολύ παλιά εργαλεία... πολύ παλιά. Δηλαδή είναι εργαλεία που βγήκανε πριν γεννηθούμε. Οπότε, όταν θα βγούμε έξω εμείς, να ασχοληθούμε με το αντικείμενό μας, είμαστε πολλά χρόνια πίσω... έχει προχωρήσει πολύ η τεχνολογία. Αυτό. Ουσιαστικά μαθαίνουμε την ιστορία της πληροφορικής τώρα.

-τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις εσύ, για να γίνει πιο αποτελεσματική η φοίτησή σου στο σχολείο; ο μαθητής δηλαδή.

-ναι.

-γενικότερα.

-εδώ υπάρχει ένα προβληματάκι. Εγώ προσωπικά, που είμαι στην πληροφορική, επειδή είμαστε όλοι πάρα πολύ καλά παιδιά, μπορώ να ζητήσω από τους συμμαθητές μου να κάνουν ησυχία, ν' ακούσω άμα θέλω. Κάποιο άλλο παιδί δεν έχει αυτή τη δυνατότητα διότι φοβάται, καθαρά. Δηλαδή, ξέρει ότι αν πει σ' αυτούς τους ταραξίες της τάξης να ησυχάσουν, το ένα το άλλο, μπορεί να έχει προβλήματα μετά... και δεν το κάνει.

-μάλιστα. Εσύ, πιστεύεις ότι αν προσπαθούσες περισσότερο, αν διάβαζες περισσότερο, θα ήταν καλύτερα για σένα;

-ναι ναι. Άμα διάβαζα περισσότερο, θα ήτανε πολύ καλύτερα.

-μάλιστα. Το κράτος για το σχολείο, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει;

-ε... εντάξει τώρα... είναι και οι συνθήκες έτσι, είναι η εποχή. Εντάξει, υπάρχουν πολλά πράγματα να διορθώσει το κράτος... τα μέσα, που είπαμε, πιο προηγμένης τεχνολογίας. Εγώ προσωπικά θα 'θελα κι έναν φύλακα, έναν φρουρό στο σχολείο. Εντάξει, δεν υπάρχουν λεφτά γι' αυτή τη θέση τώρα. Ε... και το πιο βασικό, να αξιολογηθούν οι καθηγητές. Εντάξει... και να φύγουν όλοι αυτοί που δεν δικαιολογούν τον μισθό τους –και είναι πάρα πολλοί αυτοί.

-οι καθηγητές, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν για το σχολείο;

-αυτό είναι δύσκολη ερώτηση.

-τι πρέπει να κάνουν; να αλλάξουν τον τρόπο που διδάσκουν; να γίνουν πιο ελκυστικοί; να γίνουν πιο... Να βάζουνε τα όρια; να γίνονται πιο αυστηροί; να επιμορφωθούν; τι πιστεύεις;

-με την τωρινή στάση των καθηγητών, οι καθηγητές έχουνε πετύχει ένα καλό κλίμα με τους μαθητές. Υπάρχουν πολύ καλές σχέσεις μαθητή, καθηγητή –κάτι που δεν υπάρχει στο γενικό. Δηλαδή, στο γενικό θα μιλάνε όλοι με τα χειρότερα λόγια για τους καθηγητές. Από την άλλη τώρα, αυτές οι επιλογές υπάρχουν: είτε θα είσαι χαλαρός και θα έχεις την αγάπη των μαθητών είτε θα είσαι σκληρός, θα κάνεις τη δουλειά σου και... θα έχει, έτσι, ένα πολεμικό κλίμα να το πω, με τους μαθητές. Κάπως έτσι είναι.

-δεν μπορεί να το αλλάξει ο καθηγητής αυτό; και να κάνει και τη δουλειά του και να βγάζει δουλειά και να ανεβάζει το ενδιαφέρον και να είναι και αγαπητός;

-ναι ναι, θα μπορούσε να τα συνδυάσει όλα αυτά, αλλά τώρα... κατά πόσο θα μπορούσε να τα συνδυάσει ένας καθηγητής της παλιάς γενιάς; αυτά είναι άλλο πράγμα. Νομίζω είναι... νομίζω δεν μπορεί να τα καταφέρει ένας καθηγητής παλιάς γενιάς. Έχει μάθει έτσι. Οπότε, αυτό που είπαμε και πριν: να έρθουνε νέοι σιγά σιγά και νέα παιδιά, έτσι μορφωμένοι αν βάλουν έτσι νέες... καταλάβετε, νέες.

-εάν σου έλεγε ένα ξαδερφάκι σου -που τελείωνε το γυμνάσιο και ήθελε να... ότι σκέφτεται να ακολουθήσει το τεχνικό- να του πεις 2-3 θετικά και κάποια αρνητικά, τι θα του έλεγες;

-ωραία. Τα θετικά θα 'ταν ότι θα είχε... θ' άραζε –να το πω έτσι. Θα ήταν πολύ πιο χαλαρός. Απαιτήσεις πολύ χαμηλότερες... και ότι άμα διαβάσεις έχεις πολύ καλές πιθανότητες να πετύχεις στις πανελλήνιες με τα τέσσερα μαθήματα και θα έχεις και την ειδικότητα. Αυτά είναι τα θετικά. Τα αρνητικά θα ήταν, φυσικά, ότι θα βρίσκεσαι σ' ένα περιβάλλον, εντάξει, περίεργο –περίεργο και με προσοχή. Αυτό.

-εσύ τι θα άλλαζες στα επαλ; σου λέω, γίνεσαι αύριο υπουργός παιδείας... τι θα άλλαζες;

-ωραία. Θ' άλλαζα... εντάξει, πάλι στα ίδια καταλήγουμε. Θ' άλλαζα από τα εργαστήρια...

-άρα την υποδομή.

-την υποδομή, ναι. Θα προσπαθούσα να κάνω λίγο πιο φιλικό το περιβάλλον. Όπως είπαμε, τον φύλακα... βασικό για μένα –δεν ξέρω γιατί. Πιστεύω πως είναι πολύ βασικό.

-πώς τον φαντάζεσαι τον φύλακα; ουσιαστικό φύλακα, ας πούμε;

-έναν φύλακα, ναι, κέρβερο. Δηλαδή με στολή, εξοπλισμένο με τα μέσα που μπορεί να χρησιμοποιήσει σ' ένα σχολείο. Έτσι; και να επιβάλλει την τάξη. Να εξασφαλίζει όμως ταυτόχρονα και την ασφάλεια των μαθητών.

-μάλιστα. Αρνητικά... ε, αυτά είναι οι αλλαγές;

-εμ...

-με τους τρόπους διδασκαλίας;

-τρόποι διδασκαλίας. Ας πούμε, υπάρχουν οι διαδραστικοί πίνακες –πολύ χρήσιμοι. Ναι, θα προσπαθούσα να μεταφέρω, να πω στους καθηγητές να χρησιμοποιούν νέες μεθόδους. Δηλαδή, θα διοργανώσω σεμινάρια, ώστε να τους ενημερώσω... νέοι μέθοδοι για τα παιδιά.

-για να γίνει η διδασκαλία πιο ελκυστική;

-ναι, αυτό, ναι.

-ωραία. Αν ξαναδιάλεγες –τόρα τελειώνεις- θα ξαναδιάλεγες το τεχνικό λύκειο;

-βασικά, υπάρχει ένα μικρό θεματάκι. Δεν γνωρίζω ακριβώς -για μια σχολή συγκεκριμένη- πόσα είναι τα μόρια από το γενικό και πόσα από το επαλ. Αν αυτή είχα αρχικά... εγώ ήξερα ότι από το επαλ είναι... μπαίνεις πιο εύκολα στη συγκεκριμένη σχολή. Μιλώ για τη σχολή εμποροπλοιάρχων. Τώρα έχω φτάσει σ' ένα σημείο, το οποίο ακούω ότι στο γενικό μπαίνεις με 10.500 - ας πούμε, μπήκε ο τελευταίος- ενώ από το επαλ με 13. Άμα ας πούμε, ισχύει αυτό...

-το πιάνεις πιο εύκολα από τα επαλ το 13.

-ναι ναι.

-να το έχεις υπόψη σου αυτό. Αυτή είναι η διαφορά.

-ναι. Εντάξει, σκέφτομαι όλα τα πράγματα. Ας πούμε, τους φίλους, τα σκηνικά, το ένα το άλλο. Ε, νομίζω... εντάξει... γενικά δεν μετανιώνω για τις αποφάσεις μου εγώ... σε καμία. Νομίζω πως πάλι εδώ θα ερχόμουνα.

-εδώ.

-ναι ναι.

**-εκτός από τα περιστατικά που μου είπες για ρατσισμό, bullying κτλ.,
χρήση ουσιών;**

-χρήση ουσιών. Εντάξει, τώρα... στο οποίο, ας πούμε, καπνίζουνε τα παιδιά.

-εντάξει. Πάει στο καλό το κάπνισμα, αν και ουσία είναι.

-ναι.

-μιλάμε για ουσίες πιο... ναρκωτικά, χασίσια...

-ναι. Ε, εγώ προσωπικά δεν έχω δει ποτέ. Ε... ούτε έχω μυρίσει κιόλας – γιατί μυρίζει. Εντάξει, τώρα... τα παιδιά μπορεί να το κάνουν εκτός σχολείου. Μέσα στο σχολείο δεν έχω δει κάτι, πέρα από τα απλά τσιγάρα.

-φιλίες, σύμπνοια, κατανόηση... γίνονται στα επαλ;

-είναι μεταξύ των περιοχών αυτά. Είναι δηλαδή παιδιά από τις ίδιες περιοχές που γνωρίζονται από μικρά, έχουν έρθει εδώ. Αυτοί έχουνε μεταξύ τους δέσιμο και όλα αυτά που είπατε. Τώρα, να βρεις αυτά τα πράγματα, είναι σπάνιο.

**-μάλιστα. Πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον; όχι σαφώς,
στο πλαίσιο μιας κρίσης οικονομικής που υπάρχει, αλλά σε σχέση με
αυτό που έχεις σπουδάσει... Που σπουδάζεις.**

-ε, δηλαδή σαν...

**-θα κάνεις αυτή τη δουλειά; δεν θα την κάνεις; εάν την έκανες, θα σε
βοηθούσε;**

-δεν θα έκανα κάτι που θα αφορούσε την πληροφορική. Ενώ ασχολούμαι πολύ με τον υπολογιστή, δεν μου αρέσει. Κι επίσης, είναι ένας κλάδος που τον ακολουθούν πάρα πολλοί, οπότε λογικό είναι να γεμίσουν όλες οι θέσεις μετά από ένα σημείο. Παρόλα αυτά εγώ, οποιαδήποτε δουλειά θα έκανα που θα μου άρεσε, θα ήθελα να την κάνω με χαρά, να προσφέρω. Επίσης, εντάξει, έχω και κάποια πράγματα στο μυαλό μου, που θέλω να αγοράσω, οπότε θα έδινα τον καλύτερό μου εαυτό στη δουλειά, ώστε να τα αποκτήσω πιο γρήγορα. Αυτά. Δεν είμαι, ας πούμε, παιδί, να με πληρώνουνε.

**- στην επαγγελματική σου εξέλιξη, πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσει το
σχολείο;**

-μπορείτε να φέρετε ένα παράδειγμα;

-δηλαδή, το ότι τελειώνεις το σχολείο... αυτά που έμαθες, θα σε βοηθήσουν; δηλαδή, δεν έχει σημασία μόνο τα της ειδικότητας. Το ότι άκουσες στη γλώσσα ένα ποίημα, ας πούμε και το ανέλυσες.

-α, ναι ναι, φυσικά. Δηλαδή, εννοείτε, αν κρατάω κάτι έτσι, θετικό.

-βέβαια. Και αυτό έχει να κάνει γιατί... αυτό που μαθαίνεις στη γλώσσα, σ' ένα επάγγελμα, θα φαίνεται και πως μιλάς, πως...

-ναι ναι. Φυσικά. Όλα έχουν μείνει μέσα στο μυαλό και όποτε είναι η κατάλληλη ώρα, θα το θυμηθεί ο εγκέφαλος. Θα χρησιμεύσει σε κάτι, σίγουρα.

-ωραία. Σ' ευχαριστώ πολύ.

16^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

-λοιπόν, πώς σε λένε;

-μάρκο.

-μάρκο. Έχεις ξεκινήσει το τεχνικό λύκειο από την πρώτη;

-όχι, από τη δεύτερα.

-από τη δεύτερα. Έκανες στο τεχνικό την πρώτη;

-ναι.

-μάλιστα. Γιατί άλλαξες και ήρθες στο τεχνικό;

-ε, θα πήγαινα σε μια σχολή μαγειρικής αλλά δεν με πήρανε και είχα κάνει ήδη την αίτηση για να έρθω.

-μάλιστα.

-ε, ήτανε πολύ καλοί οι καθηγητές μας στο σχολείο κι έκατσα.

-μάλιστα. Δεν τα κατάφερνες στο γενικό λύκειο ή δεν σ' ενδιέφερε;

-ε, αφού... όχι, τα κατάφερα, αλλά αφού θα περάσω εκεί που θέλω και δεν χρειάζεται να δώσεις και πανελλήνιες, ήρθα εδώ.

-για το σχολείο γενικότερα –από το νηπιαγωγείο, δημοτικό, γυμνάσιο και λύκειο- πώς ένιωθες και νιώθεις; πήγαινες με χαρά; το βαριόσουν; το μισούσες;

-πώς να ένιωθα... όχι, δεν το μισούσα, δεν βαριόμουνα. Απλώς όταν γράφαμε διαγωνίσματα δεν μου άρεσε.

-δεν σου άρεσε.

-όχι.

-ήσουν καλός μαθητής, γενικώς, ή όχι;

-στο δημοτικό ήμουνα. Και στην πρώτη γυμνασίου. Στη δευτέρα και τρίτη...

-τι άλλαξε;

-στη δευτέρα, δεν τα καταλάβαινα. Δεν τα πήγαινα και τόσο καλά. Ήταν πιο δύσκολα δευτέρα και τρίτη. Ε, στο λύκειο ήταν πιο εύκολα τα πράγματα. Είναι πιο εύκολο το λύκειο από το γυμνάσιο.

-ναι ναι.

-ε και εδώ πέρα είναι ακόμα πιο εύκολα.

-η επιλογή της ειδικότητας, έγινε επειδή σου άρεσε ή επειδή μέσα σ' αυτά που έπρεπε να κάνεις, διάλεξες αυτό; και σε βοήθησε κάποια δομή; ας πούμε, ένα σεπ ή ένα κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού; ή τελείως άσχετο αφού ήθελες το άλλο, να γίνεις μάγειρας και δεν έγινες... ήρθες τυχαία εδώ.

-έπρεπε να πάρω μία ειδικότητα. Διάλεξα την πληροφορική γιατί, εντάξει, είναι... δεν είναι κοντά στο επάγγελμα που θα ακολουθήσω αλλά είναι ένα βήμα πιο κοντά από τα άλλα, που είναι ηλεκτρολόγος, υδραυλικός...

-μάλιστα.

-εντάξει και θα σου χρησιμεύσει. Και να μην πας να δουλέψεις, υπολογιστές θα χρησιμοποιήσεις και στο σπίτι σου. Αν χαλάσει κάτι, να ξέρεις να το φτιάξεις.

-τόρα που τελειώνεις αυτήν την ειδικότητα, είσαι ευχαριστημένος από την επιλογή της;

-ε, ήταν πολύ ωραία. Δεν ξέρω αν θα μου άρεσε κάτι άλλο. Πάντως, ήτανε και εύκολη και ωραία. Και έμαθα και περισσότερα πράγματα που δεν θα είχα φανταστεί.

-πανελλήνιες θα δώσεις;

-ναι.

-παρόλο που θες να πας στη σχολή μαγείρων;

-θα δώσω για την εμπειρία. Έτσι, να δω αν θα περάσω, τις δυνατότητές μου.

-η σχολή μαγείρων... γιατί δεν την επέλεξες; δεν υπήρχε; δεν σε πήρανε; τι έγινε;

-πήρανε πολύ λίγα παιδιά. Πήρανε 20 παιδιά απ' όλη την Ελλάδα και δεν πέρασα. Αλλά και πάλι, μπορεί να μην πήγαινα γιατί ήτανε μακριά. Ήτανε ανάβυσσο κι έπρεπε να ξυπνήσω από τις 5 το πρωί, για να πάω.

-μάλιστα. Όταν αποφάσισες να φύγεις από το γενικό λύκειο και να έρθεις στο τεχνικό, ό περίγυρός σου –η οικογένειά σου, οι φίλοι σου- πώς το αντιμετώπισαν;

-δεν αντέδρασαν.

-δεν αντέδρασαν.

-όχι. Και ο αδερφός μου είχε έρθει εδώ πέρα, οπότε εντάξει.

-μάλιστα.

-για το σχολείο το συγκεκριμένο, πώς νιώθεις; περνάει ευχάριστα η ώρα σου; έρχεσαι με διάθεση; αναπτύσσεις κοινωνικές σχέσεις;

-ναι. Δεν έχω πρόβλημα.

-δηλαδή εντάξει, δεν μ' ένοιαζε. Επειδή τα καταλαβαίνω τα μαθήματα, δεν είναι ότι θα έρθω, ότι 'τι θα κάνω σήμερα που δεν τα ξέρω;' και να είμαι αδιάφορος. Από τη στιγμή που το καταλαβαίνω, δίνω προσοχή.

-μάλιστα. Αν σου ζητούσα να μου περιγράψεις το σχολείο, ως προς το κτιριακό και την υποδομή, πώς το βρίσκεις;

-καθαρό. Όταν είχα έρθει, δεν το είχα καταλάβει πως θα είναι έτσι το σχολείο. Ακούς επαλ και λες... τα πράγματα θα είναι πιο περίεργα. Δηλαδή, στο λύκειο που είχα πάει εγώ, ήταν βαμμένο όλο το σχολείο, ενώ εδώ πέρα είναι πιο καθαρό. Έχει γυμναστήρια, έξω –εδώ πέρα. Κλειστό δεν έχει, εντάξει. Οι τάξεις είναι κανονικές. Δεν είναι μεγάλες ούτε μικρές. Έχει τα εργαστήριά του που δεν υστερείται σε τίποτα. Δεν ξέρω για τις άλλες ειδικότητες... πάντως εμείς, εντάξει.

-η ποιότητα των μαθητών; πώς θα τους περιέγραφες;

-ναι. Η ποιότητα... στην ηλικία τους, εντάξει. Ίσως πιο μικρή.

- σε σχέση με το γενικό, έτσι;

-εντάξει, δεν νομίζω να έχει κάποια σχέση, απλώς εγώ αυτά π.χ. Που θα κάνανε κάποιες... κάποια πράγματα, εγώ δεν θα τα έκανα.

-μάλιστα.

-όσον αφορά τη συμπεριφορά.

-ναι. Η ποιότητα των δασκάλων;

-ε, πέρυσι ήταν φανταστική. Δηλαδή λέω 'κρίμα που δεν ήταν αυτοί οι καθηγητές στο γενικό, στα απιδιά τα οποία θα δώσουν πανελλήνιες'. Φέτος

και έχουμε κάποιους καλούς καθηγητές και κάποιους που δεν καταλαβαίνουμε και τίποτα.

-μάλιστα. Η ποιότητα αυτών που μαθαίνεις; των γνώσεων; των μαθημάτων; πώς θα την έκρινες;

-εντάξει, μαθαίνουμε στην ιστορία... καλύτερα να ξέρεις ιστορία. Όσον αφορά τα αγγλικά π.χ. Εντάξει, νομίζω πέρυσι -φέτος δεν κάνω- ήταν καλύτερα από άλλες χρονιές. Π.χ. Και στο γυμνάσιο και στο υπόλοιπο λύκειο δεν ήταν καλά –στην πρώτη που είχα πάει.

-σε ποιο λύκειο ήσουν;

-στο καματερό. Αν και η δασκάλα μας, έχει κάνει μεγάλη προσπάθεια. Έχει φτιάξει δικιά της τάξη. Έχει πάει και σ' ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα που μαζεύονται καθηγητές και μαθητές και συνεργάζονται και κάπως τα έχει αλλάξει τα αγγλικά. Δεν ξέρω αν είναι σε άλλα σχολεία έτσι. Πάντως ήτανε καλύτερα. Τώρα, όσον αφορά την πληροφορική, πέρυσι... εντάξει, ήτανε εύκολα τα πράγματα. Γνώσεις όσον αφορά στο να φτιάξουμε έναν υπολογιστή. Ήτανε, εντάξει, ενδιαφέρον στο να κατασκευάσουμε μία ιστοσελίδα. Εντάξει, ήτανε ωραία.

-μάλιστα. Το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών πώς, θα το έκρινες;

-άμα είναι καλοί;

-το κλίμα, δηλαδή οι σχέσεις... βγαίνουν θεματάκια; υπάρχουν ρατσισμού φαινόμενα; bullying;

-όχι. Ρατσισμού δεν νομίζω.

-bullying; βία δηλαδή.

-βία; ε, θα υπάρχει.

-το θα υπάρχει, ναι. Εσύ πως το έχεις... το έχεις ακούσει; το έχεις δει;

-bullying σε βαριά, όχι. Αλλά, ναι.

-εντάξει... σε βαριά. Αλλά σε καθημερινή;

-ναι.

-αισθάνθηκες ανασφάλεια όταν πρωτοήρθες; λόγω αυτών των...

-εντάξει. Είναι όπως αλλάζει ένας μαθητής και είναι καινούργιος –δεν ξέρει κανέναν- ε, ναι. Εγώ δεν είχα κανέναν όταν ήρθα, καθηγητή.... Ε, μαθητή

γνωστό. Εντάξει, έκανα γρήγορα παρέα. Από την πρώτη εβδομάδα, κάναμε παρέα.

-μάλιστα. Οι σχέσεις των μαθητών με τους καθηγητές; πώς θα τις έκρινες;

-ε, με τους καθηγητές της ειδικότητας, επειδή περνάμε και πολλές ώρες, είναι μια χαρά. Δηλαδή, κάνουμε και πλάκες μεταξύ μας. Δεν υπάρχει παρεξήγηση. Μια χαρά. Ε, με τους υπόλοιπους καθηγητές... με αυτούς που είχαμε πέρυσι -είμαστε στα μαθήματα γενικής παιδείας- είναι και αυτοί μια χαρά. Είμαστε πιο κοντά. Ε, εντάξει... με τους υπόλοιπους μια χαρά είμαστε.

-μάλιστα.

-και θα τους ζητήσουμε ο, τι θέλουμε... εντάξει.

-η λειτουργία του σχολείου; πώς θα την έκρινες; λειτουργεί σωστά; δηλαδή...

-η παιδεία γενικώς ή...

-η λειτουργία του σχολείου, του συγκεκριμένου. Η λειτουργία του σχολείου είναι αν μπαίνετε στις τάξεις σωστά την ώρα που πρέπει, αν...

-αν αργούμε ή όχι;

-αν ο καθένας έρχεται και κάνει ο, τι θέλει. Αν οι καθηγητές δεν έρχονται και έρχονται μετά από 20 λεπτά. Γενικώς. Αν καθαρίζονται οι τουαλέτες, αν... καταλαβαίνεις. Όλα αυτά είναι η λειτουργία του σχολείου.

-ε, είναι και μέρες που μπορεί να βιαζόμαστε να κάνουμε πράγματα και μέρες που μπορεί να καθόμαστε. Π.χ. Είναι ένας συγκεκριμένος καθηγητής που θα κάνουμε ένα τέταρτο μάθημα... το τελευταίο τέταρτο. Θα έρθει, θα κάνει τα δικά του π.χ. Να φτιάξουμε εμείς τα απουσιολόγια, να κάτσει να τα ελέγξει μισή ώρα με το ρολόι – 20 με 30 λεπτά τα κοιτάει πάντα. Ε και κάνουμε, 25 με ένα τέταρτο, μάθημα... εκεί.

-πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις από το σχολείο;

-πώς παίρνω;

-πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις;

-ε, είναι και γνώσεις που δεν τις χρειάζεσαι και είναι και γνώσεις...

-π.χ.;

-ε, π.χ. Στα μαθηματικά, θα μπορούσαν να είναι και πιο μεγάλοι σε αξιολόγηση τα παιδιά, τα οποία τα καταφέρνουν και ας... και κάποιοι που δεν τα καταφέρνουν. Ανάλογα με το τι θέλουν ν' ακολουθήσουν, μπορεί να μην τους χρησιμεύσουν. Ε και θα μπορούσαν να ήτανε σε μικρότερη κλίμακα.

-να είναι δηλαδή, προσαρμοσμένα τα μαθήματα για να είναι πιο εύπεπτα, στην ουσία.

-ναι.

-μάλιστα. Πόσο πιστεύεις, ότι αυτές οι γνώσεις που παίρνεις –όποιες παίρνεις- θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμά σου;

-όποιες παίρνω;

-ναι.

-το επάγγελμά μου, δεν νομίζω να έχει κάποια σχέση.

-δηλαδή, κοίτα να δεις τώρα. Η γενική παιδεία, δηλαδή το να ακούσεις ένα ποίημα και να μπορείς μετά να μιλήσεις, δεν θα σε βοηθήσει και αυτό;

-στο επάγγελμά μου ή στη ζωή μου;

-και στη ζωή σου πρώτα και στο επάγγελμά σου.

-α, στη ζωή μου θα με βοηθήσει γιατί θα ξέρω να μιλήσω. Θα έχω περισσότερες γνώσεις, θα...

-στο επάγγελμά σου, επειδή θα διαλέξεις...

-ναι, δεν νομίζω να έχει κάτι.

-... κάτι που είναι άσχετο από αυτό που...

-το σχολείο μπορεί να με βοηθήσει π.χ. Που θα μπορώ να είμαι καλός, να συνεργαστώ δηλαδή με κάποιον. Αλλά στο να με βοηθήσει να...

-εάν έκανε ειδικότητα μαγειρικής όμως, θα σε βοηθούσε;

-μάλιστα. Αλλά επειδή θα ακολουθήσω κάτι τελείως διαφορετικό, εντάξει, μπορεί να θέλω να φτιάξω ιστοσελίδα για μένα. Σ' αυτό, ναι. Αλλά στο θέμα κουζίνα, όχι.

-μάλιστα. Εάν υπήρχε μια πρακτική άσκηση; δηλαδή σε στέλνανε, ας πούμε, 2 μέρες την εβδομάδα σε μία εταιρεία να κάνεις πρακτική άσκηση. Θα σε βοηθούσε;

-ναι.

-αν υπήρχε ένα έτος εξειδίκευσης -έπαιρνες το πτυχίο σου κτλ.- και σου λέγανε εκεί να πας και να έχεις μαθητεία και να έχεις συγκεκριμένα εργαστήρια για να εξειδικευτείς σε κάτι, θα βοηθούσε; θα το παρακολουθούσες καταρχάς; έστω ότι έκανες...

-να κάνω αυτά τα 3 χρόνια δηλαδή, συν ένα.

-ναι.

-αν θα το παρακολουθ... Αν θα ήταν απαραίτητο, ναι.

-όχι. Αυτό θα ήτανε δυνητικό αλλά θα σου έδινε μία εξειδίκευση συγκεκριμένη.

-ναι.

-μάλιστα. Πόσο βοηθούν οι καθηγητές στο να κατακτήσεις τη γνώση, τη συγκεκριμένη;

-πληροφορική;

-ναι. Και οι άλλοι... γενικής. Τη συγκεκριμένη γνώση. Βοηθούνε πόσο; σε βοηθούνε, δηλαδή;

-αν σε... βοηθάνε, ναι. Δηλαδή θα ενδιαφερθούνε. Δεν υπάρχει πρόβλημα σ' αυτό.

-μάλιστα. Οι συμμαθητές σου; τι εννοώ... άμα γίνεται χαμός μέσα στην τάξη ή αν όλοι κοιμούνται ή αν...

-καλά, άμα κοιμούνται δεν υπάρχει πρόβλημα. Άμα δεν κοιμούνται υπάρχει το πρόβλημα.

-άμα δεν κοιμούνται.

-ε, ναι.

-μάλιστα. Τα εργαστήρια;

-εμείς έχουμε την ευκαιρία αν... είναι μια χαρά τα εργαστήριά μας.

-βοηθάνε στην απόκτηση της γνώσης;

-ναι, γιατί κάνουμε και πρακτική.

-μάλιστα. Εσύ ο ίδιος, για να γίνει πιο αποτελεσματική για σένα, η φοίτηση στο σχολείο, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις;

-εγώ;

-ναι. Σαν μαθητής. Να διαβάζεις περισσότερο; να συμμετέχεις περισσότερο; να κάνεις το ένα, να κάνεις το άλλο. Να συμμετέχεις σε δραστηριότητες.

-εντάξει, δεν νομίζω να χρειάζεται κάτι άλλο. Κάνω αρκετά.

-κάνεις. Οι καθηγητές τι πρέπει να κάνουν για να σε βοηθήσουν στην απόκτηση της γνώσης; π.χ. Θα σε βοηθούσε να βοηθούσε να αλλάξουν τον τρόπο διδασκαλίας των μαθημάτων; δηλαδή να γίνονται σε ομάδες, να γίνονται με εργασίες...

-αυτό δηλαδή είναι ανάλογο με το υπουργείο. Δεν νομίζω ότι μπορούν αν το κάνουν οι καθηγητές.

-έστω λοιπόν, ότι το υπουργείο τους δίνει τη δυνατότητα.

-από τη στιγμή που τους τη δίνει, πρέπει να το κάνουν κιόλας.

-εσένα θα σε βοηθούσε πιστεύεις, ένας άλλος τρόπος διδασκαλίας; από το να έρθω εγώ και να σου λέω μούρου μούρου μούρου μούρου. Αν σου έφτιαχνα ομάδες, αν σ' έβαζα να δουλέψεις πάνω σε εργασίες.

-ε, είναι ένα μάθημα το οποίο δίνω και πανελλήνιες και φέτος και υπάρχει στο διαδίκτυο μία ιστοσελίδα η οποία έχει όλο το βιβλίο που θα δώσουμε εμείς πανελλήνιες και σ' ερωτήσεις... από κάτω ευθεία οι απαντήσεις. Είναι ακριβώς όπως το βιβλίο μου, που το 'χει χωρίσει σε κομμάτια και το βλέπουμε και στον πίνακα. Ε, η εικόνα σου μένει. Και πέρυσι είχαμε δει κι ένα βίντεο και που είχαν πάρει συνέντευξη πάλι από καθηγητές κι έλεγαν ότι κερδίζουν οι καθηγητές την προσοχή των παιδιών μόνο και μόνο επειδή χειρίζονται... είναι μεσ' την τεχνολογία... επειδή έχουν εικόνα κι επειδή δεν είναι πάνω από ένα βιβλίο να τους πει, να τους διαβάσει. Εντάξει, γιατί θα πάρεις μεγαλύτερη προσοχή όταν το βλέπεις, απ' ότι όταν στο διαβάζει ο καθηγητής. Όποιος προσέξει, προσέξει και άμα το καταλάβει. Ενώ άμα είναι πάνω στον πίνακα, έτσι, μπορεί να δώσει μεγαλύτερη προσοχή.

-αν γινότανε με project και σ' έβαζε να κάνεις εργασίες;

-σε συνεργασία;

-ναι.

-ε, αυτό θα σε βοηθούσε και μετά, στη δουλειά σου. Δεν θα είχες πρόβλημα να συνεργαστείς με άλλους ανθρώπους. Ναι. Θα ήτανε...

-θα βοηθούσε.

-ναι. Δηλαδή και ο ένας να μην θέλει, θα τον σπρώξει ο άλλος, να του πει για να τελειώσουν. Δηλαδή θα πάρει ένα κομμάτι ο καθένας, ε... αφού

πρέπει να το τελειώσουν , θα τον πιέζουν για να τελειώσει. Κι έτσι, κάποια στιγμή, θα μπει στο κλιπάκι και θα την κάνει. Θα συνεργαστεί.

-μάλιστα. Αν σε ρωτούσε κάποιο ξαδερφάκι σου που θα τελείωνε το γυμνάσιο τώρα, να του πεις 2-3 αρνητικά και 2-3 θετικά.

-για το επαλ;

-ναι. Να σου 'λεγε «να έρθω εκεί; υπάρχει κανένα θετικό;»

-για το συγκεκριμένο σχολείο; ναι, να 'ρθει. Δηλαδή, ναι, είναι πολύ καλοί οι καθηγητές. Από τη μεριά της ειδικότητάς μου, δεν υπάρχει κάποιο πρόβλημα. Δηλαδή νομίζω ότι... και κάνει έτσι κι αλλιώς, πληροφορική η πρώτη -έτσι όπως κάνουν όλες- και θα δει κάποια πράγματα. Είναι πολύ ωραία η ειδικότητά μου και θα τον βοηθήσει. Και να μην ακολουθήσει αυτό το επάγγελμα, στη ζωή του, όλοι... ο καθένας από τον μικρότερο μέχρι τον μεγαλύτερο, κάποια στιγμή θα χρησιμοποιήσει έναν υπολογιστή.

-μάλιστα.

-να ξέρει κάποια πράγματα. Είναι το μέλλον, ο υπολογιστής.

-αρνητικά;

-αρνητικά. Δεν νομίζω να 'χω βρει κάτι. Εντάξει, είναι μακριά. Αυτό μόνο.

-μάλιστα. Εάν σου λέγανε, αν θέλεις ν' αλλάξεις κάτι, τι θα άλλαζες στο επαλ;

-ν' αλλάζω... όχι, δεν θα άλλαζα κάτι. Δεν νομίζω να χρειάζεται κάτι.

-μάλιστα.

-απλά, αυτό που σας είπα προηγουμένως για τα μαθήματα... να είναι πιο εξειδικευμένα σ' αυτούς που μπορούν και σ' αυτούς που δεν μπορούν. Να μην καθυστερούν και τους υπόλοιπους. Ανάλογα με το επάγγελμα που θα ακολουθήσουν, να κάνουν και τα ανάλογα μαθήματα.

-εκτός από περιπτώσεις bullying, βίας κτλ... συμπεριφοράς... Χρήση ουσιών γίνεται;

-τσιγάρο.

-τσιγάρο. Άλλο;

-έχω ακούσει και για άλλα διάφορα αλλά δεν νομίζω... φέτος δεν έχω ακούσει κάτι, ούτε πέρυσι. Για παλαιότερες χρονιές έχω ακούσει.

-φιλία, αλληλεγγύη αναπτύσσεται μέσα στο επαλ; σύμπνοια μεταξύ των μαθητών;

-ε, όταν βρεις έναν με κοινά ενδιαφέροντα, ναι.

-πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον;

-ε, θέλω να σπουδάσω 4 χρόνια, να τελειώσω το στρατιωτικό, να δουλέψω κάπου καλά και μετά ή... άμα τα καταφέρω, να φύγω στο εξωτερικό. Και να γυρίσω γενικώς... να μην κάτσω σ' ένα σημείο.

-μάλιστα. Το σχολείο, σ' αυτόν τον σχεδιασμό σου, πιστεύεις θα σε βοηθήσει;

-όχι. Και τις ξένες γλώσσες που θα χρειαστώ... και πάλι δεν έχει καμία σχέση το σχολείο. Τα αγγλικά που σου μαθαίνουνε... δηλαδή και... δεν σου δίνουν το πτυχίο ότι ξέρεις αγγλικά. Πρέπει να πας να το βγάλεις κάπου ιδιωτικά. Οπότε, δεν με βοηθάει, νομίζω, κάπου.

-ς' ευχαριστώ.

-αυτό ήταν;

-αυτό ήταν.

17^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

-λοιπόν, πώς σε λένε;

-ελένη.

-ελένη. Πες μου, ξεκίνησες το τεχνικό λύκειο από την πρώτη ή ήρθες στη δευτέρα;

-όχι, όχι. Από την πρώτη, κανονικά.

-πες μου κάτι. Για το σχολείο γενικότερα -από το νηπιαγωγείο, το δημοτικό, το γυμνάσιο και μετά, το λύκειο- πώς νιώθεις; δηλαδή, το βαριόσουν; το μισούσες;

-ε, σίγουρα ήταν κάτι καθημερινό το οποίο άλλοτε βαριόμουνα, άλλοτε ήθελα να πάω. Ε, εντάξει, στο γυμνάσιο δεν διάβαζα και τόσο πολύ αλλά μέσα από κάποιες δραστηριότητες που γινόντουσαν, όπως και στο λύκειο τώρα, εντάξει ήθελα να έρθω. Τώρα δεν θέλω να τελειώσει αλλά όχι... έχω καλές αναμνήσεις. Δεν ε...

-ήσουν καλή μαθήτριά;

-καλή, όχι. Του 14 με 15.

-γιατί επέλεξες το τεχνικό λύκειο; τι ειδικότητα κάνεις;

-βοηθός βρεφονηπιοκόμου.

-γιατί επέλεξες το τεχνικό λύκειο; επειδή σου άρεσε η ειδικότητα; επειδή ήταν πιο εύκολο; πώς έκανες την επιλογή; σε βοήθησε κάποια δομή, δηλαδή ένα σεπ ή ένα κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού;
-όχι, είχα ψάξει. Σίγουρα ήταν κάτι πιο εύκολο με βάση τις πανελλαδικές και παίρνω κι ένα πτυχίο από εδώ αλλά μπορώ να περάσω και στη σχολή που θέλω. Του γενικού τα μαθήματα, βέβαια, είναι πολύ δύσκολα για μένα και εντάξει... το επέλεξα ως μια καλύτερη επιλογή.

-την ήθελες αυτήν την ειδικότητα από παλαιότερα...

-όχι, έκατσα έψαξα...

-... ή την επέλεξες 'από αυτές που έχει, τι μου κάνουν;';

-όχι. Πριν έρθω, έψαξα, μου άρεσε και γράφτηκα.

-τώρα που τελειώνεις, είσαι ευχαριστημένη από την επιλογή σου;

-ναι, αρκετά.

-μάλιστα. Όταν αποφάσισες να πας στο τεχνικό λύκειο, ο περίγυρός σου πως σε αντιμετώπισε –η οικογένεια, οι φίλοι κτλ.;

-ε, δέχτηκαν την επιλογή μου. Δεν μου έφεραν αντίρρηση.

-ναι. Για το σχολείο, το συγκεκριμένο, πώς νιώθεις; περνάει ευχάριστα η ώρα;

-το σχολείο το συγκεκριμένο...

-έρχεσαι με διάθεση; υπάρχουν κοινωνικές σχέσεις;

-ε, αρκετές. Το έχω αγαπήσει, βασικά, το σχολείο το συγκεκριμένο.

-κοινωνικές σχέσεις, αναπτύσσονται;

-ναι, καθημερινά. Μέσα από δραστηριότητες...

-και έξω από το σχολείο;

-ναι.

-μάλιστα. Αν σου ζητούσα να μου το περιγράψεις το σχολείο σου -ως προς τις υποδομές ας πούμε- τι θα μου έλεγες; εγκαταστάσεις, υποδομές κτλ.

-ε, είναι αρκετά σύγχρονο με μεγάλο εξοπλισμό στα εργαστήρια. Μεγάλο σχολείο. Ωραία δομημένο και εμφανισιακά και μέσα. Αυτό.

-μάλιστα. Για την ποιότητα των μαθητών; πώς θα την περιέγραφες; -

- εντάξει, υπάρχουν καλά παιδιά, υπάρχουν και παιδιά χειρίστα. Εντάξει, είναι αναλόγως το πώς θα φερθείς, πιστεύω. Αλλά είναι και στον χαρακτήρα του άλλου.

-για την ποιότητα των δασκάλων;

-όλοι είναι αρκετά καλοί, εντάξει. Δεν έχω παράπονο από κανέναν. Εντάξει, υπάρχουν στιγμές που ανεβαίνει λίγο η ένταση αλλά εντάξει.

-για την ποιότητα αυτών που μαθαίνεις;

-αυτών που μαθαίνω... εντάξει, άλλα μου είναι χρήσιμα, άλλα τα μαθαίνω αναγκαστικά στα πλαίσια του σχολείου. Σίγουρα, της ειδικότητας μου είναι χρήσιμα γιατί παίρνω και το πτυχίο πάνω σ' αυτό. Αυτό.

-το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών, πώς θα το έκρινες;

-στην τάξη μου;

-και γενικότερα, σε όλο το σχολείο, όπως το βλέπεις στα διαλείμματα.

-εντάξει, είναι στα πλαίσια του σχολείου, πιστεύω. Δεν είναι παραπάνω.

-κάτι ενδιάμεσο δηλαδή, ούτε...

-όχι, όχι

-...τρέλα ούτε το πολύ μπάχαλο.

-όχι.

-μάλιστα. Οι σχέσεις μεταξύ μαθητών και καθηγητών;

-είναι αναλόγως τον χαρακτήρα του καθηγητή. Άλλοι έχουνε καλή σχέση με τους μαθητές, άλλοι έχουν, καθαρά, τη σχέση του μαθήματος μόνο. Αυτό.

-τη λειτουργία του σχολείου πώς θα την περιέγραφε (καλή, κακή, μέτρια); όταν λέμε λειτουργία... τις ώρες που μπαίνετε μέσα, τις ώρες που... την πειθαρχία, την κατανόηση, την... όλο... από το αν είναι καθαρές οι τουαλέτες, ας πούμε... τα λειτουργικά. Όλα αυτά είναι η λειτουργία, ξέρεις.

-ναι.

-το αν μπαίνεις μέσα στις τάξεις και κρυώνεις ή το καλοκαίρι... είναι μια λειτουργία.

-όχι, εντάξει, ανάβει το καλοριφέρ. Οι τουαλέτες... προσωπικά δεν τις επισκέπτομαι για λόγους υγιεινής. Ε, τώρα...

-μία γενικότερη περιγραφή.

-ναι.

-μπαίνετε στις τάξεις την ώρα που πρέπει; βγαίνετε την ώρα που πρέπει;

-το πρωί είναι λίγο πιο ζόρικα τα πράγματα. Άλλοι... αργούν τα λεωφορεία, άλλοι αργούν αν ξεκινήσουν από το σπίτι. Εντάξει, μπαίνουμε 10 λεπτά αργότερα. Αλλά γενικότερα, εντάξει, τηρούμε τους κανόνες.

-πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις από το σχολείο; και για γενικότερες και για το επάγγελμά σου.

-για το επάγγελμά μου αρκετές. Γενικότερες, πιστεύω, είναι στην κρίση του καθενός. Άμα θέλει διαβάζει, άμα δεν θέλει δεν διαβάζει. Προσωπικά, εντάξει, διαβάζω γιατί θέλω να βγάλω κι ένα καλό απολυτήριο.

-μάλιστα. Αυτές οι γνώσεις, πόσο πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμά σου;

-οι γνώσεις της ειδικότητας ή γενικότερα;

-οι γενικότερες γνώσεις και ειδικότερα, της ειδικότητας οι γνώσεις.

-γενικότερα, εντάξει... είναι κάποιες από τις γνώσεις οι οποίες μπορεί να μου χρειαστούν. Δεν είναι σίγουρο αλλά εντάξει, ίσως μου χρειαστούν κάπου. Της ειδικότητας σίγουρα θα μου χρειαστούν αν εξασκήσω το επάγγελμα.

-πόσο βοηθούν στην κατάκτηση αυτής της γνώσης, οι καθηγητές καταρχάς;

-ε, αρκετά. Αν δυσκολευτώ κάπου, βοηθάνε.

-οι συμμαθητές σου; τι εννοώ... αν γίνεται ένας χαμός μέσα σε μία τάξη, δεν βοηθάει. Άμα κοιμούνται και δεν υπάρχει ενδιαφέρον, δεν βοηθάει.

-ε, υπάρχουν παιδιά μέσα στο τμήμα που δεν ενδιαφέρονται να παρακολουθήσουνε. Κάνουν φασαρία. Εντάξει, τους έχουν γίνει επιπλήξεις. Παρόλα αυτά, το συνεχίζουνε. Είναι και το τι έχει έρθει ο καθένας να κάνει στο σχολείο. Άλλοι έρχονται για βόλτα, άλλοι έρχονται για να κοιμηθούν, όπως είπατε. Μερικές φορές βοηθάνε, μερικές φορές, όχι. Αυτό.

-τα εργαστήρια; βοηθάνε;

-ε, αρκετά. Με την πρακτική άσκηση, αρκετά.

-εάν υπήρχε μια πρακτική άσκηση εκτός σχολείου, δηλαδή σε στέλναμε 2 φορές την εβδομάδα σ' ένα σταθμό βρεφονηπιακό να δουλέψεις και να κάνεις πρακτική άσκηση, πιστεύεις ότι θα σε βοηθούσε;

-ναι, αρκετά. Θα ήταν σίγουρα κάτι παραπάνω, εκτός από τα εργαστήρια που κάνουμε πρακτική.

-αν τελειώνοντας και παίρνοντας το χαρτί και το πτυχίο, υπήρχε κι ένα έτος εξειδίκευσης, που εκεί έκανες μόνο πρακτική άσκηση και συγκεκριμένα εργαστήρια σ' έναν τομέα... στο θεατρικό παιχνίδι, λέμε... εσύ θα το παρακολουθούσες;

-ναι, σίγουρα γιατί είναι κάτι πάνω στην ειδικότητά μου.

-ο συναγωνισμός μέσα στην τάξη, ωφελεί;

-καθόλου.

-γιατί;

-γιατί εντάξει, ο καθένας δουλεύει για τον εαυτό του, βγάζει το δικό του βαθμό... δεν έχει νόημα να συναγωνιζόμαστε ο ένας τον άλλο. Μπορεί να πάρει γνώση ο ένας από τον άλλο. Δεν ε... είναι ανούσιο.

-τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις εσύ σαν άτομο για να γίνει πιο αποτελεσματική η φοίτησή σου στο σχολείο;

-πιο αποτελεσματική σε σχέση με τα μαθήματα, εννοείτε;

-με τη γνώση που παίρνεις... που θα πάρεις.

-εντάξει, να διαβάζω λίγο παραπάνω. Αλλά και το στάδιο στο οποίο βρίσκομαι, διαβάζω αρκετά. Κάνω το καλύτερο για μένα, αλλά αν ήθελα να κάνω κάτι παραπάνω, ίσως λίγο περισσότερο διάβασμα.

-πανελλήνιες θα δώσεις;

-ναι.

-κάνεις φροντιστήριο;

-ναι.

-χωρίς φροντιστήριο δεν θα μπορούσες να μπεις; από τις γνώσεις του σχολείου.

-ε, νομίζω πως όχι γιατί στο φροντιστήριο μου εξηγούνε κάποια παραπάνω πράγματα και περισσότερη ώρα απ' ότι μου τα εξηγούνε εδώ πέρα. Όχι ότι εδώ πέρα τους έχω ζητήσει τη βοήθειά τους και δεν μου την έχουν δώσει αλλά εντάξει... κάνουμε κάποια παραπάνω πράγματα, κάποια παραπάνω διαγωνίσματα.

-για το σχολείο και για τη γνώση αυτή, οι καθηγητές τι πρέπει να κάνουν για να γίνει πιο εύχρηστη; δηλαδή, ο τρόπος διδασκαλίας π.χ. Αν γινόταν σε ομάδες ή συνεργατικά ή με project, θα ήτανε πιο...

-αποτελεσματική;

-ναι. Ενδιαφέρουσα, αποτελεσματική γιατί θα συμμετείχες κι εσύ.

-με ομάδες, σίγουρα όχι γιατί νομίζω πως δεν υπάρχει... δεν συγκεντρώνονται τα παιδιά. Λίγη πιο μεγάλη πειθαρχία μέσα στην τάξη για να το παρακολουθούνε όλοι το μάθημα και να μην γίνεται φασαρία γιατί έτσι χάνεται και η σκέψη. Ε. Με τα project, σίγουρα γιατί ερευνάμε παραπάνω την ειδικότητα και ίσως μάθουμε και κάποια παραπάνω πράγματα.

-το κράτος, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει για το σχολείο; αν σε ρωτάγανε.

-το κράτος, ναι... αυτό είναι μεγάλο θέμα.

-βρες με 2-3 λόγια, πως μπορείς να το περιγράψεις.

-δεν μπορώ να βρω κάτι συγκεκριμένο, η αλήθεια είναι, αλλά, ίσως... σίγουρα φέτος με τους καθηγητές, θα μπορούσε... ίσως να μην είχε καταργήσει και τις ειδικότητες -λέω για εμένα, για φέτος που τελειώνω- γιατί θα ήταν καλύτερα τα πράγματα. Τώρα, γενικότερα, σίγουρα θα μπορούσε να κάνει κάτι καλύτερο, το οποίο δεν το έχει κάνει, σε σχέση γενικότερα με το σχολείο, με τον εξοπλισμό και τα υπόλοιπα. Όχι ότι μας λείπει κάτι, αλλά κάτι παραπάνω. Αλλά εντάξει, κι αυτά που έχουμε καλά είναι.

-φαινόμενα ρατσισμού, βίας, bullying (μικρού επιπέδου ή μεγάλου) έχεις ακούσει, έχεις δει, έχεις βιώσει;

-στο χώρο του σχολείου;

-ναι.

-ε, ναι. Όχι βιώσει εγώ... έχω δει με τα μάτια μου.

-όταν ήρθες στα επαγγελματικά λύκεια, είχες μία ανασφάλεια για αυτά τα πράγματα; αν θα ήταν πιο έντονα, αν θα σε επηρέαζαν.

-ε, σίγουρα γιατί δεν ήξερα και τον χώρο. Δεν είχα ξαναζήσει... δεν είχα ξαναέρθει. Ούτε τα παιδιά ήξερα ούτε το πώς φέρονται ούτε γενικότερα, το κλίμα.

-μάλιστα. Εάν σε ρώταγε κάποιο ξαδερφάκι σου, αδελφάκι σου, που τελειώνει τη γ' γυμνασίου, να του πεις –αν θα ερχόταν στα επαλ- δυο τρία θετικά και δυο τρία αρνητικά, τι θα του έλεγες;

-ε, σίγουρα θα του έλεγα να δει αν έχει την ειδικότητα, η οποία του αρέσει, αλλιώς να μην έρθει γιατί δεν έχει καμία ουσία. Θετικό είναι ότι τελειώνεις κάτι και παίρνεις ένα πτυχίο και όπως είπα και για μένα, μπορεί να περάσω και κάπου με τις πανελλήνιες. Ε...

-αρνητικά;

-αρνητικά... εντάξει, ίσως δεν είναι το ίδιο επίπεδο διδασκαλίας, όπως με το γενικό λύκειο.

-δηλαδή;

-ε, ίσως στο γενικό λύκειο είναι λίγο πιο αυστηροί γιατί είναι και παραπάνω τα μαθήματα, είναι μεγαλύτερη η δυσκολία.

-μάλιστα. Αν σε έκαναν υπουργό παιδείας τι θα άλλαζες (2-3 πράγματα);

- υπουργό παιδείας, ναι.

-ή αν σου λέγανε ‘πες μας τι θέλεις να αλλάξεις και να αλλάξει’.

-τι θέλω να αλλάξει... είναι ερώτηση παγίδα βασικά, αλλά δεν θα ήθελα κάτι να αλλάξει στο συγκεκριμένο σχολείο.

-έχεις φανταστεί ένα ιδανικό σχολείο -τεχνικό σχολείο ιδανικό- ποτέ; ή το βρίσκεις έτσι όπως είναι, ιδανικό; να το πάμε αλλιώς.

-όχι, δεν έχω φανταστεί κάτι. Η φαντασία μου φτάνει μέχρι τα πλαίσια του δικού μου σχολείου. Εντάξει, ίσως περισσότερες ώρες εργαστηρίων; ίσως αυτό που είπατε, πρακτική άσκηση εκτός σχολείου. Αυτό. Δεν έχω φανταστεί κάτι παραπάνω.

-αν ξαναεπέλεγες, τώρα που τελειώνεις (γύριζες το χρόνο πίσω και ξαναεπέλεγες), θα επέλεγες πάλι τεχνικό σχολείο;

-ναι, σίγουρα.

-εκτός από περιστατικά βίας και συμπεριφορών τέτοιων, χρήση ουσιών υπάρχει;

-ε, να το δω με τα μάτια μου, όχι αλλά εντάξει... φαίνεται εμφανισιακά ο άνθρωπος.

-υπάρχει;

-ναι.

-σε μεγάλο βαθμό;

-όχι, αλλά υπάρχει.

-σύμπνοια, αλληλοκατανόηση μεταξύ των μαθητών; σε στηρίζει ο άλλος; φιλίες αναπτύσσονται;

- φιλίες αναπτύσσονται. Τώρα, οι σχέσεις μεταξύ...

-αλληλεγγύη;

-ναι, θα το έλεγα, αλλά εντάξει, δεν έχουμε την ίδια σχέση όλοι με όλους τους συμμαθητές μέσα στην τάξη. Εντάξει, άλλοι είναι πιο κοντά, άλλοι είναι στον χώρο του σχολείου μόνο. Άλλοι βρίσκονται και εκτός σχολείου, άλλοι μπορεί να είναι και κολλητοί μεταξύ τους.

-πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον;

-έτσι πως έχουν γίνει τα πράγματα τώρα πλέον...

-ξέχασε την κρίση.

-α, ξεχνώντας την κρίση.

-ναι. Για όλους είναι αυτό, δεν...

-ε, σκέφτομαι να τελειώσω... να περάσω κάπου εύχομαι και να βρω μια δουλειά. Τώρα, είτε με το πτυχίο που θα έχω πάρει από εδώ είτε γενικότερα... δεν θα με χαλάσει, δουλειά να' ναι. Αυτό... και όταν τελειώσω...

-δεν θα ήθελες να είναι πάνω σ' αυτό που...

-σίγουρα, αλλά εντάξει, άμα τύχει και δεν βρω, δεν θα πω όχι σε κάτι άλλο. Και όταν τελειώσω με το καλό τη σχολή, να βρω δουλειά πάνω σ' αυτό που θα τελειώσω.

-πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσει το σχολείο στην επαγγελματική σου εξέλιξη; οι γνώσεις που πήρες από αυτό, η εμπειρία που πήρες από αυτό.

Άσχετα του τι θα κάνεις παραπέρα.

-εντάξει, είναι κάποιες γνώσεις που σίγουρα θα μου χρειαστούν κάπου. Τώρα, αν είναι στον επαγγελματικό τομέα... ναι, ίσως με βοηθήσουν. Εντάξει, δεν ξέρω ακόμα τι πρόκειται να γίνει αλλά ίσως με βοηθήσουνε, ναι.

-μάλιστα. Σ' ευχαριστώ.

-εγώ ευχαριστώ.

18^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

-πώς σε λένε;

-άννα.

-άννα. Για πες μου, ξεκίνησες το τεχνικό από την πρώτη ή...

-από την πρώτη.

-... έκανες γενικό; από την πρώτη. Ωραία. Πώς νιώθεις; πώς ένιωθες μάλλον, για τα σχολεία γενικότερα –νηπιαγωγείο, δημοτικό, γυμνάσιο, λύκειο.

-εντάξει, στο δημοτικό ήμασταν και μικρά πιστεύω, οπότε δεν μπορούσαμε να πούμε τι είναι το σχολείο. Εντάξει, στο γυμνάσιο υπήρχε μια βαρεμάρα γενικότερα, αλλά από τότε που άρχισα το λύκειο κατάλαβα ότι το σχολείο χρησιμεύει και πρέπει αναγκαστικά να το τελειώσεις για να κάνεις κάτι στη ζωή σου... και ειδικά έτσι όπως έχουν γίνει τώρα τα πράγματα, οπότε αναγκαστικά, μ' αρέσει δεν μ' αρέσει, πρέπει να το κάνω.

-γιατί επέλεξες την τεχνική εκπαίδευση σαν τύπο λυκείου που θα τελειώνεις;

-ε, γιατί ήταν και πιο εύκολο. Επίσης, στο γυμνάσιο που ήμουνα, μας είχαν φέρει εδώ πέρα, σ' αυτό το σχολείο για να δούμε τα εργαστήρια και μόλις είδα τη βρεφοκομία μου άρεσε πάρα πολύ και είπα 'εδώ θα έρθω'. Ε, γι' αυτό.

-σε βοήθησε, ε... η επιλογή της ειδικότητας έγινε... την ήθελες από πριν; έγινε ψάχνοντας τι ειδικότητες έχει και τι σου ταιριάζει;

-με το που ήρθα εδώ πέρα και είδα το εργαστήριο και αυτά, έμαθα και πως γίνονται τα μαθήματα, μου άρεσε πάρα πολύ. Γενικότερα μου άρεσουν τα παιδιά, οπότε το αποφάσισα να κάνω αυτό.

-σε βοήθησε κάποια δομή επιλογής; δηλαδή, κάποιο σεπ στο γυμνάσιο ή κάποιο κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού.

-στο γυμνάσιο κάναμε λίγο σεπ και γι' αυτό τον λόγο μας είχαν φέρει εδώ και απλά αποφάσισα ότι εδώ πέρα μου αρέσει. Είναι και το πιο εύκολο... από το γενικό είναι πολύ πιο εύκολο το επαλ κι εγώ δεν μπορούσα το γενικό. Δηλαδή, πίστευα ότι δεν θα είχα περάσει σε καμία τάξη και αποφάσισα να έρθω εδώ.

-δεν ήσουν καλή μαθήτριά;

-όχι.

-γιατί; μπορείς να το προσδιορίσεις αυτό;

-ναι. Γιατί βαριόμουν να διαβάσω. Αυτό. Όχι ότι δεν μπορούσα, βαριόμουνα. Δηλαδή φέτος... βασικά από πέρυσι μπορώ να... όχι μπορώ... βαριέμαι, απλά διαβάζω αναγκαστικά, ειδικά φέτος που δίνουμε πανελλήνιες. Το 'χω πάρει απόφαση και διαβάζω.

-πώς ξεκίνησε και δεν μπορούσες, βαριόσουν να διαβάσεις;

-δεν ξέρω. Να πω 'φταίει η παρέα'; δεν ξέρω. Δεν ήμουν σε ηλικία που μπορούσα να πω ότι θα κάνω κάτι και να το κάνω. Δεν ήμουν τόσο ώριμη. Ούτε τώρα είμαι, αλλά...

-τόρα που τελειώνεις, είσαι ευχαριστημένη από την επιλογή της ειδικότητας;

-ναι, πολύ κι ελπίζω να τη συνεχίσω την ειδικότητα.

-θα δώσεις πανελλήνιες;

-ναι.

-κάνεις φροντιστήριο;

-ναι.

-πιστεύεις ότι χωρίς φροντιστήριο, δεν θα έκανες τίποτα;

-πιστεύω ότι σε κάποια μαθήματα δεν θα έκανα τίποτα, ας πούμε, μαθηματικά. Ήμουν... είχα πάρα πολλά κενά από το γυμνάσιο και α'

λυκείου άρχισα να κάνω και τα κάλυψα τα κενά... ε και συνεχίζω ακόμα και τώρα γιατί πιστεύω ότι πάλι χωρίς φροντιστήριο, δεν θα είμαι καλά. Στα υπόλοιπα που κάνω, ήταν πιο πολύ επιλογή των γονιών μου, αλλά εντάξει, είναι βοήθεια.

-τι γινόταν άσχημα στο γυμνάσιο και... αν ήθελες να μου πεις με δύο λόγια.

-δεν ξέρω. Δεν είχα όρεξη να κάτσω να διαβάσω. Μέσα στην τάξη δεν επικρατούσε και ησυχία για να συγκεντρωθώ μέσα στο μάθημα, οπότε... έτσι ήμουν και στο σχολείο κι έξω από το σχολείο.

-μάλιστα. Όταν αποφάσισες να έρθεις στο τεχνικό λύκειο, ο περίγυρός σου, η οικογένειά σου, οι φίλοι σου, πώς το αντιμετώπισαν αυτό;

-ε, η οικογένεια μου... πιο πολύ η μητέρα μου βασικά, δεν ήθελε να έρθω εδώ γιατί μου έλεγε να μην πάω στην εύκολη λύση επειδή το επαλ είναι εύκολο αλλά εντάξει, δέχτηκε τη επιλογή μου.

-οι φίλοι σου;

-τόρα, οι φίλοι μου... οι φίλοι μου εδώ είναι.

-ε, για το συγκεκριμένο σχολείο τώρα, πώς νιώθεις; περνάει ευχάριστα η ώρα σου; έρχεσαι με διάθεση; αναπτύσσονται κοινωνικές σχέσεις;

- ναι, αναπτύσσονται κοινωνικές σχέσεις. Εντάξει και πολλές συγκρούσεις, ειδικά μέσα στην τάξη, αλλά εντάξει...

-συγκρούσεις, γιατί;

-γιατί κάποια παιδιά δεν δέχονται το διαφορετικό. Επίσης, δεν σέβονται κάποια άτομα που θέλουν να προσέξουν γιατί φέτος δίνουν πανελλήνιες και κάνουν φασαρία μέσα στην τάξη... και δεν το σέβονται αυτό το πράγμα κι ερχόμαστε πολύ συχνά σε συγκρούσεις. Ειδικά τη φετινή χρονιά, έχουμε έρθει πάρα πολλές φορές.

-φαινόμενα βίας, ρατσισμού έχεις...

-εδώ στο σχολείο, βίας... ναι, πολλές φορές έχω δει. Τώρα όχι και τόσο βέβαια. Στην α' λυκείου είχαν γίνει πολλά περιστατικά. Ρατσισμού... όχι, δεν έχω δει στο σχολείο γενικότερα.

-όταν ήρθες, αισθανόσουν ανασφάλεια -που ήρθες στην τεχνική εκπαίδευση- γι' αυτά που είχες ακούσει πιθανόν;

-όχι. Δεν είχα ακούσει κάτι, ποτέ. Το μόνο που είχα ακούσει ήταν ότι, εντάξει, δεν γίνεται και τόσο μάθημα όσο γίνεται στο γενικό. Γι' αυτό είναι και πιο εύκολο. Αλλά όχι, ανασφάλεια δεν αισθάνθηκα, καθόλου.

-αν πάμε να μου περιγράψεις το σχολείο... Ως προς τα κτίρια, ποια είναι η γνώμη σου; υποδομές κτλ.

-εμ, ειδικά το δικό μας σχολείο, σε θέμα των εργαστηρίων τουλάχιστον, ξέρω ότι είναι πάρα πολύ καλό γιατί έρχονται και από άλλα σχολεία εδώ πέρα και κάνουν εργαστήρια κ.α.. Είναι εξοπλισμένο μια χαρά. Ε και τα υπόλοιπα πιστεύω.

-άρα λοιπόν, υποδομή κτλ. Είναι καλά, ε;

-ναι.

-η ποιότητα των μαθητών;

-είναι... άλλα παιδιά είναι καλά, άλλα παιδιά είναι κάπως... που δεν πρέπει να είναι έτσι βασικά, στο σχολείο τουλάχιστον. Είναι επιθετικά, είναι... δεν μπορώ να το εξηγήσω. Δηλαδή...

-αν ήθελες να μου πεις ποσόστωση, τα περισσότερα είναι έτσι; τα λιγότερα;

-στο σχολείο μας ναι, τα περισσότερα είναι έτσι. Βασικά, γενικότερα σ' αυτό το σχολείο τα περισσότερα παιδιά είναι... έρχονται πιο πολύ για βόλτα ή για να πάρουν απλά το απολυτήριο. Δεν έχουν σκοπό να δώσουν πανελλήνιες ούτε τίποτα γιατί είναι απλά η εύκολη λύση. Απλά, πρέπει αυτά τα παιδιά να μάθουν να σέβονται και τους υπόλοιπους, που θέλουνε.

-η ποιότητα των δασκάλων;

-κάποιοι καθηγητές δεν είναι και τόσο καλοί. Δηλαδή, άλλοι έχουν άλλη σχέση με τους μαθητές. Έχουμε απλά την τυπική και άμα πας να τους ρωτήσεις κάτι να σου πουν περισσότερο, θα σου πουν όχι γιατί τέλος... έχει τελειώσει η ώρα του μαθήματος. Κάποιοι άλλοι σε βοηθάνε πάρα πολύ... πάρα πολύ. Είναι αναλόγως τους καθηγητές. Αναλόγως τα χαρακτήρα του καθενός.

-την ποιότητα αυτών που μαθαίνεις, πώς θα την έκρινες;

-ε, πολύ καλή, γιατί από πέρυσι που έχουμε κάνει την ειδικότητα, πάρα πολλά πράγματα που έχουμε μάθει, μου έχουν φανεί χρήσιμα. Και για την ειδικότητα μου είναι πολύ χρήσιμα αυτά που μαθαίνω, επίσης φέτος... και πέρυσι που μάθαινα αναγκαστικά για τη νοσηλευτική και μου είχαν φανεί πάρα πολύ χρήσιμα.

-το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών, πώς θα το έκρινες; αν και μου είπες πριν, αλλά πώς θα το έκρινες;

-σε κάποια άτομα είναι μια χαρά, σε κάποια άλλα άτομα υπάρχουν πάρα πολλές συγκρούσεις. Απλά πολλά παιδιά δεν δέχονται το διαφορετικό. Αυτό.

-το διαφορετικό πώς το προσδιορίζεις; προς το καλό ή προς το κακό;

-και στα δύο μπορεί να είναι.

-το κλίμα μεταξύ των μαθητών και των καθηγητών;

-με κάποιους είναι καλό. Με άλλους, τα παιδιά δεν έχουν καλές σχέσεις γιατί δεν τους ακούνε, κάνουν φασαρία μέσα στην τάξη. Αυτό.

-τη λειτουργία του σχολείου;

-μια χαρά. Απλά λίγο... να 'τανε λίγο πιο αυστηρή, για να μην ήτανε και τα παιδιά έτσι, γιατί πιστεύω ότι άμα οι καθηγητές, οι διευθυντές, οι όλοι τέλος

πάντων, ήτανε πιο αυστηροί, τα παιδιά δεν θα κάνανε όσα πράγματα κάνουν. Θα ήταν λίγο πιο μαζεμένα.

-μάλιστα. Πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις στο σχολείο;

-σε κάποια μαθήματα παίρνω πολλές γνώσεις που θα τις χρειαστώ κιόλας σε κάποια χρόνια. Σε κάποια άλλα, εντάξει, δεν είναι τόσο... δεν θα τις χρειαστώ τις γνώσεις, ας πούμε, στην ιστορία και σ' αυτά, αλλά αναγκαστικά πρέπει να τα μάθω.

-οι γνώσεις αυτές, στο επάγγελμά σου, πόσο πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσουν;

-ε, πολύ. Γιατί, ας πούμε, άλλα παιδιά που είναι από γενικό και πάνε σ' αυτά τα τει, δεν ξέρουν τίποτα, ενώ εμείς τα έχουμε κάνει εδώ πέρα και ξέρουμε κάτι παραπάνω από αυτά τα παιδιά. Έχουμε κάνει και πράγματα στα εργαστήρια, έχουμε μάθει και πράγματα στη θεωρία, πολλά, δύο χρόνια.

-δηλαδή πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσουν και στις σπουδές, τις παραπέρα, αυτές οι γνώσεις;

-ναι.

-για αυτές τις γνώσεις, πόσο βοηθούν οι καθηγητές;

-κάποιοι καθηγητές βοηθάνε πολύ, δηλαδή, άμα έχεις κάποιο πρόβλημα, στο εξηγούν καλύτερα ή κάθονται πιο πολύ να στο εξηγήσουνε. Είναι αναλόγως, δηλαδή άμα μέσα στο μάθημα γίνεται ένας χαμός και στο εξηγεί ο καθηγητής και δεν καταλαβαίνεις τίποτα, πρέπει αναγκαστικά να στο εξηγήσει μετά. Οι περισσότεροι καθηγητές αυτό κάνουνε βέβαια, αλλά κάποιοι άλλοι όχι.

-οι συμμαθητές, πόσο βοηθούν στην απόκτηση της γνώσης;

-εμ, οι περισσότεροι καθόλου γιατί δεν με αφήνουν να μάθω γιατί όλη την ώρα μέσα στην τάξη δεν συνεργάζονται... γίνεται χαμός. Ε, κάποιοι άλλοι, εντάξει... δηλαδή άμα κάτι γίνει και δεν ακούσω εγώ μέσα την τάξη, δεν ακούσω κάτι που είπε ο καθηγητής, ναι θα μου το πει κάποιος άλλος, να μου

το εξηγήσει καλύτερα. Αλλά οι περισσότεροι μαθητές δεν... δεν κάθονται να ασχοληθούν καν.

-τα εργαστήρια, πώς σε βοηθούν;

-με βοηθούνε πολύ γιατί κάνουμε πρακτική άσκηση. Επίσης, κάνουμε κάτι το οποίο... αυτό το κάτι θα το κάνουμε και στη δουλειά μου αργότερα και μπορώ να προετοιμαστώ από τώρα για το τι θα κάνω. Αυτό.

-τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις εσύ για να γίνει πιο αποτελεσματική η φοίτησή σου στο σχολείο, σε σχέση με τη γνώση;

-να διαβάζω περισσότερο, να είμαι συγκεντρωμένη πάντα σ' αυτό που κάνω γιατί, εντάξει κι εγώ πολλές φορές δεν είμαι συγκεντρωμένη. Αυτά.

-οι καθηγητές, τι πρέπει να κάνουν για να γίνει πιο αποτελεσματική η κατάκτηση της γνώσης; να αλλάξουν τρόπους διδασκαλίας; να αλλάξουν τρόπους προσέγγισης των μαθημάτων; να γίνονται τα μαθήματα σε ομάδες, με project, με συμμετοχή δικιά σας;

-εμ, ναι. Θα μπορούσαν να αλλάξουν τρόπο διδασκαλίας. Να το κάνουν λίγο πιο ευχάριστο για να μπορούν να προσέξουν όλοι... να προσέξει όλη η τάξη. Αλλά, πιστεύω ότι και πάλι δεν θα φταίνε οι καθηγητές πιο πολύ, θα φταίνε πιο πολύ τα παιδιά γιατί όταν φωνάζουν μέσα στην τάξη όλα τα παιδιά, ο καθηγητής δεν μπορεί να κάνει μάθημα γιατί όλη την ώρα προσπαθεί να σταματήσει τους άλλους. Οπότε, όλο το μάθημα δεν γίνεται σωστά.

-το κράτος, για το σχολείο, τι πρέπει να κάνει;

-κάποια μαθήματα που είναι σημαντικά, εγώ πιστεύω ότι πρέπει να τα βάλουν περισσότερες ώρες. Ας πούμε, σ' αυτά που δίνουμε εμείς πανελλήνιες φέτος, μας τα έχουν βάλει –κάποια μαθήματα- λιγότερες ώρες από άλλα μαθήματα που είναι πιο ασήμαντα για εμάς φέτος. Αυτό, να βάζανε περισσότερες ώρες αυτά τα μαθήματα. Πιστεύω, θα ήταν πολύ καλύτερα.

-αν υπήρχε πρακτική άσκηση θα βοηθούσε;

-ναι, γιατί αργότερα που θα πήγαινα να δουλέψω κάπου, θα ήμουν ήδη προετοιμασμένη. Εντάξει, εδώ στα εργαστήρια κάνουμε πρακτική αλλά δεν έχουμε παιδάκια, ας πούμε, να κάνουμε κάτι τέτοιο. Θα βοηθούσε. Θα είχα μπει στο κλίμα κατευθείαν.

-αν υπήρχε χρονιά εξειδίκευσης στα επαλ, θα την παρακολουθούσες;

-ναι.

-εάν σου ζήταγα 2- 3 πράγματα που θα ήθελες να αλλάξεις, έχεις κάτι; ή πώς φαντάζεσαι το ιδανικό σχολείο, το τεχνικό;

-όχι, δεν το έχω φανταστεί ποτέ γιατί σ' αυτό είμαι... Αυτό ήξερα. Αυτό που θα ήθελα να αλλάξω θα ήτανε, οι καθηγητές να είναι λίγο πιο αυστηροί για να μην κάνουν αυτά τα πράγματα που κάνουν, τα παιδιά.

-μάλιστα. Αν ξαναεπέλεγες, θα ξαναεπέλεγες το τεχνικό λύκειο;

-ναι..

-χρήση ουσιών;

-στο σχολείο; πιο παλιά, δηλαδή πριν δύο χρόνια, ναι... είχα δει βασικά, πολλές φορές. Τώρα, έχει μειωθεί. Δεν ξέρω γιατί. Μπορεί εγώ να μην έχω δει. Δεν ξέρω. Πάντως, πιο παλιά ήταν πιο...

-αλληλεγγύη, αλληλοκατανόηση...

-στους μαθητές ανάμεσα;

-... ανάμεσα στους μαθητές;

-σε κάποιους ναι, σε κάποιους όχι. Είναι αναλόγως τον χαρακτήρα.

-το επαγγελματικό σου μέλλον, πώς το φαντάζεσαι;

-φαντάζομαι ότι θα τελειώσω τη σχολή που θέλω να περάσω και θα δουλέψω σ' ένα νηπιαγωγείο. Αυτό.

-το σχολείο θα σε βοηθήσει σ' αυτό το επαγγελματικό σου μέλλον;

-ναι, γιατί είναι και ίδια η ειδικότητα.

-ωραία. Ευχαριστώ.

19^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Νίκος

Ξεκίνησες στην τεχνική εκπαίδευση;

Ναι

πώς νιώθεις για το σχολείο γενικότερα; η αντίληψη σου για το σχολείο για το θεσμό δηλαδή είναι θετική;

Στην πρώτη δημοτικού δεν καταλάβαινα και πολλά αλλά όσο πέρασαν τα χρόνια το βαριόμουν.

Είχες προβλήματα γενικότερα;

Όχι.

Εχες προβλήματα μαθησιακών δυσκολιών;

Όχι

Γιατί επέλεξες την τεχνική εκπαίδευση σαν τύπο λυκείου που θα τελειώνες;

Γιατί δεν διαβάζω πολύ και έτσι διάλεξα το επαλ για να τελειώσω το σχολείο και συγχρόνως να πάρω και ένα πτυχίο ειδικότητας που μου αρέσει.

Τι ειδικότητα κάνεις;

Μηχανικός αυτοκινήτων.

Την επιλογή της ειδικότητας την ήθελες η όταν ήρθες εδώ διαλέξεις από τις υπάρχουσες;

Όχι την ήθελα από το γυμνάσιο ήδη διότι μου άρεσαν τα αυτοκίνητα και οι μηχανές.

Σε αυτή την απόφαση σε βοήθησε κάποια επίσημη δομή σεπ κλπ;

Όχι μόνος μου

Είσαι ευχαριστημένος από την επιλογή σου;

Ναι

Όταν αποφασίσεις να έρθεις στο επαλ η οικογένειά σου και ο περιγύρος σου πως το αντιμετώπισε;

Δεν υπήρξε κανένα πρόβλημα απλά οι γονείς μου είπαν να σκεφτώ καλά την ειδικότητα που θα πάρω.

Πως νιωθεις στο σχολειο (το συγκεκριμενο);(περνα ευχαριστα ερχεται με διαθεση εχει κοινωνικες σχεσεις)

Έχω κοινωνικές επαφές και ο χρόνος περνάει ευχάριστα τις περισσότερες μέρες. Μερικές μέρες βαριέσαι και λίγο. Τα παιδιά είναι καλά.

Περιεγραψε το σχολειο σου ως προς τα κτιρια, , και γενικότερα τη λειτουργια του σε καποιον που δεν το ξερει.

Το σχολείο είναι πολύ καλό από άποψη κτιρίων χώρων και υποδομών.

Την ποιτητα των μαθητων;

Καλή θα έλεγα. Κάποια παιδιά είναι δύσκολα με τα μαθήματα αλλά σαν παιδιά δεν υπάρχουν προβλήματα. Παλιά δεν ξέρω πως ήταν.

Την ποιτητα των δασκαλων;

Από τους δασκάλους δεν έχω παράπονο. Είναι όλοι πολύ καλοί απλά κάποιοι είναι πιο αυστηροί με το δίκιο τους βέβαια. Είναι και επαλ και τα πράγματα είναι πιο χαλαρά.

Την ποιτητα αυτων που μαθαινεις;

Καλά είναι. Βέβαια υπάρχουν και πράγματα που δεν καταλαβαίνουμε. Αλλά με την επανάληψη τα μαθαίνουμε. Επίσης στα εργαστήρια είναι οι δάσκαλοι πολύ καλοί και έτσι μαθαίνουμε περισσότερα.

Το κλιμα που υπαρχει μεταξυ των μαθητων

Καλό. Από κει και πέρα δεν γίνεται να τα παν όλοι καλά με όλους και χάλια με όλους. Και παρεξηγήσεις θα υπάρξουν και τσακωμοί έχουν γίνει όπως σε όλα τα σχολεία. Τίποτε σημαντικό όμως.

Και μεταξυ μαθητων καθηγητων;

Με όλους σχετικά τα πηγαίνουμε καλά. Στα τρία χρόνια με έναν είχαμε πρόβλημα αλλά σε γενικές γραμμές τα πάμε καλά και με αυτούς ακόμη που είναι πολύ αυστηροί. Οι σχέσεις είναι καλές πάμε και εκδρομές είμαστε πιο δεμένοι.

Σε σχεση με τη λειτουργια του σχολειου τι εχεις να πεις;

Όλα καλά και όσο το δυνατόν οργανωμένα και καθαρά. Από κει και πέρα αν κάποιοι μαθητές αργούν να μπουν στην τάξη δεν φταίει το σχολείο και οι δάσκαλοι.

Φαινομενα βιας bullying η ρατσισμου εχεις δει η εχεις βιωσει;

Πιστεύω ότι λίγο πολύ όλοι έχουν βιώσει κάποια από αυτά τα φαινόμενα σε μικρό βαθμό. Από κει και μέρα σοβαρά φαινόμενα δεν έχω βιώσει προσωπικά αλλά έχω δει κάποια.

Όταν ηρθες σε αυτο το σχολειο αισθανθηκες ανασφαλεια λογω ότι είχες ακουσει για τετοια φαινόμενα;

Βασικά ήθελα να δω πως είναι. Όταν είδα συνήθισα γνωρίστηκα με τα παιδιά και δεν υπήρχε πρόβλημα.

Ποσο πιστευεις οτι παιρνεις γνωσεις στο σχολειο; αιτιολογησε.

Πιστεύω ότι οι γνώσεις που μας δίνουν στο σχολείο δεν είναι τέτοιες που να μας επιτρέπουν να είμαστε έτοιμοι όταν βρούμε δουλειά. Πρέπει να βοηθήσουμε και εμείς τον εαυτό μας. Το σχολείο θα μας δώσει τις βάσεις.

Ποσο πιστευεις οι γνωσεις που περνεις θα σε βοηθησουν στο επαγγελμα;

Πιστεύω ότι βοηθούν αλλά δεν φτάνουν. Θα πρέπει να δουλέψουμε και μόνοι μας για να αποκτήσουμε και άλλες γνώσεις.

Ποσο βοηθουν οι καθηγητες , στην κατακτηση της γνωσης;

Ότι μπορούν κάνουν. Και παραπάνω. Εμείς είμαστε ξεροκέφαλοι και δεν διαβάζουμε. Πιστεύω ότι όποιος θέλει θα του δοθούν οι βάσεις για να μπορεί να πάει για δουλειά.

Ποσο οι συμμαθητες;

Μπορεί σε γενικές γραμμές να μην προσέχουμε τόσο πολύ αλλά γενικά το κλίμα είναι προς όφελος της γνώσης. Δεν κοιμάται κανείς.

Ποσο τα εργαστηρια;

Παίζουν μεγάλο ρόλο διότι μαθαίνουμε πράγματα που θέλουμε να κάνουμε όταν δουλέψουμε. Οι ώρες εκεί περνάν πιο ευχάριστα. Τα μαθήματα τα θεωρητικά είναι και πιο δύσκολα.

Θα ηθελες να υπαρχει μια δυνατοτητα να κανεις καπου μια μαθητεια η μια πρακτικη ασκηση.

Ναι πιστεύω ότι θα ήταν μια καλή ιδέα για να δω πως είναι και να μάθω πράγματα.

Αν εμπαινε ενα επιπλεον ετος θα το παρακολουθουσες;

ναι θα το παρακολουθούσα.

Πανελληνιες θα δωσεις;

Ναι θα δώσω

Φροντιστήριο κανείς;

Όχι

Διαβάζεις;

Όχι σε μεγάλο βαθμό αλλά κάτι προσπαθώ.

Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κανείς ο ίδιος για να γίνει πιο αποτελεσματική για σένα η φοίτηση στο σχολείο;

Να ερχόμουν με πιο πολύ όρεξη και να πρόσεχα περισσότερο και να διάβαζα περισσότερο.

Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει το κράτος για το σχολείο;

Πρέπει να δώσει χρήματα για να επιμορφωθούν οι καθηγητές κυρίως.

Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν οι καθηγητές για το σχολείο;

πρέπει να κάνουν το μάθημα με τρόπο που να είναι ελκυστικός. Οι καθηγητές στα εργαστήρια το καταφέρνουν καλύτερα. Βέβαια μερικοί δεν έχουν τον τρόπο ότι και να κάνουν.

Αν το μαθημα γινόταν σε ομάδες με project ώστε να συμμετέχετε θα ήταν πιο καλά;

Ναι πιστεύω πως θα ήταν πιο καλά.

Ξεχωρίσε 2-3 θετικά και αρνητικά που θα έλεγες σε κάποιον που θα ήθελε να έρθει στο σχολείο.

Αν ήθελε να γίνει τεχνίτης και να πάρει και ένα χαρτί λυκείου και δεν διάβαζε και πολύ θα του έλεγα να έρθει εδώ. Αν είχε όρεξη να προχωρήσει να πάει σε γενικό. Επίσης λίγο τα παιδιά είναι πιο ζωνηρά στο επαλ αλλά πιστεύω ότι αυτό είναι και θέμα σχολείου.

Πες 2-3 πράγματα που θα ήθελες να αλλάξεις

Θα εξόπλιζα τα εργαστήρια καλύτερα και θα άλλαζα τον τρόπο διδασκαλίας να είναι πιο ελκυστικός.

Πως φανταζόσαι το ιδανικό τεχνικό σχολείο;

Πρέπει να γίνει πιο ενδιαφέρον για να τραβάει τα παιδιά.

Αν ξαναεπέλεγες θα διαλεγες τεχνικό σχολείο:

Ναι δεν το έχω μετανιώσει. Και από δω μπορώ να περάσω πιο εύκολα στις ανώτερες σχολές.

Να μιλήσει ο μαθητής για ασκήμες εντυπώσεις από περιστατικά στο σχολείο (συμπεριφορά, βία, χρήση ουσιών) .

Χρήση ουσιών στο συγκεκριμένο σχολείο αν και δεν έχω δει γίνεται αλλά σε μικρό βαθμό σε άλλα σχολεία μπορεί να γίνεται και περισσότερο.

Να μιλήσει ο μαθητής για καλές εντυπώσεις από περιστατικά (φιλία συμπνοια αλληλοκατανοηση κλπ).

Υπάρχουν σχέσεις δεν υπάρχει θέμα.

Πως φανταζεσαι το επαγγελματικο σου μελλον.

Προσωπικά θέλω να ανοίξω ένα συνεργείο και να κάνω μια σωστή δουλειά.

Το σχολειο θα σε βοηθησει σε κατι τετοιο;

Με βοηθάει αλλά όχι σε μεγάλο βαθμό. Τώρα αν προχωρήσω μέσα από τις πανελλήνιες θα είναι διαφορετικά τα πράγματα και άλλο το επίπεδο.

20^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

-λοιπόν, πώς σε λένε;

-Στέλιο.

-Στέλιο. Λοιπόν, είσαι από την πρώτη λυκείου στο τεχνικό λύκειο;

-όχι, από δευτέρα.

-έκανες την α' λυκείου στο γενικό. Γιατί έφυγες από το γενικό και ήρθες στο τεχνικό;

-είδα ότι με δυσκόλευαν λίγο τα πράγματα εκεί πέρα και μετά, για σχολές και γι' αυτά θα ήτανε πολύ ψηλά αυτά που ήθελα και είπα να έρθω από τεχνικό, να μάθω καμιά τέχνη για να μάθω κάτι παραπάνω. Αυτό.

-πολύ ωραία. Για το σχολείο γενικότερα –από το νηπιαγωγείο, δημοτικό, γυμνάσιο, λύκειο- πώς αισθανόσουν; είχες προβλήματα; είχες βαρεμάρες; είχες κάτι...

-ε, όχι. Μπορώ να πω ότι από μικρός πέρανα πολύ ωραία στο σχολείο και αυτά. Κάτι προβλήματα είχα, αλλά ήτανε πιο πολύ... ντροπαλός και αυτά. Μετά, σιγά σιγά με τον καιρό έφτιαχνε. Εντάξει, δεν ήταν τίποτα.

-το 'βλεπες θετικά δηλαδή το σχολείο.

-ναι, θετικά.

-μαθησιακές δυσκολίες έχεις;

-ε, είχα παλαιότερα αλλά τις ξεπέρασα.

-εννοώ τώρα, δυσλεξίες. Τέτοια, όχι...

-δυσλεξία τώρα πια, όχι δεν έχω.

-όχι. Πώς το... έκανες κάτι; βοηθήθηκες;

-ναι. Είχαμε κάτι σεμινάρια, κάτι βοήθειες εκεί πέρα με ειδικούς. Εντάξει, τα ξεπεράσαμε.

-ωραία. Εκτός λοιπόν από το ότι επέλεξες να φύγεις από το γενικό για να έρθεις στην τεχνική, γιατί ήταν πιο δύσκολο, υπήρχες κάποιος άλλος λόγος μετά που έκανες την επιλογή; μου είπες για να πάρεις κι ένα πτυχίο. Γιατί;

-ε, ναι. Σκέφτηκα ότι θα 'τανε καλύτερα να μάθω και κάτι παραπάνω που ήθελα και τώρα που πάω για μηχανικός οχημάτων... μ' ενδιέφερε το αυτοκίνητο, από μικρός και ήθελα να ασχοληθώ μ' αυτό.

-αυτήν την επιλογή σου, την ήθελες από μικρός μου είπες. Σε βοήθησε όμως και κάποιος θεσμός; δηλαδή, κάποιο σεπ στο γυμνάσιο, κάποιο κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού.

-όχι όχι. Τίποτα.

-μόνος σου το διάλεξες. Τώρα που τελειώνεις, είσαι ευχαριστημένος από την επιλογή της ειδικότητας;

-ναι. Δεν μπορώ να πω όχι.

-όταν αποφάσισες να φύγεις από το λύκειο και να έρθεις στο τεχνικό από το γενικό, ο περίγυρος -δηλαδή η οικογένεια, οι φίλοι σου- πώς σε αντιμετώπισε; σου είπανε: «τι πας να κάνεις ρε παιδί μου εκεί πέρα;» και τέτοια ή εντάξει;

-ε, οι φίλοι μου ναι. Γιατί από εκεί πέρα τους ήξερα πιο πολύ –τους παλιούς- και μου είπαν: «τι θα κάνεις εκεί πέρα που θα πας;» και τους λέω: «εντάξει, δεν μπορώ εδώ πέρα να ανταπεξέλθω και θέλω να πάω να γνωρίσω και κάτι παραπάνω.». Οι γονείς μου, το πήραν θετικά. Μου είπαν: «κάνε ο, τι καταλαβαίνεις γιατί ξέρεις εσύ καλύτερα.». Εντάξει, με τους φίλους δεν έχουμε χαθεί πάντως. Συνεχίζουμε.

-ωραία. Στο σχολείο το συγκεκριμένο, το τεχνικό, περνάει ευχάριστα η ώρα σου; έρχεσαι με διάθεση; αναπτύσσεις καινούργιες κοινωνικές σχέσεις;

-ναι. Εδώ πέρα, είμαστε πολύ φιλικόι. Γενικώς είναι τα παιδιά... είναι πολύ καλά παιδιά και εντάξει, μιλάς. Δεν έχεις κανένα πρόβλημα, όχι.

-δε μου λες, φαινόμενα ρατσισμού, bullying... ξέρεις τι είναι το bullying;

-ναι, ξέρω.

-έχεις ακούσει; έχεις δει; έχεις βιώσει;

-ε, καμιά φορά το κάνουν για πλάκα. Υπάρχουνε κάποιοι άλλοι, όμως που... εντάξει. Πέρυσι θυμάμαι, είχανε προβλήματα αλλά δεν ήταν κάτι παραπάνω. Απλώς, ανέφεραν αυτά τα πράγματα αλλά δεν το προχωρούσανε κι άλλο. Δηλαδή, βία, υβριστικά και τέτοια. Εντάξει, όχι.

-σε μικρό βαθμό.

-είναι σε πολύ μικρό βαθμό, ναι.

-ωραία. Εσύ, όταν ήρθες από το γενικό στο τεχνικό –επειδή είχες ακούσει πιθανόν και τα λοιπά- αισθάνθηκες ανασφάλεια μέχρι να προσαρμοστείς; πώς...

-λίγο στην αρχή, γιατί δεν ήξερα κανέναν από εδώ πάνω. Αλλά εντάξει, μετά –μέσα σε μια εβδομάδα δηλαδή- δεν είχα κανένα πρόβλημα. Ήμουν μια χαρά.

-ωραία. Πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις στο σχολείο; στο συγκεκριμένο, στο τεχνικό.

-πώς πιστεύω ότι...

-πόσο. Πόσο.

-ε, αρκετές γνώσεις...

-αρκετές; σου φτάνουν; θέλεις περισσότερες;

-ε, εντάξει. Πάντα ζητάς κάτι περισσότερο αλλά ναι, είναι μια χαρά πιστεύω, οι γνώσεις αυτές.

-αυτές οι γνώσεις που παίρνεις, πόσο θα σε βοηθήσουν, πιστεύεις στο επάγγελμά σου;

-να σας πω την αλήθεια, δεν ξέρω. Αυτές που παίρνουμε εδώ πέρα είναι μία βάση πιστεύω, την οποία... φτιάχνεις ένα καλούπι εδώ πέρα και μετά με τον καιρό, θέλεις μια εμπειρία για να τις αποκτήσεις. Οπότε, εδώ πέρα παίρνεις τον βασικό σκελετό, βλέπεις πως είναι τα πράγματα πάνω κάτω και μετά συνεχίζεις από μόνος σου.

-μάλιστα. Στην απόκτηση αυτής της γνώσης, οι καθηγητές, πόσο βοηθούν;

-πολύ. Πάρα πολύ. Εγώ προσωπικά, σπίτι δεν διαβάζω πολύ, αλλά ο, τι μαθαίνω, το μαθαίνω στο σχολείο. Δηλαδή, στο σπίτι υπήρχαν κάποιες περιπτώσεις που σπάνια άνοιγα βιβλίο, αλλά το μάθημα το ήξερα, το καταλάβαινα από την παράδοση μέσα στην τάξη. Αυτό.

-οι συμμαθητές, τι ρόλο παίζουν στην απόκτηση της γνώσης; δηλαδή, θέλω να σου εξηγήσω τι εννοώ. Άμα γίνεται χαμός μέσα στην τάξη και τα λοιπά, άμα κοιμούνται, άμα δεν έχουν ενδιαφέρον πώς... τι ρόλο παίζουν οι συμμαθητές; βοηθάνε;

-για μένα, το βασικό είναι να μην ενοχλούνε γιατί εγώ προσπαθώ να παρακολουθήσω μέσα. Ε, καμιά φορά γίνεται κάποια ενόχληση αλλά σταματάει εκεί μετά.

-τα εργαστήρια, πόσο ρόλο παίζουν στην κατάκτηση της γνώσης;

-πάρα πολύ. Πολύ μεγάλο ρόλο, ναι.

-μάλιστα. Δε μου λες, αν υπήρχε πρακτική άσκηση; δηλαδή, σου έλεγα εγώ σαν σχολείο, πήγαινε 2 μέρες κάπου να κάνεις μαθητεία. Πιστεύεις ότι θα βοηθούσε;

-ναι. Αρκετά.

-εάν υπήρχε μετά το... τελειώνες τώρα, έπαιρνες το χαρτί και το πτυχίο και υπήρχε ένα έτος εξειδίκευσης, που είχε μόνο εργαστήρια και πρακτική άσκηση (εξειδίκευση σ' αυτό), θα το παρακολουθούσες;

-ναι. Ναι, γιατί ξέρω ότι χρειάζεσαι και αυτές τις γνώσεις.

-εσύ ο ίδιος, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις για να γίνει πιο αποτελεσματική η μάθηση στο σχολείο; εσύ ο ίδιος, τι πρέπει να κάνεις.

-δύσκολη ερώτηση. Δεν ξέρω. Τι να σας πω;

-να διαβάζεις περισσότερο; ν' ασχολείσαι περισσότερο;

-αυτό πάντα χρειάζεται. Ναι. Αλλά μέσα στο σχολείο κι αυτά, εντάξει... κάποια...

-και στο σπίτι. Γενικά.

-α. Ε ναι, σίγουρα πιο πολύ διάβασμα. Για όλους.

-οι καθηγητές, πώς θα βοηθούσαν για να γίνει πιο αποτελεσματική η απόκτηση; δηλαδή, αν άλλαζαν τους τρόπους διδασκαλίας, αν φτιάχνανε διδασκαλία σε ομάδες, αν κάνατε διδασκαλία σε project το κάθε μάθημα, αν... πώς πιστεύεις; θα ήταν πιο ενδιαφέρον; θα σε βοηθούσε να αποκτήσεις τη γνώση;

-όταν ακούμε –το έχω παρατηρήσει... όταν ακούμε τη λέξη project, είναι πιο ευχάριστο. Ακούγεται πιο ευχάριστο.

-γιατί συμμετέχετε κι εσείς.

-ναι, συμμετέχουμε. Όχι ότι στην τάξη δεν συμμετέχουμε.

-ναι, εντάξει.

-απλώς είναι... το αισθανόμαστε πιο ελεύθερο.

-μάλιστα. Το κράτος, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει για το σχολείο;

-πολλά.

-δηλαδή; πες μερικά.

-ε, εντάξει. Διώξανε κάτι καθηγητές από εδώ πέρα -όχι από τη δικιά μου ειδικότητα, από άλλων παιδιών- οι οποίοι... και μετά αυτοί φύγανε. Σε άλλα σχολεία πήγανε μήπως βρούνε κάτι παρόμοιο και αυτά. Εντάξει, δεν ήταν ωραίο πράγμα. Πιστεύω ότι πρέπει να ρίξουν πιο πολλά χρήματα στα σχολεία. Γενικώς, να επενδύσουνε. Φθορές, τα βιβλία, τα οποία είναι κακογραμμένα... θέλει πολλή δουλειά.

-αν σε ρωτούσε τώρα ένα ξαδερφάκι σου, ένα παιδί γειτονάκι σου εκεί που τελείωνε το γυμνάσιο και σου έλεγε: «να σου πω, σκέφτομαι για να έρθω στο επαλ, αλλά θέλω να μου πεις 2- 3 θετικά και 2- 3 αρνητικά.», τι θα του έλεγες σαν θετικά και σαν αρνητικά;

-κοιτάχτε, εδώ είναι πολύ ανοιχτή η κοινωνία. Δηλαδή, είναι πολύ ανοιχτά τα παιδιά, τα άτομα... φιλικόι. Οι δάσκαλοι είναι πολύ ανοιχτοί στα παιδιά. Ε και προσπαθούν να σου περάσουνε πράγματα, όχι σαν παντογνώστες... σαν άνθρωποι οι οποίοι ξέρουν λίγα αλλά καλά... βασικά, αυτά τα οποία θέλεις να ακούσεις και να μάθεις. Αρνητικά τώρα... εντάξει, είναι κάποια παιδιά τα οποία είναι λίγο παλιοχαρακτήρες αλλά πιστεύω ότι αν δεν δίνεις δικαιώματα, δεν θα κάνεις και... δεν θα σου κάνουν και τίποτα. Μέχρι εκεί.

-μάλιστα. Τι θα ήθελες να αλλάξεις αν ήμουν υπουργός παιδείας και ερχόμουν και σου έλεγα: «πες ένα δύο πράγματα, να τα αλλάξω αύριο.»; τι θα μου έλεγες;

-για τα επαλ ή γενικά;

-για τα επαλ.

-καλύτερα εργαστήρια, γιατί εμάς μας αναγκάζουν να πηγαίνουμε και επάνω, στην πετρούπολη... τα οποία, να πω την αλήθεια, δεν έχουν και κάτι παραπάνω απ' όσα έχουν αυτά εδώ πέρα. Και να... κάποια βοήθεια ακόμα με τα βασικά μαθήματα τα οποία δίνουμε για πανελλαδικές και να μην στηρίζονται στα φροντιστήρια πιο πολύ.

-το ιδανικό τεχνικό σχολείο, πώς το φαντάζεσαι; με άλλους τρόπους διδασκαλίας; με δραστηριότητες; με ιστορίες; πώς;

-ε...

-πιο πειθαρχημένο; πιο αυτό; πώς θα το φανταζόσουν.

-για την πειθαρχία, είναι και μέσα στον άνθρωπο, εντάξει. Είναι για τον καθένα. Δεν μπορείς να κάνεις κάποιον να πειθαρχήσει άμα έχει μάθει σ' άλλους τρόπους ζωής.

-δραστηριότητες;

-δραστηριότητες... εμένα μου αρέσουνε γιατί ασχολούμαστε, τουλάχιστον στα εργαστήρια. Και το μάθημα... όχι, είναι μια χαρά πιστεύω.

-αν ξαναδιάλεγες τώρα -γύρναγες τον χρόνο πίσω και σου έλεγαν να διαλέξεις ξανά- θα ξαναδιάλεγες το τεχνικό σχολείο;

-ε, πιστεύω ναι. Σίγουρα. Γιατί είμαι άνθρωπος, ο οποίος θέλει χειρωνακτικές. Δεν είμαι πολύ... με το μυαλό η δουλειά. Γιατί έχω μάθει από μικρός, λόγω της δουλειάς του πατέρα μου. Ε, θα προτιμούσα το επαλ πάλι, ναι.

-μιλήσαμε για φαινόμενα βίας κτλ. Από χρήση ουσιών πώς... υπάρχει εδώ;

-δεν έχω παρατηρήσει κάτι. Όχι.

-ακούσει;

-ακούσει, ναι. Αλλά, μέσα στον χώρο του σχολείου, όχι. Τίποτα δεν έχω δει.

-σαφώς, για να μην έχεις δει, θα είναι και σε μικρό βαθμό, ας πούμε.

-ναι.

-μάλιστα. Μεταξύ των μαθητών, έτσι φιλίες, αλληλεγγύη... τέτοια πράγματα αναπτύσσονται;

-υπάρχουνε, ναι.

-υπάρχουν, έτσι;

(διακοπή)

-άρα είπες ότι υπάρχουν καλές σχέσεις.

-ναι.

-αλληλεγγύη υπάρχει;

-εντάξει, σε πολλά άτομα έχω στηριχθεί εγώ, εδώ πέρα, τα οποία είναι φερέγγυα. Εντάξει, είναι... μετά είναι πάλι στον άνθρωπο. Ποτέ δεν ξέρεις.

-πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον;

-ε, δύσκολα. Δεν ξέρω ακόμα. Δεν... τι μπορεί να γίνει μετά. Γιατί όσο πάνε και χειροτερεύουν τα πράγματα έξω.

-το σχολείο θα σε βοηθήσει για την όποια επαγγελματική σου εξέλιξη, πιστεύεις;

-πιστεύω, το σχολείο πάντα βοηθάει σε πολλά πράγματα... να χτίσεις χαρακτήρα, να μάθεις κάποια πράγματα παραπάνω, τα οποία θα χρειαστούν μετά. Ε ναι, πιστεύω βοηθάει πολύ.

-μάλιστα. Σ' ευχαριστώ πολύ.

-να 'στε καλά.

21^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

-πώς σε λένε;

-αντώνη.

-αντώνη. Λοιπόν, πες μου. Έχεις ξεκινήσει ξεκινήσει το τεχνικό λύκειο από την αρχή;

-ναι, από την πρώτη.

-από την πρώτη, έτσι; για το σχολείο, πώς ένιωθες γενικότερα; από το νηπιαγωγείο, δημοτικό, γυμνάσιο, λύκειο.

-ε, από το νηπιαγωγείο δεν θυμάμαι τόσο πολύ.

-ναι.

-ωραία στο νηπιαγωγείο, εντάξει. Ε, μετά όσο πηγαίναμε δημοτικό, ήταν καλά. Γυμνάσιο άρχισαν τα δύσκολα... όχι τόσο όμορφα.

-μάλιστα. Βαριόσουν δηλαδή στο σχολείο; το ήθελες; το μισούσες;

-ε, λίγο. Δεν το ήθελα.

-έχεις μαθησιακές δυσκολίες καθόλου;

-ναι, έχω δυσλεξία.

-έχεις δυσλεξία. Μάλιστα. Γιατί επέλεξες λοιπόν, το τεχνικό λύκειο;

-το επέλεξα για την ειδικότητα, οπότε είπα να έρθω από την πρώτη. Γιατί άκουγα για άλλους που φεύγανε πρώτα στα γενικά και μετά επαλ. Εγώ είπα να έρθω στην αρχή, στο τεχνικό από την πρώτη και μετά στη δευτέρα να πάρω την ειδικότητα.

-την ήθελες αυτήν την ειδικότητα από μικρός ή σε βοήθησε... ή υπήρχε... δεν υπήρχε κάποια που να σου άρεσε καλύτερα;

-όχι, από το γυμνάσιο.

-από το γυμνάσιο. Σε βοήθησε κάποια δομή επαγγελματικού προσανατολισμού -το σεπ στο γυμνάσιο ή κάποιο κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού- ή μόνος σου;

-όχι όχι. Μόνος μου.

-μόνος σου. Τώρα που τελειώνεις, είσαι ευχαριστημένος από την επιλογή της ειδικότητας;

-πολύ.

-λοιπόν, όταν αποφάσισες να πας στο τεχνικό λύκειο, πώς αντιμετώπισε ο περίγυρός σου αυτήν την... εννοώ η οικογένειά σου, οι φίλοι σου. Τι λέγανε;

-οι γονείς μου δεν μου είπανε κάτι. Ούτε οι φίλοι μου. Απλά, με αυτό που επικρατεί, που λένε ότι υπάρχει λιγότερο διάβασμα κτλ., λένε οι φίλοι ότι : «θα καλοπερνάς, δεν θα διαβάζεις, το ένα το άλλο.»... δεν είναι έτσι. Αυτό.

-πώς νιώθεις στο σχολείο, το συγκεκριμένο; περνάει ευχάριστα η ώρα; έχεις διάθεση; αναπτύσσονται οι κοινωνικές σχέσεις;

-στο συγκεκριμένο, ναι. Αναπτύσσονται πολλές κοινωνικές σχέσεις, δραστηριότητες, θεατρικές ομάδες κτλ. Ε, περνάει ευχάριστα μπορώ να πω. Η καλύτερη σχολική μου χρονιά είναι αυτά τα 3 χρόνια που είμαι στο σχολείο αυτό.

-μάλιστα. Για περιέραψε μου λίγο το σχολείο σου, τα κτίρια, την υποδομή. Είναι εντάξει σε... το βρίσκεις καλό κτλ. Το συγκεκριμένο; ευχαριστημένος;

-υποδομή...

-κτίρια, υποδομή, αίθουσες, εργαστήρια, το ένα το άλλο.

-στα εργαστήρια εντάξει, ναι, υπάρχει ένας εξοπλισμός. Βέβαια μπορεί να είναι λίγος. Σ' αυτό δεν πιστεύω ότι φταίει το σχολείο, όμως. Ε... ο, τι

μπορούνε. Βλέπω και οι καθηγητές βοηθάνε. Φέρνουν αυτοκίνητά τους και ο, τι τους περισσεύει κτλ. Τώρα, από άλλες υποδομές εντάξει, δεν έχει συμβεί κάτι τραγικό, ξέρω εγώ, στο σχολείο εδώ όσο είμαι, για να πω ότι κάτι πάει λάθος.

-μάλιστα. Η ποιότητα των μαθητών; πώς θα την έκρινες;

-ε, αναλόγως. Μερικοί είναι καλοί, σαν παιδιά. Μερικά δεν είναι. Σ' όλα τα σχολεία έτσι είναι... και στην κοινωνία.

-η ποιότητα των δασκάλων;

-η ποιότητα των δασκάλων... καλοί είναι οι δάσκαλοι. Όσους δεν θεωρώ καλούς, είναι μετρημένοι στα δάκτυλα του ενός χεριού. Με όλους τους άλλους υπάρχει και συνεννόηση και ενδιαφέρον να σε βοηθήσουνε και τώρα που είμαστε στις πανελλήνιες, βλέπω ότι υπάρχει ανταπόκριση και προσπαθούν να βοηθήσουνε να διαβάσουμε.

-θα δώσεις πανελλήνιες;

-ναι.

-πας φροντιστήριο;

-όχι. Εδώ, ο, τι κάνω στο σχολείο.

-την ποιότητα αυτών που μαθαίνεις, πώς θα την έκρινες;

-για την ειδικότητα;

-κυρίως για την ειδικότητα αλλά και γενικότερα και για τα άλλα μαθήματα.

-η ειδικότητα είναι πάρα πολύ καλή, πιστεύω. Έχουμε καθηγητές, οι οποίοι έχουν ασχοληθεί πολλά χρόνια μ' αυτό το επάγγελμα που έχω διαλέξει εγώ και είναι άξιοι να μας διδάξουν, όσα μπορούν περισσότερα. Δηλαδή, ο, τι απορία μου έχει έρθει, ξέρω εγώ, τους ρωτάω και την απαντάνε. Δεν υπάρχει, να έχουν κολλήσει κάπου.

-το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών, πώς θα το έκρινες;

-το κλίμα είναι φυσιολογικό, πιστεύω. Κάπου αναπτύσσονται παρέες, κάπου κόντρες... λογικά πράγματα.

-το κλίμα μεταξύ των καθηγητών και μαθητών;

-ε, πιστεύω ότι ο καθηγητής δεν έχει κάποιο λόγο να βλάψει έναν μαθητή. Ε, άμα η συμπεριφορά του μαθητή είναι κακιά, προφανώς θα είναι και του καθηγητή απέναντί του κακιά.

-γενικότερα, πώς θα έκρινες τη λειτουργία τους σχολείου; δηλαδή, λειτουργία... πειθαρχία, πηγαίνουν στην τάξη κανονικά, δεν πηγαίνουν... η λειτουργία του. Πώς θα την έκρινες; θετική; αρνητική; καλή; κακή;

-εντάξει, υπάρχουν περιστατικά που αργείς να μπει μέσα στην τάξη, ξέρω εγώ. Μπορεί ο καθηγητής να σου την χαρίσει τη μία, μπορεί μη στη χαρίσει την άλλη. Αναλόγως. Ε, δεν έχει και άδικο σ' αυτό. Γιατί όταν σου έχουν πει, ξέρω εγώ, 9 η ώρα χτυπάει το κουδούνι για μέσα, πρέπει να μπει 9 η ώρα κι εσύ πας 9 και 10. Σωστή είναι και η πειθαρχία.

-άρα τη λειτουργία γενικώς, του σχολείου, τη βρίσκεις σωστή.

-ναι. Υπάρχουν κάποιες παραχωρήσεις κάπου αλλά λογικό είναι και οι παραχωρήσεις.

-τόρα, για πες μου, πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις από το σχολείο;

-ότι πήρα;

-πόσο πιστεύεις; πόσο; αρκετά; λίγο; τίποτα;

-για της γενική παιδείας, λίγο. Πάνω στην ειδικότητα όμως, εγώ ήρθα εδώ πέρα και δεν ήξερα τίποτα πάνω στον τομέα του αυτοκινήτου κι έχω μάθει πολλά πράγματα δύο χρόνια τώρα.

-αυτές οι γνώσεις, πόσο πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμα;

-ε, αρκετά.

-δε μου λες, φαινόμενα ρατσισμού, bullying κτλ. Έχεις δει;

-βεβαίως.

-σε μεγάλο βαθμό; σε μικρό βαθμό;

-ε, εντάξει, σε μεγάλο βαθμό.

-όταν ήρθες εσύ στο τεχνικό, αισθάνθηκες ανασφάλεια, ας πούμε, σ' ένα τέτοιο κλίμα;

-ανασφάλεια, όχι για τον εαυτό μου. Ε, σε περιστατικά που υπήρχε αδικία, βοηθούσα κι εγώ παιδιά που υπήρξαν θύματα της βίας. Βοηθούσα. Δεν φοβόμουν κάτι.

-στην απόκτηση της γνώσης, πόσο βοηθούν οι καθηγητές;

-ε, οι καθηγητές πιστεύω ότι αυτό που μπορούν να δώσουν, το δίνουν. Μετά, από εκεί και πέρα είναι θέμα και δικό μου, αν θα το ακούσω ή αν θα παίζω με το κινητό μου μέσα στην τάξη και θέμα της υπόλοιπης τάξης εάν γίνεται φασαρία. Όταν γίνεται φασαρία, μπορεί ο καθηγητής να το ελέγξει για να σταματήσει. Αλλά, πιστεύω ότι ο καθηγητής δίνει και περισσότερο απ' όσο θα 'πρεπε.

-μάλιστα. Πόσο, οι συμμαθητές, βοηθούν στην απόκτηση της γνώσης; δηλαδή, άμα κάνουν φασαρία, άμα γίνεται χαμός...

-ε, στη συγκεκριμένη τάξη, τη δικιά μου, δεν βοηθάνε. Δεν ενδιαφέρονται ούτε για την ειδικότητά τους.

-τα εργαστήρια στην κατάκτηση της γνώσης;

-τα εργαστήρια έχουν κάποιες υποδομές ε... καλές αλλά λίγες.

-μάλιστα. Εάν υπήρχε μια πρακτική άσκηση; δηλαδή, σ' έστελνα εγώ, 2 φορές την εβδομάδα για μαθητεία κάπου. Πιστεύεις ότι θα ωφελούσε;

-ε, ναι. Πάρα πολύ.

-εάν υπήρχε ένα... τώρα τελειώνες, έπαιρνες το πτυχίο. Εάν υπήρχε ένα έτος πρόσθετο που θα ήταν εξειδίκευση (εργαστήριο και μαθητεία), θα το παρακολουθούσες;

-ναι.

-τι πιστεύεις εσύ, ότι πρέπει να κάνεις (ο ίδιος, όμως) για να γίνει πιο αποτελεσματική για σένα, η μάθηση; από την πλευρά τη δικιά σου. Καταλαβαίνεις τι σου λέω.

-ε, εγώ από την πλευρά μου, είμαι προσεκτικός μέσα το μάθημα (σ' αυτό που ασχολούμαι) γιατί το επέλεξα γιατί μου αρέσει. Ε, από την άλλη μεριά, το διάβασμα. Δεν διαβάζω πάρα πολύ. Συγκρατώ βέβαια, πράγματα μέσα στην τάξη αλλά πιστεύω ότι αν διάβαζα περισσότερο, θα ήμουν ακόμη καλύτερος.

-τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν οι καθηγητές, για να γίνει πιο ελκυστικό το μάθημα; να κάνουν διδασκαλίες σε ομάδες; να κάνουν διδασκαλίες με project; τι πιστεύεις ότι πρέπει...

-ε, δεν έχω άποψη πάνω σ' αυτό. Δε γνωρίζω κάτι.

-πώς θα γινόταν πιο ελκυστικό;

-πιστεύω, σε ομάδες δεν θα ήταν τόσο ελκυστικό... και θα αναπτύσσονταν παρέες και δεν θα γινόταν δουλειά.

-μάλιστα.

-τόρα, ο καθένας ατομικά μια εργασία στο σπίτι, ξέρω εγώ, να ασχοληθεί για ένα μήνα σε κάποιο συγκεκριμένο θέμα ο καθένας, θα ήταν καλό.

-μάλιστα. Το κράτος τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει για το σχολείο;

-καταρχάς, να δώσει λεφτά για το σχολείο κι εκτός από θέρμανση και αυτά, να φτιαχτούν και τα εργαστήρια όλων των ειδικοτήτων.

-αν σε ρώταγε ένα ξαδερφάκι σου που είναι στη γ' γυμνασίου, ας πούμε, που σκέφτεται να έρθει στο επαλ, να του πεις 2 θετικά που θα πρέπει να

σκεφτεί για να πάει και 2 αρνητικά. Τι θα του έλεγες, ας πούμε, από θετικά και τι από αρνητικά;

-από θετικά θα του έλεγα ότι: «πήγαινε γιατί υπάρχουν πολύ καλοί καθηγητές και ενδιαφέρονται αν σε δουν ότι είσαι κι εσύ ενδιαφερόμενος. Και εργαστήρια.». Από αρνητικά, θα του έλεγα το θέμα ότι: «ς' αυτό το σχολείο έρχονται από πολλές περιοχές, οπότε έχει όλης της λογής των παιδιών –και καλά και κακά. Θα επιλέξεις τις παρέες σου.». Αυτό.

-τι θα ήθελες να αλλάξει στο τεχνικό λύκειο; δηλαδή, αν ερχόμουν εγώ και σου έλεγα: «είμαι υπουργός. Πες μου δυο πράγματα να αλλάξω αύριο.»

-να αλλάξω...

-όλα καλά;

-όλα καλά όχι. Από άποψη παιδιών ν' αλλάξουν;

-απ' τον τρόπο διδασκαλίας, από τον τρόπο συναναστροφών, από τις δραστηριότητες, από τα εργαστήρια, από τους διαδραστικούς πίνακες που πρέπει να μπουν. Τι έπρεπε;

-από εργαστήρια, πιστεύω αυτό... να είχαμε περισσότερα πράγματα μέσα στα εργαστήρια για ν' ασχοληθούμε. Δε νομίζω κάτι άλλο.

-μάλιστα. Έχεις φανταστεί ποτέ το ιδανικό τεχνικό σχολείο;

-ε, όχι. Πιστεύω ότι δεν υπάρχει. Για κανένα σχολείο, όχι μόνο για το τεχνικό... Να είναι ιδανικό.

-με τη χρήση ουσιών, τι γίνεται; υπάρχει μεγάλης έκτασης; μικρής;

-ε, όταν πρωτοήρθα σ' αυτό το σχολείο, όταν ήμουν πρώτη, δηλαδή πριν από 2 χρόνια, υπήρχε πολλή. Τώρα, απ' ότι βλέπω, τα 2 τελευταία χρόνια, πιστεύω ότι έχει μειωθεί. Βλέπω ότι έχει μειωθεί.

-μάλιστα. Φιλία, σύμπνοια, κατανόηση έχουμε, μεταξύ των μαθητών εδώ;

-ναι, υπάρχει;

-αλληλεγγύη; μάλιστα. Πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον;

-ε, θα δώσω πανελλήνιες, θα περάσω σε κάποια σχολή και μόλις τελειώσω τη σχολή, θα προσπαθήσω να εργαστώ πάνω στο επάγγελμα.

-θα σε βοηθήσει το σχολείο πιστεύεις, στην επαγγελματική σου εξέλιξη;

-ε, ναι. Γιατί μπορεί να θέλω να κρατήσω επαφή με ανθρώπους από εδώ, που είναι πάνω στην ειδικότητα και να βοηθήσουν.

-οι γνώσεις που πήρες;

-αρκετές.

-θα σε βοηθήσουν στην εξέλιξη.

-ναι.

-μάλιστα.

22^η συνεντευξη

-πώς σε λένε;

-νίκος ρίζος.

-α, το νίκος μου φτάνει. Λοιπόν, έχεις ξεκινήσει από την πρώτη λυκείου;

-όχι, ήρθα στη δευτέρα.

-ήρθες στη δευτέρα. Μάλιστα. Γιατί έφυγες από το γενικό και ήρθες στο τεχνικό;

-πρώτον, εντάξει, δεν το είχα πολύ με το διάβασμα. Ε, δεύτερον, ήθελα να μάθω μία ειδικότητα. Ε, πιστεύω θα ήταν καλύτερα, ειδικά για μένα που είμαι και αγόρι... και μου άρεσε καλύτερα να ασχοληθώ με κάτι που μου αρέσει πιο πολύ και πιστεύω θα είναι και πιο εύκολο για μένα.

-ωραία. Πολύ ωραία. Η επιλογή της ειδικότητας έγινε τυχαία; την ήθελες από μικρός; σε βοήθησε το σεπ, ας πούμε, στο γυμνάσιο ή κάποιο κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού; έγινε κάπως έτσι;

-εμ, έχω πάρει τη μηχανολογική –μηχανικός αυτοκινήτων. Με αυτήν την δουλειά ασχολείται και ο πατέρας μου. Ασχολείται με αυτοκίνητα, επομένως μου άρεσε κι εμένα κάτι... το ίδιο σχεδόν. Είναι κάτι καλύτερο για μένα.

-δεν σε βοήθησε κάποια δομή επιλογής;

-όχι, όχι, όχι. Μου αρέσουν τα αυτοκίνητα και διάλεξα αυτήν την ειδικότητα.

-για πες μου κάτι. Από το σχολείο όλο, από το νηπιαγωγείο μέχρι τώρα... πώς το έβρισκες; το βαριόσουν; το μισούσες; το ήθελες;

-το μισούσα εντάξει... σαν παιδιά όλοι, βαριόμαστε λίγο να πάμε, να ξυπνήσουμε το πρωί. Αυτό. Αλλά μετά το πρωινό ξύπνημα, πιστεύω μια χαρά. Είναι μια ωραία μάθηση.

-ωραία. Τώρα που τελειώνεις, είσαι ευχαριστημένος από την επιλογή της ειδικότητας;

-ναι, είμαι ευχαριστημένος. Έχουμε πάρα πολύ καλούς καθηγητές. Μας βοηθάνε, μας λύνουν όποια απορία όσο πιο αναλυτικά μπορούνε. Εντάξει, θα θέλαμε...

-λέω για την επιλογή της ειδικότητας, σαν μηχανικός αυτοκινήτων.

-ναι.

-δεν το έχεις μετανιώσει.

-όχι, όχι, όχι, όχι.

-ωραία. Όταν αποφάσισες να έρθεις στο τεχνικό από το γενικό, πώς αντιμετώπισε ο περίγυρος την επιλογή σου –η οικογένειά σου, οι φίλοι σου; είπανε: «τι πας να κάνεις;», «πού πας εκεί;»;

-όχι, όχι. Ίσα, ίσα, οι γονείς μου ήταν πολύ σύμφωνοι με την ειδικότητα που ήθελα να διαλέξω. Ε και οι φίλοι μου, επειδή ήξεραν ότι γνωρίζω για τα αυτοκίνητα, μου είπαν: «μια πολύ σωστή επιλογή έκανες».

-μάλιστα. Στο σχολείο, το συγκεκριμένο, πώς νιώθεις; περνάει ευχάριστα η ώρα; έρχεσαι με διάθεση; έχεις κοινωνικές σχέσεις;

-ναι, ναι.

-αναπτύσσονται τέτοια πράγματα;

-περνάμε ωραία. Είμαστε μια οικογένεια όλοι μέσα εδώ, πλέον. Περνάμε καλά, εντάξει.

-πολύ ωραία.

-και με τους καθηγητές και με τους μαθητές, δεν έχουμε κανένα πρόβλημα.

-για περιέγραψε μου το σχολείο σου, καταρχήν ως προς τα κτίρια και τις υποδομές. Πώς το βρίσκεις; καλά;

-εντάξει, λόγω των παιδιών, θα μπορούσε να είναι λίγο πιο καθαρό το σχολείο. Δηλαδή οι τοίχοι του, αυτά. Εντάξει, να μην χάλαγαν τις τουαλέτες. Εντάξει, αυτό και να ήταν και λίγο πιο μεγάλα τα εργαστήρια, να είχαμε πιο πολλά μηχανήματα μέσα. Αυτά, εντάξει. Δεν έχω κάποιο παράπονο άλλο.

-μάλιστα. Ως προς την ποιότητα των μαθητών;

-εντάξει, επειδή έτυχε να πάω και στο γενικό, εντάξει δεν είναι όπως είναι στο γενικό. Είναι λίγο πιο χαλαρά τα παιδιά εδώ πέρα. Δεν δίνουν τόσο πολύ βάση μέσα στο μάθημα. Εντάξει, είναι λίγο πιο χαλαρά, αν το πω έτσι, από ένα γενικό λύκειο.

-η ποιότητα των δασκάλων.

-είναι πάρα πολύ καλή.

-η ποιότητα αυτών που μαθαίνεις, των γνώσεων; πώς τα βλέπεις;

-εντάξει, είναι λίγο δύσκολα αλλά εντάξει, μία προσπάθεια, όλοι οι κάτι μπορούμε να κάνουμε.

-μάλιστα. Το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών, πώς το κρίνεις;

-εντάξει, υπάρχει μια φασαρία λίγο, μέσα στην τάξη. Εντάξει, αλλά παιδιά είμαστε, φασαρία θα υπάρχει. Αντιδράσεις θα υπάρχουν με τους καθηγητές λίγο, όσο καλοί και να είναι, όσο καλοί και να είμαστε κι εμείς. Εντάξει, δεν έχουμε κάποιο πρόβλημα.

-το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών και των καθηγητών;

-πολλές φορές λίγο υψηλό, λίγο φιλονευριασμένο, επειδή ο καθηγητής θέλει να κάνει... είναι 2- 3 παιδιά μέσα στην τάξη που θέλουν να δώσουν πανελλήνιες. Ο καθηγητής θέλει, αυτά που ξέρει, να τα δώσει στο παιδί ώστε να πάει να δώσει πανελλήνιες. Κάποια άλλα παιδιά ασχολούνται με κάτι άλλο, κάνουν μια φασαρία, ο καθηγητής λίγο νευριάζει, με το δίκιο του... ε και γίνεται ένα φιλομπερδεματάκι εκεί, αλλά μετά όλα μια χαρά.

-μάλιστα. Με τη λειτουργία του σχολείου γενικότερα, δηλαδή τις ώρες που μπαίνετε στις τάξεις... υπάρχει πειθαρχία; πώς θα την έκρινες τη λειτουργία; καλή; κακή; μέτρια;

-εντάξει, καλή είναι αλλά εντάξει... είναι λίγο κουραστική ώρες, ώρες. Δεν μπορούμε να κάνουμε κάτι γι' αυτό. Εντάξει.

-όταν λες κουραστική, δηλαδή; σας πιέζει να είστε πειθαρχημένοι;

-εντάξει μωρέ, κουραζόμαστε κι εμείς λίγο. Οι καθηγητές ώρες, ώρες δεν είναι στα καλά τους, έχουν τα δικά τους προβλήματα στο σπίτι τους, οικογένειες κτλ. Εντάξει, εμείς είμαστε λίγο πιο αντιδραστικοί, είμαστε λίγο πιο... πώς να το πω τώρα; θέλουμε να βγούμε λίγο πιο νωρίς, από εδώ, από εκεί, οι καθηγητές δεν αφήνουν, νευριάζουμε, έχουμε μια κόντρα. Αυτά, εντάξει.

-μάλιστα. Φαινόμενα ρατσισμού και bullying υπάρχουνε;

-μέσα στην τάξη;

-στο σχολείο, γενικότερα.

-εντάξει, όχι. Κάτι τέτοιο δεν έχω δει. Εντάξει, έχω δει να... πειραζόμαστε, εντάξει, μεταξύ μας. Υπάρχουν και από άλλες χώρες... κι εγώ από άλλη χώρα είμαι γεννημένος. Εντάξει, υπάρχει το πείραγμα λίγο, μεταξύ μας. Αλλά δεν έχει κάποιο πρόβλημα απέναντι σε άλλο παιδί ή σ' εμένα τον ίδιο. Δεν μου έχει τύχει κάποιο πρόβλημα επειδή είναι από άλλη χώρα ή έχει άλλο χρώμα.

-όταν ήρθες από το γενικό στο τεχνικό, επειδή θα τα είχες ακούσει... πιθανόν να είχες ακούσει... έτσι, αισθάνθηκες κάπως ανασφάλεια;

-στην αρχή πίστευα... έχω ακούσει πάρα πολλά. Είχα ακούσει για πολλά ναρκωτικά, από εδώ, από εκεί. Δίσταζα λίγο να έρθω. Ψιλοφοβόμουν. Λέω "δεν θέλω να μπλέξω μ' αυτά τώρα, εγώ" και αυτά. Αλλά απ' ότι ήρθα, μπήκα κανονικά στο τμήμα μου. Τα παιδιά ήταν πάρα πολύ καλά. Οι καθηγητές, επίσης. Δεν είδα κάτι. Αυτές οι φήμες που λένε, για μένα δεν υπάρχουνε. Εντάξει, φυσικά θα υπάρχει κάτι εδώ, στον χώρο του σχολείου. Σ' όλα τα σχολεία κάτι παίζει από ναρκωτικά αλλά εντάξει, μέχρι ένα όριο.

-μάλιστα. Άρα, η χρήση ουσιών, πιστεύεις ότι είναι μικρή.

-ναι, εντάξει. Δεν είναι μεγάλη. Εντάξει, χρήση... είναι μόνο το κάπνισμα και το μαύρο, χόρτο.

-εντάξει, το κάπνισμα τώρα, είναι κάπνισμα. Για το χόρτο μιλάμε, το χασίσι.

-αυτό, ναι. Το χόρτο, ναι. Μόνο αυτό υπάρχει. Όχι, δεν έχουμε κάτι άλλο, μέσα στο σχολείο βέβαια.

-πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις στο σχολείο;

-αρκετές. Είναι αρκετό το ποσοστό, που παίρνουν γνώσεις κάποιοι μαθητές από ένα σχολείο. Υπάρχουνε... μπορεί να μάθει τρόπους και άλλα πολλά διάφορα. Πώς να συμπεριφέρεται απέναντι σ' έναν μεγαλύτερο, σ' έναν

συνομιληκό του, σε μια κοπέλα... πολλά. Παίρνουμε αρκετούς τρόπους για να μπορούμε να φερθούμε έξω, στην κοινωνία.

-αυτές οι γνώσεις, πόσο πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμά σου;

-πιστεύω ότι άμα το συνεχίσω το επάγγελμα αυτό, πολύ.

-πανελλήνιες θα δώσεις;

-το σκέφτομαι. Είναι λίγο ακόμα το μπέρδεμα. Διαβάζουμε όσο μπορούμε. Εντάξει, δεν τα καταλαβαίνουμε όλα. Δεν δίνουμε και πολλή βάση ακόμα. Εντάξει, θα δείξει στο μέλλον.

-μάλιστα. Πόσο βοηθούν, στο να αποκτήσεις αυτή τη γνώση, οι καθηγητές ας πούμε;

-τι κάνουν για να τις αποκτήσω;

- πόσο βοηθούν κατά την άποψή σου; βοηθούνε;

-πάρα πολύ. Υπάρχουν και καθηγητές που τους είχαμε πέρυσι, για παράδειγμα και σε παιδιά πανελληνίων, που ήθελαν να δώσουνε... για παράδειγμα σε δύο φίλους μου, οι περσινοί καθηγητές που δεν τους έχουμε τώρα λένε 'ανέβα πάνω στο γραφείο, να σου εξηγήσουμε αυτό που θες για ένα διάλειμμα' ή 'κάτσε μετά το σχόλασμα 2 με 3' και βοηθάνε. Όσο μπορούν, βοηθάνε οι καθηγητές με αυτό που θέλουνε. Θέλουν και το κάνουν.

-οι συμμαθητές πόσο βοηθάνε στην απόκτηση της γνώσης; δηλαδή, τι εννοώ... άμα γίνεται χαμός μέσα στην τάξη, άμα κοιμούνται όλοι, άμα πετάνε χαρτάκια. Πόσο βοηθάνε;

-εντάξει, οι περισσότεροι τώρα μέσα στην τάξη κάνουν τον χαβαλέ τους γιατί δε δίνουν πανελλήνιες. Στην τάξη είμαστε γύρω στα 15 παιδιά. Ε εντάξει, τα 5 είναι για να δώσουν πανελλήνιες. Το άλλο 10% κάνουν φασαρία μέσα στην τάξη, ασχολούνται με τα κινητά τους, οτιδήποτε. Δεν τους ενδιαφέρει δηλαδή το μάθημα.

-μάλιστα.

-υπάρχει λίγο μια φασαρία αλλά τα παιδιά που θα δώσουν πανελλήνιες, συγκεντρώνονται κανονικά στο μάθημά τους. Το μόνο που κάνουν είναι να νευριάσουν τον καθηγητή και μετά ο καθηγητής να χάσει τον έλεγχο και να ξεχαστεί λίγο και να μην μπορεί να κάνει το μάθημα καλά μετά.

-τα εργαστήρια πόσο βοηθάνε στην κατάκτηση της γνώσης;

-πάρα πολύ. Δηλαδή, πιστεύω όλη η μάθηση είναι μέσα εκεί και θα ήταν καλύτερα αν είχαμε και περισσότερες ώρες μέσα εκεί, στα εργαστήρια... τώρα που είμαστε και τελευταία χρονιά.

-αν σου έλεγα εγώ 'δύο φορές την εβδομάδα θα πας για πρακτική άσκηση κάπου, να κάνεις μια μαθητεία', πιστεύεις ότι θα σε βοηθούσε;

-ναι, θα ήτανε πολύ σωστή κίνηση. Πάρα πολύ.

-εάν, τώρα που πάρεις το πτυχίο και το χαρτί σου, σου έλεγα 'κοίτα να δεις, θα κάνω άλλο έναν χρόνο με εξειδίκευση –μόνο εργαστήρια και μόνο μαθητεία', θα το παρακολουθούσες;

-ναι, γιατί έχει τελειώσει και η αδερφή μου εδώ πέρα στο επαλ και έχει κάνει. Μετά το σχολείο έκανε ένα χρόνο πρακτική έξω –μικροβιολογία- και ήτανε πάρα πολύ καλό απέναντι στις αντιδράσεις που μπορεί να κάνουν. Θα ήταν πάρα πολύ καλό, να παρακολουθήσουμε άλλη μια χρονιά. Εντάξει, δεν μας κοστίζει κάτι.

-τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις εσύ ο ίδιος – εσύ όμως- για να γίνει πιο αποτελεσματική για σένα η φοίτησή σου;

-να διαβάζω πιο πολύ. Δηλαδή, να δίνω πιο πολλή σημασία στο σπίτι, όχι μόνο στο σχολείο. Εντάξει, ναι, μεγάλο ποσοστό στο σχολείο, αλλά όσο να πεις, οι καθηγητές δεν μπορούν να σου το βάλουν στο μυαλό μόνοι τους. Πρέπει να έχουμε κι εμείς θέληση ώστε να διαβάσουμε σπίτι. Να κάτσουμε 2- 3 ώρες να το διαβάσουμε, να το ξαναδιαβάσουμε, ώστε να τα

καταλάβουμε. Άμα δεν κάτσουμε σπίτι και οι καθηγητές δεν μπορούν να κάνουν μαγικά.

-οι καθηγητές τι πιστεύεις ότι θα έπρεπε να κάνουν για το σχολείο, για να γίνει πιο ελκυστικό; να αλλάξουν τον τρόπο διδασκαλίας; να κάνουν διδασκαλίες σε ομάδες; να κάνουν project; τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν; ή κάνουν αρκετά;

-κάνουν αρκετά, πιστεύω. Έχουν κάνει πάρα πολλά. Δηλαδή, ασχολούνται με το θεατρικό, μας μαθαίνουν κι άλλα πράγματα, περιβαλλοντική, αθλήματα με τον κύριο γυμναστή... πολλά. Είναι αρκετά αυτά που μας κάνουν, για ένα επαλ.

-εάν η διδασκαλία γινότανε ας πούμε, με συμμετοχή δικιά σας, με project, σε ομάδες, θα ήταν καλύτερα;

-ναι. Και αυτό θα ήταν καλό.

-το κράτος, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει για τα σχολεία;

-εντάξει, το κράτος πρέπει λίγο να διορθώσει τα σχολεία. Δηλαδή, να έχουνε λίγο πιο καλό πρόγραμμα γιατί εντάξει, όσο να πεις, το σχολείο είναι λίγο προς το φλου, να το πούμε έτσι. Το έχουν αφήσει λίγο ελεύθερα. Κάνει ο καθένας ο, τι θέλει μέσα στο σχολείο. Αυτό πρέπει να κοπεί λίγο από το κράτος. Δηλαδή, να μπει νόμος, αλλά να τηρηθεί ο νόμος. Γιατί, εντάξει και τώρα υπάρχουν νόμοι αλλά δεν τηρείται κανένας. Αυτό. Να μπει ένας σοβαρός νόμος που εντάξει, άμα δεν τηρείται, το παιδί να φεύγει από το σχολείο. Αυτός ο νόμος πρέπει να μπει, για μένα. Εντάξει τώρα, το κράτος θα αποφασίσει.

-από λεφτά, επιμορφώσεις, το' να τ' άλλο;

-εντάξει, λεφτά... δεν υπάρχουν δουλειές, δεν υπάρχουν από εδώ από εκεί, οι γονείς εντάξει, τα βρίσκουνε δύσκολα. Άλλοι είναι καλά οικονομικά, άλλοι είναι πολύ χαμηλά. Αναλόγως τώρα, τι οικογένεια θα πετύχεις. Εντάξει.

-εάν είχες ένα ξαδερφάκι, έναν φίλο στη γ' γυμνασίου και σκεφτόταν αν θα έρθει στο επαλ ή δεν θα έρθει και ερχόταν και σου έλεγε: «να σου πω, πες μου 2- 3 θετικά και 2- 3 αρνητικά, για να δω τι θα κάνω.» σαν θετικά, τι θα μπορούσες να πεις για το επαλ και σαν αρνητικά τι;

-καταρχάς, είναι αναλόγως τι βαθμό θα βγάλει σ' ένα γυμνάσιο. Άμα οι αποδόσεις του είναι πάρα πολύ καλές, εντάξει, το καλύτερο θα ήταν να πάει σ' ένα γενικό λύκειο. Εντάξει, είναι λίγο πιο μεγάλες βάσεις. Εντάξει, θα είναι ένα καλύτερο απολυτήριο, πιστεύω, απ' ότι έχω ακούσει. Αλλά θα του συνιστούσα να έρθει και στα επαλ γιατί είναι ένα πάρα πολύ καλό σχολείο, έχεις μία τέχνη που θα τη μάθεις μέσα σε 2- 3 χρόνια, μετά ε...

-τα αρνητικά;

-εντάξει, υπάρχει λίγο το ναρκωτικό, λίγο το... να μην παρασυρθεί σ' αυτό. Άμα δεν παρασυρθεί εκεί, θα είναι μια χαρά. Δηλαδή κι εγώ δεν πίστευα, αλλά εντάξει, δόξα τω θεώ, δεν παρασύρθηκα από αυτό... ούτε στο κάπνισμα, ούτε στο χόρτο, ούτε τίποτα. Όπως ήμουν, είμαι. Απλώς είναι ένα σχολείο, εντάξει, με λίγο διαφορετικό τόπο.

-μάλιστα. Αν ερχόμουν και σου έλεγα : «εγώ είμαι ο υπουργός παιδείας. Πες μου δυο πράγματα ν' αλλάξω αύριο.», τι θα μπορούσες να πεις;

-πρώτον, να βελτιώσουν λίγο τα εργαστήρια και να ενώσουν τις ώρες στα εργαστήρια, στα παιδιά –σ' όλες τις τάξεις, όχι μόνο στην τρίτη. Γενικά, λίγο παραπάνω εργαστήρια, πιστεύω θα έκανε καλό στα παιδιά. Είναι πιο ενδιαφέρον, παρά να σου μιλάει ο καθηγητής και να σου τα λέει και να σου τα γράφει στον πίνακα παρά να... να σου τα λέει πάλι ο καθηγητής, αλλά να τα έχεις μπροστά σου, να τα βλέπεις. Πιστεύω, είναι καλύτερη μάθηση αυτή. Θα βοηθήσει καλύτερα το παιδί να το καταλάβει.

- έχεις φανταστεί το ιδανικό τεχνικό σχολείο;

-τι εννοείτε;

-πώς θα το ήθελες; θα το ήθελες έτσι, με εγκαταστάσεις; θα το ήθελες με πλούσια εργαστήρια; θα το ήθελες με δραστηριότητες; πώς θα ήθελες να είναι οι καθηγητές; να έκαναν άλλα πράγματα;

-όχι, όπως το περίμενα, έτσι είναι. Είναι πάρα πολύ καλό. Δηλαδή και δραστηριότητες κάνουμε και εξωσχολικές και αναβάσεις κάνουμε σε κάτι πάρνηθες και ποδόσφαιρο κανονίζει ο γυμναστής μας, μπάσκετ, βόλει, θεατρικά κάνουμε, τραγουδάμε, κάνουμε το χαβαλέ μας... είναι μια χαρά. Εντάξει, είναι μόνο λίγο το εργαστήριο που θα μπορούσε να ήταν λίγο καλύτερο. Μόνο αυτό. Όχι μόνο στο δικό μου αλλά σ' όλα τα σχολεία των επαλ. Θα ήταν λίγο καλύτερα αν υπήρχαν καλύτερα εργαστήρια.

-αν τώρα γύρναγες τον χρόνο πίσω και μπορούσες να ξαναδιαλέξεις, θα το ξαναδιάλεγες;

-γενικό λύκειο με...

-ναι.

-ναι, ναι. Θα ξαναδιάλεγα το επαλ.

-μάλιστα. Φιλία, αλληλεγγύη υπάρχει εδώ μέσα μεταξύ των μαθητών;

-ναι. Υπάρχουν φιλίες. Ναι, εντάξει υπάρχουν τσακωμοί.

-στήριξη;

-υπάρχει πολλή στήριξη. Στα παιδιά υπάρχει πολλή στήριξη. Δηλαδή, άμα γίνει κάτι ένας τσαμπουκάς για παράδειγμα, που έχουν έρθει από αλλού θα ενωθεί όλο το σχολείο και θα υπερασπιστούν έναν, που είναι από το σχολείο μας. Και το ένα σχολείο και το άλλο σχολείο... είναι μια ομάδα μεταξύ τους. Εντάξει, υπάρχουν διαφορές, λίγο τσακωμοί από εδώ από εκεί, αλλά εντάξει, είναι περιττό.

-πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον;

-εντάξει, αναλόγως. Τώρα δεν ξέρω. Άμα μείνω στην αθήνα, Ελλάδα, θα ανοίξω μια δικιά μου επιχείρηση. Εγώ έχω γεννηθεί γερμανία. Η δουλειά του πατέρα μου είναι στη γερμανία. Εντάξει, θα ήθελα να φύγω από την

ελλάδα κάποια χρόνια, για να δω πως είναι το εξωτερικό. Έχω ζήσει εκεί δύο χρόνια. Δεν έχω ζήσει πολλά για να καταλάβω –πιο μικρή ηλικία- αλλά πιστεύω θα μου έκανε καλό να φύγω λίγο από την Ελλάδα για να δω πως είναι μια ξένη χώρα.

-θα σε βοηθήσει το σχολείο, στην όποια επαγγελματική σου ζωή, πιστεύεις;

-ναι, έχουμε μάθει πολλά πράγματα και μπορεί. Ναι.

-μάλιστα. Ok, σ' ευχαριστώ πολύ.

23^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Ξεκίνησες στην τεχνική εκπαίδευση; από τη πρώτη

Ποιοι ήταν οι λόγοι που επέλεξες το τεχνικό λύκειο;

Διότι ήθελα να εκτός από το απολυτήριο λυκείου να πάρω και ένα πτυχίο για να ακολουθήσω ένα επάγγελμα και επιπλέον ήταν και η είναι και η εισαγωγή στα τει πιο εύκολη.

Πως εκανες την επιλογή της ειδικότητας;

Έχουμε συγγενείς στην οικογένεια ψυκτικούς και συμβουλευτήκα και καθηγητές μου ότι από αυτή θα μπω πιο εύκολα στα τει.

Σε βοήθησε στην επιλογή σου κάποια δομή επαγγελματικού προσανατολισμού;

Όχι καμία. Μόνος μου.

Ευχαριστημένος απο την επιλογή της ειδικότητας;

Ναι

Πως νιωθεις για το σχολειο γενικότερα; η αντίληψη σου για το σχολειο για το θεσμο δηλαδή είναι θετική;

Από το δημοτικό δεν θυμάμαι μια μέρα που να μην ήθελα να πάω σχολείο. Το έβλεπα σαν τρόπο να συναντήσω τους φίλους μου να περάσω ευχάριστα.

Όταν αποφασισες να ερθεις στο επαλ πως αντεδρασε ο περιγυρος σου (οικογενεια φίλοι);

Είναι γεγονός πως τα επαλ είναι παρεξηγημένα σχολεία και ακούγεται ότι τα παιδιά που πηγαίνουν σε αυτά δεν είναι καλής ποιότητας. Πιστεύω ότι αν

ξέρεις τι θες και τι πας να κάνεις τότε δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα. Εγώ δεν είχα αντιδράσεις από κανένα.

Πως νοιωθεις στο σχολειο (το συγκεκριμενο);(περνα ευχαριστα ερχεται με διαθεση εχει κοινωνικες σχεσεις);

Ναι έρχομαι ευχάριστα. Έχω καλές κοινωνικές σχέσεις. Επιπλέον μαθαίνω πράγματα ιδίως στα εργαστήρια από τους καθηγητές οι οποίοι είναι καλοί. Περιεγραψε το σχολειο σου ως προς τα κτιρια, , και γενικότερα τη λειτουργια του σε καποιον που δεν το ξερει.

Είμαι ένα σχολείο μέτριο προς το καλό σε σχέση με άλλα τα οποία έχω δει.

Την ποιότητα των μαθητων; μέτριο προς το κακό. Διότι εδώ που είμαστε έρχονται παιδιά από τα δυτικά προάστια τα οποία είναι χαρακτηριστικά στην αττική.

Την ποιότητα των δασκαλων;

Πολύ καλή. Πάρα πολύ καλή.

Την ποιότητα αυτων που μαθαινεις;

Τις περισσότερες φορές τα βλέπω ολοκληρωμένα διότι υπάρχει μεγάλη προσπάθεια από τους καθηγητές και φαίνεται.

Το κλιμα που υπαρχει μεταξυ των μαθητων;

Είναι φιλικό μεταξύ των συμμαθητών και γενικά στο σχολείο θα έλεγα ότι δεν υπάρχει πρόβλημα.

Και μεταξυ μαθητων καθηγητων;

Δεν είναι το καλύτερο διότι όταν τα παιδιά ενώ ο καθηγητής προσπαθεί να κάνει μάθημα συζητούν ή κάνουν φασαρία καταλαβαίνεται ότι τα πράγματα δεν πάνε και καλά.

Αν εκρινες τη λειτουργια του σχολειου τι θα ελεγες;

αν όχι άριστη πολύ καλή.

Φαινομενα ρατσισμού και bullying υπαρχουν στο σχολειο;

υπάρχουν όχι σε μεγάλο βαθμό αλλά υπάρχουν. Όπως σε κάθε σχολείο νομίζω σε βαθμό από μέτριο προς μεγάλο.

Οταν ηρθες απο τα γυμνασιο αισθανθηκες ανασφαλια λογω αυτών των φαινομενων.

Όχι γιατί ήξερα ότι αν δεν ασχοληθώ μαζί τους δεν θα ασχοληθούν και αυτοί μαζί μου. Άλλωστε είχα και φίλους.

Ποσο πιστευεις οτι παιρνεις γνωσεις στο σχολειο; αιτιολογησε.

Με άριστα το 100 65 με 70 πιστεύω και αυτό με δικιά σου θέληση.

Ποσο πιστευεις οι γνωσεις που περνεις θα σε βοηθησουν στο επαγγελμα;
Σίγουρα θα με βοηθήσουν όχι πάρα πολύ αλλά τουλάχιστον τα μισά πράγματα θα τα έχω πάρει από εδώ.

Ποσο βοηθουν οι καθηγητες , στην κατακτηση της γνωσης;

Υπάρχει μεγάλη θέληση από πλευράς των καθηγητών να πάρουμε γνώσεις. Έτσι πιστεύω ότι βοηθούν.

Ποσο οι συμμαθητες; οι συμμαθητές δεν βοηθούν διότι πολλές φορές με παράκληση ησυχάζουν.

Δυστυχώς οι περισσότεροι έρχονται εδώ για να τελειώσουν ένα λύκειο και μετά να σηκώσουν τα χέρια ψηλά.

Ποσο τα εργαστηρια;

Βοηθάνε αρκετά και πιστεύω ότι θα βοηθήσουν και μετά αν περάσω σε κάποια σχολή διότι θα έχω κάποιες γνώσεις.

Πανελληνιες θα δωσεις;

ναι

Φροντιστηριο κανεις;

Ναι.

Θα ηθελες να υπαρχει μια δυνατοτητα να κανεις καπου μια μαθητεια η μια πρακτικη ασκηση.

Ναι γιατί πιστεύω ότι θα αποκτούσες παραπάνω γνώσεις. Μέχρι και στο βιογραφικό σου θα μπορούσες να το βάλεις.

Αν εμπαινε ενα επιπλεον ετος θα το παρακολουθουσες;

ναι πιστεύω ότι θα το παρακολουθούσα. Άλλωστε πιστεύω ότι κάθε επιπλέον χαρτί που παίρνεις στη ζωή σου είναι χρήσιμο. Αλλά και σε επίπεδο γνώσης και εξειδίκευσης θα ήταν χρήσιμο.

Τι πιστευεις οτι πρεπει να κανεις ο ιδιος για να γινει πιο αποτελεσματικη για σενα η φοιτηση στο σχολειο;

σίγουρα θα ζήταγα από τους συμμαθητές μου να μην κάνουν φασαρία στην τάξη τουλάχιστον στα μαθήματα που δίνω πανελλήνιες. Αν κάτι δεν

καταλάβαινα θα ζήταγα από τον καθηγητή να το εξηγήσει δηλαδή θα το έψαχνα. Επίσης θα διάβαζα περισσότερο. 2 με 2.5 ώρες την ημέρα.

Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει το κράτος για το σχολείο;

να αλλάξει το εκπαιδευτικό σύστημα και να μην εξαρτάται το μέλλον του κάθε παιδιού από τις πανελλήνιες δηλαδή από 4 γραπτά.

Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν οι καθηγητές για το σχολείο;

να κάνουν το μάθημα πιο ελκυστικό και ενδιαφέρον για να μην χαζεύουν τα παιδιά. Πιθανόν σε ομάδες η κάτι τέτοιο.

Ξεχωρίσε 2-3 θετικά και αρνητικά που θα έλεγες σε κάποιον που θα ήθελε να ερθει στο σχολείο.

Θα έλεγα ότι από εδώ μπορεί να πάρει ένα χαρτί και κάποιες γνώσεις που θα τον βοηθήσουν να κάνει ένα επάγγελμα. Αρνητικά έξω από κάποια φαινόμενα ρατσισμού ή bullying τα οποία δεν είναι και σημαντικά και υπάρχουν σε όλα τα σχολεία δεν θα έλεγα ότι υπάρχουν.

Πες 2-3 πράγματα που θα ήθελες να αλλάξεις

Το σύστημα της εισαγωγής στις ανώτερες σχολές.

Πως φανταζόσαι το ιδανικό τεχνικό σχολείο;

με περισσότερα μαθήματα ειδικότητας. Και με πιο εξειδικευμένη γνώση που θα βοηθούσε αν συνέχιζες και μετέπειτα σπουδές.

Αν ξαναεπέλεγες θα διαλεγες τεχνικό σχολείο;

νομίζω πως ναι.

Να μιλήσει ο μαθητής για ασκήμες εντυπώσεις απο περιστατικά στο σχολείο (συμπεριφορά, βία, χρήση ουσιων) .

Χρήση ουσιών υπάρχει αλλά σε μικρό βαθμό.

Να μιλήσει ο μαθητής για καλές εντυπώσεις απο περιστατικά (φιλία συμπνοια αλληλοκατανοηση κλπ) φιλίες υπάρχουν.

Αλληλεγγύη όχι αλλά λόγω κρίσης τώρα δεν υπάρχει πουθενά.

Πως φανταζόσαι το επαγγελματικό σου μέλλον.

Θα ήθελα να δουλέψω σαν ελεύθερος επαγγελματίας ανεξάρτητος.

Πιστεύεις ότι στο επαγγελματικό σου μέλλον οι γνώσεις που παίρνεις απο το σχολείο θα βοηθήσουν;

ναι πιστεύω διότι και οι καθηγητές βοηθούν και κάποιες βάσεις αποκτιούνται.

24^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Πως σε λενε?

Χρυσόστομο.

Ξεκινήσες στην τεχνική εκπαίδευση;

Ναι από την πρώτη λυκείου.

Γιατι επελεξες το τεχνικο λυκειο?

Γιατί μέσα από το γενικό λύκειο δεν παίρνεις το χαρτί της ειδικότητας. Κάτι που σου έχει μια μόνιμη δουλειά από το επαλ. Μπορείς να βρεις άμα θες να ασχοληθείς. Όστε άμα δεν πετύχεις από το γενικό έχεις μια μεγαλύτερη πιθανότητα από το επαλ. Και αυτό βοηθάει περισσότερο.

Το οτι χεις ακουσει οτι ειναι πιο ευκολο επηρεαζει?

Ναι γιατί εγώ είχα πρόβλημα στο σχολείο, δεν ήμουν μαθητής πολύ καλός, αλλά ήθελα να το ακολουθήσω.

Τι ειδικοτητα κανεις?

Ψυκτικός

Την ειδικοτητα την ηθελες απο πριν η ηρθες εδω και διαλεξες μια απο τις υπαρχουσες?

Είχα συζητήσει είχα δει τι γίνεται γύρω και μου άρεσε κιάλας ψυκτικός, σε συνδυασμό με κάποια άλλα που έχω δει.

Σε βοηθησε καποια δομη επιλογης πχ σεπ η καποιο κεντρο επαγγελματικου προσανατολισμου?

Παρόλο που ακούστηκε ότι έχει πολλά πράγματα δεν ασχολήθηκα τόσο πολύ. Όσο για το σεπ δεν ήταν ένα μάθημα που μπορούσε να σε βοηθήσει.

Τωρα που τελειωνεις εισαι ευχαριστημενος απο την επιλογη της ειδικοτητας?

Ναι είναι μια καλή ειδικότητα που πιστεύω πως και αν δεν περάσω στις πανελλήνιες θα μπορέσω με την θέληση να το εξασκήσω το επάγγελμα.

Θα δωσεις πανελληνιες?

Ναι

Κανεις φροντηστηριο?

Ναι

Πως νιωθεις για το σχολειο γενικότερα; η αντιληψη σου για το σχολειο για το θεσμο δηλαδη ειναι θετικη;

Δεν πιστεύω ότι όλοι ερχόντουσαν και ήταν ευχαριστημένοι στο σχολείο. Εντάξει στο δημοτικό ήταν αλλιώς τα πράγματα περνούσες πιο καλά. Στο γυμνάσιο εγώ δεν τα πήγαινα καλά διοτι έμενα σε κάποια μαθήματα μετεξεταστέος, άλλες φορές δεν έπρεπε άλλες έπρεπε. Τώρα στο λύκειο δεν λέω ποο σχολείο αλλά πηγαίνω είναι κάτι που σε ενδιαφέρει πια, δουλεύεις πάνω στην ειδικότητα σου και σε ενδιαφέρει αυτό.

Εχεις καποια μαθησιακη δυσκολια?

Ναι δυσλεξία.

Οταν αποφασισες να πας στο τεχνικο λυκειο ο περιγυρος σου, η οικογενεια σου, οι φιλοι σου αντεδρασαν? Σε βοηθησαν, ηταν θετικοι?

Οι μόνοι που αντέδρασαν είναι φίλοι. Οι συγγενείς μου μου λένε ναι είναι μια καλή επιλογή, διότι έχουμε και μια παραπάνω βοήθεια. Άμα δεν περάσεις στις πανελλήνιες έχεις ένα χαρτί στα χέρια σου κάτι που δεν θα έχουν κάποιοι άλλοι. Οι γύρω μου ναι το πήραν ότι ναι πάει στο επαλ, θα κάθεται δεν θα διαβάζει και τέτοια. Εγώ πιστεύω πως όποιος θέλει διαβάζει και συνεχίζει, όποιος θέλει περνάει την τάξη έτσι, με λίγη προσπάθεια.

Πως νιωθεις στο σχολειο (το συγκεκριμενο);(περνα ευχαριστα ερχεται με διαθεση εχει κοινωνικες σχεσεις)

Ναι και κοινωνικές σχέσεις έχω, κάποιες μέρες περνάει ευχάριστα, κάποιες δεν περνάει γιατί είσαι κουρασμένος η δεν έχεις όρεξη. Αλλά περνάει ευχάριστα γενικά.

Περιεγραψε το σχολειο σου ως προς τα κτιρια, , και γενικότερα τη λειτουργια του σε καποιον που δεν το ξερει.

Είναι ένα σχολείο που έχουν προσπαθήσει πάρα πολύ για τις υποδομές του, με τα εργαστήριο που προσπαθούν να τα κάνουν όλο και καλύτερα. Μπορεί σε κάποιους τομείς να μην έχουνε εργαστήρια, αλλά μας στέλνουνε σε άλλα σχολεία. Μπορεί να είναι κούραση για κάποιους, αλλά από ότι βλέπουμε από τις υποδομές αυτού του σχολείου είναι καλό και βλέπουμε προσπάθεια για να γίνει κάτι καλύτερο.

Την ποιτητα των μαθητων;

Εντάξει δεν είναι και η καλύτερη. Οι πιο πολλοί έρχονται να πάρουν ένα χαρτί εύκολα και να τελειώσουν το σχολείο, κάτι που εμποδίζει κάποιους μαθητές που θέλουν να συμμετάσχουν. Γιατί όταν και δύο μαθητές δεν θέλουνε κάνουνε και μια τάξη κόλαση και οι υπόλοιποι δυσκολεύονται.

Την ποιότητα των δασκάλων;

Υπάρχουν πάρα πολύ καλοί δάσκαλοι και σε βοηθάνε σε πολλούς τομείς . Αλλά υπάρχουν και άλλοι που δεν κάνουν καλό μάθημα. Σε ποσοστό θα είναι 70-30.

Την ποιότητα αυτών που μαθαίνεις;

Πιστεύω πως υπάρχουνε καθηγητές που έχουν περάσει από την ζωή μου σε αυτό το σχολείο που δεν θα τους έχω ξανασυναντήσει, δηλαδή πολύ καλοί. Και καθηγητές που προσπαθούν να γίνουνε καλύτεροι. Άρα ναι η ποιότητα αυτών που μαθαίνω είναι καλή. Με κάνουν να το καταλαβαίνω με μεγαλύτερη άνεση.

Το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών

Στο σχολείο αυτό θα το έκρινα πολύ καλό σε σχέση με άλλα σχολεία επαλ που ακούω. Διότι τα επαλ έχουνε και μια κακή φήμη, ξύλο, τσιγάρα. Σε σχέση με κάποια άλλα σχολεία που έχω δει, πιστεύω ότι το δικό μας έχει μια καλή εικόνα.

Και μεταξύ μαθητών καθηγητών

Έχουν ηρεμήσει τα πράγματα πια. Οι καθηγητές με τους μαθητές βοηθάει ο ένας τον άλλον. Δεν κοιτάει να κάνει κακό ο ένας μαθητής στον καθηγητή, να του κάνει την πλάκα και τέτοια. Καλές σχέσεις.

Την λειτουργία του σχολείου γενικά πως θα την εκρίνες?

Εντάξει δεν θα την έλεγα και τέλεια, γιατί υπάρχουν μαθητές που δεν θέλουν και το κάνουν με το ζόρι για να πάρουν ένα χαρτί. Υπάρχουν μαθητές που μπαίνουν όποτε τους καπνίσει. Αλλά υπάρχουν και άλλοι που κάνουν σωστά. Απλά πιστεύω πως δεν παίρνει καλά μέτρα το σχολείο όσον αφορά τις τιμωρίες. Πχ στον μαθητή που κάνει κάτι στην τάξη μπορεί να μην τον τιμωρήσει, να του δώσει και άλλη ευκαιρία. Αλλά γενικά την λειτουργία του θα την έκρινα θετικά.

Φαινόμενα ρατσισμού η bullying?

Σε αυτό το σχολείο δεν υπάρχουν φαινόμενα ρατσισμού. Σε άλλα μπορεί να έχω παρατηρήσει. Όχι τόσο ανάμεσα σε αλβανούς και έλληνες όσο σε μαύρους και έλληνες. Άλλους δεν τους κάνουν παρέα, άλλους δεν τους μιλάνε, παίζουν μαζί τους. Όχι ούτε βία.

Ποσο πιστευεις οτι παιρνεις γνωσεις στο σχολειο; αιτιολογησε.

Είναι ανάλογα με το πόσο ο κάθε μαθητής θα κάτσει να ασχοληθεί. Αν εγώ αποφασίσω να κάτσω να διαβάσω και έχω τους κατάλληλους καθηγητές να παίρνω γνώσεις. Αλλά γενικά στις μέρες μας δεν πιστεύω ότι παίρνουμε την κατάλληλη γνώση.

Αυτες που εσυ θα ήθελες να παρεις;

Αισθάνεσαι ανασφάλεια στο συγκεκριμένο σχολείο;

Αισθανόμουν ανασφάλεια για τον λόγο ότι δεν θα έχω πολλούς συμμαθητές που ήξερα από το γυμνάσιο ώστε να έχω παρέα. Και ίσως την πρώτη μέρα ότι θα είμαι το παιδί που θα το πειράζουν και θα κοροιδεύουν όλοι.

Το φαινόμενο είναι αρκετα μεγαλο θα έλεγες;

Ποσο πιστευεις οι γνωσεις που περνεις θα σε βοηθησουν στο επαγγελμα;

Δεν θα πω ότι θα με βοηθήσουν πολύ. Θα ξέρω τα βασικά για έξω. Όταν πάω σε μια δουλειά πάνω στην ειδικότητα ξέρω ότι το πρώτο πράγμα που θα με βάλει να κάνω δεν είναι να λύσω ας πούμε αλλά να σκουπίσω γιατί είμαι από επαλ. Στην πάροδο του χρόνου δουλεύοντας μαζί του, θα σου δώσει και αυτός τις ευκαιρίες που πρέπει.

Ποσο βοηθουν οι καθηγητες , στην κατακτηση της γνωσης;

Βοηθάνε όσοι πραγματικά θέλουνε αλλά δεν θα έλεγα ότι βοηθάνε πάρα πολύ. Βοηθάνε σε μέτριες καταστάσεις, γιατί είναι και τώρα τα πράγματα έτσι που δεν μπορούν και αυτοί με όλα αυτά που συμβαίνουν.

Εσενα σε βοηθούν αυτοι που θελουν να παρεις γνωση;

Ποσο οι συμμαθητες;

Όταν ας πούμε γίνεται χαμός στην τάξη μετά από ένα σημείο και ο καλός ο μαθητής θα επηρεαστεί, θα έρθει με το κλίμα της τάξης. Και ο καθηγητής δεν μπορεί να έχει την ίδια απόδοση όταν γίνεται πανικός μέσα στο τμήμα.

Ποσο τα εργαστηρια;

Τα εργαστήρια πιστεύω ότι βοηθάνε περισσότερο από την θεωρία και ειδικά εδώ που προσπαθούμε να έχουμε εξελιγμένα εργαστήρια βοηθάνε πιστεύω

πάρα πολύ για να μάθεις κάτι παραπάνω. Η θεωρία είναι πιο βαρετή, οι μαθητές βαριούνται και κάνουν φασαρία. Η πρακτική πάνω στα εργαστήρια είναι κάτι που εξασκείς καινούρια πράγματα.

Θα ηθελες να υπαρχει μια δυνατοτητα να κανεις καπου σε μια εταιρεια μια μαθητεια η μια πρακτικη ασκηση.

Θα ωφελούσε πάρα πολύ γιατί είσαι απέναντι στις γνώσεις που έχει ο καθηγητής και στις επαγγελματικές γνώσεις που έχει ένας έμπειρος άνθρωπος που εξασκεί την δουλειά του κάθε μέρα. Είναι και πιο ενδιαφέρον.

Αν εμπαινε ενα επιπλεον ετος θα το παρακολουθουσες;

Ναι

Τι πιστευεις οτι πρεπει να κανεις ο ιδιος για να γινει πιο αποτελεσματικη για σενα η φοιτηση στο σχολειο;

Πρώτα να έρχομαι στο σχολείο επειδή το θέλω και μου αρέσει. Μετά όπως ο καθηγητής θα προσπαθήσει να σου περάσει τις γνώσεις και εσύ να κάτσεις να διαβάσεις, γιατί δεν γίνεται να σου ανοίξει το μυαλό και να στα βάλει μέσα.

Τι πιστευεις οτι πρεπει να κανει το κρατος για το σχολειο;

Το κράτος πρέπει να κάνει πάρα πολλά γιατί έχει παραμελήσει πολύ τα σχολεία. Πρέπει να αλλάξει που λειτουργεί το σχολείο. Τον τρόπο συμπεριφοράς και των καθηγητών και των μαθητών.

Γιατί υπάρχουν και καθηγητές που δεν έχουν την κατάλληλη εμπειρία και τις κατάλληλες γνώσεις, όπως υπάρχουνε και μαθητές που δεν θέλουν να παρακολουθήσουν και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να γίνεται ένα μπάχαλο.

Τι πιστευεις οτι πρεπει να κανουν οι καθηγητες για το σχολειο;

Να μην δουλεύουνε μόνο σε θεωρία. Να γίνεται πρακτική, να ψάχνουμε να βγαίνουμε, να πηγαίνουμε κάποιες εκδρομές όπου θα σου δείξουν κάποια καινούργια πράγματα. Πάνω σε project να μην είναι δηλαδή μέσα σε μια κλειστή αίθουσα και μπαίνει ο καθηγητής και λέει και λέει. Αυτό κάνει τον μαθητή να βαριέται και να προσπαθεί να βρει τρόπο να παίξει με τους άλλους μαθητές.

Ξεχωρισε 2-3 θετικα και αρνητικα που θα ελεγες σε καποιον που θα ηθελε να ερθει στο σχολειο.

Πρώτα στο επαλ παίρνεις και απολυτήριο και χαρτί ειδικότητας και έχεις πιο πολλές πιθανότητες να εργαστείς έξω.

Στο γενικό μπορεί το χαρτί του να είναι πιο δυνατό αλλά πας να δώσεις και πανελλήνιες στις οποίες αν δεν πετύχεις είναι πιο λίγες οι επιλογές σου μετά. Αρνητικό είναι ότι δεν γίνεται καλό μάθημα, λόγω ποιότητας μαθητών.

Πες 2-3 πράγματα που θα ήθελες να αλλάξεις

Θα έλεγα ότι πρέπει το επαλ να γίνει πιο δυνατό και πιο σωστό. Όταν ο μαθητής παίρνει δύο πράγματα από το επαλ και όχι ένα, πρέπει να το κάνεις να έχει καλύτερη ποιότητα και καλύτερα ίσως εργαστήρια, να ασχοληθούνε σοβαρά με αυτό. Όχι απλά να έρχονται να παίρνουν ένα χαρτί και να φεύγουνε.

Πως φανταζεσαι το ιδανικο τεχνικο σχολειο;

Δεν μου το έχουν επιτρέψει οι συνθήκες της χώρας πιστεύω. Δεν μπορώ να φανταστώ πως θα ήταν.

Να μιλήσει ο μαθητης για ασκημες εντυπωσης απο περιστατικα στο σχολειο (συμπεριφορα, βια, χρηση ουσιων) .

Έχω ακούσει σε άλλα επαλ, σε άλλα ποιο χαμηλή σε άλλα ποιο υψηλό. Έχει να κάνει και με την περιοχή που βρίσκεται το επαλ. Άμα βρίσκεται σε μια ήρεμη περιοχή δεν θα γίνεται χρήση ουσιών.

Να μιλήσει ο μαθητης για καλες εντυπωσης απο περιστατικα (φιλια συμπνοια αλληλοκατανοηση κλπ)

Ναι αναπτύσσετε ανάμεσα στα παιδιά που είναι στο ίδιο τμήμα, γιατί περνάνε πιο πολλές ώρες μαζί, στα διαλλείματα μαζί. Είναι λίγο πιο δύσκολο ανάμεσα σε παιδιά από διαφορετικά τμήματα. Όσα ήταν μαζί στο γυμνάσιο και τώρα είναι σε διαφορετικό τμήμα υπάρχει φιλία.

Πως φανταζεσαι το επαγγελματικο σου μελλον.

Φαντάζομαι ότι θα περάσω σε ένα τει, μηχανολογία ας πούμε που με ενδιαφέρει, και θα κάτσω να ασχοληθώ βασικά με αυτό που με νοιάζει και να το συνεχίσω.

Πιστευεις πως στα επαγγελματικα σου ονειρα οτι εκανες στο σχολειο θα σε βοηθησει?

Όχι τόσο πολύ γιατί δεν έμαθα πολλά πράγματα. Διότι το σχολείο κάνει το μαθητή να μαθαίνει πράγματα που δεν αρμόζουν στη καθημερινότητα. Το

επαλ πιστεύω ότι θα έπρεπε να είναι μια σχολή που δίνει βάση στα επαγγελματικά πράγματα.

25^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Πως σε λενε?

Γεωργία

Ξεκίνησες στην τεχνική εκπαίδευση;

Ναι, ξεκίνησα από την πρώτη λυκείου.

Γιατι επελεξες την τεχνική εκπαίδευση?

Διότι είναι πιο εύκολα τα μαθήματα, περνάς πολύ πιο εύκολα δηλαδή, και εγώ δεν ήμουν μαθήτρια που διάβαζε. Επίσης θεωρώ πως είναι προτιμότερο εκτός από το απολυτήριο μόνο, να έχω και ένα χαρτί με την ειδικότητα μου.

Τι ειδικότητα κανεις?

Πληροφορική

Η επιλογή της ειδικότητας έγινε επειδή την ήθελες η ήρθες εδώ και απο τις υπάρχουσες διαλεξεις αυτη που σου πηγαινε περισσότερο?

Και τα δυο. Ήταν επειδή μου άρεσε η πληροφορική, και από όλες τις υπόλοιπες με ενδιέφερε περισσότερο, αλλά όχι ότι ήθελα να ασχοληθώ και εκατό τις εκατό με αυτό.

Σε αυτη την επιλογή βοηθηθηκες απο καποια δομη (μαθημα σεπ) η απο καποιο κεντρο επαγγελματικου προσανατολισμου?

Όχι

Τωρα που τελιώνεις το λυκείο αν ειχες την δυνατοτητα να επιλεξεις ξανα θα επελεγες την ίδια ειδικότητα?

Όχι

Ανακαλύψες πως σου αρεσει κατι αλλο?

Ανακάλυψα πως έχει περισσότερες δυσκολίες, πως δεν ήταν ετσι όπως εγώ το περίμενα.

Πως νιωθεις για το σχολείο γενικότερα; η αντιληψη σου για το σχολείο για το θεσμο δηλαδή είναι θετικη;

Μέχρι το γυμνάσιο ένιωθα ευχάριστα. Ίσως τώρα στο λύκείο λόγω κούρασης τόσα χρόνια στα θρανία θα σκεφτόμουν να το παρατήσω, αν και δεν θα το έκανα.

Ειχες ποτε διαγνωσμενες μαθησιακες δυσκολιες?

Όχι

Όταν αποφασίσεις να πας τεχνική εκπαίδευση, η οικογένεια σου, οι φίλοι σου και γενικά ο περιγύρος σου πως το αντιμετώπισαν?

Η οικογένεια μου ήταν υπέρ, πολλοί φίλοι όμως το έβλεπαν υποτιμητικά, λόγο ότι τα επαλ βρίσκονται πολύ χαμηλά στα μάτια των παιδιών που πηγαίνουν στα ενιαία.

Σκεφτεσαι να δώσεις πανελληνίες?

Όχι.

Πως νοιωθεις στο σχολειο (το συγκεκριμενο);(περνα ευχαριστα ερχεται με διαθεση χει κοινωνικες σχεσεις)

Όχι, και ίσως αυτό συμβαίνει επειδή είναι η τελευταία χρονιά, επομένως κατά κάποιο τρόπο έρχεσαι για να φύγεις.

Τις προηγουμενες χρονιες?

Τις προηγούμενες είχαμε και το θέμα ότι το σχολείο είναι πολύ μεγάλο, ήμασταν και πολύ λίγα άτομα, υπήρχε ένα χάος γενικά οπότε όχι ευχάριστα δεν θα το έλεγα. Ήσυχα ναι.

Περιεγραψε το σχολειο σου ως προς τα κτιρια, , και γενικότερα τη λειτουργια του σε καποιον που δεν το ξερει.

Γενικά το βρίσκω πολύ καλό

Την ποιτητα των μαθητων;

Χαμηλή, πολύ χαμηλή. Και σαν απόδοση πάνω στα μαθήματα αλλά και σαν συμπεριφορά.

Την ποιτητα των δασκαλων;

Με μερικές εξαιρέσεις χαμηλή και εκείνη.

Την ποιτητα αυτων που μαθαινεις;

Λειπή. Θεωρώ πως θα έπρεπε να μαθαίνουμε πράγματα που βοηθούν περισσότερο στην καθημερινή ζωή μας. Μαθήματα όπως η φυσική και τα μαθηματικά για άτομα που δεν θέλουν να ακολουθήσουν αυτή την κατεύθυνση δεν θεωρώ πως είναι ωφέλιμα.

Το κλιμα που υπαρχει μεταξυ των μαθητων

Γενικά καθόλου φιλικό μεταξύ τους.

Και μεταξυ μαθητων καθηγητων

Εχθρικό, κυρίως από την μεριά των μαθητών, διότι είμαστε άτομα στην εφηβεία και όσο και υπομονή να κάνουν οι καθηγητές απέναντι μας δημιουργούνται πολύ μεγάλες εντάσεις.

Την λειτουργία του σχολείου όσον αφορά την συνεπεία(να μπαίνουν οι καθηγητές στην ώρα τους, την λειτουργία των εργαστηρίων, να έχετε βιβλία) πως θα την εκρίνες γενικά?

Σε γενικές γραμμές θα έλεγα πως είναι εντάξει.

Φαινόμενα ρατσισμού η bullying υπάρχουνε? Έχεις δει, έχεις ακουσει, είναι σε μεγάλο βαθμό?

Σε μεγάλο βαθμό θα έλεγα.

Εαν σου έλεγα να προσδιορίσεις την βία, τον ρατσισμό, θα τον εντοπίζες σε λεκτικό επίπεδο μόνο?

Περισσότερο σε λεκτικό επίπεδο.

Όταν ήρθες από το γυμνασιο σε αυτό το σχολείο αισθανθήκες μια ανασφάλεια η σιγουρία?

Όχι, σε γενικές γραμμές δεν είχα πρόβλημα, ήμουν εντάξει.

Ποσο πιστευεις οτι παιρνεις γνωσεις στο σχολείο; αιτιολογησε.

Αν μιλήσω με ποσοστά, περίπου 40%.

Ο λογος είναι οτι δεν σου δινετε από τον τροπο διδασκαλιας η εσυ δεν το προσπαθεις?

Θεωρώ πως όλα παίζουν ρόλο. Δηλαδή ευθύνεται και το σύστημα διδασκαλίας, αλλά και σε ατομικό επίπεδο. Προσωπικά εγώ ασχολούμαι μόνο με τα πράγματα που με ενδιαφέρουν, αλλιώς δεν μπορώ να ασχοληθώ.

Οι γνωσεις που έχεις παρει από το σχολείο γενικά, ποσο πιστευεις οτι θα σε βοηθησουν επαγγελματικά?

Μάλλον ελάχιστα.

Μπορεις να το προσδιορίσεις αυτό?

Γενικά οι γνώσεις που παίρνουμε είναι πολύ θεωρητικές. Δεν μαθαίνουμε δηλαδή πράγματα που θα μας διευκολύνουνε στην καθημερινότητα μας, ποιο πολύ μαθαίνουμε ορολογία αντικειμένων που δεν θα ασχοληθούμε ποτέ.

Αυτες που εσυ θα ήθελες να παρεις;

Αισθάνεσαι ανασφάλεια στο συγκεκριμένο σχολείο; ίσως λόγω βίας ή ρατσισμού ίσως επειδή είσαι κορίτσι;

Το φαινόμενο είναι αρκετά μεγάλο θα έλεγες;

Ποσο πιστευεις οι γνωσεις που περνεις θα σε βοηθησουν στο επαγγελμα;

Ποσο βοηθουν οι καθηγητες , στην κατακτηση της γνωσης;

Αρκετοί καθηγητές έχουν διάθεση και ασχολούνται, μιλάνε δηλαδή στα παιδιά και πέρα από το μάθημα, για κάτι που μπορεί να ενδιαφέρει εμάς. Άλλοι όμως δεν ενδιαφέρονται. Απλά κάνουν την δουλειά τους και φεύγουν.

Εσena σε βοηθούν αυτοι που θελουν να παρεις γνωση;

Ποσο οι συμμαθητες;

Γενικά θα έλεγα πως οι συμμαθητές είναι ανασταλτικός παράγοντας στην κατάκτηση της γνώσης.

Ποσο τα εργαστηρια;

Γενικά τα εργαστήρια βοηθούν αρκετά, διότι δίνουν την δυνατότητα την ειδικότητα που έχει επιλέξει κάποιος να την δει έμπρακτα και όχι μόνο θεωρητικά. Επομένως για τα άτομα που θέλουν να ασχοληθούν με την ειδικότητα είναι αρκετά χρήσιμα.

Εσυ τι πιστευεις οτι μπορεις να κανεις για να γινει ποιο αποτελεσματικη αυτη η κατακτηση της γνωσης σε προσωπικο επιπεδο?

Πολλές ερωτήσεις στον καθηγητή, με μεγαλύτερη προσπάθεια δηλαδή διάβασμα.

Τι πιστευεις οτι πρεπει να κανουν οι καθηγητες για να γινει ο τροπος διδασκαλιας πιο ευχαριστος και αποτελεσματικος? Να γινετε η διδασκαλια σε ομαδες, μεσω project?

Τα projects κατά την γνώμη μου είναι μια πολύ καλή λύση, γιατί το έχουμε επιχειρήσει και βοηθάει πάρα πολύ. Ίσως να είναι οι ίδιοι οι καθηγητές πιο ευχάριστοι, όπως και να ασχολούνται περισσότερο με τον μαθητή και όχι τόσο με το μάθημα.

Θα ηθελες να υπαρχει μια δυνατοτητα να κανεις καπου σε καποια εταιρια παραδειγματος χαριν, μια μαθητεια η μια πρακτικη ασκηση.

Ναι θεωρώ πως κάτι τέτοια θα βοηθούσε πολύ.

Αν εμπαινε ενα επιπλεον ετος μονο με εργαστηρια και μαθητεια με την δυνατοτητα να εξειδικευτεις σε κατι θα το παρακολουθουσες;

Θεωρώ πως από την στιγμή που αφορά το αντικείμενο που έχω επιλέξει, θα το παρακολουθούσα.

Ο συναγωνισμός στην τάξη πιστεύεις ότι ευνοεί στην κατακτηση της γνώσης;

Αν άλλαζε ο τρόπος διδασκαλίας και γινόταν σε ομάδες με εργασίες με προτζεκτ κλπ θα βοηθούσε στην κατακτηση της γνώσης;

Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει ο ίδιος για να γίνει πιο αποτελεσματική για σένα η φοίτηση στο σχολείο;

Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει το κράτος για το σχολείο;

Αρχικά να μην υποτιμάει τα τεχνικά λύκεια, να είναι περισσότερο ισότιμα με τα γενικά λύκεια, και ενδεχομένως να ασχοληθεί περισσότερο με τους μαθητές.

Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν οι καθηγητές για το σχολείο;

Ξεχωρίσε 2-3 θετικά και αρνητικά που θα έλεγες σε κάποιον που θα ήθελε να ερθει στο σχολείο.

Αρχικά αν ήταν μαθητής που δεν ασχολούνταν πολύ με το διάβασμα σίγουρα θα είχε πολλά οφέλη, διότι οι καθηγητές στα επαλ ασχολούνται πιο πολύ με τους μαθητές από τα ενιαία. Ακόμη αν υπάρχει το αντικείμενο που θέλει να ασχοληθεί μέσω της τεχνικής εκπαίδευσης είναι πολύ εύκολο να το προσεγγίσει.

Όσον αφορά και τον κοινωνικό περίγυρο έχω προσέξει πως υπάρχουν πιο καλά παιδιά, αν και υπάρχει περισσότερη βία, πιστεύω πως τα παιδιά στα επαλ είναι ας πούμε πιο ντόμπρα. Όσον αφορά τα αρνητικά, θα έλεγα πως το χαρτί του απολυτηρίου από το ενιαίο έχει μεγαλύτερη αξία για την αγορά εργασίας.

Αν ήμουν υπουργός παιδείας και σου έλεγα πες μου κάποια πράγματα να τα αλλάξω αύριο, τι θα σου έρχονταν στο μυαλό?

Το σύστημα που λειτουργούν οι απουσίες, ίσως αν όχι περισσότερες θα ήθελα μια μεγαλύτερη ελαστικότητα, διότι έχω δει παραδείγματα από παιδιά που ήταν στην τάξη μου και είχαν σοβαρά προβλήματα υγείας και έκαναν πολλές απουσίες με αποτέλεσμα να μείνουν στην ίδια τάξη, και αυτό το θεωρώ άδικο. Ακόμη να ασχολούνται περισσότερο με τους μαθητές, παρά

με τους καθηγητές και όσον αφορά τα βιβλία δεν μπορούν να μας πλησιάσουν εμάς, έχουν γίνει πολύ πιο δύσκολα από ότι ήτανε.

Πες 2-3 πράγματα που θα ήθελες να αλλάξεις

Πως φανταζόσαι το ιδανικό τεχνικό σχολείο;

Πολύ περισσότερα εργαστήρια θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμα, αν δηλαδή για το κάθε τι υπήρχαν εργαστήρια. Ας πούμε εμείς στο σχολείο μας έχουμε συγκεκριμένη τάξη για φυσική και χημεία, αλλά δεν τις λειτουργούμε γιατί δεν έχουμε τα απαραίτητα εργαλεία. Πιστεύω πως αν μπορούσαμε να τις λειτουργήσουμε αυτές τα παιδιά θα έρχονταν πιο κοντά με την φυσική και την χημεία και με τις υπόλοιπες επιστήμες, για τις οποίες πλέον δεν ενδιαφέρονται οι μαθητές.

Αν ξαναεπελεγες θα διαλεγες τεχνικό σχολείο:

Ναι

Να μιλήσει ο μαθητής για ασκήμες εντυπώσεις απο περιστατικά στο σχολείο (συμπεριφορά, βία, χρήση ουσιών) .

Υπάρχει ένα μικρό ποσοστό που κάνει χρήση ουσιών.

Να μιλήσει ο μαθητής για καλές εντυπώσεις απο περιστατικά (φιλία συμπνοια αλληλοκατανόηση κλπ)

Τίποτα

Πως φανταζόσαι το επαγγελματικό σου μέλλον.

Άδειο

Γιατι? Λογο κρισης, λογο των γνωσεων που δεν εχεις παρει απο το σχολείο.

Και τα δύο. Αν και πιστεύω πως δουλεία θα βρούμε, αν έχεις όρεξη βρίσκεις. Λεφτά δεν θα έχουμε ποτέ στα χέρια μας.

Εν τελει πιστευεις οτι οποια δουλεια και να βρεις το σχολείο θα σε βοηθησει το σχολείο με τις γνωσεις που εχεις παρεις γενικότερα?

Ίσως ναι. Στον σεβασμό που πρέπει να έχεις προς τους γύρω σου, τουλάχιστον εμένα μου το έχει μάθει αυτό το σχολείο. Στο πως πρέπει να φέρεσαι ή να λειτουργείς σαν ομάδα.

26^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

-πώς σε λένε;

-μαριάννα.

-μαριάννα. Για πες μου, έχεις ξεκινήσει από την α' λυκείου στο τεχνικό;

-από την α' λυκείου.

-γιατί επέλεξες το τεχνικό σχολείο σαν τύπο λυκείου;

-διότι ήμουν κι εγώ μία μαθήτρια που δεν διάβαζε πολύ και προτιμώ να έχω μία γενικότερη γνώση για το αντικείμενο που θα διαλέξω, παρά για κάτι που δεν μ' ενδιαφέρει περισσότερο.

-η επιλογή της ειδικότητας; τι ειδικότητα είσαι;

-πληροφορική.

-πληροφορική. Η επιλογή της ειδικότητας πώς έγινε; την ήθελες από παλιά; τη διάλεξες επειδή αυτή υπήρχε πιο κοντά σ' εσένα; πώς έγινε;

-μ' ενδιαφέρει γενικά η πληροφορική. Μου αρέσει να ασχολούμαι με τους υπολογιστές, αλλά και γενικά οι άλλες ειδικότητες δεν μ' ενδιέφεραν τόσο, οπότε κατέληξα στην πληροφορική.

-μάλιστα. Σε βοήθησε σ' αυτήν την επιλογή κάποια δομή επιλογής -το σεπ στο γυμνάσιο ή κάποιο κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού;

-όχι, όχι.

-όχι. Τώρα που τελειώνεις την ειδικότητα, είσαι ευχαριστημένη από την επιλογή της ειδικότητας ή θα διάλεγες κάτι άλλο αν ξαναδιάλεγες;

-ευχαριστημένη είμαι, αλλά θα διάλεγα να μάθω και κάτι παραπάνω όπως υγείας και πρόνοιας. Πλέον δεν υπάρχει όμως. Αλλά άμα ξαναπήγαινα, θα διάλεγα υγείας και πρόνοιας.

-για πες μου τώρα. Για το σχολείο γενικότερα, από μικρή, πώς αισθανόσουν; από το νηπιαγωγείο, το δημοτικό, το γυμνάσιο, το λύκειο.

-γενικά, καλά. Βαρετά μερικές φορές, άλλες φορές ευχάριστα, άλλες φορές κούραση, πίεση...

-απλά, δεν ήταν κάτι που το απεχθανόσουνα.

-όχι, όχι, όχι. Προς θεού.

-από μαθησιακές δυσκολίες, έχεις καθόλου;

-όχι.

-όταν επέλεξες να έρθεις στην τεχνική εκπαίδευση, ο περίγυρός σου, οι φίλοι σου, η οικογένειά σου, τι σου είπαν;

-η οικογένεια δεν είχε κανένα πρόβλημα, υπέρ ήτανε. Οι φίλοι το χλευάζανε γιατί επιλέξανε οι περισσότεροι να πάνε στο ενιαίο, αλλά εντάξει, γενικά καλά.

-μάλιστα. Στο συγκεκριμένο σχολείο πώς νιώθεις; περνάει ευχάριστα ο χρόνος; έρχεσαι με διάθεση; αναπτύσσονται κοινωνικές σχέσεις;

-με διάθεση έρχομαι, με διάθεση φεύγω. Δημόσιες σχέσεις έχω, δημόσιες γνωριμίες. Γενικά καλά.

-εάν σου ζητούσα να μου περιγράψεις το σχολείο σου γενικά, ως προς τις υποδομές, πώς θα το χαρακτήριζες;

-πολύ καλό κτίριο, αλλά δεν το προσέχουμε καθόλου.

-ποιοι;

-τα παιδιά.

-μάλιστα. Η ποιότητα των μαθητών;

-όχι καλή. Καλά παιδιά έχουμε φυσικά, αλλά είναι πιο πολλοί... να το πω, τα 'μαγκάκια' θα το χαρακτήριζα.

-η ποιότητα των δασκάλων;

-πολλοί ενδιαφέρονται, πολλοί δεν ασχολούνται -ασχολούνται μόνο με το μάθημα- αλλά γενικά είναι καλοί άνθρωποι.

-την ποιότητα αυτών που μαθαίνεις;

-μμ, καλή.

-το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών, πώς θα το χαρακτήριζες;

-μέτριο.

-το κλίμα μεταξύ των καθηγητών και των μαθητών;

-χαμηλό. Πολύ χαμηλό.

-από ποια πλευρά περισσότερο;

-ότι, οι καθηγητές οι περισσότεροι μπαίνουν μέσα στην τάξη, απλά για να μάθουμε κάτι συγκεκριμένο με το μάθημα και όχι για την υπόλοιπη ζωή και εμένα προσωπικά, δεν μου αρέσει. Προτιμώ να μου πουν γενικά για τη ζωή, παρά για το μάθημα. Αλλά εντάξει... μμ, χαμηλό, πολύ χαμηλό.

-για τη λειτουργία του σχολείου γενικώς; τι εννοώ λειτουργία, δηλαδή χτυπάει το κουδούνι, μπαίνουν οι καθηγητές στην τάξη στην ώρα τους, οι μαθητές στην ώρα τους. Είναι όλα οργανωμένα;

-όλα οργανωμένα είναι, ναι.

-πώς θα την χαρακτήριζες δηλαδή;

-υψηλή.

-μάλιστα.

-καλή προς υψηλή.

-φαινόμενα ρατσισμού και bullying;

-πολλά... πολλά.

-σε λεκτικό επίπεδο; σε επίπεδο περισσότερο ρατσισμού ή bullying;

-δεν γνωρίζω τι είναι το bullying.

-το bullying είναι η βία.

-ε και λεκτικό και σωματικό -όχι πολύ σε συγκεκριμένα θέματα, αλλά λεκτικό περισσότερο.

-όταν ήρθες από το γυμνάσιο, αισθανόσουν ανασφάλεια για αυτά που είχες ακούσει;

-όχι, όχι. Τίποτα απολύτως.

-πόσο πιστεύεις, ότι παίρνεις γνώσεις στα συγκεκριμένα σχολεία;

-ορίστε;

--πόσο πιστεύεις, ότι παίρνεις γνώσεις στα συγκεκριμένα σχολεία, στα τεχνικά;

-θεωρώ ότι είναι πολύ καλά τα τεχνικά σχολεία, γιατί ασχολείσαι συγκεκριμένα μ' ένα θέμα που έχεις επιλέξει, παρά γενικά με όλα τα υπόλοιπα.

-αυτές οι γνώσεις που παίρνεις, θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμα;

-δεν θα επιλέξω να κάνω κάτι συγκεκριμένα για την πληροφορική, αλλά πιστεύω...

-γιατί; υπάρχει λόγος; δεν σου αρέσει;

-προτιμώ να κάνω κάτι που θα μ' ευχαριστήσει περισσότερο, παρά να ασχοληθώ με κάτι που δεν μ' ενδιαφέρει 'σε εισαγωγικά'. Αλλά προτιμώ γενικά να έχω γνώσεις για πολλά θέματα, παρά να μην τα χρησιμοποιήσω κάπου στο μέλλον μου. Δηλαδή, θα προτιμήσω την κομμωτική, αισθητική κτλ., αλλά θα ήθελα ν' ασχοληθώ, να έχω γνώσεις βασικά για την πληροφορική. Δηλαδή, θα μου χρησιμεύσει σε κάτι. Δεν είναι κάτι το οποίο δεν έχει μέλλον.

-γιατί δεν ασχολήθηκες από την αρχή με την κομμωτική;

-γιατί όταν πήγα εγώ στο λύκειο, καταργήθηκαν οι ειδικότητες αυτές και δεν μπορούσα να πάω κάπου.

-θα δώσεις πανελλήνιες;

-ναι, θα δώσω πανελλήνιες, αλλά... θα έδινα για εμπορικό ναυτικό, αλλά δεν πρόκειται να περάσω. Είναι λίγο δύσκολο, οπότε θα προτιμήσω την κομμωτική πάλι.

-μάλιστα. Σ' αυτήν την κατάκτηση της γνώσης, άσχετα αν δεν το κάνεις αυτό το επάγγελμα, πόσο πιστεύεις ότι βοηθούν οι καθηγητές;

-θα έλεγα πολύ βοηθούν. Σου δείχνουν μαθήματα, είναι και πιο μεγάλοι, έχουν και περισσότερες εμπειρίες. Αλλά, γενικά, σε βάση με την ειδικότητα και το θέμα που έχουμε επιλέξει, είναι καλό, πολύ καλό.

-πόσο βοηθούν στην κατάκτηση της γνώσης οι συμμαθητές σου;

-καθόλου. Δεν με βοηθούν καθόλου.

-καθόλου. Τα εργαστήρια;

-τα εργαστήρια βοηθούν πάρα πολύ. Έχουμε και πράξη. Το έχουμε μπροστά μας, το βλέπουμε, το φτιάχνουμε εμείς οι ίδιοι.

-πιστεύεις ότι αν υπήρχε πρακτική άσκηση, δηλαδή μαθητεία –σ' έστελνα εγώ δύο φορές την εβδομάδα σε μια εταιρία για να κάνεις μαθητεία- θα σε βοηθούσε;

-ναι, θα πήγαινα.

-αν υπήρχε άλλο ένα έτος; έπαιρνες το πτυχίο και το απολυτήριο και σου 'λεγα ότι υπάρχει ένα έτος ακόμα που έχει μόνο εργαστήρια και πρακτική άσκηση. Θα το παρακολουθούσες;

-θα το παρακολουθούσα.

-τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις εσύ, η ίδια, για να γίνει πιο αποτελεσματική η γνώση για σένα;

-περισσότερο διάβασμα, ενδιαφέρον. Να παρακολουθώ περισσότερο μέσα στην τάξη, γιατί είναι πιο εύκολη η παρακολούθηση παρά το διάβασμα στο σπίτι. Αυτό περισσότερο. Περισσότερο διάβασμα θέλω.

-τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν οι καθηγητές για το σχολείο;

-περισσότερο ενδιαφέρον. Πολύ περισσότερο ενδιαφέρον.

-να αλλάξουν τους τρόπους προσέγγισης, διδασκαλίας;

-ναι, τους τρόπους. Περισσότερα project, όπως είπατε και προηγουμένως, περισσότερες ομαδικές εργασίες. Αυτά.

-μάλιστα. Το κράτος για το σχολείο, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει;

-πολλά.

-δηλαδή; πες μου μερικά.

-αυτό με τις απουσίες προφανώς, γιατί είναι λίγο το όριο... και γενικά να μας έχει περισσότερο σε... στα όπα όπα... όχι στα όπα όπα, δεν μου έρχεται τώρα η λέξη, να το προσδιορίσω. Να ενδιαφέρονται περισσότερο για εμάς. Να ασχολούνται περισσότερο με τον μαθητή. Περισσότερα βιβλία, βιβλιοθήκες.

-μάλιστα. Εάν σου ζήτηγε κάποιος να του πεις 2- 3 θετικά και 2- 3 αρνητικά, τι θα έλεγες σαν θετικά και τι σαν αρνητικά;

-θετικά, ότι ασχολούμαστε περισσότερο με την ειδικότητα που έχουμε επιλέξει, ότι οι καθηγητές ενδιαφέρονται περισσότερο για το μάθημα, ότι έχεις και χαρτί απολυτηρίου και χαρτί ειδικότητας. Και αρνητικά, ότι... αρνητικό... ε, δεν μου έρχεται τώρα κάτι να σας πω, αρνητικό. Δεν θ' απαντήσω.

-ναι. Δεν θα του έλεγες για τους μαθητές, για το κλίμα.

-ναι, για τους μαθητές περισσότερο, που είναι πιο βίαιοι, σε εισαγωγικά «βίαιοι» και πιο... ρατσισμός πιο πολύ.

-εάν σου ζήταγα... πες μου 2-3 πραγματάκι που θες ν' αλλάξω και αύριο θα γίνουν. Σου 'ρχεται κάτι στο μυαλό;

-αυτό με τις απουσίες. Κοινωνικό ενδιαφέρον, πιο πολύ.

-δηλαδή;

-δηλαδή, να ενδιαφέρονται οι καθηγητές και οι μαθητές περισσότερο. Δηλαδή, να μας κάνουνε εμάς τους μαθητές, να θέλουμε να μάθουμε.

-μάλιστα. Έχεις φανταστεί το ιδανικό τεχνικό λύκειο ποτέ;

-όχι, δεν έχω σκεφτεί κάτι τέτοιο.

-από χρήση ουσιών;

-μικρή.

-μικρή. Μέσα στο σχολείο υπάρχει σύμπνοια, αλληλοκατανόηση από τους συμμαθητές;

-μερικές φορές ναι, μερικές φορές όχι.

-εσύ, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις εσύ... σε ρώτησα αυτό; δεν θυμάμαι να σε ρώτησα.

-νομίζω, ναι. Με ρωτήσατε.

-για να το πούμε ξανά... για να γίνει πιο αποτελεσματική η φοίτηση για σένα;

-περισσότερο διάβασμα, περισσότερο ενδιαφέρον και να παρακολουθώ μέσα στην τάξη, όπως είπα. Αυτά.

-πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον;

-καλό, θα έλεγα. Αν το προσπαθήσω θα είναι καλό. Αν δεν το προσπαθήσω, δεν θα κάνω τίποτα απολύτως.

-μάλιστα. Παρόλο που μου είπες ότι δεν θες να κάνεις αυτό που σπουδάζεις, πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσουν στο επαγγελματικό σου μέλλον οι γνώσεις που παίρνεις από εδώ;

-ναι, φυσικά.

-ωραία. Σ' ευχαριστώ πολύ.

27^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Πως σε λενε?

Γαβριέλλα

Ξεκίνησες στην τεχνική εκπαίδευση;

Ξεκίνησα από την δευτέρα λυκείου. Την πρώτη λυκείου την έκανα στο γενικό.

Γιατι επελλεξες την τεχνική εκπαίδευση?

Είχα ξεκινήσει το γενικό γιατί είχα σκοπό ότι θα πήγαινα κάτι ανώτερο. Αλλά ήρθα δευτέρα λυκείου, γιατί είδα ότι τα άλλα παιδια ήταν πολύ πιο μπροστά από εμένα, δεν είχα και την οικονομική δυνατότητα για φροντιστήρια ώστε να προλάβω όλους τους άλλους, ότι έκανα μόνη μου στο σπίτι. Έτσι ήρθα στο τεχνικό γιατί έτσι και έκανα το διάβασμα του γενικού στο τεχνικό θα ήμουν καλή μαθήτρια και θα μπορώ να ανταπεξέλθω ότι κάνουμε εδώ. Δεν είχα σκεφτεί ότι θα έπαιρνα αυτή την κατεύθυνση που είχα διαλέξει, νοσηλευτική. Δεν μου άρεσε αλλά ήρθα, είδα και τελικά είναι ενδιαφέρον.

Αρα η επιλογή της ειδικότητας έγινε μέσα από αυτές που είχες να διαλέξεις, δεν είχες βοηθηθεί από καμία δομή σεπ, κεντρα επαγγελματικού προσανατολισμού?

Όχι μόνη μου επέλεξα.

Τώρα που τελιώνεις είσαι ευχαριστημένη από την επιλογή της ειδικότητας σου?

Ναι είμαι πολύ ευχαριστημένη. Είμαι λίγο απογοητευμένη βέβαια με αυτά που γίνονται τελευταία, γιατί είμαστε και υγείας πρόνοιας και είχανε γίνει εκεί κάποια μπερδέματα. Και οι καθηγητές μας βοηθάνε όσο πιο πολύ μπορούνε.

Πως νιωθεις για το σχολειο γενικότερα; η αντιληψη σου για το σχολειο για το θεσμο δηλαδη ειναι θετικη;

Δεν είχα ποτέ πρόβλημα, πήγαινα πάντα με ευχαρίστηση, είναι βέβαια κάποια μαθήματα που δεν μου άρεσαν ποτέ. Αλλά γενικά μου άρεσε, θέλω κιόλας να συνεχίσω, δηλαδή όχι ότι θα τελειώσω το σχολείο και πάει. Θέλω να πάω να σπουδάσω και να συνεχίσω.

Πανελληνιες θα δώσεις?

Θα δώσω.

Φροντιστήριο κανεις?

Όχι, ότι κάνω μόνη μου.

Οταν αποφασισες να ερθεις στο τεχνικο, ο περιγυρος σου, η οικογενεια σου, οι φιλοι σου τι σου ειπαν?

Δεν ήταν πρόβλημα. Βασικά γενικά επειδή η κοινωνία έχει δώσει ότι το επαλ είναι ένα σχολείο που πάνε τα παιδιά που δεν διαβάζουνε, έτσι λίγο οι αλήτες και όλα αυτά, είχαμε μια λίγο κακή εικόνα. Δηλαδή και εγώ έλεγα είναι επαλ, δεν θα κάνουνε μάθημα, αυτή την εντύπωση δίνει. Αλλά άμα όντως θέλεις να περάσεις και να ασχοληθείς με κάποια ειδικότητα, είναι πολύ καλό. Δηλαδή και εδώ θέλει διάβασμα, δεν είναι όπως μας τα δείχνουνε. Εγώ το αποφάσισα με την μητέρα μου και δεν είχε κάποια πρόβλημα.

Πως νιωθεις στο σχολειο (το συγκεκριμενο);(περνα ευχαριστα ερχεται με διαθεση εχει κοινωνικες σχεσεις)

Ναι γενικά έρχομαι ευχάριστα. Γενικά είμαι πολύ κοινωνική. Είναι ευχάριστα και τα μαθήματα και ειδικά στην ειδικότητα, καθηγήτρια μας βοηθάει όχι μόνο μέσα από το βιβλίο, μας δείχνει και εικόνες από τον προτζέκτορα, δηλαδή πιο ευχάριστο.

Εχεις δει τετοια φαινόμενα

Περιεγραψε το σχολειο σου ως προς τα κτιρια, , και γενικότερα τη λειτουργια του σε καποιον που δεν το ξερει.

Πιστεύω πως οι τάξεις είναι πολύ μικρές για τα άτομα που είμαστε. Γενικά είναι ωραίο, είναι και καινούργιο, έχουμε και μια βιβλιοθήκη, έχουμε και τους υπολογιστές μας κάτω. Θα μπορούσε να είναι και κάπως καλύτερα. Αλλά γενικά είναι καλά.

Την ποιτητα των μαθητων;

Είναι οι καλοί, είναι και αυτοί οι υποτιθέμενοι αλήτες που δεν διαβάζουνε και κάνουν φασαρία. Αυτά είναι παντού. Αλλά γενικά πιστεύω ότι σαν παιδιά είμαστε εντάξει. Είμαστε όλοι έτσι δεμένοι, δηλαδή δεν γίνονται φασαρίες, τσακωμοί και τέτοια

Την ποιότητα των δασκάλων;

Αυτό τώρα είναι πως το βλέπει ο καθένας, γιατί εγώ μπορώ να συμπαθήσω κάποιων αλλά ο άλλος όχι.

Θέλω να τον κρινεις σαν δασκαλο και σαν ανθρωπο.

Αμα δεν τον συμπαθώ σίγουρα θα πω τα χειρότερα. Γενικώς αυτοί που έχω φέτος στην τρίτη λυκείου είναι πάρα πολύ καλοί, μας βοηθάνε και αυτοί όσο περισσότερο μπορούν, γιατί βλέπουν ότι είναι και δύσκολη η κατάσταση, οπότε βοηθάνε. Μας ετοιμάζουν διαγωνίσματα, είναι και ευχάριστοι, δηλαδή δεν θα μπουνε μέσα θα πούνε το μάθημα και τέλος. Θα κάνουμε και λίγο την πλάκα μας, θα μας τα εξηγήσουν και λίγο καλύτερα, δεν έχω κανένα πρόβλημα.

Την ποιότητα αυτων που μαθαινεις;

Θα έλεγα πως είναι μέτρια. Διότι πιστεύω πως τα βιβλία δεν είναι σωστά για εμάς. Δηλαδή μπορεί να μαθαίνουμε κάτι που μας το λένε με υπερβολικές λεπτομέρειες, που μας λένε και οι καθηγητές πως δεν χρειάζονται όλα αυτά. Πιστεύω πως θα ήταν καλύτερο να βγάζανε κάποια καινούργια βιβλία με τα απαραίτητα μόνο, να μην έχει πολλά πολλά, γιατί έτσι μας κάνουνε και τα μαθαίνουμε όλα παπαγαλία.

Το κλιμα που υπαρχει μεταξυ των μαθητων

Καλό. Γενικά μιλάμε όλοι μεταξύ μας, δεν κάνουμε φασαρίες ούτε τσακωμούς. Είμαστε ήσυχο σχολείο.

Και μεταξυ μαθητων καθηγητων

Πολύ καλή.

Η λειτουργια του σχολειου γενικότερα, δηλαδη ερχονται οι καθηγητες και οι μαθητες στην ωρα τους, υπαρχουν τα απαιριτητα μεσα?

Γενικά ξέρω ότι υπάρχει ένα σχολικό αλλά έχω ακούσει πως δεν είναι στην ώρα του η δεν έρχεται καθόλου, οπότε τα παιδιά που μένουνε λίγο πιο μακριά αναγκάζονται μετά να έρχονται με τα πόδια, η με άλλα μέσα, οπότε αργούνε. Καθηγητές συνήθως δεν αργούνε εκτός και αν είναι μέρες που

έχουν απεργία τα μέσα, τώρα οι μαθητές σίγουρα θα αργούμε κάποια στιγμή.

Φαινομενα ρατσισμού η βιας υπαρχουνε?

Λίγο. Σε μικρό βαθμό. Κυρίως σε λεκτικό επίπεδο. Δεν υπάρχουν τόσο τσακωμοί, και αν υπάρχουν θα είναι με εξωσχολικούς. Υπάρχει και λίγο ρατσισμός. Έχουμε για παράδειγμα παιδιά που είναι από ξένες χώρες, κάτι μπορεί να πούμε. Και εγώ είμαι από ξένη χώρα. Ευτυχώς τώρα δεν το βιώνω εδώ στο λύκειο.

Παλιότερα το βιωνες?

Ναι στο δημοτικό. Είμαι από την πολωνία και όταν είχα έρθει εδώ, με έβλεπαν με διαφορετικό μάτι, έλεγαν εντάξει αυτή είναι από την πολωνία, δεν είχα πολλούς φίλους μικρή, για αυτό νομίζω έγινα και τόσο κοινωνική. Διότι είχα βιώσει και λίγο τον ρατσισμό στο δημοτικό, αλλά τώρα καλά δεν υπάρχει πρόβλημα. Και οι καθηγητές δεν είναι ρατσιστές. Υπάρχουν σε άλλα σχολεία καθηγητές που λένε εντάξει αυτός είναι ξένος.

Οταν ηρθες εδω, επειδη ακουγες αυτα για τα τεχνικα λυκεια, ειχε καποια ανασφαλεια δηλαδη ελεγες που παω εκει?

Είχα λίγο. Γιατί λέω ότι άμα είναι όντως έτσι, δηλαδή δεν κάνουνε μάθημα, ότι δεν ασχολούνται οι καθηγητές, ότι είναι πιο χαλαρά τα πράγματα εδώ πέρα, θα έκανα μάλλον λάθος που ήρθα εδώ πέρα. Όμως ήρθα εδώ, ξεκίνησα και διάβαζα, είδα ότι είναι όντως πιο εύκολα από το γενικό και τώρα τα πάω μια χαρά.

Ποσο πιστευεις οτι παιρνεις γνωσεις στο σχολειο; αιτιολογησε.

Εγώ πιστεύω ότι είναι ελλιπές εδώ το σχολείο, στην Ελλάδα γενικώς. Γιατί επειδή είμαι και από την πολωνία ξέρω πως είναι τα σχολεία στην πολωνία, έχω μια γνώση πως είναι γενικώς στις ευρωπαϊκές χώρες. Είναι πολύ πιο ανεπτυγμένα από τα δικά μας. Δηλαδή εδώ είμαστε λύκειο και κάνουμε αγγλικά που τα έκανα στο δημοτικό ή γυμνάσιο. Δηλαδή είναι πολύ ελλιπές. Δηλαδή στις ξένες χώρες βγαίνεις από το λύκειο και στην ουσία ξέρεις τέλεια αγγλικά. Επίσης ξέρω ότι πράγματα που έκανα εγώ στο γυμνάσιο στα μαθηματικά, αυτοί τα κάνουν είδη από το δημοτικό. Δηλαδή πιστεύω ότι πρέπει λίγο να ανέβουμε και εμείς.

Αυτες που εσυ θα ήθελες να παρεις;

Αισθάνεσαι ανασφάλεια στο συγκεκριμένο σχολείο; ίσως λόγω βίας η ρατσισμού ίσως επειδή είσαι κορίτσι;

Το φαινόμενο είναι αρκετά μεγάλο θα έλεγες;

Ποσο πιστευεις οι γνωσεις που περνεις θα σε βοηθησουν στο επαγγελμα;

Πολύ, ειδικά στο θέμα της πρακτικής. Αν και θα ήθελα να έχει παραπάνω τις ώρες τις πρακτικής που κάνουμε. Γενικά όμως βοηθάνε ειδικά αν θέλεις να συνεχίσεις το επάγγελμα που κάνεις εδώ πέρα σου δίνει αρκετές γνώσεις, σε προετοιμάζει. Κάνουμε και εκπαιδευτικές εκδρομές, μας δείχνει πως είναι, τι είναι. Είναι ευχάριστο.

Ποσο βοηθουν οι καθηγητες , στην κατακτηση της γνωσης;

Άμα έχουνε και αυτοί την γνώση βοηθάνε πολύ. Για παράδειγμα έχουμε τις καθηγήτριες μας που έχουνε δουλέψει και αυτές σε νοσοκομεία οπότε μπορούν να μας πουν δύο παραπάνω πράγματα για το τι γίνεται. Άμα τώρα η άλλη είναι μια απλή δασκάλα και έρχεται και μας κάνει το μάθημα, δεν μπορεί να μας δώσει τις γνώσεις που έχει αυτή που έχει δουλέψει σε αυτό το επάγγελμα.

Εσένα σε βοηθούν αυτοι που θελουν να παρεις γνωση;

Ποσο οι συμμαθητες;

Αυτό είναι ανάλογα τον καθηγητή. Διότι υπάρχουν καθηγητές που μπαίνετε μέσα στην τάξη και λέτε τι γίνεται εδώ, είναι ζούγκλα. Είναι όμως άλλοι καθηγητές που άμα μας μιλάνε σωστά θα καθόμαστε και εμείς σωστά. Σε εμάς δεν χρειάζεται ούτε να φωνάζεις αλλά ούτε να μην δίνεις καθόλου σημασία. Το ενδιάμεσο, μίλησε μας σωστά και θα είμαστε και εμείς σωστοί.

Ποσο τα εργαστηρια;

Πολύ γιατί ότι κάνουμε στο βιβλίο μπορούμε να το δούμε και μετά στην πράξη οπότε βοηθάει.

Θα ηθελες να υπαρχει μια δυνατοτητα να κανεις καπου σε ενα ιατρειο ενα νοσοκομειο μια μαθητεια η μια πρακτικη ασκηση.

Ναι αν θα ήθελα να ασχοληθώ με την ειδικότητα είναι πολύ καλό. Μας δείχνουνε όντως πως γίνεται εκεί πέρα η δουλειά, γιατί το σχολείο τα λέμε, αλλά αλλιώς είναι εκεί πέρα να πηγαίνεις και να το βλέπεις πως γίνεται ζωντανά και να σου τα δείχνουνε, να στα λένε και οι νοσηλευτές που δουλεύουνε εκεί.

Αν εμπαινε ενα επιπλεον ετος θα το παρακολουθουσε;

Ναι θα το παρακολουθούσα. Σίγουρα θα βοήθαγε.

Ο συναγωνισμος στην ταξη πιστευεις οτι ευνοει στην κατακτηση της γνωσης;

Αν άλλαζε ο τροπος διδασκαλιας και γινοταν σε ομαδες με εργασιες με προτζεκτ κλπ θα βοηθούσε στην κατακτηση της γνωσης;

Τι πιστευεις οτι πρεπει να κανεις ο ιδιος για να γινει πιο αποτελεσματικη για σενα η φοιτηση στο σχολειο;

Ποιο πολύ διάβασμα. Αμα όντως θέλεις να ασχοληθείς δεν είναι έτσι απλά.

Τι πιστευεις οτι πρεπει να κανει το κρατος για το σχολειο;

Μάλλον να μας σκεφτεί λίγο και εμάς του επαλ. Η προσωπική μου γνώμη είναι ότι έχουνε βγάλει μια πολύ άσχημη άποψη για το επαλ. Να το αναβαθμίσουνε λίγο. Να υπάρχουνε πιο πολλές ώρες της πληροφορικής και ας μην είναι η ειδικότητα μου αυτή. Θα μπορούσα να έχω μια ώρα την βδομάδα πληροφορική. Έτσι λίγο να εξοικειωθούμε με τον υπολογιστή με το internet.

Τι πιστευεις οτι πρεπει να κανουν οι καθηγητες για το σχολειο;

Εγώ πιστεύω πως με τα powerpoint και τα project είναι και πιο ευχάριστο αλλά καταλαβαίνουμε κιόλας, γιατί άμα διαβάσουμε μια φράση από το βιβλίο και μας την δείξει και σαν εικόνα είναι καλύτερο. Δηλαδή με αυτό τον τρόπο θα μπορούσαν να μας βοηθήσουν, απλώς δεν το κάνουνε και όλοι.

Ξεχωρισε 2-3 θετικα και αρνητικα που θα ελεγες σε καποιον που θα ηθελε να ερθει στο σχολειο.

Σαν θετικά θα έλεγα πως άμα θέλει να ασχοληθεί με κάποια ειδικότητα που έχουν τα επαλ είναι καλό να πάει, γιατί του προσφέρουνε παραπάνω γνώσεις από ότι στο γενικό. Σαν κακό είναι ότι έχει εδώ κακές παρέες και είναι να μην μπλέξεις με αυτές τις κακές παρέες. Άμα θέλεις να είσαι σωστός στα μαθήματα σου κάτσε στα μαθήματα σου, μην μπλέκεις με πολλούς εδώ πέρα, γιατί υπάρχουνε και τα κακά τα παιδιά.

Πες 2-3 πραγματα που θα ηθελες να αλλαξεις

Πιο πολλές ώρες πρακτικής γιατί έχουμε πολύ λίγες. Επίσης λίγο με την τεχνολογία λίγο να τα φτιάξει περί υπολογιστών. Να είναι σωστοί οι

καθηγητές, να ξέρουν την δουλειά τους. Να μην ξέρουν μόνο δυο πράγματα και μάθουμε και εμείς αυτά τα δύο, να μάθουμε παραπάνω.

Πως φανταζεσαι το ιδανικο τεχνικο σχολειο;

Θα ήθελα να έχει περισσότερες ομαδικές ασκήσεις. Υπήρχε παλιά το project που ήταν ομαδική. Έτσι μετά από αυτό δεν υπάρχει κάτι άλλο ομαδικό. Γιατί για παράδειγμα υπάρχουνε παιδιά στην τάξη που δεν τους μιλάμε ενώ με τα ομαδικά τους γνωρίζεις και αυτούς.

Αν ξαναεπελεγες θα διαλεγες τεχνικο σχολειο:

Ναι

Χρηση ουσιων υπαρχει?

Δεν νομίζω και άμα υπάρχει θα είναι ελάχιστη. Απλώς υπάρχει παντού σε όλα τα σχολεία αυτό. Είμαι σίγουρη. Είναι της εφηβείας όλες αυτές οι βλακείες.

Να μιλησει ο μαθητης για ασκημες εντυπωσεις απο περιστατικα στο σχολειο (συμπεριφορα, βια, χρηση ουσιων) .

Να μιλησει ο μαθητης για καλες εντυπωσεις απο περιστατικα (φιλια συμπνοια αλληλοκατανοηση κλπ)

Υπάρχουνε

Πως φανταζεσαι το επαγγελματικο σου μελλον.

Δύσκολο όσον αφορά κυρίως την οικονομική κρίση. Το καλό είναι κιόλας τώρα που τελειώνουμε το λύκειο εμείς σαν νοσηλευτική έχουμε έξι μήνες πρακτική. Οπότε και αυτό μας βοηθάει να δούμε μήπως δεν μας αρέσει. Έτσι όμως με τις γνώσεις και όλα αυτά σε προετοιμάζει πάρα πολύ.

Οι γνωσεις που πηρες στο σχολειο πιστευεις οτι θα σε βοηθησουν στο επαγγελματικο σου μελλον?

Ναι ειδικά η νοσηλευτική είναι χρήσιμη. Μαθαίνεις τώρα και για τον άνθρωπο. Μπορεί να γίνει και κάτι, και ξέρεις δυο-τρία πράγματα για να τα χρησιμοποιήσεις.

28^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Πως σε λένε?

Δώρα

Για πες μου εσύ ξεκίνησες το τεχνικό λύκειο από την πρώτη?

Από την πρώτη λυκείου

Τι ειδικότητα είσαι?

Είμαι νοσηλευτική

Γιατί επέλεξες να έρθεις στην τεχνική εκπαίδευση?

Γιατί πιστεύω ότι σου δίνει κάτι παραπάνω το απολυτήριο στο γενικό είναι απλά ένα απολυτήριο λυκείου στο επαλ το απολυτήριο είναι ίσης αξίας με του γενικού και έχω και ένα χαρτί ειδικότητας στο χέρι μου.

Η επιλογή της ειδικότητας έγινε τυχαία την ήθελες ήρθες εδώ και από αυτές που είχες πήρες?

Είχα ξεκινήσει με την προοπτική να πάω για πληροφορική, στην πορεία επειδή οι κολλητές μου πήγαν νοσηλευτική ήθελα να πάω και εγώ δεν το ήθελα για αρχή, εγώσαν δίκια μου επιλογή πήγα μόνο και μόνο επειδή πήγαν οι κολλητές μου, στην πορεία όμως άλλαξε αυτό το ήθελα και εγώ.

Τώρα είσαι ευχαριστημένη με την επιλογή της ειδικότητας?

Ναι,ναι

Δεν σε βοήθησε τότε καμία δομή επιλογής δηλαδή το σεπ στο γυμνάσιο?

Όχι τίποτα μονή μου.

Πες μου λίγο πως ένιωθες για το σχολείο γενικότερα νηπιαγωγείο δημοτικό γυμνάσιο?

Μέχρι το δημοτικό καλά είμαστε πολύ καλά.στο γυμνάσιο λίγο θέλετε να το πείτε ότι έφταιγαν οι παρέες, τα μυαλά που αλλάζουν στην εφηβεία,δεν μου άρεσε το γυμνάσιο ήθελα απλά να τελειώσει.

Ήσουν καλή μαθήτρια?

Μέτρια ως χάλια.στο λύκειο τα πήγα πολύ καλύτερα. Ειδικά στην πρώτη λυκείου άρχισα να διαβάζω. Δεν ξέρω γιατί και πώς, άρχισα να διαβάζω τα πήγαινα πολύ καλύτερα,ενώ ήμουν μαθήτρια του 13 ξαφνικά έγινα του 16-17.

Μπορείς να το προσδιορίσεις αυτό,γιατί?

Γιατί έγινε?μπορεί να φταιει ότι άλλαξαν τα μυαλά μου

Ωρίμασες?

Ναι, το ότι δεν μου άρεσαν κάτι καταστάσεις στο γυμνάσιο, και άμα δεν σκεπτόμουν διαφορετικά η ζωή μου θα πήγαινε προς το χειρότερο.

Άρα πλέον είσαι ευχαριστημένη από την επιλογή της ειδικότητας σου?

Ναι

Όταν αποφάσισες να έρθεις στο τεχνικό λύκειο από το γυμνάσιο, ο περίγυρος σου, οι φίλοι σου πως το αντιμετώπισαν η οικογένεια σου?

Οι φίλοι μου γκρινιάζανε για το ότι δεν θα είμαστε μαζί στο ίδιο σχολείο. Οι γονείς μου δεν είχαν κανένα πρόβλημα γιατί ήταν ενήμεροι για το τι γίνεται, και ο πατέρας μου έχει τελειώσει επαγγελματικό λύκειο. Ξέρει τι γίνεται οπότε δεν είχε κανένα απολύτως πρόβλημα.

Πως νιώθεις στο συγκεκριμένο σχολείο, περνάει ευχάριστα ο χρόνος.

Έχεις κοινωνικές σχέσεις η έρχεσαι με βαρεμάρα.

Μέχρι πέρυσι ερχόμουνα με ενδιαφέρων, αλλά επειδή πέρυσι έμεινα λόγω απουσιών και κάποιων προβλημάτων. Ξαφνικά μου το χάλασε όλο αυτό. Το ότι οι καθηγητές δεν βοήθησαν στο να περάσω ενώ ήξεραν τι πρόβλημα είχαν και λόγο βαθμού, και πέρασαν άλλα παιδιά που ήταν χειρότεροι μαθητές, που δεν διαβάζανε που είχαν πολλές απουσίες και αυτοί. Με έκαναν λίγο να μην θέλω να έρθω σχολείο τόσο πολύ.

Στην 3η έμεινες?

Ναι, αλλά κατά τα άλλα σε θέμα κοινωνικού, δεν υπάρχει πρόβλημα μου αρέσει να έρχομαι σχολείο για τις παρέες μου

Αν θες να μου περιγράψεις το σχολείο ως προς τις υποδομές, κτήρια εργαστήρια, πως θα το περιέγραφες καλό κακό μέτριο?

Καλό, γιατί πριν έρθουμε σε αυτό το σχολείο ήμασταν σε ένα άλλο, αχούρι θα το πω, διότι ήταν 5 προκάτ από την μία από την άλλη ήταν 3-4 τάξεις το γραφείο καθηγητών και ήταν κτίριο που το 2000 από τον σεισμό είχε κριθεί ακατάλληλο. Για να βρισκόμαστε εκεί μέσα, δεν είχαμε θέρμανση, δεν είχαμε ένα σωστό σχολείο και ξαφνικά μετά από πολλές καταλήψεις και πολλή πίεση του διευθυντή και των καθηγητών στο δήμο και στο υπουργείο. Ακόμα και στην μετακόμιση για να μούνε καρέκλες γραφεία σ' αυτό το σχολείο βοήθησαν οι μαθητές. Δεν ήρθε κανένα συνεργείο να κάνει την

μετακόμιση. Ερχόμασταν εμείς από το παλιό σχολείο και τα φτιάχναμε μόνη μας.

Τώρα είστε ευχαριστημένοι.

Εγώ είμαι.

Από την ποιότητα των μαθητών?

Μέτρια, είναι λίγοι οι μαθητές που θα ασχοληθούν με αυτό που θέλουμε πραγματικά. Οι υπόλοιποι έρχονται για τα μάτια του κόσμου για να τελειώσουν ένα σχολείο. Τίποτα παραπάνω.

Την ποιότητα των δασκάλων?

Σε 2 κατηγορίες, οι πολλοί καλοί και οι μέτριοι. Οι πολλοί καλοί πέρα από τις γνώσεις του βιβλίου σου λένε και κάτι παραπάνω. Οι μέτριοι θα μπουν στην τάξη θα κάνουν μια απορία για την προηγούμενη μέρα, το λέω από προσωπική πείρα, και μου απαντάει ας ήσουν εδώ να ήξερες και του απαντάω ότι από την στιγμή που δεν απαντάτε στην ερώτηση μου γιατί ρωτάτε αν έχουμε απορία.

Την ποιότητα αυτών που μαθαίνεις πως την κρίνεις?

Καλή θα μπορούσε και καλύτερη από το κράτος οι καθηγητές εντολές ακολουθούν. Θα μπορούσε να υπάρχει ένα καλύτερο μορφωτικό επίπεδο.

Το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών πως θα το έκρινες?

Αρκετά καλό, αν και δεν υπάρχουν σχέσεις σ'ένα τμήμα με όλους τους μαθητές. Δεν υπάρχει πρόβλημα αντιπαλότητας εχθρότητας με άλλους μαθητές είναι κάλο.

Το κλίμα μεταξύ των μαθητών και των καθηγητών?

Καλό με τους καλούς μαθητές που έχουν μια άλφα καλή Σχέση, και κακό για αυτούς που δεν είναι καλοί μαθητές. Είτε θα κάνουν φασαρία στην τάξη, είτε θα τους πει κάτι ο καθηγητής και θα γίνει ο χαμός. Για την λειτουργία του σχολείου τι θα έλεγες? Έρχονται φεύγουν όλοι στην ώρα τους?

Οι καθηγητές είναι στην ώρα τους πάντα, εκτός από κάποιες φορές που μπορεί να συμβεί κάτι απρόοπτο. Πολύ σπάνιο. Οι μαθητές αργούνε ειδικά τις πρώτες ώρες που βαριούνται να σηκωθούν να έρθουν στο μάθημα. Όταν του πει ο υπεύθυνος του τμήματος ότι κινδυνεύει να μείνει θυμάται ότι υπάρχει και το σχολείο.

Φαινόμενα ρατσισμού, bullying?

Σίγουρα υπάρχουν.

Σε τι έκταση?

Μέτριο, είναι μεμονωμένα τα περιστατικά. Είναι κάτι παιδιά που είτε θα έχουν κάποιο πρόβλημα και τους κοροϊδεύουν, είτε θα είναι κλεισμένα στον εαυτό τους και όχι κοινωνικά. Αλλά δεν έχουμε θέματα βίας.

Κυρίως λεκτικά δηλαδή?

Ναι, λεκτικά κυρίως. Τίποτα παραπάνω.

Όταν ήρθες εσύ από το γυμνάσιο αισθανόσουν ανασφάλεια με αυτά που είχες ακούσει?

Όχι γιατί ήξερα πολλά παιδιά από το επαλ άρα δεν υπήρχε λόγος να αγχωθώ για κάτι που θα έβλεπα. Είχα δικά μου άτομα γι' αυτό.

Πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις στο τεχνικό σχολείο?

Πολύ καλή η γνώση που παίρνουμε αλλά θα χρειαζόταν κάτι παραπάνω. Να μην μένουμε στο ότι γίνετε στο σχολείο. Παλιά από καθηγήτριες μου ξέρω ότι ακόμα και τα επαλ τα πηγαίνουνε στα νοσοκομεία για να κάνουν πρακτική για να δουν τι γίνετε. Άλλο να κάνω ένεση σε μια κούκλα και άλλο σε άνθρωπο. Όταν ήταν τα τεε.

Αυτές οι γνώσεις που παίρνεις πόσο πιστεύεις θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμα σου?

Αρκετά.

Πόσο για να πάρεις αυτή την γνώση βοηθούν οι καθηγητές?

Πολύ, βοηθάνε πάρα πολύ. Γιατί όταν δεν μπαίνουν στις γνώσεις του βιβλίου, και προσπαθούν να σου εξηγήσουν με απλά λόγια κάτι που δεν καταλαβαίνεις, σου δίνουν σημειώσεις, χρησιμοποιούν προτζέκτορα για να δείξουν εικόνες. Είναι καλύτερο από το να σου δείξει μια εικόνα κάποιος σου μένει καλύτερα στο μυαλό από το να το διαβάσεις.

Πόσο βοηθούν οι συμμαθητές, σ' αυτή την γνώση?

Αρκετά θα έλεγα. Όχι απαραίτητα όλοι.

Δηλαδή άμα γίνετε χαμός, ησυχία, βοηθούν δεν βοηθούν?

Βοηθάνε ειδικά στην ειδικότητα και όχι στη γενική πεδία που γίνετε ζούγκλα μέσα. Στις ειδικότητες δεν κάνουν του κεφαλιού τους προσέχουνε.

Τα εργαστήρια πόσο βοηθάνε?

Αρκετά αλλά και οι καθηγητές δεν τα ξέρουν όλα. Για παράδειγμα η καθηγήτρια μας είναι μαία άρα δεν μπορεί να τα ξέρει όλα. Άρα η θα έρθει κάποια που δουλεύει σ' ένα νοσοκομείο να μας πει κάτι παραπάνω.

Αν είχε μαθητεία, δηλαδή σε έστελναν σ' ένα νοσοκομείο 2 φορές την εβδομάδα θα βοηθούσε?

Πάρα πού άλλο να το βλέπεις στο σχολείο και να το φαντάζεσαι και άλλο να το βλέπεις με τα ίδια σου τα μάτια.

Αν υπήρχε ένα έτος επιπλέον που θα έκανες μόνο εξειδίκευση και εργαστήρια και μαθητεία, θα το παρακολουθούσες?

Ναι

Πανελλήνιες θα δώσεις?

Όχι δεν θα δώσω γιατί εκτός του ότι δεν τα πιάνω εύκολα και λόγω οικονομικού δεν μπορώ να πάω σε κάποιο φροντιστήριο. Να κάτσω να διαβάσω ενώ δεν είμαι καλή στην έκθεση και στα μαθηματικά, και στα ειδικότητας μέτρια, και να μην περάσω δεν πρόκειται να δώσω με αυτό το σκεπτικό.

Μαθησιακές δυσκολίες διαγνωσμένες πχ δυσλεξία έχεις?

Όχι

Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις για να γίνει για σένα πιο αποτελεσματική η εκπαίδευση?

Να διαβάσω περισσότερο

Γιατί δεν το κάνεις?

Όχι το κάνω αλλά δεν μπορώ να τα αποστηθίσω και την επόμενη μέρα τα ξεχνάω. Ίσως να φταίει το ότι αγχώνομαι.

Πιστεύεις ότι αν οι καθηγητές έκαναν τη διδασκαλία με διαφορετικό τρόπο, με project με ομάδες κλπ, θα σε βοηθούσε?

Σίγουρα εγώ project δεν έκανα όσο ήμουν εδώ πέρα, αυτό έγινε μετά από 2 χρόνια. Το έβλεπα από την αδελφή μου ότι σε μαθήματα που εγώ είχα ένα καλό βαθμό 15 16, η αδελφή μου είχε 18 19. Και αυτό είναι λόγω ομαδικότητας. Το ότι είσαι σε μια ομάδα ψάχνετε πληροφορίες όλοι μαζί και ψάχνεις εσύ, δεν στο δίνει κάποιος έτοιμο. Άρα σου μένει καλύτερα.

Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει τα κράτος για το σχολείο?

Να μην αλλάζει συνέχεια νομοθεσίες βιβλία, να αλλάζουν μαθήματα. Είναι διαφορετικό από χρονιά σε χρονιά. Να επιμορφώσει τους καθηγητές σε θέμα συμπεριφοράς. Δεν μπορώ πχ εγώ επειδή δεν κατάλαβα κάτι η δεν διάβασα μια μέρα να δέχομαι αρνητικά σχόλια μπροστά στους συμμαθητές μου.

Αν σου ζητούσε κάποιος να του πει 2-3 αρνητικά και θετικά για να επιλέξει κάποιος να έρθει στο επαλ τι θα του έλεγες?

Θετικά ότι παίρνεις απολυτήριο λυκείου και είναι ισάξιο του γενικού έχεις μια ειδικότητα επιπλέον και είναι πιο εύκολα τα πράγματα από ότι στο γενικό, για να δώσεις πανελλήνιες περνάς κάπου που θες με πολύ λιγότερα μόρια. Και αρνητικά να προσέξει λίγο τον κόσμο γύρω του γιατί στα επαλ πάνε παιδιά που δεν ενδιαφέρονται πολύ για το σχολείο και μπορεί να του αποσπάσουν την προσοχή από τα μαθήματα του.

Αν σου ζητούσα 2-3 πράγματα να τα αλλάξω αύριο, τι θα έλεγες?

Τη μόρφωση των καθηγητών, γιατί σε όλους κάποια στιγμή βγαίνει κάτι αρνητικό. Να γίνει όπως παλιά που για να περάσεις στο λύκειο έδινες εξετάσεις και έτσι θα πήγαιναν όσοι το ήθελαν πραγματικά και το επίπεδο των μαθητών θα ήταν καλύτερο.

Και οι υπόλοιποι τι θα γινόντουσαν?

Κατά την γνώμη μου θα μπορούσαν να μάθουν μια τέχνη και να την κάνουν στη ζωή τους από την στιγμή που δεν τους ενδιαφέρει να παρακολουθήσουν θεωρητικά μαθήματα. Και να γίνεται μάθημα στα παιδιά από μικρά για το ζήτημα της συμπεριφοράς τους.

Έχεις φανταστεί το ιδανικό τεχνικό λύκειο?

Όχι

Τώρα που τελειώνεις θα επέλεγες ξανά το τεχνικό λύκειο.

Ναι σίγουρα

Χρήση ουσιών?

Υπήρχανε μέχρι πέρυσι τουλάχιστον

Σε τι ποσοστό?

Μικρό αλλά αυτοί που έκαναν προκαλούσαν.

Φιλία, αλληλοβοήθεια, αλληλοκατανόηση, υπάρχει?

Ναι υπάρχει σε μεγάλο βαθμό

Πως φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον.

Ζόρικο, και από άποψη κρίσης και από θέμα δουλείας θα είναι δύσκολα σίγουρα

Αυτά που πήρες στο σχολείο θα σε βοηθήσουν στην επαγγελματική σου εξέλιξη?

Σίγουρα, ξέρω κάτι παραπάνω, είμαι προετοιμασμένη για κάποια πράγματα που θα δω και θα κάνω.

29^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

-πώς σε λένε;

-μαρία.

-μαρία. Ξεκίνησες το τεχνικό λύκειο από την πρώτη;

-όχι. Ήρθα στη β' λυκείου.

-γιατί άλλαξες τύπο λυκείου;

-γιατί στο γενικό, ο κάθε καθηγητής ασχολούνταν με τα παιδιά τα οποία θα πάνε στην κατεύθυνσή του. Οπότε, όλοι οι άλλοι μαθητές και απορίες να είχαμε, μέναμε πίσω και δεν μας βοηθούσε. Ήταν ελάχιστοι οι καθηγητές που πραγματικά νοιάζονταν και για παιδιά άλλων ειδικοτήτων. Ενώ εδώ πέρα, στο επαλ, ο καθηγητής κάνει τα πάντα ώστε να είναι όλη η τάξη στο ίδιο επίπεδο. Ας πούμε, φέρνουν προτζέκτορες, μας δείχνουν βίντεο για παράδειγμα στην ειδικότητα ή με δικά τους έξοδα βγάζουν φωτοτυπίες και γενικά βρίσκουν υλικό, το οποίο θα βοηθήσει να γίνει η γνώση, η μάθηση πιο εύκολη.

-το ότι πιθανόν να ήταν και πιο εύκολο, πιθανόν να έπαιρνες κι ένα χαρτί παραπάνω, δεν έπαιξε ρόλο αυτό στην επιλογή σου;

-έπαιξε ρόλο το θέμα ειδικότητας, γιατί η σχολή που θέλω να περάσω έχει σχέση με τον τομέα υγείας, οπότε ερχόμενη εδώ πέρα, τα πράγματα τα οποία μαθαίνω μου χρησιμεύουν κι αργότερα, αλλά ακόμη και τώρα στην καθημερινότητά μου. Ας πούμε, πέρυσι έμαθα να κάνω ενέσεις και μου χρειαστήκανε στο σπίτι αφότου γέννησε η μητέρα μου, που χρειάστηκε να

της κάνω κάποιες ενέσεις. Είχα ήδη τη γνώση και δεν χρειάστηκε να πληρώσουμε κάποιον.

-θα δώσεις πανελλήνιες;

-ναι.

-κάνεις φροντιστήριο;

-ναι, κάνω στα δύο μαθήματα ειδικότητας που δίνω και έκθεση και μαθηματικά.

-για την ειδικότητα, τη διάλεξες επειδή την ήθελες ή επειδή απ' αυτά που είχα, ήταν η πιο κοντά σ' εσένα;

-είχα επηρεαστεί λίγο από τους συγγενείς μου, γιατί έχω κάποιους θείους γιατρούς και μια θεία συνταξιούχα μαία, αλλά αυτό που μου άρεσε ήτανε το ότι προσφέρεις στον κόσμο. Δηλαδή, βοηθάς κάποιον ο οποίος έχει ανάγκη, ο οποίος είναι άρρωστος και αυτό είναι πολύ ωραίο συναίσθημα.

-μάλιστα. Εάν ξαναδιάλεγες ειδικότητα, τώρα που την τελειώνεις, θα την διάλεγες αυτήν;

-ναι.

-για πες μου κάτι για το σχολείο γενικότερα. Από μικρή –από νηπιαγωγείο, γυμνάσιο, λύκειο- πώς πήγαινες;

-μου άρεσε το σχολείο.

-σου άρεσε;

-καλά, στο δημοτικό ως παιδί βέβαια, μου άρεσε το ότι θα δω τους φίλους μου και γενικά, αλλά είχα αρκετά καλή σχέση με τους καθηγητές, δηλαδή μας βοηθούσανε. Δεν κοιτάγανε μόνο το παιδί ως μαθητή αλλά κοιτάγανε και τι μπορεί να τον κρατήσει πίσω. Ας πούμε, κάποιο παιδί μπορεί να έχει κάποιο θέμα, να αντιμετωπίζει θέμα ρατσισμού ή οτιδήποτε. Ο γυμνασιάρχης μας, πριν κάθε χρόνο, μας έκανε μία συζήτηση για να μας

κάνει να νιώσουμε πιο οικεία και ότι εδώ πέρα δεν υπάρχουνε διακρίσεις, ότι είμαστε όλοι ίσοι. Οπότε, πάντα μου άρεσε το σχολείο, το αγαπούσα.

-έχεις διαγνωσμένες μαθησιακές δυσκολίες, δυσλεξία, τέτοια; δυσορθογραφία;

-όχι. Αν δεν αγχωθώ για να μπερδέψω τη γλώσσα μου, είμαι μια χαρά.

-στο συγκεκριμένο σχολείο τώρα, ο χρόνος σου περνάει ευχάριστα; έρχεσαι με διάθεση καλή; αναπτύσσεις κοινωνικές σχέσεις;

-ναι, υπάρχει μία ομαδικότητα στο σχολείο. Ας πούμε, ακόμα και με άτομα που δεν τα γνωρίζεις, έχεις μία 'καλημέρα', σε κάνουν να νιώσεις, ας πούμε, ότι ανήκεις σε μία κοινωνία, ας το πούμε, σε μία μικρή κοινωνία. Είναι πολύ ευχάριστο. Όπως, επίσης και οι καθηγητές.

-αν σου ζήταγα να μου περιγράψεις το σχολείο ως προς τις υποδομές (κτίρια, εργαστήρια κτλ.) Πώς θα το χαρακτήριζες; καλό; κακό; μέτριο;

-είναι αρκετά καλό. Εντάξει, από θέμα καθηγητών αλλά και από θέμα εξοπλισμού.

-σαν υποδομές, εξοπλισμό.

-σαν εξοπλισμός, εντάξει, είναι μεν καλός αλλά υπάρχουν και κάποια θέματα.

-κτίρια, εξοπλισμοί. Αυτά.

-υπάρχουν κάποια θέματα. Ας πούμε, πέρυσι που ήμουν β' λυκείου, αναγκαζόμασταν να πάμε στους αγίου αναργύρους για εργαστήρια, γιατί το κονδύλιο –δεν ξέρω πως λέγεται αυτό που δίνουν στα σχολεία- δεν ήταν επαρκές για να αναπτύξουμε πλήρως τον εξοπλισμό. Τον αναπτύξαμε φέτος.

-ωραία. Ως προς την ποιότητα των μαθητών του σχολείου, τι έχεις να πεις;

-υπάρχουν όλα τα είδη. Υπάρχουν καλοί μαθητές που πραγματικά προσέχουνε, υπάρχουν οι μαθητές οι οποίοι προσπαθούνε και δίνουν τον

καλύτερό τους εαυτό αλλά παραμένουν μέτριοι και υπάρχουν και μαθητές οι οποίοι έρχονται απλώς για να βγάλουν το χαρτί, αλλά παραμένουν ήσυχοι για να μπορέσει να γίνει το μάθημα.

-η ποιότητα των δασκάλων;

-είναι πολύ καλοί, βοηθάνε τους μαθητές. Ας πούμε, κάποιος ο οποίος έχει αδυναμία, δεν θα του πούνε: «εντάξει, πέρασε αυτό το κεφάλαιο», θα κάνουνε μία επανάληψη. Προσπαθούνε να κάνουνε το μάθημα όσο το δυνατόν πιο εύκολο. Μας δίνουν έξτρα υλικό, πέρα από την ύλη του σχολείου, για να μπορέσουμε να δουλέψουμε και να δούμε τη δυσκολία που μπορεί να έχουμε στις πανελλήνιες ή αργότερα στα τει που θα πάμε.

-την ποιότητα αυτών που μαθαίνεις εδώ μέσα, πώς θα την χαρακτηρίζεις;

-είναι πολύ καλή, γιατί τα πράγματα που κάνουμε τώρα, θα τα συναντήσουμε αργότερα στο τει. Ας πούμε στον τομέα μου, η ανατομία. Εγώ που θέλω να περάσω μαιευτική, πρέπει να ξέρω την ανατομία του σώματος, ώστε να ξέρω και τις επιπλοκές που μπορεί να υπάρξουν.

-ωραία. Το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών, πώς θα το χαρακτηρίζεις;

-υπάρχει μία ομαδικότητα. Ναι μεν, έχουμε τους καυγάδες μας γιατί εντάξει, έχουμε διαφορετικούς χαρακτήρες, αλλά υπάρχει μία ομαδικότητα. Προσπαθούμε να είμαστε ενωμένοι.

-το κλίμα μεταξύ των μαθητών και των καθηγητών;

-αρκετά καλό. Μόνο κάποιος, ας πούμε, μαθητές που μπορεί να θέλουν να το παίξουν μάγκες, όπως το λένε τώρα, μπορεί να έχουνε λίγο συμπεριφορά αυθάδη. Αλλά ακόμα κι αυτούς, οι καθηγητές έχουν τη δυνατότητα και τους ελέγχουν και βοηθάνε ν' αναπτυχθεί μία καλύτερη σχέση, όσο μπορούν.

-σε σχέση με τη λειτουργία του σχολείου; τι εννοώ λειτουργία... δηλαδή, μπαίνουν οι καθηγητές στην ώρα τους; μπαίνουν οι μαθητές; υπάρχει πειθαρχία;

-οι καθηγητές μπαίνουν στην ώρα τους, εκτός ας πούμε, αν χρειάζεται να βγάλουν κάποιες φωτοτυπίες για τους μαθητές τους. Εντάξει, μαθητές υπάρχουν ορισμένοι που αργούν είτε ας πούμε, γιατί θέλουν να πάνε τουαλέτα (δικαιολογία που μπορεί να βρούνε) ή ας πούμε, θέλουν να πάρουνε κάτι να φάνε και δεν τους έχει φτάσει το διάλειμμα.

-δηλαδή, τη λειτουργία γενικώς, πώς θα την χαρακτήριζες;

-είναι καλή.

-καλή. Από φαινόμενα ρατσισμού και bullying; βίας;

-δεν υπάρχουν ιδιαίτερα στο σχολείο, δηλαδή είναι ελάχιστα. Παρόλο που τώρα με την έξαρση κάποιων κομμάτων τέλος πάντων, υπάρχουν κάποιες τέτοιες διαφορές. Αλλά προσπαθούν να τις κρατάνε έξω από το σχολείο και έχει φροντίσει κι ο διευθυντής μας γι' αυτό και διατηρείται όλο αυτό, εκτός σχολείου, ώστε να μην υπάρχουν προβλήματα εδώ.

-όταν ήρθες στο τεχνικό από το γενικό, επειδή θα είχες ακούσει ξέρω κι εγώ, αισθάνθηκες καθόλου ανασφάλεια;

-ε, όχι. Το θεώρησα ότι ήταν η καλύτερη επιλογή που έχω κάνει γενικά στη μαθητική μου ζωή, διότι βγαίνεις μ' ένα χαρτί στα χέρια σου, οπότε ακόμη κι αν δεν καταφέρεις μία στις χίλιες, ας πούμε, να περάσεις στη σχολή που θες, μπορείς να κάνεις την πρακτική σου και αργότερα να εργαστείς... και παίρνεις τις κατάλληλες γνώσεις και γενικά, για τη ζωή σου αργότερα.

-τόρα, για τις γνώσεις. Πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις από τον συγκεκριμένο τύπο σχολείων;

-παίρνω αρκετές γνώσεις, γιατί όπως σας είπα, οι καθηγητές φέρνουν έξτρα υλικό για να δουλέψουμε, οπότε γίνεται πιο εύκολη η μάθηση. Αφού,

ορισμένες φορές πάμε στο σπίτι και δεν χρειάζεται καν να ανοίξουμε το βιβλίο, διότι τα έχουμε συγκεράσει όλα από το μάθημα.

-αυτές οι γνώσεις θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμα;

-ναι.

-για να πάρεις αυτές τις γνώσεις, οι καθηγητές, μου είπες ότι βοηθούνε πάρα πολύ, έτσι;

-ναι.

-οι συμμαθητές; αν γίνεται χαμός, αν δεν προσέχουν κι αυτά...

-στην ειδικότητα δεν υπάρχει φασαρία. Εντάξει, μπορεί να υπάρχουν καμιά φορά ψιλομουρμουρίσματα, αλλά όταν τους πει η καθηγήτρια: «ξέρετε, πρέπει να γίνει το μάθημα.» σταματάνε αμέσως. Τώρα, στα μαθήματα γενικής υπάρχει μία φασαρία ορισμένες φορές, αλλά εντάξει, ακόμη κι αυτό, ο καθηγητής προσπαθεί και το ελέγχει σ' έναν αρκετά μεγάλο βαθμό.

-μάλιστα. Τα εργαστήρια πόσο βοηθούν στη κατάκτηση της γνώσης;

-ε, με βοηθούνε να δω πως γίνεται αυτό που μαθαίνω, στην πράξη. Γιατί εντάξει, είναι καλή η θεωρία, αλλά όταν το κάνεις στην πράξη εσύ, ο ίδιος, είναι διαφορετικό. Ας πούμε, ξέρεις ότι το παραμικρό λάθος μπορεί να στοιχίσει και σε βοηθάει να μάθεις καλύτερα.

-εάν υπήρχε μαθητεία, πρακτική άσκηση; δηλαδή, σου λέγανε: «πήγαινε δύο μέρες σ' ένα νοσοκομείο, σε μία κλινική για να...», πιστεύεις ότι θα ήταν καλό; θα μάθαινες κάτι περισσότερο;

-θα ήταν το καλύτερο που θα μπορούσαν να κάνουν, γιατί έτσι ο μαθητής θα μάθει αργότερα πως είναι στον χώρο εργασίας του, οι χαρακτήρες που υπάρχουν (που θα πρέπει να συνεργαστεί), οι πρακτικές, οι απαιτήσεις που μπορεί να έχει το αφεντικό της επιχείρησης και είναι αρκετά καλό.

-μάλιστα. Εάν υπήρχε ένα έτος παραπάνω, όταν τελειώνες, που έκανες εργαστήριο και μαθητεία μόνο (εξειδικευόσουν σε κάτι), θα το παρακολουθούσες;

-ναι, γιατί θα με βοηθούσε κι αργότερα. Θα ήμουν πιο καλά προετοιμασμένη για το πανεπιστήμιο, για το τει, όπου περάσω.

-δε μου λες, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις εσύ η ίδια, για να γίνει πιο αποτελεσματική για σένα η φοίτηση στο σχολείο;

-σωστό πρόγραμμα μελέτης, δηλαδή ας πούμε, να μην διαβάζεις τη μία ανατομία και μετά στο καπάκι παθολογία, γιατί έτσι θα τα μπερδεύεις. Πρέπει να υπάρχει ένα σωστό πρόγραμμα μελέτης, οι κατάλληλες ώρες διαβάσματος, όπως επίσης και οι κατάλληλες ώρες ξεκούρασης, για να έχεις καθαρό μυαλό, να μπορείς να συνεχίσεις.

-περισσότερο διάβασμα;

-ε, σε ποιο μάθημα;

-σε όλα. Για να έχεις καλύτερες γνώσεις χρειάζεται, πιστεύεις;

-ε, χρειάζεται συνεχής επανάληψη. Η επανάληψη είναι η μητέρα της μαθήσεως, όπως λένε.

-οι καθηγητές τι πρέπει να κάνουν για να γίνει πιο αποτελεσματική η κατάκτηση της γνώσης; να αλλάξουνε μεθόδους διδασκαλίας; να αλλάξουνε τρόπο; να γίνεται το μάθημα σε ομάδες, σε project; τι πιστεύεις;

-δεν θεωρώ ότι σε ομάδες θα βοηθούσε, γιατί παρατήρησα και στο project, το οποίο κάναμε πέρυσι... δούλευα μόνο εγώ και άλλη μία κοπέλα. Οι άλλοι λέγανε: «φέρτε, ας πούμε τις τάδε πληροφορίες.», δεν τις φέρνανε. Καταλήγαμε να τις βρούμε μόνο εμείς, με αποτέλεσμα να μας ρίχνουν και τον βαθμό. Στις ομάδες, ποτέ δεν ξέρεις αν θα δουλεύουν όλοι ή αν θα δουλεύει μόνο ένας, ενώ στις ατομικές εργασίες ξέρεις ότι σίγουρα θα δουλέψει, γιατί αν δεν δουλέψει δεν θα πάρει βαθμό.

-τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει το κράτος για το σχολείο;

-δηλαδή;

-να επιμορφώσει τους καθηγητές, να δώσει λεφτά για εργαστήρια, να φτιάξει καινούργια προγράμματα, να φτιάξει καινούργια βιβλία, να κάνει χίλια δυο, να... ή όλα είναι καλά;

-πιστεύω ότι, βέβαια αυτό είναι κάτι που γίνεται στο εξωτερικό, αλλά απ' ότι ακούω, αποδίδει αρκετά καλά. Όταν ο μαθητής τελειώνει το γυμνάσιο, να υπάρχουνε κάποιοι άνθρωποι οι οποίοι, ας πούμε κάποιος θα είναι νοσηλευτής, κάποιος άλλος... και να μιλάνε για το επάγγελμά τους, έτσι ώστε να έχουνε μία άποψη για τα επαγγέλματα και να είναι πιο σωστά καταρτισμένοι στο τι θέλουν να επιλέξουν, να κάνουν στη ζωή τους.

-μάλιστα. Στην ουσία, να γίνει ένας επαγγελματικός προσανατολισμός.

-ναι. Γιατί το σεπ, δεν θα έλεγα ότι είναι ιδιαίτερα μεγάλη βοήθεια.

-αν σου έλεγε κάποιος να του πεις 2- 3 θετικά και 2- 3 αρνητικά για το σχολείο, τι θα του έλεγες για αυτό το είδος σχολείου;

-ε, το θετικό είναι ότι εδώ πέρα θεωρούμαστε πιο πολύ όλοι ίσοι, δηλαδή ότι οι καθηγητές βοηθάνε τους μαθητές, ανεξαρτήτου φύλου. Δηλαδή, εννοώ από ποια χώρα είναι, ανεξαρτήτου αν είναι παχύς, αν έχει κάποιο θέμα νοητικής υστέρησης. Θεωρούμαστε όλοι ίσοι. Βγαίνουμε μ' ένα χαρτί στα χέρια μας, το οποίο θα μας βοηθήσει να βρούμε μία δουλειά και επίσης, τα πράγματα που μαθαίνεις εδώ πέρα, δεν τα μαθαίνεις στο γενικό για να σου χρησιμεύσουν αργότερα. Οπότε, εδώ πέρα παίρνεις καλύτερη γνώση. Αρνητικό... βασικά αυτό δεν είναι μόνο στα επαλ, είναι στα περισσότερα σχολεία, είναι το θέμα υγιεινής, γενικά, στις τουαλέτες το τι γίνεται. Εντάξει, μία καθαρίστρια υπάρχει, δεν μπορεί να τα κάνει όλα.

-μάλιστα. Αν σου έλεγα να μου πεις δυο πράγματα που θα άλλαζα εγώ, αν ήμουν υπουργός παιδείας αύριο, έχεις κάτι στο μυαλό σου που θέλεις άμεσα να αλλάξει;

-ε, η κατάργηση της ειδικότητάς μου, γιατί είναι σαν να κόβεις τα φτερά ας πούμε, του μαθητή, ο οποίος έχει όνειρα να το κάνει αυτό, ότι θα του χρησιμεύσει... και γενικά ο κλάδος μας, πιστεύω ότι είναι ένας κλάδος, ο οποίος έχει αρκετές ευκαιρίες για εργασία.

-έχεις φανταστεί ποτέ το ιδανικό τεχνικό σχολείο;

-ιδανικό σχολείο...

-το τέλειο. Πώς θα ήθελες να είναι;

-εντάξει, είναι καλό τώρα. Το τέλειο, πιστεύω θα ήτανε αν είχαμε περισσότερες ευκαιρίες για εκπαιδευτικές εκδρομές, δηλαδή να δούμε τα πράγματα στην πράξη. Γιατί δεν είναι μόνο η μάθηση της θεωρίας ή να το κάνεις εσύ στην πράξη. Πρέπει να δεις και κάποιον επαγγελματία, για να το καταλάβεις.

-μάλιστα. Αν ξαναεπέλεγες τώρα που τελειώνεις, θα ξαναεπέλεγες το τεχνικό λύκειο;

-ναι.

-χρήση ουσιών γίνεται σ' αυτά τα σχολεία;

-εδώ πέρα, στο δικό μας σχολείο, όχι. Δηλαδή, ακόμη και να κάνει κάποιος μαθητής, θα το κάνει σίγουρα έξω από το σχολείο γιατί ο κύριος σπαθαριώτης είναι αρκετά αυστηρός (ο λυκειάρχης μας) για αυτό το θέμα και γίνονται έλεγχοι συνεχώς, στο σχολείο.

-φιλία, σύμπνοια, αλληλεγγύη αναπτύσσεται;

-ναι, υπάρχει. Παρόλο που υπάρχουν αρκετοί καυγάδες ορισμένες φορές, όταν ένας μαθητής, ακόμα κι αν δεν τον ξέρεις, του συμβεί κάτι, ενωνόμαστε αμέσως όλοι. Για παράδειγμα, ήτανε κάποτε μία κοπέλα –δεν θυμάμαι ακριβώς ποιο πρόβλημα είχε- και προσπαθούσαμε όλοι να μαζέψουμε χρήματα, για να τη βοηθήσουμε.

-πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον;

-θέλω να περάσω μαιευτική και αργότερα να βρω μία δουλειά ως μαία ή αν όχι ως μαία, έστω, αφού θα έχω ένα χαρτί βοηθού, να καταφέρω έστω ως βοηθός νοσηλεύτης. Ε και αν δεν βρω τίποτα εδώ πέρα, ίσως να φύγω και στο εξωτερικό.

-μάλιστα. Πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσουν οι γνώσεις που πήρες στο σχολείο στα επαγγελματικά σου όνειρα;

-ναι, γιατί θα έχω καλύτερη γνώση, καλύτερη... όχι πειθαρχία... καλύτερη... δεν μου έρχεται η λέξη. Πιο πολλή υπευθυνότητα, βασικά.

-ωραία. Σ' ευχαριστώ πολύ.

30^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Πως σε λένε?

Γιάννη

Είχες ξεκινήσει το τεχνικό λύκειο από την πρώτη?

Ναι

Γιατί επέλεξες το τεχνικό λύκειο?

Γιατί από μικρό παιδί ήθελα να γίνω ηλεκτρολόγος, μεγαλώνοντας είδα το κομμάτι των αυτοματισμών και μου άρεσε πάρα πολύ. Το έβαξα και είδα ότι δεν με συνέφερε να πάω από το γενικό λύκειο γιατί θα έχανα 3 χρόνια από την ειδικότητα μου. Θα πέρναγα σε κάποιο τει πολύ πιο δύσκολα και κάνω εργαστήρια πάνω στην ειδικότητα μου.

Θα δώσεις πανελλήνιες?

Εννοείται

Φροντιστήριο κάνεις?

Ναι

Πες μου γενικότερα για το σχολείο σου από το νηπιαγωγείο σου άρεσε, πήγαινες ευχάριστα, το μισούσες?

Όχι πάντα μου άρεσε γιατί γενικώς μου αρέσει να μαθαίνω και πάντοτε το έβλεπα σαν πρόκληση προς τον εαυτό μου. Και με βοηθούσε μέσω του συναγωνισμού να γίνομαι όλο και καλύτερος.

Στην επιλογή της ειδικότητας ήταν δικιά σου ή σε βοήθησε κάποιο σεπ?

Όχι ήταν απόλυτα δικία μου γιατί ο μεγάλος μου αδελφός ήταν υδραυλικός και με είχε μαζί του σαν βοηθό και στην οικοδομή εγώ κόλλησα με τα καλώδια πρίζες λάμπες. Και από τότε ξεκίνησε αυτή η αγάπη.

Είσαι ευχαριστημένος από την επιλογή σου?

Ναι απόλυτα, ενώ στην αρχή είχα δεχτεί μεγάλη κόντρα και από τους συμμαθητές μου και από τους καθηγητές γυμνασίου για να μην πάω επαλ. Μου έλεγαν μην πας επαλ θα χαντακωθείς είσαι καλός μαθητής. Ευτυχώς δεν τους άκουσα γιατί από το επαλ παίρνάς πιο εύκολα έχεις 2 χαρτιά και έχεις περισσότερες πιθανότητες να βρεις εργασία.

Η οικογένεια σου πως το αντιμετώπισε?

Ήταν θετική ήξερε την επιλογή μου και με υποστήριξε.

Για το σχολείο το συγκεκριμένο πως αισθάνεσαι, σου αρέσει το βαριέσαι?

Όχι μου αρέσει, 2 φορές την εβδομάδα έχουμε εργαστήρια αλλά επειδή μετακινούμαστε, αυτή η εναλλαγή κάνει την ώρα να περνά πολύ ευχάριστα. Επίσης κάθε παρασκευή έχουμε μαθήματα ειδικότητας και είναι πολύ ενδιαφέροντα.

Σε σχέση με τις υποδομές πως θα το περιέγραφες?

Σε σχέση με άλλα είναι πολύ καλό, είναι μεγάλο ευρύχωρο, έχει υποδομές εργαστήρια. Το σεκ δίπλα είναι από τα πιο εξελιγμένα στην αττική και νιώθω περήφανος.

Για το επίπεδο το μαθητών?

Γενικά το επαλ είναι λίγο υποτιμημένο και οι μαθητές που έρχονται είναι αδύναμοι, παρόλα αυτά υπάρχουν εξαιρέσεις, τις έχουμε αντιμετωπίσει, κάνουμε παρέα.

Την ποιότητα των δασκάλων είναι πολύ καλοί και πάνω στον τομέα τους αλλά και σαν άνθρωποι

Την ποιότητα αυτών που μαθαίνεις?

Αρκετά πράγματα είναι δύσκολα, ειδικά στην ειδικότητα, αλλά όταν ο καθηγητής είναι ανοικτός και θέλει να βοηθήσει γίνονται όλα απλούστερα.

Το κλίμα μεταξύ των μαθητών?

Είμαστε πιο συνειδητοποιημένοι πια καθώς τελειώνουμε και έχουμε αρχίσει και συνειδητοποιούμε.

Η λειτουργία του σχολείου, υπάρχει πειθαρχία?

Ναι όλα λειτουργούν καλά. Και περιστασιακά οργανώνουμε μπαζάρ στο αμφιθέατρο μας και είναι πολύ ενεργό.

Θέματα ρατσισμού, bullying?

Όχι γιατί υπάρχει μεγάλος αριθμός παιδιών από άλλες χώρες και σε κάποιες περιπτώσεις υπάρχουν άτομα που τα προστατεύουν

Όταν ήρθες από το γυμνάσιο, είχες ανασφάλεια

Βαθιά μέσα μου ναι, αλλά μετά επειδή ήξερα κάποια παιδιά και μετά γνώρισα και άλλα αυτό έφυγε.

Πόση γνώση παίρνεις από το σχολείο?

Κατά 90% αν θα μπορούσα να χρησιμοποιήσω ποσοστό. Η οικογένεια δίνει κυρίως αρχές ενώ το σχολείο γνώσεις.

Οι γνώσεις που παίρνεις πόσο θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμα σου ?

Πάρα πολύ, όχι τόσο στον τομέα τον τεχνικό όσο στον θεωρητικό τομέα και στο τει αργότερα.

Πόσο βοηθούν οι καθηγητές στην απόκτηση της γνώσεις?

Άλλοι λιγότερο άλλοι περισσότερο, ανάλογα μα το πόσο μπορούν.

Οι συμμαθητές πόσο συμβάλουν? Γίνεται φασαρία?

Παίζει ρόλο αυτό αλλά στην ειδικότητα μας δεν έχουμε τέτοια.

Πόσο βοηθάνε τα εργαστήρια?

Στο συγκεκριμένο τομέα πάρα πολύ, γιατί είναι άλλο να έχεις επαφή με το αντικείμενο και άλλο να το βλέπεις μέσα από τα βιβλία. Τα παιδιά που έρχονται από ενιαίο και περνάνε στα τει έχουν τεράστιο θέμα, φοβούνται να πιάσουν ένα καλώδιο να φτιάξουν ένα διακόπτη.

Αν υπήρχε πρακτική άσκηση ή μαθητεία, πιστεύεις ότι θα σε βοηθούσε?

Θα βοηθούσε ακόμα περισσότερο γιατί εδώ μας μαθαίνουν στάνταρ πράγματα ενώ έξω θα συναντούσαμε και άλλες βλάβες είναι αλλιώς.

Αν υπήρχε ένα επιπλέον εθελοντικό έτος εξειδίκευσης με εργαστήρια και μαθητεία, θα το έκανες?

Ναι

Εσύ ο ίδιος τι πρέπει να κάνεις για να γίνει η μάθηση πιο αποτελεσματική για σένα?

Να συνεχίσω να γίνομαι όλο και καλύτερος, δηλαδή να μην επαναπαύομαι ότι τα ξέρω αλλά να ασχολούμαι να μαθαίνω περισσότερα.

Τι πρέπει να κάνουν οι καθηγητές?

Αρχικά πρέπει να έρθουν πιο κοντά στον μαθητή, να πλησιάσουν τα παιδιά να τα φέρουν κοντά τους ώστε τα παιδιά να αισθανθούν πιο άνετα και έτσι θα θέλουν να αποδώσουν

Το κράτος τι πρέπει να κάνει?

Να το εξοπλίσει γιατί κάποια πράγματα λείπουν και δεν μπορούμε να τα διδαχθούμε και επίσης να ετοιμάσουμε κάποια πράγματα για να τα δείχνουμε στα παιδιά που έρχονται από τα γυμνάσια. Δεν έχουμε τα υλικά, η πρέπει να τα μαζέψουμε από παλιές συσκευές η να τα αγοράσουμε.

Αν ερχόταν κάποιος και σου έλεγε να του πεις 3 θετικά και 3 αρνητικά για να έρθει στο επαλ τι θα του έλεγες?

Ότι όταν αποφοιτήσει θα πάρει 2 πτυχία και απολυτήριο και πτυχίο ειδικότητας με το οποίο αν δεν θες να δώσεις πανελλήνιες μπορείς να δουλέψεις με αυτό . Επίσης μέσω των εργαστηρίων έχουμε επαφή με το αντικείμενο πράγμα που δεν συμβαίνει στο ενιαίο. Αρνητικό το ότι επειδή είναι υποτιμημένα τα επαλ υπάρχουν συμπεριφορές ανάρμοστες που μπορείς όμως να τις αποφύγεις.

Αν ήμουν υπουργός και σου έλεγα πες μου 2-3 πράγματα να αλλάξω τι θα έλεγες?

Να γίνει μια εξέταση στους καθηγητές γιατί μερικοί από αυτούς δεν έχουν την γνώση και την μεταδοτικότητα για να διδάσκουν σ'αυτά τα σχολεία.

Έχεις φανταστεί το ιδανικό τεχνικό σχολείο.

Ναι θα ήθελα να ήταν όπως στο εξωτερικό πχ στη σουηδία, κάθε παιδί να έχει το προσωπικό του ντουλάπι ο κάθε καθηγητής να έχει το εργαστήριο του και την αίθουσα του ώστε να μπορεί να δουλέψει. Ως προς τις μεθόδους διδασκαλίας θα έπρεπε να βγαίνουμε περισσότερο έξω και να πηγαίνουμε σε μέρη που θα μας βοηθήσουν να μάθουμε, πχ ένας γεωπόνος να πηγαίνει στο δάσους εμείς σε έναν υποσταθμό ηλεκτρικού. Να υπάρχουν πούλμαν ώστε να μας μεταφέρουν.

Αν ξαναδιάλεγες θα διάλεγες το τεχνικό λύκειο

Ναι

Χρήση ουσιών

Υπάρχει

Σε τι βαθμό?

Σ' άλλα σχολεία μεγάλο και σ' άλλα μικρό, και ότι και να κάνουν οι διευθυντές δεν μπορούν να το αποτρέψουν γιατί τα παιδιά θα βρουν τρόπο να το κάνουν. Εκεί παίζει ρόλο η οικογένεια.

Φιλία αλληλεγγύη υπάρχει?

Ναι γιατί τα παιδιά εδώ είναι πιο συνειδητοποιημένα σε σχέση με το γενικό

Πως φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον?

Να τελειώσω το τει και να συνεχίσω να εργάζομαι ως ηλεκτρολόγος αυτοματιστής, και θα ήθελα να μπω σε μια μεγάλη εταιρία και στο μέλλον να ανοίξω και εγώ μια.

Το σχολείο σ' αυτά τα όνειρα σου θα σε βοηθήσει,

ναι γιατί αυτό θα έχει δώσει τις αρχές

31^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Αντρεας

Ξεκίνησες στην τεχνική εκπαίδευση;

Ξεκίνησα από την πρώτη.

Γιατι επελέξες το επαλ σαν τυπο λυκειου που θα ακολουθησεις;

Διότι δεν ήθελα να χάσω χρόνο τελειώνοντας το λύκειο για να κάνω κάποια σχολή. Ήθελα τελειώνοντας να έχω και ένα χαρτί για κάποιο επάγγελμα και να βγω για δουλειά κατευθείαν.

Την επιλογή την ειδικότητας πως την έκανες; βοηθηθηκες απο καποια δομη;

Ήθελα από πριν να γίνω μηχανικός αυτοκινήτων. Μου άρεσαν και τα αυτοκίνητα. Δεν βοηθήθηκα από πουθενά. Μόνος μου αποφάσισα.

Πως νιωθεις για το σχολειο γενικότερα; η αντιληψη σου για το σχολειο για το θεσμο δηλαδη ειναι θετικη;

Στο δημοτικό όπως όλα τα παιδιά είχα λίγο γκρίνια. Στο γυμνάσιο πιο ευχάριστα. Εδώ μια χαρά απλά τώρα θέλω να τελειώσω να δω για δουλειά.

Εχεις καποια διαγνωσμενη μαθησιακη δυσκολια;

Όχι.

Πανελληνιες θα δωσεις;

Μάλλον όχι.

Είσαι ευχαριστημένος απο την επιλογή της ειδικότητας;

Ναι.

Όταν αποφάσισες να πας επαλ ο περιγυρος σου πως το αντιματωπισε;

Με στήριξε διότι ήξεραν ότι ήθελα να γίνω μηχανικός αυτοκινήτων. Έτσι και να μην πάω σε κάποιο τει θα μπορώ να δουλέψω ως βοηθός αρχικά και μετά να ανοίξω ένα δικό μου μαγαζί.

Πως νοιωθεις στο σχολειο (το συγκεκριμενο);(περνα ευχαριστα ερχεται με διαθεση χει κοινωνικες σχεσεις);

Ναι. Έχω φίλους. Περνάμε μια χαρά.

Περιεγραψε το σχολειο σου ως προς τα κτιρια, , και γενικότερα τη λειτουργια του σε καποιον που δεν το ξερει.

Καλό είναι δεν έχει κάτι που να του λείπει σαν εγκαταστάσεις. Η λειτουργία του είναι μέτρια θα έλεγα.

Την ποιότητα των μαθητων;

Εκεί υπάρχει κάποιο θέμα διότι υπάρχουν μαθητές που κάνουν φασαρία ζημιές ακρότητες κλπ. Αλλά φέτος τα πράγματα είναι πολύ ήρεμα.

Την ποιότητα των δασκαλων;

Πολύ καλοί. Προσπαθούν να μας μάθουν. Βέβαια υπάρχουν μαθητές που δεν θέλουν και φυσικά οι δάσκαλοι όσο και να προσπαθούν δεν μπορούν να κάνουν κάτι.

Την ποιότητα αυτων που μαθαινεις;

Πιστεύω ότι αυτά που μαθαίνω είναι αυτά που μου αρέσουν και μου χρειάζονται. Άλλωστε γι αυτό διάλεξα το επαλ. Διότι στο γενικό θα έκανα μαθήματα (αρχαία λατινικά) τα οποία δεν θα μου χρειαζόντουσαν ποτέ και δεν με ενδιέφεραν.

Το κλιμα που υπαρχει μεταξυ των μαθητων;

Καλό είναι το κλίμα αλλά υπάρχουν και οι ομάδες παρέες οι οποίες δεν είναι βέβαια συμμορίες και δεν τσακωνόμαστε αλλά είναι κάπως κλειστές.

Και μεταξύ μαθητων καθηγητων; και αυτό καλό θα το έλεγα. Δεν υπάρχουν έντονοι τσακωμοί.

Φαινομενα ρατσισμού bullying υπάρχουν;

Θεωρώ ότι θα υπάρχουν γιατί παντού υπάρχουν αλλά εγώ στην παρέα μου δεν έχω ζήσει τέτοια φαινόμενα. Υποθέτω λοιπόν 'τι θα είναι σε πολύ μικρό βαθμό.

Όταν ηρθες απο το γυμνάσιο ακουγες για αυτά τα σχολεια διαφορα αισθανθηκες καποια ανασφαλεια;

Όχι καμία.

Ποσο πιστευεις οτι παιρνεις γνωσεις στο σχολειο; αιτιολογησε.

Παίρνω πολλές γνώσεις και σε πράγματα που μου αρέσουν αλλά και γενικές που θα μου χρειαστούν (γλώσσα μαθηματικά). Επίσης πιστεύω ότι αν κάποιος περάσει σε ένα τει θα περάσει πιο εύκολα τα πρώτα χρόνια στα μαθήματα διότι θα έχει κάποια γνώση.

Ποσο πιστευεις οι γνωσεις που περνεις θα σε βοηθησουν στο επαγγελμα;

ναι διότι αν πας στη δουλειά ο μηχανικός δεν θα κάτσει να σου εξηγήσει τη θεωρεία θα σου δείξει πρακτικά πράγματα. Ενώ εδώ οι καθηγητές σου εξηγούν και θεωρητικά κάποιο πράγματα και σε μαθαίνουν και κάποια κόλπα πάνω στα προβλήματα που θα αντιμετωπίσεις στη δουλειά.

Ποσο βοηθουν οι καθηγητες , στην κατακτηση της γνωσης;

βοηθούν πραγματικά πολύ. Και επιπλέον πιστεύω ότι αν προσέχεις αυτά που σου λένε δεν χρειάζεται να πας καν φροντιστήριο για να περάσεις σε τει.

Ποσο οι συμμαθητες;

Εδώ έχουμε όλων των ειδών τους μαθητές. Αυτούς που θέλουν να προσέξουν αυτούς που δεν τους νοιάζει τίποτε αυτούς που κάνουν φασαρία. Βέβαια αυτό όταν αρχίζει να γίνεται ενοχλητικό ο καθηγητής επιβάλλεται και επαναφέρει την τάξη η απομακρύνει τον μαθητή.

Ποσο τα εργαστηρια;

Πάρα πολύ. Διότι στη θεωρεία αν τα μάθεις θα είναι σαν να έχεις ένα κείμενο στο μυαλό σου. Ενώ στο εργαστήριο θα το πιάσεις και θα το καταλάβεις.

Θα ηθελες να υπαρχει μια δυνατοτητα να κανεις καπου μια μαθητεια η μια πρακτικη ασκηση. Αυτό θα ήταν πολύ ωραίο. Αλλά δυστυχώς όπως είναι το κράτος αυτό πιστεύω ότι δεν μπορεί να γίνει. Εδώ σε λίγο θα τα καταργήσουν τα επαλ. Αλλά θα άρεσε κάτι τέτοιο νομίζω σε όλα τα παιδιά. Θα πωρώνονταν ακόμη περισσότερο.

Αν εμπαινε ενα επιπλεον ετος θα το παρακολουθουσες;

δεν ξέρω. Αν είχα βρει μια δουλειά όχι αν δεν είχα βρει θα την παρακολουθούσα για να πάρω επιπλέον γνώσεις.

Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει ο ίδιος για να γίνει πιο αποτελεσματική για σένα η φοίτηση στο σχολείο;

Να δείξεις λίγο ενδιαφέρον και να προσέχεις περισσότερο στο μάθημα. Να εκτιμάς τον κόπο των καθηγητών.

Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει το κράτος για το σχολείο;

να δώσει χρήματα για να εξοπλιστούν καλύτερα τα εργαστήρια. Επιπλέον να μην αυξήσει τον αριθμό των μαθητών στην τάξη. Ιδίως στα εργαστήρια που υπάρχει και κίνδυνος τραυματισμού.

Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν οι καθηγητές για το σχολείο;

αν δουλεύαμε σε ομάδες ή με project θα βοηθούσε επειδή είμαστε και πολλά παιδιά. Επιπλέον θα βοηθούσε και στην κοινωνικοποίηση. Διότι με τον παραδοσιακό τρόπο οι καθηγητές κάνουν ότι μπορούν.

Ξεχωρίσε 2-3 θετικά και αρνητικά που θα ελεγες σε κάποιον που θα ήθελε να ερθει στο σχολείο.

Το αρνητικό είναι ότι υπάρχει δυσκολία αν θες να προχωρήσεις πιο ψηλά να πας σε ένα πανεπιστήμιο. Θετικά πάρα πολλά. Κατά αρχήν είναι πιο χαλαρό το κλίμα σε αντιμετωπίζουν σαν ενήλικα και όχι σαν παιδάκι. Έπειτα δεν υπάρχουν αυτά τα περιττά μαθήματα αλλά μόνο αυτά που χρειάζονται και σου αρέσουν και τρίτο και να μην μπεις σε κάποιο τει θα μπορείς και με το χαρτί από εδώ να βρεις μια δουλειά. Βέβαια πρέπει και να υπάρχει η ειδικότητα που του αρέσει του παιδιού.

Πες 2-3 πράγματα που θα ήθελες να αλλάξεις

Να μην τα πειράζουν και τα κάνουν χειρότερα και να δώσουν χρήματα για να εξοπλιστούν κυρίως τα εργαστήρια.

Πως φανταζόσαι το ιδανικό τεχνικό σχολείο;

εμένα μου αρέσει και έτσι όπως είναι δεν έχω κανένα παράπονο. Άλλωστε γι αυτό το επέλεξα.

Αν ξαναεπέλεγες θα διαλεγες τεχνικό σχολείο;

Πάλι επαλ θα επέλεγα. Βέβαια θα προτιμούσα να ήταν πιο κοντά στο σπίτι μου αλλά το επαλ της περιοχής δεν είχε την ειδικότητα που ήθελα.

Να μιλήσει ο μαθητής για ασκήμες εντυπώσεις απο περιστατικά στο σχολείο (συμπεριφορά, βία, χρήση ουσιών) .

Χρήση ουσιών υπάρχει αλλά σε πολύ μικρό βαθμό και διακριτικά δεν θα το καταλάβει κάποιος.

Να μιλήσει ο μαθητής για καλές εντυπώσεις απο περιστατικά (φιλία συμπνοια αλληλοκατανοηση κλπ).

Όχι τόση όση θα έπρεπε.

Πως φανταζεσαι το επαγγελματικο σου μελλον.

Αφού πάω φαντάρος να το παλέψω για να βρω δουλειά και αν δεν βρω να φύγω από την Ελλάδα να πάω όπου μπορώ στο εξωτερικό.

Πιστευεις οτι οι γνώσεις που παίρνεις στο σχολείο θα σε βοηθησουν στο επαγγελματικο σου μελλον;

ναι διότι και να μην βρω δουλειά σχετική με το επάγγελμά μου και να κάνω κάτι άσχετο θα μπορώ με αυτά που έχω μάθει να κάνω σε γνωστούς στα αυτοκίνητά τους ότι χρειάζονται να βγάλω ένα επιπλέον εισόδημα

32^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Πως σε λένε ?

Καλλιόπη

Καλλιόπη, είχες ξεκινήσει την τεχνική εκπαίδευση από την πρώτη λυκείου?

Ναι

Γιατί επέλεξες αυτού του τύπου εκπαίδευσης?

Γιατί θεωρώ ότι είναι καλύτερο σε θέματα μαθημάτων και καθηγητών και δεν είναι τόσο δύσκολο. Έχουν καλύτερη συμπεριφορά οι καθηγητές εδώ. Προσέχουν ιδιαίτερα τους μαθητές και είναι καλύτερη πιστεύω.

Δεν υπήρχε και ο λόγος ότι ήταν πιο εύκολα εδώ?

Ναι υπήρχε και αυτός ο λόγος. Αλλά για πολλούς δεν ήταν αυτός ο μόνος λόγος.

Για σένα δεν έπαιξε ρόλο ότι εδώ θα μπορούσες να πάρεις και ένα πτυχίο εκτός από το απολυτήριο?

Έπαιξε ναι.

Τι ειδικότητα κάνεις?

Είμαι στον τομέα υγείας και πρόνοιας.

Νοσηλευτική?

Ναι

Η επιλογή της ειδικότητας έγινε επειδή το ήθελες ή ήρθες εδώ και διάλεξες από ότι είχε?

Επειδή μου άρεσε

Σε αυτή την επιλογή δεν σε βοήθησε κάποια δομή πχ το μάθημα του σεπ η κάποιο κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού?

Όχι μόνη μου

Για το σχολείο γενικότερα από το νηπιαγωγείο, δημοτικό, γυμνάσιο, πως ένιωθες? Πήγαινες ευχάριστα, το μισούσες, ήσουν καλή μαθήτρια, το βαριόσουν, πως ένιωθες?

Όχι από το νηπιαγωγείο μέχρι τώρα μια χαρά τα πήγαινα και δεν είχα θέμα με τους καθηγητές και ήμουν μέτρια μαθήτρια. Το αγαπούσα μπορώ να πω.

Έχεις κάποιο πρόβλημα μαθησιακών δυσκολιών πχ δυσλεξία διαγνωσμένο?

Όχι τίποτα

Όταν αποφάσισες να έρθεις στο τεχνικό λύκειο οι γονείς σου και ο περίγυρος σου πώς αντέδρασε?

Δεν υπήρξε κανένα πρόβλημα, ότι επέλεξα το δεχτήκανε.

Πως νιώθεις στο συγκεκριμένο σχολείο, περνάει ευχάριστα ο χρόνος.

Έχεις κοινωνικές σχέσεις η έρχεσαι με βαρεμάρα?

Όχι είναι ευχάριστο το περιβάλλον από την στιγμή που θα έρθω μέχρι την ώρα που θα φύγω, δεν έχω πρόβλημα με κανένα.

Κοινωνικές σχέσεις αναπτύσσονται?

Ναι ναι

Αν θες να μου περιγράψεις το σχολείο ως προς τις υποδομές, κτήρια εργαστήρια, πως θα το περιέγραφες καλό κακό μέτριο?

Θα το έλεγα καλό γιατί ο μαθητής και ο καθηγητής έχει τον απαραίτητο εξοπλισμό για να κάνει μάθημα

Η ποιότητα των μαθητών πως θα την χαρακτήριζες ?

Καλή θεωρώ

Την ποιότητα των καθηγητών?

Καλή επίσης δεν έχω κάποιο πρόβλημα

Είσαι θετική στην ποιότητα των καθηγητών?

Ναι

Την ποιότητα αυτών που μαθαίνεις πως θα την χαρακτήριζες?

Καλή γιατί αυτά που μαθαίνω θα τα χρησιμοποιήσω σε όλη μου τη ζωή και στο επάγγελμα που θα κάνω και σε όλα.

Το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών, πώς θα το χαρακτήριζες?

Μέτριο

Το κλίμα μεταξύ μαθητών και καθηγητών?

Ορισμένες φορές κακό και ορισμένες φορές μέτριο προς χάλια

Από ποια μεριά χαλάει?

Από την πλευρά των μαθητών και της φασαρίας που κάνουν μέσα στην τάξη.

Το σχολείο λειτουργεί καλά, είναι όλοι στην ώρα τους, έχετε τα αναγκαία?

Ναι έχουμε τα αναγκαία αν και λείπουν μερικά πχ σαπούνη και χαρτί στις τουαλέτες.

Φαινόμενα ρατσισμού και bullyingέχεις παρατηρήσει?

Σε μένα προσωπικά δεν έχει συμβεί, αλλά σε μια κοπέλα επειδή είχε παραπάνω κιλά την κοροϊδεύουν.

Βία?

Όχι

Όταν ήρθες από το γυμνάσιο στο επαλ επειδή ακούγονται κάποια πράγματα αισθάνθηκες ποτέ ανασφάλεια?

Όχι δεν είχα ποτέ πρόβλημα

Πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις από το σχολείο?

Αρκετά, παίρνεις πολλές γνώσεις που είναι απαραίτητες για πιο μετά.

Άρα πιστεύεις ότι θα σε βοηθήσουν αυτές οι γνώσεις στο επάγγελμα σου?

Ναι αρκετά

Για να πάρεις αυτές τις γνώσεις πόσο βοηθούν οι καθηγητές?

Ορισμένα παιδιά που δεν θα δώσουν πανελλήνιες τα βοηθούν για να περάσουν.

Πόσο βοηθούν οι συμμαθητές στην απόκτηση της γνώσης?

Αν κάθονται ήσυχα το μάθημα γίνεται πιο ευχάριστο και μπορούμε να μάθουμε και κάτι παραπάνω αν τώρα το γίνεται φασαρία το μάθημα δυσκολεύει και γίνετε δυσάρεστο.

Κάνουν φασαρία οι μαθητές?

Μέτρια, της πιο πολλές φορές αργούν να μπουν στην τάξη.

Τα εργαστήρια πόσο πιστεύεις ότι βοηθούν?

Τα εργαστήρια είναι μια πρακτική βοήθεια για την δουλειά που θα κάνει αργότερα ο μαθητής, γι' αυτό χρησιμεύουν πολύ.

Αν υπήρχε μαθητεία- πρακτικά άσκηση πιστεύεις ότι αυτό θα βοηθούσε?

Ναι θα βοηθούσε γιατί ο μαθητής θα μάθαινε περισσότερα και θα γινόταν καλύτερος και στο σχολείο.

Αν υπήρχε μετά το απολυτήριο ένας επιπλέον χρόνος με εργαστήρια, μαθητεία και πρακτική άσκηση θα τον παρακολουθούσες?

Ναι θα τον παρακολουθούσα.

Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις εσύ για να γίνει για σένα πιο αποτελεσματική η φοίτηση στο σχολείο?

Το διάβασμα και να προσέχεις στο μάθημα.

Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν οι καθηγητές για να γίνει πιο αποτελεσματική η φοίτηση σου στο σχολείο?

Πιστεύω ότι είναι καλό και έτσι, δεν χρειάζεται κάτι πιο εξειδικευμένο

Το κράτος τι ακριβώς πρέπει να κάνει?

Θα μπορούσε να οργανώσει κάποιες εκπαιδευτικές εκδρομές με βάση την ειδικότητα, όπως μια επίσκεψη στα νοσοκομεία

Αν ερχόταν ένας φίλος σου και σου έλεγε να του πεις 2,3 θετικά και αρνητικά για να επιλέξει η όχι το επαλ τι θα του έλεγες?

Το σχολείο έχει καλούς καθηγητές, δεν κάνει διακρίσεις, γίνετε το μάθημα πιο ευχάριστα, έχει εργαστήρια, έχει γυμναστήριο. Αρνητικά δεν ξέρω.

Αν ερχόμουν και σου έλεγα πες μου κάποια πράγματα για να τα αλλάξω αύριο τι θα μου έλεγες?

Δεν θα ήθελα να αλλάξει κάτι

Έχεις φανταστεί το τέλειο τεχνικό σχολείο?

Όχι θεωρώ ότι όλα τα σχολεία είναι το ίδιο

Αν ξαναεπέλεγες θα ξαναερχόσουν στο τεχνικό λύκειο?

Ναι θα ξαναερχόμουν

Χρήση ουσιών γίνεται στο σχολείο?

Όχι δεν έχω αντιληφθεί κάτι

Στο σχολείο αναπτύσσεται φιλία, αλληλεγγύη, σύμπνοια?

ναι υπάρχει

Πως φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον?

Θα δώσω πανελλήνιες θα περάσω στη σχολή, θα τελειώσω θα κάνω πρακτική σ' ένα νοσοκομείο και μετά θα δουλέψω εκεί

Πιστεύεις ότι γι' αυτό το επαγγελματικό μέλλον οι γνώσεις που πήρες θα σε ωφελήσουν?

Πιστεύω πως ναι.

33^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

-λοιπόν, πώς σε λένε;

-χριστίνα.

-χριστίνα. Έχεις ξεκινήσει την τεχνική εκπαίδευση από την α' λυκείου;

-απ' τη β' λυκείου.

-απ' τη δευτέρα. Την πρώτη την έκανες στο γενικό. Γιατί ήρθες στην τεχνική εκπαίδευση;

-κατέληξα ότι θέλω να ασχοληθώ με κάτι υγείας και πρόνοιας και εφόσον ήξερα ότι στο επαλ θα κάνω μαθήματα ειδικότητας και μπορώ πιο εύκολα να μπω, ήρθα.

-δεν υπήρχαν λόγοι του τύπου 'είναι πιο εύκολη', 'θα πάρω ένα χαρτί'...

-ναι, σίγουρα, γιατί η πρόσβαση στο τει είναι πιο εύκολη. Είναι 4 μαθήματα από το επαλ, απ' ότι από το γενικό και είναι με μαθήματα ειδικότητας.

-και το σχολείο είναι πιο εύκολο ή όχι από το γενικό; εσύ που έχεις την εμπειρία του γενικού.

-στης γενικής ή με βάση της ειδικότητας;

-όλα.

-ειδικότητας είναι λίγο πιο δύσκολα, ειδικά στα παραϊατρικά, αλλά γενικής πιστεύω ότι είναι πιο εύκολα απ' ότι στο γενικό.

-η επιλογή της ειδικότητας έγινε επειδή την ήθελες ή ήρθες κι επειδή δεν είχε κάτι άλλο που να σου ταιριάζει, διάλεξες αυτό;

-είχα ψάξει στην α' λυκείου και ήταν μια ειδικότητα που με ενδιέφερε.

-αυτή την επέλεξες και με καμιά βοήθεια από κάποιες δομές, δηλαδή το σεπ, κάποιο κέντρο επαγγελματικού προσανατολισμού κτλ;

-όχι όχι.

-όχι. Ωραία. Τώρα που τελειώνεις, αν ξαναδιάλεγες ειδικότητα, θα την διάλεγες;

-ναι.

-ωραία. Για πες μου τώρα για το σχολείο γενικότερα, από το νηπιαγωγείο μέχρι τώρα, πώς αισθανόσουν; πήγαινες ευχάριστα; το μισούσες; το βαριόσουν; ήσουν καλή μαθήτρια; ήσουν ήσυχη; πώς; κάνε μου μια περιγραφή, έτσι με λίγα λόγια.

-μέχρι το δημοτικό ήμουν από τις καλές μαθήτριες. Μετά, στο γυμνάσιο ήμουν μέτρια. Δεν με πολύ έμπνεε.

-ο λόγος; μόνο η έμπνευση;

-είναι ότι δεν μου κινούσαν το ενδιαφέρον όλα τα μαθήματα και δεν απέδιδα. Ήμουν πιο πολύ στα θεωρητικά. Και μετά αυτό, στο λύκειο αποφάσισα να πάρω μία ειδικότητα.

-πανελλήνιες μου είπες θα δώσεις.

-ναι.

-φροντιστήριο κάνεις;

-όχι, δεν κάνω.

-λοιπόν, όταν αποφάσισες να φύγεις από τη γενική εκπαίδευση και να έρθεις στην τεχνική, ο περίγυρος –η οικογένειά σου, οι φίλοι σου- πώς το αντιμετώπισαν;

-οι γονείς μου, ευχάριστα, τους άρεσε. Οι γύρω, η αλήθεια είναι ότι όταν λέω για επαλ, νομίζουνε... το έχουνε ακόμη ότι είναι αρκετά κατώτερο από το γενικό και ότι δεν είναι ίδια η εκπαίδευση.

-στο σχολείο τώρα, το συγκεκριμένο, περνάει ευχάριστα η ώρα; έρχεσαι με διάθεση; αναπτύσσεις κοινωνικές σχέσεις;

-ναι, εδώ πέρα είναι ευχάριστα. Είναι και πολύ ωραίο το κτίριο και καινούργιο... και τα παιδιά. Έχουμε και πολλές παρέες. Γενικά, πιστεύω ότι όλα τα παιδιά εδώ πέρα έχουνε τις παρέες τους.

-αν σου ζητούσα να μου περιγράψεις το σχολείο σου, ως προς τις υποδομές, δηλαδή κτίρια, εγκαταστάσεις, εργαστήρια, πώς θα το χαρακτήριζες; καλό; κακό; μέτριο; εξαιρετικό;

-πολύ καλό.

-πολύ καλό. Αν σου ζητούσα να μου χαρακτηρίσεις την ποιότητα των μαθητών;

-εντάξει, κοιτάξτε... σε κάθε σχολείο υπάρχουν κάποιοι μαθητές οι οποίοι είναι σχετικά κακοί, κάποιοι οι οποίοι είναι και καλοί. Πιστεύω ότι υπάρχουν και παιδιά εδώ πέρα, τα οποία θα αποδώσουν και πολύ καλά στις πανελλήνιες και όπως αποδίδουν κιόλας. Και πέρυσι δηλαδή, αρκετά παιδιά πήγανε πάρα πολύ καλά.

-η ποιότητα των δασκάλων;

-στις δικές μου ειδικότητες και στην γενική είναι όλοι εξαιρετικοί.

-η ποιότητα αυτών που μαθαίνεις; πώς το βλέπεις είναι καλά; είναι επαρκή; είναι ανεπαρκή; πώς τα βλέπεις αυτά που μαθαίνεις;

-ε, με τις δικές μου δυνατότητες, επαρκή, γιατί π.χ. Εγώ, μαθηματικά στο γενικό τίποτα. Εδώ πέρα, με τον κύριο των μαθηματικών, τα πηγαίνω καλά.

-το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών, πώς θα το χαρακτήριζες;

-τι εννοείτε;

-το κλίμα. Υπάρχει καλό κλίμα; βλέπαστε και σφαιλιάζσατε; φτύνει ο ένας τον άλλον; έχετε καλές σχέσεις;

-όχι. Σχετικά, δεν έχουμε εντάσεις. Σπανίως θα γίνουμε καβγάδες και... π.χ. Όταν ήρθε και το άλλο το επαλ των αγίων αναργύρων ήταν εντάξει, δεν είχαμε τίποτα επεισόδια, τσακωμούς.

-μάλιστα. Το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των καθηγητών και των μαθητών;

-μ' εμάς από πέρυσι, είναι όλοι οι καθηγητές πιστεύω, ευχαριστημένοι. Δεν έχουν υπάρξει φασαρίες.

-εσείς με τους καθηγητές;

-εμείς νομίζω, εντάξει...

-γενικότερα, με τη λειτουργία του σχολείου; δηλαδή, τι εννοώ λειτουργία... αν δουλεύει σωστά. Έρχονται οι καθηγητές στην ώρα τους; έρχονται οι μαθητές; είναι καλή; είναι κακή; είναι μέτρια;

-όχι, είναι όλοι μια χαρά. Μόνο φέτος, το μόνο που ήταν εναντίον μας, ήταν εξαιτίας της κατάργησης της ειδικότητάς μας... που είχαν οι καθηγητές προβλήματα με δικαστήρια και χάσαμε πολύ χρόνο από τα μαθήματα.

-μάλιστα. Φαινόμενα ρατσισμού, βίας, bullying; ξέρεις τι είναι το bullying; η βία η ενδοσχολική.

-ενδοσχολική βία έχει υπάρξει αλλά πιστεύω πολύ λίγο.

-σε μικρό βαθμό.

-ναι.

-ρατσισμός;

-όχι, δεν...

-όταν ήρθες από το γενικό στο τεχνικό, επειδή πιθανόν να είχες ακούσει αυτά που λένε, αισθάνθηκες ανασφάλεια;

-όχι. Επειδή είχα μιλήσει με παιδιά του επαλ και μου είχαν πει πάνω κάτω πως είναι δεν, όχι... αντιθέτως, μου άρεσε από την αρχή.

-πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις από το σχολείο;

-αρκετά.

-αρκετά. Πόσο πιστεύεις ότι αυτές οι γνώσεις που παίρνεις θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμά σου;

-ε, με της ειδικότητας;

-γενικότερα οι γνώσεις. Κοίτα να δεις. Μην το βλέπεις τόσο περιορισμένα, της ειδικότητας, γιατί ας πούμε ότι μαθαίνεις γλώσσα – αυτό τώρα, έξω από τη συνέντευξη- το απορρίπτете πάρα πολλοί στα τεχνικά. Εγώ στην τεχνική εκπαίδευση είμαι όλα τα χρόνια. Γιατί το ότι μαθαίνεις γλώσσα, το ότι θα πας να μιλήσεις στον ασθενή, ε...

-έχει σημαντικό ρόλο, ναι.

-... είναι πολύ σημαντικό. Άρα, η γνώση είναι σφαιρική., δεν είναι ότι ‘άντε, μαθαίνουμε μία γνώση πάνω στην ειδικότητα και τέρμα’. Θέλει, πλέον... έχει ανέβει πολύ το...

-ναι και γενικά, πιστεύω ότι το σχολείο μαθαίνει και στο να δέχεται το διαφορετικό, γιατί μέσα στην τάξη είμαστε 20 παιδιά που είμαστε ο καθένας διαφορετικός. Οπότε, στο επάγγελμα αύριο, είμαστε πιο...

-θα σε βοηθήσει. Αυτό εννοώ. Όλη η γνώση που παίρνουμε, δηλαδή και ο τρόπος συμπεριφοράς.

-πρέπει να είσαι συνεπής.

-πρέπει να είσαι συνεπής. Αυτά είναι όλα, καλώς ή κακώς... είναι απαραίτητα. Καλώς, όχι κακώς. Αν ζούσαμε σε άλλη κοινωνία, πιθανόν... στα δέντρα απάνω, να μην χρειαζόμασταν. Πόσο βοηθούν, λοιπόν, οι καθηγητές; πόσο πιστεύεις ότι βοηθούν οι καθηγητές στην απόκτηση της γνώσης.

-αρχικά, να είναι και οι ίδιοι πρότυπο και μετά να μας κάνουν το μάθημα. Να μας προσφέρουνε...

-βοηθάνε; είναι αρκετά; δηλαδή, είσαι ευχαριστημένη;

-ναι.

-οι συμμαθητές σου; και από τους συμμαθητές μου. Με την έννοια ποια... αν γίνεται χαμός σε μία τάξη, δεν μπορείς να... αυτό εννοώ. Βοηθάνε οι συμμαθητές;

-ναι, είμαστε ήσυχη τάξη κι έχουμε όλοι καλές σχέσεις μεταξύ μας. Δεν είμαστε παρεάκι παρεάκι.

-πώς βοηθούν τα εργαστήρια στην απόκτηση αυτής της γνώσης, πιστεύεις;

-στο να το κάνουμε πράξη, να το εμπεδώσουμε. Είναι αλλιώς να το ξέρεις θεωρητικά και αλλιώς να το κάνεις.

-εάν υπήρχε η δυνατότητα να σου πω εγώ(σαν κράτος, σαν σχολείο) : «πήγαινε 2 φορές την εβδομάδα και κάνε πρακτική άσκηση- μαθητεία.», πιστεύεις ότι θα σε ωφελούσε;

-όχι.

-όχι; γιατί;

-γιατί πρέπει να κάνεις και όλα τα θεωρητικά, τα οποία πιστεύω σε 2 μέρες δεν βγαίνουν.

-ας ήτανε μία ρε παιδί μου.

-το εργαστήριο δεν καλύπτει νομίζω τόσα και στο εργαστήριο είμαστε λίγο πιο χαλαροί. Μέχρι να σηκωθεί κάποιος, δηλαδή να κάνει, απλά παρακολουθούμε... θα ξεχαστούμε λίγο.

-άρα, δεν θα σε βοηθούσε να πας έξω να κάνεις πρακτική άσκηση.

-όχι.

-μάλιστα. Εάν υπήρχε ένα έτος ακόμα(τελείωνες τώρα) που ήταν εξειδίκευσης, δηλαδή έκανες μόνο εργαστήρια και μαθητεία, θα το παρακολουθούσες;

-κάτι παραπάνω δηλαδή από αυτό;

-ναι.

-ναι.

-για πες μου, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις εσύ, για σένα, για να γίνει πιο αποτελεσματική η μάθησή σου στο σχολείο; εσύ.

-πιστεύω ότι οι καθηγητές πρέπει να...

-μιλάμε για σένα.

-για μένα, δεν ξέρω.

-δεν χρειάζεται να διαβάζεις περισσότερο; δεν χρειάζεται να ασχοληθείς περισσότερο; αυτά που κάνεις, πιστεύεις ότι είναι αρκετά;

-...

-μάλιστα. Τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν οι καθηγητές για να γίνει πιο αποτελεσματική η μάθηση; δηλαδή, να αλλάξουνε τρόπο διδασκαλίας; να προσεγγίσουνε εσάς; να κάνουνε διδασκαλία σε

ομάδες; να κάνουνε project; να κάνουνε επισκέψεις; να κάνουν δραστηριότητες; τι πιστεύεις;

-πιστεύω ότι, όταν ο καθηγητής προσεγγίζει τους μαθητές με ένα κιάλας, λίγο πιο... και αυστηρό κλίμα αλλά και να κάνει την πλάκα. Γίνεται συμπαθητικός προς τα παιδιά. Πιστεύω ότι είναι πιο εύκολο.

-άρα, μόνο η προσέγγιση. Άλλους τρόπους διδασκαλίας κτλ. Δεν βλέπεις ότι είναι απαραίτητοι.

-εντάξει, κοιτάξτε, εγώ που υπήρξα κι έκανα project, δεν μου φάνηκε ενδιαφέρον.

-το κράτος, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει για το σχολείο;

-ριζικές αλλαγές.

-δηλαδή.

-εντάξει, το κράτος γενικά είναι λίγο έως πολύ ανεύθυνο.

-και τι θα ήθελες να κάνει; τι πιστεύεις ότι θα έπρεπε να αλλάξει; να δώσει χρήματα; να φτιάξει εργαστήρια; να φτιάξει άλλα βιβλία; να φτιάξει καινούργια προγράμματα σπουδών;

-ναι. Και κάποια βιβλία. Είναι σ' εμάς... φέτος π.χ. Η παθολογία, μας είπε η κυρία παπαϊωάννου ότι είναι λάθος διατυπωμένη. Και χρήματα πιστεύω γιατί είμαστε και η μόνη χώρα που πρέπει να πηγαίνουμε σε φροντιστήρια.

-να επιμορφώσει τους καθηγητές;

-είναι άδικο αυτό π.χ. Να δίνουμε επιπλέον λεφτά, για να περάσουμε σε μία σχολή.

-μάλιστα. Αν σου έλεγε κάποιος... ήταν γ' γυμνασίου και σου έλεγε: «θέλω να μου πεις. Σκέφτομαι να έρθω στο επαλ και θέλω να μου πεις 2-3 θετικά και 2-3 αρνητικά για να αποφασίσω.», τι θα είχες να του πεις;

-εμ, θετικά πιστεύω ότι όταν ένα παιδί καταλήξει στο τι θέλει να γίνει στη ζωή του και υπάρχει αυτή η ειδικότητα στο επαλ, μπορεί να αποκτήσει

γνώσεις νωρίς. Να το κοιτάξει, να έχει πιο εύκολη πρόσβαση στη σχολή και μετά στη σχολή, βοηθάνε οι γνώσεις από το επαλ. Από αρνητικό, ίσως το ότι, επειδή τα επαλ ήταν λίγο όπως τα νυχτερινά και πηγαίνουν κάποια παιδιά που ίσως να' ναι, σε εισαγωγικά «κακά». Ίσως αυτό.

-πάντως, θέλω να σου πω 'off the record' (έξω από τη συνέντευξη), ότι εγώ ήμουν μόνιμα σε πρωινά σχολεία και αυτή τη θητεία την κάνω σαν διευθυντής στο εσπερινό γιατί ασχολούμαι και με το πανεπιστήμιο. Πιο ήσυχα άτομα έχει το νυχτερινό.

-κι εγώ το έχω παρατηρήσει.

-πολύ πιο ήσυχα. Απλά είναι πιο μεγάλα. Εκεί είναι εκκλησία. Κάνουμε πάρα πολλά πράγματα εμείς, αλλά είναι πολύ μεγάλα. Εντάξει, είναι άλλη κατάσταση. Εκεί έχεις άλλα προβλήματα. Είναι μεγάλοι άνθρωποι, έχουν ανεργίες, έχουν τέτοια. Έχεις καταθλίψεις τέτοιου είδους. Χάνει ο άλλος τη δουλειά του και έρχεται και χτυπάει το κεφάλι του.

-ε, γι' αυτό θεωρώ ότι δεν υπάρχει αρνητικό. Είναι αναλόγως το τι θες.

-έτσι στο λέω, για να μην... για τα νυχτερινά που... λοιπόν, δεν υπάρχει αρνητικό δηλαδή.

-ε, δεν πιστεύω.

-ερχόμουν λοιπόν εγώ (ήμουν υπουργός παιδείας) και σου λέω: «πες μου τώρα δύο πράγματα που θες ν' αλλάξεις κι αύριο αλλάζανε.», τι θα έλεγες; έχεις σκεφτεί;

-δεν έχω σκεφτεί κάτι συγκεκριμένο. Μόνο φέτος π.χ. Αυτό που έκαναν έτσι, στη δικιά μας τη χρονιά. Χάσαμε τη μισή ύλη από τα μαθήματα κι εντάξει, οι πανελλήνιες δεν είναι και το πιο εύκολο.

-έχεις φανταστεί ποτέ το ιδανικό τεχνικό σχολείο;

-όχι.

-εντάξει. Χρήση ουσιών στα σχολεία;

-εδώ πέρα, μόνο τσιγάρο αν έχει.

-τσιγάρο κανονικό;

-ναι.

-ε, καλά. Τσιγάρο κανονικό δεν θεωρείται... παρόλο που είναι πιο βλαβερό. Αλλά τέλος πάντων, δεν θεωρείται ουσία. Πρακτικά είναι πιο βλαβερό παιδιά, σας το λέω.

-πιστεύω ότι σε κάθε σχολείο υπάρχει κάτι.

-εννοώ παραπέρα ουσίες... χασίσια, ναρκωτικά και τέτοια.

-πιστεύω ότι σε κάθε σχολείο υπάρχει

-σε ποιο βαθμό μας ενδιαφέρει.

-δεν πιστεύω ότι έχει γίνει κάτι αντιληπτό.

-μικρός. Για να μην έχει γίνει αντιληπτό, είναι μικρός. Φιλία, αλληλεγγύη μεταξύ των μαθητών, σύμπνοια υπάρχει;

-ναι.

-πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον;

-με τις τώρα συνθήκες;

-ξέχασε τις τώρα συνθήκες. Δεν μπορεί να φανταστεί ο καθένας το επαγγελματικό του μέλλον. Ούτε και το δικό μου, να πούμε που τα παιδιά μου τα έστειλα στο... έξω και θα φύγω κι εγώ. Πάμε παρακάτω. Τι να μιλήσουμε για επαγγελματικό μέλλον.

-αν καταφέρω το στόχο μου και περάσω μαιευτική, που θέλω, πιστεύω ότι όλα μια χαρά. Είναι κάτι ενδιαφέρον, κάτι που μ' αρέσει.

-δεν σε ρώτησα κάτι, ε; αν ξαναδιάλεγες τώρα, θα ξαναδιάλεγες το τεχνικό;

-ναι.

-ς' αυτό το επαγγελματικό μέλλον, πιστεύεις ότι το σχολείο... οι γνώσεις που πήρες από το σχολείο, θα σε βοηθήσουν στην επαγγελματική σου εξέλιξη; που μπορεί εσύ να προχωρήσεις και να τελειώσεις και τη μαιευτική, να τελειώσεις και την ιατρική, να κάνεις και διδακτορικά, αλλά οι γνώσεις που πήρες στο σχολείο σαν βάση, πιστεύεις ότι θα είναι μια βοήθεια;

-ναι, σίγουρα.

-ωραία. Σ' ευχαριστώ πολύ.

34^H ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

-πώς σε λένε;

-κωνσταντίνο.

-κωνσταντίνε, πες μου, ξεκίνησες από την πρώτη;

-από την πρώτη.

-από την πρώτη.

-ναι.

-τι σε έκανε να διαλέξεις το τεχνικό λύκειο;

-ε, πιστεύω με βοήθησε η μητέρα μου, γιατί μου εξήγησε τα θετικά και τα αρνητικά. Μου εξήγησε ας πούμε, ότι 'θα πάρεις κάποιο χαρτί, είναι πιο εύκολα, μπορείς να περάσεις πιο εύκολα σε τει'. Και εντάξει, τα μαθήματα είναι κι αυτά πιο εύκολα και εντάξει, είναι και πιο ενδιαφέρον, πιστεύω.

-τι ειδικότητα κάνεις;

-βοηθός νοσηλεύτη.

-βοηθός νοσηλεύτη. Αυτήν την ειδικότητα, την ήθελες προτού έρθεις ή ήρθες εδώ και είπες 'ποια μου κάνει περισσότερο';

-εγώ ήρθα και μου άρεσε η διατροφολογία, γιατί ήθελα να τη συνδυάσω με τη γυμναστική. Εντάξει μετά...

-ήταν πιο κοντά δηλαδή.

-ναι. Δηλαδή, εκεί κοίταγα... ο, τι υπάρχει κοντά με τη γυμναστική. Ε και ήρθα στην πρώτη, μου άρεσε, ήτανε κι εύκολα. Εντάξει, τώρα νοσηλευτική δεν μου αρέσει πολύ. Είχα πάει και το καλοκαίρι σε δύο νοσοκομεία να δω πως είναι...εντάξει, δεν τρελάθηκα πολύ. Εντάξει, άμα χρειαζόταν όμως να την κάνω, θα την έκανα.

-άρα με την επιλογή της ειδικότητας, δεν θα έλεγες ότι είσαι ευχαριστημένος. Θα επέλεγες κάτι άλλο.

-εντάξει...

-όμως και μέσα από αυτήν, μπορεί να συνεχίσεις.

-ναι, ναι. Μπορώ να συνεχίσω, αλλά εντάξει, δεν μου αρέσει πολύ. Αλλά και οι άλλες ειδικότητες που υπάρχουν στον τομέα της υγείας και πρόνοιας, ούτε αυτές μου αρέσουνε τόσο.

-για πες μου κάτι, πώς νιώθεις... ε, πανελλήνιες θα δώσεις;

-έτσι λέω.

-φροντιστήριο κάνεις;

-ναι.

-πώς νιώθεις για το σχολείο γενικότερα, από το νηπιαγωγείο μέχρι τώρα; πήγαινες ευχάριστα; το μισούσες; σε κυνηγάγανε στους διαδρόμους για να μπεις μέσα;

-όχι. Απ' όσο θυμάμαι, εντάξει ήμουν καλό παιδί, δεν δημιουργούσα προβλήματα, ήσυχος. Τώρα έχω αρχίσει και ξεπετάγομαι, ας πούμε.

-μάλιστα.

-ήμουν πολύ ήσυχος. Δηλαδή, δεν είχα κανένα πρόβλημα, ούτε απουσίες ούτε μπλεξίματα.

-όταν αποφάσισες να έρθεις στην τεχνική, πώς σε αντιμετώπισε ο περίγυρος με την επιλογή σου αυτή (η οικογένειά σου, οι φίλοι σου);

-εντάξει, όπως σας είπα, η μητέρα μου με έσπρωξε και την ευχαριστώ γι' αυτό γιατί εντάξει, είναι καλύτερα. Αλλά έχει ένα μειονέκτημα, το οποίο εντάξει, δεν είχα φίλους εδώ πέρα. Ήρθα και ήμουν τελείως ξένος. Δηλαδή, από το σχολείο μου ήρθανε 3 παιδιά, με τα οποία δεν έκανα τρελή παρέα. Κι εντάξει, αυτό, δηλαδή έχασα τους φίλους μου, σε εισαγωγικά εντάξει, κάνουμε ακόμα παρέα. Εντάξει, γενικώς όλοι λένε ότι είναι κατώτερο... 'που πας εκεί με τα κωλόπαιδα', ας πούμε. Αυτό.

-στο σχολείο, το συγκεκριμένο, εσύ πώς νιώθεις; άσε τι λέει ο κόσμος. Περνάει ευχάριστα η ώρα; υπάρχει διάθεση; υπάρχουν κοινωνικές σχέσεις;

-δύσκολο. Δηλαδή, εγώ είμαι τελείως έξω από τον κόσμο τους. Δηλαδή, ούτε καπνίζω ούτε πίνω ούτε βγαίνω ας πούμε, μέχρι πολύ αργά. Είναι τελείως διαφορετικά. Τους βλέπω εγώ σαν ξένους. Δηλαδή λέω 'τι κάνουν αυτοί τώρα, πώς θα προχωρήσουνε;'. Εντάξει, εγώ έχω εδώ 2- 3 καλούς φίλους... ε, μέχρι εκεί για το σχολείο. Δηλαδή πιο πολύ σαν εκπαίδευση.

-αν μου περιγράψεις το σχολείο, ως προς τις υποδομές –κτίρια και ιστορίες- πώς θα το έλεγες;

-το συγκεκριμένο είναι από τα καλύτερα. Δηλαδή, όταν είχα έρθει, λέω 'ήρθαμε σε κολλέγιο τώρα'. Το προηγούμενο όμως, που είχαμε στην α' λυκείου, εντάξει, δεν βλεπότανε τόσο. Ήτανε σε σπίτι μέσα, έμπαιναν τοίχοι προκάτ, τέτοια πράγματα. Κτίρια δεν υπήρχαν αλλά τώρα είμαστε πολύ καλά.

-μάλιστα. Η ποιότητα των μαθητών;

-οι μαθητές έρχονται. Άλλοι έρχονται, άλλοι δεν έρχονται, δεν ενδιαφέρονται καθόλου. Δηλαδή, υπάρχουν πολλά παιδιά τα οποία

διαβάζουν, κυρίως από τη δικιά μου ειδικότητα. Οι άλλοι δεν ασχολούνται καθόλου.

-η ποιότητα των δασκάλων;

-οι δάσκαλοι είναι πολύ καλοί οι περισσότεροι. Δηλαδή εντάξει, δεν έχω θέμα. Γενικά, δεν είχα θέμα και απ' ότι δηλαδή... ήρθα στην πρώτη... στη γ' γυμνασίου δεν διάβαζα... εντάξει, διάβαζα πολύ λίγο. Ήρθα εδώ, αναπλήρωσα τα κενά μου, δεν είχα κανένα θέμα. Μου άρεσε. Είναι πολύ καλοί οι καθηγητές.

-μάλιστα. Η ποιότητα αυτών που μαθαίνεις; πώς θα την έκρινες;

-πολύ καλή. Ειδικά της ειδικότητας, ας πούμε, όπως μικροβιολογία, φαρμακευτική, μου έχουνε μάθει πολλά πράγματα για τον τομέα αυτό, που σε βοηθάνε και στην καθημερινή σου ζωή σε διάφορα πράγματα.

-μάλιστα.

-εντάξει, τα διαβάζω με ευχαρίστηση.

-το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών;

-γενικώς, στο σχολείο;

-ναι, ναι.

-με βάση εμένα, είναι ψυχρό. Δηλαδή, εγώ δεν κάνω παρέα με τους άλλους. Αλλά τους βλέπω, δηλαδή χαιρετιούνται. Δεν έχουν κανένα πρόβλημα μεταξύ τους. Είναι καλά.

-μάλιστα. Το κλίμα που υπάρχει μεταξύ των μαθητών και των καθηγητών;

-εντάξει, εδώ πέρα δεν είναι και τα καλύτερα παιδιά, αλλά προσπαθούν και οι καθηγητές. Εντάξει τώρα, αναλόγως το παιδί και αναλόγως τον καθηγητή, αλλά είναι γενικά πολύ καλό.

-δεν σε ρώτησα προηγουμένως, που σε ρώτησα αν θα δώσεις πανελλήνιες, μαθησιακές δυσκολίες έχεις διαγνωσμένες (δυσλεξία και τέτοια);

-όχι, όχι. Τίποτα.

-δε μου λες, γενικότερα για τη λειτουργία του σχολείου, πώς θα την έκρινε; δηλαδή, έρχονται στην ώρα τους οι καθηγητές και οι μαθητές;

-οι καθηγητές έρχονται τις περισσότερες φορές στην ώρα τους. Εντάξει τώρα, άνθρωποι είναι και αυτοί... άμα τους τύχει τίποτα. Οι μαθητές... Βλέπεις πρώτη ώρα 10 άτομα. Γεμίζει δεύτερη, τρίτη ώρα η τάξη. Δεν πατάνε πρώτη ώρα, δεν ξυπνάνε.

-πειθαρχία υπάρχει;

-στην τάξη;

-γενικότερα.

-εδώ πέρα; εντάξει... και έτσι και πάνω κάτω.

-ρατσισμός; bullying; bullying είναι η βία.

-ναι. Bullying σε συγκεκριμένα παιδιά, τα οποία είναι διαφορετικά.

-λεκτικό κυρίως ή...;

-ναι, λεκτικό. Σωματικό, όχι τόσο. Δηλαδή, πολύ σπάνια θα γίνουν εδώ δράματα. Ε, τώρα ρατσισμός... όχι, τίποτα.

-όταν ήρθες εσύ στο τεχνικό, είχες ανασφάλεια για αυτά που άκουγες για αυτό;

-ναι, είχα. Έβλεπα δηλαδή όλοι... πάνε οι μαθητές που δεν διαβάζουνε, αυτοί που είναι μπλεγμένοι και αυτά. Λέω 'που πάω τώρα εγώ;'... ήμουν πολύ καλός γι' αυτούς. Αλλά εντάξει, δεν είχα πρόβλημα. Δεν σε πειράζουν. Άμα δεν τους πειράξεις, δε σου κάνουν τίποτα. Άρα, δεν υπάρχει πρόβλημα.

-πόσο πιστεύεις ότι παίρνεις γνώσεις από το σχολείο;

-γενικά το σχολείο;

-τα τεχνικά σχολεία μας ενδιαφέρουν.

-τα τεχνικά; πιστεύω, σε σχέση με τα γενικά, είναι πολύ καλύτερα γιατί σε βοηθάνε. Δηλαδή, ειδικά οι ειδικότητες, άμα σ' ενδιαφέρει εκεί που έχεις πάει, θα σε βοηθήσει. Δηλαδή, θα πεις 'αυτό δεν το ήξερα, θα με βοηθήσει'. Ενώ στα γενικά είναι «ένα κι ένα κάνουν δύο» ας πούμε. Είναι πιο γενικές γνώσεις. Δεν ενδιαφέρουν τόσο πιστεύω τα παιδιά.

-μάλιστα. Πόσο πιστεύεις ότι αυτές οι γνώσεις θα σε βοηθήσουν στο επάγγελμα;

-στο επάγγελμα, λίγο... πιο πολύ στην καθημερινή ζωή, πιστεύω.

-γι' αυτές τις γνώσεις, πόσο βοηθούν για να τις πάρεις, οι καθηγητές;

-οι καθηγητές; πολύ. Είναι πολύ καλοί μαζί μας.

-οι συμμαθητές;

-ε, οι συμμαθητές εντάξει, αναλόγως τώρα. Άλλοι κάνουν φασαρία, άλλοι μιλάνε μεταξύ τους. Εντάξει, επικρατεί φασαρία, σε εισαγωγικά.

-άρα, δεν θα έλεγες ότι βοηθούν, δηλαδή.

-ε, ο καθένας στον κόσμο του.

-μάλιστα. Τα εργαστήρια, πώς βοηθάνε στην κατάκτηση της γνώσης;

-τα εργαστήρια είναι ωραία, έχουνε πλάκα, ξεχνιέσαι. Άμα σου αρέσει και παρακολουθείς, μαθαίνεις πράγματα. Είναι ωραία γενικώς.

-αν σου λέγανε ότι θα σε στέλνανε 1- 2 μέρες για να κάνεις πρακτική άσκηση...

-σε άλλα άτομα;

-... σ' ένα νοσοκομείο, σε μια κλινική, πιστεύεις ότι θα σε βοηθούσε αυτό;

-ναι. Σας είπα ότι πήγα το καλοκαίρι και μ' έχει βοηθήσει. Δηλαδή, έχω μάθει πως λειτουργούνε και διάφορα άλλα τα οποία ήταν ωραία. Δηλαδή εντάξει, θα πήγαινα και παραπάνω.

-αν υπήρχε ένα έτος εξειδίκευσης μετά, αφού έπαιρνες το χαρτί, το απολυτήριο, το πτυχίο και σου έλεγε 'έχω ένα έτος, μόνο εργαστήριο και μαθητεία, τίποτα άλλο', θα πήγαινες; θα το παρακολουθούσες;

-ναι, αν είχα χρόνο και αν δεν είχα με κάτι άλλο να ασχοληθώ, δεν θα είχα πρόβλημα.

-εσύ τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνεις εσύ, για να γίνει πιο αποτελεσματική η μάθηση για σένα;

-για φέτος ειδικά, πρέπει να κάτσω να διαβάσω, γιατί έχουμε ξεσαλώσει.

-οι καθηγητές, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνουν, για να γίνει πιο αποτελεσματική η μάθηση για σένα; να αλλάξουν τον τρόπο διδασκαλίας;

-εντάξει, δεν τους βοηθάει και το κράτος να αλλάξουν τον τρόπο διδασκαλίας, ούτε τα βιβλία. Εντάξει, προσπαθούνε κι εκείνοι. Όποιος ενδιαφέρεται, τον βοηθάνε. Οι περισσότεροι δεν ενδιαφέρονται, δεν ασχολούνται, απλά θέλουν να βγει η ύλη. Εντάξει, βοηθάνε όμως. Δεν υπάρχει τρελό πρόβλημα.

-το κράτος, τι πιστεύεις ότι πρέπει να κάνει, για τα σχολεία;

-το κράτος πιστεύω, πρέπει να πάει σ' έναν πιο ευρωπαϊκό τρόπο διδασκαλίας. Εντάξει, δεν ξέρω πως είναι έξω, αλλά ξέρω ότι είναι καλύτερα. Δηλαδή, τα παιδιά, το σχολείο, οι υποδομές. Πρέπει να μπει εκεί, σ' έναν πιο ευρωπαϊκό τρόπο διδασκαλίας.

-κοίτα να δεις. Θα σου πω λίγο, απ' την εμπειρία που έχω κι εγώ, έχοντας πάει σε ευρωπαϊκά προγράμματα. Κοίτα, εκεί έχει πιο πολλές δράσεις ο μαθητής και πρέπει να το αντέχει αυτό. Δηλαδή...

-έχει να κάνει πιο πολλά πράγματα;

-... έχει εργασίες, έχει διάβασμα, έχει project, έχει το 'να έχει τ' άλλο. Δηλαδή, οι υποδομές σ' αυτά τα σχολεία που είσαστε εσείς, που θεωρούνται συμπαθητικά, είναι περίπου κοντά κοντά. Ε τώρα, κοίτα να δεις, δεν μιλάμε για σχολεία της αμερικής και της γερμανίας, έτσι; μιλάμε... και δεν είναι μόνο αυτές οι χώρες... της γαλλίας. Αυτά τώρα μιλάμε, έχουνε λεφτά και... εντάξει. Αλλά οι άλλες χώρες που είναι αυτό είναι... αλλά έχουνε δραστηριότητες, για να το έχεις υπόψη σου. Δηλαδή, αυτό. Εάν σου ζηταγε κάποιος να του πεις 2- 3 θετικά και 2- 3 αρνητικά γι' αυτά τα σχολεία, για να επιλέξει, τι θα του έλεγες;

-θετικά είναι ότι είναι πιο εύκολα, πιο ενδιαφέροντα. Παίρνεις το χαρτί που σε βοηθάει και μ' αυτό μπορείς να δουλέψεις. Δεν χρειάζεται να σπουδάσεις, ειδικά άμα δεν είσαι καλός μαθητής. Εντάξει, αυτά από θετικά. Από αρνητικά εντάξει, πρέπει να έρθεις αντιμέτωπος με πολύ περίεργους τύπους, κακά παιδιά. Δεν πρέπει να μπεις σε πειρασμούς, να σε βάλουν οι άλλοι. Αυτά.

-αν σου έλεγα: «πες μου 2- 3 πράγματα που θέλεις να αλλάξεις. Είμαι υπουργός. Θα τα αλλάξω αύριο.», τι θα έλεγες;

-πιστεύω, τα βιβλία.

-να γίνουνε τι; πιο προσιτά στους μαθητές;

-πιο προσιτά, πιο εύκολα, πιο κατανοητά. Δηλαδή, να λέει ο άλλος ιστορία, ας πούμε... να σου τη λέει ωραία, να την καταλαβαίνεις. Κάποια βιβλία έχουν προβλήματα και λες 'έχω να διαβάσω αυτό τώρα, πώς θα το διαβάσω;'. Ε, αυτό κυρίως και ν' αλλάξει λίγο ο τρόπος με τον οποίο σκεφτόμαστε σαν έλληνες.

-πώς φαντάζεσαι το ιδανικό τεχνικό σχολείο; το έχεις φανταστεί; με δράσεις; με έτσι; με...

-ναι, πιστεύω. Δηλαδή, όπως γίνεται και στο εξωτερικό που πηγαίνουν σε διάφορα εργοστάσια, όπου βλέπουν ας πούμε, την παραγωγή πως γίνεται. Εντάξει, τώρα το ιδανικό δεν το έχω σκεφτεί, δηλαδή δεν έχω...

-αν ξαναεπέλεγες, θα ξαναεπέλεγες τεχνικό σχολείο;

-ναι, σίγουρα.

-χρήση ουσιών;

-εδώ πέρα; γίνεται, πιστεύω.

-σε τι βαθμό;

-εντάξει, δεν ξέρω αν είναι πολύ μεγάλος, γιατί δεν είμαι μέσα σ' αυτά, δεν ασχολούμαι.

-εάν ήταν μεγάλος όμως, θα το 'βλεπες.

-ναι.

-θα φαινόταν.

-αλλά γίνεται.

-ε, μικρός. Φιλία, σύμπνοια, αλληλεγγύη υπάρχει; μου είπες ότι...

-ναι, εντάξει. Από τη δική μου άποψη, ναι, είναι ψυχρή. Δηλαδή, είναι τελείως διαφορετικός κόσμος. Εντάξει, έχω και κάποιους φίλους αλλά εντάξει, ο καθένας την πάρτη του.

-πώς φαντάζεσαι το επαγγελματικό σου μέλλον;

-δεν το έχω σκεφτεί τόσο, αλλά θέλω να περνάω καλά με τη δουλειά που κάνω και να έχω ελεύθερο χρόνο για να κάνω τα πράγματα που μου αρέσουν. Αυτό θέλω από τη δουλειά μου.

-το σχολείο θα σε βοηθήσει σ' αυτήν την επαγγελματική σου εξέλιξη, πιστεύεις;

-το τεχνικό;

-ναι.

-ναι, σίγουρα. Περισσότερο από το γενικό. Εδώ πέρα πηγαίνεις και παίρνεις κάποιες βάσεις, ενώ στο γενικό, τίποτα.

-μάλιστα. Σ' ευχαριστώ.

